

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63
Mercredi 3 Janvier 1951 Չորեքշաբթի 3 ՅՈՒՆ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6346–Նոր շրջան թիւ 1757

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՐ ԳԱՂՈՒԹԸ 1950ԻՆ

Տժգոյն տարի մը եւս բոլորեցինք :

Անշուշտ մեր թղթակիցները պիտի փութան պատկերացնել իրենց շրջանի անցուդարձը, ամփոփ տեղեկութիւններով :

Այս առթիւ պիտի թելադրէինք վիճակագրութիւններ կազմել, որքան թոյլ կու տան իրենց միջոցները :

Ինչպէս յաճախ դիտել տուած ենք, ամէնէն աւելի ա՛յս է որ կը պակսի շատ մը թղթակցութեանց մէջ:

Անհրաժեշտ է փաստացի տեղեկութիւններ հաւաքել տարագիր բազմութեանց համրանքի մասին: Ուսումնասիրել անոնց ընկերային եւ տնտեսական հոգերը: Արձանագրել ազգային գործունէութեան եւ կենցաղի ելեւէջները :

Առանձին գլուխ մը կը կազմէ նոր սերունդի փրկութեան համար կատարուած աշխատանքը:

Գիտենք թէ ինչ պայմաններու մէջ կը դըրուին լրագրական թղթակցութիւնները: Մանաւանդ որ գրողները մեծ մասով բանուորներ են :

Առանց խոստապահանջ ըլլալու, պարզապէս ընկերական թելադրանք մըն է որ կ'ընենք, որպէսզի կարելին փորձեն :

Սպասելով այդ աշխատանքին, փորձենք ընդհանուր ակնարկ մը նետել անցեալ տարուան ազգային կեանքին վրայ :

Գաղութը կը մնայ միշտ անտիրական: Ուրիշ խօսքով՝ առանց կեդրոնացեալ, ամբողջական կազմակերպութեան:

Ունինք մանր – մունր «իշխանութիւններ» իւրաքանչիւր քաղաքի կամ շրջանի մէջ, սկսելով Փարիզէն:

Ինչ որ թեմական կազմակերպութիւն կը կոչէն, բաղձանքէն անդին չէ անցած: Երկու գլխաւոր շրջանները, Փարիզը եւ Մարսէյլն անգամ անջատ միութիւններ են, իւրաքանչիւրը իր տեղական կանոնագրով :

Կաթող. պատուիրակը երեք – չորս տարի վերջն ալ կը մնայ նոյն շրջուն քարոզիչը, առանց իրական կապ ունենալու գաղութին ազգային իշխանութեանց հետ :

Ահաւասիկ երկու տարի է որ ընտրութիւն կը խաղան Փարիզի մէջ, առանց գործնական ելքի մը յանգելու :

Մարսէյլը գոհ կ'երեւայ գոյավիճակի պահպանումով: Լիոնը, Վալանսը եւ միւս հայաշատ շրջանները՝ նոյնպէս :

Մէկ խօսքով, ոչ մէկ ծրագրեալ աշխատանք եւ իրական շարժում: Գործերը կ'ընթանան սովորութեան, աւելի ճիշդ՝ սովորամոլութեան օրէնքով: Տնավարի :

Տեսակ մը նախապաշարում ըսել կու տայ թէ ուրիշ կերպ ալ չէր կրնար ըլլալ :

Անոնք որ գործի գլուխ անցած են, ընդհանրապէս ձեւակերպութիւններով կը զբաղին : Շատ քիչերը հաւատք ունին իրենց կատարած գործին վրայ :

Եւրոպա կ'ապրին, բայց բանկալի հոգեբանութիւնն է որ տուն կու տայ «ազգային ջոջերու» գործունէութեան: Գլուխն ըլլալով Բարեգործականը :

Միայն կրթական հոգը բաւական էր եռամեայ կամ հնգամեայ ծրագիր մը յօրինելու, կենդանի եւ յարատեւ գործունէութեամբ :

Մինչդեռ եկեղեցիներն անգամ պարպուած են, դառնալով ժամադրավայր ափ մը բարեպաշտներու եւ պառաւներու :

Գիտենք, բանգէտներ ձայն պիտի բարձրացնեն, բացատրելու համար այս ողբերգութեան պատճառները :

Ինչքան ալ հիմնաւոր ըլլան այդ պատճառները, երբեք չեն կրնար արդարացնել համատարած թմրութիւնը :

Երբ մարդիկ պատասխանատուութիւն կը ստանձնեն այս կամ այն գործը կատարելու, ուսումնասիրած պէտք է ըլլան պայմանները, կէս ճամբան չմնալու համար :

Անցեալ 25—30 տարիները բան մը սորվեցուցած չէ՞ն բոլոր բանգէտներուն:

Գոնէ զգացուցած չէ՞ն անոնց թէ՝ մեր իմաստուն եւ յարատեւ աշխատանքէն կախում ունի տարագիր բազմութեանց պահպանումը: Մանաւանդ այս լքծուն ափերուն վրայ :

Շ.

Փարիզի եկեղեցւոյ ընդհ. ժողովը

Կիրակի օր տեղի ունեցաւ Փարիզի Հայոց Եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը:

Մեծամասնութիւն կազմելու համար անհրաժեշտ կը համարուէր աւելի քան 2500 անդամներու մասնակցութիւնը. մինչդեռ ներկայ էին միայն 136 հոգի :

Մէկ ժամ սպասելէ վերջ, վարչութեան ատենապետը, Գ. Գ. Պաղտատլեան յայտարարեց թէ մեծամասնութիւն գոյացած չըլլալով, նոր ժողով մը պիտի գումարուի Յունվ. 14ին: Ինչպէս յայտարարուած էր նախապէս: Այն ատեն ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

× «Յառաջդիմական» կոչուած խմբակը որ ոտքով ձեռքով բանկալը մտած է, փութացած էր բեկնածուներու ցանկ մը ներկայացնել մասնաւոր թռուցիկներով եւ թերթով: Ինչպէս միշտ, այս առթիւ ալ կը շահագործէր հայրենիքի եւ Հայ. Եկեղեցւոյ անունը, ազդելու համար հանրային կարծիքին վրայ, ընդդէմ ժողովրդական ճակատին ...

Կ'իմանանք թէ մասնաւոր ժողով մը պիտի գումարուի զանազան տարրերէ, ելք մը գտնելու համար մինչեւ Յունուար 14:

Նոր տարի եւ խաղաղութիւն

Նոր տարին տօնուեցաւ աւանդական հանդիսաւորութեամբ, հակառակ ձիւն – ձմեռ օդի մը:

Էլիզէի պալատին մէջ, յանուն դեսպանական մարմնին շնորհաւորութիւններ ուղղեց պապական նուիրակը, գերապայծառ Ռոնքալլի, իբրեւ երիցագոյն անդամ: Հանրապետութեան նախագահը պատասխանելով, պարզեց Ֆրանսացի ժողովուրդին խաղաղասիրական զգացումները եւ մարդկութեան սպառնացող վտանգները: Ցետոյ բացատրեց թէ ինչ պայմաններ անհրաժեշտ են, խաղաղութիւնը պահպանելու համար :

— «Խնդիրը հետեւեալն է.— խաղաղութի՞ւն կ'ուզեն թէ պատերազմ: Եթէ հաւատանք խօսքերուն եւ քարոզութեանց, ոչ ոք պատերազմ կ'ուզէ: Բայց չի բաւեր պատերազմ չուզել. հարկ է խաղաղութիւն ուզել: Խաղաղութիւն ուզել կը նշանակէ անձնատուր չըլլալ վատութեան կամ վախի, կամ խրել ռազմաշունչ քրքրութեանց ջրապտոյտին մէջ, կը նշանակէ ոչ միայն խռովութիւն եւ անկարգութիւն չստեղծել ուրիշ ժողովուրդներու մէջ եւ յարգել անոնց քաղաքական կարգուսարքը եւ ազատօրէն ընտրուած կենցաղը, այլեւ ուզել խաղաղութեան միջազգային կազմակերպումը, այսինքն մասնակցիլ միջազգային օրէնքին մշակման եւ հպատակիլ անոր, ընդունիլ միջազգային եւ տեւական հակակշիռը բոլոր սպառազինութեանց վրայ ջնջել տնտեսական եւ մշակութային պատուարները, վստահութեան եւ գործակցութեան ամուր հիմեր ստեղծել բոլոր ասպարէզներուն մէջ : Խաղաղութիւն ուզել՝ կը նշանակէ , վերջապէս ըմբոստանալ պատերազմի ճակատագրականութեան դէմ: Պատերազմը ճակատագրական չէ:

ԿԱՑԻՆ խորանարդ մեթրը 24 ֆրանք 20 կ'արժէ 1951 Յունուար 1էն սկսեալ, Փարիզի մէջ (տուրքերն ալ հաշուած են):

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՆՊԱՍՏՆԵՐԸ 20 առ հարիւր աւելի պիտի վճարուին Դեկտեմբեր եւ Յունուար ամիսներուն համար, համաձայն Ազգ. Ժողովի որոշման: Ընկերային ապահովութեան անդամատուրքի ենթակայ գումարն ալ բարձրացած է 324.000 ֆրանքի :

ԱՒՍՏՐԻՈՅ հանրապետութեան նախագահը, Քարլ Ռեններ, մեռաւ շաբաթ օր: Դեկտ. 14ին տօնած էր իր ծննդեան 80ամեակը: Ազգային սուգ յայտարարուեցաւ ամբողջ երկրին մէջ: Հանգուցեալը, վաղեմի ընկերվարական, ունի բազմաթիւ հեղինակութիւններ ընկերային եւ տնտեսական հարցերու մասին: Երբ Վիէննան ազատագրուեցաւ 1945 Ապրիլ 13ին, առաջին առժամեայ կառավարութիւնը կազմեց: Նոյն տարուան Դեկտեմբեր 20ին հանրապետութեան նախագահ ընտրուեցաւ միաձայնութեամբ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ չորս միլիոն օտարականները կ'արձանագրուին Յունուար 1էն սկսեալ, համաձայն ներքին ապահովութեան նոր օրէնքի մը որ մշակուած էր 1950ին :

Մոսկուայի պատասխանը
«ՉՈՐՍ»ԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻ ՄԱՍԻՆ

ՀԱԿԱՍԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նոր տարուան առաջին օրուան դիւանագիտական կարեւորագոյն դէպքն էր այն պատասխանը, զոր Խ. Միութիւնը յանձնեց արեւմտեան երեք պետութիւններուն, «Չորսերու ժողովի» մը գումարման մասին:

Դեկտեմբեր 31էն Յունուար 1 լուսնալու գիշերը, Մոսկուայի ամերիկեան, ֆրանսական եւ բրիտանական դեսպանատուներուն յանձնուեցաւ այս պատասխանը ճիշդ այն պահուն, երբ դեսպանները ամանորեան խրախճանքի մէջ էին: Անմիջապէս ձգելով զուարճութիւնը, անոնք, զատ զատ առանձնացան իրենց գրասենեակները, ուսումնասիրելու համար խորհրդային պատասխանը:

Խորհրդային աղբիւրները եւ արեւմտեան կառավարութիւնները որեւէ յայտարարութիւն չըրին պատասխանի բովանդակութեան մասին: Կը տիրէ բացարձակ գաղտնապահութիւն: Մինչեւ իսկ խորհրդային ձայնասփիւռը, որ այսպիսի առիթներու մէջ սովորաբար ծանուցագրի մը յանձնումին հետ միաժամանակ կը հրատարակէ զայն, բացարձակ լռութիւն պահեց :

Ստացուած տեղեկութեանց համաձայն, սակայն, խորհրդային պատասխանը տարբեր հակազդեցութիւններ առաջ բերած է Ուաշինկթընի եւ Լոնտոնի ու Փարիզի մէջ: Ամերիկեան շրջանակներու կարծիքով, պատասխանը «վհատեցուցիչ է եւ քարոզութեամբ լեցուն»: Կը պարունակէ տասը կէտեր, որոնք սակայն, արեւմտեան պետութեանց ուզած եղանակով, համաշխարհային լարուած կացութիւնը մեղմելու ճիգ մը երեւան չեն բերեր :

Լոնտոնի եւ Փարիզի մէջ, ընդհակառակն, պատասխանը յուսադրիչ կը նկատուի եւ որոշ լաւատեսութիւն մը կը ներշնչէ: Ֆրանսացի պաշտօնական անձ մը յայտարարեց, թէ Մոսկուա ընդունած է արեւմտեան առաջարկները, օրակարգ մը մշակելու նպատակով նախապատրաստական ժողով մը գումարելու մասին: Միայն չուզեր որ այդ ժողովը գումարուի Նիւ Եորքի մէջ, ինչպէս առաջարկած էին երեք մեծ պետութիւնները, այլ կը նախընտրէ որ ժողովը կայանայ Փարիզ կամ Լոնտոն, իբրեւ աւելի յարմար վայր մը :

Կը հաղորդուի նմանապէս, թէ խորհրդային կառավարութիւնը համաձայն չէ ծրագրի անջատել եւրոպական հարցերէ զատ ուրիշ [illegible]ներ, յատկապէս Ծայր. Արեւելքի հարցերը, այլ սահմանափակուիլ միայն Եւրոպայի հարցերով, որոնց կարգին նախապատուութիւնը պէտք է տալ Գերմանիոյ վերազինման խնդրին: Այս հարցի մասին ալ ոչ մէկ որոշում պէտք է տալ մինչեւ «Չորսերու ժողովին» գումարումը: Ծայր. Արեւելքի հարցերուն ուսումնասիրութիւնը աւելորդ կը նկատուի, ցորչափ համայնավար Չինաստան պիտի չմասնակցի առաջադրուած ժողովին:

200.000 Կարմիրներու յարձակումը Քորէայի մէջ

Չինեւքորէական յարձակողականը սկսաւ նոր տարուան գիշերը, ռազմաճակատի երկու կէտերուն վրայ :

Երկու հարիւր հազարնոց կարմիր բանակ մը ճեղքեց 38րդ զուգահեռականի սահմանակից Իմժին գետը եւ սկսաւ յառաջանալ Սէուլի ուղղութեամբ: Դաշնակից զօրամասերը, որոնք ժամանակաւոր դիրքեր բռնած էին այս գետի երկայնքին, անմիջապէս քաշուեցան դէպի այն դիրքերը, զորս նախապէս փորած եւ պատրաստած էին Սէուլի հիւսիսային շրջանին մէջ: Ընկրկումը տեղի ունեցաւ կանոնաւոր կերպով եւ առանց խուճապի : Կարմիրները յառաջացան դէպի հարաւային Քորէայի մայրաքաղաքը եւ հասան մինչեւ 30 քիլմ. հեռաւորութեան մը վրայ: Յարձակողականը սկսաւ հրետանիի ուժեղ ռմբակոծումէ մը վերջ, առանց օդանաւային պաշտպանութեան : Այնուհետեւ, կարմիրները, տասնեակ հազարներով թափեցան փշաթելերու վրայ, կտրեցին զանոնք եւ առանց մեծ դիմադրութիւն մը գտնելու, յառաջացան ձիւնապատ ճամբաներու վրայէն : Դաշնակից հրետանին միայն, ինչպէս նաեւ օդանաւային ուժերը, կրակ կը տեղային կարմիրներու վրայ, եւ, ամերիկեան զեկոյցի մը համաձայն, այս վերջինները, մէկի դէմ տասը կորուստով կրցան գրաւել լքուած հողամասը :

Միաժամանակ երկրորդ յարձակում մը սկսաւ ռազմաճակատի արեւելեան շրջանակին մէջ Եանկեանկէն դէպի Փիփեոնկ, բայց այս յարձակումը կը նկատուի պարզ ռազմավարութիւն մը, ՄԱԿի հրամանատարութեան ուշադրութիւնն այլուր կեդրոնացնելու համար :

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Չինացիները յառաջ կը խաղան սառնամանիքներու մէջ, կոխոտելով իրենց ընկերներուն դիակները :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՐԴԻԱԿԱՆ ՎԷՐՔԵՐ

Ա.

Տարին անցաւ արդէն, բայց միշտ գրասեղանիս վրայ են ընկերուհի Էլլէն Բիւզանդի «Լսեցի՞ք» պատմուածքը, Հայուհիներուն պատասխանը: Պատասխանին պատասխանը «Անելիք շա՜տ բան կայ...» վերնագրով :

Սպասեցի: Սպասեցի որ ուրիշներ եւս արտայայտուին, որպէսզի վէճը պարզենք: Քար լռութեան առջեւ: Հարցը կը դնեմ աւելի ընդլայնուած ձեւով, հրաւիրելով ընկեր բարեկամները որ միշտ օրակարգի վրայ պահեն զայն :

Մեզի համար մահու կենաց խնդիր է հայկական ընտանիքի պահպանումը :

Անհոգ եղէք, ընկերուհիիս պաշտպանողականը ընելու միտք չունիմ: Փա՜ռք տիրոջ, մեր սիրելի Էլլէնը իմ պաշտպանութեանս պէտք չունի: Գրիչ, լեզու ունի պէտք եղածէն աւելի եւ լա՛ւ տեսակէն, բայց նիւթը կը հետաքրքրէ քիչ շատ հանրային աշխատանք տանողները, այս ժողովուրդին ճակատագրին մտահոգութիւնը ունեցողները :

Որպէսզի յօդուածաշարքը հասկնալի ըլլայ, թարմացնենք յիշողութիւնները ու չկարդացողներուն համար երկու բառով բացատրենք :

Հայերէն խօսող, հայկական կերակուրներ եփող, մեր սովորութիւնները իւրացուցած, մէկ խօսքով գրեթէ հայացած Ֆրանսուհի հարս մը յանկարծ կը ձգէ ամուսին, զաւակ, կը հաւաքէ կահ-կարասի, դրամ, ապրանք, կը փախի վերջնապէս :

Իր թեւաւոր, գեղեցիկ ոճով, Էլլէնը կարգին հարուած մը կուտայ օտար հարսերուն եւ աւելի փոքր հարուած մըն ալ նորահաս աղջիկներուն, պատմուածքին մէկ տիպարին բառերով՝ «հիմակուան աղջիկներուն »:

Յարգելի տիկինը, հայ իգական սեռի փայլուն ներկայացուցիչը ըլլալէ զատ, ցարդ անվիճելի պաշտպանը եղած է նաեւ իր քոյրերուն, եւ չեմ կարծեր թէ գրականութիւն ըրած ըլլալու համար տուած էր այդ կտորը :

Օրն ի բուն հանրային աշխատանքի լծուած, մօտէն ծանօթ հայ ընտանիքի ցաւերուն, տեսնելով քանդուած կամ քանդուելու ենթակայ բոյներու թիւին ուղղահայեաց բարձրացումը, ահազանգը կը հնչեցնէ: Հարցը դրուած է ընդհանուր ձեւով, եւ կը պատշաճի նոյնքան Ամերիկայի, որքան Ֆրանսայի: Ոեւէ հայ գաղութի :

Հարուածը տեղին էր: Լաւ ժամանակին հասաւ :

Շատ հասկնալի է նաեւ բողոքող Հայուհիներու յուզումը: Միայն թէ նկատի ունենալով խնդրին կենսական կարեւորութիւնը, պէտք է մօտենանք պաղարիւն, վիրաբոյժի պէս, եւ ըստ այնմ փնտռենք դարմանը :

Կարծեմ, վէճի նիւթ չէ այլեւս, հետեւեալ ճշմարտութիւնը.— Գաղութներու մէջ մեր գլխաւոր մտահոգութիւնը կը դառնայ ինքնապաշտպանութեան առանցքին շուրջ, իսկ այդ ինքնապաշտպանութեան գլխաւոր սիւնը հայ ընտանիքն է: Հայ կնոջ վտիտ ուսերուն վրայ կը հանգչի մեր ընտանեկան բոյնը եւ վա՜յ մեզի եթէ թերանայ, տկարանայ ան իր նուիրական կոչումին մէջ : Իրենց հողին վրայ, իրենց տան մէջ ապրող բախտաւոր ժողովուրդներն անգամ, միջոցներ կը փնտռեն ընտանեկան հիմերը ամրապնդելու, ազգը կազմող բջիջը զօրացնելու համար: Խորհրդային Ռուսաստանն իսկ մէկ կողմ դնելով, սկզբնական շրջանի ազատ սիրոյ, ազատ ընտանիքի նշանախօսքերը, գրեթէ վերադարձաւ ցարական Ռուսիոյ ընտանեկան օրէնքներուն :

Ըստ իս, Քաղաքական Դատէն վերջ՝ անմիջապէս կուգայ Հայ Ընտանիքին պահպանման մտահոգութիւնը: Լեզուական, գրական, երիտասարդական խնդիրները երկրորդական են բաղդատմամբ անոր :

Որո՞նք են հայ ընտանեկան կառուցուածքին սպառնացող վտանգները :

Թուենք մէկ քանին :

Առաջին եւ գլխաւոր վտանգը խառն ամուսնութիւններն են, օտար հարսերը՝ ինչ ազգութեան ալ պատկանին: Խառնուածքով, բարքերով, բարոյական ըմբռնումներով տարբեր, անոնք չեն կրնար հասկնալ հայ տղուն հոգին, ապրումները, պահանջքները: Հայ հողին վրայ ծնած (յետոյ կը խօսինք օտար հողի վրայ ծնած հայ տղու մասին) մեծցած տղան չի կրնար յարմարիլ իրմէ հազարաւոր մղոններ հեռու, տարբեր միջավայրի ծնունդ աղջկան: Եւ փոխադարձաբար :

Ինչ կ'ուզեն թող ըսեն, ինքնին դժուար բան է ամուսնական կեանքը: Ընկերային պարտականութիւն, բնախօսական պահանջք, բնութեան անյեղլի եւ անխուսափելի օրէնք մը, կազմուածքով տարբեր սեռերու պատկանող երկու անհատներու կը պարտադրէ, օրական քանը չորս ժամ իրարու հետ ապրիլ :

Վարդերու, սոխակներու, առիւծի նմանող սիրահարներու առաջին գինովութենէն վերջ անպայման պիտի ունենան բախումի պատճառներ : Զանց կ'առնենք անոնց անվերջանալի շարքին թուումը: Բոլոր ժողովուրդները այդ մասին ունին լուրջ կամ երգիծական ճոխ գրականութիւն, միայն թէ, հասկնալի ըլլալու համար աւելի պարզեմ :

Ամուսնացած կամ ոչ, մեզմէ իւրաքանչիւրի մէջ պահեր կան, երբ դժգոհ ենք նոյնիսկ մեր անձէն: Կռուելու, կոտրել թափելու տրամադրութիւն մը կ'ունենանք : Յոգնած կամ ջղայնացած՝ ոեւէ բանի առթիւ, չենք կրնար համբերութեամբ տանիլ սիրելիի մը ամենափոքր դիտողութիւնը եւ փոթորիկը կը պայթի :

Այս երեւոյթին հաւասարապէս կը հանդիպինք երկու սեռերուն մէջ, մեր առօրեայ շփումներու ընթացքին :

Արդ, տրամաբանօրէն, որոշ իրաւունքներով եւ պարտականութիւններով իրարու կապուած անձեր աւելի յաճախ կռուելու պատճառներ պիտի ունենան: Լաւ ընտանիքներ կը կազմեն անոնք՝ որ փոխադարձաբար կը զգան դիմացինին տրամադրութիւնը, հոգեկան վիճակը եւ ըսի բաները կը մարեն իրիկուան ճրագին հետ:

Հայ ընտանիքը բախտաւոր է այս տեսակէտէն, ու սորվելիք մեծ բան չունի Արեւմուտքէն, գոնէ մինչեւ հիմա :

Մեր խելացի, գործնական պապերը դարերու փորձառութեամբ եկեր են հետեւեալ եզրակացութեան,— Ընտանիք կազմող զոյգերը աւելի կը յարմարին իրարու, եթէ նոյն սովորութիւնները, նոյն բարքերը ունենան: Ու բանաձեւեր են «հարսը առ գիւղէդ, թաղէդ, դրացիիդ տունէն»:

Նեղմի՞տ էին արդեօք: Ոչ: Միայն տեսեր են որ, նոյն ցեղին, նոյն արիւնին պատկանող Այբ քաղաքին աղջիկը երբ հարս կ'երթայ հինգ հարիւր քիլոմեթր հեռու Բեն քաղաքը ու կը պատի երեսը բաց կամ ամուսնին թեւէն կախ, կը նկատուի փողոցային, չըսելու համար կոպիտ բառը: Բեն քաղաքի փեսացուն հում միսը ախորժակով կ'ուտէ, կէս քիլօ պղպեղն ալ մէջը, իսկ Այբ քաղաքի հարսը բերանը դրածին պէս կը նուաղի...: Այբ քաղաքին մէջ կիները առանց քաշուելու կը խօսին տղամարդուն հետ, Բեն քաղաքին մէջ՝ ամօթ է:

Ինչպէս ըսի, կրնանք տասնեակներով շարել այսպիսի պատճառներ :

Անկեղծ ըլլանք, մինչեւ առաջին Աշխարհամարտը, մէկ քաղաքէն միւսը հազուադէպօրէն հարս-փեսայ կ'առնէին:

Հարցը տասնապատիկ կը բարդանայ օտար աղջիկներու պարագային :

ՀՐԱՆՏ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

Հ. Յ. Դ. Վաթսունամեակը

ԵԳԻՊՏՈՍԻ, ԱԹԷՆՔԻ ԵՒ ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. 60ամեակը շքեղ կերպով տօնուած է բոլոր գաղութներու մէջ:

ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ, աւելի քան 1500 հոգի ներկայ եղած է «Յուսաբեր»ի նորակառոյց շէնքին մեծ սրահին մէջ :

Նախ խօսած է ընկեր Դրօ, որ պատմական տուեալներով, յուշերով եւ փաստերով բացատրած է թէ ինչպէս անխուսափելի եղած էր Դաշնակցութեան ծնունդը, եւ թէ ինչպէս վերահաստատեց մեր ազգային արժանապատուութիւնը եւ վերակերտեց հայ ազատատենչ եւ հպարտ տիպարը :

Երկրորդ բանախօսն եղած է ընկերուհի Վ. Խաթանասեան որ բացատրած է հայ կնոջ դերը Հայոց պատմութեան ընթացքին, մասնաւորաբար Դաշնակցութեան ծնունդէն ի վեր: Ամէնէն խօսուն օրինակն է Հայ Կարմիր Խաչը հիմնուած Ակնունիի կողմէ 40 տարի առաջ :

Խօսած է նաեւ Լիբանանի երեսփոխան ընկեր Մովսէս Տէր Գալուստեան, շեշտելով թէ Դաշնակցութիւնը յեղաշրջեց հայ իրականութիւնը եւ զայն դարձուց անճանաչելի: Եղաւ մինակ պայքարին մէջ, սակայն տարաւ զայն յաղթանակօրէն, որովհետեւ մարմնացումն էր ճշմարիտ հայկականութեան :

Ապա խօսած է ընկեր Վ. Նաւասարդեան որ օրինակներով յիշեցուցած է թէ ինչպէս փոքր ժողովուրդի մը փոքր կազմակերպութիւնը ահի մատնած էր ցարական Ռուսիոյ փոխարքայութիւնը Անդրկովկասի մէջ եւ Համիտեան բռնապետութիւնը, Թրքահայաստանի մէջ: Այս դարմանահրաշ ուժը կուգար գաղափարի զօրութենէն եւ որքան հալածուեցաւ այնքան հզօրացաւ եւ անպարտելի դարձաւ Դաշնակցութիւնը :

Նախագահը ընկեր Արշակ Յովհաննէսեան մէկիկ մէկիկ թուած է Դաշնակցութեան գործունէութեան դաշտը: Ծառացած է Թուրքիոյ դէմ: Մասնակցած է Պարսկաստանի ազատագրական շարժումներուն, պայքար մղած է ռուսական կայսերական բռնակալութեան դէմ եւն.:

Բժ. Ն. Խաքանասեան.— Հայ ժողովուրդը յօրինած է առնական եւ հզօր դիւցազներգութիւն Վահագնէն մինչեւ Սասունցի Դաւիթ: Ու վերջապէս Հայը ծնունդ տուաւ ու իր ստինքներով 60 տարի դիեցուց մարտական ու քաղաքական հայադրոշմ փառակերտ, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը : Այս հրաշակերտները ստեղծեց, որովհետեւ սեփական տառերով ազգային լեզու մշակել՝ կը նշանակէ անկախութեան ձգտում: Ինքնատիպ գրականութիւն կը նշանակէ անկախութեան շեշտում, զուտ հայկական երգեր, անկախութեան փառաբանութիւն, Հայաստանեայց Եկեղեցի հիմնել եւ անոր համար մարտնչիլ՝ անկախութեան վաւերացում է: Ազգ. ճարտարապետութիւն կը նշանակէ անկախութեան կոթողում: Մարտական եւ քաղաքական կազմակերպութիւն Հ. Յ. Դ. ստեղծել եւ վաթսուն տարի գուրգուրալ կը նշանակէ անկախութեան իրագործում: Փոքր ժողովուրդ ենք, բայց մեծ ենք ոգիով, մեծ ենք ուժականութեամբ: Հ. Յ. Դ. երբեք չէ վհատած պարտութիւններէն: Որեւէ ներզօր ժողովուրդ չի մեռնիր: Այս հաւատք է որ մեզ ապրեցուցած է եւ այս հաւատքն է որ պիտի առաջնորդէ դէպի յաղթանակ »:

× ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԻԱ (լիսէ Ֆրանսէի մէջ) նախագահած է ընկեր Գաբրիէլ Լազեան, բացատրած է թէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան 60ամեակի տօնակատարութիւնը համադրութիւնն է բոլոր պատմական եղելութիւններուն: Բացառիկ երեւոյթ է քաղաքական կուսակցութեան մը 60 տարուան յարատեւ գոյութիւնը: Եթէ Հայկ. Դատը լուծուած ըլլար, հաւանաբար Դաշնակցութիւնը դառնար ազատ Հայաստանի խորհրդարանական կուսակցութիւններէն մէկը, բայց ան կը պահէ կենսունակութիւնը, որովհետեւ իրագործուած չեն մեր ազգային պահանջները: Դաշնակցութեան մէջ տիրական եղած են երկու գաղափարներ,— հայրենասիրութիւնը եւ ազատութեան ձգտումը: Դաշնակցութիւնը գալիք օրերուն դարձեալ պիտի առաջնորդուի նուիրական այդ գաղափարներով, նոր զոհողութիւններ ստանձնելու մեր պայքարի ճամբուն վրայ :

Օրուան գլխաւոր բանախօսը, ընկեր Օ. Մաճառեան ըսած է թէ քաղաքական կուսակցութիւնները, մասնաւորաբար յեղափոխական կազմակերպութիւնները արուեստական ձեւով չեն ծնիր : Օսմ. պետութիւնը իր սիստեմաթիկ ջարդերով կ'ուզէր որ քրիստոնեաներու թիւը չաւելնար: Ան հալածանքները աւելի եւս խստացուց, մնացեալներուն հանդէպ, երբ պալքանեան քրիստոնեայ ազգերը իրենց անկախութիւնը գտան: Մանրամասն պարզելէ վերջ 1890 է առաջուան Հայերուն դոյավիճակը, թէ Կովկասի, թէ Թուրքիոյ մէջ, բացատրած է առաջին յեղափոխական կուսակցութեանց կազմութեան պատճառները: «Հ. Յ. Դ. հակառակ 60 տարիներու ընթացքին իր ստացած հարուածներուն եւ հայ ժողովուրդի կրած տառապանքներուն, պահած է իր երիտասարդական կորովը: Երկու երեսնամեակի կը բաժնուի Հ. Յ. Դ. գործունէութիւնը, 30 տարին հայրենիքի մէջ, իսկ երկրորդ երեսնամեակը արտասահմանի մէջ, ուր Հ. Յ. Դ. կազմակերպեց գաղութները, լաւագոյն յարաբերութիւններ մշակելով հիւրընկալ երկիրներու իշխանութիւններուն հետ, մեծապէս սատարեց ազգապահպանման եւ հայ մշակոյթին»:

Ընկեր Ն. Հեքիմեան.— Հ. Յ. Դ. վաթսունամեակը չէ որ կը տօնենք, այլ հայ ժողովուրդի վերջին 60 տարիներու ընթացքին մղած անընդհատ պայքարները՝ յանուն ազատութեան ու անկախութեան ընդդէմ ամէն կարգի բռնութիւններու: Միայն Դաշնակցութիւնը կրցաւ իսկապէս համահայկական կազմակերպութիւն դառնալ: Ան ունի հմայք մը բոլոր խաւերուն մէջ, որուն արժանի դարձաւ ոչ թէ խօսքով, այլ գործով: Դաշնակցութիւնը հսկեց որ հայ հոգին անաղարտ մնայ : Անոր գուրգուրանքին առարկայ է մասնաւորաբար նոր սերունդը:

Հանդէսի ընթացքին եղած է ճոխ գեղարուեստական բաժին:

ԲՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ մէջ (Արժանթին) 60ամեակը տօնուած է Հայ կեդրոնի սրահին մէջ, ի ներկայութեան աւելի քան 2000 հայրենակիցներու, ինչպէս հաղորդած էր մեր թղթակիցը :

Նախագահած է ընկեր Վարդան Գէորգեան : Եւ ըսելով թէ «Իրականութեան մէջ, ամէն Հայ որ կը մտածէ Դաշնակցականի մը պէս, կը մնայ տէր Հայկ. Դատին, հայ ժողովուրդի ազատագրութեան եւ մեր ամբողջական հայրենիքին գաղափարին, համակիր է Դաշնակցութեան առանց գիտնալու՝ որ Դաշնակցական մըն է : Շնորհիւ Դաշնակցութեան Գաղափարը փոխակերպուեցաւ գործի եւ ծնան մարտական մեր խումբերը, որոնք քալեցին զոհաբերութեան եւ արիւնի ճանապարհէն: Ուրիշներ ազատութեան կողմնակից ըլլալով հանդերձ, տրամադիր չէին զոհաբերութեան եւ որովհետեւ անլոյծ կը մնայ Հայկ. Դատը, ապա ուրեմն կը պահէ

իր գոյութիւնը, Դաշնակցութիւնը, մեր Մովսէսն է որ Սփիւռքի մէջ կը մնայ պաշտպան հայ ժողովուրդի գոյութեան եւ մշակոյթի զարգացման»:

Ուղերձներ կարդացուած են «Արմենիա» Երիտ. Միութեան եւ ՀՕՄի կողմէ:

Ընկեր Տիգրան Աւագեան յուզումով եւ խանդավառութեամբ խօսած է Դաշնակցութեան վաթսուն տարիներու բեղուն գործունէութեան մասին: «Դաշնակցութիւնը մեր քաղաքական դատին համար իջաւ ասպարէզ եւ կուրծք կուտայ ամէն տեսակ դժուարութեանց: Հայութեան այս հսկան թէ հայրենիքի մէջ եւ թէ Սփիւռքի մէջ, կը վայելէ համակրանքը մեր մեծ զանգուածներուն:

Գեղարուեստական բաժնին մասնակցած է ծանօթ երգիչ Արմէն Կիրակ:

ԱԹԷՆՔԻ մէջ Հ. Յ. Դ. 60ամեակը տօնուած է Նոյեմբեր 26ին մեծ խանդավառութեամբ, ի ներկայութեան խուռն բազմութեան մը: Յունական ազգային քայլերգէն վերջ երգչախումբը երգած է Դաշնակցութեան քայլերգը՝ «Մշակ բանուոր»ը, քառաձայնի վերածուած երաժշտագէտ Յակոբ Փափազեանի կողմէ: Նախագահ ընկեր տոքթ. Մ. Ներսէսեան բացատրած է տարեդարձներու նպատակը, «Դաշնակցութիւնը վերազարթնումն է այն հրաշագործ ոգիին՝ որ դարերու ընթացքին երեւան է եկած եւ մեր պատմութեան մէջ կործանումէ փրկած ազգը: Վեց դարերու պսպղուած գաղութի պոռթկումն է: Յժդուժօրէն խողխողուած մանուկներու, լլկուած կոյսերու վրէժխնդրութեան գնդակն է: Վեց հարիւր տարուան մէջ սարուկ դարձած Հայը, մարտիկի եւ հերոսի փոխակերպող ուժն է: Մշտարթուն պահակն է մեր հայրենի սրբութիւններուն, նորագոյն պատմութեան կերտիչն է: Փաստացի հերքեց այն կարծիքը թէ յեղափոխութիւնը կանխահաս էր եւ պատճառը կոտորածներու:

Յետոյ խօսած է «Ազատ Օր»ի արտօնատէր ընկեր Օննիկ Զաքարեան: «Դաշնակցութիւնը ամէն բանէ առաջ ոգի է, նոր բայց ըստ էութեան հին: Այս ոգին էր որ 451ին ծառացուց Մամիկոնէութիւնը Սասանեաններու դէմ: Ինքնապաշտպանութիւնը՝ պայքարելու ընդունակութենէ լիովին ձերբազատ ըլլալուն մէջ կը կայանայ: Ոչ միայն կայ անհատական ինքնապաշտպանութիւն, կայ նաեւ հաւաքական ինքնապաշտպանութիւն: Ընկեր Ռուբէն Գալֆայեան (Թեսաղոնիկէէն) ըսած է թէ պարզ դադար մըն էր վիպային եւ առասպելական հերոսութիւններու պատմութեան մէջ: Յետադարձ ակնարկ մը եւ կամ պրպտում մը ներշնչման աղբիւրներու: Սպարդացի հայրերը իրենց յառաջացած տարիքներուն, երբ այլեւս կը դադրեցնէին իրենց պարտականութիւնները հայրենիքին հանդէպ, մասնաւոր տօնակատարութեամբ իրենց զաւակներէն կը պահանջէին ուխտել թէ պիտի շարունակեն հայրենիքի հանդէպ հայրերու պարտականութիւնը: Ղարաբաղցի ծերունի մը ոտքով գացած է Անի պեղումներէ մէջտեղ ելած Գագիկ Թագաւորին արձանը համբուրելու: Վեց հարիւր տարուան ընթացքին քանի քանի ծերունիներ փակեցին իրենց աչքերը անկախութիւն երազելով:

Թուրքիան միշտ վտանգ

«ԵԹԷ ՎԱՂԸ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԾԱԳԻ, ԱՄԵՐԻԿԱՆ ՊԻՏԻ ՉԿՐՆԱՅ ՕԳՆԵԼ ՄԵԶԻ»

ԽՄԲ.— Թուրք մամուլը նորէն ահակոչ կը հնչեցնէ, անշուշտ ազդուելով Քորէայի դէպքերէն:

Այսպէս, ծանօթ հրապարակագիր Ապիտին Տավէր կ'ողբայ Ճիւմհուրիյէթի մէջ (21 Դեկտ.).

— Օդային զօրավար Ճէլալ Եաքալ, որ երիտասարդ տարիքի մէջ հանգստեան կոչուեցաւ, երէկի «Վաթան»ի մէջ, յօդուած մը հրատարակած է, Մեր ապահովութիւնը վտանգի տակ է խորագրին տակ: Զօրավարը կ'ըսէ թէ երբ երրորդ աշխարհամարտը ծագի, համայնավարները պիտի օգտուին այսօրուան քաղաքական կացութենէն եւ անպատճառ պիտի յարձակին մեր վրայ, պիտի գրաւեն երկիրը: Այսպիսի վտանգի մը առջեւ, առաւելագոյն չափով պէտք է խորհինք մեր ապահովութեան եւ ամրապնդենք զայն, մինչդեռ այդպէս չենք ըներ, եւ անխորհուրդ եւ անզգոյշ քաղաքականութեան մը կը հետեւինք, մինչեւ հիմա մեծ սխալներ գործեցինք եւ զանցառութիւններ ըրինք:

Զօրավարը կ'ըսէ տակաւին.— Ժամանակավրէպ քանի մը զէնքերով, պատերազմական բեկորներով չենք կրնար դիմադրել ռուսական յարձակողականի մը, չենք կրնար փրկել երկիրը գրաւումէ եւ ի գլուխ հանել անոր պաշտպանողականը: Աւելի քան երեք տարիէ ի վեր, քարոզութիւններ կը կատարուին, իբր թէ Ամերիկա մեզի պիտի օգնէ եւ պիտի պահպանէ ռուսական յարձակումի մը դէմ, բայց այս քարոզութիւններով մենք զմեզ խաբած ենք պարզապէս »:

Զօրավարը նոյնպէս կ'առարկէ թէ երբ առաջին առթիւ ամերիկեան օժանդակութիւնը ընդունուեցաւ, խնդիրը հիմնովին չքննուեցաւ եւ Իսմէթ փաշա յետադային անդրադարձաւ վտանգին, հարկ դատուեցաւ Թուրքիան առնել Ատլանտեանի Ուխտին մէջ, անհրաժեշտ չափով ուժ եւ ռազմանիւթ դիզելու համար: Դեմոկրատ կուսակցութիւնն ալ թէ իբրեւ ընդդիմադիր եւ թէ իբրեւ կառավարական կուսակցութիւն, չկրցաւ ըմբռնել կացութեան լրջութիւնը եւ անհրաժեշտ միջոցները ձեռք չառաւ: Այժմ միակ պարտականութիւն մը կը ծանրանայ մեր վրայ: Լաւ գիտնանք որ երբ համաշխարհային պատերազմ մը ծագի, այսօրուան կացութեան մէջ Ամերիկա մեզի ոչ մէկ օգնութիւն պիտի ընէ: Մենք մեր խղճով պիտի տապկուինք, մեր մինակ պիտի մնանք յարձակող երկրին դէմ եւ մեր սեփական ուժերով պիտի պաշտպանենք հայրենիքը» :

Այո, զօրավարին այս համոզումը ես ալ կը բաժնեմ: Երբ համաշխարհային պատերազմ մը ծագի: Ամերիկա պիտի չկրնայ հիմնական օգնութիւն մը ընել մեզի: Միայն զէնք եւ ռազմանիւթ տալով, մաս մը օգնաւ եւ քանի մը նաւ ղրկելով պիտի բաւականանայ եւ այս օգնութիւնը չի կրնար փոխել մեր ռազմաճակատին կացութիւնը: Պէտք չէ աւելի ակնկալել Ամերիկայէն եւ այս պատճառով է որ տարիներէ ի վեր դրիչ կը շարժեմ, կը չեշտեմ թէ ամերիկեան օգնութիւնը անբաւարար է եւ պէտք չէ ցնորքներէ տարուիլ:

Ինչպէս կը յիշեցնէ զօրավարը մէկ երկու տարուան մէջ պարտաւոր ենք ունենալ առնուազն 30 ցամաքային զօրաբաժին, (10ը զրահաւոր եւ 20ը մեքենայացէն) եւ 7—8 օդային միութիւններ, հզօր եւ արդիական բանակ մը եւ զայն ոտքի վրայ պահող փոխադրական ցանց մը, կայաններ հիմնենք եւ մթերենք ամէն տեսակ ռազմանիւթ, ռումբ, պէնզին եւ պահեստի պարէն, հանդերձէն, շինենք արդիական օդակայաններ, եւ միւս կողմէ զարկ տանք մեր հողագործութեան եւ ճարտարարուեստին:

Զօրավարը մոռցած է կարեւոր պարագայ մըն ալ.— Մենք պէտք ունինք նաեւ զօրաւոր նաւատորմի մը: Շնորհաւորենք զինքը, որ ահազանգ կը հնչեցնէ այսպէս, եւ հանրային ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ մեր Ազգ. պաշտպանութեան վրայ: Մեղք որ ուրիշ զինուորականներ մինչեւ հիմա չհետեւեցան իր օրինակին: Նոյնը նաեւ մեր լրագրողները: Ամէն օր սիւնակներով բան կը գրենք քաղաքական խնդիրներու եւ կուսակցական վէճերու վրայ, բայց շատ քիչ կ'անդրադառնանք մեր ազգ. պաշտպանութեան: Մինչդեռ վաղը երբ պատերազմ ծագի, ան է որ պիտի ըլլայ մեր միակ կռուանը: Ամբողջ մամուլը զօրաշարժի ենթարկենք այս ուղղութեամբ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻԷՆ.— Այս տարի եւս մեծ յաջողութեամբ տօնուեցաւ Հայ Մանուկներուն օրը: Կիրակի 24 Դեկտեմբեր կէսօրէն վերջ հոծ բազմութիւն մը լեցուած էր «Սէրքլը Կաթոլիկ»ի սրահը: Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը շաբաթներ առաջ սկսած էր նախապատրաստական աշխատանքներուն: Այդ օրը յաջողապէս տօնելու համար ջանք չէր խնայուած: Սրահին մէջ կատարուելիք բոլոր աշխատանքները յանձնուած էին Կ. Խաչի սանուհիներուն: Մեր սեւաչեայ, սիրունիկ աղջիկները լիուլի կատարեցին իրենց պարտականութիւնները:

Հանդէսը բացուեցաւ Կապոյտ Խաչին քայլերգով զոր երգեցին երեք դպրոցներու 120 աշակերտները միաբերան, ղեկավարութեամբ Հ. Յ. վրդ. Լեւոնեանի: Քանի մը խմբակներէ վերջ, բազմաթիւ աշակերտներ կարգով արտասանեցին զանազան ոտանաւորներ եւ գրական կտորներ, ջերմապէս ծափահարուելով ներկաներէն:

Տիկին Ա. Մաղաքեան քանի մը խօսքով պարզեց Կապոյտ Խաչի աշխատանքները, Հայը Հայ պահելու համար այս օտար ափերու վրայ: Ունին երեք դպրոց երեք ուսուցիչներով եւ 120 աշակերտներով: Բոլորովին ձրի են դասաւանդութիւնները: Դուք բոլորդ թեւ թիկունք պէտք է հանդիսանաք մեզի:

Աշակերտներուն կողմէ ներկայացուեցան երկու մանկական խաղեր: Առաջինը ցոյց կուտար թէ Կ. Խաչը ինչպէս շուտով պահապան հրեշտակի պէս օգնութեան կը հասնի չքաւոր ընտանիքներուն ամէն տեղ: Երկրորդը պատկեր մըն էր 1830 թուին Ամիրաներուն կողմէ կառավարուած հայ դպրոցներէն, Պոլսոյ մէջ: Շատեր առաջին անգամ էր որ բեմ կ'ելլէին, բայց յաջող էին:

Այդ պահուն տիկին նախագահը յայտարարեց թէ Լիոնէն Վիէն եկած են Տիկին Շ. Միսաքեան եւ Շ. Նարդունի, յատկապէս մեր մանուկներուն հանդէսը տեսնելու: Առաջին անգամ խօսք տրուեցաւ Տիկին Միսաքեանին որ բացատրեց թէ տարրական պահանջ է մայրենի լեզուն սորվեցնել նոր սերունդին, եթէ կ'ուզենք փրկել զայն, զանոնք օտարացումէ եւ այլասերումէ: Եւ խօսքը ուղղելով ծնողներուն, շեշտեց.— Դուք ալ ձեր կարգին ջանք թափեցէք բառ մը աւելի սորվեցնելու ձեր զաւակներուն»: (Ծափեր): Իր կարգին խօսք առաւ մեր աննման Նարդունին: — « Երբ ես ալ մանուկ էի, դպրոց կ'երթայի եւ այս մանուկներուն նման արտասանութիւններ կ'ընէի: Մանկական այդ տարիները երջանկութեան տարիներ են: Մանուկներու այս սէրն է որ ազգ եւ պատմութիւն կը շինէ: Այսօր մենք կը կատարենք այս գործերը, վաղը անոնք պիտի գան մեր տեղը: Օր մը ասոնցմէ հանճարներ դուրս պիտի գան, որոնցմով Հայը պիտի հպարտանայ»: Այս խօսքերն ալ ծափահարուեցան ջերմապէս: Դժբախտաբար օրուան հանդէսի հանգամանքը թոյլ չտուաւ պէտք

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ԺԱ.— ԿԻԿԵՐՈՆ ԻՆՁՄԷ Կ'ԱՇԽԱՏԻ

Բնական կը նկատէին այդ եւ կը շարունակէին ճնշել վրաս հարցումներով, որոնց չէի կըրնար պատասխան մը գտնել: Կարելի չէր որ հաղորդակցութեան մտնէի Կիկերոնի հետ եւ ուղղէի անոր այն հարցումները, որոնց պատասխանը կը պահանջէին անյապաղ: Ստիպուած էի սպասել որ ինքը մէջտեղ ելլէ, բայց Կիկերոն կը հեռաձայնէր միայն, երբ յաջողութեամբ կատարած ըլլար իր գիշերային գործը:

Պերլինի մէջ, չէին կրնար հասկնալ որ տակաւին չէի կրցած գտնել ուզած պահուս Կիկերոնը տեսնելու միջոցը: Կ'ուզէին գիտնալ նաեւ թէ ինչ պիտի ընէինք եթէ պատահէր որ մարդը այլեւս կեանքի նշան ցոյց չտար:

Այն ատեն ամէն բան պիտի վերջանար, որքան ատեն որ Կիկերոն կարելիութիւն ունենար մեզմէ դրամ ստանալու, իր կարելին պիտի ընէր տիրանալու համար այդ դրամին:

Հետեւաբար, պիտի աշխատէր մեր հաշւոյն, որքան ատեն որ կարենար անգլ. գաղտնի փաստաթուղթեր ձեռք ձգել, բայց եթէ այդ կարելիութիւնը չունենար այլեւս օր մը զանազան պատճառներով, զոր կը նախընտրեմ չխորացնել, այն ատեն պիտի ցամքէր թանկագին աղբիւրը եւ Ռայխի ամբողջ ոսկին ու աշխարհի բովանդակ պերճախօսութիւնը պիտի չկարենային ոեւէ բան փոխել:

Օր մը, ճայնասփիւռով հեռագիր մը ղրկեցին ինծի Պերլինէն, մեղադրական շեշտով մը հարցնելու համար թէ արդեօք տակաւին չէի՞ յաջողած Կիկերոնի իրական անունը ճշդել. հետեւեալ հեռագրով պատասխանեցի.

« Ցարդ անկարելի է գտնել իր անունը: Միակ միջոցը, հարցնել ուղղակի անգլ. դեսպանատունը: Ղրկեցէք ինծի գրաւոր հրաման, սկսիմ գործի »:

Այդ օրէն սկսեալ հանգիստ թողուցին զիս Կիկերոնի բուն անունին հարցով:

Նոյեմբերի առաջին օրերն էին: Խիստ յատկանշական, տարօրինակ դրուագ մը կը պատկանի այդ շրջանին:

Հաղորդուեցաւ մեզի, անմիջական ժամանումը ռուս դիւանագէտի մը, որ կուգար Սթօքհոլմէն եւ Ռուշինկթընէն: Տրուած հրահանգներուն մէջ կ'ըսուէր թէ այդ դիւանագէտը իր կառավարութեան կողմէ պիտի բերէր առաջարկներ, որոնք ատակ էին ռուսեւգերման մերձեցում մը ստեղծելու: Հրահանգներ տուին ինծի, որպէսզի անմիջապէս կերպով յարաբերութեան մտնեմ անոր հետ, անմիջապէս որ հասնի Անգարա:

Ամենանուրբ հրամանն էր այդ, զոր գերման դիւանագէտ մը ստացած ըլլայ երբեք Անգարայի մէջ, որովհետեւ, ռուսեւգերմանական ամենափոքր մերձեցում մը Թուրքիոյ մէջ կրնար փոթորիկ յառաջ բերել:

(Շար.)

եղածին պէս օգտուելու մեր երկու հիւրերէն։

Հ. Կ. Տէրմոյեան ջատագովելով Կապոյտ Խաչի կատարած աշխատանքները, առաջարկեց ներկաներուն նուէրներ տրամադրել երեք դպրոցներուն։ Քառորդ ժամուան մէջ գոյացաւ 25 հազար ֆրանք։ Ինչպէս անցած տարի, այս տարի ալ Պ. Ս. Սապունճեան հազար ֆրանքով կնքահայր եղաւ Կաղանդի ծառին մոմերը վառելու։

Ամէնէն վերջը բեմ եկաւ աւանդական Կաղանդ պապան բեռնաւորուած ուտելիքի ծրարներով եւ բոլոր պզտիկներուն անխտիր բաժնեց ծրարները, 160 հատ։ Այս առթիւ Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք մասնակցեցան ի նպաստ դըպրոցներուն եղած նուիրատուութեան, նախ Պ. Ղազար Կարապետեանի որ քանի ծրար շաքար տրամադրեց, (ծախուեցաւ ի նպաստ դպրոցներուն)։ Շնորհակալութիւն նաեւ Պ. Ս. Գալուստեանի, որ այս տարի եւս սիրայօժար յանձն առած է քաղաքամէջի դպրոցին ուսուցչական պաշտօնը, առանց որեւէ ակնկալութեան։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ՔՈՒԷԱՐԿԵՑ ՎԵՐԱՁԻՆՄԱՆ ՎԱՐԿԵՐԸ

Հակառակ տօնական դադարին — մինչեւ Յունուար 9 — ազգային ժողովը, ինչպէս նաեւ Հանրապետութեան Խորհուրդը արտակարգ նիստեր կը գումարեն վերջացնելու համար վերազինման ծախքերու նախահաշուին քննութիւնը։

Ազգ. ժողովը, կիրակի առտուան իր նիստին մէջ 185ի դէմ 331 ձայնով վստահութիւն յայտնեց կառավարութեան։ Այս քուէարկութեամբ, կառավարութիւնը իրաւունք ունի նոր տուրքեր հաստատելու, պարզ հրամանագրերով, առանց ազգ. ժողովի հաւանութիւնը առնելու։ Նմանապէս, ոչ մէկ նոր փոփոխութիւն պիտի կատարուի նախահաշուին մէջ։ Ազգ. ժողովը մերժեց նաեւ կարգ մը տուրքեր կրճատելու մասին համայնավարներու ներկայացուցած առաջարկը, իսկ վերջին քուէարկութեամբ, ամբողջովին վաւերացուց վերազինման նախահաշիւը, որ այժմ յղուած է Հանրապետութեան Խորհուրդին, անոր կողմէ եւս քննուելու համար։

Նախ քան քուէարկութիւնը, վարչապետ Պ. Փլեվէն ըսաւ թէ վերազինման ծրագրի գործադրութեան համար պէտք պիտի ըլլայ գործածել Ֆրանսայի ելեկտրական ուժին 100ին 3ը, կրճատել պողպատի արտածումը եւ ներածել ամերիկեան քոք։ «Ամէն պարագայի տակ մենք կեցած ենք Մ. Նահանգներու եւ բրիտանական կայսրութեան կողքին։ Պարզ է որ վերազինումը պիտի ազդէ մեր ապրուստի պայմաններուն վրայ։ Չկայ դրութիւն մը, որ կարենայ այս բանը արգիլել։ Բայց մենք պատրաստ ենք ընել այնպէս, որ բնակչութեան զոհաբերութիւնը կատարուի արդար բաշխումով մը, եւ, ոչ թէ անհրաժեշտը, այլ աւելորդը առնէ։ Ամէն պարագայի տակ մեր ներածումները եւ արտածումներու նուազեցումը պիտի չվնասեն մեր տնտեսութեան։ Մեր պահանջած զոհողութիւնները ծանր են, բայց ընկերութիւններէն եւ այլ հարկատուներէն պահանջուած այդ զոհաբերութիւնը աւելի ծանր չէ քան այն որուն ենթարկուած են այսօր, Ֆրանսացի զինուորները, որոնք իրենց արիւնը կը թափեն՝ աշխարհի մէկ այլ անկիւնին վրայ ազատութիւնն ու Ֆրանսայի պատիւը պաշտպանելու համար»։

× Կ'ըսուի թէ Պ. Փլեվէն Ամերիկա պիտի երթայ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարը նոր տարուան առթիւ յայտարարեց թէ «մեր ազատութիւնն ու ազատ կենցաղը սպառնալիքի տակ են։ Խաղաղութեան հանդէպ Մոսկուայի ցոյց տուած ցանկութիւնը, իրենց մերկ աշխարհակալութիւնը ծածկելու ծառայող վարագոյր մըն է. միայն։ Մ. Նահանգները կեցած են իրենց դաշնակիցներու կողքին։ Հակառակ սպառնալիքներու, Մ. Նահանգները տեղի պիտի չտան եւ պիտի չվարձատրեն համայնավար նախայարձակումը։ Մենք պիտի կրկնապատկենք մեր ճիգերը զօրանալու եւ համայնավար խռովութիւնները որեւէ կէտի վրայ դիմագրաւելու համար»։ — Զօր. Մէք Արթըր ըսաւ թէ Ճափոն պիտի հարկադրուի վերազինուիլ։

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ ժողովրդային ցոյցեր տեղի ունեցան անգլեւամերիկեան քարիւղի ընկերութեան դէմ։ Ցոյցերուն կը մասնակցէին նաեւ աղջկանց վարժարաններուն ուսանողները։ Ցուցարարները կը պահանջէին ջնջել մենաշնորհները եւ ազգայնացնել քարիւղի ճարտարարուեստը։

ՋՐՀԵՂԵՂԱՅԻՆ ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐ պատահեցան Մարոքի մէջ, աւերելով 120.000 հէքթար դաշտեր։ Հոսանքը քանդեց Թանճէրի ճամբան եւ Թանճէր – Ֆէս երկաթուղին։ Վերջին լուրերու համաձայն, 44 հոգի խեղդուած, 100 հոգի անհետացած են։

Ընկերական հանդոյթ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի շրջանի բոլոր անդամներուն համար։

Կիրակի 7 Յունուար ժամը 15ին, Studio Colibri, 19a rue Caumartin։

Մանուկներու օրը Փարիզի մէջ

Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը Փարիզի շրջանի բոլոր մասնաճիւղերով կը տօնէ Մանուկներու Օրը այս հինգշաբթի 4 Յունուար, ժամը 2էն 6, Sociétés Savantes, 28 rue Serpente։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Մուտքը ազատ է բոլոր մանուկներու համար։

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Ցերեկոյթ - Պարահանդէս

21 Յունուար կիրակի, ժամը 4էն կէս գիշեր Cercle Militaireի սրահներուն մէջ, 8 Place St. Augustin։

CUBAN PETT et ses Cubanas Cuban Boys հռչակաւոր նուագախումբը։

Պիւֆէ, Attractions եւ անակնկալներ։

ՄՈՒՏՔԸ 300 ՖՐԱՆՔ

Սեղանները նախապէս ապահովելու համար հեռաձայնել Tru. 27-35։

«ՅԱՌԱՋ»ի 25ամեակին առթիւ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք Պոմոնէն (Մարսէյլ) Տիկին Մ. Րէյիզեանէ 500 ֆրանք։

ԱՅՆՃԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Նանթերէն Պ. Հիւրմիւզեան տօնական օրերու առթիւ 2000 ֆրանք կը նուիրէ Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին։

ԳՈՒՄԱՐԸ ՀԱՍԱՒ 150.000 ՖՐԱՆՔԻ

Այս առթիւ վարչութիւնս կը յայտարարէ թէ 1950 Դեկտեմբեր 31ին հանգանակութիւնը հասած է ճիշդ 150.000 ֆրանքի։

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

Կինս անհաւատարիմ է

Թատերերգութեան ներկայացման, ուր Փարիզահայ սիրուած դերասաններու կողքին, առաջին անգամ ըլլալով պիտի տեսնենք սինէմայի ծանօթ արուեստագէտը՝ COCO ASLAN

22 Յունուարի երեկոյեան, Théâtre Iénaի մէջ։

Տոմսերու թիւը սահմանափակ ըլլալով՝ կը յանձնարարուի այժմէն ապահովել ձեր տեղերը, գրելով կազմակերպութեան՝ K. V. Maksoudian, 32 rue Courat, Paris (20)։

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ԳԻՆԵՍԵՂԱՆ

Կազմակերպուած Լիլայի Կրթ. յանձնախումբին կողմէ, այս կիրակի ժամը 15ին «Caisse d'Epargne»ի սրահը, 32 Ave. Porte des Lilas, métro Porte des Lilas։ Երգ, պար, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ։

ՆՈՐ ՏԻՍՔԵՐ

Հրապարակ ելաւ Ֆիլիփ Աղազարեանի հինգ «տիսք»երու ընտիր հաւաքածոն, բաղկացած հետեւեալ եօթը հայկական ու երեք եւրոպական կըտորներէն.—

Ղայթարմա, Էնզէլի Սպենդիարեան – Աղազարեանի, Հայ ժողովրդական նուագաշարք (Հայաստան, Կիլիկիա, Ով մեծասքանչ դու լեզու), Հայկական եղերերգ Աղազարեանի, Լա Փէնա (սպանիական երգ) Քոլլէ – Աղազարեանի, Հոփաք (ռուսական պար) Մուսորսքիի, 28րդ Քմշանուագ (առանձին ջութակ) Ֆիորիլլօի։

Դաշնակի ընկերակցութիւն՝ Տիկին Լիւսի Քուլոմի։

Գին հաւաքածոյի՝ 2500 Ֆրանք Ֆրանսայի համար։ Մեծաքանակ թէ փոքրաքանակ գնումի համար գրել կամ հեռախօսել PHILIPPE AGHAZARIANի, 11 rue Robert Planquette, Paris (18)։

Tél. LABorde 11-60։

ՃԱՇԱՐԱՆ ԱՐԱՐԱՏ

LE DOME ARARAT

Տէր եւ Տնօրէն՝ Ս. ԳԱՐԱԽԱՆԵԱՆ

Նիս այցելող հայրենակիցներուն կ'ապահովէ պանդոկի եւ այլ դիւրութիւններ։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ եւ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՀԱՄԵՂ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ եւ ԽՄՈՐԵՂԷՆՆԵՐ, մատչելի գիներով։

1 Avenue Thiers. Կայարանի դիմաց

Բաց է առտուան ժամը մինչեւ 2

Հեռաձայն 890-38

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի ժողովը՝ այսօր չորեքշաբթի, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ԿՈՉ ԽԱՐԲԵՐԴՑԻՆԵՐՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մշակութային գետնի վրայ, Խարբերդ նահանգի եւ յարակից գաւառներու կեդր. վարչութեան մը ընտրութեան համար, (Չարսանճագ, Չմշկածագ, Բալու, Արաբկիր, Մալաթիա եւ գաւառներու), Խարբերդ Մեզրէի, Հիւսէյնիկի, Սուրսուրի, Իչմէի, Հաբուսիի, Շէյխ Հաճիի, Բագմաշէնի, Խուլագեղի, Եղէգի, Թլկատինի, Դատեմի, Մորենիկի, Հողէի, Վարդաթելի եւ Փէրճէնճիի մեր բոլոր հայրենակիցները ժողովի կը հրաւիրուին այս հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, Café Noailles սրահին մէջ, 81 La Canebière։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Լիոնէն Մանուէլ Նորիկեան կը փնտռէ, իր պզտիկ եղբայրը՝ Համբարձում Նորիկեանը, 1923ին Մարզուանէն հեռանալէն վերջը, տեղւոյն Ամերիկացիները գրած են, թէ այդ անունով մէկը՝ Մարզուան եկած եւ մեկնած է։ Գիտցողներէն կը խնդրուի գրել հետեւեալ հասցէին.— Manouel Noriguian, 79 rue Sully, Լիոն (6), Rhône, France։ Պոլսոյ թերթերէն կը խնդրուի արտատպել այս փնտռտուքը։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Հայ կին մը իբրեւ օգնական խոհարարուհի, որ գիտնայ կերակուր պատրաստել եւ հայ այր մը, որպէս սպասաւոր։ Ստիպողաբար դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան։

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ

ՈՒՏԻ ՀՐԱՆՏ

(Աչաղուրկ) որ Պոլսէն տարի մը առաջ Ամերիկա գացած էր եւ մեծ յաջողութիւն գտած էր, Փարիզ հասաւ օդանաւով։

Փափաքողները կրնան դիմել հետեւեալ հասցէին.— Hotel Splendid - Lafayette, 47 rue Lafayette, Paris (9)։

ՄՈՒՇՏԱԿԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Ն. ՊՈՒՏԱՔԵԱՆ

21 rue Henri Monnier

Նրբաճաշակ Տիկիններու համար, միակ մուշտակավաճառն է, ՊԱՏՐԱՍՏ, ՉԱՓՈՒ ՎՐԱՅ եւ ՆՈՐՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ։ Արագ եւ խնամուած աշխատանք։

Մէկ անգամուան յաճախորդը կը դառնայ ընդմիշտ յաճախորդ։

Դիմեցէք անգամ մը եւ գոհ պիտի մնաք։

Հեռաձայն TRU. 40-11

Հաղորդակցութիւն՝ métroներ Notre Dame de Lorette, Pigalle եւ St. Georges։

Դերձակներուն

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ԳԻՆԵՐՈՎ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄԷՆ

Թէ կերպասներու եւ թէ դերձակներու անհրաժեշտ բոլոր պիտոյքներու համար անյապաղ դիմեցէք՝

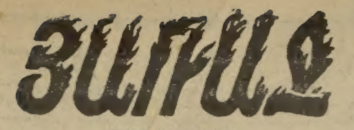
ETS. ALLIANCE

63 Rue de Maubeuge

Métro Poissonnière Հեռ. Tru. 12.05

ՍԵՆԵԱԿ Կ'ՈՒԶՈՒԻ.— Առանձին այր մը սենեակ կը փնտռէ, Փարիզ կամ արուարձանները։ Դիմել «Յառաջ»ի։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63
Jeudi 4 Janvier 1951 Հինգշաբթի 4 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6347–Նոր շրջան թիւ 1758

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԺԱՄԱՆԱԿԷՆ ԱՌԱՋ ԾԵՐԱՑԱԾ

Կսկծալի տպաւորութիւն մը կը գործէ մեր գաղութին հանրային կեանքը, եթէ բաղդատենք անցեալ տարիներու ոգեւորութեան հետ :

Կը թուի թէ ժամանակէն առաջ ծերացած, յոգնած, ամէն բան ջուրին տուած են անոնք որ կրնային գործօն դեր մը կատարել :

Հաւատքին հետ, աշխատանքի տենդն ալ թմրած է :

Մարդիկ իրենց զաւակներու փրկութեան գործն անգամ բախտին ձգած են :

Երբեք այսքան վարակիչ հանգամանք ստա - ցած չէր «որո՞ւ հոգս»ը : Տեսակ մը խորշակ, որ կը ցամքեցնէ ներշնչումի եւ ինքնագործունէութեան աղբիւրները :

Վարակումը ազդած է նոյնիսկ միջին կոչուած սերունդին վրայ, որ այնքան վառ յոյսեր կը ներշնչէր, պատերազմէն առաջ :

Անշուշտ այս թմրութեան գլխաւոր պատճառներէն մէկը միջավայրն է, իր ընկերային եւ տըն - տեսական պայմաններով : Ուրիշ պատճառ մը՝ քաղաքական կացութիւնը, իր վրդովիչ անստու - գութեամբ :

Այս պատճառները բաւակա՞ն են մեր թեւերը կոտրելու եւ սահմանափակ պատեանի մը մէջ ամփոփուելու համար :

Առաջին անգա՞մ է որ անհնարին դժուարու - թեանց կը մատնուինք, պահելու համար մեր ազ - գային արժէքները, ամրապնդելով ներքին ինքնապաշտպանութիւնը :

Դիմադրական պայքար մըն ալ այս չէ՞, ընդհանուր ալեկոծութեան մէջ :

Ի՞նչ կ'արժեն բոցավառ յաւակնութիւնները, եթէ երեսուն տարի ալ պիտի չդիմանային մեր հանրային գիտակցութիւնը եւ բարոյական կո - րովը :

Այս հարցումները տրամաբանօրէն կը մղեն խօսիլ նաեւ հայրենիքի մասին, որ ներշնչումի եւ յարատեւ գործունէութեան յաւիտենական աղ - բիւր մըն է սփիւռք ժողովուրդի համար :

Դժբախտաբար չափազանց թոյլ են, անուա - նական եւ ձեւական՝ Երեւանի եւ տարագիր բազ - մութեանց միջեւ եղած կապերը :

Ներգաղթի դադարումէն ի վեր (1947), կը թուի թէ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին ձգուած է Հայկական Արտասահմանը «մխիթարելու» պաշ - տօնը, կոնդակներով եւ «էջմիածին»ով :

Ոչ մէկ հիմնական, գործնական ձեռնարկ, հայկական պահանջներու մասին : Ոչ իսկ թեթեւ փորձ մը՝ պատուհանները և դուռները կէս մը բանալու, «օդ առնելու», աւելի սերտ յարաբերու - թիւններ հաստատելու համար :

Ոչ ալ ազատ ներածում - արտածում գիրքե - րու եւ թերթերու, իբրեւ սովորական կապ մշա - կոյթի :

Եթէ հարիւրին տասն իսկ հետեւին ռատիօ - Երեւանի, ապահովաբար տասը խօսքէն մէկը հազիւ կրնան հասկնալ : Այն ալ հանդիսաւոր պարագաներու մէջ : Կամ երգի եւ նուագի պահուն :

Մնացեալը կը բաղկանայ քարոզչական միօ - րինակ, հում նիւթերէ որոնք ընդհանրապէս կրկնութիւններ են : Ինչպէս իրենց թերթերը, անլի, անմարսելի, թխածոյ կամ թարգմանածոյ բո - վանդակութեամբ :

Կարծես մարդիկ ուխտած են ամէն միջոց փորձել, չարչրկելու համար հայ ընթերցողը : Թմրեցնելու համար անոր ուղեղը : Ոչ միայն վարդապետական ճապաղ գիտելիքներով, այլեւ աղ - ճատուած բարբառով մը :

Այս քաղաքականութիւնը աւերներ կը գործէ նաեւ արտասահմանի մէջ : Արաբական երկիրներէն մինչեւ արեւմտեան ազատ ափերը :

Սոֆիան եւ Պուքրէշը կը մրցին իրարու հետ, օր առաջ տարածելու համար «կոմունիզմ»ը, հա - յատառ թերթերով եւ գիրքերով : Թութակաբար օրինակելով ինչ որ կը թխեն անդին :

Ժամանակէն առաջ ծերացած ըլլալու պատճառներն մըն ալ այս : Կամ թերեւս ազդանշան յուսահատութեան :

Ամէն պարագայի մէջ, մօայլ իրականութիւն մը, որուն համակերպիլ՝ կը նշանակէ մեղսակից դառնալ : Աւելի՛ն,— ճամբայ բանալ դէպի բարոյական անձնասպանութիւն :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՅՍ ՄԷԿԸ ՀԱՇԻՒԻՆ ՄԷՋ ՉԿԱՐ

Թերթերու անկիւնները սեղմուած պերճախօս լուրերու կը հանդիպինք երբեմն :

Ահաւասիկ հատ մը .—

« Ալքոլամոլութիւնը հետզհետէ սուր հանգամանք կը ստանայ : Անբուժելի եւ հիւանդկախ ալքոլամոլներու թիւն էր 1948ին 275 հոգի, 1949ին 398, իսկ 1950ին աւելի քան 400, քանի որ առաջին ինը ամիսներու ընթացքին արդէն 372 հոգի առաջնորդուած են ալքոլով թունաւորուածներու յատուկ դարմանատունը, ուր երեք ամիս պիտի ենթարկուին մասնաւոր դարմանումի մը :

Թերթը այսպէս կը հաշուէր.— Իւրաքանչիւրին համար այդ հաստատութիւնը կը ծախսէ 90 հազար ֆրանք : Ուրեմն 400 հոգիի համար 36 միլիոնի գումար մը կը ճարենք, մենք, ամէն երեք ամիսը, քանի որ դարմանումը երեք ամիս կը տեւէ, սովորաբար :

Գիտէի՞ք այս մէկը, երբ յաճախ ձեր զաւակներուն բերնէն կտրելով կը վճարէք տուրքերը :

Ըսել է գինովներու դարմանումին համար ալ բաժին մը առած ենք եղեր մեր վտիտ ուսերուն վրայ :

Մնաց որ, բանտերը լեցնող ոճրագործներուն ապրուստն ալ մենք կը ճարենք, ինչպէս նաեւ եկող դացող թագաւորին, ջոջ հիւրերուն փառահեղ ընդունելութեան ծախքերը :

Այս վերջինները որքան ալ սուղի նստին մեր վրայ, գոնէ գեղեցիկ բան մը կայ տրուած հացկերոյթներուն, ներկայացումներու եւն. մէջ, ամէն կողմ լոյս, ծաղիկ, եւ վայելչութիւն : Բայց սա գինովնե՞րը :

Այս մէկը իրաւ որ չկրցայ մարսել : Շատեր գիտեմ որ մէկ շիշ ըմպելիին գինը կը խնայեն իրենք իրենց համար, առանց գիտնալու որ 36 միլիոն կը վճարենք խմաններուն համար :

Այս «անբուժելիները» ուրկէ՞ կը գտնեն այդքան դրամ, օրն ի բուն ճնկելու համար :

Անշուշտ մեծ մասով իրենց զաւակներուն յատկացուած ընտանեկան նպաստէն, որ 20 առ հարիւր աւելցած է այս անգամ :

Մի մոռնաք որ այդ նպաստն ալ մենք կը վճարենք :

Ուրեմն, նախ կը վճարենք որ խմեն, ու յետոյ պէտք է վճարենք որ «խմելէ» բժշկուին :

Այս նուրբ հաշիւին թէեւ մեր խելքը շատ չի հասնիր, բայց երբ վճարելու կարգը գայ, ամէն մարդու խելքը կը հասնի :

ՍՕՍԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ հրատարակութիւններէն « Սովետական Գրականութիւնը », « Սովետական Միութիւնը », «Օկոնիք»ը, «Սովետ. Կինը» եւ «Կրոկոտիլ»(բոլորն ալ ռուսերէն) արգիլուեցան ֆրանսական կառավարութեան կողմէ : (Իւմանիթէ) :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ խորհրդարանը յունուար 2ին 19.899.911.000 տոլարի վարկ մը քուէարկեց ազգ. պաշտպանութեան համար : Ասով 43 միլիառ տոլարի կը բարձրանայ ազգ. պաշտպանութեան սահմանուած գումարը : Միայն հիւլէական ուժի յատկացուած վարկն է 1.065.000.000 տոլար : Երեք միլիառ տոլար ալ քուէարկուած է քաղաքային պաշտպանութեան համար :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ուժի տեսչութեան վերակազմութեան առթիւ, թերթերը կը գրեն թէ պաշտօնանկ պիտի ըլլայ նաեւ Տիկին Իռէն Ժոլիօ – Քիւռի, ինչպէս եղաւ Պ. Ժօլիօ Քիւռի, անցեալ ապրիլ 24ին, իբրեւ ուղեկից համայնավարներու :

ՋՕՐ. ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ, արեւմտեան Եւրոպայի միացեալ ուժերուն սպարապետը, Ուաշինկթընէն ճամբայ պիտի ելլէ շաբաթ օր, օդանաւով : Թերթերը կը գրեն թէ Ֆրանսայի վարչապետը մասնաւոր տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ զօրավարին հետ :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԵՐԼԻՆԸ ամբողջովին դրուած է արեւելեան Գերմանիոյ իրաւասութեան տակ, ինչպէս յայտարարեց համայնավար քաղաքապետը, Պ. Ֆրիտրիխ Էպէրթ : Այս որոշումը ծանր տպաւորութիւն գործեց արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ : Ամերիկեան ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ այս կարգադրութիւնը հիմնովին կը խախտէ չորս պետութեանց միջեւ գոյացած համաձայնութիւնը :

Ի՞նչ կ'առաջարկէ Մոսկուա

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԱՊԱԶԻՆՈՒՄԸ ՆԱԽԱՊԱՏՄԱՆ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ

Մոսկուայի ձայնասփիւռը Գշ. օր հաղորդեց բովանդակութիւնը այն ծանուցագրին, զոր Խ. Միութեան արտաքին նախարարութիւնը ուղղած էր երեք արեւմտեան պետութեանց, «Չորսերու ժողովի» մը գումարման մասին :

Խորհրդային կառավարութիւնը, այս անգամ ալ կը պնդէ ժողովը հրաւիրել միայն Գերմանիոյ ապազինման հարցը քննելու համար : Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ արեւմտեան պետութեանց քաղաքականութիւնը քննադատելով, ծանուցագիրը կ'ըսէ, թէ «Արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման ձեռնարկները, որոնք տեղի կ'ունենան արդէն, բացարձակապէս կը հակասեն Գերմանիոյ ապազինման մասին Մ. Նահանգներու, Ֆրանսայի եւ Մեծն Բրիտանիոյ ստանձնած յանձնառութեանց եւ լուրջ դժուարութիւններ միայն կրնան ստեղծել՝ ծրագրուած հարցերու քննութեան ճամբուն վրայ :»

Խորհրդային կառավարութիւնը, սկզբունքով կ'ընդունի արտաքին նախարարներու փոխանորդներու մասնակցութեամբ նախապատրաստական ժողովի մը գումարումը, բայց, ճամբու հեռաւորութեան պատճառով կը մերժէ այդ ժողովը գումարել Նիւ Եորքի մէջ եւ փոխարէնը կ'առաջարկէ նկատի ունենալ Մոսկուան, Փարիզը կամ Լոնտոնը : Կ'ընդունի նմանապէս քննել Գերմանիոյ հետ կապուած ուրիշ խնդիրներ, պայմանով որ նախապատուութիւնը տրուի Գերմանիոյ ապազինման հարցի քննութեան, որովհետեւ «այդ ամենակարեւոր հարցին հետ կապուած են միջազգային խաղաղութեան եւ ապահովութեան պահպանումը ու Եւրոպայի եւ յատկապէս հիթլէրեան յարձակումէն տուժած ժողովուրդներու հիմնական շահերը» :

Ծանուցագիրը կը մերժէ նաեւ արեւմտեան պետութեանց այն տեսակէտը, թէ Գերմանիոյ միացման մասին, Փրակայի մէջ, արբանեակ պետութեանց քուէարկած բանաձեւին հակառակ է գերման ժողովուրդը : Խորհրդային տեսակէտով այդ բանաձեւը ընդունուած է ոչ միայն Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ, այլեւ Արեւմտեան Գերմանիոյ բնակչութեան ալ հաւանութեան արժանացած է : Փրակայի բանաձեւը կ'առաջարկէր՝ Գերմանիոյ երկու մասերէն ալ հաւասար թիւով ներկայացուցիչներու մասնակցութեամբ գումարել ժողով մը Գերմանիոյ միացման համար, մինչ արեւմտեան պետութիւններն ու Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը կ'ըսեն թէ բանաւոր չէ այդ առաջարկը, քանի որ Արեւմտեան Գերմանիա երկու անգամ աւելի բնակչութիւն ունի քան Արեւելեանը :

Եւ վերջապէս խորհրդային կառավարութ[իւնը] վճռապէս կը մերժէ այն մեղադրանքը, թէ [...] կանական պիտակի տակ գերման բանակ մը [...] յութիւն ունի այսօր Արեւելեան Գերմանիոյ [...] «Մէկ ծայրէն միւսը յերիւրածոյ պատմութիւն է ատիկա», մինչդեռ «իրողութիւնը այն է, արդէն իսկ սկսած է գերմանական զօրամասերու կազմութիւնը Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ հրասայլերով, ծանր հրետանիով, եւն. եւ Ատընաուէրի կառավարութեան իսկ հաւանութեամբ » :

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ ԼԱՒԱՏԵՍ

Ինչպէս երէկ ալ գրեցինք, խորհրդային ծանուցագիրը տարբեր տպաւորութիւններ գործած է արեւմտեան պետութեանց մօտ :

Բրիտանական կառավարութիւնը, միայն քարոզչական նպատակներու ծառայող վաւերաթուղթ մը չի նկատեր այս ծանուցագիր - պատասխանը : Ընդհակառակն կը գտնէ դրական կողմեր : Փոխանորդներու մասնակցութեամբ նախապատրաստական ժողովի մը գումարման մասին Սովետներու հաւանութիւնը կը նկատուի յուսադրիչ, քանի որ ճամբան բաց կը ձգէ «Չորսերու ժողովի» մը գումարման համար :

Ֆրանսայի պաշտօնական շրջանակներն ալ կը նկատեն թէ աննպաստ չէ ծանուցագրէն ստացուած ընդհանուր տպաւորութիւնը : Անոնք կը շեշտեն միաժամանակ, թէ Մ. Նահանգներու, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ տարակարծութիւնները խորացնելու նպատակով Խ. Միութեան ի գործ դրած բացայայտ ճիգերը հետեւանք պիտի չունենան որեւէ ժամանակ : Ապացոյցը այն է, որ յառաջիկայ քանի մը օրերու ընթացքին երեք պետութեանց ներկայացուցիչները միասնաբար նիստ պիտի գումարեն, այս վերջին ծանուցագրին պատասխանը խմբագրելու համար : Ցատկանշական կը նկատուի նաեւ այն արագութիւնը, որով Խ. Միութիւնը փութացուց իր պատասխանը :

Ուաշինկթընի մէջ, ընդհակառակն, յոռետեսութիւն կը տիրէ եւ անհաւանական կը գտնեն, որ կարելի պիտի ըլլայ հաշտեցողութիւն մը գոյացնել Խ. Միութեան հետ : Ամէն պարագայի տակ, խորհրդային ծանուցագիրը պիտի չմերժուի եւ հետագայ բանակցութեանց դռները բաց պիտի պահուին :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՐԴԻԱԿԱՆ ՎԷՐՔԵՐ

Բ.

Օտար հարսեր միշտ ունեցած ենք, սկսեալ Սաթենիկ Թագուհիէն եւ աւելի հինէն: Վերջին երեք քառորդ դարու ընթացքին, արտասահման ուսանողները կը վերադառնային զոյգ: Կրակ ու բոց երիտասարդներ, ամուսնութեան տարիքը հասած՝ կը մտնէին եւրոպական ընտանիքներու մէջ ու կը պատահէր անխուսափելին:

Գեղեցիկ, արժէքաւոր տղամարդը գրաւելու յատկութիւնը առատօրէն տրուած է մեծ ոստաններու աղջիկներուն, մասնաւորաբար Արեւմուտքի դուստրերուն: Աւելցնենք անմիջապէս, քաղաքական վտանգաւոր օրերուն, կարգ մը գործիչներու համար առաւելութիւն մըն էր օտար կինը: Կը յիշէք անշուշտ, մեր կողմերը եւրոպացի կին ունեցողը զարգացած, մեծ մարդ կը նկատէին: Հոս գալէ վերջ տեսանք թէ աւելի դիւրին բան չկայ, մանաւանդ դասակարգ մը աղջիկներու համար:

Վտանգը մեծ համեմատութիւններ առաւ, երբ զանգուածօրէն ինկանք այս ափերը:

Բազմաթիւ հայ տղաք, շատը իրենց յանցանքով, քիչ հայ աղջիկներու պահանջկոտութեան երեսէն իրենց բախտը կապեցին օտար աղջիկներու հետ: Թղթատեցէք մեր թերթերու սկզբնական թիւերը, պիտի տեսնէք տասնեակներով յղուածներ այս չարիքին դէմ:

Աւելորդ է ըսել, խառն ամուսնութիւններ կնքող երկու կողմերը շուտով ըմբռնեցին իրենց սխալը: Բոլորս ալ մեր շուրջը ունինք ակնբախ օրինակներ՝ ըստ ծնիս փաստելու համար:

Օրինակով խօսինք: Առնենք հայ տղան եւ Ֆրանսուհին:

Ընտանիք ունեցող հայ երիտասարդը չէր կրնար իր սովորութիւնները փոխել մէկ օրէն միւսը: Մենք կը սիրենք ընտանեկան յարաբերութիւնները: Մեր մեծ հաճոյքներէն մին է հաւաքուիլ բարեկամներով, ազգականներով: Ժամերով խօսիլ, ժամանակ անցընել: Եւ ասիկա ոչ թէ տարին մէկ – երկու անգամ, պաշտօնական առիթներով, այլ ամէն շաբաթ, գրեթէ ամէն օր, եթէ յարմարութիւն ըլլայ:

Ֆրանսական բարքերուն մէջ այս բանը չենք տեսներ: Օտար աղջկան հաճոյք պատճառելու համար, միւսները չեն կրնար ֆրանսերէն խօսիլ, մանաւանդ երբ տարիքոտ անձեր կան: Աղջկան սիրտը կը նեղուի, կը յօրանջէ, կը քնանայ, ուրիշ ատեն չուզեր այլեւս ամուսնին ընկերանալ: Վերջինիս համար անտանելի բան է ամէն օր թատրոն, շարժանկար, եւն. որով, կռիւը կը սկսի:

Ֆրանսական խոհանոցը համբաւաւոր է, սակայն կը թուի անլի եւ անհամ: Ինչո՞ւ պահք, երեսուն տարի Փարիզ ապրելէ վերջ, կը փնտռենք մեր ապուխտը, երշիկը, մօր կամ կնոջ շինած համեմաւոր կերակուրները: Երեւակայեցէք հայկական հանդէս մը ուրկէ բացակային մեր «տոլման» կամ թերթանուշը:

Նոյն կարծիքը ունի օտար աղջիկը իր ուտեստներու մասին:

Ո՞րն է լաւը. մերի՞նը թէ իրենցը:

Ասիկա վիճաբանութիւն չի վերցներ, սիրելի բարեկամներ, կամ եթէ կ'ուզէք, շատ հեռուները կը տանի: Կարճ կապելով ըսենք.— վարժութեան խնդիր է:

Մենք կիները կը նկատենք մեր նուիրական սեփականութիւնը եւ փոխադարձաբար: Ֆրանսուհին աւելի ազատ վարժուած է, որով հայ տղան կը նկատուի նախանձի գլուխ գործոց տիպար մը: Մեր ընտանեկան կապանքներուն մէջ հայուհին հանդիստ կը շնչէ, Ֆրանսուհին կը խեղդուի:

Կարելի է երկու յօդուած լեցնել, անհամաձայնութեան պատճառները թուելով:

Արդ, անխուսափելիօրէն մեր լեզուին ծայրը կուգայ հետեւեալ հարցումը,— Ֆրանսացի, անգլիացի, ռուս աղջիկը գէ՞շ է ուրեմն եւ մերինը լա՞ւ:

Ցիմարութիւն պիտի ըլլար այդպիսի եզրակացութեան մը յանգիլ:

Կը յարգեմ, կը գնահատեմ այս մեծ ժողովուրդին արժանի դուստրերը: Ասիկա չեմ ըսեր յետին հաշիւներով, առ ի քաղաքավարութիւն, որովհետեւ կ'ապրինք իրենց երկրին մէջ եւ բազմաթիւ Ֆրանսացի բարեկամներ ունինք: Ոչ: Ամէն ժողովուրդ՝ իր թերութիւններն ու առաւելութիւնները ունի: Նոյն դասակարգին պատկանող Ֆրանսուհիին եւ Հայուհիին միջեւ, առաջինը աւելի համեստ է, նուազ պահանջկոտ: Եղբայրօրէն համբուրելու փափաք մը կ'ունենամ երբ ճամբու վրայ կը տեսնեմ վայելուչ հագուած Ֆրանսուհիներ՝ ծրարներով բեռնաւորուած ու քրտնաթաթախ: Գործարաններու մէջ չա՞տ հանդիպեցանք ժպիտը երեսին ծանր աշխատանք տանող Ֆրանսուհիներու:

Պէտք չկայ թուելու իրենց բոլոր առաւելութիւնները:

Հայ տղան եւ Ֆրանսուհին չկրցան լաւ ընտանիք կազմել ոչ թէ անոր համար որ, աննաւոր թերութիւններ ունէին, այլ անոր համար որ տարբեր միջավայրերու ծնունդ էին, տարբեր խառնուածքով:

Այս ընտանիքները մեծ մասով քանդուեցան: Ցուսախաբ հայ տղան կրկին վերադարձաւ հայ աղջկան եւ կազմեց տրամաբանական յարմար բոյնը:

Ծառերէ աւելի դառն փորձառութիւնը եկաւ չափաւորելու խառն ամուսնութիւնները եւ եթէ կրկին վտանգաւոր համեմատութիւններ կ'առնէ, այս անգամ աւելի լուրջ է, ինչպէս պիտի տեսնենք վերջաւորութեան:

Կանխաւ պատասխանելով ոմանց, ըսեմ թէ մեր խօսքը մեծամասնութեան մասին է: Բացառութիւններ միշտ կ'ըլլան: Անունով յիշենք մէկ հատը:

Գաւառի մէջ բանախօսութեան մը առթիւ ծանօթացայ Տիկին Օտէթ Միքայէլեանի: Համակրելի եւ մտաւորական Ֆրանսուհիին նմանները կարելի է մատի վրայ համրել: Պոլսեցի հայ ընտանիքի մը հարս, հայերէնը սորված է անոնց չեչտով, իւրացուցած սովորութիւնները (աչք գոցելով մեր թերութիւններուն վրայ) եւ առանց ուրանալու իր Ֆրանսական ծագումը, յարմարած է մեր շրջապատին:

Եթէ ըլլային մեր երկրին մէջ, եւ բոլոր օտար հարսերը ըլլային Տիկին Օտէթներ, աւելորդ պիտի ըլլար այս հարցը յուզել: Պիտի աւելցնէի նոյնիսկ.— բարիք մը պիտի ըլլային օտար հարսերն ու փեսաները: Թարմ արիւնը վտանգ մը չէր ըլլար մեր հողին վրայ: Միջավայրի բնական օրէնքով պիտի հալէին մեր մէջ:

Դժբախտաբար պարագան նոյնը չէ այսօր:

Բոլոր ազգերու գաղութներուն նման մենք եւս կ'ուզենք մեր դիմագիծը պահել կարելի եղածին չափ երկար: Օտար հարսերը ճեղքեր կը բանան մեր ինքնապաշտպանութեան պատնէշին վրայ:

Ինչպէս ըսի, այս խնդրին մէջ գլխաւոր յանցաւորը հայ տղաքն են:

ՀՐԱՆՏ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

Անցորդ - իշխան

Հի՛ն ցնցոտիներ հագած, ոտքը բոպիկ, գլուխը բաց, ցուպը ձեռին, խեղճ անցորդ մը կը քալէր, կամաց, կամաց...

Այնքան յոգնած կ'երեւար, կարծես դարերով, դարերով ճամբայ կտրած ըլլար... Երկար ճամբաներու փոշիները, ծալք – ծալք նստած էին իր լայն ուսերուն: Իր արեւախաշ ճակտէն, քրտինքի կաթիլները կը հոսէին ինչպէս՝ ամպրան անձրեւը: Բայց ան կը քալէր, անդադար, միշտ խրոխտ՝ գլուխը բարձր, ճակատը բաց...:

Ցառաջացայ եւ մօտէն դիտեցի իր դէմքը... տառապանքներու, հալածանքներու, դառնութեան դրոշմները, խոր ակօսներ էին նետած իր լայն ճակտին... բայց ան կուռ էր, ինչպէս՝ պողպատ: Իր խորհրդաւոր սեւ գեղեցիկ աչքերը, բան մը կ'որոնէին անոնց խորքը, դարերու տխուր պատմութիւն մը կ'արտացոլար: Անվհատ, որոնելով կը քալէր, կը քալէր...

Ան ծարաւ էր: Մօտեցաւ ժայթքող աղբիւրի մը, յագուրդ տալու իր պապակին. խմեց, ապա սրբեց քրտինքն իր ճակտէն, ու դարձաւ նայեցաւ իր ետին...

Սոսկ բազմութիւն մը, այրեր, կիներ, եւ մանուկներ, ետեւէն ինկած, կը հեգնէին զայն, ու քարեր կը նետէին: Ան վայրկեան մը նայեցաւ այդ բազմութեան, այնպէս, ինչպէս փառահեղ արծիւ մը թառած՝ բարձր ապառաժի մը կատարին: Եւ խօսքն ուղղելով իր ոտքերուն տակ վազվզող դաճաններուն ըսաւ.

Տխրահռչակ, սովամահ գայլեր, անխիղճ մարդկութիւն, որ միայն գիտէք հրճուիլ, ուրախանալ, ուրիշի մը դժբախտութեանը վրայ: Բայց գիտէ՞ք որ ամէն խաւարէ ետքը լոյս մը կը ծագի, լոյսը յոյսի, յոյսի ազատութեան... եթէ դուք լսէք իմ փառաւոր անցեալը, եթէ դուք գիտնաք թէ ով եմ ես. փոխան քարերու, ադամանդներ կը նետէք իմ կրծքին, ու ձեր ծաղրանքն ու հեգնանքը երգի եւ գովասանքի կը փոխէք: Հեռու չէ այն օրը երբ դուք մեծ զղջումով պիտի հաւաքէք, եւ անոնցմով բարձր բուրգեր պիտի կանգնէք, ու ծնրադիր պիտի աղօթէք այդ բուրգերուն առջեւ: Եւ ձեր ծաղրանքն ու հեգնանքը, աղերսներու պիտի փոխուին:

Ալ, չխօսեցաւ, եւ անխռով, շարունակեց իր ճամբան միշտ հպարտ, եւ յանդուգն...

Նայեցայ պահ մը անոր քայլերուն, ու ըսի մտովի.— Ոչ, ան հասարակ մահկանացու մը չէ: Ու վազեցի ետեւէն, հասկնալու համար թէ ով էր, եւ ուր կ'երթար: Թեթեւ մը զարկի անոր ուսին, ու հարցուցի կարեկցօրէն.—

Ի՞նչ կը փնտռես. ո՞ւր կ'երթաս անցորդ ախպէր: Յոգնած կ'երեւաս: Երթանք մեզի, հանգչէ այս իրիկուն, ու վաղը շարունակէ քու ճամբադ:

— Միթէ՞, ես յոգնած կ'երեւամ... Ոչ: Ինձ համար յոգնութիւն չկայ:— Ինձ ոչ հանգիստ պէտք է եւ ոչ ալ, քուն... Ես ոչ վաղ ունիմ ոչ այսօր, իմ վաղս՝ այսօր է, ու այսօրս՝ վաղ, ու ես միշտ կ'երթամ դէպի վաղը, որոնելու այն ինչ որ կորուցեր եմ: Մինչեւ որ գտնեմ, պիտի քալեմ, պիտի քալեմ անընդհատ:

— Աստուա՛ծ իմ, այդքան թանկագի՞ն է ինչ որ կորուցեր ես:

— Նա թանկագին է, ու սրբազան է ինծի... խօսք կուտամ, երբ գտնեմ, անցնիլ այստեղէն, ու զայն ցոյց տալ քեզի: Ըսաւ. ու քալեց: Քիչ ետք անհետացաւ հանդիպակաց բլուրի մը ետին:

Գիշերներ, երկա՛ր գիշերներ անքուն մնացի: Աչքերս միշտ սեւեռած էի այդ բլուրին, յուսալով թէ օր մը, դուրս կուգայ անոր կատարէն...:

Ի վերջոյ գեղեցիկ օր մը լուսաշաղին, հմայիչ սպիտակ ձիաւոր մը նշմարեցի: Անոր ձեռքը կայծակնահան նիզակ մը կար, մէջքին ոսկեբուռն պողպատեայ սուր մը կը շողշողար. իսկ՝ նստած հրեղէն նժոյգը, ամպերու հետ կը խաղար:

Նա հագուած էր այնպէս, ինչպէս՝ արքայազուն իշխան մը: Իր ուսին վրայ ծիրանեգոյն պատմուճան մը կը ծփար, ու կուրծքը զարդարուած էր՝ Հայկազեանց, Արտաշէսեան, Արշակունեանց, Բագրատունեանց, Ռուբինեանց, եւ Լուսինեան թագաւորաց գեղեցիկ շքանշաններով: Ճանչցայ, այն խորհրդաւոր անցորդն էր: Դեռ՝ զարմանքը աչքերուս, ինք խզեց լռութիւնը, խանդավառ ժպիտ մը դէմքին:

— Հայ ախպէր, գտայ այն ինչ որ կորսնցուցեր էի, դիտէ ահա սուրս, նիզակս, եւ նժոյգս..

— Աչքդ լոյս, իշխան, արեւդ անամպ... իսկ հիմա ո՞ւր կ'երթաս:

— Ցառաջ, միշտ յառաջ, դէպի Արեւելք, վրէժ լուծելու, ու ետ առնելու այն՝ որ խլեցին ինձմէ երէկ...

— Բարին ամենակալ քեզի հետ. բիւր, բիւր յաջողութիւն կը մաղթեմ սիրելի իշխան, կարելի՞ է գիտնալ թէ՞ ով ես դուն...

— Երբեք չե՞ս լսած, չեն պատմած քեզի իմ մասին: Ես մեծ պատմութիւն մը ունիմ, հսկայ հսկայ հատորներ գրուած... զանոնք գրելու համար՝ մելանի տեղ՝ գործածուեցան արիւն եւ արցունք, գրչի տեղ՝ սուր եւ նիզակ, սեղանի տեղ՝ զանկ եւ կզակ: Ուրեմն՝ դու չե՞ս լսած այս բոլորը...

— Նոր յայտնութիւն, ազնիւ իշխա՛ն իմ. չէի լսած, բայց հիմա կը ցանկամ լսել եւ գիտնալ թէ վերջապէս ո՞վ ես դուն....

— Ինձ լսէ, ես, անյաղթ, անշէջ, արեւածին Հայ ազգն իմ... ըսաւ ու քշեց իր նժոյգը: Ան կը սուրար աւելի արագ քան արեւի շողը, իսկ ես հմայուած ծունկի եկայ ու բարձրաձայն աղօթք մը արտասանեցի:

— Քաջերու քաջ իշխան, կամքդ պողպատ, սուրդ՝ կտրուկ, կեանքդ՝ անմահ, արեւուդ մատաղ, հասիր իշխան, իմ յոյս լուսաբեր... :

ՀԱՅԿՈՒՆԻ

ԽՄԲ.— Իւրաքանչիւր հատուածի առաջին գըլխագիրները միացնելով, պիտի կարդաք .. ՀԱՅԱՍՏԱՆ, ԻՄ ԱՆԳԻՆ ՀԱՅՐԵՆԻՔ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆԸ վերջերս հրատարակած է «Սովետահայ գրականութեան Անթոլոգիան» (ծաղկաքաղ), ուր զետեղուած են Սովետական գրականութեան հիմնադիրներէն՝ Ստեփան Զօրեանի, Յակոբ Յակոբեանի, Նայիրի Զարեանի, Շուշանիկ Կուրղինեանի, Արազիի, Աւետիք Իսահակեանի, Դերենիկ Դեմիրճեանի երկերը, ինչպէս եւ մեծ տեղ յատկացուած է երիտասարդ գրողներու գործերուն: Նոյնպէս լոյս տեսած է ճարտարապետ Թամանեանի կեանքն ու գործը պատկերացնող ժողովածուն (1906 — 1930) մէջը զետեղուած են բազմաթիւ լուսանկարներ որոնք ցոյց կուտան իր նախագծի համաձայն պատրաստուած շէնքեր: Ճարտարապետ Թամանեան հարստացուց ձեւով ազգային եւ բովանդակութեամբ ընկերվարական հայկ. նոր ճարտարապետութիւնը:

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱԲՈՎԵԱՆԻ պղնձեայ արձանին բացումը տեղի ունեցած է վերջերս Երեւանի մէջ: Արձանը 9 մեթր բարձրութիւն ունի պատուանդանով միասին: Իսկ հերոս փոխ գնդ. Նելսոն Ստեփանեանի պղնձեայ կիսանդրիին բացումը տեղի ունեցած է «Կիրով» հանգստեան եւ մշակութային Մանկական զբօսարանին մէջ:

11.000 ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐ ազատ արձակուեցան Եուկոսլաւիոյ մէջ: Մեծ մասով քաղաքական յանցաւորներ են, պատերազմի գործակիցներ, կամ գիւղացիներ որոնք մերժած էին պետութեան յանձնել իրենց արմտիքը:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵՆՔ ԱԼ ՏՕՆԵՑԻՆՔ

ՆԻՍ, 27 Դեկտ.— Հ. Յ. Դ. Նիսի « Գէորգ Չաւուշ » խումբը եւս, մեծ խանդավառութեամբ տօնեց կուսակցութեան 60ամեակը :

24 Դեկտեմբեր, կիրակի, կէսօրէ վերջ : Պ. Սուրէն Գարախանեանի Արարատ ճաշարանին մէջ հաւաքուած էին ընկերներ, բարեկամներ եւ համակիրներ : Սրահին ճակատը զարդարուած էր, հիմնադիր երրորդութեան, զանազան մտաւորա-կաններու եւ հայդուկներու նկարներով, որոնց վերեւ կը ծածանէր տարագիր եռագոյնը:

Հանդէսը բացուեցաւ «Մշակ բանուոր»ով:

Յետոյ ընկեր Շահան Զօտեան յիշելով ող-բացեալ ընկեր Ակնունիին «Դէպի Երկիր»ի առա-ջին պարբերութիւնը, բացատրեց Դաշնակցութեան ծնունդը, իբրեւ հետեւանք արիւնածարաւ բռ-նութեանց : Օր. Սիւզան եւ Գետրոս Անսուրեան-ները, (ջութակ եւ դաշնակ) յաջողութեամբ նը-ւագեցին ազգային եւ օտար կտորներ, արժանա-նալով ջերմ ծափերու :

Այս անգամ եւս, փոքրիկն Սալբի Գէորգեան, զմայլելի կերպով արտասանեց մէկէ աւելի դըժ-ուարին կտորներ, այնքան հարազատ եւ զգայուն: Յետոյ ձայնը տրուեցաւ ընկեր Հրանտ Սամուէ-լին, որ փաստացի ճառով մը պարզեց Դաշնակցու-թեան քաղաքական դերը, ոգեկոչելով ազատա-գրական ճամբուն վրայ ինկած՝ անուանի եւ անա-նուն հերոսներուն, մտաւորականներուն, ֆետա-յիներուն յիշատակը: «Կեցցէ հայ ժողովուրդը, կեցցէ Հ. Յ. Դ. : եւ կեցցէ միացեալ անկախ եւ ազատ Հայաստանը»:

Օր. Շաքէ Գաբրիէլեանի (դաշնակ) երկու կտորները այնքան ճարտար եւ զգայուն, գնա-հատուեցան բուռն ծափերով: Նաեւ գեղեց-կօրէն արտասանեց Օր. Նիլտա Գասպարեան :

Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ ընկեր Շ. Միսաք-եանը որ խօսեցաւ գեղեցիկ եւ զգայուն ճառ մը: Շարք մը պատմական փաստերէ վերջ, օրուան կա-ցութեան մասին, շեշտեց թէ Դաշնակցութիւնը կը մնայ աննկուն ախոյեանը ազգային դատին, բոլոր ճակատներուն վրայ :

Զանազան երգերէ եւ արտասանութիւններէ վերջ փակուեցաւ 60ամեակի պաշտօնական մասը:

Գիշերը ժամը 9ին՝ ի պատիւ ընկեր Շ. Մի-սաքեանի եւ Հրանտ Սամուէլի տրուեցաւ ճաշ մը նոյն սրահին մէջ, սեղանապետութեամբ ընկեր Հրանտի, որ մինչեւ առտուան ժամը 2 ճարտարօ-րէն վարեց երեկոյթը: Այս առթիւ տեղի ունեցան երգեր, արտասանութիւններ, բաժակաճառեր եւ հայկական ու կովկասեան պարեր : Հայ մայրե-րու նուիրուած բաժակաճառ մը խօսեցաւ ընկեր Շ. Միսաքեան, միեւնոյն ատեն թելադրելով միշտ հայերէն խօսիլ իրենց զաւակներուն հետ :

Ճաշկերոյթը վերջացաւ խանդավառ մթնո-լորտի մէջ :

ՇԱՀԱՆ ՍԵՒԱՆ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ ժողով մը գումարած են Արեւմտեան Եւրոպայի համայնավար առաջնորդ-ները: Կը կարծուի թէ օրակարգի գլխաւոր խըն-դիրն եղած է նոր ուղեգիծ մը մշակել :

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵՀԱՃ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեծ պակաս մը լեցուած է այլեւս :

Կազմուած է «Վասպուրականի Հայրենակցա-կան Միութիւնը Ֆրանսայի մէջ» եւ արդէն իսկ ութսունէ աւելի հայրենակիցներ անոր անդամ ար-ձանագրուած են: Անցեալի անբաղձալի մթնոլոր-տին փոխարէն ստեղծուած է ընդհանուր խանդա-վառութիւն Վասպուրականցի հայրենաբաղձ, ռազմունակ, հերոսական, ժրաջան եւ ամէն աս-պարէզի մէջ քաջահմուտ եւ առաջամարտիկ դէմ-քեր տուող ժողովուրդին մէջ: Արձանագրութիւն-ները կը շարունակուին եւ յոյս ունինք բոլոր Վասպուրականցիները անխտիր համախմբել մեր ծրագրին շուրջը, որուն ամէն Հայ կրնայ փարիլ ջերմօրէն եւ անվերապահ կերպով :

Մեր նպատակն է ձգտիլ Վասպուրական Աշ-խարհին վերաշինութեանը :

Ջգտիլ միացնելու Սփիւռքի բոլոր Վասպու-րականի հայրենակցականները, ստեղծել համա-հայրենակցական կեդրոն եւ հեռու մնալ ուեւէ քա-ղաքական գործունէութենէ :

Հրատարակել «Արծուի Վասպուրականի»ն :

Քաջալերել Վասպուրականին նուիրուած գի-տականօրէն պատմական գործի մը հրատարակու-թիւնը :

Ծանօթացնել նոր սերունդին Վասպուրականի անցեալը, վառ պահել հայրենասիրական զգացու-մը անոր մէջ եւ կարելին ընել զերծ պահելու հա-մար զայն ուծացումէ :

Հինգ տարին անգամ մը Վասպուրականցի սան մը պահել:

Ամէն տարի ապրիլին տօնել Վասպուրականի հերոսամարտը :

Մեր ծրագրէն դուրս շատ հակիրճ ու ամփոփ մէջբերումները արդէն գաղափար մը կուտան մեր հայրենակիցներուն թէ որքան ազգօգուտ եւ հայ-րենասիրական հեռանկարներ կ'առաջնորդեն մեզ:

Արդէն իսկ կը պատրաստենք Վասպուրականի հերոսամարտին տարեդարձը, 1951 ապրիլ 15ին, կիրակի կէսօրէն վերջ, Փարիզի Սէրքըլ Միլիթէրի սրահին մէջ :

Արդէն իսկ կատարուած են Նախապատրաս-տական եւ օրինական բոլոր ձեւակերպութիւննե-րը: Մօտիկ ապագային պիտի գումարուի Ընդհ. ժողովը, որուն սիրով պիտի հրաւիրուին մեր բո-լոր Վասպուրականցի անդամները: Գոյացած հիմ-նադրամը մեզ պիտի թոյլատրէ լուրջ կերպով ի-րագործել մեր հեռանկարները եւ մեր միակ ցան-կութիւնն է բոլոր հայրենակիցները համախմբել այս ազգօգուտ գործին շուրջը:

Մեր ծրագիր – կանոնագիրը տրամադրելի է ամէնուն:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ (ԿՆԻՔ)

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն թէ Թուրք հնախոյզ մը, Մէհմէտ Օտտէր, Գոնեայի մէջ գտած է ... Պղատոնի լատինատառ տապանաքարը : Իր կար-ծիքով, յոյն փիլիսոփան թաղուած է ոչ թէ Ա-թէնքի մէջ, 2297 տարի առաջ, այլ Իկոնիոնի մէջ: Մասնագէտներ վիճելի կը գտնեն այս տե-սակէտը :

ԹԷՆԻՍԻ ԱԽՈՅԵԱՆ ՄԱՔՍ ՊԱՐՈՆԵԱՆ ՈՍԿԻԷ ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆ ՍՏԱՑԱՒ

ՄԻՒՆԽԷՆ (Յառաջ).— Դեկտ. 15ին, Միւն-խէնի արուարձաններէն Կրիւնվալտի մարզական համալսարանի սրահին մէջ եւ Ծննդեան տօնին առթիւ տեղի ունեցաւ մեծ ընդունելութիւն մը, ի պատիւ ամբողջ Արեւմտեան Գերմանիոյ առաջնա-կարգ մարզիկներուն: Հրաւիրուած էին եւ ներ-կայ գտնուեցան կառավարական բարձրաստիճան պաշտօնատարներ, որոնց կարգին եւ Պավարիոյ վարչապետը, Տոքթ. Էհարտ եւ Միւնխէնի քաղա-քապետը, Պ. Վիմմէր:

Ուրիշ ճառախօսներու կարգին՝ խօսեցաւ եւ վարչապետը, որ ապա, իր ձեռքով ոսկիէ մար-զական պատուանշաններ կախեց Գերմանիոյ վեց առաջնակարգ մարզիկներու կուրծքերէն, շնոր-հաւորելով զանոնք իրենց փայլուն յաջողութիւն-ներուն համար :

Այս վեց մարզիկներէն մէկն էր թէնիսի մի-ջազգային ախոյեան եւ մեր հայրենակից Պ. Մաքս Պարոնեան, որ ընդունեց բոլոր ներկաներուն շը-նորհաւորութիւնները այս պատուաբեր առիթով:

Տրուած շքանշանը, Գերմանիոյ ամէնէն մեծ մարզական շքանշանն է:

✕ «Անշա»յի տեղւոյս ներկայացուցիչը, Տոքթ. Հ. Օհանեան, Ծննդեան տօներուն առթիւ ուտեստեղէն պիտի բաժնէ համայնքիս Հայերուն, նկատի ունենալով որ անոնցմէ շատեր, անգործու-թեան հետեւանքով, այդ կարգի օգնութեանց կա-րօտ վիճակի մէջ կը գտնուին :

Թղթակից

ՅԱՌԱՋ.— Պ. Մաքս Պարոնեան, տօնական օ-րերու առթիւ, արժէքաւոր ու նոր ոտնագնդակ մը դրկած էր մեզի, Փարիզի մարզական խումբերէն մէկուն տրամադրելու համար: Յատկացուցինք Ալֆորվիլի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ին:

ՊՈՒՔՐԷՇ.— Գրիգոր Նարեկացիի ծննդեան հազարամեակի առթիւ, Հայոց եկեղեցիին մէջ հանդիսաւոր արարողութիւն տեղի ունեցած է Դեկտեմբեր 10ին: Առաջնորդ Վազգէն Ծ. վրդ. խօսած է ռումաներէն, ներկայացնելով մեծ բա-նաստեղծին կեանքն ու գործը, թարգմանաբար մէջբերումներ ընելով անոր «Ողբերգութիւն» մատեանէն: Եղած են նաեւ ընթերցումներ Նարե-կացիի գործերէն, իսկ երգչախումբը երգած է պատարագի մասերը: Հանդիսութեանց ներկայ ե-ղած են Ռումանիոյ Օրթոտոքս եկեղեցւոյ պատր. փոխանորդներ, Ռուսեւպուլկար եկեղեցիներու ներկայացուցիչներ: Ակադեմիկոս փրոֆ. Հայր Կալակալագթեան, հայագէտ փրոֆ. տոքթ. Վը-լատ Գրնըյեան եւ ուրիշներ: Տոքթ. Անթեմ եպիսկ. խօսած է յանուն ռումէն օրթոտոքս եկե-ղեցւոյ, գնահատանքը եւ գոհունակութիւնը յայտ-նած ջերմ բարեմաղթութիւններով: Հանդիսու-թենէն վերջ հիւրերը այցելած են Հայ Մշակոյթի Տան ցուցահանդէսը:

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ առաջ. փոխանորդ Կարապետ աւագ քհնյ. Մանուկեան, շուրջ երկու ամիս Փա-րիզ մնալէ վերջ՝ վերադարձած էր Թաւրիզ եւ յայ-տարարած է թէ Ատրպատականի Առաջնորդարանի շէնքի վերանորոգման համար Ֆրանսահայերէն հանգանակած է շօշափելի գումար մը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (35)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ԺԱ.— ԿԻԿԵՐՈՆ ԻՆՁՈՒ Կ'ԱՇԽԱՏԻ

Մնաց որ, ռուս դիւանագէտը երբեք չեկաւ Անգարա, չեմ գիտեր ինչու: Բայց ինծի տրուած հրամանին մէջ պայման մը դրուած էր: Պարտա-ւոր էի կանխաւ ճշդել, թէ Ռուսիայէն եկած խա-ղաղութեան հրեշտակը Հրեայ մը չէր: Այսօր ալ կը զարմանամ տակաւին որ մեծ կայսրութեան մը եւ իր ժողովուրդին ճակատագիրը կախում ու-նեցած ըլլայ այս կարգի գոյն բաներէ :

Կիկերոնի հետ որեւէ առնչութիւն ունի՞ այս դրուագը: Այո, եւ հասկցած եմ այդ անկէ ի վեր: Արտայայտութիւն մըն է ան դարձեալ այն գերմա-նական ոգիէն, որ ոչ մէկ օգուտ կրցաւ քաղել Կի-կերոնի թանկարժէք փաստաթուղթերէն, որով-հետեւ զլացուեցաւ միշտ իրեն գրական բաները ճանչնալու կարողութիւնը :

Նոյեմբերի չորսին, Պերլինի սուրհանդակը բերաւ պայուսակ մը ստացագրի փոխարէն: Ճիշդ 30.000 սթերլին կար մէջը. Կիկերոնի վճարուելու սահմանուած գումար մը :

Յաջորդ օրը ուրեմն, Նոյեմբեր 5ին հեռա-ձայնով կանչեցին զիս երբ բացակայ էի: Քարտու-ղարուհիս առած էր տեղեկութիւնը եւ հաղորդեց ինծի թէ Փիէռ անունով մէկը պիտի խաղալու համար պիտի սպասէր ինծի Նոյեմբերի 6ին, երե-կոյեան ժամը 9ին :

« Ուրեմն այս գիշերուան համար է» խորհե-ցայ, գիտնալով թէ ինչ կը նշանակէր այդ: Ճա-շէն վերջ տենդագին աշխատեցայ նորոգելու հա-մար ինքնաշարժս, որուն մեքենային մէկ մասը աւրուած էր: Երբ քրտինքի խոշոր կաթիլներ կը վազէին ճակատէս երբ վերջապէս կառքը բարե-հաճեցաւ քալել եւ ճամբայ ելայ, աղտոտ ձեռքե-րով, դէմքս իւղով ու մուրով լեցուն էր: Ծրար մը ունէի մօտս: 30 հազար ոսկին էր, զոր կը պար-տէի Կիկերոնի :

Թեթեւ յապաղումով մը հասայ փոքրիկ փո-ղոցը որ թաղուած էր մորթի մէջ:

Տասը մեթր անդին յանկարծ տեսայ պզտիկ լոյս մը, որ կը փայլէր փողոցին մէջտեղը: Կաս-կած չկար, Կիկերոնն էր որ կը սպասէր ինծի լու-սաւոր նշաններ ընելով :

« Որքան անխոհեմ է, խորհեցայ, շատ դան-դաղօրէն յառաջացայ, ձախ ձեռքով բացի ետեւի դռնակը եւ այն ատեն որոշապէս տեսայ զայն : Կատուի ճապուկ շարժումով մը ցատկեց դանդա-ղօրէն յառաջացող կառքին մէջ: Տեսայ զայն հա-յելիին ընդմէջէն :

— Քաղաքին ճամբան բռնեցէք, անմիջապէս պիտի իջնեմ :

Արագացուցի եւ զօրաւոր շարժամեքենան մէկ ոստումով յառաջացաւ: Կ'անցնէի փողոցներէ, զոր կը տեսնէի առաջին անգամ: Ակնարկով մը ա-պահովութիւն ստացայ, թէ ոչ ոք կը հետեւէր մեզի: Կիկերոն ճամբան ցոյց կուտար ինծի :

— « Այժմ դէպի ձախ»: Շեղեցայ ձախին :

Այն ատեն հարցուց թէ ո՞ւր էր 30.000սթերլինը:

Հաստատական պատասխանիս վրայ, ըսաւ ինծի: «Նոր Ֆիլմ մը բերի, գոհ պիտի մնաք»: Տուաւ ինծի լրագրի մէջ ծրարուած Ֆիլմը, զոր դրի գը-պանս եւ յանձնեցի իրեն ծրարը որ կը պարունա-կէր 30 հազար ոսկին:

Դիտեցի զայն հայելիին մէջ, տեսայ որ առաւ ծրարը, պահ մը բռնեց ձեռքին մէջ կարծես համ-րել ուզելով, յետոյ, վերջապէս պահեց զայն իր վերարկուին տակ առանց ճշդելու պարունակու-թիւնը. դէմքը կը ճառագայթէր յաղթական :

Դարձայ եւ հասայ Ուլուս Մէյտանը, որ Ան-գարայի գլխաւոր հրապարակն է :

Զօրաւոր լոյսերը կ'իյնային ուղղակի ինքնա-շարժին վրայ լուսաւորելով ներսի կողմն ալ. Կի-կերոն կծկուեր էր անկիւն մը կառքին խորը: Վեր վերցուցած էր օձիքը իր մուխ գոյն վերարկուին, դէմքը ծածկած էր լայն եզերքին տակ գլխարկին, որ կ'իջնէր մինչեւ աչքերը: Մոռցեր էի գոցել վա-րագոյրները :

— Հեռացէք այս լուսաւոր վայրէն, արտա-սանեց Կիկերոն ջղայնութեամբ :

Մեծ արագութեամբ յառաջացայ հարիւր մե-թրը եւ մտայ մութ փողոց մը :

Իմացայ որ ետեւէս մէկը գոհունակութեան հառաչ մը կ'արձակէր :

Երկու անգամ դանդաղօրէն դարձայ խումբ մը զուռներու շուրջ :

— Պէտք է պատասխանէք կարգ մը հարցում-ներու, Պերլին կ'ուզէ անպատճառ գիտնալ ձեր անունն ու ազգութիւնը :

(Շար.)

Նոր նահանջ Քորէայի մէջ

Կարմիրներու ճնշումը կը սաստկանայ Քորէայի ռազմաճակատին վրայ։ ՄԱԿի ուժերը բոլորովին լքեցին իրենց պաշտպանողական դիրքերը Իմժին գետի հարաւակողմը եւ նահանջը կը շարունակուի դէպի Սէուլ։ Կարմիր յառաջապահները հասած են արդէն Սէուլէն 18 քիլմ. հեռաւորութեան մը վրայ, գրաւելով Շունչոն քաղաքը, որ հաղորդակցութեանց կարեւոր հանգոյց մըն էր եւ որ կրակի տրուած է նահանջողներու կողմէ։

Հարաւ քորէական Ա. զօրաբաժինը ջախջախուեցաւ ամբողջութեամբ։ Անոր արեւելեան թեւը միայն կրցաւ նահանջել։ Կարմիրները, մարդկային խոշոր զանգուածներով եւ առանց դադարի կը յառաջանան 220 քիլմ. երկայնութեամբ ճակատի մը վրայ։ Նահանջի ընթացքին, դաշնակիցներու հրետանին եւ օդանաւերը այնպիսի սաստկութեամբ մը կը ռմբակոծեն կարմիրները, որ ամբողջ ռազմադիծը կորսուած է սեւ ծուխի մէջ։ Կը կարծուի թէ առնուազն 5000 կարմիրներ սպաննուած են յարձակողականի առաջին օրը։ Իսկ օդանաւային ուժերը ռմբակոծած են 74 քաղաքներ, ուր յարձակողականի կապակցութեամբ շարժումներ տեղի կ'ունենան։

ՄԱԿի ուժերը կ'այրեն, կը փլցնեն ու կը քանդեն նահանջի ճամբուն վրայ եղած եւ ռազմական որեւէ կարեւորութիւն ներկայացնող բոլոր շէնքերը։

Նահանջող ուժերուն կը միանան նաեւ խուճապահար անհամար գաղթականներ, որոնց թիւը աննկարագրելի է։ Յուսահատական է այս բազմութեանց վիճակը։ Չեն գիտեր թէ ուր կը փախչին։ Բազմաթիւ ընտանիքներ կորսնցուցած են իրենց անչափահաս զաւակները։ Մանկահասակ որբեր կը վխտան ճամբաներու վրայ, կայարաններու մէջ։ Լացուկոծը բռնած է չորս կողմը։ Անօթի են շատերը։ Տասը 15 տարեկան փոքրիկներ, իրենցմէ աւելի փոքր մանուկներ շալկած կը փախչին լեղապատառ։ Ուրիշներ, անօթի եւ յոգնած են ճամբաներու եզերքները, շատեր նուաղած կամ արդէն մեռած։ Տարագիրներու շատ փոքր մէկ մասը միայն տեղ կրնայ գտնել կառախումբերու մէջ։ Տեղի կ'ունենան կռիւներ։ Աւելի բախտաւոր են, սակայն, հետիոտն փախչողները, որոնք գոնէ քալելով տաքնալու հնարաւորութիւնը ունին։ Մինչդեռ կառախումբերու բաց վակոններուն մէջ, շատերը կը սառին եւ կը մեռնին։

ՄԱՐՈՔԻ հզօր ցեղապետներէն Մարաքէշի փաշան, Հաճ Թամի էլ Կլավի, մերժեց աւանդական մեծարանքը յայտնել Սուլթանին, Մէվլուտի առթիւ, այն տարակութեամբ թէ վեհապետը կը քաջալերէ համայնավարութիւնը։ Թերթերը կը գրեն թէ արարողութեան պահուն, եօթանասնամեայ փաշան, որ ութ միլիոն հպատակներ ունի, ծանր բառեր գործածեց, իր ցուցամատը Սուլթանին ուղղելով։ — Նոյն օրը ազգայնականները դիրք բռնեցին Ռապաթի մէջ, որպէսզի բնիկ իշխանաւորները չկարենան հաւատարմութեան ողջոյնը ուղղել Ֆրանսայի ներկայացուցիչին։

ՌՈՒՍԵՐԷՆ ՍՈՐՎՈՂՆԵՐՈՒ թիւը հետզհետէ կ'աւելնայ Փարիզի մէջ։ Արեւելեան լեզուներու վարժարանին տնօրէնը յայտարարեց թէ 395 ուսանողներ կը հետեւին ռուսերէնի դասընթացքին, մինչդեռ Բ. աշխարհամարտէն առաջ հազիւ 30 հոգի ռուսերէն կը սորվէին։ Իր կարծիքով, այս պարագան հետեւանք է միջազգային կացութեան։

ԿՐԻՓԻ ՀԱՄԱՃԱՐԱԿ մը կը տիրէ Անգլիոյ մէջ։ Տասնեակ հազարաւոր հիւանդներ կը հաշուէ միայն Լոնտոնը։ Ամէն օր պոչեր կը կազմուին դեղարաններու առջեւ։

ՄԱՐԵՇԱԼ ՓԷԹԷՆԻ նախկին զինուորները 500.000 ֆրանք հաւաքելով բանտ ղրկած էին, իբրեւ կաղանդչէք։ Ծերունի կալանաւորը յանձնարարած է «իրմէ աւելի դժբախտ բանտարկեալներու» եւ Հնդկաչինի կարօտ զինուորներուն բաժնել այդ գումարը։ Թերթերը կը գրեն թէ Ծնունդի առթիւ ալ եղեւիններ եւ մոմողաներ ղրկած էին Վոժի շրջանէն, տօնածառի համար։ Կալանաւորը 96 տարեկան է արդէն եւ միշտ կը մերժէ որ եւ է շնորհ խնդրել իրեն համար։ Ցիշողութիւնը գրեթէ կորսնցուցած է։ Տիկինը երբեմն կը փորձէ հետաքրքրել իրեն սահմանուած օրաթերթով, բայց հազիւ առաջին էջը կը նայի։

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Ցերեկոյթ - Պարահանդէս

21 Յունուար կիրակի, ժամը 4էն կէս գիշեր
Cercle Militaireի սրահներուն մէջ, 8 Place St. Augustin։

CUBAN PETT et ses Cubanas Cuban Boys հռչակաւոր նուագախումբը։

Պիւֆէ, **Attractions** եւ անակնկալներ։

ՄՈՒՏՔԸ **300** ՖՐԱՆՔ

Սեղանները նախապէս ապահովելու համար հեռաձայնել Tru. 27-35։

Ընկերական խնճոյք

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի շրջանի բոլոր անդամներուն համար։

Կիրակի 7 Յունուար ժամը 15ին, Studio Colibri, 19a rue Caumartin։

ՅԱՌԱՋի տարածման համար

Նոր Տարուան առթիւ Փարիզէն ընկեր Ն. 5000 ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ» տարածման ֆոնտին։

Մարսէյլէն Գ. Գրիգորեան հազար ֆրանք, «Յառաջ»ի 25ամեակին առթիւ։

ԱՅՆՃԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Մարսէյլէն Գ. Գրիգորեան (Bld. des Dames) 2500 ֆրանք կը նուիրէ Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին։

Մանուկներու օրը Փարիզի մէջ

Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը Փարիզի շրջանի բոլոր մասնաճիւղերով կը տօնէ Մանուկներու Օրը այս հինգշաբթի 4 Յունուար, ժամը 2էն 6, Sociétés Savantes, 28 rue Serpente։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Մուտքը ազատ է բոլոր մանուկներու համար։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Համախարբերդցիական Միութեան Վիէնի մասնաճիւղի կողմէ, բոլոր Խարբերդցիներուն համար։ Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30էն մինչեւ կէս գիշեր։ Քաֆէ տը լա Ֆօնտըյի։

Գեղարուեստական բաժին, առատ կերուխում դիւրամատչելի գիներով։ Հաճելի ժամանց։

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ոսկանեան եւ դուստրը՝ Թագուհի, Գ. Վահէ Ոսկանեան, Այրի Տիկին Վ. Գէորգեան եւ զաւակները (Կրընոպլը - Տէսին), Տէր եւ Տիկին Հ. Թէրզեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Յ. Եազըճեան, Տէր եւ Տիկին Գ. Եազըճեան (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Գ. Եազըճեան (Հալէպ), Տէր եւ Տիկին Իշխանեան եւ զաւակները (Պոլիս), Այրի Տիկին Ազնիւ Սուքիասեան եւ պարապաները (Պոլիս), Այրի Տիկին Մ. Գրիգորեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ն. Մինչուրեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Մելքոնեան, զաւակները եւ պարագաները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Ստեփան Թիրեաքեան եւ զաւակները, Գ. Ստեփան Ներկարարեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Ժամկոչեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Սարգիսեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՀԱՅԿՈՒՀԻ ՈՍԿԱՆԵԱՆԻ
(Ծնեալ Գէորգեան)

իրենց սիրելի մօր, մեծ մօր, մօրաքրոջ, հօրաքրոջ, ազգականին եւ բարեկամին մահը, որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանին մէջ, Ալֆորվիլ, 54 rue des Pâquerettes, յետ կարճատեւ հիւանդութեան։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ Ալֆորվիլի Հայոց Ս. Պօղոս - Պետրոս եկեղեցիին մէջ, Յունուար 4ին, հինգշաբթի, ժամը 15.45ին։

Հաւաքավայր 54 rue des Pâquerettes, Ալֆորվիլ, ժամը 15ին։

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

Autobus Charenton - Ecolesէն 103 թիւը առնել եւ իջնել Place Carnot։

Տէր եւ Տիկին Գէորգ Նիկողոսեան, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Թուֆանեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Թուֆանեան, Տէր եւ Տիկին Արթին Շիրինեան, Տէր եւ Տիկին Թագւոր Սարաֆեան (Աթէնք), Այրի Տիկին Զիւմպիւլ Սարաֆեան (Երուսաղէմ), Տէր եւ Տիկին Հաճի Յակոբ Իյնէճեան, Տէր եւ Տիկին Հայկ Պօյաճեան (Պոսթըն), Տէր եւ Տիկին Լեւոն եւ Լուսաբեր (Պոսթըն), Տէր եւ Տիկին Յակոբ Պօյաճեան (Հայաստան), ինչպէս եւ Նիկողոսեան, Սարաֆեան, Եսայեան, Քոչակէօզեան, Թադէոսեան ընտանիքները խորին ցաւով կը ծանուցանեն

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԱՄ ՍԱՐԱՖԵԱՆԻ
(78 Տարեկան, ծնեալ Իյնէճեան)

իրենց զոքանչին, մօր, մեծմօր եւ ազգականին, մահը որ տեղի ունեցաւ կիրակի, Necker հիւանդանոցը։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր (4 Յունուար) հինգշաբթի առաւօտ ժամը 10ին, եւ մարմինը պիտի փոխադրուի Առքէօյի գերեզմանատունը։ Հաւաքավայր՝ նոյն գերեզմանատունը ժամը 10.15ին, (Avenue Paul Vaillant Couturier, Arcueil (Seine), իջնել Sceaux գծի Laplace կայարանը։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, Խրիմեան դպրոցը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ընդհ. ժողովը կիրակի առտու ժամը 9.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։

Գ. Ա. ՋՕՊԱՆԵԱՆԻ հերթական դասախօսութիւնը Սիթէ Իւնիվէրսիթէռի Հայ Ուս. Տան մէջ, 57 Պուլվառ Ժուռտան այսօր հինգշաբթի ժամը 5ին։ Նիւթը՝ «Հայ ժողովրդական անգիր բանաստեղծութիւնը՝ Հայ գրի գիւտէն առաջ»։ Մուտքը ազատ է։

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Մարսէյլ, Սէն Լու Հ. Յ. Դ. «Սիամանթօ» խումբի ընկերահամակրական խնջոյքը այս կիրակի իրիկուն ժամը 8էն մինչեւ կէս գիշեր, հովանաւորութեամբ ԱԿՆՈՒՆԻ ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի։ Մուտքը ազատ է։

ԿԱԹՈՂ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլ - Փրատոյի Մայր Եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ Կաթող. Պատուիրակ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍԻՒՐՄԷԵԱՆ Ս. Ծնունդի տօներուն առիթով պիտի գտնուի Մարսէյլ եւ Մայր Եկեղեցիի մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ ճրագալոյցի, Ս. Ծնունդի եւ Մեռելոցի երեք օրերը։ Կը հրաւիրուին Կրօն. Ընկերակցութեան անդամները եւ հաւատացեալ ժողովուրդը։

ԿՈՉ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԿԱՐՆԵՑԻՆԵՐՈՒՆ

Կարնոյ Հայր. Միութեան, Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները եւ կարնեցի ոչ անդամ հայրենակիցները, ի մասնաւորի երիտասարդ եւ Մխիթարեանի սան Կարնեցիները, 1951 Յունուար 14ի կիրակին Ահարոնեան ակումբին մէջ (26 rue des Convalescents) ժամը 3ին։

× Միութիւնը ստացած է նաեւ Պէյրութի Կարնոյ հայրենակցականէն «Կարին, Կարնեցին եւ Կարնոյ վանքերը» հրատարակութիւնը։

Ստանալու համար դիմել Վ. Տէր Վարդանեանի 9 rue Coq, Beaumont կամ Գայթանճեանին, 63 rue de la Rotonde, Մարսէյլ։

Պարահանդէս
Ս. Խաչ ընկերակցութեան

Ի նպաստ Հայ Հիւանդներու եւ կարօտեալներու, հովանաւորութեամբ Amicale des Anciens du 4e Bataillon de Choc du Commando de Cluny կազմակերպութեան, Cercle Militaireի սրահներուն մէջ, Փարիզ, Place St. Augustin, Կիրակի, 14 Յունուար, 1951, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր։ Գեղարուեստական բաժին, պիւֆէ, նուագախումբ

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ

ՈՒՏԻ ՀՐԱՆՏ

(Աչագուրկ) որ Պոլսէն տարի մը առաջ Ամերիկա գացած եւ մեծ յաջողութիւն գտած էր, Փարիզ հասաւ օդանաւով։

Փափաքողները կրնան դիմել հետեւեալ հասցէին.— Hotel Splendid - Lafayette, 47 rue Lafayette, Paris (9)։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Վարժ երիտասարդ մը մածունի գործարանի մը համար։

Կարեւոր է որ գիտնայ լաւ օթօ վարել։

Դիմել Yoghourt ARAM, 49 rue Barbès, Montrouge։

ՇԻՐԱԿ Արեւելքի ԻՍԿԱԿԱՆ ամենաընտիր Օղին։ Առաջնակարգ իր մասնագիտական պատրաստութեամբ։ Բոլոր նրբաճաշակներէ փնտռուած միակ ախորժահամ զօրացուցիչը։ Տօնական օրերու և խնջոյքներու սեղաններուն անզուգական և անզանցառելի զարդը։

Dépôt Central: Grande Distillerie du Parc, 1Bld. Onfroy (Prado), Marseille. Tél. Prado 83.50 et 82.93

Dépôt pour la Région Lyonnaise: M. D. Bahadourian, 10 rue de l'Epée, Lyon. Tél. Moncey 32.10

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63
Vendredi 5 Janvier 195[illegible] Ուրբաթ 5 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6348–Նոր շրջան թիւ 1759

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՅԼԱԳԻՆ ՄԻԱՑԵԱԼ ՊԱՏԿԵՐ ՄԸ

Երբ ակնարկ մը կը նետենք Ֆրանսայի սահմանամերձ գաղութներու վրայ, այլապէս մռայլ պատկեր մը կը պարզուի մեր առջեւ :

Այսպէս, Մանչէն անդին, Լոնտոնի եւ Մանչեսթըրի մէջ ունինք 1000 — 1200 հոգինոց համայնք մը, որ ե՛ւ կայ ե՛ւ չկայ։

Ծորապէս ազդուած՝ բրիտանական բարքերէն, այս հայրենակիցները կարծես տարբեր հասարակութիւն մը կը ներկայացնեն, բաղդատելով ուրիշ բազմութեանց հետ։

Անոնք ունին իրենց յատուկ ըմբռնումներ եւ բարքեր: Կղզիներու մէջ բնակելով, իւրացուցած են կղզիացեալ աշխարհահայեացք մը: Մանաւանդ որ, մեծ մասով առեւտրականներ եւ գործատէրներ են,— Թրքահայ, ռուսահայ, պարսկահայ կամ հնդկահայ :

Անտարբեր չեն ազգային – հանրային պահանջներու հանդէպ: Առատաձեռնօրէն կը մասնակցին զանազան հանգանակութեանց: Մասնաւոր կտակներ կամ հիմնադրամներ ալ ունին, որոնցմէ կ'օգտուին աւելի կարօտ գաղութներ եւ էջմիածին :

Բայց, իրենց հորիզոնը աւանդական բարեպաշտութենէն եւ մարդասիրութենէն անդին չանցնիր: Այն աստիճան որ, կը թուի թէ երկու քաղաքներն անգամ իրարու հետ կապ չունին :

Երկուքն ալ բախտաւոր են իրենց առանձին եկեղեցիներով եւ ուրիշ առաւելութիւններով : Տարիներէ ի վեր կը վայելեն եպիսկոպոսներու կամ վարդապետներու այցելութիւնը կամ տեւական պաշտօնավարութիւնը :

Եւ սակայն, ոչ մէկ ձեռնարկ որ խանդավառութիւն եւ հաւատք ներշնչէր, համախմբելով այդ ցիրուցան այլ բախտաւոր բեկորները: Ոչ Լոնտոնի, ոչ ալ Մանչեսթըրի մէջ :

Դեռ երէկ Պոլսէն եւ Կովկասէն այնտեղ փոխադրուած պարոնը կամ տիկինը ոչ իսկ իրենց զաւակներուն փրկութեամբ կը հետաքրքրուին :

Կարելի էր ըսել թէ ամէն մէկ խումբ առանձին դասակարգ մը կը կազմէ :

Այս պատճառով ալ, երբ հայերէնի դասընթացքներ կը կազմակերպուին պարբերաբար, վերի արտին զաւակները չեն խառնուիր վարի արտին տղոց հետ :

Մնաց որ, երկու քաղաքներուն մէջ ալ աննըշան թիւ մը կը կազմեն «վարի արտեցիները» — բանուորներ :

Գոնէ դուրսէն, մասնաւորապէս Միջին Արեւելքէն եւ Պարսկաստանէն գացած ուսանողները փորձէին քիչ մը կենդանութիւն, շարժում ստեղծել, յանուն նոր սերունդի փրկութեան...

Աւելի կազդուրիչ պատկեր մը չի ներկայացներ Հարաւան պելճիքայ գաղութը, դրեթէ նոյնքան համրանքով :

Այնտեղ ալ մեծամասնութիւն կը կազմեն առեւտրականները, յանձնակատարները եւ զանազան արհեստաւորներ :

Այնտեղ ալ կան պարագաներու բերումով կամ ճարպկութեամբ հարստացած ունեւորներ, որոնք միլիոններու հետ կը խաղան :

Ու վերջապէս, այնտեղ ալ, Պրիւսէլի եւ Անվէրսի մէջ, կան Միութիւններ, գաղթային, տիկնանց կամ երիտասարդական, որոնք երբեմն կը զգացնեն իրենց գոյութիւնը:

Բայց, կարելի չէ պարտկել թմրութեան, կանխահաս ծերութեան ախտանշանները :

Ըլլալով աւելի երիտասարդ, մեծ մասով նոր գաղութ մը, այս համրանքը կրնար հրաշքներ գործել: Ոչ միայն իր ինքնապաշտպանութեան, նոր սերունդի փրկութեան, այլեւ անբախտ բազմութեանց օգնութեան համար :

Ի՞նչ արդիւնք տուած են հայերէնի դասընթացքները: Երիտասարդութիւնը ինք ու՞ր է իր ճակատագրին: Ուսանողները փորձած, կրցա՞ծ են որոշ կենդանութիւն ստեղծել :

Դժբախտաբար չունինք փաստացի տեղեկութիւններ, իբրեւ պատասխան այս հարցումներուն:

Ցուսա՞նք թէ աւետաբեր ձայն մը պիտի լսենք տարեգլուխի առթիւ :

Տակաւին կան Զուիցերիան եւ Իտալիան, իրենց սահմանափակ համրանքով: Նոյնպէս իրենց պատեանին մէջ ամփոփուած :

Շ.

Հանգիստ Գ. եպ. Պահապանեանի

Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը ցաւով կը ծանուցանէ Փարիզի հայ – հռոմէական համայնքի հովուապետին՝ ԳԻ. ԵՊԻՍԿ. ՊԱՀԱՊԱՆԵԱՆԻ մահը, որ տեղի ունեցած է երեքշաբթի օր, իր բնակարանին մէջ: Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի երկուշաբթի, առտու ժամը 10ին, St. Sulpice եկեղեցին, հայկական ծէսով :

Հանգուցեալը առաջնորդական պաշտօններ վարած է Թուրքիոյ մէջ, արդիւնաւոր ծառայութիւններ մատուցանելով, դժուարին պարագաներու տակ:

ՄԱՄՈՒԼԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԲՈՂՈՔԸ

Վերջին պահուն ստացանք Ֆրանսական Մամուլի Ազգ. Դաշնակցութեան Ցունուար 4 թուակիր զեկոյցը, որ կը բողոքէ Մայիս 11ի օրէնքին փոփոխման դէմ: Տեղի անձկութեան պատճառով կ'ամփոփենք հիմնական մասերը.—

Մայիս 11ի օրէնքը այն է որ ազգին փոխանցած է 1940էն 1944 ի նպաստ թշնամիին օգտագործուած մամուլին գոյքերը: Փոփոխման օրինագիծը չի վերաքններ զայն, այլ կը ջնջէ: Օրինագիծը չի գոհանար վճռելով որ հարկատուները Վիշիի թերթերուն վճարեն երեք միլիառ ֆրանքի հատուցում մը, այլ կը ճշդէ թէ «նախկին սեփականատէրերը» պիտի կրնան, «փոխարինութեան համաձայնութիւններով » իբրեւ յաղթականներ դառնալ առանց փոխարինութեան իրենց վերադարձուած շէնքերը, վերստին դառնալ «փաթրոն» եւ իրենց օրէնքները պարտադրել այդ շէնքերը «գրաւողներուն», այսինքն Դիմադրական ճակատի եւ Ազատագրութեան թերթերուն :

Մամուլի Դաշնակցութիւնը միաձայն բողոքած է վերահաստատումի այդ օրինագծին դէմ որ պիտի նշանակէր յայտնապէս ուրանալ Ֆրանսայի Դիմադրական ճակատին կատարած գործը: Ան խնդրած է տեղեկատու նախարարէն եւ Ազգ. ժողովի մամուլի յանձնախումբին Պ. նախագահէն, չպահանջել աճապարանքով քուէարկումը օրինագծի մը որ կը վնասէ Ազատագրութենէն ծնած թերթերու կեանքին, անկախութեան եւ պատիւին:

Ֆրանսական Մամուլի Ազգ. Դաշնակցութիւնը, որ ժառանգորդն է գաղտնի մամուլի ազգ. դաշնակցութեան, կը խնդրէ Ազգ. ժողովէն չպատժել անոնք որ թշնամի գրաւման տակ, պաշտպանեցին Ֆրանսայի պատիւը եւ յանձնախումբին վերադարձնել օրինագիծը »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ ոստիկանութիւնը Դշ. օր ձերբակալեց 60 կասկածելիներ, իբրեւ անդամները համայնավարական օղակի մը, այն ամբաստանութեամբ թէ կամաւորներ կը զինուորագրէին եւ ուրիշ խռովայոյզ արարքներ կը կատարէին: Ոստիկանութեան տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ կալանաւորներէն կին մը, Եւանկելիքա Ֆլորիա, 40 տարեկան, անձնապան եղաւ ինքզինքը վար նետելով ապահովութեան տեսչութեան Գ. յարկէն: Կալանաւորներէն երկուքը ձերբակալուած են սուլկարական սահմանին վրայ: Ամբաստանեալներուն մէջ կը գտնուի Տիմիթրիոս Փափայանիս, Սելանիկի բանուորական կեդրոնին նախկին նախագահը: Ոստիկանութեան տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ դաւադիր խումբը երեւան հանուեցաւ երբ կը ձերբակալուէր համայնավար կուսակցութեան կարեւոր մէկ անդամը որ Փրակայէնհասածէ բարժանթինեան կեղծ անցագրով մը, մաքրագործելու եւ վերակազմելու համար Յունաստանի համայնավար կուսակցութիւնը :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻ ամերիկեան յանձնախումբին Նախագահը, Կորտըն Տին, յայտարարեց թէ Խ. Միութիւնն ալ ունի այդ զէնքը, ինչպէս յայտարարած էր Նախագահ Թրումըն, 1950 Սեպտեմբեր 23ին: Այս առթիւ ըսաւ թէ հիւլէական ռումբի արտադրութեան ծախքերը պիտի նուազին, շնորհիւ նոր կատարելագործումներու : Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ ջրածին ռումբի մասին փորձեր պիտի կատարուին այս տարուան ընթացքին :

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ բուռն յուզում պատճառեց նոր օրէնք մը որ կը բարձրացնէ բնակարաններու վարձքը: Բողոքի ցոյցեր տեղի կ'ունենան ամբողջ Երկրին մէջ:

Եռեակներու զոհ չեն Մոսկուայի պատասխանէն

ՆՈՐ ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՊԻՏԻ ՊԱՀԱՆՋՈՒԻՆ

Նախարարական Խորհուրդը, երկարատեւ նիստի մը ընթացքին լսեց արտաքին նախարար Պ. Շումանի զեկուցումը միջազգային կացութեան մասին։ Միայն այս զեկուցումը տեւեց երկու եւ կէս ժամ, իսկ նիստը հինգ ժամ : Պ. Շուման այս առթիւ ծանրացաւ նաեւ այն պատասխանին վրայ, զոր խորհրդային կառավարութիւնը տուած էր « Չորսերու ժողովի» մը գումարման մասին: Այնուհետեւ նշանակեց նախարարական յանձնաժողով մը, որ պիտի ուսումնասիրէ կառավարութեան պատասխանը խորհրդային պատասխանագրին :

Ֆրանսական կառավարութեան կարծիքով, պէտք է տակաւին շարունակել բանակցութիւնները Խ. Միութեան հետ: Այս ուղղութեամբ, արդէն, մօտերս պաշտօնական խորհրդակցութիւններ պիտի սկսին արեւմտեան 3 կառավարութեանց միջեւ, որպէսզի կարելի ըլլայ համանման բովանդակութիւն մը տալ Մոսկուայի ղրկուելիք պատասխանին :

Միւս կողմէ, կառավարութիւնը պատրաստեց այն ծանուցագիրը, որ պիտի տրուի Մոսկուային, հերքելու համար այն վերագրումը, թէ Ֆրանսա բռնաբարած է խորհրդային կառավարութեան հետ կնքած իր դաշինքը :

ՄՈՍԿՈՒԱ ՊԷՏՔ Է ՃՇԴԷ ԻՐ ԴԻՐՔԸ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարար Պ. Էչիսըն, լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին յայտարարեց.

— « Երկուշաբթի օր ստացուած խորհրդային ծանուցագիրը ոչ մէկ յիշատակութիւն կ'ընէ աւելի ընդարձակ այն հարցերու մասին, որոնց քննութիւնը պահանջած էինք, այլ անգամ մը եւս կը հաստատէ խորհրդային տեսակէտը, թէ արտաքին նախարարներու ժողովը պէտք է գումարուի քննելու համար միայն գերմանական խնդիրը: Միակ նոր բանը այն յայտարարութիւնն է, թէ Խ. Միութիւնը կ'ընդունի ներկայացուցչական ժողովի մը գումարումը, նախքան բուն ժողովը, այն ալ միայն այս վերջինի օրակարգը մշակելու համար: Ասիկա չի նշանակեր, թէ ընդունուած է մեր առաջարկը նախապատրաստական բանակցութեանց մասին: Պարզ է որ մենք պէտք է լուսաբանուինք խորհրդային դիրքի մասին, հասկնալու համար թէ Խ. Միութիւնը պատրաստ է ընդունելու մեր առաջարկը՝ բոլոր գլխաւոր հարցերու, ատոնց կարգին եւ գերմանական հարցի քննութեան շուրջ: Խ. Միութիւնը պէտք է ճշդէ իր դիրքը, որովհետեւ իր ծանուցագիրը ոչ կ'ընդունի, ոչ կը մերժէ մեր առաջարկները »։

Պ. Էչիսըն աւելցուց, թէ արեւմտեան երեք դաշնակիցները արդէն սկսած են քննել ձեռք առնուելիք նոր միջոցները։ Եւ որովհետեւ երեք պետութիւնները միասնաբար խմբագրեցին Դեկտ. 22 թուակիր իրենց ծանուցագիրը, նոյն ձեւով պիտի խմբագրեն նաեւ յառաջիկային տրուելիք պատասխանը։ Ըսաւ նաեւ թէ երեք պետութեան միջեւ հիմնական ոչ մէկ տարակարծութիւն կայ Մամուլն է միայն, որ տարբեր արտայայտութիւններ ունեցաւ :

× Մ. Նահանգներու վերապահ դիրքին հետեւանքով, Անգլիոյ մէջ ալ տկարացած է առաջին օրերու յարաբերական լաւատեսութիւնը։ Շատեր կը կարծեն թէ յոյս չկայ որ յաջողի Չորսերու ժողովը։ Լուրի մը համաձայն, Ֆրանսայի վարչապետը կ'ուզէ իրաւարարի դեր կատարել, ի հարկին առանձին բանակցելով Մոսկուայի հետ։

Դաշնակիցներ հեռացան Սէուլէն

ՔԱՂԱՔԸ ԲՈՑԵՐՈՒ ՄԷՋ.—
ԵՐԿՈՒ ՄԻԼԻՈՆ ՓԱԽՍՏԱԿԱՆՆԵՐ

ՄԱԿի ուժերը հեռացան Սէուլէն։ Վերջապահ զինուորները լքեցին Հարաւային Քորէայի մայրաքաղաքը այն պահուն, երբ չին յառաջապահները կը մտնէին քաղաքի հիւսիսային արուարձանները։ Սէուլ լքուեցաւ բոցերու եւ աւերակներու մէջ ։ Զին կարմիրները, առանց հաշուելու իրենց հազարաւոր զոհերը, որոնք գետին կը փռուէին դաշնակից օդանաւերու կատաղի ռմբակոծումներուն տակ, ճեղքեցին մայրաքաղաքի պաշտպանողական գիծերը եւ մտեցան քաղաքին։ ՄԱԿի հրամանատարութիւնը, տեսնելով որ կարելի չէ կասեցնել մարդկային այս հեղեղը, հրամայեց Սէուլի պարպումը, որ կատարուեցաւ առանց խուճապի։ Քորէայի պատերազմի սկսելէն ասդին, այս երրորդ անգամն է որ Սէուլ կ'անցնի մէկ ձեռքէն միւսը :

Սէուլի վրայ գործուած այս յարձակման հետ միասին, սակայն, թշնամին մէկ ուրիշ յառաջ-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱԲՐԱՀԱՄ ԳԻՒԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

(ՄԱՀՈՒԱՆ 5ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

Այս Յունուար մէկին լրացաւ հինգերորդ տարին ցաւալի մահուան Աբրահամ Գիւլխանդանեանի: Մէկն էր նա մեր ժամանակակից հայ հանրային եւ քաղաքական ականաւոր դէմքերից, որ իր ամբողջ կեանքը ի սպաս դրաւ հանրութեան շահերին, բայց վերջը զոհ գնաց անարգ դաւերի, ցմրուր քամելով դառնութեան բաժակը: Անդրադառնանք համառօտիւ իր կեանքին ու գործին :

Վաղարշապատցի էր հանգուցեալը, ծնած 1875 թ. Այրարատեան դաշտի կեդրոնում, Մասիսի շուքին տակ, պատմական յուշարձաններով հարուստ այդ վայրում: Սկզբնական եւ միջնակարգ կրթութիւնն ստացաւ հայրենի աւանում, յաճախելով Էջմիածնի ճեմարանը եւ աւարտելով նրա դասարանական բաժինը: Աւելի քան մէկ տասնեակ տարիներ դրանից վերջ միայն, երբ վաղուց հանրային ասպարէզն էր մտած ու կեանքի չորրորդ տասնամեակը թեւակոխած արդէն, բարձրագոյն ուսմանց եւս հետեւեց նա մի քանի տարի ու աւարտեց Եարոսլաւի (Ռուսիա) համալսարանի իրաւագիտական ճիւղը: Ապա վերստին եւ աւելի մեծ եռանդով եւ ընդարձակած մտաւոր պաշարով հանրային – յեղափոխական ասպարէզ նետուեց, Ու պատնէշի վրայ մնաց անվհատ մինչեւ վերջին վայրկեանը :

Տակաւին կայտառ պատանի, 1894ին արդէն, Աբրահամ Գիւլխանդանեան Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը մտաւ ու կարճ ժամանակ յետոյ ղեկավար դերքեր դրաւեց: Իր գործունէութեան գլխաւոր վայրը երկար տարիներ Բագուն եղաւ, Կովկասի հայաշատ երկրորդ եւ նոյն այդ երկրամասի տնտեսական – արդիւնաբերական ու աշխատաւորական առաջին կեդրոնը :

Իր կեանքն անբաժան մնաց պատկանած կուսակցութիւնից եւ նրա ղեկավարութիւնից: Մօտէն կապեր հաստատեց գլխաւոր, դրանց թւում նաեւ հիմնադիր անդամների հետ: Տարիներ շարունակ անդամ եղաւ Ռսկանապատի (Բագուի շրջան) կեդրոնական կոմիտէի, սերտօրէն գործակցելով Նիկոլ – Դումանի, Լեւոն Թադէոսեանի (Գապաչա), Գրիգոր Աղաջանեանի եւ կուսակցական ուրիշ վարիչ դէմքերի հետ :

Լինելով մտաւորական, աւելի հակամէտ էր սակայն գործնական աշխատանքների: Ունէր կազմակերպչական ձիրք: Զուտ յեղափոխական եւ զինւոր գործը նոյնչափ եւ աւելի մօտ էր իր խառնուածքին: Եւ այդ փայլուն ընդունակութիւնները նա հանդէս բերաւ մանաւանդ 1905ի հայ-թաթարական ընդհարումների միջոցին, ղեկավարի եւ առաջնորդի դեր ստանձնելով, սկիզբը Բագուի, ապա նաեւ Գանձակի հայութեան ինքնապաշտպանութեան գործում: Ու իրեն վստահուած աշխատանքները կատարեց եւ գլուխ հանեց յաջողութեամբ: Այդ օրերին եւ նոյն այդ նպատակով Բագուից յաճախ էր գալիս Թիֆլիս ուր եւ առաջին անգամ ես հանդիպեցի մեր յաւէտ սիրելի Աբրահամին: Համակ եռանդ էր, կամք ու վճռականութիւն :

Ցարական կառավարութեան նիւթած դաւերը Կովկասի հայութեան դէմ՝ չտուեցին ծրագրուած արդիւնքը: Ու ծայր տուին շուտով բացարձակ հալածանքները եւ անվերջ ձերբակալութիւնները մեր քաղաքական գործիչների ու մտաւորականների, բայց մանաւանդ ղեկավար Դաշնակցականների շարքերում, սկսած 1908 թուից: Զերծ չմընաց նաեւ Աբրահամ Գիւլխանդանեան: Յայտնի է ամէնքին Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ ցարական կառավարութեան սարքած անարգ դատն իր բոլոր հետեւանքներով: Բանտ, աքսոր, հալածանք: Քաղաքական եւ պատմական դէպքերի բերումով վերջ գտան դրանք մի քանի տարի յետոյ: Ազատ արձակուեց նաեւ Ա. Գիւլխանդանեան: Դարձեալ ու նախկին եռանդով եւ հաւատով նա շարունակեց նորէն իր հանրային – յեղափոխական աշխատանքները :

Վրայ հասաւ 1914ի առաջին մեծ պատերազմը, յաջորդելով Բալկանեան պատերազմներին : Նորանոր յոյսեր: Բարենորոգմանց ծրագիր Թըրքահայաստանի համար: Կովկասեան ռազմաճակատի հետ կապուած կամաւորական շարժում : Հայկական գունդեր: Գործադիր մարմին դրանց ղեկավարութեան համար, եւ Աբրահամ Գիւլխանդանեան՝ նրա անդամ :

Ապա 1917 — 1918 թ. քաղաքական ծանր օրերը Հայաստանում եւ Կովկասում : Անիշխանական կացութիւն՝ իբրեւ հետեւանք ռուսական ռազմաճակատի փլուզման: Ինքնապաշտպանութեան ուժերի կազմակերպում ամէնուր, բայց մանաւանդ՝ առաւել վտանգուած Բագուի շրջանում: Նորէն գործի գլուխ անցած է Գիւլխանդանեան, իբրեւ նախագահ Ազգ. Խորհուրդի, ինքնապաշտպանութեան ղեկավար մարմնի: Ռոստոմի հետ միասին, ձեռք – ձեռքի :

1918ին՝ ծնունդը մանուկ Հայաստանի: Հանրապետական կառավարութիւն : Գիւլխանդանեան՝ անդամ նաեւ այս վերջինի: Միշտ գործի վըրայ, աշխատանքի լծուած անվհատ: Երկար չեն տեւում սակայն յուսոյ եւ խանդավառ հաւատի օրերը: Խորտակւում են դրանք շուտով բոլշեւիկ – քէմալական միացեալ գրոհի առջեւ :

Ու Աբրահամին եւս վիճակւում է ըմպել դառն բաժակը՝ անդամակցելով Խատիսեանի գլխաւորած յանձնախումբին, Ալեքսանդրապոլ երթալով, ստորագրելու համար չարաննենգ, հըզօրների կողմից պարտադրուած մի «դաշնագիր», որ սակայն անմիջապէս դառնում է մի սոսկական լաթի կտոր, անզօր ինչ՝ իշխանութեան արդէն իսկ փոխանցումով բոլշեւիզմին: Եւ կամ, իսկապէս, որպէս անբաժան սեփականութիւնը վերջինիս :

Զերկարենք: Տարագրութեան տարիները եւ նրանց հետ կապուած դէպքերը յայտնի են ամէնքին: Սկիզբը Ռումանիա, յետոյ Փարիզ բնակութիւն հաստատած մեր ողբացեալ ընկերն անվհատ շարունակում է իր աշխատանքները, մասնաւորապէս կարգի բերելով Հ. Յ. Դաշնակցութեան Դիւանի գործերը եւ պրպտումներ անելով: Իր եռանդուն մասնակցութիւնը բերելով նաեւ հանրային այլեւայլ գործերի :

Երբ բռնկում է երկրորդ մեծ պատերազմը եւ նորանոր վտանգներ են սպառնում հայութեան, Ա. Գիւլխանդանեան դարձեալ բերում է իր ղեկավար մասնակցութիւնը՝ այդ ամէնը չէզոքացնելու պաշտօն ունեցող մարմինների եւ աշխատանքների մէջ: Այդ բարերար դերի մասին աւելի հանգամանօրէն խօսելու ժամանակը կը գայ դեռ: Եւ սակայն անարգ հակառակորդներ չեն նողկում եւ իրենց յուդայական արարքով բանտի դուռն են առաջնորդում անձնուէր հանրային գործիչին ու յեղափոխականին: Եւ հիւծուած բոլորովին, ուժաթափ այդ ամէնից՝ մոմի պէս մարում է ու 1946 թ. Յունուար մէկին յաւիտենապէս փակում է իր աչքերը բազմերախտ հայ գործիչը :

Ա. Գիւլխանդանեան վաստակում է նաեւ գըրական ասպարէզում: Իր աշխատակցութիւնն է բերում, լինի հայրենիքում թէ գաղթաշխարհում, մեր մամուլի գլխաւոր օրգաններին: Հատորներով եւս հրապարակ է հանում մի քանի աշխատութիւններ: Յիշելու է դրանց թւում մասնաւորապէս իր « Հայ – Թաթարական ընդհարումները»: Վերջինս արժէք ունի մանաւանդ այն տեսակէտից, որ գրի առնուած է դէպքերը ղեկավարող, դրանց ականատես անձի կողմից: Իր կեանքի վերջին տարիները նա աշխատասիրեց նաեւ «Կովկաս» անունով գործը, որի մէկ հատորը միայն լոյս տեսաւ: Ունի ուրիշ գրուածքներ եւս — «Ազգային շարժումների դրդապատճառները», «Յեղափոխական հայուհիներ» եւայլն:

Իբրեւ սոսկական անհատ նմանապէս բարձր յատկութիւններ ունէր ջերմ հայրենասէր, յեղափոխական աննկուն գործիչ Աբրահամ Գիւլխանդանեան: Բարի էր վերին աստիճանի, չարութեան հետքն անգամ չկար իր մէջ: Կարեկից էր խեղճին ու թշուառին, պատրաստակամ միշտ՝ օգնութեան հասնելու ում եւ ինչով կարող էր: Ընկերասէր էր շատ: Ամէն յոգնութեան եւ նեղութեան գնով միշտ յանձն կ'առնէր անտրտունջ ու մեծ սիրով, հնարաւորութեան սահմաններում, գոհացնել մէկին ու միւսին: Ժողովրդասէր էր բովանդակ հոգով, խոնարհ՝ խոնարհների հետ, նրանց համար: Բարեկամասէր էր, անխարդախ ու հաւատարիմ: Նըւիրուած հայր էր իր ընտանիքի համար: Մարդ էր, մարդ՝ նախ եւ առաջ:

Հայ հանրային եւ յեղափոխական գործիչների շարքում իր պատուաւոր տեղն ունի Աբրահամ Գիւլխանդանեան :

Ա. ԱԲԵՂԵԱՆ

ԱՐԴԻԱԿԱՆ ՎԵՐՔԵՐ

Գ.

Հայ ընտանիքի գոյութեան սպառնացող երկրորդ վտանգը ամուսնալուծումներու համաճարակն է :

Հոս յանցանքին մեծ բաժինը կ'իյնայ աղջիկներուն վրայ: Ինծի ծանօթ տասնեակ մը պարագաներու մէջ, մէկ կին միայն լքուեցաւ իր ամուսինէն :

Խոստովանիմ որ ամուսնալուծման հակառակորդներէն չեմ :

Մեր երկրին մէջ ամուսնութիւններ կային, որոնք խիկապէս տրամաբանութեան, բնութեան օրէնքներուն դէմ եղած էին : Հարուստ հօր մը դըրամին համար, հիւանդ, ցաւագար տղուն անկողինը կը նետէին վարդի պէս աղջիկներ: Գինով, բռնաւոր ամուսիններ եւս չէին պակսեր: Օղիի բաժակներու շուրջ կնքուած «օրօրոցի նշանտուքները» յաճախ աւելի փայլուն չէին ըլլար, ու ընտանիքը որ պիտի հիմնուէր փոխադարձ համակրանքի եւ վստահութեան վրայ, բնականոն զարգացման անհրաժեշտ մթնոլորտը ստեղծելու փոխարէն՝ կը դառնար դժոխք: Օշականին բառերով «իր ուխտին մէջ իր արիւնը դնող» հարսին հեծկլտուքները եթէ չէին անցներ պատերը, տառապանքը չէր դադրեր տառապանք ըլլալէ :Այս պայմաններու մէջ, ի հարկէ ամուսնալուծումը օրհնութիւն մը պիտի ըլլար :

Մի մոռնաք որ, մեզմէ երկու սերունդ առաջ, հարիւրին իննսունըհինգ համեմատութեամբ հարս գացող աղջկան կարծիքը չէին առներ կամ կ'առնէին ձեւի համար: Կնքուած ամուսնութիւններու մէջ ջերմութիւնը կուգար տարիներու ընթացքին, երբ զաւակները, դեղեցիկ յիշատակները, իրարու վարժուիլը զօրաւոր կապեր կ'ըլլային:

Իրենց ամուսնին հնազանդ, տունէն ներս թագուհիի պէս տէր ու տիրական իշխող մեր ամօթխած մամիկներն ու մայրերը չենք կրնար ըսել թէ դժբախտ էին: Սովորութիւններու անգիր օրինագիրքը կար եւ այդ օրէնքներու սահմաններուն մէջ, հայ կինը ամուր հաստատեր էր իր երջանկութեան շէնքը:

Այն ատեն չկայի՞ն արդեօք Փիզիքական անյարմարութիւններ, այր թէ կնոջ համար ընտանիքէն դուրս, համակրութիւններ: Անպայման այո, սակայն սովորութիւններն ու շրջապատը թումբ էին քաշած վատառողջ հակումներու դէմ :

Յօդուածաշարքը կարդացող երկու սեռէ արդիական ընթերցողները, թերեւս պահպանողական, յետադիմական մտքեր տեսնեն բառերուս մէջ: Այդպէս մտածողներու համար ըսեմ,— յոռետես եմ մարդկային առաքինութիւններու մասին: Կենդանին մեռած չէ մեր մէջը եւ Ադամ – Եւայէն ասդին ոչինչ փոխուած է: Տասը դար առաջ ապրող մեր նախնիքներու եւ ներկայ սերունդին մէջ բնախօսական տարբերութիւն չկայ: Ականջիս կը հնչէ դեռ Զէյթունի հերոս՝ Աղասիին մէկ խօսքը, երբ կը վիճաբանէինք այս հարցին շուրջ — «Տղաս, մենք աւելի պարկեշտ կամ առաքինի չէինք, մեր երկիրն էր պարկեշտն ու առաքինին»:

Հին սերունդները զսպող թումբերը ճաքած են այսօր եւ հոս է դժբախտութիւնը :

Հետեւելով շրջապատի օրինակին, օգտուելով օրէնքի թոյլատուութենէն, ամուսին, զաւակ ձըգելով հեռացող հայ կիներու թիւը մեծ է: Առանց կանխակալ կարծիքներու ուսումնասիրած եմ իրենց պարագաները եւ եկած այն եզրակացութեան, որ յանցաւորը կինն է: Բերած պատճառաբանութիւնները «ընկոյզի մը կեղեւ չեն լեցներ»:

Համառօտակի տամ — քանի մը օրինակներ —

Պարկեշտ արհեստաւոր, խանութպանի մը կինը սայթաքեցաւ պարահանդէսներուն մէջ :

Ուրիշ մը զոհ գնաց ինքնաշարժ ունենալու փափաքին: Անցաւ ձեռքէ ձեռք եւ ներկայ Ֆրանսացի ամուսինը միւսներուն վրէժը կ'առնէ զարդի պէս թօթելով զինքը: Խամրելու մօտ, նիւթական անապահովութեան վախին տակ, համբերութեամբ կը տանի իր մորթին վրայ փայտերուն կարծրութիւնը փորձող ամուսինը :

Ունիմ պատուական բարեկամ մը: Աշխատասէր, պարկեշտ, զարգացած, լայնամիտ: Դիպուածով էր որ չնացող կինը բռնեց յանցանքին վըրայ եւ եթէ ձեռքերը արիւնի մէջ չթաթխուեցան, այդ եղաւ շնորհիւ փոքր աղջկան: Իրեն չափ զարմացանք մենք եւս, որովհետեւ ոչ մէկ, բացարձակապէս ոչ մէկ պատճառ գծէն դուրս ելլելու :

Առնենք միւսը: Քսան տարուան ամուսնութենէն վերջ նոր կը նկատէ ամուսնին կծծի ըլլալը: Տիկնոջ հագուստ – կապուստը ցոյց կուտար որ եկամուտին կարեւոր մէկ մասը կը յատկացուէր արդուզարդին:

Երկու տասնեակ ամուսնական կեանքէն յոգնած ուրիշ մը, չափահաս աղջիկը առնելով կը հեռանայ տունէն և տարին չանցած քահանային միջնորդութիւնը կը խնդրէ հաշտուելու համար: Ամուսնին մերժումին վրայ, հիմա նստած մազերը կը փետտէ :

Չեմ յիշեր տարին չլրացած փախչող քանի մը աղջիկներու պարագան :

Յիշեցի ինծի ծանօթ պարագաներէն մէկ քանին: Դժբախտաբար մեզմէ շատերը իրենց շուրջ ունին նոյնքան ցաւալի օրինակներ :

Յաջորդով փորձ մը՝ բացատրելու համար այդ կիներու սայթաքումին պատճառները :

ՀՐԱՆՏ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ԱՄՍԱԳԻՐ, 28րդ տարի թիւ 299 (Դեկտեմբեր 1950), ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ: Տարեկան բաժնեգին 6 տոլար: Հասցէ. — 212 Stuart St. Boston, 16 Mass. (U. S. A.) :

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅ ԱՐԴԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ: Գրեց Կ. Սասունի: Տպ. Համազգային ընկերութեան: Պէյրութ, 1951: Գին 2 տոլար: Հասցէ — G. Sassouni , Collège Arménien, 10 rue O. Daouk, Beyrouth (Liban) :

Նիւ Եորքի մէջ չեն հաւատար պատերազմի

Հակառակ անոր որ Քորէայի մէջ չինական միջամտութենէն ի վեր Նիւ Եորքի սակարանը կարեւոր անկումներ արձանագրեց, Ուոլ Սթրիթի (սակարան) շրջանակները չեն հաւատար մօտալուտ համաշխարհային պատերազմի մը։

Ոսկիի, ադամանդի, արժեթուղթերու եւ դրամական սակերու հրապարակին վրայ կատարուած բաղդատութիւնները կը հաստատեն այս կարծիքը։

Նիւ Եորքի մէջ թրաճզիք ոսկիի գինը կը մնայ ունկին (օնս)ը 40 տոլարի շուրջ եւ հազիւ քանի մը սէնթի բարձրացում կրեց, հակառակ մեծագումար գործառնութեանց։ Կը նշանակէ թէ ոսկիի վրայ մեծ գործողութիւններ կատարողները պահեստ չեն կազմեր, ինչպէս որ տրամաբանական պիտի ըլլար պատերազմի մը նախօրեակին, այլ ընդհակառակն դոհացում կուտան բոլոր խնդրանքներուն որոնք գլխաւորաբար Եւրոպայէն կուգան։

Ադամանդի խնդրանքները նոյնպէս կ'աւելնան, իբրեւ հետեւանք եւրոպական գնումներուն, բայց հոն ալ գիներու բարձրացումը աննշան է։ Նոյն կացութիւնը փլաթինի հրապարակին վրայ։

Շաճծի հրապարակին վրայ տոլարը հաստատ կը մնայ եւ փոքրաքանակ արտածում միայն տեղի կ'ունենայ դէպի չէզոք երկիրները, Նոյնիսկ քանատական տոլարին բարձրացումը կանգ առած է։

Ամերիկեան պարտաթուղթերուն հրապարակը կը մնայ հանդարտ, բայց եթէ պէտք ըլլայ ապահովաբար պիտի վայելէ կառավարութեան եւ ֆէտէրալ Ռիզըրվ պէնքի օժանդակութիւնը։ Ամէն պարագայի տակ, որեւէ գանգուածային վաճառում տեղի չունենար, ինչպէս պատահեցաւ 1939ին։

Գալով Նիւ Եորքի սակարանին, հակառակ անոր որ հանրածանօթ են իր յանկարծական վերիվայրումները, մինչեւ այսօր անկում ցոյց չտուաւ Քորէայի թշնամութեանց սկզբնաւորութեան միջոցին պատահած չափով։ Յօսք չեղաւ հրապարակը գոցելու, ինչպէս պահ մը նկատի առնուած էր նմանօրինակ տնօրինութիւն մը 1941ին Մ. Նահանգներուն պատերազմի մտնելու պահուն։

Ծախուած արժեթուղթերը դիւրաւ գնորդ կը գտնեն կարեւոր խմբակցութիւններու մէջ, որոնք կը մտածեն թէ, հակառակ տուրքերուն, նախընտրելի է արժեթուղթեր պահել քան պատրաստ դրամ, քանի որ գոյութիւն ունին, յառաջիկայ տարիներուն համար, նոր դրամահանութեան հեռանկարներ, երբ անկարելի պիտի ըլլայ հաւասարակշռել ելեւմուտքը։

Ֆրանսացի եւ օտար դիտողներու ուշադրութիւնը գրաւեց, վերջին շաբաթներու մէջ, Փարիզի ոսկիի շուկային հանդարտութիւնը եւ նոյնիսկ յարաբերական տկարութիւնը։

Ուրիշ ատեններ, երբ կացութիւնը փոխն ի փոխ թեթեւնար, կամ ծանրանար, ինչպէս մէկ ամիսէ ի վեր, յառաջ պիտի գային դեղին մետաղի յարաճուն խնդրանքներ եւ հետեւաբար գինի բարձրացում։ Ներկայ պայմաններուն մէջ, հակառակ թեթեւ սղութեան մը, այդպիսի երեւոյթի մը չենք հանդիպիր եւ ընդհակառակն դրամական ձեռնհաս իշխանութիւնները կրնան որեւէ միջամտութիւն չկատարել անկումի առաջքը առնելու համար։ Ի՞նչ կ'անցնի կը դառնայ ուրեմն։

Նախ պէտք է նկատի ունենալ որ ոսկիի շուկային յաճախորդները, իրական կամ կարելի յաճախորդներ, այլեւս ոչ մէկ տրամադրելի պատրաստ գումար ունին։ Ընդհանուր առումով, այս կացութեան հիմնական պատճառը կը թուի թէ գնելու կարողութեան նուազումն է։

Հ. Մ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Գաղութէ գաղութ

ՑԻՐՈՒՑԱՆ ՀԱՅԵՐ ԾԱՅՐ-ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Երուսաղէմի միաբաններէն Աստղիկ վարդապետ, որ Ծայր-Արեւելք կը գտնուէր 1937էն ի վեր եւ չորս տարի արգելափակուած էր Ճափոններու կողմէ, վերջերս յաջողեցաւ Երուսաղէմ վերադառնալ։ Այս առթիւ հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդած է «Արեւելք»ի թղթակցին.—

Չինաստանի գաղութը կը բաղկանար 125 ընտանիքներէ որոնք կ'ապրէին գլխաւորաբար Խարպինի եւ Շանկայի մէջ։ Հայեր կան նաեւ Թիէն-Ցինի եւ այլ քաղաքներու մէջ։Մինչեւ համաշխարհային յաղթանակը գաղութը տնտեսապէս բարգաւաճ վիճակ ունէր։ Համաշխարհային երկրորդ պատերազմէն չէ վնասուած գաղութը, իսկ ներկայիս տնտեսապէս փճացած կարելի է նկատել։ Հայերը կը զբաղէին մանր առեւտուրով։ Կային նաեւ բաւական թիւով երկրաչափներ, բժիշկներ եւ փաստաբաններ։ Խարպինի հայ գաղութը ունի բաւական ներկայանալի եկեղեցի, եւ ըծախնդրութեամբ կը տօնուէին մեր բոլոր եկեղեցական տօները։ Գաղութի անդամները կ'ապրէին մէկ ընտանիքի պէս, համերաշխութեամբ։ 1946ին Շանկայէն կարգ մը ընտանիքներ ներգաղթեցին Հայաստան։ Չինաստանի հայ գաղութը գրեթէ ամբողջութեամբ կը բաղկանայ արեւելահայերէ։ Թիէն Ցինի մէջ կը գտնուի Գարակէօզեան տան գորգի գործարանը, ուր կ'աշխատին 300 չինացի գործաւորներ։ Սինկափուրի մէջ կ'աշխատին յիսուն-վաթսուն Հայեր։ Ունին եկեղեցի եւ քահանայ։ Փողոց մը կը կոչուի Հայերու անունով։ Ճաւայի եւ Սումաթրայի հայ գաղութը կը բաղկանայ 5 — 600 անձերէ։ Նիւթապէս շատ բարգաւաճ վիճակ մը ունէին պատերազմէն առաջ, նաեւ քահանայ, եկեղեցի եւ դպրոց։ Վերջին շրջանին տեղեկութիւնները կը պակսին այս գաղութի մասին։ Ճափոնի մէջ կան միայն 5—6 հայ ընտանիքներ։

ԳԱՀԻՐԷԻ ԹԵՄԱԿԱՆ ժողովը նիստ գումարած է Նոյեմբեր 12ին եւ ի մէջ այլոց որոշած է որ Կաղանդի առթիւ մէկ ամսական նուէր տրուի ազգ. պաշտօնէութեան։ Նոյնպէս ընդունած է Քաղաքական ժողովի առաջարկը, որով 500 ոսկիի յաւելեալ վարկ մը կը խնդրէր ուսուցչութեան թոշակներուն վրայ ի հարկին յաւելումներ ընելու համար։

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ Վ. Սրուանձտեանցի քառասնամեայ ժողովրդական ծառայութեան առթիւ, Համավապուրականի Հայրենակցական Միութիւնը, աջակցութեամբ քանի մը կազմակերպութիւններու սարքած է շքեղ հանդէս մը Ֆրէզնոյի մէջ։ Սրուանձտեանցի երաժշտական գործունէութիւնը կը սկսի 1910էն երբ հիմնեց Քնար Նուագախումբը, Պոլիս։ Տուած է 150է աւելի երգեր, որոնց մէջ հանրածանօթ են Պըճիճկօն եւ Սիրունիս։

ՏԻԿՆԱՆՑ ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ նախախնամական դեր կը կատարեն Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ։ Գալուստեան ազգ. վարժարանի Տիկնանց խնամակալութիւնը (Գահիրէ) ամէն օր ձրի ճաշ կը հայթայթէ 200 չքաւոր աշակերտներու, կուտայ նաեւ բժշկական ամէն տեսակ դարման, զօրացուցիչ դեղեր, դպրոցական գոգնոց։ Կաղանդի առթիւ բուրդ գուլպայ, կօշիկ ինչպէս եւ անուշապուրի սեղան եւ մրգեղէն, իսկ Զատկուան առթիւ՝ կարմիր հաւկիթ, չէօրէկ եւն.։ Իր հասոյթը կը գոյանայ նուէրներէ։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆԻ ՆՈՐ ՁԵՌՆԱՐԿԸ

Մեր երիտասարդ բեմադիրը ձեռնարկած է նոր եւ դժուարին գործի մը, HenriTroyatի DuPhilanthrope à la Rouquine համորէն պատմուածք մը շարժանկարի վերածելու։

Ահաւասիկ գեղեցիկ առիթ մը ուր երկու հայ արուեստագէտներ՝ մէկը գրական գետնի վրայ, իսկ միւսը շարժանկարի, կը միացնեն իրենց տաղանդը, յաջողութեամբ պսակելու համար գործ մը որ մեծ շահեկանութիւն ունի։

Անրի Թռուայա, ցարդ կը խուսափէր իր գործը շարժանկարի յանձնելու, վախնալով որ անհարազատ ձեւ մը կը ստանան իր գրքին մէջ պարզած միտքերը, իր ջերմ գոհունակութիւնը յայտնած է Henri Verneuilի (Ա. Մալաքեան)։ Արդարեւ, հայ արուեստագէտը ցոյց կուտայ նրբութիւն եւ արուեստ։

Գ. Մալաքեան վերջին ամիսներու ընթացքին նոր յաջողութիւններ շահած է շարժանկարի աշխարհին մէջ, ինչպէս կը հաստատեն նորանոր առաջարկներ զորս կը ստանայ շարունակ։

Ահաւասիկ հայ արուեստագէտ մը որ շնորհիւ իր յարատեւ աշխատանքին եւ բեմադրիչի ինքնատիպ տաղանդին յաջողեցաւ ինքզինքը արժեցնել ֆրանսական շարժանկարի խստապահանջ շրջանակներուն մէջ։ Այժմ իր բոլոր ջանքերը կեդրոնացած La Table aux Crevésներու բեմադրութեան, ինչպէս գրուած էր այս էջերուն մէջ։ Շարժանկարի գլխաւոր դերակատարն է հանրածանօթ Fernandelը։

Տակաւին առիթ կ'ունենանք խօսելու։

Ա. Փ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԹԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Օտար կազմակերպութեանց կարգին «Ազգային Ճակատ»ն ալ լուծուեցաւ կառավարութեան կողմէ, եւ հետեւաբար լուծուեցաւ նաեւ Վէնսէնի եւ շրջանի մասնաճիւղը։

Այդ վարչութեան քով կը մնայ քանի մը հազար Ֆրանք։ Կ'առաջարկեմ այդ գումարը տրամադրել Անտիլյի Հանգստեան Տան։

Թաղեցի մը

«ՑԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (36)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅՁԻՇ)

ԺԱ.— ԿԻԿԵՐՈՆ ԻՆՁՈՒ Կ'ԱՇԽԱՏԻ

Եւ խօսակցութիւնը սկսաւ խաւարին մէջ մինչ ինքնաշարժը կը սահէր անաղմուկ, լուռ փողոցներուն մէջ։

— Անունիս հարցը չի վերաբերիր ձեզի, ոչ ալ Պերլինին, չեմ ուզեր ըսել զայն ձեզի։ Ջանացէք հասկնալ զայն, եթէ կ'ուզէք անպատճառ գիտնալ, բայց զգուշացէք ուեւէ անխոհեմութիւն ընելէ։ Այսուհանդերձ, կ'արտօնեմ ձեզի տեղեկացնել Պերլինի թէ Թուրք չեմ, այլ Ալպանացի։

— Օր մը ըսիք ինծի թէ կ'ատէք Անգլիացիները, լա՛ւ չէ՞ն վարուիր ձեզի հետ, թէ ուրիշ պատճառներ ունիք։

Անմիջապէս չպատասխանեց այս հարցումին։ Ներմղումներ ունէր կարծես այս առթիւ եւ սակայն քիչ վերջ պատասխանը եկաւ։

Մուրճի հարուածի մը տպաւորութիւնը ունեցայ այս խօսքերէն։

Ի՞նչ, Կիկերոն կ'ուզէր ուրեմն իր հօրը վրէ՞ժը լուծել։ Գտեր էի այն դրդապատճառը որ լայնօրէն կը փոխարինէր իր արծաթասիրութեան։

Քիչ մնաց կարեկցութիւն պիտի զգայի այդ մարդուն հանդէպ, որ լուռ կը մնար այժմ։ Զինքը ճանչնալէս ի վեր, առաջին անգամ ըլլալով համակրութիւն ներշնչեց ինծի եւ մարդկային էակ մը նկատեցի զայն։

Այդ իրիկունը, այլեւս ոչ մէկ հարցում ուղղեցի իրեն։ Ինքն ալ տրամադիր չէր թուեր երկարելու խօսակցութիւնը։ Մտածումներուս մէջ խորասուզուած, անուշադրութեամբ մտայ Անգարայի գլխաւոր պողոտան, որ խիստ բազմամարդ է ցերեկը, բայց գրեթէ ամայի էր այդ ժամուն։

— Առէք առաջին փողոցը աջին եւ յետոյ երկրորդը ձախին։

Հետեւեցայ ցոյց տրուած ճամբուն։

Ցանկարծ ձեռքը դրաւ ուսիս։

— Հաճեցէք դանդաղեցնել այժմ, ցտեսութիւն։

Պահ մը վերջ ինքնաշարժին մէջ չէր այլեւս, դռնակը գոցուեցաւ թեթեւ աղմուկով մը, որ կտրեց մտածումներուս թելը։

Արընթացս վերադարձայ դեսպանատուն։

Առաւօտեան ժամը երկուքի մօտ գիշերային աշխատանքս վերջացած էր։ Աչքերուս առջեւ ունէի անգլ. կարեւոր փաստաթուղթերու քսան նոր լուսանկարներ։

Նոյնիսկ անոնցմէ ոմանք մեծ զարմացում պատճառեցին դեսպանիս, քանի մը ժամ վերջ։ Ինքնաշարժով տուն դարձայ եւ առաւօտուն շատ ուշ արթնցայ։

Ժամը 11ին դեսպանին գրասենեակն էի։ Հանեցի լուսանկարները պայուսակէս եւ դրի իր գրասեղանին վրայ։ Ան երկարեց ինծի հեռագիր մը, որ նախարարական քարտուղար Ֆօն Սթինկրախթի ստորագրութիւնը կը կրէր։

Արտաքին գործոց նախարարը կը հրաւիրէր զիս Պերլին։ Կը խնդրուէր որ հետս առնեմ Կիկերոնի բերած բոլոր փաստաթուղթերուն ֆիլմերն ու լուսանկարները։

Տեղ մը ապահովուած էր ինծի սաւառնակին մէջ որ 8 Նոյեմբերին կը մեկնէր Իսթանպուլի օդակայանէն։ Պարտաւոր էի հետեւաբար 7 Նոյեմբերին երեկոյեան ճեպընթացով մեկնիլ Անգարայէն։

ԺԲ.— ԵՐԿՈՒ ՀՍԿԱՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

Վերջալոյսին մտայ Անգարայի ճեպընթացը։

Առաջին կարգի մահճաբարձ մը առնելու հրահանգ տրուած էր այն գերման դիւանագէտներուն, որոնք պաշտօնական փաստաթուղթեր կը փոխադրէին։ Բայց կարելի չեղաւ հատ մը պարապ անկողին գտնել։ Շատ բանուկ է Անգարա-Իսթանպուլ գիծը եւ օրեր առաջ կը վարձուին սակաւաթիւ մահճաբարձ տեղերը։ Երկրորդ կարգի տոմսակ մը ունէի եւ հետեւաբար ստիպուեցայ բաժնել զայն ուրիշի մը հետ։

Ո՞վ կրնար ըլլալ այդ անձը։

Քառասունի մօտ տարիքով մարդ մը տեղաւորուած էր արդէն այնտեղ։ Քաղաքավար մարդ մըն էր, որ գլխով բարեւեց զիս եւ ես ալ փոխադարձեցի։ Անգարայի մէջ, լուռ համաձայնութեամբ մը ոչ ոք կը ներկայացնէր ինքզինքը օտարի մը հանդիպելու պարագային, որովհետեւ թշնամի երկրի մը կրնար պատկանիլ ան։

(Շար.)

խաղացումը վտանգի կ'ենթարկէ Դաշնակիցներու պաշտպանողական գիծը ամբողջութեամբ ։ Զուն-չասը շրջակայ յառաջացող չինական կարեւոր ուժեր կը քալեն Վոնժուր վրայ եւ եթէ Սէուլը չպարպուէր, զայն պաշտպանող ուժերու նահանջի գիծը դէպի Փուզան պիտի կտրուէր, մանաւանդ որ կարմիր արձակազէններու բազմութիւններն այ կը դժուարացնեն նահանջի գործողութիւնները։

✕ Գերի բռնուած չինացի յիսնապետի մը պատմածներուն համաձայն, բոլոր չինացի զին-ուորները համոզուած են թէ իրենցն է վերջնական յաղթանակը, գիտնալով հանդերձ որ առիկա շատ սուղի պիտի նստի իրենց։ Զին սպաները կ'ըսեն իրենց զինուորներուն, թէ չինական բանակը չի կրնար պարտուիլ, քանի որ թուական գերակշռութիւն ունի։ Մաօ Ցէ Թունկ հրամայած է թէ բանակներուն գրաւել Քորէան ամբողջութեամբ եւ ամէն գնով ։

✕ Հեռագիրները զարհուրելի մանրամասնութիւններ կը հաղորդեն երկու միլիոն փախըստականներու մասին, որոնք խռնուած են ճամբաներուն վրայ։ Կիներու, այրերու եւ մանուկներու անհամար բազմութիւններ, որոնք դէպի Փուզան կը յառաջանան, ի զուր ապաստաններ կը փնտռեն, իրենց յոգնած ու սառած մարմինները հանգչեցնելու համար։ Փուզանի մէջ շատոնց խըճողուած են բոլոր հանրային շէնքերը, այնպէս որ սանձեակ հազարաւոր փախստականներ կը մընան բացօթեայ, սաստիկ ցուրտի մը ենթակայ ։ Փոքրահասակ մանչերն ու աղջիկներ, կիսամերկ ու ոտաբոպիկ կը մուրան ամէն կողմ եւ յաճախ յարձակումներ կը գործեն։ Գիշեր ժամանակ, սովալլուկ մարդիկ կը մտնեն քաղաք եւ կը թալլեն ու կը սպաննեն ուտելիք ճարելու համար։ Տարագիրներուն մեծ մասը փախած են հիւսիսային Քորէայէն, մինչեւ իսկ Եալու գետի շրջաններէն, Համհունկէն, Հունկնամէն, եւն.։ Շատերը, մեծ գումարներ վճարելով կրցած են տեղեր ճարել կառախումբերու կամ փոքր նաւերու մէջ։ Ձկնորսանաւերը, մէկ ընտանիքի փոխադրութեան համար կը գանձեն հազար տոլար։ Գաղթականները, յաճախ կը ծախեն իրենց ամբողջ ունեցածը, փոխադրական միջոց մը ապահովելու համար։ Բոլորը կը փախին կարմիր Չինացիներու եւ հիւս. Քորէացիներու վրէժխնդրութենէն վախնալով ։

✕ Զինադադարի յանձնախումբը իր տեղեկագիրը հաղորդեց ՄԱԿի Քաղաքական յանձնաժողովին, խոստովանելով թէ ձախողած են իր ձեռնարկները։ Այս առթիւ խորհրդային պատուիրակը նորէն մեղադրեց անգլեւսաքսոն պետութիւնները։ Այս վերջիններուն ներկայացուցիչները պատասխանեցին նոյն ուժգնութեամբ, թելադրելով նոր միջոցներ ձեռք առնել նախայարձակման դէմ ։

«ՅԱՌԱՋ»ի 25ամեակին առթիւ

Շնորհակալութեամբ ստացանք ընկեր Միհրան Գաբրիէլեանի մահուան առթիւ Գ. Յարութիւն Փափազեանէ հազար ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի։

ՅԱՌԱՋ կը նուիրեն

Լիոնէն Օր. Վարդուհի Նորոյեան այս տարի եւս մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր քեռայրին Գ. Ճիւան Կոփոյեանի, Ամերիկա։ Նոյնպէս Տիկին Տիգրանուհի Նորոյեան իր ամուսնոյն Գ. Տիգրան Նորոյեանի՝ մէկ տարեկան եւս ։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Համախարբերդցիական Միութեան Վիէնի մասնաճիւղի կողմէ, բոլոր Խարբերդցիներուն համար։ Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30էն մինչեւ կէս գիշեր։ Քաֆէ տը լա Ֆօնտըրի ։

Գեղարուեստական բաժին, առատ կերուխում դիւրամատչելի գիներով։ Հաճելի ժամանց ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Յունուար 5, Ճրագալոյց Ս. Ծննդեան, ուրբաթ իրիկուն սկըզբ. ժամերգութեան ժամը 15.30-ին եւ պատարագ ժամը 17ին։

Շաբաթ ԾՆՈՒՆԴ, սկզբ. ժամերգ. ժամը 8-ին, Ս. պատարագ ժամը 10ին, Ջրօրհնէք ժամը 12ին, Օր. Հայկանուշ Թորոսեան պիտի երգէ «Ով Զարմանալի»ն։

Կիրակի, Բ. օր Ծննդեան, յիշատակ մեռելոց, պատարագ ժամը 10ին, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Վռամշապուհ արք. ՔԻՊԱՐԵԱՆի յիշատակին։ — Հոգաբարձութիւն

Բացում Համազգային Լսարանի

Համազգային Լսարանին Ա. հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ Յունուար 12ին, Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Le Cadet սրճարանին վերնայարկը։
Կը խօսի ընկեր ՄԿՐ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

Նիւթը՝ «Միսաք Մեծարենցի կեանքն ու գործը»։ Մէջ ընդ մէջ հատուածներ պիտի կարդացուին հեղինակին գործերէն։
Մուտքը ազատ է ։

Ընկերական խնջոյք

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի շրջանի բոլոր անդամներուն համար ։
Կիրակի 7 Յունուար ժամը 15ին, Studio Colibri, 19a rue Caumartin։

Տարեկան մեծ պարահանդէս

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼ ՔԱՂԱՔԻ Մ. ՆԱՃԻՒՂԻՆ

Այս շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս ։

Հայկական Ծնունդի առթիւ։ Ընկերվարականներու սրահին մէջ, 51 rue Grignan։

Ճոխ պիւֆէ։ Հաճելի անակնկալներ, Հայկական եւ Եւրոպական նուագ ։

ՏՕՆԱԾԱՌ – ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆր. Կ. Խաչի Իսիի «Երիմեան» վարժարանի կրթական մարմինի կողմէ, այս կիրակի ժամը 15ին Երիմեան սրահին մէջ ։ Երգ, պար, նուագ, ներկայացում մը, անակնկալներ արենուշներու կողմէ եւ Կաղանդ Պապան ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ.— Տէր եւ Տիկին Տ. Մուրատեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պատարագ մատուցանել կուտան իրենց վաղամեռիկ զաւկին, եղբօր ԳՐԻԳՈՐ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆի մահուան Գ. տարելիցին առթիւ, այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Սէն Մարթէնի եկեղեցիին մէջ։ Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները։

Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Մուրատեան հազար ֆրանք կը նուիրեն Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին ։

Դերձակներուն

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄԷՆ

Թէ կերպասներու եւ թէ դերձակներու անհրաժեշտ բոլոր պիտոյքներու համար անյապաղ դիմեցէք՝
ETS. ALLIANCE
63 Rue de Maubeuge
Métro Poissonnière Հեռ. Tru. 12.05

ԼԻՈՆՑԻՆԵ՛Ր,

ՁԵՐ ԳՆՈՒՄՆԵՐԸ ԿԵԴՐՈՆԱՑՈՒՑԷՔ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

Ձեր առողջապահական սեղանին վրայ անպակաս ըրէք ՇԻՐԱԿ ՕՂԻՆ ։

Ամասիոյ չոր պամիա, տուփով պահածոյ, Ermys պամիա, եալանճը տոլմա, եւայլն ։

Մաքուր եւ արագ սպասարկութիւն ։

Պատուէրներ կ'ընդունինք Ֆրանսայի բոլոր վայրերէն ։

Մեծաքանակի համար դիմել՝

Պահատուրեան վաճառատուն

10, RUE L'EPÉE , LYON

Փոքրաքանակի համար դիմել՝

20, RUE VILLEROY եւ

19, RUE JULIETTE RECAMIER, LYON

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, Երիմեան դպրոցը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ընդհ. ժողովը կիրակի առտու ժամը 9.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին ։

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԸ տօնական արձակուրդէն ետքը կը վերսկսի իր աշխատանքը։ Իր հերթական գումարումը՝ այս երկուշաբթի երեկոյ, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը։ Կը խօսի Պ. Հր. Բալուեան։ Նիւթ՝ «Մեքենային քաղաքակրթութիւնը եւ իր ազդեցութիւնը՝ հայկական մշակոյթին վրայ»։

ԳԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը կազմակերպած են այց ընկերուհի Ռ. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆի գերեզմանին, իր մահուան Ա. տարեդարձին առթիւ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։ Հաւաքուիլ ընկեր Մ. Ալթունեանի բնակարանը, 17 rue Ampère, Cachan։

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Մարսէյլ, Սէն Լու Հ. Յ. Դ. «Սիամանթօ» խումբի ընկերահամակրական խնջոյքը այս կիրակի իրիկուն ժամը 8էն մինչեւ կէս գիշեր, հովանաւորութեամբ ԱԿՆՈՒՆԻ ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի։ Մուտքը ազատ է։

ԿԱԹՈՂ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլ – Փրատոյի Մայր Եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ Կաթող. Պատուիրակ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍԻՒՐՄԷԵԱՆ Ս. Ծնունդի տօներուն առիթով պիտի գտնուի Մարսէյլ եւ Մայր Եկեղեցիի մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Ճրագալոյցի, Ս. Ծնունդի եւ Մեռելոցի երեք օրերը։ Կը հրաւիրուին Կրօն. Ընկերակցութեան անդամները եւ հաւատացեալ ժողովուրդը ։

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ԳԻՆԵՍԵՂԱՆ

Կազմակերպուած Լիլայի Կրթ. յանձնախումբին կողմէ, այս կիրակի ժամը 15ին «Caisse d'Epargne»ի սրահը, 32 Ave. Porte des Lilas, métro Porte des Lilas։ Երգ, պար, տրտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ։

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ

ՈՒՏԻ ՀՐԱՆՏ

(Աչազուրկ) որ Պոլսէն տարի մը առաջ Ամերիկա գացած եւ մեծ յաջողութիւն գտած էր, Փարիզ հասաւ օդանաւով ։

Փափաքողները կրնան դիմել հետեւեալ հասցէին.— Hotel Splendid – Lafayette, 47 rue Lafayette, Paris (9) ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Վարժ երիտասարդ մը մածունի գործարանի մը համար։

Կարեւոր է որ գիտնայ լաւ օթօ վարել ։

Դիմել Yoghourt ARAM, 49 rue Barbès, Montrouge ։

ՇԻՐԱԿ Արեւելքի ԻՍԿԱԿԱՆ ամենաընտիր Օղին

Առաջնակարգ իր մասնագիտական պատրաստութիւնով։ Բոլոր նրբաճաշակներէ փնտռուած միակ ախորժահամ զօրացուցիչը։ Տօնական օրերու և խնճոյքներու սեղաններուն անզուգական և անզանցառելի զարդը։

Dépôt Central: Grande Distillerie du Parc, 1Bld. Onfroy (Prado), Marseille. Tél. Prado 83.50 et 82.93։

Dépôt pour la Région Lyonnaise: M. D. Bahadourian, 10 rue de l'Epée, Lyon. Tél. Moncev 32.10 ։

Ծախու են

«ԹՐԻՔՕԹԱԺ»Ի ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ

1) Surjeteuse 3 fils, D. R. P. (moteur et ses accessoires).
2) Bobinoir 10 bronches motorisé.
3) Dubied, double chute – Jauge 10—60 l. No. 3423 motorisé.
4) Seyfer – donner Jauge 10–60 l. double chute 8 serrures.
5) Jauge 8 tipe C. B.–Z 218.
6) Circulaire à main pour chaussettes No. 157.786.

Դիմել H. BOYADJIANի, 6 rue de l'Escot, Romans s/Isère (Drôme)։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63
Samedi 6 Janvier 1950 Շաբաթ 6 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6349–Նոր շրջան իւ 1760
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱԿՆԱՐԿ ՄԸՆ ԱԼ ԴԷՊԻ ԱՐԵՒԵԼՔ

Արեւմտեան Եւրոպայի գաղութներուն մէջ, ինքնուրոյն տեղ մը կը գրաւէ իտալականը՝ իր տեղական առաւելութիւններով եւ զուիցերիականը՝ իր անցեալ աւանդութիւններով :

Դժբախտաբար երկուքն ալ «հանգստեան կոչուած» երեւոյթ մը ունին :

Տարին քանի մը անգամ հազիւ կը լսենք իրենց անունը, գլխաւորաբար տօնական առիթներով :

Առաջինը, հազարի մօտ համրանքով, ունի Ազգ. Միութիւն մը որ լուռ ու մունջ կը գործէ Միլանոյի մէջ: Բազմաթիւ նորեկ տարագիրներ օգտուած են իր աջակցութենէն: Կը հետաքրքրուի նաեւ ազգ. մշակոյթով :

Անշուշտ աւելին կը սպասուէր այս գաղութէն: Ոչ միայն առեւտրականները, այլեւ գրող-բրոգները կարեւոր թիւ մը կը կազմեն իր անդամներուն մէջ:

Բոլորն ալ անկախ դիրքի տէր ըլլալով, կրնային լրացնել Վենետիկի պակասները, մշակոյթի ճակատին վրայ: Գոնէ եղբայրական ձեռք երկարել դէպի Միջին Արեւելք, կարօտ կրթարան մը հոգալու կամ սաներ պահելու համար :

Զուիցերիոյ հայ գաղութը — 250էն 300 — լճացած վիճակ մը կը ներկայացնէ տարիներէ ի վեր: Հակառակ բոլոր յարմարութեանց :

Երբեմնի որբերէն կամ ուսանողներէն անոնք որ հոն հաստատուած են, նոյնպէս կը փայլին իրենց թմրութեամբ, եթէ ոչ կանխահաս ծերութեամբ :

Անոնք ինչո՞ւ պիտի չդառնային կենդանի ազդակ մը հայկական թէ եւրոպական մշակոյթի, իբրեւ լրացուցիչ մէկ մասը Փարիզի:

Հոլանտայի 80 – 90 հոգինոց համրանքը մասնաւոր խորհրդածութեան չի կարօտիր:

Կեդր. Եւրոպայի երկիրներէն Աւստրիոյ մէջ մօտաւորապէս 500 հին ու նոր գաղթականներ կը վարեն տարբեր կեանք մը: Գլխաւոր մասը, կեդրոնացած Վիէննայի մէջ, ունի Ազգ. Միութիւն մը, որ կը փորձէ օգտակար ըլլալ, ինչքան թոյլ կուտան պարագաները:

Ինչպէս Վենետիկի մէջ, այստեղ ալ նախախնամական դեր մը կը կատարէ Մխիթարեան Միաբանութիւնը, չունենալով հանդերձ նոյն միջոցները :

Չեխոսլովաքիայի կարմրելէն վերջ, մեր սակաւաթիւ համրանքն ալ նօսրացաւ: Շատեր պարզապէս փախան կամ վտարուեցան, ամէն բան վրայ տալով: Հունգարիոյ մէջ ալ նոյն կացութիւնը :

Դէպի արեւելք, Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ երբեմնի չէն գաղութները, համագումար 50 — 60 հազար հոգի, լիուլի կը վայելե՛ն բոլշեւիկեան կարգուսարքին «բարիքները»:

Այստեղ ալ «հարուածային» աշխատանքի լծուած են զանազան բախտախնդիրներ, դաւանափոխներ, տգէտ կամ իմաստակ նորընծաներ, անճանաչելի դարձնելու համար երկու գաղութները:

Անոնք յաճախ տեղական իշխանութիւնները, կազմակերպութիւններն ալ կը գերազանցեն, իրենց մոլեռանդութեամբ: Միեւնոյն ատեն ստեղծելով ահուսարսափի մթնոլորտ մը, որ յատուկ է բոլշեւիկեան բարքերու :

Անոնք արջի թաթերով կը վարեն ե՛ւ ազգային կեանք ե՛ւ մշակոյթ, թութակաբար օրինակելով, պարտադրելով ամէն աղճատում :

Երկու գաղութներն ալ դարձած են փորձանիւթ (cobaye) ինտերնացիոնալ մարզանքներու : Հանրային եւ ընկերային կեանքէն մինչեւ դպրոցը, լեզուն եւ ուղղագրութիւնը :

Աւելորդ է խօսիլ տնտեսական կացութեան մասին, երբ ամէնէն բախտաւորներն ալ «փոլի»-ներու կը սպասեն, արտասահմանէն :

Եուկոսլաւիոյ հայկական համրանքն ալ հետզհետէ կը նօսրանայ, համաձայն վերջին տեղեկութեանց :

Յունաստանի գաղութը, երբեմն 30 — 35.000, չատոնց իջած է 8—10 հազարի, մեծ մասով ամփոփուած Աթէնքի շրջանին մէջ: Մակեդոնիոյ եւ Թրակիոյ երբեմնի գաղութները պատմութեան կը պատկանին այլեւս, բացի Սելանիկէն, որ մինչեւ այսօր ալ դպրոց չունի: Արտագաղթը կը շարունակուի միշտ, գլխաւորաբար տնտեսական պատճառներով:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՆՉ ՓԱՂԱՆԳ

Երէկ «Ցուսաբեր»ի «Բացառիկ»ը կը թղթատէի, խանդաղատանքով :

Ո՛րքան սրտառուչ պատկեր :

Ամէն անկիւնէ ձայն մը լսուեցաւ, ստուար հատորներով թէ «բացառիկ»ներով, նուիրուած Հ. Յ. Դ. վաթսունամեակին, որ վաթսունամեակն է մեր յեղափոխական պատմութեան եւ հայ ժողովուրդի քաղաքական մտքի եւ պայքարի կազմաւորման:

Այդ մասին խօսիլ ինծի չիյնար անշուշտ: Միայն մեր վայրերաններուն պիտի յանձնարարէի թղթատել անգամ մը սա «բացառիկ»ները, գոնէ «Ցուսաբեր»ի ստուար եւ պատկերազարդ թիւը :

Ոչ արդարամիտ քննադատութիւն, ոչ ալ անաչառ գնահատութիւն մը կարելի է սպասել անշուշտ իրենցմէ, մանաւանդ այն ծուռբերաններէն որոնք երէկ աջ կողմով ուրիշ բան կ'ըսէին եւ կը գրէին, այսօր իրենց ծռած բերնին ձախ կողմովը ուրիշ բան: Թող համբերութեամբ համրեն նկարները այն ընտիր մտաւորականութեան որ Դաշնակցական էր եւ Դաշնակցական մեռաւ: Այն ազգանուէր հերոս – ֆետայիներուն որ հայ ժողովուրդին ճակտէն սրբեցին « րայա» նախատինքը իրենց արիւնով եւ դեռ 1896ին ստեղծեցին «ընդյատակեայ» բառը իր ամէնէն յանդուգն եւ ամէնէն ազնուական իմաստով :

Թող համրեն նկարները անոնց որոնք իրենց վրիժառու բազուկով պատժեցին դաւաճանն ու ջարդարարը, բռնակալն ու եղբայրասպանը «ի – կիտ » մարդու իրենց շիտակ, չեչտակի նայուածքով: Ու ապա թող երկիւղածութեամբ խոնարհին այն բոլոր քաջերուն առջեւ որոնցմէ շատ քիչերը բնական մահով կամ փափուկ անկողնին մէջ անշնչացան :

«Իրենց խունկն ալ, մոմն ալ հարամ է», պիտի ըսէր մեր աննման ժողովուրդը որ միշտ գիտցաւ կաթիլ մը արցունքով թրջել անոնց անյայտ գերեզմանները :

ՍՕՍԻ

Ձեր քուէները տուէք ժողովրդական ցանկին

Ինչպէս յայտարարուած է, Ցունուար 14ին նոր ժողով մը պիտի գումարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, վարչութեան զեկուցումը լսելու եւ 12 պակսած անդամներու ընտրութիւնը կատարելու համար :

Այս առթիւ Ժողովրդական Ցանձնախումբը հետեւեալ ցանկը պատրաստած է, իբրեւ յարմարագոյն թեկնածուները, բոլորն ալ ծանօթ իրենց հանրային գործունէութեամբ եւ անկեղծ հայրենասիրութեամբ :—

1.— ԿԱՐԱՊԵՏ ՅԱԿՈԲԵԱՆ, բարերար եկեղեցւոյ, առեւտրական, անդամ նախկին Հոգաբարձութեան :

2.— ՍՏԵՓԱՆ ԳԱԶԱԶԵԱՆ, առեւտրական, գանձապահ եկեղեցւոյ նախկին վարչութեան:

3.— ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ, առեւտրական:

4.— ԿԱՐՕ ԽՈՒՊԻԿԵԱՆ, արդիւնաբերող, ՝ քարտուղար նախկին վարչութեան :

5.— ԲՒԶԱՆԴ ՏԷՕՎԼԷԹԵԱՆ, արդիւնաբերող:

6.— ՆՈՒՊԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ, ելեկտ. ճարտարագէտ :

7.— ԵՐՈՒԱՆԴ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, անդամ եկեղեցւոյ նախկին վարչութեան : Արհեստաւոր:

8.— ՌՈՒԲԷՆ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ, մտաւորական, քարտուղար Հայ Սպայից Միութեան :

9.— ԶԱՒԷՆ ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ, պատուոյ նախագահ Հայ Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու Միութեան, մեքենագէտ :

10.— ՀԱՅԿ ԱՂԱՊԷԿԵԱՆ, առեւտրական:

11.— ՍՈՒՐԷՆ ՃԵՐՄԱԿԵԱՆ, գործօն անդամ Ֆր. Բանակի Հայ Կամաւորներու Միութեան :

12.— ԹՈՐԳՈՄ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ, առեւտրական:

Ընտրողները գիտակցօրէն ապահոված պիտի ըլլան գաղութին իրական շահերը, իրենց քուէները կեդրոնացնելով այս ցանկին վրայ :

Նոր փորձ մը՝ լեզու ցտնելու համար Խ. Միութեան հետ

Մ. Նահանգները, Մեծն Բրիտանիա եւ Ֆրանսա, քանի մը օրէն, Խ. Միութեան պիտի ուղղեն նոր ծանուցագիր մը եւ լուսաբանութիւններ պիտի ուզեն Դեկտ. 30 թուակիր խորհրդային ծանուցագրի մասին: Այս նպատակով, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարար Պ. Էչիսըն անհրաժեշտ կը գտնէ փութացնել արեւմտեան երեք պետութեանց խորհրդակցութիւնը, որպէսզի կարելի եղածին չափ շուտ խմբագրուի այդ ծանուցագիրը :

Ամերիկեան դիւանագիտական շրջանակներու կարծիքով, պատահականութեան արդիւնք չէ որ Խ. Միութիւնը, երկդիմի իմաստով խմբագրուած ծանուցագիր մը ղրկեց «Զօրսերու ժողովի» գումարման համար: Եւ ընդհանրապէս կը տիրէ այն համոզումը, թէ արեւմտեան բանակի մը կազմութիւնը ձախողեցնելու նպատակով էր որ Մոսկուա առաջարկեց գումարել այդ ժողովը :

Պաշտօնական աղբիւրէ կը հաղորդեն, թէ արեւմտեան պետութիւններէն ոչ մէկը կողմնակից է զինուորական պատրաստութիւնները ցոհելու դիւանագիտական խաղերու : Զօր. Այզընհաուըրի Եւրոպա գալը ատոր լաւագոյն ապացոյցն է: Այնուամենայնիւ, անոնք չեն ուզեր նաեւ փակել հասկացողութեան դռները Ռուսիոյ առջեւ եւ որոշած են փորձել ամէն կարելի միջոց այդ նպատակին հասնելու համար: Նոր ծանուցագրի մը յանձնումն ալ, արդէն, երեւան կը բերէ արեւմտեան պետութեանց այդ դիտաւորութիւնը :

Այդ միեւնոյն շրջանակները, սակայն, կը գտնեն որ բոլորովին անիմաստ է բանակցիլ Խ. Միութեան հետ այն հիմերու վրայ, զորս այս վերջինը ճշդած է Նոյեմբեր 3ի իր առաջին եւ Դեկտեմբեր 30ի վերջին ծանուցագիրներով : Տրամագծօրէն հակասական են այս մասին Խ. Միութեան եւ արեւմտեան պետութեանց տեսակէտները, քանի որ Խ. Միութիւնը, սկզբունքով կը դատապարտէ ու կը մերժէ Արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը, մինչ արեւմտեան պետութիւնները, դեռ անցեալ Սեպտեմբերին որոշեցին ընդունիլ այդ վերազինման սկզբունքը :

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆ ԼԱՒԱՏԵՍ Է ԴԵՌ

Լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին նախագահ Թրումըն յոյս յայտնեց, թէ տակաւին կարելի է կանխել համաշխարհային պատերազմ մը: Եւ ըսաւ որ չորս արտաքին նախարարներու միջեւ կատարուելիք բանակցութիւնները կրնան հարթել հիմնական տարակարծութիւնները Խ. Միութեան հետ :

Մ. Նահանգները առ այժմ չեն խորհիր Չինաստանը ռմբակոծել կամ այդ իմաստով դիմում կատարել ՄԱԿին: Չինաստանի ռմբակոծման կարելի է ձեռնարկել ՄԱԿի որոշումով միայն, քանի որ Մ. Նահանգները, Քորէայի մէջ, ՄԱԿի հանդէպ իրենց պարտականութիւնն է որ կը կատարեն միայն :

Պ. Թրումըն ըսաւ նաեւ թէ չի կրնար գուշակութիւն մը ընել պատերազմի վտանգի մը մասին 1951ի համար: Ոչ ալ ժամանակը եկած է խորհրդարանին հաւանութիւնը առնելու պատերազմի հռչակման մասին: Եւ հաստատ յոյս ունի որ ատոր ժամանակը պիտի չգայ բնաւ :

× Զօր. տը Կոլի կուսակիցները ծուղակ մը կը նկատեն Մոսկուայի առաջարկը: Անոնց կարծիքով, Գերմանիոյ վերազինման խնդիրը պատրուակ մըն է Խ. Միութեան համար, որ կ'ուզէ խափանել Եւրոպայի վերազինումը :

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ՆԱՀԱՆՋԸ ՔՈՐԷԱՅԻ ՄԷՋ

Բոցերու մէջ մնացած Սէուլը ամբողջութեամբ ինկաւ կարմիրներու ձեռքը: Այժմ, Սէուլէն 80 քիլմ. դէպի արեւելք կը համախմբուին չինեւքորէական կարեւոր ուժեր, որոնց նպատակն է նոր յարձակումով մը կտրել ՄԱԿի զօրամասերուն նահանջի գիծը: Սէուլը արագօրէն պարպուեցաւ այդպիսի վտանգ մը կանխելու համար, բայց այդ վտանգը միանգամ ընդմիշտ անհետացած չէ :

ՄԱԿի ուժերը օդը կը հանեն գետերու վրայ ձգուած բոլոր կամուրջները: Այս գործողութիւնը սակայն չի կրնար դանդաղեցնել կարմիրներու յառաջխաղացումը, որովհետեւ անոնք դիւրութեամբ կը քալեն ու կ'անցնին սառած գետերու վրայէն: Լրջօրէն վտանգուած է Ինչոնը:

Սէուլէն վերջ պարպուեցաւ նաեւ Քիմփոյի օդանաւային կայանը, իսկ կարմիր գումարտակ մըն ալ անցաւ Հան գետը: Միւս կողմէ ծովու ճամբով եւս դաշնակից զօրամասերը սկսան այլուր փոխադրուիլ :

Գրաքննութիւնը խիստ ըլլալով, որոշ տեղեկութիւններ չկան նահանջող զինուորներու թիւի մասին եւ չի գիտցուիր թէ ինչ է զօր. Մէք Արթըրի ծրագիրը :

Ռազմաճակատի արեւելեան կողմն է որ կը գտնուի ծանրագոյն սպառնալիքի տակ: Այդ շրջանին մէջ կեդրոնացուած են 120.000 Չինացիներ եւ 50 հազար հիւսիսայիններ, որոնց սկսած կռիւը երթալով կը սաստկանայ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԷՋ ՄԸ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ

ԵԹԷ ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԿՈՎԿԱՍ ԱՐՇԱՒԷԻՆ

ԽՄԲ.— Անգլիոյ նախորդ վարչապետը, Չըրչիլ, շահեկան տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Սթալինի հետ ունեցած խօսակցութեանց մասին, իր Յուշերու Բ. հատորին մէջ: Հատուած մը առաջին տեսակցութենէն (1942 Օգոստ. 12).—

Օգոստոս 14ի երեկոյեան ներկայ եղանք Կրեմլինի պաշտօնական հացկերոյթին: Հոն էին նաեւ քառասունի մօտ հրաւիրեալներ, որոնցմէ շատեր զինուորական բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ եւ Պոլիտպիւրոյի անդամներ էին:

Սթալին եւ Մոլոթով — բարեկամական կերպով պատիւներ ըրին մեզի:

Կրեմլինի հացկերոյթները առհասարակ երկար կը տեւէին: Իւրաքանչիւր բաժակին հետ ճառեր կ'արտասանուէին:

Սովետական ընդունելութիւններուն մասին առհասարակ անտեղի ենթադրութիւններ եղած են, իբրեւ թէ խրախճանութիւնները գինովութեամբ կը վերջանային: Սխալ են այդ ենթադրութիւնները: Սթալին եւ իր գործակիցները փոքր գաւաթով վոտքա կը խմէին, այն ալ խիստ ժուժկալութեամբ:

Այդ հացկերոյթէն անմիջապէս վերջ, հետեւեալ տեղեկագիրը ղրկեցի Պ. Էթլիի եւ Նախագահ Ռուզվելթի.—

— Շատ «բարեկամական մթնոլորտի մը մէջ անցաւ հացկերոյթը: Զօր. Ուէյվըլ ռուսերէն լեզուով աքանչելի ճառ մը խօսեցաւ: Ես Սթալինի կենացը բաժակ պարպեցի, Գատոկան ալ Գերմանացիներուն պարտութեան համար մաղթանքներով պարպեց իր բաժակը: Թէեւ Սթալինի աջին նստած էի, լուրջ բաներու վրայ խօսելու առիթը չունեցայ: Սթալին Հէրիմըն եւ ես միատեղ լուսանկարուեցանք: Սթալին ալ ճառ մը խօսեցաւ եւ մեր «Ինթիլիճընս Սըրվիս»ին կենացը պարպեց գինիի բաժակը եւ Տարտանէլի 1915ի գործողութեան շուրջ հետաքրքրական ակնարկութիւն մը ըրաւ: «Անգլիացիք յաղթական էին այդ թուականին, յայտարարեց Սթալին, Թուրքերը եւ Գերմանացիները նահանջի մէջ էին արդէն, սակայն մենք կ'անգիտանայինք այդ բանը, վասնզի մեր լրտեսական սպասարկութիւնները թերի էին»: Սթալին, այսպէս ներկայացնելով դէպքերը, հաւանաբար իմ հասցէիս անուղղակի մեծարանք մը կ'ընէր: Առաւօտեան ժամը երկուքին ոտքի ելայ մեկնելու համար: Երբ Սթալինէն հրաժեշտ կ'առնէի, ան յայտարարեց, թէ գործողութեանց պարզացման շուրջ տարակարծութիւններ գոյութիւն ունէին մեր միջեւ: Պատասխանեցի, թէ պիտի փորձենք մեր գործունէութեան շնորհիւ փարատել տարակարծութիւնները:

Սթալին ընկերացաւ ինծի մինչեւ փողոցին դուռը եւ դրան առջեւ կրկին սեղմեց ձեռքս:

Մեր խորհրդաժողովներուն ընթացքին շատ պատճառներով սրտնեղած էի, սակայն ներողամիտ կը գտնուէի, գիտնալով թէ ինչ լարուած վիճակի մէջ կ'ապրէին սովետական վարիչները, որովհետեւ անոնց երկրին ընդարձակ ռազմաճակատը կրակի եւ արիւնի մատնուած էր աւելի քան երեք հազար քիլոմեթր տարածութեամբ, իսկ Գերմանները Մոսկուայէն 80 քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ կը գտնուէին եւ դէպի Կասպից ծովը կը յառաջանային:

Զինուորական բանակցութիւններէն ոչ մէկ արդիւնք կարելի եղած էր ձեռք բերել:

Մեր զօրավարներուն կողմէ ուղղուած բոլոր հարցումներուն սովետական զօրավարները արտօնուած չէին պատասխանելու:

«Երկրորդ ճակատ մը անմիջօրէն անհրաժեշտ է», այս պատգամը միայն կ'արձակէին Ռուսերը:

Օգոստոս 16ին, արշալոյսին, պէտք է մեկնէինք: Մեր մեկնումի նախօրեակին, ժամը երեկոյեան 7ին, Սթալինի երթալով հրաժեշտ պիտի առնէի: Այդ օրը կարեւոր խօսակցութիւն մը ունեցանք միատեղ: Հարցուցի սովետական մարաջախտին, թէ կարող կը նկատէ՞ր ինքզինքը մէկ կողմէն Կովկասի անցքերը պաշտպանելու եւ, միւս կողմէ ալ, արգելք հանդիսանալու, որ Գերմանները Կասպից ծով չմտնեն եւ Բագուի նաւթահորերը գրաւելէ ետք չյառաջանան դէպի հարաւ, Թուրք կամ պարսիկ հողամասերէն անցնելով:

Սթալին աշխարհագրական քարտէսը առջեւս տարածեց եւ հանդարտօրէն բացատրեց.

— «Պիտի կասեցնենք անոնց ընթացքը, Գերմանները պիտի չանցնին լեռները»:

Ապա աւելցուց.

— «Զրոյց կը շրջի, թէ Թուրքերը Թուրքեստանի մէջ մեր վրայ պիտի յարձակին: Եթէ այդպիսի բան մը ընեն, անոնց հաշիւը ես պիտի մաքրեմ»:

Սթալինը ապահովցուցի, թէ այդ ուղղութեամբ մտատանջուելու պատճառ մը չունէր, վասնզի Թուրքերը որոշած էին չէզոք մնալ եւ վստահ էի, թէ Անգլիոյ դէմ կռուի մէջ պիտի չմտնէին: Ամբողջ ժամ մը միասին խօսելէ ետք, ոտքի ելայ հրաժեշտ առնելու համար: Սթալին յանկարծ շփոթած կերպարանք մը առաջ եւ բարեկամական շեշտով մը ըսաւ.

— «Վաղը առաւօտ, արշալոյսին կը մեկնիք, այնպէս չէ՞: Պիտի փափաքէի, որ ինծի այցելէիք այս երեկոյ, միասին ըմպելի մը առնենք»:

Պատասխանեցի, թէ առհասարակ համաձայն եմ այդպիսի առաջարկներու:

Սթալին դիս առաջնորդեց բազմաթիւ նրբանցքներէ, տանձեակներով սրահներէ եւ դահլիճներէ:

2 — 300 մեթր քալելէ ետք, հասանք վերջապէս Սթալինի մասնաւոր յարկաբաժինը:

ԱՐԴԻԱԿԱՆ ՎԷՐՔԵՐ

Դ.

Բազմաթիւ են ամուսին, տուն – տեղ ձգելով հեռացող Հայուհիներու սայթաքումի պատճառները:

Զբօսնելու, հագնելու վայելքին, մէկ խօսքով, ֆրանսական բացատրութեամբ «ապրելու» մարմաջը կարեւոր դեր կը խաղայ այս դժբախտութեանց մէջ:

Աւելորդ է ըսել, չափազանց առաձգական է «ապրիլ» բացատրութիւնը: Իւրաքանչիւրը կը գործածէ զայն իր հասկցած ձեւով:

Մէկուն համար «ապրիլ» կը նշանակէ, մէկ ծունկէն միւսը ցատկել: Ուրիշի մը համար՝ պարահանդէս, թատրոն, կառք: Կարգ մը աղջիկներու համար մինչեւ պորտը գոհարեղէններով զարդարուիլ, օրը նոր՝ կօշիկը, պայուսակը նոր ունենալը երջանկութեան գագաթնակէտն է: Ոմանք հոգի ու ամէն բան կուտան օտար երկիրներ պտըտելու խոստումի մը համար: Ծովեզերեայ քաղաքի մը մէջ, մեր աղջիկներէն մին, մէկուն հոմանուհին եղած էր, կաղնիէ աժան ճաշասրահի մը փոխարէն:

Կարելի է այսպէս օրինակներ շարել:

Հոս, ընթերցողի մտքին մէջ անխուսափելիօրէն պիտի ծագի հետեւեալ հարցումը.— Հայ աղջիկները մեղաւո՞ր են եթէ կ'ուզեն լաւ հագուիլ, լաւ տուն – տեղ ունենալ, լաւ ապրիլ, եւն.:

Ի հարկէ մեղաւոր չեն, եթէ այդ փափաքները կ'իրագործուին օրինաւոր եւ բնական ճամբով: Ցանցաւոր կ'ըլլան այն ատեն երբ միջոցներու մէջ խտրութիւն չեն դներ այլեւս:

Ո՞վ է այն ամուսինը որ չուզեր գոհացնել կնոջը եւ զաւակներուն բաղձանքները՝ համաձայն իր նիւթականին կարողութեան:

Բաղդատեցէք մեր կացութիւնը քսանըհինգ տարի առաջ եւ այսօր: Զրկուած էինք ամէն բանէ: Նեղուեցանք պանդոկներու սենեակներու մէջ: Մեր երիտասարդութիւնը մաշեցուցինք գործարաններու մեքենաներուն առջեւ, սակայն, շնորհիւ մեր ժուժկալութեան, աշխատասիրութեան, հետզհետէ եղանք տուներու, կահ – կարասիներու, մեծ կամ փոքր գործերու տէր: Հիմա, կեանքը հաճելի դարձնող նիւթական առաւելութիւնները կը վայելենք առանց ուշադրութիւն դարձնելու, սովորական բանի պէս:

Ցորչափ ցած էր մեր կենցաղի մակարդակը բաղդատմամբ Ֆրանսականին կամ ամերիկեանին, որոշ փափաքներու իրագործումը կրնային գոհացնել շատերը: Օրինակ՝ տուն առնել, գործ հիմնել, եւն.: Դժբախտութիւնը կը սկսի այն ատեն, երբ չուանը կարող աղջիկն ու կինը անբաւարար գտնելով եղածը՝ աւելին կ'ուզեն, եւ երբ ամուսինը չի կրնար տալ այդ աւելին, կը փնտռեն դուրսը:

Անբարոյութեան արտաքին ազդակներ եւս չեն պակսիր: Կարգ մը օրաթերթերու, շաբաթաթերթերու գործած աւերը մեր կարծածէն աւելի մեծ է: Շարժանկարի, վրանին խօսեցնել ուզող հեղինակներու ազդեցութիւնը նմանապէս:

Կը բաւէ որ, տիղմի մէջ խրած հազար աղջըկան փոխարէն՝ մէկ հատիկ աղջիկ հարուստ տղայ մը գլխէ հանէ կամ անուն շինէ: Սինեմաներով նկարագրութիւններ ունեցած շապիկ – վարտիքի մասին: Բաղնիքին ջուրին զոյնը այսպէս է, ձեւը՝ այնպէս: Կառքերը՝ այսպէս, շուները՝ այնպէս, եւն., եւն.: Արդ, սայթաքելու հակամէտ, այսինքն կամքէ, տրամաբանութենէ զուրկ աղջիկը անմիջապէս կը մտածէ.— «Ինչո՞ւ այս աղջիկը կըրնայ վայելել այդ բոլորը ու ես՝ ոչ մանաւանդ որ ինձմէ գեղեցիկ չէ»: Եւ որովհետեւ հայելին նայող տասը աղջկան մէջ առնուազն ինը ինքզինքը Ռիթա Հէյուըրթի չափ գեղեցիկ կը գտնէ — չըսելու համար աւելին, կուգայ ուրեմն այն եզրակացութեան թէ ինքը եւս կրնայ այդ դիրքին հասնիլ: Կը ճանչնամ գոքանչ մայր մը որ իր փեսին գլխուն օրը տասն անգամ կը նետէր հետեւեալ խօսքը.— «Աղջիկ չէ տուածս, այլ գեղեցկութեան գլուխ – գործոց, beauté»: Այս բառերը լսող աղջիկը ինչ կարծիք կ'ունենայ այլեւս իր մասին:

Վատառողջ ընթերցանութիւններու գործած աւերին մէկ փառաւոր ապացոյցը «Մանչ – Աղջիկ»ին հայերէն թարգմանութիւնն է: Իր ժամանակին, Պոլիս, մեծ թուով զոհեր տուինք այդ նորութեան: Եթէ չըլլար շրջագգեստը՝ կարելի չէր հասկնալ առջեւէն գացողին սեռը: Կնոջ ազատագրութեան նշան էր մազերը կարճ կտրել, ջերմհանկիրներու նման ծոծրակը ածիլել, փողկապ կապել, գլանիկը բերանէն անպակաս ընել, կարճ խօսքով մանչու հովեր առնել: Վ. Մարկըրիթին գիրքը կարդացած եմ բնագրին մէջ, սակայն իր հերոսուհին, Մօնիկը, դեռ գիրքերու մէջ միայն կրնայ ապրիլ:

ՀՐԱՆՏ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

Նուագահանդէսի մը առթիւ

Դեկտեմբեր 23ի Շաբաթ օրը Քոնսէռ Փասըլուի կողմէ եղած հրաւէրին վրայ Օ. Տուրեան Սալ Կավոյի մէջ վարեց իրենց հերթական սէնֆոնիք նուագահանդէսը:

Ո եւ է հայ արուեստագէտի միջազգային գետնի վրայ շահած յաջողութիւնը կ'առաջնորդէ դէպի լաւատեսութիւն: Մանաւանդ երբ տեղի կ'ունենայ Փարիզի նման արուեստի կեդրոնի մը մէջ ուր ոչ միայն տեղացի երիտասարդ արուեստագէտներ դժուարաւ կրնան իրենց կարողութիւնները արժեցնելու առիթը գտնել, այլ եւ շատ մը օտար նոր ուժեր ալ օրն ի բուն պաշտօնական դռները ափ կ'առնեն, հոն հրապարակ ելլելու յոյսով: Ուրեմն աւելորդ է բացատրել Օ. Տուրեանի տրուած այս առիթին բարոյական նշանակութիւնը:

Ցիշենք նաեւ թէ, բացի միջազգային համբաւ վայելող մեծ ղեկավարներէ, որոնց առջեւ բոլոր դռները միշտ բաց են, ամէն անգամ որ օտար, նոր անծանօթ ուժ մը կ'երեւի փարիզեան սէնֆոնիք նուագախումբի մը գլուխը, այդ սովորաբար տեղի կ'ունենայ միջազգային փոխանակութեան պայմաններու տակ եւ ենթական կը վայելէ իր պատկանած երկրին պաշտպանութիւնը:

Օհան Տուրեան ոչ մէկ այդպիսի առաւելութիւն կը վայելէր իբրեւ օտարական, եւ իբրեւ փոխանակութիւն կամ երաշխաւորութիւն զինքը հրաւիրողներուն, ուրիշ բան չունէր տալիք եթէ ոչ իր տաղանդը եւ մանաւանդ իր մոլեռանդ ու յամառ աշխատանքով ձեռք բերած կարողութիւնները:

Գալով իր վերջին ձեռնարկին, երբ զայն փորձենք գետեղել բուն արժէքի նժարին վրայ, ինչպէս միշտ երկու գլխաւոր նկատումներ կը պարզուին մեր մտքին առջեւ:

Նախ մեկնութեան փափուկ հարցը:

Այդ տեսակէտէն կը հաւատանք թէ Օ. Տուրեան ինքն ալ պիտի չրնդունէր իրեն շռայլուած որ եւ է ոչ – հիմնաւոր գնահատում: Գիտենք թէ ան իր մասին որքան դժուարահաճ է արդէն եւ թէ որքան բարձր են նաեւ իր ըմբռնումները արուեստի մասին: Մնաց որ, հեղինակի մը բուն մտադրութիւններուն ամէնէն հաւատարիմ ու ճշգրիտ մեկնութիւն մը ապահովելու հարցն ալ ինքնին ամէնէն մանուածապատ խնդիրներէն մէկն է գեղագիտութեան մէջ: Հարց մը որ դարերէ ի վեր կը ծեծուի միշտ եւ սակայն հաւանաբար մնաց նաեւ արուեստի ամէնէն անլուծելի հանգոյցներէն մին:

Կայ սակայն նաեւ թէքնիք կատարելութեան հարցը:

Արուեստագէտ մը չի կրնար ինքնին լաւ մեկնութեան մը իր ճամբան լիովին հարթել առանց նախապէս թեքնիք պահանջներու կատարեալ գոհացում տալու: Այդպէսով միայն պիտի յաջողի բացարձակ անկախութիւն մը ապահովել եւ ազատ թռիչք տալ նաեւ իր երեւակայութեան: Եւ սէնֆոնիք նուագախումբ մը վարելու արուեստին մէջ այդ պահանջները առաւելապէս ճնշիչ այլապանութեամբ կը ներկայանան, դնելով անոր հետամուտ անձը լուրջ պատասխանատուութեան մը առջեւ:

Ան պէտք է ըլլայ նախ կատարեալ եւ բազմակողմանի երաժիշտ, եւ իւրացուցած ըլլայ նաեւ երգահանի արուեստը: Նուագածութեան պահուն դիտակից ու զգաստ, պէտք է տեսնէ, լսէ, զգայ ամէն ինչ որ տեղի կ'ունենայ իր առջեւ նուագախումբին շարքերուն միջեւ, որուն իւրաքանչիւր անդամը ինքնին մէկ անհատականութիւն, մէկ ներաշխարհ կը ներկայացնէ իր յոյզերով, մտածումներով եւ ըմբռնումներով:

Այն պահուն երբ ղեկավարը կ'երեւի նուագախումբին առջեւ, պէտք է ի յայտ դայ իբրեւ ինքնավստահ պետ եւ աւելի զօրեղ արուեստագէտի անհատականութիւն որպէսզի ի վիճակի ըլլայ ենթարկել այդ բոլորը իր ստեղծագործական կամքին:

Արդ, եթէ երբեք Օ. Տուրեանի մեկնութեան ճաշակը կրնայ զանազան տեսակէտներէ եւ ըմբռնումներէ առաջնորդուելով դատուիլ եւ յանգիլ իրարմէ տարբեր եզրակացութիւններու, (ինչ որ տեղի կ'ունենայ միշտ բոլոր ղեկավարներու մա-

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ 40ԱՄԵԱԿԸ

ԼԻՈՆ (յապաղած).— Մօտ երկու ամիսէ ի վեր Կապոյտ Խաչի ժրաջան անդամուհիները գործի լծուած էին, Միութեան 40ամեայ յոբելեանը տօնելու համար: Եւ իսկապէս մեծ յաջողութեամբ պսակուեցան իրենց ջանքերը:

Դեկտեմբեր 23ի շաբաթ գիշեր բազմութիւնը խռնուած էր Ռամոյի սրահը: Օրուան նախագահը, Տիկ. Գեղան Փափազեան, հանդէսը բացուած յայտարարեց, Սանուհիներու կողմէ երգուած քայլերգով: Իր բացման խօսքին մէջ Տիկինը համառօտակի պարզեց Կապոյտ Խաչի գործունէութիւնը 40 տարուան ընթացքին: Յետոյ շատ գեղեցիկ կերպով ներկայացուեցաւ կենդանի պատկեր մը: Օր. Մարգարիտ Առաքելեան կը մարմնացնէր Հ. Օ. Մ.ը սպիտակ հագուած: Քառասնամեակին առթիւ ուղերձ մը արտասանեց Օր. Ա. Թութեան, երգեց Տիկին Արմենուհի Վարդանեան Կոմիտասին «Հայաստան»ը, շատ յաջող:

Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ Տիկին Շ. Միսաքեան որ գեղեցկօրէն եւ մանրամասնօրէն պարզեց այս ազգօգուտ Միութեան կատարած աշխատանքը: Ապա յիշելով այս երկրին պատմական տարեդարձները, որոնք խանդավառօրէն կը տօնուին, շեշտեց.— «Մենք որ այնքան պէտք ունինք վերանորոգման, ինչո՞ւ մենք ալ չտօնենք Վարդանանցներու, Գրիգոր Նարեկացիներու, հայ գրերու գիւտի եւ բոլոր մեծ ու փոքր փառատօնները, որոնք մեր տարագիր բազմութեանց երակներուն մէջ աւիշ կը ներարկեն»: Այս առթիւ փառաբանեց բոլոր այն ընկեր — ընկերուհիները, որոնք այս օրուան բարձրացուցին կիներու ամէնէն ժողովրդական կազմակերպութիւնը: «Մշակոյթի ճակատին վրայ, թէ անկարներու օգնութեան գործին, կամ հիւանդանոցներու մէջ պատսպարուած մեր տարաբախտ հայրենակիցներուն, բոլորին աչքերը ուղղուած են դէպի Հ. Օ. Մ., որուն կեդրոնը Ամերիկա կը գտնուի: Մէկ խօսքով մեր Միութիւնը ներկայ է բոլոր այն վայրերուն մէջ ուր կարիքը կայ»: Յիշեց միայն վերջին տասնամեակին Հ. Օ. Մ.ի նիւթական օգնութիւնը աշխարհի բոլոր մասերուն մէջ: «Ելքը եւ մուտքը միշտ ալ հաւասարակշռուած են, շնորհիւ այս ժողովուրդի լումաներուն: Ան գիտէ թէ ուր պէտք է տայ եւ որուն: Պատիւ հայ ժողովուրդին: Դեռ նոր տօնեցինք 60ամեայ յոբելեանը այն մեծ կազմակերպութեան որ կը կոչուի Հ. Յ. Դաշնակցութիւն, որուն անմիջական հսկողութեան տակ է որ կը գործէ Հայ Կապոյտ Խաչը, իսկ այսօր կը տօնենք այս կանացի կազմակերպութեան 40ամեայ յոբելեանը, կեցցէ հայ ժողովուրդը, կեցցէ Հայ Կապոյտ Խաչը»: (Ծափեր):

Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ Օր. Մարի Կառվարենց որ երեք յաջորդական երգերով արժանացաւ ժողովուրդի ջերմ գնահատանքին: Արտասանեց ընկեր Արամ Թաթուլեան, Եղիշէ Չարենցի «Հայաստան»ը, մեծ յաջողութեամբ:

Խօսքը մեր սիրելի Նարդունիին է, որ երիտասարդական խանդավառութեամբ ըսաւ.— «Խաչը խորհրդանիշն է տառապանքի, զոհաբերութեան, եւ մեր Կապոյտ Խաչը զոհաբերութեան մարմնացումն է իր 12.000 անդամուհիներով: Ես շատ պիտի փափաքէի որ այս հանդիսաւոր պահուն փոխան այս խորհրդանիշին, այս պաստառը, զարդարուէր 40 հատ վարդերով, իբրեւ փառապսակ, իր զոհաբերութեանց: Կրնամ ըսել առանց վերապահութեան թէ հայ մայրը մարմնացումն է զոհաբերութեան: Աշխարհի վրայ չկայ մայր մը այնքան անձնուէր որքան հայ մայրը»: Յետոյ պարզեց մեր ազգային արժէքները.— Գիրն ու գրականութիւնը, երգն ու երաժշտութիւնը, ճարտարապետութիւնը որոնք միջազգային համբաւ կը վայելեն: Կը գրեն ու կը խօսին, թէ ի վերջոյ ինչ պիտի ըլլայ այս ժողովուրդին վիճակը: Սիրելի հայրենակիցներ, հիմա մենք ազգովին տեսակ մը զինադադարի շրջան է որ կ'անցընենք: Ես ձեզի կ'ըսեմ իմ անխախտ հաւատքովս թէ պիտի գայ հատուցման ժամը, եւ մենք հաշուեյարդարի պիտի հրաւիրենք դարաւոր թշնամին: Միշտ եւ ամէն տեղ քաջալերեցէք այս տեսակ կազմակերպութիւնները, որոնք իսկապէս այս ժողովուրդին գոյութեան պայքարին են լծուած: Ապրիք, Կապոյտ Խաչուհիներ: Կեցցէ հայ ժողովուրդը, կեցցէ մեր մայրերը եւ քոյրերը»: (Ծափեր):

Մեր նազելի Սանուհիները գեղեցկօրէն ներկայացուցին «Անուշ»էն պատկեր մը, ներկայ ժողովուրդը պահիկ մը փոխադրելով Արարատեան աշխարհը: Ապրիք հայ աղջիկներ որ կոչուած էք ապագայ մայրեր դառնալու, ապահովելով ցեղին տեւականութիւնը: Մասնաւոր շնորհաւորութեան արժանի է նմանապէս տիկին Վարժապետեան, որ երկու ամիս անդադար աշխատեցաւ ժողովուրդին ներկայացնելու համար անթերի բայց այնքան դժուարին պատկերը, ինքը ստանձնելով Անուշի դերը:

Ժամը 12ին հանդէսը վերջացաւ Սանուհիներու կողմէ երգուած երկու խմբերգներով: Յետոյ տեղի ունեցաւ ընտանեկան խնճոյքը, մինչեւ լոյս:

Ապրիք Խաչուհիներ հազար ապրիք:

ԹՂԹԱԿԻՑ

սին, առանց նուազեցնելու անոնց արժէքը). իր վարելու արուեստին մասին կրնանք անվերապահօրէն ըսել թէ ան ծնած է երաժիշտ եւ կրնայ տիրաբար դիմաւորաւել սէնֆօնիք նուագախումբի մը վարիչի մը վրայ ծանրացող բոլոր պատասխանատուութիւնները:

Օհան Տուրեան Փատըլուի նուագախումբին գլուխը անցած էր, վարելու համար ռուսական երաժշտութեան նուիրուած յայտագիր մը: (Մուսօրկսքի, Ռախմանինօֆ եւ Չայքովսքի): Եւ երիտասարդ արուեստագէտը զայն ի գլուխ հանեց իրեն պատուաբեր եղանակաւ մը ունկնդիրներով լեցուն սրահի մը առջեւ:

Մուսօրկսքիի Une nuit sur le Mont Chauveին մեկնութեան մէջ, իր ճպոտին միջոցաւ իր զգայնութեան թափանցումը դէպի նուագախումբը, եւ անոր զարգացումը գործիքներու հնչական աշխարհին մէջ, ընտիր արուեստի նմոյշ մըն էր անտարակոյս: Անոր, ինչպէս նաեւ Չայքովսքիի սէնֆօնիի փաթեթիքին առաջին, երրորդ եւ մանաւանդ չորրորդ mouvementին վերջաւորութեան մէջ տեսանք թէ ինչպէս իր արուեստագէտի անհատականութիւնը դիտէ, առանց խափանելու նուագածուներուն ինքնամատոյց յոյզերը, առաջնորդել զանոնք յօգուտ իր անձնական ներշնչումներուն արտայայտութեան:

Օ. Տուրեան վարեց նաեւ Ռահմանինօֆի երկրորդ քօնչերթօն որուն դաշնակի մասը կը կատարէր յայտնի դաշնակահարուհի Աննի Տարջօ: Տաղանդաւոր արուեստագիտուհին ջերմ ծափերու արժանացաւ:

Ժամանակն ու փորձառութիւնն են որ կը կերտեն անհատը եւ կը հասունցնեն նաեւ արուեստագէտը, եթէ ան իր մէջ կը մարմնացնէ իրական արժանիքներ: Մենք կը հաւատանք թէ Օ. Տուրեանի համար երկար պիտի չըլլայ ժամանակին տեւողութիւնը, դասուելու համար լաւագոյն վարիչներու կարգը:

Գ. ՔԵՐԷՍԹԷՃԵԱՆ

Գաղութէ գաղութ

ՊՈԼՍՈՅ Ֆէրիգիւղ թաղին մէջ մեծ դպրոց մը շինելու ձեռնարկած են: Թաղ. խորհուրդին դիմումներուն վրայ, ձեռնհաս իշխանութիւնները անհրաժեշտ արտօնութիւնը տուած էին Ֆէրիգիւղի եկեղեցիին կից՝ հնամենի փայտաշէն Նախակրթարանին քով կառուցանելու վարժարանի արդիական գեղեցիկ շէնք մը: Դեկտեմբեր 25ին փորուեցան հիմերը: Թաղ. խորհուրդի անդամները յուզումով հետեւեցան բրիչի առաջին հարուածներուն: «Եկայք շինեսցուք զտաճարս լուսոյ» նշանաբանէն ներշնչուած ամէն զոհողութիւն յանձն առին գլուխ հանել բազմածախս ձեռնարկը, ապաւինելով ժողովուրդին կրթանուէր զգացումներուն ինչպէս եւ իր ուժերուն:

Ֆէրիգիւղի նման հոծ եւ բարեկեցիկ թաղ մը պէտք ունէր տիպար վարժարանի մը: Տիպար, թէ իբրեւ նիւթական կառուցում, եւ թէ իբրեւ բարոյական եւ հոգեկան լուսաւորութեան բոյն:

Նոր վարժարանը պիտի ունենայ երեք յարկ, 600 աշակերտ պարփակելու չափ ընդարձակ: Պիտի օժտուի արդիական կրթարանի մը բոլոր յարմարութիւններով: Պիտի ունենայ Բարձրագոյն Կրթարանի մը աստիճան եւ համապատասխան ուսուցչական կազմ: Շինութիւնը պիտի աւարտի 1951 Յունիսին, ինչպէս կը գրեն Պոլսոյ թերթերը:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԱՐԴԻ ՀԱՅԵՐԷՆԻ (ուղղագրական կանոններու եւ ծանօթութեանց յաւելուածով մը): Բ. գիրք: Նախակրթարաններու Ե. եւ Զ. դասարաններու յատուկ: Գրեց՝ Մինաս Թէօլէօլեան: Հրատ. Բերիոյ Թեմի Ուսումն. Խորհուրդի: Հալէպ: 1950: Գին 300 ս. ղ.:

ՆՈՅԵԱՆ ԱՂԱՒՆԻ, Հայ — մարդն ու իր մշակոյթը: Պարբերաթերթ: Ա. տարի: Թիւ 1: Հրատարակիչ՝ Արշամ Տատրեան: Գահիրէ, 1950: Բաժնեգին չորս համարի համար 2 տոլար: Հասցէ.— Archam Dadrian, B. P. 327, Ls Caire (Egypte):

ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆԻ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐ.— Հատոր 5 (ոտանաւոր թարգմանութիւններ).— Հատոր 8 (Հովահար հոգւոյ, արձակ եւ ոտանաւոր երգիծանք).— Հատոր 9 (Պատմուածքներ եւ թատերգութիւններ).— Հրատ. Թէքէեան Ֆոնտի յանձնախումբ, Գահիրէ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (37)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ԺԲ.— ԵՐԿՈՒ ՀՍԿԱՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

Նախընտրելի էր անտեղեակ մնալ դրացիին ինքնութենէն քան թէ ստեղծել դժուարին կացութիւն մը:

Տեղաւորուեցայ անկիւնը եւ սկսայ կարդալ: Ճամբու ընկերս կը գրաւէր միւս անկիւնը եւ կը դիտէր դաշտագետինը, որուն վրայ կ'իջնէր գիշերը: Յետոյ գացի ճաշարանի բաժանումը, միշտ թեւիս տակ սեղմելով թանկարժէք պայուսակը:

Երբ վերադարձայ, ան անգլիերէն կը խօսէր մահճաբարձներու պաշտօնեային հետ: Դող մը անցաւ էութենէս: Ուրեմն ամբողջ գիշերը պիտի անցնէի Անգլիացիի մը հետ միասին, նոյն խցիկին մէջ: Ահա բան մը. որ չէր կրնար հաճելի ըլլալ Գերմանի մը համար: Մանաւանդ երբ այդ Գերմանացին կը փոխադրէր անգլիական կարեւոր գաղտնի փաստաթուղթեր:

Աչքէ անցուցի միւս խցիկները, փնտռելով բարեկամ մը, որ պիտի ուզէր իր տեղը փոխել ինծի հետ: Բայց ոչ ոք գտայ:

Շատ անհաճոյ գիշեր մը եղաւ այդ: Աչքս չգոցեցի: Կարծես մտահոգութիւնս եւ ջղագրգռութիւնս փոխանցեցի նաեւ մարդուն, որ պառկած էր ինծմէ մէկ մեթր անդին եւ կ'ենթադրէի թէ Անգլիացի էր: Գիշերուան մէջտեղը, անգամ մը լոյսը բացաւ, եւ լուացարանին հայելիին մէջէն նայեցաւ ինծի աչքերը քթթելով: Այդ վայրկեանէն սկսեալ, համոզուեցայ թէ ներկայութիւնս կը նեղէր զինքը եւ աչքը չէր կրնար գոցել իմ պատճառաւ:

Արդեօք ա՞ն ալ...: Հեռացուցի այս անհեթեթ մտածումը: Իսթանպուլի կը մօտենայինք: Ես պառկած էի տակաւին, ան կը կատարէր իր առաւօտեան արդուզարդը երբ յանկարծ իմացայ զուտ անգլիական հայհոյանք մը եւ քանի մը բառեր, զոր մոլտաց ակռաներուն մէջէն:

— Տէր Աստուած, ածիլուելու օճառ չունիմ, Անգարա մոռցեր եմ:

Վարանեցայ. պէ՞տք էր որ ազատէի զինքը նեղութենէն. այո, բայց քանի որ թշնամի մըն էր: Պահ, ի վերջոյ վնաս չէր, քանի որ չէր ներկայացուցած ինքզինքը: Պառկած տեղէս երկարեցի իրեն ածիլուելու կաղամարս եւ ըսի անգլիերէնով. «Առէք ինչ բանի որ պէտք ունիք»: Նայեցաւ ինծի աչքերը խոշոր բանալով, յետոյ խնդաց, ցոյց տալով սպիտակ ակռաներու երկու գեղեցիկ շարք եւ առաւ օճառս:

— Շնորհակալ եմ, շատ ազնիւ էք:

Սառը հալած էր երկու մարդոց միջեւ, կամ ով գիտէ, երկու թշնամիի միջեւ:

Գուցէ կը կարծէք թէ խօսքի խայթեր ունեցայ: Բացարձակապէս ոչ: Գերմանիան չէր կորսնցներ այդքանով:

Երբ հասանք Հայտարփաշա, ինծմէ առաջ իջաւ վար, հրաժեշտ առնելով ինծմէ:

Այդքան սիրալիր պիտի ըլլա՞ր եթէ գիտնար թէ ի՞նչ կը պարունակէր պայուսակը զոր պահած էի բարձիս տակ:

Երբ Իսթանպուլ հասայ, անմիջապէս գացի օդակայան: Մեր օդային սուրհանդակը, Ժ. Ս. 52 զոր կարելի էր ամենայն ապահովութեամբ նըստիլ, այլեւս միմիայն ինծի կը սպասէր:

Թռչող մեքենան անցաւ Մարմարայի վերեւէն, որ երազային կապոյտ մը ունէր, կը տեսնէի Սթանպուլը, աննման քաղաքը, որ խաղալիքի մը պէս փոքր կ'երեւէր եւ այդ տեսարանը կ'առինքնէր զիս միշտ, յետոյ քնացայ շուտով, դարմանելու համար նախորդ գիշերուան անքնութիւնը, որուն պատճառ եղեր էին Անգլիացի մը եւ պայուսակս:

Սոֆիայի կայարանը բարձրախօս մը անունս պոռաց. Ներկայացայ օդակայանի տնօրէնութեան երկարահասակ երիտասարդ մը, զորչ կաշիէ վերարկուով, անցագիրս հարցուց:

Օպէրկրուփէնֆիւրէր Գալթէնպրուններէն հրաման ստացած եմ ձեզի հաղորդելու թէ մասնաւոր սաւառնակ մը Սոֆիայէն ուղղակի Պերլին պիտի տանի ձեզ: Տուէք ձեր տոմսակը, որպէսզի զբաղիմ ձեր պայուսակներով:

Պէտք է խորհիլ որ Պերլին շատ կ'աճապարէր Կիկերոնի փաստաթուղթերուն տիրանալու համար՝ այն աստիճան որ մասնաւոր սաւառնակ մը կը տրամադրէին որպէսզի կանուխ հասնիմ:

(Շար.)

ՍՊԱՐԱՊԵՏԻՆ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Եւրոպական միացեալ բանակի ընդհ. հրամանատարը զօր. Այզընհաուըր, որ վաղը Փարիզ կը հասնի, ազդարարեց լրագրական ասուլիսի մը մէջ.

— « Եթէ արեւմտեան երկիրները կ'ուզեն մեր հասարակաց նպատակներուն յատկացնել իրենց միջոցներուն, իրենց աշխատանքի ժամերուն եւ իրենց ճիգերուն բաւարար մէկ մասը, այդ բոլորը մեզմէ ամէն մէկուն համար զոհողութիւններ պիտի նշանակեն: Բայց մեր կազմակերպութիւնը բան մըն ալ պիտի չկրնայ գլուխ հանել, եթէ Ամերիկայի կատարած զոհողութիւնը, նոյն չափով, Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ ալ չկատարուի: Եթէ յաջողինք միացնել եւրոպական ազգերը, մեզի համար անկարելի բան չի մնար այլեւս: Կրնանք իրագործել մեր նպատակները»:

Փարիզ գալէ վերջ, զօր. Այզընհաուըր պիտի այցելէ Ատլանտեան Դաշինքի անդամ բոլոր երկիրներու մայրաքաղաքները :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԷՀՐԱՆԻ թերթերը կը գրեն թէ խորհրդային կառավարութիւնը ծանուցագիր մը ուղղած է, 10 միլիոն տոլար հատուցում պահանջելով իրանեւ-սովետական քարիւղի ընկերութեան մէջ դրած դրամագլուխին համար (1946): Այս ընկերութիւնը չկրցաւ գործել, իբրեւ հետեւանք խորհրդարանի բացասական դիրքին: Իրազեկներ կ'ըսեն թէ Խ. Միութիւնը խնդիրը կը յարուցանէ անոր համար որ, Պարսկաստան նա պահանջած էր Մոսկուայի մէջ վար դրուած ոսկին, ինչպէս եւ 8 միլիոն տոլար կ'ուզէր, իբրեւ ծախք խորհրդային զինուորներու, պատերազմի ընթացքին :

ԹԱՆՃԷՐԻ մէջ 30 անծանօթներ յարձակում գործեցին «Ամերիկայի Ձայնը» կայանին վրայ, քարկոծելով պահապանները :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ հասած վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ ֆրանսական զօրքը մեծ յարձակողականի մը ձեռնարկած են, պաշարելու համար Թոնքինի սպառնացող ապստամբները: Այս վերջինները լեռները կը քաշուին: Զօր. տը Լաթր անձամբ կը վարէ գործողութիւնները, թնդանօթներով եւ օդանաւերով :

ՎԱԽՃԱՆԵԱԼ ԳՐ. ԵՊԻՍԿ. ՊԱՀԱՊԱՆԵԱՆԻ յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի երկուշաբթի, ժամը 10.30ին, Սէն Սիւլփիս եկեղեցին : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ.— Տէր եւ Տիկին Տ. Մուրատեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պատարագ մատուցանել կուտան իրենց վաղամեռիկ զաւկին, եղբօր ԳՐԻԳՈՐ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆի մահուան Գ. տարելիցին առթիւ, այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Սէն Մարթէնի եկեղեցիին մէջ: Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ – ՏՕՆԱԾԱՌ

Կազմակերպուած Տէսինի դպրոցին հոգաբարձութեան կողմէ եւ մասնակցութեամբ աշակերտութեան :

Մեծ խնամքով ու պատրաստութեամբ կը տօնուի «ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ», այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

Պիտի ըլլան սիրուն անակնկալներ :

Կը հրաւիրուին Տէսինի եւ Լիոնի մեր հայրենակիցները :

Բացում Համազգայինի Լսարանի

Համազգային Լսարանին Ա. հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ Յունուար 12ին, Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Le Cadet սրճարանին վերնայարկը:

Կը խօսի ընկեր ՄԿՐ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

Նիւթը՝ «Միսաք Մեծարենցի կեանքն ու գործը»: Մէջ ընդ մէջ հատուածներ պիտի կարդացուին հեղինակին գործերէն;

Մուտքը ազատ է :

Ընկերական խնջոյք

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի շրջանի բոլոր անդամներուն համար :

Կիրակի 7 Յունուար ժամը 15ին, Studio Colibri, 19a rue Caumartin:

Տարեկան մեծ պարահանդէսը

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼ ՔԱՂԱՔԻ Մ. ՆԱՃԻՒՂԻՆ

Այս շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս :

Հայկական Ծնունդի առթիւ: Ընկերվարական ակումբներու սրահին մէջ, 51 rue Grignan:

Ծոխ պիւֆէ: Հաճելի անակնկալներ, Հայկական եւ եւրոպական նուագ :

ՏՕՆԱԾԱՌ – ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆր. Կ. Խաչի Իսիի «Խրիմեան» վարժարանի կրթական մարմինի կողմէ, այս կիրակի ժամը 15ին Խրիմեան սրահին մէջ : Երգ, պար, նուագ, ներկայացում մը, անակնկալներ արենուշներու կողմէ եւ Կաղանդ Պապան :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ ԾՆՈՒՆԴ, սկզբ. ժամերգ. ժամը 8–ին, Ս. պատարագ ժամը 10ին, Ջրօրհնէք ժամը 12ին, Օր. Հայկանուշ Թորոսեան պիտի երգէ «Ով Զարմանալի»ն:

Կիրակի, Բ. օր Ծննդեան, յիշատակ մեռելոց, պատարագ ժամը 10ին, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Վռամշապուհ արք. ՔԻՊԱՐԵԱՆի յիշատակին: — Հոգաբարձութիւն

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Մարսէյլ, Սէն Լու Հ. Յ. Դ. « Սիամանթօ » խումբի ընկերահամակրական խնջոյքը այս կիրակի իրիկուն ժամը 8էն մինչեւ կէս գիշեր, հովանաւորութեամբ ԱԿՆՈՒՆԻ ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի: Մուտքը ազատ է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, Խրիմեան դպրոցը: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ընդհ. ժողովը կիրակի առտու ժամը 9.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին :

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը կազմակերպած են այց ընկերուհի Ռ. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆի գերեզմանին, իր մահուան Ա. տարեդարձին առթիւ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Հաւաքուիլ ընկեր Մ. Ալթունեանի բնակարանը, 17 rue Ampère, Cachan:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԸ տօնական արձակուրդէն ետքը կը վերսկսի իր աշխատանքը: Իր հերթական գումարումը՝ այս երկուշաբթի երեկոյ, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը: Կը խօսի Պ. Հր. Բալուեան: Նիւթ՝ «Մեքենային քաղաքակրթութիւնը եւ իր ազդեցութիւնը՝ հայկական մշակոյթին վրայ »:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ (Վարչական)

ՓԱՐԻԶ (19) Սահ. վճարած էք մինչեւ 951 Մարտ:

ՍԷՆ ՄՈՐԻՍ.— Տիկ. Ք. վճարած կ'ըլլաք մինչեւ 951 Յունիսի վերջ:

ՊՈԼԻՍ.— Գումարի ծանուցման մէջ գրուած է թէ ուր պէտք է դիմէք :

ՎԻԷՆ.— Թէրզեան, երկու ամսական միայն 350 ֆրանք :

ԿԱԹՈՂ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլ – Փրատոյի Մայր Եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ Կաթող. Պատուիրակ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍԻՒՐՄԷԵԱՆ Ս. Ծնունդի տօներուն առիթով պիտի գտնուի Մարսէյլ եւ Մայր Եկեղեցիի մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Ճրագալոյցի, Ս. Ծնունդի եւ Մեռելոցի երեք օրերը: Կը հրաւիրուին Կրօն. Ընկերակցութեան անդամները եւ հաւատացեալ ժողովուրդը :

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C. C. P. Paris 1678-63

Dimanche 7 Janvier 1951 Կիրակի 7 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6350—Նոր շրջան թիւ 1761

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷ՞Ջ ԱԼ «ՇԷՐԻԱԹ»

Քառասուն տարի առաջ, այս բառը կը գործածուէր Պոլսոյ մէջ, բնորոշելու համար այն մոլեռանդ եւ անմիտ պայքարը զոր դաս մը տիրացուներ կը մղէին «յանուն Հայ. Եկեղեցւոյ պաշտպանութեան»:

Արդարեւ, տեսակ մը յետադիմական շարժում սկսած էր, որ երբեմն կը յիշեցնէր 1909 Մարտ 31ի Թուրք հակասահմանադրական խլրտումը,— «Շէրիաթ իսթէրուզ»:

Ի՞նչ էր իրենց ուզածը,— վերահաստատում բացարձակ միապետութեան (խալիֆա — սուլթանութիւն, կրօնական, Շէրիի օրէնքներ եւն.): Առաջնորդներն ալ մոլլաներ եւ սոֆթաներ էին:

Ձեր միտքէն կ'անցնէ՞ր թէ օր մը պիտի հարկադրուինք Փարիզի մէջ ալ գործածել նոյն պատկերալից բառը, այլաբանօրէն: Սովորական ընտրութեան մը առթիւ:

Գիտէք անցուդարձը,— երկու տարուան ձըգձըգումներէ վերջ, յառաջիկայ կիրակի վերջին ընդհ. ժողով մը պիտի գումարուի, լսելու համար Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ վարչութեան զեկուցումը: Այս առթիւ պիտի կատարուի վիճակով դադրած 12 անդամներու ընտրութիւնը:

Եւ ահաւասիկ ամբոխավարական իրարանցում մը դիմացի ճակատէն, միտքերը պղտորելու եւ ամբոխը ոտքի հանելու համար: Կատարեալ «շէրիաթ»:

— Օգնութեան հասէք, հայրենակիցներ, «հայրենադաւները կը ձգտին սփիւռքի հայ եկեղեցիները իրենց ձեռքը առնելով՝ հերձուած ստեղծել Հայոց բազմադարեան եկեղեցիին մէջ եւ խզել արտասահմանի հայութեան հոգեւոր կապերը Մայր Աթոռի հետ»:

Այս այն խմբակն է որ «Ազատ Եկեղեցի» կը քարոզէր տարիներ առաջ, գրաւոր եւ բանաւոր, Բարեկենդանի վերածելով Հայ. եկեղեցւոյ աւանդութիւններն ու արարողութիւնները: Փողոցէ փողոց պտտցնելով ծերունի վարդապետներ եւ եպիսկոպոսներ: Պղծելով, թատրոնի, ակումբի կամ ախոռի վերածելով Հայաստանի եկեղեցիներն եւ վանքերը:

Միշտ կեղծաւոր եւ կեղծարար, նոյն մարդիկը կազմեր են իբրեւ թէ «անկուսակցական եւ եկեղեցասէր» թեկնածուներու ցանկ մը, որպէսզի կարենան «եկեղեցին զերծ պահել քաղաքական կուսակցութիւններու ամէն կարգի ազդեցութենէն»:

Բաւական չհամարելով այսքանը, անոնք ափ մը «բոլորտիքեաններ» ալ ճարեր են, իբրեւ հովանաւոր եւ աջակից:

Այս քառանդամ շքախումբը, նոյնքան կեղծաւոր եւ կեղծարար, իր կոչին մէջ կը յորդորէ նաեւ նկատի առնել «միջազգային ներկայ փափուկ կացութիւնը»:

Երանելիները կը մոռնան որ այդ կացութիւնը ամէնէն առաջ իրենց կը թելադրէ տուն կանչել իրենց խելքը:

Մինչդեռ, ահա դարձեր են պարզ մեղսակիցներ կամ խամաճիկներ, եկեղեցին ալ վերածելու համար ճակատակալ, այո՛, քաղաքական եւ կուսակցական որջի մը:

Այս ամբողջ անցուդարձին մէջ ամէնէն արգահատելի կացութիւնը կը ներկայացնեն 12 թեկնածուները, որոնք շատ լաւ կը ճանչնան հովանաւորներէն գոնէ երկուքին դէմքերը, իրենց իրական համոզումներով ...

Անոնց մէջ կան տիպարներ որոնք թանկագին պաղտիկներ գիտեն էջմիածնի, միասնականութեան, Հայ. եկեղեցւոյ դարաւոր աւանդութեանց եւ ուրիշ սրտառուչ բանաձեւերու անունով կատարուած խարդախութեանց, բռնութեանց, խեղաթիւրումներու եւ դաւերու մասին:

Գիտեն ուրիշ բաներ ալ, ժամուն բակէն մինչեւ անոր «բարեպաշտ» շրջապատը:

Եւ սակայն, յանձն առած են դերակատարութիւն մը որ կոչուած է ոչ թէ միասնականութիւնը ապահովելու, այլ նոր ճեղքեր բանալու:

«Եկեղեցասէր», «անկուսակցական», «հայրենասէր» եւ ուրիշ խաբուսիկ բառեր չեն կրնար պարտկել խլրդային խաղերը, որոնք չափազանց երկար տեւեցին:

Անոնք որ հին կամ նոր «շէրիաթ»ներու ապաւինած են, գիտակցօրէն կը դաւեն գաղութներու ինքնապաշտպանութեան դէմ: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹԱԳԱՒՈՐ – ԹԱԳՈՒՀԻ

Միայն եւ մի միայն մրցումի ձիերուն յատուկ չէ «մասնագէտներու»գնահատութեան յանձնել առաջուց յայտնի օրուան «favori»ները:

Կարծեմ երկուշաբթի գիշեր այդպիսի մրցում մը կազմակերպուած էր Մարսէյլի մէջ, 20 երիտասարդուհիներու մէջէն գեղեցկագոյնը ընտրելու համար, իբրեւ Ֆրանսայի գեղեցկութեան թագուհի: Մրցումը կատաղի պիտի ըլլայ եղեր, եւ «մասնագէտներն» ու դատաւորները օրեր առաջ «բռնկեր էին», հաւանական տեսարաններու երեւակայութեամբ:

Մրցող ձիերը — ներողութիւն Օրիորդները պիտի ըսէի — նախ գիշերային հանդէսներու յատուկ արդուզարդով եւ ապա ծով մտնելու յատուկ «պիքինի»ներով պիտի ներկայանային իրենց քննիչներուն:

Անշուշտ այդ քննիչ մարմինը կազմուած է այրերէ, քանի որ անոնք են եղեր անվիճելի «հասկցողները»: Չէ՞ք կարծեր որ ձի խաղացողները չահաւէտ գործեր պիտի ընէին, այս կամ այն գեղեցկուհիին վրայ խաղալով, ինչպէս Լոնշանի, կամ Անկէնի ձիարձակարաններուն մէջ:

Այս վերջիններուն շահած մրցանակը, քանի մը միլիոն ֆրանք, գոնէ իրենց արագ վազելու վարժութեան կը պարտին: Իսկ սա օրիորդները, իրենց չահելիք մրցանակը պիտի պարտին վազցուցած չողիքներուն:

Ով որ քննիչ մարմինին այս՝ կամ այն անդամին բերնին ջուրերը յորդահոսան վազցնել տայ, պրծաւ գնաց, գեղեցկութեան թագուհի կը հռչակուի:

Ի՜նչ ընենք, «դեմոկրատ» երկիրներու սովորութիւնը այսպէս է: Քանի որ իրական թագուհի եւ թագաւոր չունին, ուրեմն պէտք է հռչակել գինիի, պղպեղի թագաւոր, պողպատի կամ քարիւղի թագաւոր եւ կամ գեղեցկութեան թագուհի, գեղեցիկ աչքերու իշխանուհի, կամ վայելուչ հագուստներու դքսուհի: ՍՕՍԻ

ԱՆԳԱՐԱ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑ ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (30 Դեկտ.) կ'իմանանք թէ նախարարական խորհուրդը վաւերացուցած է Գարեգին արք. Խաչատուրեանի ընտրութիւնը, իբրեւ պատրիարք Թուրքիոյ Հայոց:

Պոլսոյ կուսակալը այս պարագան հաղորդած է ընդհ. ժողովի ատենապետին՝ Պ. Գեղամ Գավաֆեանի:

Նորընտիր պատրիարքը, որ տակաւին Հարաւ. Ամերիկա կը գտնուի, օրհնութեան գիր մը ուղղած է իր ժողովուրդին (պիտի հրատարակենք Գչ. օր):

╳ Պոլսոյ Խառն ժողովը Դեկտեմբեր 28ին նիստ գումարելով ազգ. պատրիարքարանի մէջ, միաձայնութեամբ պաշտօնանկ հռչակած է պատր. տեղապահը, Գէորգ արք. Արսլանեան: Առժամեայ փոխանորդ նշանակուած է Կրօն. ժողովին ատենապետը, Արամ քհնյ. Գասմաճեան:

Ժողովը նախապէս որոշած էր խնդրել պատր. տեղապահէն որ շարունակէ իր պաշտօնը, մինչեւ նորընտիր պատրիարքին ժամանումը, Պատրիարքարանի մէջ կեդրոնացնելով հաշուական եւ դիւանական գործառնութեանց տոմարները եւ դիւանաթուղթերը եւ այսուհետեւ նոյն շէնքին մէջ կատարել այսպիսի գործառնութիւնները: Գէորգ արք. որեւէ պատասխան տուած չըլլալով այս առթիւ իրեն գրուած նամակին, պաշտօնէ դադրած կը համարուի: Խառն ժողովը կրկին պահանջած է Ազգ. Պատրիարքարանի վերաբերեալ տոմարները, վաւերաթուղթերը, կնիքը եւն.:

ՎՐԻՊԱԿ.— Եշ., Ուրբաթ եւ Շաբաթ օրուան թիւերուն ճակատը սխալմամբ 1950 տպուած է տարեթիւը, փոխանակ 1951ի:

ՓԱՐԻԶԻ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց միջազգային աւազակախումբի մը պատկանող 30 մարդիկ, որոնք «Ամէրիքըն Էքսփրէս» դրամատան Փարիզի կեդրոնէն գողցած եւ գանձած էին կէս միլիոն տոլար արժէքով ճամբորդութեան չէքեր, եւրոպական զանազան քաղաքներու մէջ:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ կառավարութիւնը որոշեց երեք զօրաբաժիններ տրամադրել եւրոպական միացեալ բանակին, իբրեւ «առաջին նպաստ»:

Երեք Մեծերը դեռ կը խորհրդակցին

Ուաշինկթընի մէջ, արեւմտեան երեք պետութեանց միջեւ խորհրդակցութիւնները կը շարունակուին Մոսկուայի տրուելիք պատասխանին շուրջ: Երեքն ալ համաձայն են թէ նոր լուսաբանութիւններ պէտք է պահանջել խորհրդային կառավարութենէն, բայց բրիտանական կառավարութիւնը իր դիրքը պիտի ճշդէ Հասարակապետութեան վարչապետներուն հետ գաղափարներու փոխանակութիւն ունենալէ վերջ: Ամէն պարագայի տակ, պատասխանին խմբագրութիւնն ու առաքումը բաւական պիտի ուշանայ:

Լոնտոնի մէջ այժմ տիրող կարծիքը այն է, թէ նոյնիսկ միայն գերմանական հարցի քննութեան համար պէտք է ընդունիլ Մոսկուայի հրաւէրը: Այդ օրակարգով գումարուելիք ժողովի մը շնորհիւ գոնէ կարելի պիտի ըլլայ տեսնել թէ որքան անկեղծութիւն կայ խորհրդային դիտաւորութեանց մէջ: Եթէ կարելի ըլլայ համաձայնիլ գերմանական հարցին շուրջ, այդ պարագային մասամբ պիտի մեղմանայ այժմու միջազգային լարուած վիճակը: Իսկ համաձայնութիւն մը չգոյանալու պարագային, Արեւմուտքը պիտի համոզուի միանգամ ընդմիշտ, թէ պէտք է արագօրէն գործադրութեան դնել Պրիւքսէլի որոշումները:

Ֆրանսական կառավարութեան տեսակէտներն ալ կը մօտենան այս տեսակէտին, մինչ Մ. Նահանգները կը շարունակեն աւելորդ գտնել միայն գերմանական հարցով «Զօրսերու ժողովի» մը գումարումը: Կը թուի սակայն, թէ վերջ ի վերջոյ կարելի պիտի ըլլայ համաձայնիլ եւ միացեալ գիծը պահել Խ. Միութեան տրուելիք պատասխանին մէջ:

ԾԱՆՐ ԽՕՍՔԵՐ Պ. ԹՐՈՒՄԸՆԻ ԴԷՄ

Հանրապետական ծերակուտական Պ. Ռ. Թէֆթ, որ Մ. Նահանգներու քաղաքական ականաւոր դէմքերէն մէկն է, ծերակոյտին առջեւ խօսելով արտաքին քաղաքականութեան մասին, յայտարարեց, թէ նախագահ Թրումըն ոչ մէկ իրաւունք ունի ամերիկեան ուժեր յատկացնելու Եւրոպայի պաշտպանութեան համար գործածուելիք բանակի մը, առանց խորհրդարանին հաւանութեան: Ինք հակառակ չէ որ սահմանափակ թիւով ամերիկեան զօրաբաժիններ մասնակցին այդ բանակին, բայց Եւրոպացիներուն կը մնայ անցնիլ այդպիսի պաշտպանողական ուժի մը կազմակերպութեան գլուխը:

—« Չեմ կարծեր թէ ստիպուած ենք մեր աջակցութիւնը պարտադրել ազգերու, որոնք չեն ուզեր իրենք իրենց օգնել: Չեմ կարծեր թէ մենք պէտք է մղենք Եւրոպացիները կազմելու միջազգային մեծ բանակ մը, մինչեւ որ անոնք չխնդրեն մեր օգնութիւնը այս նպատակով: Չեմ կարծեր թէ մեզի կ'իյնայ ստանձնել ղեկավարութիւնը միջազգային մեծ բանակի մը, Ամերիկացի մը նշանակելով ընդհ. հրամանատար:

« Եթէ նախագահը կամ արտաքին նախարար Պ. Էչիսըն, Մ. Նահանգներու անունով ստանձնած են այդպիսի աջակցութիւն մը ընելու յանձնառութիւնը՝ պատերազմէ մը առաջ կամ պատերազմի մը ընթացքին, անոնք չարաչար գործածած են իրաւունք մը, զոր օրէնքը չի տար իրենց: Իրենց ծրագիրը պէտք էր նախապէս ներկայացնել խորհրդարանին, վաւերացուելու համար: Պ. Թրումըն մեզ մխրճեց Քորէայի պատերազմին մէջ յանուն իշխանութեան մը, զոր չունի: Ու կը թուի թէ հիմա, դարձեալ, առանց իրաւունք մը ունենալու նմանօրինակ դիրք մը կը բռնէ Եւրոպայի մէջ: Եթէ կ'ուզենք պահել մեր սահմանադրական ազատութիւնները, պէտք է որ այսպիսի հարցեր քննուին եւ վճռուին Մ. Նահանգներու ժողովուրդին կողմէ »:

« ՀԱՐՑԸ ԱՑԼԵՒՍ ՔՈՐԷԱՆ ՉԷ »

Օրագրողները ընդունելով իր ներկայութեան, Քորէայի դաշնակից ուժերու հրամանատարը զօր. Րիճուէյ ըսաւ որ «Քորէայի պատերազմը Ասիոյ պատմութեան մեծագոյն ողբերգութիւնն է թերեւս»: Զօրավարին ակնարկը չի վերաբերիր զինուորական կացութեան, զոր «գոհացուցիչ» կը գտնէ: Իր վրայ շատ ցաւագին տպաւորութիւն մը գործած է թշուառութիւնը այն հարիւր հազարաւոր գաղթականներուն, որոնք, ծանր բեռներու տակ կքած կը կտրեն սառած ճամբաներն ու գետերը, առանց գիտնալու թէ ուր կ'երթան :—«Մէկ միլիոն այրերու, կիներու եւ մանուկներու գաղթն է ասիկա: Զրկուած ամէն բանէ, անոնք ոտաբոպիկ կը ճեղքեն սառած գետերը: Ամերիկայի մէջ գաղափար չունին այս ողբերգութեան ծանրութեան մասին: «Երկինքի եւ երկրի միջեւ կան շատ մը բաներ, զորս ձեր միտքը չի կրնար ըմբռնել», ըսած է Համլէթ: Այս միեւնոյն խօսքերը կրկնեցէք դուք ալ բոլոր ժողովուրդներուն: Ես տեսայ Քորէայի մէջ այն բոլորը, ինչ որ տեսած էի Եւրոպայի մէջ,— արդիական գաղափարական պատերազմներու ազդեցութիւնը քաղաքային բնակչութեանց վրայ, երբ կռուողներ եւ ոչ – կռուողներ վտանգի մէջ են, երբ, ճիշդն ըսելով, ճակատ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԸՍԷ՛Ք, Ո՞ՒՐ ԳՆԱՑ ՀԻՆ ՏԱՐԻՆ

Խենթուկը, իր օրը բրաւ իրիկուն,
Խելօքը կը սպասէ, դե՛ռ անոր գալուն:

Ես հին տարին կ'ուզեմ: Ըսէ՛ք խնդրեմ, Ո՞ւր կրնամ գտնել: Ես հարցուցի մեր բակի երգիչ մուրիկին ան՝ մատներէն պակաս միակ թեւը երկարեց անորոշութեան մը, ու բերան չբացաւ, ժողվեց ձիւնին մէջ նետուած մանր դրամներով իր վարձքը ու վազեց գինետուն: Դիմեցի ձիւնին, ան ալ դժգոհանքով հալեցաւ ու փողոցի գորշ մայթերէն, տնտնալով հոսեցաւ մութ կոյուղին: Եղեւնի մը արդէ՛ն ինկած է աղբի աման մը վրայ, սլանալու պատրաստ թեւերը կաշկանդուած են ոսկի–արծաթ թելերով:

— Կանաչ–արեւ եղեւին, ո՛վ վիրաւոր եղեւի՛կ, տեսա՞ր հին տարին:

Ի՜նչ պատասխա՛ն, անողորմ հոգեդարձով ինկաւ կողին, փետրազերծ թռչունի մը չարչարանքով: Իր հարսնետունէն վռնտուած աղջկան մը պէս դժբախտ, ու մնաց լուռ, կարկամ:

Ուզեցի հեռուները վազել հին տարին գտնելու համար, ժամանակը բազուկս կաշկանդեց ապերատ ոստիկանի մը ուժգնութեամբ ու յանդիմանեց:

— Ցիմա՛ր, կո՞յր ես ի՛նչ ես, ո՞ւր կ'ուզես որ մեկնած ըլլայ հին տարին, անճապարէ, կառչէ՛ քղանցքէն, դեռ կէս գիշերուան հողմանաւը չմըտած:

Առաջ հանդչիմ, ըսի եւ ուժասպառ սարբինայի մը պէս ինկայ, եւ զգացի բազմոցիս գոյութիւնը աւելի հին քան հնութիւնը:

Հեգնանք ու քրքիջ զարնուեցան պատէ պատ: Տեսայ «Նոր Տարին», 1951, աւերակ ատամնաշարով կլափը բացած՝ կ'աճապարէ տեղաւորուիլ մեծ հայելիին կուշտին, սարդային աճպարարութեամբ: Բռնեցի զայն մոլեգնօրէն, պնտռեցի պաճուճապատանքը, ու մէկ, երկու, երեք, չորս, հինգ, վեց, եօթը պատռեցի անոր դասաւորուած կեանքի օրերը, սառնասիրտ անզթութեամբ, երկնատուր չարութեամբ: Կանգ առի յանուն «կարգապահութեան»:

Հաճելի էր տեսնել լերկ գետնին վրայ, գըլխատուած սուրբերու, անուանի տօնականներու, գլուխէն ծնած դիր–հաչիներու, խեղանդամ իմաստութեանց խառնիճաղանճը կարկամած չաքիլներու հանդոյն:

Կարգը իմս էր յաղթական քրքիջին:

— Ի՞նչ իրաւունքով կէս գիշերէն առաջ ներս կը մտնէք: Ձեզի՞ մնաց դամբանական կարդալ հին տարիին գլխուն, եղերամայր կինե՛ր:

Ես Հին Տարիս կ'ուզեմ:

Ձեւայի մը մէջէն, դեղնած տխլութեամբ՝ աչք մը, ինծի կը նայէր ....

Գիւղ մը բնակիչով՝ նոյն տունին մէջ կ'ապրինք յարկ առ յարկ. բայց այսօր, այս ժամուն ամայութիւնը կը տիրէ: Ոչ լոյս ոչ ձայն:

— Պարսը ցրուած փեթակներ ե՞ն, ի՛նչ են:

Կարօտի տօթակէզ ջերմէն կը բռնուիմ: Մանուկներու, անցած օրերու ճիչն ու լացը կը բաղձամ:

— Էրիկ–կնկան կագ ու կռիւ, վէճ ու աղմուկ յարուցանող դրացիները ո՞ւր են:

Գիշերահաւ պառաւներու, կոնչական թամբասանքը թող լուէի, կամ թերաւարտ երազներու մղձաւանջով պատռէ՛ պատանքը գիշերային լռութեան:

Կարիքի քամին թող շարունակէ աղմկել միջանցքներուն մէջ: Հարկահաւաքը թող կրկին թակէ դռները, ուժգին, միայն թէ վերջանայ այս մահաթոյր խաղաղութիւնը հոգեհան:

Նոր յոյսերու սպասումով՝ ի՜նչ մարմարներ, կրանիթէ ամուր կամքեր մաշեցան:

Ի՜նչ գաղափներ գգետնուած եւ հուր սրտեր մոխիրներու կեր դարձան:

Գիտեմ: Եւ ատոր համար ես հին տարին կ'ուզեմ: Փողոցէն աղմուկներ կը լսուին, ու կը չատնան: Հրշէջ կառքեր կը զռան: Բաղոսականներ կը բառաչեն: Հեռուէն խոստուքի սուլումներ ալ կան: Կը մտածեմ՝ երթամ անոնց հարցնեմ.

— Չտեսա՞ն արդեօք Հին Տարին, իրենց ճամբու տարածութեան:

Վերջն ալ կը մտածեմ հինի–նորի, սալմուրճի մէջ չիյնալ, անոնք ո՛ւր, ես ո՛ւր:

Կ'իջնեմ փողոց, պէտք է իջնել փողոց, առանց փողոցի կեանքը բանտ է, փտութիւն, մահ է:

Լոյսը ծագեր է արդէն որ լոյս չէ, մռայլ կեղծ, նախահրդեհ մթագնութիւն է միայն:

Բնական–արուեստական խառնուրդ երանգազարդ սաւան մը փռուած է քաղաքին վրայ:

Ոչինչ փոխուած է, ամէն ինչ հին, ամէն ոք ինքն իր մէջ հին:

Ծոցւոր կամ ազատուն տուները նոյնն են: Թաղերը որկրամոլի պէս յերդատապէ կը տառապին եւ մայթերը նեղութենէ: Կառքերը կը թաւալին առատուան պէս, ապահովագրեալ անխիղճնութեամբ:

Եկեղեցիներու զանգերը հոս հոն իբր թէ աղօթքի մը կը նմանցնեն ղօղանջելով, ինչ կ'ըլլար եթէ ամէն քաղաք Վատիկան մը ունենար եւ չինական պարիսպներով: Երբ անդին կծնեցլուխ աղեկ մը միջուկը պարպուած անուշեղէնի փալփըլուն թուղթերը կը ծծէ յարալէզի պէս:

Քրջահաւաք մը սովահար գայլերու աճապարանքով դէպի պատուհանները կ'ոռնայ:

Լքուած շուն մը դրախտահաւի մը կմախքին մնացորդը կը ծամէ:

Վաղահաս ծերուկ մը տկռած կճատներ կը ժողվէ գանձագիւտի տրամադրութեամբ:

Վայրկեանէ վայրկեան ու ժամէ ժամ՝ պատւոյ զօրանցքի մը պէս ուղեկիցնե՛ր, հողմացրիւ չաքիլներու ճակատագրով կը թռչկոտին հոս ու հոն:

— Ժամանակը կը թաւալի՞, ժամանակը կանգնած է: Ժամանակը պատրանք է, ի՜նչ հարկ հեռուները երթալու:

— Ըսէ՛ք խնդրե՛մ, իրա՞ւ «Նոր Տարին» եկե՞ր է....:

ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

ԱՐԴԻԱԿԱՆ ՎԵՐՔԵՐ

(Ե. եւ վերջին մաս)

Օրաթերթի նեղ սիւնակները դժբախտաբար չեն թոյլատրեր աւելի խորացնել հարցը, որով, ստիպուած ենք եզրակացնել:

Ամփոփելով, կրկնենք ուրեմն, որ գաղութներու ինքնապաշտպանութեան գլխաւոր յենարանը հայկական ընտանիքն է, իսկ անոր սպառնացող վտանգները՝ օտար ամուսնութիւնները ու ամուսնալուծումները:

Արդ, վտանգը իր գլխաւոր գծերուն մէջ տալէ վերջ, բացասական քննադատութեան մեղադրանքէն խուսափելու համար ընենք նաեւ կարգ մը առաջարկներ:

Ըսենք անմիջապէս, չարիքը մեծ է ու համայնաբոյժ դեղ չենք տեսներ: Ճիշդ այս պատճառով, մեր պայքարը պիտի ըլլայ աւելի բուռն ու հետեւողական քան քանըհինգ տարի առաջ: Եթէ նախորդ սերունդի խառն ամուսնութիւնները լուծուեցան եւ գտան իրենց բնական հունը՝ հայ աղջկան սիրտը, խնդիրը կը տարբերի հոս ծնած կամ մեծցած հայ տղու պարագային:

Հին սերունդի հոգին լեցուած էր թանկագին յուշերով: Տուն մը, ծառ մը, դէմք մը, ոսկրացած սովորութիւններ զայն կը կապէին անցեալին եւ երբ անխուսափելի ըսի–ըսաւը սկսէր օտար աղջկան հետ եւ նախընտրելու վճռական վայրկեանը հասնէր, կը յաղթանակէր ցեղայինը:

Նախկին խառն ամուսնութիւններու լուծումը ուրիշ ձեւով չի բացատրուիր:

Ներկայիս, տունէն դուրս միեւնոյն միջավայրը ունին հայ տղան ու օտար աղջիկը: Դիտեցէք ձեր շուրջը եւ պիտի տեսնէք: Եկող սերունդի տղոց համար սկսած են խորթ թուիլ իրենց ծնողքին ընտանեկան բարքերը: Բարոյական ըմբռնումն իսկ կը տարբերի նախկինէն: Ընկեր մը, անցեալ օր դայթագղելով կը պատմէր, թէ հանդէսի մը մէջ, երիտասարդ տղաք աղջիկներուն վճարել կուտային իրենց խմածներուն դրամը:

Բեմերէն թէ մամուլով, հանդէսներուն մէջ կամ հանդէսներէն դուրս ամէն առթիւ պէտք է յիշեցնել հայ տղոց, թէ յարմարագոյն կինը հայ աղջիկն է: Որքան ալ փոխուին, որքան ալ արդիանան, ցեղային յատկանիշերը կարելի չէ փոխել մէկ–քանի սերունդի ընթացքին: Քսան դար հայրենիքէն դուրս ապրող Հրեայ կինը պահած է դարձեալ իր ցեղին առաւելութիւններն ու թերութիւնները:

Մեր քարոզութիւնը հիմնուած պիտի չըլլայ միայն զգացումներու վրայ: Թուաբանական ճըշդութեամբ ցոյց պիտի տրուի, թէ իրենց շահը եւս այդ կը պահանջէ: Հայ աղջիկները նոյնքան գեղեցիկ, խելացի կամ տանտիկին են որքան Ա. կամ Բ. ժողովուրդին դուստրերը, եւ աւելին ըլլալով, հայ տղոց հետ ունին նոյն խորքը, լաւ ընտանիք կազմելու բոլոր տուեալները: Համաձայն բոլոր անոնց հետ, որ կ'ուզեն առաւելագոյն չափով շփման մէջ դնել հայ երկսեռ երիտասարդութիւնը: Մեծ երկիրներու հեւ ի հեւ կեանքը դըժբախտաբար տկարացուցած է ընտանեկան յարաբերութիւններու բարի սովորութիւնը, անոնց տեղը պիտի բռնեն հանդէսներն ու պարահանդէսները: Վտանգին առջեւ զգացումներով տարուիլը սուղի կը նստի բոլորիս:

Հայկական ընտանիքը քանդող երկրորդ չարիքին, ամուսնալուծման համաճարակին դէմ եւս հատու զէնքեր չունինք:

Հոս եւս գրաւոր, բերանացի ու մանաւանդ հետեւողական քարոզութենէ զատ բան չենք կրնար ընել: Ընդունինք որ այս իմաստով յօդուածներու քիչ կը հանդիպինք մեր մամուլին մէջ: Մոլեռանդ կրօնաւորներու պէս կրկնել եւ ամէն առթիւ յիշեցնել ամուսնացող աղջիկներուն, թէ աշխատասէր, մոլութիւններէ զուրկ ամուսին մը, զաւակներ տուն–տեղ ունենալը արդէն բախտաւորութիւն մըն է: Գէթ մէկ անգամ հետաքրքրուիլ ամուսին չգտնող, այրի մնացող դժբախտներու կեանքով: Մտնել անոնց հոգիէն ներս, եւ տեսնել թէ ի՞նչ զոհողութիւններ յանձն պիտի առնէին կեանքի ընկեր մը, զաւակ մը կարենալ սեղմելու համար իրենց կուրծքին վրայ: Բաժնել ցաւերն ու ուրախութիւնները մէկուն հետ, զգալ թէ մինակ չես կեանքին մէջ, սեփական բոյն մը ունիս, որուն պատճառած հաճոյքներն ու առաւելութիւնները աւելի ծանր կը կշռեն քան թէ պատճառած տաղտուկները: Զգել նիւթական, բարոյական ապահովութիւնը, հաւատալ սինլքորի մը խօսքին, շլացուցիչ խոստումներուն, ցնորքի ետեւէ վազել կը նշանակէ: Նոյնիսկ եթէ պահ մը նկատի չառնենք զաւակներ ու ամուսնի սէրը, տարիներու փորձառութեամբ կը ճանչնաս ամուսինդ, գիտես լաւ եւ գէշ կողմերը, մինչդեռ չես գիտեր, թէ ով է դիմացինդ ու մեղրածորան խօսքերուն տակ ինչ կայ պահուած:

Հեռուէն թմբուկի ձայնը անուշ կուգայ, կ'ըսեն: Հօլիւուտները, հնդիկ իշխանները վիճակահանութեան մեծ պարգեւը շահելու կը նմանին: Ցետոյ, ո՞վ կրնայ մեզ վստահեցնել, թէ անոնց «չափի վրայ» ժպիտին տակը նոյնիսկ արցունք չկայ: Հարիւրի վրայ մէկ բախտաւորին դէմ, միւս իննըսունինը դժբախտնե՞րն հապա: Անկումէ անկում եւ ի վերջոյ ցեխի մէջ գլտորուո՞ղները: Մեր թերթերուն մէջ պէտք է տեղ տալ այս իրական պատմութիւններուն: Երիտասարդութեան 15—20 տարիները շուտ կ'անցնին, անկէ վերջն է դըժուարը:

Մեր մէջ պէտք է ընդհանրացնել նաեւ ամուսնական պայմանագիրներու (contrat de mariage) գոյքերու բաժանումի (séparation des biens) ձեւը: Վարժուած չըլլալով, խոր կը թուին մեզի այս բառերը, բայց, ուշ–կանուխ պիտի որդեգրենք, լաւ է ուրեմն ընել անմիջապէս: Մեր իրաւագէտ ընկերները կրնան հանրութեան մատչելի դարձնել այս օրէնքները: Բազմաթիւ գործնական առաւելութիւններու հետ, սայթաքումի դէմ աքանչելի թումբեր են: Ինծի ծանօթ օրինակներուն մէջ երեքը գոնէ չէին սայթաքեր, եթէ մեծ գումարներու տիրանալու հեռանկարը չունենային:

Կան ու պիտի ըլլան չարչի, իրենց աղջիկը դրամագլուխ նկատող ծնողքներ, որ փեսաներէն առնուելիք միլիոններուն վրայ բազմաթիւ ծրագիրներ կը շինեն,— տունը ընդարձակել, հեռախօս, կառք առնել, եւն.:

Առանց ամուսնական պայմանագրի կամ գոյքերու բաժանումի, կին մը կրնայ տանիլ ամուսնոյն քսան տարուան աշխատանքին կէսը, հոգ չէ թէ ոչ մէկ բաժին ունեցած ըլլայ այդ աշխատանքին մէջ: Պարզ տրամաբանութիւնը կ'ընդվզի, սակայն օրէնքը կը թոյլատրէ եւ բան չես կրնար ընել: Եթէ ամուսինները որոշած են փոխադարձաբար մէկ բարձի վրայ ծերանալ, բոլոր պայմանագիրները ոչ մէկ արգելք են, սակայն սայթաքելու պարագային կրնան ժայռը կեցնող խիճին դերը կատարել:

Վերջացնելէ առաջ, խօսքս ուղղելով մեր աղջիկներուն, կ'ուզէի իրենց յիշեցնել, թէ ամէն ինչ յարաբերական է: Նաեւ երջանկութիւնը: Մարդկութիւնը իր պատմութեան ընթացքին չկրցաւ գծել այս բառին սահմանները: Կեանքը տանելի դարձնելու համար պէտք է նայիլ «երկու անգամ վեր, մէկ անգամ վար», ինչպէս կը կրկնէ յաճախ, տաք ու պաղէ անցած կեսարացի փիլիսոփայ բարեկամս՝ Սարգիսը: Այսինքն, աշխատիլ միշտ լաւ ըլլալ, նիւթապէս եւ բարոյապէս, իսկ երբեմն իրմէ դժբախտներուն նայիլ, գնահատելու համար ունեցածին արժէքը:

Կեանքին վրայ նայիլ լաւատեսի աչքերով: Գիտէ՞ք Ֆրանսական գեղեցիկ պատմութիւնը:

Յոռետեսն ու Լաւատեսը շիշ մը գինիի առջեւ նստած կը սկսին կոնծել: Երբ շիշը կիսովին կը պարպուի, Յոռետեսը լաց մըն է կը ձգէ: «Մեռա՜նք, կորա՜նք (կամ ասոր մօտ բան մը), շիշը կէ՛ս եղաւ, հատա՛ւ...»: Լաւատեսը կը պատասխանէ ձեռքերը իրարու շփելով.— «Ինչո՞ւ կու

ԱՂՕԹՔ

Բխեցաւ երգն ինծմէ
Ջերդ աղբիւր մը զարնան,
Մերթ վըճիտ, մերթ պղտոր,
Մերթ արցունք էր միայն ....

Բայց ես անոր համար
Գըտայ բառեր՝ որոնց
Կախարդանքն առաջին
Ես մոռցեր եմ շատոնց ...

Եւ ինչ որ կը յիշեմ
Սիրոյ պէս խնկաբոյր,
Երգ մը կար, աղօ՛թք էր,
Մայրական սուրբ համբոյր ...

Հիմա որ ցամքած են
Աղբիւրները զարնան,
Դեռ սրտէս կը բըխի
Այն աղօթքը միայն ...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ԳՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

ԱՍԵՆ – Կ'ԱՍԵՆ, ԹԷ...

ՄԱԿայիՑՖ.— Սոյն Մարմինը, Նիւ Եորքի իր կակուղ բազկաթոռին մէջ, մտքէ անցուց որոշել և գործադրել որ բոլոր ազգերը իրաւունք ունենան խաղաղութիւն վայելելու, քանի որ բոլորն ալ, մարդ արարածներէ կազմուած են կ'ըսուի։

Թուրք պատուիրակը պէտք չտեսաւ ներկայ ըլլալ այս խորհրդակցութեան, քանի որ Թուրքերը «խաղաղասիրութեան» մրցանիշը կոտրած են՝ հայկական նահանգները տխպար ամայաստանի վերածելով։ Ուրեմն հեռացաւ սրահէն եւ ապտէնտի գնաց։

Իսկ խորհրդային ներկայացուցիչը բացակայ էր, մեկնած ըլլալով իր երկիրը, «խաղաղութիւն» անունով զինագործարանի մը հիմնադրութեան ներկայ ըլլալու համար։ Իրեն կը փոխանորդէր իր աթոռը, որ ոտնպահ մնաց։

★

ՔՈՐԷԱԿԱՆՔ.— «Ետ – առաջ» մարտապարի միջոցին, Հիւսիսայինները՝ Հարաւայիններուն տարեգլուխ շնորհաւորելու պատրուակով, 38րդ զուգահեռականին առջեւը շարքի կեցան եւ իրենց ձեռքերը երկնցուցին գծին վրայէն։ Հարաւայինները, տեսնելով այդ ձեռքերը, կարծեցին թէ ողորմութիւն կը խնդրեն, մէկ մէկ ափ բրինձ դրին անոնց ափերուն մէջ։

×

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ.— Ազգ. Ժողովը քուէարկեց վերազինման վարկը։ Այս քուէարկութեան վրայ, Ֆրանսական անմրցելի սրամտութիւնը գործի լծուած, խաղալիքի բոլոր վաճառատուները, ցուցափեղկերու մէջ փոխադրեցին զէնք – խաղալիքները՝ ծախելու համար։ Մեծաքանակ վաճառում տեղի ունեցաւ։

×

Խ. ՌՈՒՍԻԱ.— Նոր տարուան առթիւ ռուս վիտնականները, դեկրէտ մը խնդրեցին «Ժողովուրդներու Հայրիկ»էն, Արեւուն ընթացքը խանգարելու համար, որպէսզի ցոյց տան աշխարհի թէ նոյնպէս աստղաբաշխական տեսութիւնները սըխալ են։

Մինչեւ դեկրէտին ստացումը, Արեւը իբրեւ ոտժամեայ կալանաւոր արգելափակուած պիտի մնայ Կրեմլինի նկուղներուն մէջ եւ 1950 թուականը պիտի շարունակէ իր ճամբան...

լաս, մարդ Աստուծոյ, դեռ կէս չիշ ունինք խմելիք»։

Քսան տարուան ամուսնական կեանքի փորձառութիւնը, տարիքէն առաջ ճերմկած մազերը վիս բերած են հետեւեալ եզրակացութեան, — կեանքի վրայ պէտք է նայիլ լաւատեսի աչքերով։

Ո՞վ պիտի կրկնէ այս ճշմարտութիւնը մեր աղջիկներուն։

Անկասկած՝ իրենց քոյրերը։ Էլէնը, Տիրուհին, Սէզան, Ֆլօրան, Մաննիկը եւ ուրիշներ։

Իրենց գրիչը երբեմն մեղրի մէջ թաթխուած, երբեմն՝ արջասպի։

Եւ յաճախ։

ՀՐԱՆՏ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

ՀԱՑԿԱԿԱՆՔ.— Փարիզի, Հայոց աղօթարանի վարիչներու ընտրութեան աշխատանքները ըսկսած են եւ շոգեպինդ յառաջ կը տարուին։ Հայ ժողովուրդը եւ միջազգային մամուլը, չնչագուսպ կը սպասեն արդիւնքին։ Հառաջդիմականները՝ օրական 25 ժամ ժողովի մէջ են այս առթիւ...

× Օրուան դէմքն է Գրիգոր Նարեկացին, որուն հազարամեակը շքեղ կերպով տօնուած է, մասնաւորապէս Մարսիլիոյ մէջ՝ ճոխ եւ բազմամարդ երեկոյթով մը։

Սոյն երեկոյթին մէջ, խղճմտօրէն վերլուծուած է Նարեկացիին բարձր ոճը։ Ժամանակը ուշ ըլլալով՝ իրմէ կտոր մը արտասանելը յետաձգած են հազար հինգ հարիւրամեակի տօնին։

Հաւաստողներ կան թէ՝ լատին եկեղեցին պիտի որդեգրէ մեր աստուածախօս Նարեկացին՝ իր սուրբերուն կարգը դասելով զայն։ Իր աղօթքները լատիներէնի պիտի թարգմանուին ու պիտի կարդացուին պապական եկեղեցիներուն մէջ։

Այս առթիւ, ենթադրողներ կան կրկին թէ Գ. Լիւք – Անտրէն՝ որ Նարեկացիին վրայ հիացող մըն է, Տէր Անդրէաս անունով հայ եկեղեցւոյ վարդապետ, իսկ Գ. Կ. Փօլատեանն ալ Տէր Նարեկ անունով քահանայ պիտի ձեռնադրուին՝ վերակերտուելիք «Նոր Նարեկայ Վանք»ին համար։

Նարեկը, Հայերուս կողմէ նկատուած է ախտարոյժ աղօթագիրք մը։ Յոյս մեծ ունինք որ «Հայ – Բոյժ»ի խմբագիր Նարեկաճ Նարդունին՝ նկատի առնելով այս կէտը, «Նարեկ կերէք կամ կարդացէք» գրութիւնով մը, իր ընթերցողներուն պիտի յանձնարարէ զայն՝ իբրեւ զօրաւոր եւ ամենաբոյժ դեղ։ Այս կեպով, սատարած պիտի ըլլայ միեւնոյն ատեն՝ իր սիրելի բարեկամին, Պոլսոյ Նորընտիր պատրիարք Գարեգին արք.ի Նոր հրատարակած Նարեկի սպառումին։

1951 Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՓԱՐԻԶԻ ԿՐՕՆ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

Հայաստանեայց եկեղեցւոյ Փարիզի եւ շրջակայից հաւատացեալներու Կրօնական Ընկերակցութեան 31 Դեկտեմբեր 1950ին հրաւիրուած ընդհ. ժողովին մեծամասնութիւն գոյացած չըլլալով՝ համաձայն ծրագիր–կանոնագրի՝ ընդհանուր ժողովը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ 14 Յունուարին, ժամը 15ին, Փարիզի եկեղեցւոյն մէջ, նոյն օրակարգով, եւ օրինական պիտի համարուի ինչ որ ալ ըլլայ ներկաներուն թիւը։

Քուէթուղթ ուղարկուած է ընկերակցութեան բոլոր այն անդամներուն որոնք հատուցած են իրենց անդամավճարը մինչեւ 1949ի վերջը։ Այն անդամները որոնք քուէաթուղթ չեն ստացած՝ կրնան դիմել եկեղեցւոյ դիւանատունը եւ վճարելով իրենց յետնեալ անդամավճարը՝ ստանալ իրենց քուէթուղթերը։ Այս դիմումները պէտք է կատարուին անձնապէս։

Անդամներուն կը յանձնարարուի ժողովատեղի ներկայանալ իրենց անդամական քարտերով, կամ արձանագրութեան թիւով, դիւրացնելու համար ժողովատեղիէն ներս մուտքի իրաւասութեան ստուգումը։— Դիւան վարչ. ժողովի

ԳԵՂՕՆ (BALLADE)

Նա թուլասիրտ էր եւ խեղճ ազքատ,
Բայց թէ սիրում էր կնոջը խելառ,
Եւ ահա մի օր նրա կինը հպարտ,
Նրան ասում է կատակի համար,
— Իմ սիրուն շունը սաստիկ քաղցած է,
Մօրդ սիրտը բեր տանք նրան ուտի.—
Նա խեղճն սրեց սուրը պողպատէ
Որը փայլում էր, նրման աստղի,
Եւ մի, երկու ժամ չանցած դորանից
Խեղճ պառաւ մայրը սպանուած ընկաւ։
Այդ արիւնոտած ընծան բերելիս,
Քարքարոտ ճամբին նա սայթաքեցաւ
Եւ մօրը սիրտը ընկաւ նրա ձեռքից,
Հառաչանքի հետ լսուեցաւ մի ձայն —
Քարերն այդ սուր են եւ պինդ, սիրելիս
Թող Աստուած միշտ քեզ լինի պահապան։

Թարգմ. ԱՐՍԷՆ ԳՐԱՍԻԼՆԻԿԵԱՆ ՌԻՇՊԷՆ

ՄԵԾԱԴԻՐ, ՄԱՆՐԱՄԱՍՆ ԵՒ ԳՈՒՆԱՏԻՊ (ՀԻՆԳ ԳՈՅՆՈՎ)

ՔԱՐՏԷՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԴՐԱՑԻ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ

Սեւ Ծովէն մինչեւ Տաւրոս եւ Եփրատէն մինչեւ Կասպից ծով։ Հին Հայաստանի եւ Կիլիկիոյ յաւելուածական կից քարտէսներով։ Արդի եւ պատմական անուններով ու վիճակագրական սախտակներով։ Մեծութիւնը 84×120 սանթիմեթր։ Արդիական տպագրութիւն (Գերմանիա)։ Ընտիր թուղթ։ Հինգերորդ տպագրութիւն։ Կազմեց ԱՐՏԱՇԷՍ ԱԲԵՂԵԱՆ։

Այս քարտէսի մասին կը գրէ Շաւարշ Նարդունի.— «Գլուխ գործոց մը։ Ամէն Հայ, եթէ կը փափաքի Հայ մնալ, պէտք է ապակեպատ շրջանակի մէջ առնէ այս մեծ քարտէսը եւ կախէ իր սենեակի պատէն՝ իբրեւ ներշնչման աղբիւր։ Այո՛, ամէ՛ն Հայ, առանց բացառութեան։ Ջերմօրէն կը գնահատեմ այս անթերի աշխատանքը, իբրեւ գիտական գործ, իբրեւ հայրենասիրական ծառայութիւն»։ (ՀԱՑ–ԲՈՅԺ, Նոյեմբեր 1950)։

Դիմել «Ցառաջ»ի հասցէով։ Գին 500 ֆրանք կանխիկ, թղթատարի ծախքը մէջը։

ԳՆԵ՛ ՈՒ ՆՈՒԻՐԷ ՆԱԵՒ ԲԱՐԵԿԱՄԻԴ։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ նախագահը, Վիլհելմ Փիք, ճառ մը խօսելով յայտարարեց.— «Խաղաղասէր գերման ժողովուրդը պիտի կռուի մէկ ճակատ կազմելով Խ. Միութեան հետ, եթէ նախայարձակները նոր պատերազմ մը սարքեն։

ԱՆԳԼԻՈՅ հանքագործները յանձն առին երեք միլիոն թոն աւելի հանքածուխ արտադրել յառաջիկայ երեք – չորս ամիսներու ընթացքին, փոխան յաւելուածական վճարումի։

ԿՐԻՓԻ ՀԱՄԱՃԱՐԱԿԸ հետզհետէ կը սաստկանայ Անգլիոյ մէջ։ Լիվրփուլէն կը հաղորդեն թէ քաղաքին բնակչութեան 30 առ հարիւրը անկողին ինկած է, մէջն ըլլալով հազար հիւանդապահներ։ Լոնտոնի մէջ ալ շատ հիւանդներ կան։ Առողջապահական նախարարութիւնը պատուիրեց հանրութեան «կարելին ընել բժիշկներուն բեռը թեթեւցնելու համար»։

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (38)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ԺԲ.— ԵՐԿՈՒ ՀՍԿԱՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

Նախազգուշական պարզ միջո՞ց մըն էր արդեօք։ Հոգածութիւն կը ներշնչէր կ'երեւի իմ համեստ անձս, այն օրէն ի վեր, որ պետական գաղտնիքներ կը փոխադրէի։ Աւելի վերջ, պիտի հասկնայի թէ սխալ էին այս բոլորը ենթադրութիւններս։

Մասնաւոր սաւառնակ, հրամանագիր, բարեւի կենալ։ Կասկած չկար, թողած էի Անգարայի քաղաքային աշխարհը, մտնելու համար ռազմական մթնոլորտի մը մէջ։

Քանի մը ժամ վերջ, Թէմփլհօֆի օդակայանին մէջ, սաստիկ քամին կը խարազանէր դէմքս։ Ձիւնը սկսած էր արդէն։ Ինծի կը սպասէին։ Ինքնաշարժ չէի նստած տակաւին, երբ ինծի տեղեկացուցին թէ Գալթէնպրուննէր կ'ուզէր Ռիպէնթրօփէն առաջ տեսնել Կիկերոնի փաստաթուղթերը։

Այդ պատճառաւ էր որ մասնաւոր սաւառնակ տրամադրուեր էր ինծի։ Ցուտով ունեցայ բոլոր պէտք եղած բացատրութիւնները։ Բացայայտ էր պայքարը արտաքին նախարարին եւ Ռայխի տեղեկատու դիւանի գերագոյն պետին միջեւ։ Իւրաքանչիւրը կ'ուզէր ապահովել Կիկերոնի փաստաթուղթերուն հայրութիւնը։

Այս պայքարին մէջ ալ եղան գրեթէ այնքան եղերական դրուագներ, որքան Կիկերոնի առանցքին շուրջ եղած դէպքերը, բայց ես, խեղճ հալածական գաճաճ մըն էի այս հսկաներուն միջեւ։

Մտայ Վիլհելմշթրասէի շէնքը որ աւերակ է այժմ։ Գաշտօնեաներ, նրբանցքներ, սանդուղներ եւ յետոյ սպասման սրահ մը։ Դուռ մը բացուեցաւ Համազգեստաւոր երկու մարդիկ յառաջացան եւ ներկայացուցին իրենք զիրենք։

— Ձեր մօ՞տն են փաստաթուղթերը։

— Կատարելապէս։

— Ուրեմն հաճեցէք հետեւիլ մեզի։

Մտայ շատ բարձր ձեղունով անսահման սենեակ մը, որուն կեդրոնը գրաւած էր հսկայ աշխատասեղան մը։ Անոր ետին նստած էր, Օպէրկրուփէնֆիւրէր մը ապահովաբար Գալթէնպրուննէրը, Գերմանիոյ Նոր տեղեկատու վարչութեան տնօրէնը։

Տեսայ առնական, խիստ դէմք մը։ Սպիներով ծածկուած։ Իր թաւ ձայնը կը համապատասխանէր հսկայ մարմինին։

Նախապատրաստական քանի մը բառերէ վերջ, մտանք բուն նիւթին մէջ։ Անգլիական դեսպանատան փաստաթուղթերը տարածուած էին խոշոր գրասեղանին վրայ։

Ինծմէ եւ Գալթէնպրուննէրէն զատ ներկայ էին չորս պարոններ, զորս չէի ճանչնար։

— Եթէ այս փաստաթուղթերը վաւերական են, ըսաւ Գալթէնպրիւննէր, կրնան վճռական ազդեցութիւն մը գործել զինուորական կացութեան վրայ։ Նախ պէտք է ճշդել այդ պարագան։ Խնդրեցի այս պարոններէն որ գան։

Փորձագէտներ են եւ պիտի քննեն «ֆիլմ»երը։ Ձեր գործն է այժմ սկիզբէն պատմել «Կիկերոնի հարցը»։

«Պատրաստած ենք կարգ մը հարցումներ, որոնց պիտի հաճիք պատասխանել։ Մեզի համար կարեւոր է գիտնալ թէ պէ՞տք է վստահիլ սեննեկամին փաստաթուղթերուն։ Կրնայ ըլլալ որ ծուղակ մըն է զոր թշնամին լարած է մեզի փառաւորապէս։ Ձեր տալիք պատասխաններէն կախում ունին շատ բաներ եւ նոյնիսկ թերեւս Ռայխին ճակատագիրը. կը գիտակցիք ատոր, կը յուսամ։ Ազատ էք երկար խորհելու պատասխանելէ առաջ։

Յետոյ, հաստատեցին գործիքը որ պիտի արձանագրէր իւրաքանչիւր խօսքս։ Զորս փորձագէտները յաջորդաբար հարցումներ ուղղեցին ինծի։

Ժամ մը վերջ, դադար մը ուզեցի։ Յետոյ վերսկսաւ հարց – պատասխանի խաղը։ Մինչ այդ «ֆիլմ»երը, զրկուեր էին աշխատանոց մը, ուր կատարուած քննութիւնները յանգած էին հետեւեալ եզրակացութեան.—

Նկարները քաշուած էին փորձառու մէկու մը կողմէ, որ շատ աճապարանքով աշխատելու ըստիպուած էր։ Որոշ էր որ արուեստական շատ զօրաւոր լոյսի մը տակ առնուած էին անոնք։

Ցենլով իմ յայտարարութիւններուն վրայ, անհաւատալի կը թուէր, որ մինակ անձ մը կարող եղած ըլլայ նկարագրուած պայմաններուն մէջ լուսանկարել այդպէս։

(Շար.)

ու Թիլունք չկայ եւ՝ երբ Թշնամիի վախին վրայ կ'աւելնայ դրացիին սարսափին ու գնդակահարի ջոկատի սպառնալիքը:

« Հարցը այլեւս Քորէա չէ, այլ այն, թէ արդեօ՞ք օրին մէկը, միեւնոյնը պիտի կրկնուի Ամերիկայի կամ Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ եւ կամ, արդեօ՞ք պիտի յաջողինք աղէտը հեռացնել մեր սահմաններէն, մինչեւ որ գոյանայ միջազգային համաձայնութիւն մը»:

Նահանջը կը շարունակուի

Յունուար 1ին վերսկսած չին եւ քորէական մեծ յարձակողականը անմիջապէս երեւան բերաւ կարմիրներու թուական անհրեւակայելի գերակշռութիւնն ու մանաւանդ ռազմաճակատի արեւելեան թեւէն յորդումի մը տեւական սպառնալիքը, որ կրնար պաշարման ենթարկել ՄԱԿի նահանջող ուժերը:

Մինչ այժմ Սէուլի հարաւակողմը, նահանջը արագօրէն կը շարունակուի եւ ամէն շփում կորըուած է Թշնամիին հետ, անդին բուռն կռիւներ կը մղուին արեւելեան ճակատամասին վրայ, ուր խնդրոյ առարկայ է ՄԱԿի բոլոր ուժերուն ճակատագիրը: Եթէ Չինացիները Վոնժուն դրաւեն, դէպի Թակու եւ Ֆուզան նահանջի ճամբան լըրջօրէն պիտի վտանգուի: Կարմիրներու ճնշումը ապահովաբար պիտի փութացնէ այդ քաղաքին անկումը: Այս պարագան, ՄԱԿի ընդհ. հրամանատարութեան մեծագոյն մտահոգութիւնը կը կազմէ:

Արեւելեան ճակատամասին վրայ, վերջապահի դիրքերը կը պաշտպանէ Ֆրանսական զօրամասը, որ առջի օր ստացաւ իր կրակի մկրտութիւնը: Ֆրանսացի զինուորները քաջաբար կը կռուին յարձակող կարմիրներու դէմ:

Նահանջի ընթացքը ցոյց կուտայ, որ դաշնակից զօրամասերը պիտի ապաստանին Ֆուզանի վերջին ամրոցը, որ պիտի պաշտպանուի այնքան որքան անհրաժեշտ է Քորէայէն ՄԱԿի ուժերը ամբողջութեամբ հեռացնելու համար: Այս կարելիութիւնը կը հաստատէ նաեւ զօր. Րիճուէյի այն խօսքը, թէ «հարցը այլեւս Քորէան չէ»: Երկու հարիւր հազար զինակիցներ կը սպառնան դաշնակիցներու ոչ թեւին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՐԳԵԼԱՐԱՆՆԵՐՈՒ քննութեան առթիւ բացուած դատը շարունակուեցաւ ուրբաթ օր: Պ. Ռուսէ, որ այս շարժումը կը վարէ, յայտարարեց վճռապէս — «Պայքարը պիտի շարունակեմ մինչեւ որ ուժասպառ ըլլամ»:

ՓԵԹԷՆ, որ 95 տարեկան է, հետզհետէ կը տկարանայ, համաձայն վերջին լուրերու: Այլեւս չի կրնար իր սովորական պտոյտը կատարել եւ հաւանական չէ որ վերաքննուի դատը:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնը կը խորհի զինուորագրել 18 տարեկան երիտասարդները (մէկ միլիոն), ինչպէս եւ կրճատել 19—25 տարեկաններու վերաբերեալ յետաձգումները:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ընդհ. քարտուղարը, Ազզամ փաշա, Հռոմ այցելելով, ընդունուեցաւ պապին կողմէ: Իր նպատակն է «հոգեւոր ճակատ մը ստեղծել քրիստոնէութեան եւ իսլամութեան միջեւ, որոնց կը սպառնայ միեւնոյն նիւթապաշտ անաստուածութիւնը»:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութեան Քաղաք. Բիւրօն իր վերջին նիստին մէջ որոշեց սաստկացնել պայքարը Գերմանիոյ վերազինման դէմ, ոտքի հանելով միլիոնաւոր Ֆրանսացիներ եւ Ֆրանսուհիներ»: Միեւնոյն նիստին մէջ որոշուեցաւ բողոքի ցոյցեր եւ գործադուլներ սարքել զօր. Այզընհաուըրի դէմ, պահանջելով որ Եւրոպա չգայ, իբրեւ սպարապետ Ատլանտեանի զինեալ ուժերու: Զօրավարը Փարիզ կը սպասուի այսօր, կիրակի:

ԱՆԳԼԻԱ զինուորական նոր խարիսխներ պիտի հաստատէ Անդրյորդանանի մէջ: Մեծագոյնը պիտի հաստատուի Աքապայի մօտերը:

ՍՈՒՐԻՈՅ վարչապետը յայտարարեց, թէ իր երկիրը բացարձակ չէզոքութիւն մը պիտի պահէ Արեւմուտք — Արեւելք պայքարին մէջ: Ու աւելցուց, որ հակառակ ուղղութեամբ ոչ մէկ ճնշում կը բանեցնեն մեծ պետութիւնները Սուրիոյ վրայ:

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ նախկին բանակի քանի մը զօրավարներուն ի պատիւ պաշտօնական հացկերոյթ մը տրուեցաւ Պերլինի մէջ, ամերիկեան մարզպանին փոխանորդ զօր. Ճորճ Հէյի կողմէ: Ասիկա կը նկատուի առաջին քայլ մը Գերմանիոյ վերազինման ճամբուն վրայ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ անգլիական եւ ֆրանսական դեսպանները Պ. Վիշինսկիի այցելելով յանձնեցին անոր իրենց կառավարութեան պատասխանները խորհրդային այն ծանուցագիրներուն, որոնց համաձայն, իբրեւ թէ Ֆրանսա եւ Անգլիա խախտած են Խ. Միութեան հետ իրենց կնքած դաշինքները: Երկու կառավարութիւններն ալ կը մերժեն այս մեղադրանքը:

Բացում Համազգային Լսարանի

Համազգային Լսարանին Ա. հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ Յունուար 12ին, Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Le Cadet սրճարանին վերնայարկը:

Կը խօսի ընկեր ՄԿՐ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

Նիւթը՝ «Միսաք Մեծարենցի կեանքն ու գործը»: Մէջ ընդ մէջ հատուածներ պիտի կարդացուին հեղինակին գործերէն:

Մուտքը ազատ է:

Ընկերական հանդէս

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի շրջանի բոլոր անդամներուն համար:

Կիրակի 7 Յունուար ժամը 15ին, Studio Colibri, 19a rue Caumartin:

ՏՕՆԱԾԱՌ – ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆր. Կ. Խաչի Իսիի «Երեմեան» վարժարանի կրթական մարմինի կողմէ, այս կիրակի ժամը 15ին Երեմեան սրահին մէջ: Երգ, պար, նուագ, ներկայացում մը, անակնկալներ արենուշներու կողմէ եւ Կաղանդ Պապան:

Հռոմի Ս. Ժողովը, Փարիզի Արքեպիսկոպոսարանը, Հայ կաթողիկէ կաթողիկոս պատրիարքութիւնը, Փարիզի կաթողիկէ Հայերու Ազգ. վարչութիւնը եւ Պահապանեան ընտանիքը, խորունկ ցաւով կը յայտարարեն թէ

Ն. ԳԵՐ. ԳՐ. ՅՈՎՍԷՓ ԵՊԻՍ. ՊԱՀԱՊԱՆԵԱՆ

ի տէր հանգեաւ Յունուար 2ին, 85 տարեկան հասակին, Փարիզի իր բնակարանին մէջ, ստանալով Ս. Եկեղեցւոյ վերջին Օծումը:

Յուղարկաւորութեան եկեղեցական արարողութիւնը պիտի կատարուի St. Sulpiceի տաճարին մէջ, երկուշաբթի ժամը ճիշդ 10.30ին եւ մարմինը պիտի ամփոփուի Bagneux Parisienի գերեզմանատունը, իր ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Կը խնդրուի ծաղկեպսակ չղրկել:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տէր եւ Տիկին Յ. Ոսկանեան եւ զաւակը, եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով, ծաղկեպսակով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին, ողբացեալ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՀԱՅԿՈՒՀԻ ՈՍԿԱՆԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տէր եւ Տիկին Գէորգ Նիկողոսեան եւ բոլոր ազգականները իրենց շնորհակալութիւնները կը յայտնեն ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԱՄ ՍԱՐԱՖԵԱՆի մահուան առթիւ ցաւակցութիւն յայտնող բոլոր ազգականներուն եւ բարեկամներուն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ընդհ. ժողովը կիրակի առտու ժամը 9.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԳԱՆԵԺՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը կազմակերպած են այց ընկերուհի Ռ. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆի գերեզմանին, իր մահուան Ա. տարեդարձին առթիւ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Հաւաքուիլ ընկեր Մ. Ալթունեանի բնակարանը, 17 rue Ampère, Cachan:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Փըթի Արպուայի հիւանդներս հրապարակաւ մեր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնենք Ֆր. Կ. Խաչի Մարսէյլի քաղաքի վարչութեան, որուն անդամուհիներէն Տիկիններ Փափազեան, Գասպարեան եւ Թիւթէլեան փութացած էին այցելել մեզի Դեկտ. 31ի կիրակին եւ Կաղանդի առթիւ, անխտիր բոլոր հայ հիւանդներուս բաժնել ուտելիք, առատ պտուղ, գուլպայ եւ 500ական ֆրանք:

Շնորհակալութիւն նաեւ Պ. Արսէն Տէյ Զաքարեանի որ իր ինքնաշարժով առաջնորդած էր մեր քոյրերը մեր այս մեկուսի անկիւնը, ուր մենք շատեր զուրկ են ընտանեկան խնամքէ: Ի դիմաց հայ հիւանդներու Ա. ԳԱԲԻԿԵԱՆ

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63

Mardi 9 Janvier 1951 Երեքշաբթի 9 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6351–Նոր շրջան թիւ 1762

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԱՐԻՒՆ, ԱՐՑՈՒՆՔ ԵՒ ՔՐՏԻՆՔ»

Պատերազմի դադարումէն հինգ տարի վերջը, նորէն այս բառերը կը լսենք պաշտօնական բերաններէ :

Առաջին անգամ Չըրչիլն էր որ գործածեց զանոնք, ճակատագրական պահու մը :

Եւ ճիշդ էր : Որքա՜ն արիւն, արցունք եւ քրտինք հոսեցաւ, չահելու համար երկրորդ Աշխարհամարտը :

Հինգ տարի վերջն ալ, ոչ արցունքները ցամքած են, ոչ ալ քրտինքը : Ոչ տառապանքը դադրած է, ոչ ալ տաժանքը :

Եւ ահաւասիկ ուրիշ պատասխանատու դէմք մը, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարն է որ կ'արտասանէ նոյն բառերը, տարեգլուխի առթիւ : Անշուշտ ինքն ալ սարսուռ մը զգալով, ի նախատեսութիւն գալիք փոթորիկներու :

Դէպքերու ընթացքն ալ ուրիշ բան չացուցաներ :

Առ այժմ արիւնը եւ արցունքը չենք տեսներ մեր աչքերուն առջեւ : Տակաւին շատ հեռու՛ են հրանօթներուն եւ օդանաւերուն որոտումները :

Բայց, քրտինքը կը հոսի գետերու պէս, արեւելքէն արեւմուտք : Եւ պիտի հոսի յարաճուն սաստկութեամբ : Հետզհետէ աւելի սրընթաց :

Աջն ու ձախը մրցումի ելած են, մինչեւ ակռաները զինուելու համար : Ակռայ կճրտելով, փոխադարձաբար :

Քրտինք, նաեւ, դիւանագիտական ճակատին վրայ : Որեւէ հարցի լուծման առթիւ :

Ի՞նչ կ'արժէ պատմական Բաբելոնը, լեզուներու ներկայ խառնակութեան մէջ :

Երէկուան զինակիցներն ու յաղթականներն անգամ իրար չեն հասկնար, ամէնէն տարրական խնդիրներուն մէջ : Երբ մէկը զանձ կ'ըսէ, միւսը ատաղձ կը հասկնայ : Եւ փոխադարձաբար :

Մանաւանդ որ, պատերազմէն հինգ տարի վերջն ալ, նորանոր գաղտնիքներ երեւան կ'ելլեն, ափ ի բերան ձգելով խաղաղութեան եւ ազատութեան ճշմարիտ բարեկամները :

Մինչեւ հիմա հրատարակուած վաւերագիրները, յուշերը, յայտնութիւնները եւ խոստովանութիւնները վճռապէս կ'ապացուցանեն թէ երէկուան դաշնագիրները հարեւանցի քննած են շատ մը հիմնական, կենսական խնդիրներ :

Այդ պատճառով ալ, չարունակ վէճեր կը ծագին, Եալթայի, Թէհրանի, Փոցտամի եւ ուրիշ համաձայնութեանց մասին :

Անգամ մը եւս կը հաստատուի թէ՝ բոլշեւիկները շատ աւելի վարպետ են եղած գաղտնի դիւանագիտութեան մէջ, քան արեւմտեան պետութիւնները :

Ամէն գնով յաղթանակը շահելու տենդին մէջ, այս վերջինները յաճախ լայն զիջումներ կատարած են, առանց նախատեսելու հետեւանքները :

Եւ ահաւասիկ իրենք են որ յանցաւոր կը հռչակուին իրենց երբեմնի զինակցին կողմէ : Նոյն իսկ խաղաղութիւնը պաշտպանած ատեն...

Հին թէ նոր մեղքերու հետեւանքով, այսօր այնպիսի անջրպետ մը բացուած է երկու ճակատներուն միջեւ որ, գլխու պտոյտ կը պատճառէ :

Երբ էշխարհներն անգամ արիւնի, արցունքի եւ քրտինքի մասին կը խօսին, կրնաք երեւակայել թէ որքան խորացած է անջրպետը :

Բարեբախտաբար մարդկութիւնը բոլորովին անճրկած չէ, կանխելու համար նոր փոթորիկ մը :

Ամէն պարագայի մէջ, ինչ որ կը կատարուի մեր աչքերուն առջեւ, արթնութեան կոչ մըն է փոքր ժողովուրդներուն, ապա ուրեմն եւ մեզի համար :

Չի բաւեր խաղաղութիւն աղաղակել, միեւնոյն ատեն ճակատ կազմելով անոնց հետ որ անընդհատ կը փորեն ե՛ւ խաղաղութեան ե՛ւ ազատութեան հիմերը, համաձայն կանխորոշ ծրագրի մը :

Գաղութներու ինքնապաշտպանութիւնը բոլորովին ուրիշ բան կը թելադրէ մեզի : Այստեղ եւ ամէն տեղ :

Կը թելադրէ լրջութիւն եւ հեռատեսութիւն ; Ամփոփում, կեդրոնացում ներքին ուժերու :

Հերիք է որքան չփոթեցին հայրենիքի սէրն ու զանազան արկածախնդրութեանց «սէրը» :

Հայկական Արտասահմանը այլեւս չի կրնար հանդուրժել սնամէջ մարզանքներու, ինչ անունով ալ փորձուին :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԱՆԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԵՒ ԵԿԵՂԵՑԱՍԷՐ»

Անշուշտ կարդացիք «անկուսակցական եւ եկեղեցասէր» թեկնածուներու ցանկը, այս կիրակի օրուան ընտրութեանց առթիւ :

Տասներկու «անկուսակցական»ներէն չորսը սոցիալ-դեմոկրատ հնչակեան են, հին կամ նոր : Մէկը՝ ռամկավար, եթէ չեմ սխալիր՝ անդամ իրենց կեդր. վարչութեան :

Անհրաժեշտ չէ արձանագրել անունները, որպէսզի ճանչնաք :

Մնացեալ եօթնէն երեք-չորսը կրնաք ուղեկից համարել մէկուն եւ միւսին :

Անդին կը մնան քանի մը «եկեղեցասէրներ», պնակ պտտցնելու համար, կիրակիէ կիրակի :

Զորս երեւելիներ որոնք ապահովաբար որեւէ խորհրդային թերթ, ոչ իսկ «Էջմիածին»ը տեսած կամ կարդացած են, հրապարակաւ կը յայտարարեն թէ ձեր քուէները տալով այս ցանկին, ապահոված պիտի ըլլաք «հայ ազգին եւ հայ եկեղեցիին միասնականութիւնը» :

Զորսէն մէկը բողմանտան է, իսկ միւսը՝ բժշկապետ :

Բայց կը թուի թէ երկուքն ալ պէխսապէր են իրենց քթին տակ սարքուած խաղերէն :

Աւելի գէշ, եթէ գիտեն, բայց կը փորձեն պարակել :

Արդեօք օրհնութեան գի՞ր մը կը սպասեն Ամենայն Հայոց կաթողիկոսէն, որ եթէ իմանար ամբողջ անցուդարձը, պիտի աղաղակէր.

— Տէր, թող դոցա, զի ոչ գիտեն զինչ գործեն :

ՎԱՀԷ

Ձեր քուէները տուէք

Ժողովրդական ցանկին

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ԿՐՕՆ. ԸՆԿԵՐԱԿՑ. ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ

ԽՄԲ. — Այս կիրակի օրուան ընտրութեանց առթիւ, ստացած ենք հետեւեալ կոչը, վերի խորագիրով .—

Հայրենակիցներ, այս կիրակի, 14 Յունուար, տեղի կ'ունենայ Կրօնական Ընկերակցութեան Ընդհ. ժողովը, ընտրելու համար վարչութեան անդամներէն կանոնագրով դադրած կամ հրաժարած 12 անդամներուն տեղ նորերը :

Քառորդ դարէ ի վեր Փրանսահայ գաղութը բոլորած է խաղաղ շրջան մը : Այլ տեղերու նման չենք ունեցած պառակտումներ եւ օտար իշխանութեանց միջամտութիւնը : Ներկայ քաղաքական շփոթ օրերուն ալ գաղութիս շահերը կը պահանջեն որ պահուի այս աւանդական հանդարտութիւնը : Պէտք չէ որ քաղաքական որեւէ մարզանք իր թափանցում ընէ մեր եկեղեցիէններու : Պէտք է ստեղծել եկեղեցւոյ շուրջ առողջ եւ նըպաստաւոր մթնոլորտ մը : Անհրաժեշտ է որ վերջնապէս այս երկրի ժողովուրդն ու իշխանութիւնները վերականգնեն իրենց անվերապահ վստահութիւնը մեր Եկեղ. իշխանութեանց հանդէպ : Պէտք է ամէն գնով ալ աւելի բարձրացնել եկեղեցիին վարկը, զայն դարձնելով իրական սրբավայրը մեր ազգութիւն հաւատացեալ զանգուածին համար : Ասոր փոխարէն, կը տեսնենք որ այս պահուս մութ խլրտումներ տեղի կ'ունենան : Արդէն հրապարակի վրայ է ցանկ մը, հովանաւորուած այս գաղութը պառակտող, կրօնքը հալածող եւ միշտ օտարէն հրահանգներ ստացող ծանօթ խմբակէն :

Արդ, հակազդելու համար այս պղտոր շարժումներուն, կը ներկայացնենք ցանկ մը, որուն ներկայացուցած անձնաւորութեանց վրայ կրնաք վստահիլ թէ լիուլի պիտի արդարացնեն ակնկալուած յոյսերը :

Ուրեմն ձեր քուէները կեդրոնացուցէք միայն եւ միայն հետեւեալ անուններուն վրայ .—

1.— ԿԱՐԱՊԵՏ ՅԱԿՈԲԵԱՆ, բարերար եկեղեցւոյ, առեւտրական, անդամ նախկին Հոգաբարձութեան :

2.— ՍՏԵՓԱՆ ԳԱԶԱԶԵԱՆ, առեւտրական, կամապահ եկեղեցւոյ նախկին վարչութեան :

3.— ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ, առեւտրական :

4.— ԿԱՐՕ ԽՈՒՊԻԿԵԱՆ, արդիւնաբերող, ատենադպիր նախկին վարչութեան :

5.— ԲԻՒԶԱՆԴ ՏԷՕՎԼԷԹԵԱՆ, արդիւնաբերող :

6.— ՆՈՒՊԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ, ելեկտ. ճարտարագէտ :

7.— ԵՐՈՒԱՆԴ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, անդամ եկեղեցւոյ նախկին վարչութեան : Արհեստաւոր :

8.— ՌՈՒԲԷՆ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ, մտաւորական, քարտուղար Հայ Սպայից Միութեան :

9.— ԶԱՒԷՆ ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ, պատուոյ նախագահ Հայ Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու Միութեան, մեքենագէտ :

10.— ՀԱՅԿ ԱՂԱՊԷԿԵԱՆ, առեւտրական :

11.— ՍՈՒՐԷՆ ՃԵՐՄԱԿԵԱՆ, գործօն անդամ Ֆր. Բանակի Հայ Կամաւորներու Միութեան :

12.— ԹՈՐԳՈՄ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ, առեւտրական :

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

Ֆրանսա եւ Անգլիա կ'ամբաստանեն Խ. Միութիւնը

Բրիտանական եւ Ֆրանսական կառավարութիւնները հրապարակեցին իրենց այն ծանուցագիրները, զորս անցեալ օր ղրկած էին խորհրդային կառավարութեան, իբրեւ պատասխան Մոսկուայի ամբաստանութեանց :

Երկու կառավարութիւններն ալ վճռապէս մերժելով եղած վերագրումները, կը յայտարարեն, թէ Խ. Միութիւնն է միակ պատասխանատուն այն կացութեան, որ ստեղծած է այսօրուան դժուարութիւնները :

Ֆրանսական ծանուցագիրը կ'ըսէ, թէ բոլորովին պաշտպանողական հանգամանք ունին այն միջոցները, որոնց դէմ կը բողոքէ Խ. Միութիւնը : Այդ միջոցները հետեւանք են այն անվստահութեան եւ դժգոհութեան, որ ստեղծուեցաւ Խ. Միութեան կողմէ եւ որ ծանրանալով հասաւ անապահովութեան սուր զգացումի մը այն օրն իսկ, երբ նշանակալից յարձակում մը գործուեցաւ աշխարհի մէկ կէտին վրայ :

Յիշելէ վերջ, թէ Խ. Միութիւնը միշտ հակառակած է ապազինման ամէն միջոցի եւ պատերազմական վիճակի մէջ պահած է զինեալ մեծ ուժեր, թէ իր արբանեակները չեն յարգած հաշտութեան դաշնագրերով իրենց պարտադրուած սահմանափակումները եւ թէ, վերջապէս, զինուորականացուած ուժեր ստեղծուած են Գերմանիոյ խորհրդային գրաւման շրջանին մէջ, ծանուցագիրը կը յայտարարէ .—

« Այս պայմաններու մէջ է որ Ֆրանսական կառավարութիւնը, համախորհուրդ ուրիշ խաղաղասէր ազգերու հետ, ստիպուեցաւ ձեռք առնել Ֆրանսայի եւ Եւրոպայի—առանց կարգին եւ գերմանական հողերու — ապահովութեան համար անհրաժեշտ միջոցները : Այս պարագաներու մէջ է որ կառավարութիւնը հարկադրուեցաւ նկատի առնել Արեւմուտքի պաշտպանութեան համար նաեւ Գերմանիոյ մասնակցութեան կարելիութիւնը : Ֆրանսական կառավարութիւնը ցաւ կը յայտնէ, թէ բոլորովին պաշտպանողական հանգամանք ունեցող այս ծրագիրները, Խ. Միութեան կառավարութեան կողմէ կը նկատուին յարձակողական ծրագիրներ : Ֆրանսական կառավարութիւնը կնքած է միայն այնպիսի դաշինքներ, որոնք պաշտպանողական հանգամանք միայն ունին : Եւ կնքած է զանոնք՝ միջազգային գործակցութեամբ ծառայելու համար ապահովութիւնն ու բարեկեցութիւնը զօրացնելու հիմնական գաղափարին : Այս, խնոյն ոգիէն ներշնչուած են Գերմանիոյ մասնակցութեան վերաբերեալ ծրագիրները : Անոնց նպատակը երբեք գերման ազգային բանակ մը ստեղծել կամ գերման պատերազմական ճարտարարուեստը վերականգնել չէ, այլ գերազգային շրջանակի մը մէջ հաստատել պաշտպանողական հաւաքական իրաւակարգ մը : Ֆրանսական կառավարութիւնը համոզուած է թէ հին մրցակցութիւնները անհետացնելու եւ միեւնոյն շահերը ունեցող ազգերու հաւաքականութիւն մը ստեղծելու ճիգը միայն կրնայ իրապէս մէջտեղէն վերցնել պատերազմի ամէն շարժառիթ : Ֆրանսական կառավարութիւնը որոշած է հակառակիլ՝ Արեւմըտեան Գերմանիան որպէս յարձակման խարիսխ մը օգտագործելու գաղափարին : Այս բոլորէն վերջ, հետեւաբար, ան չի կրնար հասկնալ, թէ ինչպէս իր վարած քաղաքականութիւնը կրնայ 10 Դեկտ. 1944ին Խ. Միութեան հետ կնքած դաշնագրին հակառակ նկատուիլ» :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՔՈՐԷԱՅԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն փողոցային կռիւներ կը մղուին Վոնժու քաղաքին մէջ, ուր կարմիրները մտած են երեք կողմէն : Ութերորդ բանակին նահանջը կը շարունակուի : Կարմիրները իջած են մինչեւ Սուվոն, Սէուլէն 30 քիլմ. դէպի հարաւ : Անոնք մեծ ուժերով վար կ'իջնեն նաեւ Չունկժուէն դէպի հարաւ, նպատակ ունենալով կտրել դաշնակիցներու դէպի թաէկու նահանջի գիծը :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ մէջ նոր յաղթանակ մը շահեցաւ ֆրանսական բանակը :

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ «ԵԿԵՂԵՑԱՍԷՐՆԵՐԸ»

Փարիզի Հայ առաքելական եկեղեցւոյ վարչութեան մասնակի ընտրութեանց առթիւ, նորէն գործի է լծուեր մեր քօղարկուած «Ճակատ»ը:

Իրենց իրական դէմքն ու կերպարանքը ծածկուած այս անգամ աստուածավախ եկեղեցասէրի կեղծ դիմակին տակ, այս անվիճելի անհաւատները, Եկեղեցին ու կրօնք կործանողները, նորէն դիմած են իրենց սովորական լրբութիւններուն, քնացնելու, խաբելու համար Փարիզի ճշմարիտ եկեղեցասէրն ու հայ հաւատացեալները :

Անարի եւ քաղաքացիական քաջութենէ զուրկ, «պրոգրեսիվ» ճակատին հայկական հատուածը խուսափելով իր իսկական անունովն ու ծրագրովը հրապարակ իջնելու, այս անգամ ալ, ինչպէս միշտ, յաջողած է հրապարակ հանել «անկուսակցական եւ հայրենասէր» անուններ, որպէս ընտրելի կամ հովանաւորող մարմին, հրապարակ նետած իր ցանկին :

Գիտակցաբար կամ ոչ, մեր գաղութին մէջ, այս ծանօթ խմբակին թեւարկութեան տակ մտած կ'ըլլան ուրեմն, բոլոր անոնք, որ այս կամ այն ձեւով կը նպաստեն սարքուած պայքարին: Պարզ խօսքով «Ճակատ»ի հաւանութեամբ եւ օրհնութեամբ պատրաստուած ցանկի յաղթանակին :

Մեզի անծանօթ չեն այս առթիւ գործուած մեքենայութիւնները, ծանօթ խմբակի կողմէ, մանաւանդ վերջին ամիսներու ընթացքին:

Ջգտելով միշտ իրենց անմիջական ազդեցութեան տակ պահել Եկեղեցին ու շրջապատը, անոնք ամէն միջոց ի գործ դրին, որպէսզի ընտրութիւններու շուրջ, տեղի չունենան « կուսակցական պայքարներ» և առիթներ չստեղծուին«կառավարութեան միջամտութեան» անցանկալի հաւանականութեան:

Իրենց այս կարգի բոլոր ձեռնարկներուն մէջ, անոնք չահագործեցին միշտ եկեղեցական ընտրութիւններու առթիւ բազմաթիւ առիթներով մեր կողմէ յայտարարած այն տեսակէտը թէ՝ եկեղեցական գործին պէտք է լծել իրական եկեղեցասէր, անկուսակցական, գաղութին մէջ վարկ ու կշիռ ունեցող եւ մանաւանդ հաստուածական եւ քաղաքական ծուռ ազդեցութիւններէ ազատ անհատներ:

Հակառակորդ ճակատը իրեն հաճելի մեկնութիւններ տալով մեր արտայայտութիւններուն մոռցաւ եւ կը մոռնայ մէկ բացայայտ իրողութիւն,— այն որ իրենք, ուրիշ խօսքով յայտնի թէ քօղարկուած բոլոր տեսակի նակատականները, կը նկատուին առաջին կարգի անբաղձալիներ, իբրեւ թեկնածու եկեղեցական գործերուն :

Անոնք կը մոռնան եւ կը յամառին մոռանալ, թէ «Ճակատ»ի հովանիին տակ աշխատող որեւէ մէկը չի կրնար անկուսակցական նկատուիլ մեզի եւ մեր ժողովրդի ջախջախիչ մեծամասնութեան համար :

Եւ վերջապէս, մեր հակառակորդները կը մոռնան, որ մեր Եկեղեցին չի կրնար կատարել իր իրական դերը ներկայ պայմաններուն մէջ, ցորչափ, կը յամառին ղայն վերածել (գաղութներու մէջ) խորհրդային ներշնչումներու ենթակայ հաստատութեան մը :

Ջախողելով իրենց փորձերուն մէջ՝ «ճակատական, չէզոք անկուսակցական հայրենասէրներու » ցանկի մը շուրջ մեր համաձայնութիւնը ապահովելու, անոնք իբրեւ գործակից ճարելով քանի մը երկերես «անկուսակցական հայրենասէրներ», հրապարակ են իջած իրենց ցանկով :

Աւելորդ է ծանրանալ կատարուած բոլոր այս մեքենայութիւններու վրայ :

Մեզի համար հիմնական խնդիր է, որ այս գաղութի իւրաքանչիւր հայ անհատ յստակօրէն ըմբռնէ իր պատասխանատուութիւնը :

Սուտ – խենդ ձեւանալ միշտ հանրային խնդիրներու լուծման ընթացքին, եւ թեթեւութեամբ մօտենալ ամէն հարցի՝ այլեւս ներելի չէ այս ժամանակներուն :

Պէտք է քաջութիւն ունենալ վերջապէս սեւին սեւ, եւ ճերմակին ճերմակ ըսելու :

Մենք չէշտ կը դնենք այս ուղղութեամբ, նկատի ունենալով խումբ մը բախտախնդիր խռովարարներու հանդէպ ցոյց տրուած կրաւորական եւ համակերպող դիրքը:

Վերջի վերջոյ ո՞վ է տակաւին այն յիմարը, որ խղճի հանգստութեամբ, կրօնքի եւ եկեղեցիի պաշտպանի դերը կուտայ Սովետներու արտասահմանեան մունետիկներուն :

Կա՞ն տակաւին պարզամիտներ, որոնք կը հաւատան թէ՝ չինծու առասպելներ էին հակակրօնական պայքարը Խ. Միութեան մէջ, տասնեակ տարիներ չարունակ :

Ո՞ւր են մեր հարիւրաւոր վանքերն ու եկեղեցիները եւ հազարաւոր հոգեւորականները:

Քանի՞ չէն ու պայծառ սրբատեղիներ մնացած են ներկայիս մեր երկրին մէջ: Կա՞ն համապատախան չափով եկեղեցական սպասաւորներ եւ ի՞նչ պայմաններու մէջ:

Եւ վերջապէս, Հայաստանի եկեղեցիներուն մէջ, ե՞րբ եւ ի՞նչ պարագաներու տակ կը լսուի Հայոց ընդհանրական կաթողիկոսի ձայնն ու քարոզները:

Եթէ ուխտեալ ճակատականի համար, անհրաժեշտ է լուռ կենալ այս բոլորի մասին ու ընդհակառակն յանդգնիլ հրապարակ իջնել, որպէս «եկեղեցասէր եւ կրօնասէր», փարիզահայութեան պարտքն է թոյլ չտալ որ Հայոց եկեղեցին իյնայ անկրօններու թեւարկութեան տակ :

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Պոլսոյ նորընտիր պատրիարքին ողջոյնը իր ժողովուրդին

ԱՆՍՊԱՌ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՅ ՄԵՐ ԳՈՐՈՎԸ, ԲԱՅՑ ՊԻՏԻ ՊԱՀԵՆՔ ՄԵՐ ԿՈՐՈՎԸ

ԽՄԲ.— Պոլսոյ նորընտիր պատրիարքը, Գարեգին արք. Խաչատուրեան, հետեւեալ գիրը ուղղած է ընդհ. ժողովին, Պուէնոս Այրէսէն, Դեկտ. 21 թուականով.—

Խոր յուզումով կը լսեմ ստամպուլահայ մեր ժողովուրդին խանդավառութիւնը պատրիարքական ընտրութեան արդիւնքին շուրջ ստեղծուած :

Ըսենք, միանգամ ընդմիշտ, թէ Աստուծոյ կամեցողութեամբ այլեւս ձեր Պատրիարքն եմ, եւ մեր ժողովուրդին հոգեւոր ոչ թէ պետը այլ հայրն եմ: Հայր մը իր զաւակաց հանդէպ անխտիր սէր միայն կը տածէ: Այդ սէրը, սակայն, թէեւ բխած սրտէն, իր ներշնչումն ունի նաեւ միտքէն, որ կը գործէ օրէնքով: Մեր ժողովուրդը պէտք է գիտնայ զայս: Անսպառ պիտի ըլլայ մեր գորովը, բայց, Աստուծոյ օրհնութեամբ, պիտի պահենք նաեւ մեր կորովը օրէնքի գիծով քալելու միշտ, զերծ մնալու համար սաթայքումներէ, եւ պիտի ակնկալենք, որ մեր զաւակները գիտնան գնահատել այս անհրաժեշտութիւնը, որպէսզի հովուի եւ բանաւոր հօտի միջեւ միշտ փոխյարաբերութիւնն ըլլայ ներդաշնակ: Այս է ոսկի բանալին ամէն յաջողութեան: Ես այդ բանալիով կուգամ ձեզի: Այն ոգեւորութիւնը, որ ստեղծուած է ընտրութեանս առիթով, այն ովսաննաները որոնցմով կ'ուզէք դիմաւորել ձեր նոր Պատրիարքը, պիտի ունենան արժէք այն ատեն միայն երբ անկեղծ ու սերտ համագործակցութեամբ կարողանանք հաստատել բաղձալի խաղաղութիւնը իր բոլոր բարիքներով :

Մեր ժողովրդապետական կառավարութեան բարեացակամ վերաբերումը մեր ժողովուրդին եւ անոր ներկայացուցիչներու կողմէ ընտրուած նոր Պատրիարքի հանդէպ, պարտինք բարձրօրէն գնահատել մեր պարկեշտ, հաւատարիմ եւ խոհական կենցաղավարութեամբ, չշեղելով երբեք եւ մեր եկեղեցական, եւ պետական կանոններուն եւ օրէնքներուն տրամադրութիւններէն: Մեր եկեղեցւոյ ոգին երաշխաւորութիւնն է այսպիսի ուղղամիտ ընթացքի մը հնարաւորութեան: Այդ ոգին կ'ենթադրէ նաեւ խիստ կարգապահութիւն, որ անհրաժեշտ պայման է կանոնաւորութեան, հետեւաբար եւ արդիւնաւոր գործունէութեան : Մարդկային տարրական պարտականութիւններու եւ իրաւունքներու կիրարկման զօրաւոր լծակն է այն :

Մենք վստահ ենք, թէ Հանրապետական Թուրքիոյ կառավարական ներկայ ոգին ինքն ալ բարձրօրէն պիտի գնահատէ մեր եկեղեցւոյ այդ ոգին որ կրօնական խորքով մարդկայնական է նոյնատեն :

Այս ոգին պիտի ըլլայ լուսարձակը իմ քայլերուս, նաեւ բոլոր անոնցը որոնք իրենց անկեղծ, ջերմ ու անչահախնդիր աջակցութիւնը պիտի բերեն եւ պարտին բերել մեզի: Չկայ աւելի փոցր բան քան լսել քնարական քնքշութեամբ յօրինուած ներդաշնակ համերգ մը: Այս քաղցրութիւնը պէտք է ծորի ամէն սրտէ, ամէն մտքէ, ամէն լեզուէ եւ ամէն գրչէ: Ջգուշանալ այս ներդաշնակութիւնը խանգարող որ եւ է խոպոտ խաղէ «Հօր Տան Նախանձը» պէտք է ուտէ ամէնուս սիրտը անխտիր: Այդ տան սրբազան խորհրդանիշը Եկեղեցին է, այսինքն ժողովուրդը իր ամբողջութեանը մէջ, գլուխ ունենալով քրիստոնէական մաքուր, բարձր ու խորունկ ներշնչումներու լուսաղբիւրն եղող «ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԻՇԽԱՆԸ» :

Ինչպէս պիտի ուզէի, որ իմ այս խօսքերը տեղ գտնէին բոլոր անոնց մէջ որոնք, իրաւունքով, կ'ակնկալեն ինձմէ քաջ հովիւի մը պարտաճանաչութիւնն ու նուիրումը: Գիտէք թէ ով է անհամեմատ «ՔԱՋ ՀՈՎԻՒԸ»: Մենք անոր սպասաւորներն ենք: Պարտինք ընել ինչ որ կարող ենք ընել ձեր գործակիցներով, հոգեւորական թէ աշխարհական, որպէսզի մեր սպասաւորութիւնն ըլլայ պտղաբեր եւ ի շինութիւն բազմակարօտ «բանաւոր հօտ»ին :

Կը չեշտեմ բանաւոր բառը, փարատելու համար այն թիւրիմացութիւնը, որով առօղ ոյակուած հօտը կը չփոթուի ոչխարային անբան հօտին հետ :

« Դալարագեղ վայրերու մէջ բնակեցնել եւ հանդարտ ջուրերու մօտ սնուցանել» այդ հօտը, ահա պատկերաւոր ոճով բացատրուած այն հոգեվիճակը զոր պարտինք ստեղծել համագործակցաբար մեր պետութեան հովանիին տակ: Այս համագործակցութենէն ոչ ոք դուրս պիտի մնայ: Ջենք ուզեր երեւակայել բացառութիւններ, որոնք եթէ ըլլան իսկ միայն հայրական վիշտ ու կարեկցութիւն պիտի գտնեն մեր մէջ: Կայ, սակայն, այս վիշտէն բխած սաստը օրէնքի հեղինակութեան :

Աւելի չեմ ուզեր երկարել: Այդ աւելին իմ կոնդակով եւ իմ գործունէութեան ընթացքին: Միայն ըսեմ մէկ բան եւս, եւ չեշտեմ ալ: Անսխալ մարդ չկայ երկնքի տակ, բոլորս ալ վրիպանքի ենք ենթակայ: Սխալը մատնանշել սրտցաւօրէն՝ պարտականութիւն է: Այդ ուղղումը կ'ըլլայ լուրջ ու առողջ քննադատութեամբ՝ առանձին տեսակցութիւններով եւ հրապարակով իսկ: Ո՞ր հիւանդը պիտի արհամարհէր ու մերժէր նշդրակը, երբ անոր կիրարկութիւնը, բժշկական քննութեամբ, դառնար անհրաժեշտ: Բայց քաջ առողջ մարմինի մը համար գործածել զայն, կարող է ունենալ աղիտաւոր հետեւանք՝ մահ իսկ պատճառելով: Ասիկա աւելի ճշմարիտ է մեր ընկերային – բարոյական կեանքին համար:

Արդ, հարկ կայ մատնանշել մեծագոյն պատասխանատուութիւնը լայն գործարանային օրկանին — որ կը կոչուի Մամուլ: Գրիչ չարժելը թեթեւ գործ չէ, ան արուեստ մըն է նուրբ, դըժուարին: Գրիչը պէտք չէ ըլլայ ստրուկը սրտէն ու լեզուէն բոցավառող ու խանձող կիրքին: Ծառայ է եւ մամուլը, այն իմաստով որ ենք մենք բոլորս, հոգեւորական թէ աշխարհական, հրաւիրուածներս ի սպաս մեզ ընտրող ժողովուրդին յառաջդիմութեան եւ բարօրութեան նուիրելու մեր հոգեւոր եւ մտաւոր բոլոր ուժերը, մեր բարոյական եւ նիւթական բոլոր կարողութիւնները: Այս ամէնը օրէնքով նուիրագործուած են, մեր իրաւասութեան սահմանին մէջ:

Ահա ինչ որ գալուստէս առաջ կ'ուզեմ որ գիտնայ մեր ժողովուրդը, գիտնան մեր պաշտօնակիցները:

Այս առիթով կը փութամ ամանորեան եւ Ս. Ծննդեան իմ շնորհաւորութիւններն ուղարկել մեր պատուական ժողովուրդին, մաղթելով ի սրտէ որ Բեթլեհէմի մէջ ծագած «ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՆ ԱՐԵԳԱԿԸ» իր խաղաղաբեր ու շինարար սիրոյ ջերմիկ ու կենդանարար ճառագայթներով փարատէ ազգերու երկինքը պատող երկիւղի մութ ու սպառնալից ամպերը եւ տայ անդորրութիւն համայն ժողովուրդներու սրտերուն :

Թող օրհնէ Աստուած մեր ժողովուրդն ամբողջ իր բոլոր ներկայացուցիչներով եւ իր շնորհաց մէջ պահէ զանոնք:

Հայրական ջերմ սիրոյ ողջունիւ եւ օրհնութեամբ, մնամ աղօթարար ընտրեալ պատրիարք Հայոց Թուրքիոյ՝

ԳԱՐԵԳԻՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Պատուոյն Պ. Զաքար Քէնտիրեան ցաւակցութիւն յայտնելով ողբացեալ ընկեր Միհրան Գարբիլեանի մահուան առթիւ, կը խնդրէ հետեւեալ ճշդումը կատարել.—

Երբ այս հպարտ մարդը չէր կրնար իր հացը ճարել, Վեթ. Ֆոնտին հետ, երեք ոչ–Դաշնակցականներ ալ յանձն առին դիմել բոլոր հայրենակիցներուն եւ ամէնքն ալ խոստացան իրենց ամսական բաժինը տալ, մինչեւ պապային մահը: Ուրեմն այդ երեք հոգիով հոգատար մարմինը ամէն Հայու դիմեց եւ կուսակցական, չէզոք, հարուստ ,աղքատ սիրով ընթացք տուին: Այսպէս պապային ամսական ծախքը առինք մեր ձեռքը եւ այդպէս շարունակուեցաւ մէկուկէս տարի եւ ծախսուեցաւ հարիւր քսան հազար Ֆրանք: Ես շատ մանրամասնութիւններու մէջ չեմ մտներ, քանի որ այդ հաշիւները փակուած են: Այսքանը գրեցի կարծելով որ Վահէն անտեղեակ է:

Զաքար Քէնտէրեան

ԵՐԵՔ ՀԱՐԻՒՐ ՀԱԶԱՐ Աւստրիացիներ մասնակցեցան Աւստրիոյ Հանրապետութեան նախագահ ընկերվարական Տոքթ. Քարլ Ռէնների յուղարկաւորութեան: Նախագահը մեռած էր Դեկտ. 31ին, 80 տարեկան հասակին: Կայսր Ֆրանց Եօզէֆի յուղարկաւորութենէն ի վեր (1916) Վիէննան այսքան բազմութիւն տեսած չէր :

ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ Միջազգային կազմակերպութիւնը (ԻՐՕ) կը տեղեկացնէ, թէ Քանատա, որ մինչեւ այսօր 100.000 տարագիրներ ընդունեց, 1951ին ալ պիտի ընդունի 50.000 հոգի եւս: Նոր Զելանտան ալ պիտի ընդունի 3000 տարագիրներ :

«ՆՈՐ ԱԶԴԱՐԱՐ»Ը ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Ինչպէս հաղորդած էինք, «Նոր Ազդարար» եռամսեայ պարբերաթերթ մը սկսած է լոյս տեսնել Կալկաթայի մէջ, արտօնատիրութեամբ եւ խմբագրութեամբ Ջ. Յ. Հանանեանի: Առաջին խմբագրականին մէջ կը գրէ թէ, հնդկահայ գաղութը, ծնունդ պարսկահայութեան, գաղթած է գլխաւորաբար Նոր Ջուղայէն: Ան ջերմ ազգասիրութեամբ տոգորուած, հեռաւոր հայ գաղութներու ազգային, կրթական ու մտաւոր լուսաւորութեան կարեւոր հաստատութիւններու հիմնադիրն է եղած: Մոսկուայի Լազարեան ճեմարանի հիմնադիրն է Նոր Ջուղայեցի Եղիազարեան (1816ին): Խաչփեղի Նուպարեան – Շահնազարեանը, հաստատեց համալսարանցի Կարապետ Շահնազարեան: Մատրասաբնակ Ռաֆայէլ Մուրատը հիմնեց Փարիզի եւ Վենետիկի կրթական տաճարները: Նոր Ջուղացի Գրիգոր Խալդարեան Փեթրսպուրկի մէջ առաջին տպարանը բացաւ 1786ին:

1866ին Ամսթերտամի մէջ առաջին հայ պատկերազարդ Աստուածաշունչի տպագրիչը՝ Նոր Ջուղայի վանքի Խաչատուր վարդապետի հաստատած դպրոցին աշակերտ Ոսկան Երեւանցին էր:

Հայ լրագրութեան ծագման պատմութեան մէջ Ռահվիրայի դերը կ՚իյնայ հնդկահայ գաղութին: Առաջին ազգային լրագիրը, «Ազդարար»ը տպագրուած է Մատրասի մէջ 1794ին, Շիրազցի Տէր Յարութիւն Շմաւոնեանի ջանքերով:

Մատրասի, Պոմպէյի եւ Կալկաթայի մէջ 1794 — 1863 տասնըմէկ հայ պարբերաթերթեր հրատարակուած են:

1820ին Կալկաթայի առաջին հայ թերթը «Հայելի Կալկաթեանն» է որ մէկ տարի կեանք ունեցաւ: Ապա մէկ տարի «Շտեմարան»ը տիրացու Մարտիրոս Մկրտիչեանի խմբագրութեամբ:

1822 — 1845 քանի մը լրագիրներ լոյս տեսած են: 1845ին Մեսրոպ Թաղիադեանի խմբագրութեամբ «Ազգասէր» շաբաթաթերթը երեւցաւ որ եզակի տեղ կը գրաւէ հնդկահայ գաղութի լրագրութեան մէջ: Եօթ տարի տեւեց:

«Արա» անգլերէն ամսաթերթը լոյս տեսած է Մելիք Բէգլարեանի խմբագրութեամբ: Տեւած է երեք տարի: Երկրորդ անգլերէն թերթը «Հայ» լոյս կը տեսնէ 1908ին Յովսէփ Բարսեղեանի կողմէ: Այս թերթը վերջինը կ՚ըլլայ 115 տարիներու գրական կեանքին Հնդկաստանի մէջ:

Հայ ազատագրութեան առաջին գաղափարը ծագած է հնդկահայ գաղութին մէջ: Մատրասաբնակ Աղա Շամիր Սուլթանումեանն էր որ ուզած է իր սեփական դրամով գնել Հայաստանը հայութեան համար:

1933ին Հայոց Մարդասիրական Ճեմարանի աշակերտական միութիւնը դպրոցին մէջ հրատարակեց «Զանգ» ամսաթերթը:

«Նոր Ազդարար»ի նպատակն է.— ա) Մեր ալգի հայ լեզուի, Հայոց պատմութեան ու գրականութեան սէրը արթուն եւ կենդանի պահել:

բ) Խրախուսել մեր նոր սերունդը գրական աշխատանքի մէջ:

գ) Մանկական ու աշակերտական առանձին բաժին ունենալ, փոքրերու ինքնուրոյն զարգացման համար:

դ) Մշակութային կապ հաստատել մեր հեռաւոր ցեղակիցներու հետ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԹԱՏՐՈՆ ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

ԿԱՐՏԱՆ.— Այս գաղութը որ Ազատագրութենէն վերջ շատ թուլցած էր կարգ մը անմիտներու խայտառակութեանց հետեւանքով, հետզհետէ կը բազմապատկէ իր գործունէութիւնը: Շնորհիւ Հ. Յ. Դ. Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէի եւ մանաւանդ Ն. Ս. «Վարանդեան» խումբի երիտասարդներուն, որոնք ջանք չեն խնայեր, ազգային կեանքը վառ պահելու համար: Մանաւանդ դպրոցի չգոյութիւնը մեծ ցաւ կը պատճառէ, ատոր համար ալ վերջին երկու տարուան ընթացքին թատերական երեկոյթներ կազմակերպեցին եւ այնպէս ալ պիտի շարունակեն, որպէսզի փորձեն ընթացքին շարունակ մայրենի բարբառը լսեն: Այս աշխատանքներուն մեծագոյն բեռը ստանձնած է այս տողերը գրողը որ բաւական փորձառութիւն ունի, շնորհիւ Մ. Մարութեանի եւ ուրիշ դերասաններու:

Վերջին ներկայացումը եղաւ «Աշուղ Ղարիպը», դերակատարներէն շատեր առաջին անգամ բեմ ելլելով հանդերձ յաջողութեամբ կատարեցին իրենց դերերը: Օր. Մարի Նաւոյեան (Շահ Սանամ) այս անգամ եւս ցոյց տուաւ գնահատելի ձիրքեր: Անդրանիկ Մաթոյեան շատ յաջող էր Ղարիպի դերին մէջ: Մանաւանդ որ ինքն էր սազը նուագողը, Օր. Իւղարեր Աստուրեան յայտնութիւն մըն եղաւ Կարտանի բեմին համար, մօրը դերը կատարելով: Օրիորդներ Անահիտ Նորտիկեան եւ Աստղիկ Նաւօեան մեծ յաջողութեամբ կատարեցին Ղարիպի քրոջ եւ Արեգնազի դերերը. գիժ մանուկի դերը կատարեց խումբին ղեկավարը, Ն. Սարգիսեան: Յաջող էին նաեւ Ա. Առաքելեան, Ս. Գինոսեան, Գ. Առաքելեան, Զաւէն Գինոսեան, Աղատ Անտոնեան, ընկեր Կարապետ Գալայճեան:

Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ ծայրէ ծայր լեցուած էր սրահը, նոյնիսկ ոտքի վրայ կենալու տեղ չկար: Էքսէն եւ Կարտանի մօտակայ շրջաններէն [illegible] հայրենակիցները եկած էին ոչ միայն թատերական գեղեցիկ երեկոյթ մը վայելելու, այլեւ [illegible]երելու համար Հ. Յ. Դ. Ն. Ս. «Անդրանիկ» թատերախումբը որ բացի երկու հոգիէ, կը բաղկանայ, այս հողին վրայ ծնած ու հասակ առած երիտասարդներէ: Այդ պատճառով ալ ոչ միայն բարոյապէս այլեւ նիւթապէս մեծ յաջողութիւն գտաւ: Մեր գաղութի հայրենակիցները կը փափաքին որ խաղը անգամ մը եւս ներկայացուի:

Ներկայացումէն վերջ, մինչեւ արշալոյս շարունակուեցան հայկական եւ եւրոպական պարերը նուագախումբով, ղեկավարութեամբ Պ. Գ. Գասպարեանի:

Նոր տարուան առթիւ Երկրի աւանդական սովորութեան համաձայն խնջոյք մը սարքուած էր, Հ. Յ. Դ. «Գեղունի» սրահին մէջ, ուր քառասունէ աւելի երիտասարդ եւ երիտասարդուհիներ, հաւաքուած սեղաններու շուրջ մինչեւ լոյս հայկական երգերով ու պարերով զուարճացան: Յետոյ աւուտէն մինչեւ իրիկուն, երգերով պտտեցան բոլոր հայկական տուները, մեծ ուրախութիւն պատճառելով չափահաս սերունդին:

Ն. Ա. Սարգիսեան

ԼԻՈՆԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԸ ԸՆԴԱՐՁԱԿՈՒԱԾ

1951ին համար **12.500** քառ. մեթր յաւելուածական հողամաս մը տրամադրուած է ցուցադրողներուն:

Լիոնի միջազգային տօնավաճառին համար միշտ խնդիր եղած է, տարուէ տարի, գտնել բաւարար տարածութիւն, տեղաւորելու համար ցուցադրողները որոնք միշտ բազմաթիւ պահանջներ կը դնեն:

Վերջին անգամ նոր սրահ մը (Hall) կցուեցաւ Կոան Փալէին:

1951ի տօնավաճառին, 1951 Մարտ 31էն 9 Ապրիլ, երեք կարգի ընդարձակումներ ամբողջապէս վերջացած եւ տրամադրելի պիտի ըլլան:

Մեքենական ցուցադրութիւններու սրահին տարածութիւնը 7500 քառ. մեթրէն 15.000ի պիտի բարձրանայ, որուն շնորհիւ կարելի պիտի ըլլայ, մեքենայ – գործիքի եւ մեքենական կազմածներու սովորական ցուցադրողներուն հետ ընդունիլ հիւսուածեղէնի մեքենաները եւ ճարտարագործական ելեկտրականութեան ամէնէն կարեւոր արտադրութիւնները: Այս ընդարձակ շէնքը, երկու ներդաշնակ գաւիթներով պիտի կոչուի (Palais de la Mécanique et de L'Electricité):

Ընդարձակումներու երկրորդ շարքը պիտի կազմէ 5000 քառ. մեթր տարածութիւն մը, պեթոն առմէ նոր կառատան մը վերեւը, որ պիտի կրնայ ընդունիլ աւելի քան հարիւր կառքեր:

Վերջապէս Կոան Փալէին մէջ նոր սրահ մը կը շինուի 500 քառ. մեթր տարածութեամբ եւ զոյգ:

Ինչպէս կը տեսնէք, Լիոնի Միջազգային Տօնավաճառը միշտ նոր շինութիւններ կը կատարէ, որոնց շնորհիւ կարելի պիտի ըլլայ 300 նոր ցուցադրողներ ընդունիլ 1951ին:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ապաստանած ռուս տարագիրները առաջարկած են կազմել կամաւորներու կիսաբաժին մը, որ պիտի կռուի բանակի շարքերուն մէջ, կարմիր բռնակալութեան դէմ, եւրոպական բանակին մէջ, հրամանատարութեամբ զօր. Այզընհաուըրի:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ հաւանեցաւ բանակցութեան ձեռնարկել Մ. Նահանգներու հետ, պատերազմի ընթացքին կնքուած 11 միլիառ տոլար պարտքի հարցը կարգադրելու համար:

ՀԱՆՔԱՄՈՒԽԻ մեծ խնայողութեան մը ձեռնարկած է անգլ. կառավարութիւնը: Առաջին հերթին պիտի կրճատուի ելեկտրական լոյսի գործածութիւնը:

ՍՏԱՑԱՆՔ

La Resurection de l'Etat d'Israel, par T. Karnig (Թագւոր Գառնիկեան): Paris, 1950:

ԱՐՓԻ, գրական – գիտական ամսագիր, Բ. տարի Թիւ 2 (1950 Սեպտեմբեր): Տարեկան բաժնեգին 8 տոլար: Հասցէ — Imprimerie Moderne, Ave. Ekbatan, Tehran (Perse):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (39)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ԺԲ.— ԵՐԿՈՒ ՀՍԿԱՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

Գալթէնպրունէր խիստ մտահոգ կը թուէր, որովհետեւ այս պարագան ուժ կուտար իր կասկածներուն, հաւանական «պլըֆ»ի մը մասին: Բայց տեսայ, որ անհետացան իր բոլոր կասկածները երբ իր ձեռքին մէջ ունեցաւ հատ մը բազմաթիւ փաստաթուղթերէն:

Գլուխը շարժելով սկսաւ ուսումնասիրել գրութիւնը: Ակնթարթի մը մէջ, բոլորովին համոզուած էր, ճիշդ ինծի պէս:

Վերջապէս, այլեւս հարցում չուղղեցին ինծի, որովհետեւ պատասխան չէի կրնար գտնել այլեւս եւ փորձագէտները մեկնեցան: Մնացի առանձին Գալթէնպրունէրի հետ:

«Նստեցէք», ըսաւ: Հետեւաբար տեղ գրաւեցի դիւանապետին դիմաց: Այս անգամ, մեծ գրասեղանին քով չէի այլեւս. այլ, բազմած էի կաշիէ եւ հանգստաւէտ թիկնաթոռի մը մէջ:

Ապահովաբար կ՚ուզուէր մտերմիկ գոյն մը տալ խօսակցութեան որ պիտի յաջորդէր:

— Մասնաւոր օդանաւ մը տրամադրեցի ձեզի Սոֆիայի մէջ. որովհետեւ կ՚ուզէի Ռիպէնթրոփէն առաջ տեսնել ձեզ: Դուք թերեւս տեղեակ չէք, բայց Ռիպէնթրոփ ձեր բարեկամը չէ: Ըստ իրեն, դուք շատ կապուած էք Ֆոն Փափէնին որուն [illegible] չի հանդուրժեր բնաւ, մտերմաբար ասիկա կ՚ըսեմ ձեզի: Ռիպէնթրոփ պիտի փորձէ Կիկերոնի խնդիրը ներկայացնել իբրեւ արտաքին նախարարութեան մէկ յաղթանակը, մինչդեռ, միմիայն տեղեկատու դիւանին կը պատկանի ան:

«Անկարելի է ճշդել բոլոր հնարաւորութիւնները զոր Կիկերոնի հարցը կը ներկայացնէ, ոչ ալ նախատեսել ընթացքը, զոր պիտի ստանայ յետագային: Ռիպէնթրոփ համոզուած է թէ Անգլիացիները սենեկապանը գերմանական հիւպատոսարան ղրկած են մեքենայութեանց հսկայ ցանցով մը մեր [illegible]ին խնդալու համար: Կը ճանչնամ Ռիպէնթրոփը, հակառակը պնդելու սովորութիւն ունի: Եւ իր տեսակէտումէն պիտի չշեղի, առայժմ, վստահ եղէք: Պիտի թողու, որ այս թանկագին թուղթերը մգլոտին իր դարաններուն մէջ, եւ ա[illegible] է որ պէտք է արգիլել: Մեծ յոյս ունիմ է պիտի կարենամ Ֆիւրէրէն (Հիթլէր) ձեռք բերել այս գործը մեզի յանձնելու հրամանը: Առայժմ, Կիկերոնի վճարելու համար մէկ դահեկան իսկ մի առնէք արտաքին նախարարութենէն: Արդէն, վերջին 30 հազար սթերլինը ղրկեցի ձեզի: Ստացա՞ք այդ գումարը չէ՞:

— Անշուշտ: Հրահանգներուն համաձայն յանձնեցի ստացագիրը, բայց կարեւոր բան մը պիտի խնդրեմ ձեզմէ: Ճշդեցէք թէ ով պիտի խառնուի գործին: Շատ ծանրաբեռնուած եմ Կիկերոնի հարցով, որովհետեւ ստիպուած եմ առանձին աշխատիլ, գաղտնիքը պահելու համար:

«Այս պայմաններուն մէջ պէտք չէ որ վիճելի իրաւասութեամբ անձեր աւելորդ աշխատանք մը պարտադրեն ինծի: Միտքս եւ թեւերս ազատ ըլլալու են: Այլապէս, պիտի խնդրեմ, որ ուրիշի մը յանձնէք այս գործը, որովհետեւ ոչ ոք կրնայ ժխտել թէ շատ փափուկ է ան: Կրնա՞մ յոյս դնել ձեր վրայ որպէս զի Պերլին ճշդէ իրաւասութեան հարցը միանգամընդմիշտ:

— Համաձայն եմ, որոշում մը կ՚առնեմ Ֆիւրէրէն: Իսկ այժմ, անգամ մը եւս ըսէք ինծի ձեր անձնական կարծիքը Կիկերոնի եւ անգլիական փաստաթուղթերուն մասին: Ծանօթ է ձեզի Անգարայի կացութիւնը, ես չեմ կրնար դատել: Կը կարծէ՞ք որ վստահութեան արժանի են այդ սենեկապանին խօսքերը: Այս մարդը իր գլուխը վտանգի կ՚ենթարկէ: Կարդացի ձեր բոլոր հեռագիրները: Ինչ որ պատմած էք ցարդ, տրամաբանական ըլլալ կը թուի: Երբ կը կարդանք, կարծես թէ շատ բնական ու՛ պարզ են այդ ամէնը:

Կը հասկնաք... իմ դիրքիս մէջ մէկը, պէտք է զգուշանայ հաւատք ընծայելէ...: Կը խորհի՞ք որ այդ սենեկապանը կարող է իսկապէս այսպիսի քաջագործութեան մը. եթէ համոզիչ փաստեր բերէք, պիտի ընդունիմ որ ճշմարիտ են այս փաստաթուղթերը եւ մէկ կողմ պիտի թողում պլըֆի հաւանականութիւնը:

Անգամ մը եւս պատմեցի, ինչ որ գիտէի Կիկերոնի մասին, բայց հաստատելու համար իր խօսքերը, կ՚ապաւինէի միայն ենթադրութիւններուս եւ անձնական դատողութեանս:

(Շար.)

ԶՕՐ. ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի կէսօրէ առաջ Փարիզ հասաւ եւրոպական միացեալ բանակի ընդհ. հրամանատարը, զօր. Այզընհաուըր, իր սպայակոյտի պետին հետ միասին: Ոստիկանութիւնը ձեռք առած էր արտակարգ միջոցներ: Որեւէ միջադէպ չպատահեցաւ:

Զօրավարը, ժամանումէն քանի մը ժամ վերջ, ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով յայտարարեց, թէ «ուժ կայ մեր միութեան մէջ եւ երբ մենք միացած ոտքի կը կանգնինք, չկայ որեւէ բան, զոր Ատլանտեանի ժողովուրդները չկարենան գլուխ հանել: Թող լաւ սերտեն պատմութեան դասերը ամէն անոնք, որ կրնան այս ուժը փորձելու փորձութիւնը ունենալ: Ազատութեան դատը բնաւ պարտուած չէ»: Զօրավարին ճառը թարգմանուեցաւ չատ մը լեզուներու միաժամանակ:

Լոնտոնէն Փարիզ հասաւ նմանապէս մարաջախտ Մոնթկոմըրի, որ Զօր. Այզընհաուըրի փոխանորդը պիտի ըլլայ: Եկած օրն իսկ երկու զինուորականները ունեցան խորհրդակցութիւններ, իսկ երէկ, զօրավարը սկսաւ իր խորհրդակցութիւնները արտաքին եւ պաշտպանութեան նախարարներ Պ. Պ. Շումանի եւ Ժ. Մոքի հետ:

╳ Պաշտպանութեան նախարար Պ. Ժիւլ Մոք կիրակի օր, Պէզիէրի եւ Մոնփէլիէի մէջ խօսեցաւ երկու ճառեր եւ ըսաւ որ «մեր ուզածը գերմանական բանակ մը չէ, այլ մարտական խումբեր եւրոպական բանակի մը մէջ: Պրիւսէլի մէջ մենք հրաժարեցանք մեր հասկցած ձեւով եւրոպական բանակի մը կազմութեան ծրագրէն, բայց ընդունիլ տուինք, որ զօրաբաժնի մը մէկ երրորդ ուժէն աւելի ուժ ունեցող գերման զօրամասեր պիտի չստեղծուին: Չեմ ուզեր որ օր մը զիս մեղադրեն թէ պատրաստ չէինք: Պիտի մաղթենք որ «Զօրսերու ժողովը» կարենար այդ՝ նպատակին հասնիլ: Մինչեւ այդ նպատակի իրագործումը, սակայն, իրաւունքը չունինք տկարացնելու վերազինման մեր ճիգը: Ֆրանսա պէտք է չափաւոր, չափաւորող եւ խաղաղասէր տարր մը ըլլայ»: Պ. Մոք ըսաւ նաեւ, որ համայնավար մը չի կրնար Ֆրանսական որեւէ զօրամասի հրամանատար ըլլալ:

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼԻ ԿՈՉԸ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

Զօր. տը Կոլ ճառ մը խօսելով Նիմի մէջ, յայտարարեց թէ Մ. Նահանգները պարտաւոր են պաշտպանել Եւրոպան եւ ոչ թէ լքել:

— «Խօսքս ձեզի կ՚ուղղեմ, Ամերիկացիներ: Եւրոպան պէտք ունի ձեզի: Դուք ալ պէտք ունիք Եւրոպայի: Անոր փրկութիւնը նախապայմանն է ձեր փրկութեան: Պէտք չէ որ Ազատութեան ճակատը որեւէ պարագայի մէջ եւ որեւէ գնով կորսնցնէ ինչ որ տակաւին կը պահէ Եւրոպայի մէջ: Եւրոպան նախապատուութիւն կը վայելէ: Ամերիկայի զինեալ ուժերը պէտք է այնպէս մը պատրաստուին որ կարենան ի հարկին զանգուածօրէն եւ անյապաղ օգնութեան հասնիլ Ովկիանոսին այս ափը»:

Զօրավարը այս առթիւ ալ չեշտեց թէ Ֆրանսայի վրայ կ՚իյնայ արեւմտեան Եւրոպայի վերակենդանացման գլխաւոր պատասխանատուութիւնը: Իր կարծիքով, Ֆրանսան պէտք է ունենայ 20 միություն զօրաբաժին, 5000 սաւառնակ եւ 350.000 թոն տարողութեամբ մարտանաւ: «Ամերիկեան օգնութիւնը չի կրնար Եւրոպացիները ազատել իրենց պատասխանատուութենէն: Եւրոպացիներուն իրենց կ՚իյնայ պաշտպանել իրենց Եւրոպան եւ օր մը ամբողջովին ազատել զայն»: Այս մտահոգութեամբ, զօրավարը անհրաժեշտ կը գտնէ Սպանիոյ եւ Գերմանիոյ գործակցութիւնը, արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան համար:

Եզրակացնելով, զօր. տը Կոլ նորէն յայտարարեց թէ պատրաստ է ազգ. միութեան կառավարութեան մը գլուխն անցնելու:

ԿՐԻՓԻ համաճարակէն 102 հոգի մեռած են Անգլիոյ 125 քաղաքներուն մէջ, մէկ շաբթուան ընթացքին: Անցեալ շաբթու մահերու թիւն էր 54: Լոնտոն ալ վարակուած է համաճարակէն: Թերթերը կը գրեն թէ զանազան գործարաններու 10 — 10 առ հարիւր աւելին չեն կրցած գործի երթալ: Պելժիոյ մէջ մասնաւորապէս վարակուած են պետական պաշտօնեաները եւ մեծ վաճառատուներու ծառայողները: Տասը Պելժիացիներէն երկուքը վարակուած են: Նախարարութեանց պաշտօնեաներէն 40 առ հարիւրը արձակուրդ ստացած են հիւանդութեան պատճառով եւ միայն ստիպողական գործերու ընթացք կը տրուի: Ֆրանսայի մէջ հիւանդութիւնը համաճարակի հանգամանք չունի տակաւին, բայց բժիշկները զգուշութիւն կը պատուիրեն: Վարակումները զգալի են հարաւային շրջանին մէջ:

3000 ՆԱՑԻՆԵՐ ցոյց մը կատարեցին Լանտսպէրկի մէջ (Պավարիա), բանտին առջեւ, պահանջելով ազատ արձակել 27 պատերազմի ոճրագործներ: Երեք հարիւր տարագիր Հրեաներ «անկցին մարդասպանները» կ՚աղաղակէին, երբ ցուցարարներէն մէկը պաշտպանեց բանտարկեալները: Ոստիկանութիւնը հարկադրուեցաւ միջամտել: Ցոյցէն վերջ Հրեաները արարողութիւն մը կատարեցին ի յիշատակ 90.000 Հրեաներու, որոնց դահիճը, Օթթօ Օլէնտորֆ, բանտարկեալներէն մէկն է:

Բացում Համազգայինի Լսարանի

Համազգային Լսարանին Ա. հաւաքոյթը տեղի կ՚ունենայ Յունուար 12ին, Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Le Cadet սրճարանին վերնայարկը:

Կը խօսի ընկեր ՄԿՐ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

Նիւթը՝ «Միսաք Մեծարենցի կեանքն ու գործը»: Մէջ ընդ մէջ հատուածներ պիտի կարդացուին հեղինակին գործերէն:

Մուտքը ազատ է:

Մանուկներու Օր

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ամենաժողովրդական հանդէսը՝ «ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ»ը կը տօնուի այս կիրակի, ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր Armenouvilleի սրահին մէջ:

Շատ հաճելի գեղարուեստական բաժին, լաւ նուագախումբ եւրոպական պարերու համար: Ճոխ պիւֆէ եւ կաղանդի ծառ:

Կը հրաւիրուին գաղութիս բոլոր երախաները: ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է եւ ՍՐԱՀԸ ՏԱՔ:

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Ցերեկոյթ - Պարահանդէս

21 Յունուար կիրակի, ժամը 4էն կէս գիշեր Cercle Militaireի սրահներուն մէջ, 8 Place St. Augustin:

CUBAN PETT et ses Cubanas Cuban Boys հռչակաւոր նուագախումբը:

Պիւֆէ, Attractions եւ անակնկալներ:

ՄՈՒՏՔԸ 300 ՖՐԱՆՔ

Սեղանները նախապէս ապահովելու համար հեռաձայնել Tru. 27-35:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ալֆորվիլէն Պ. Տիգրան Գազանճեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Քիփէլեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Ինայէթեան, Տէր եւ Տիկին Արամ Գազանճեան, Այրի Տիկին Մարի Ալլահվէրտեան, Այրի Տիկին Լուսանուշ Տատուրեան եւ պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, եւ ծաղկեպսակներով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց մօր, քրոջ եւ ազգականին ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԿԻՒԼԼԻ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆի մահուան առթիւ, որուն յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ, 2 Յունուար, 1951, Ալֆորվիլի մէջ:

ԱԶԳԱԿԱՆ ԿԸ ՓՆՏՌԵՆ

Գոստոյի մէջ իրար գտած երկու եղբայրներէն (Էմէքճիպեան, Օրտուցի) կը խնդրուի իրենց հասցէն հաղորդել Գրիգոր Շիրանեանի, Soueida, Dj. Druze (Syrie):

Նոյնպէս Պէյրութէն Լուսիա Շիրանեան, որ ունեցած է հինգ հօրեղբայրներ՝ Սահակ, Յարութիւն, Յակոբ, Գալուստ եւ Մինաս: Գրել «Յառաջ»ի միջոցաւ:

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի մասնաճիւղին այս տարուան պարահանդէսը, դիմակաւոր, կիսադիմակ եւ անդիմակ, յառաջիկայ Փետրուար 17ին, (փոխանակ Յունուար 28ի, շաբաթ գիշեր, ժամը 10էն մինչեւ լոյս, արտասովոր շքեղութեամբ եւ ճոխութեամբ, George V.ի ընդարձակ սրահներուն մէջ: Անակնկալներ եւ հանրամատչելի պայմաններ:

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

Կինս անմահացած է

Թատերգութեան ներկայացման, ուր Փարիզահայ սիրուած դերասաններու կողքին, առաջին անգամ ըլլալով պիտի տեսնէք սինէմայի ծանօթ արուեստագէտը՝ COCO ASLAN

22 Յունուարի երեկոյեան, Théâtre Iénaի մէջ:

Տոմսերու թիւը սահմանափակ ըլլալով կը յանձնարարուի այժմէն ապահովել ձեր տեղերը, գրելով կազմակերպութեան՝ K. V. Maksoudian, 32 rue Courat, Paris (20):

Պարահանդէս

Ս. Խաչ ընկերակցութեան

Ի նպաստ Հայ Հիւանդներու եւ կարօտեալներու, հովանաւորութեամբ Amicale des Anciens du 4e Bataillon de Choc du Commando de Cluny կազմակերպութեան, Cercle Militaireի սրահներուն մէջ, Փարիզ, Place St. Augustin, Կիրակի, 14 Յունուար, 1951, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր:

Գեղարուեստական բաժին, պիւֆէ, նուագախումբ:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գոմոնի Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին, բացակաները նկատի կ՚առնուին:

ԼԻՈՆԻ եւ շրջանի հայ ազգային միութեան կեդրոնական վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Լուսաւորչական Լիոնահայերը անխտիր, ընտրական ժողովի, այս կիրակի ժամը 3ին, 69 rue Louis Blanc: Օրակարգ.— Համարատուութիւն վարչութեան չորս տարուան գործունէութեան: 2) Հաշուեքննիչ մարմնոյ ընտրութիւն: 3) Կազմութիւն ընտրողական յանձնաժողովի:

ԳՐԻՒՔՍԷԼԷՆ ընկեր Արշակ Մուշեղեան 250-ական պելժ. ֆրանք կը նուիրէ 1) Տարօն – Սասնոձորի Հայր. Միութեան, 2) Պ. Արամ Մարտիրոսեանի, 3) «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին եւ 4) Վեթ. ֆոնտին, (վերջինը փոխան ծաղկեպսակի հայրենակից եւ ընկեր Մուրատ Ալաշեանի եւ Բարունակ Գումրուեանի յիշատակին:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63

Mercredi 10 Janvier 1951 Չորեքշաբթի 10 ՅՈՒՆՎ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6352–Նոր շրջան թիւ 1763

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՏՔԻ ՎՐԱՅ ՔՆԱՑՈՂՆԵՐ

Գաղութներու ինքնապաշտպանութեան խնդիրը կը հարկադրէ մեզ նորէն եւ նորէն յիշեցնել կարգ մը տարրական գիտելիքներ :

Մէկէ աւելի չարագուշակ ախտանշաններ այդ պարտականութիւնը կը դնեն բոլորիս վրայ, առանց քաղաքական դաւանանքի խտրութեան :

Մանաւանդ որ, այս անգամ ինքնապաշտպանութիւնը Ֆիզիքական իմաստ ալ ունի,— պահպանում համրանքի :

Հայրենիքն ու Հայկական Արտասահմանը կը կազմեն երկու անջատ աշխարհամասեր : Ուրեմն ստիպուած են հետեւիլ տարբեր քաղաքականութեանց :

Մեր բարի կամքէն կախուած չէ նոյնացնել զանոնք :

Միայն հոգեւոր եւ բարոյական կապերը բաւական չեն, միօրինակ ուղեգիծ մը պարտադրելու համար :

Այս տարրական ճշմարտութիւնը գաղտնիք չէ նաեւ Դաշնակցութեան ոխերիմ հակառակորդներուն համար :

Անոնք շատ լաւ գիտեն որ, կարգ մը պարագաներու մէջ, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին հրահանգներն անգամ անգործադրելի մնալու դատապարտուած են :

Գիտեն, եւ սակայն կը յամառին քրթմնջել,— «Թաս ալ, էծ (այծ) է :»

Այս ջրազլուխներէն զատ, ունինք դաս մը բարեմիտներ որոնք խոր քուն կը քաշեն ոտքի վրայ :

Կորուած օրուան իրականութենէն, անտարբեր՝ կացութեան ելեւէջներուն, անոնք ամէն ինչ բախտին ձգած են : Կը կարծեն թէ կարելի է դատ շահիլ ժպիտներ բաշխելով աջին թէ ձախին :

Ուրիշ պարագաներու մէջ կարելի էր անտեսել այս երերուն բազմութիւնը :

Արդ, օրուան հոգերը այնքան ծանր են որ, հարկադրուած ենք արթնցնել նա՛եւ ոտքի վրայ քնացողները :

Արթնցնել, որպէսզի եթէ որեւէ գործօն դեր ալ չկարենան կատարել, գոնէ չդառնան անգիտակից մեղսակիցները տնավարի մարդանքներու :

Անոնք ալ պէտք է սորվին թէ՝ տարագիր եւ ցիրուցան բազմութեանց ապահովութիւնը եւ բարօրութիւնը մեզմէ կը պահանջեն իմաստուն եւ յարատեւ աշխատանք :

Անհրաժեշտ է որ անոնք ալ սթափին եւ չորս բանան իրենց աչքերը, փոխանակ դէպի անծանօթը սուսուսելու գլխիվայր :

Ճակատագրական պահուն, «չէի գիտեր»ները չեն որ չարը պիտի խափանեն :

Դէպքերը այնպիսի ընթացք առած են որ, ամէնէն ազատամիտ իշխանութիւնն ալ հետզհետէ կը պրկէ օղակները, յանուն արտաքին թէ ներքին ապահովութեան :

Ամէն տեղ ալ պակաս չեն ջուր պղտորողներ : Իսկ ջղաձգութեան մը պահուն, ընդհանրապէս քաւութեան նոխազ կը դառնայ եկուորը :

Այս պարագան աչքի կը զարնէ մասնաւորապէս արեւելեան երկիրներուն մէջ, ուր խլրտումները յաճախադէպ են :

Միւս կողմէ, մեր մէջ ունինք դդմազգիներ եւ չոչորթներ որոնք ոչ միայն քամի կը փչեն, այլեւ կ'ուզեն մթնոլորտ ստեղծել վաղուան համար :

Անոնք անձկութեամբ կը սպասեն նոր պատեհութեանց, առանց մտածելու հետեւանքները : Ինչպէս երէկ :

Ոտքի վրայ քնացողները եթէ միայն այս պարագան ըմբռնէին, բաւական ճամբայ կորած կ'ըլլային, դէպի «աղբիւրը լուսոյ» :

Տակաւին շատ առիթներ պիտի ունենանք արծարծելու այս հիմնական հարցերը :

Պիտի խօսինք ու գրենք, որպէսզի բոլոր քնացողները արթննան, ամրապնդելու համար գաղութներու ներքին եւ արտաքին ապահովութիւնը :

Առաջին անգամ չէ որ հիմնական հոգեր կը ճնշեն մեր վրայ :

Բայց, կը թուի թէ երանաւէտ աշխարհի մը կ'ապրինք, միշտ սպասելով հեռաւոր սուրբերու հրաշքին :

Փոթորիկի՞ մը կը սպասենք, արթննալու համար :

Շ.

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԱՌՈՂՋԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք արդէն, Կիլիկիոյ կաթողիկոսը վերջերս հիւանդանոց փոխադրուած էր, իբրեւ հետեւանք սրտի նոր տագնապի մը :

Պէյրութի վերջին թղթարերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (Ազդակ, 27 Դեկտ.) —

Վեհափառին առողջական վիճակը ոեւէ փոփոխութիւն չի կրեց երկու օրէ ի վեր : Բժիշկները մեծ ուշադրութեամբ կը հսկեն : Բաղդատաբար գիշերները աւելի հանգիստ կը ճանայ :

Վեհափառին առողջական վիճակին հսկող բժիշկներու յայտարարութեան համաձայն, այս անգամուան տագնապը աւելի լուրջ է եւ պէտք է երկարատեւ հանգիստ եւ զգուշութիւն : Մասնագէտ բժիշկներ կը խորհրդակցին հիւանդութեան շուրջ : Առ այժմ, կ'ըսեն, կարելի չէ վերջնական կարծիք մը յայտնել . առաջիկայ քանի մը օրուան ընթացքին հիւանդութիւնը վերջնական վիճակ մը ցոյց պիտի տայ :

ՊԱՀԱՊԱՆԵԱՆ ԵՊԻՍԿ.Ի ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երկուշաբթի առաւօտ, Սէն Սիւլփիսի հոյակապ եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցաւ Գրիգոր եպիս. Պահապանեանի յուղարկաւորութիւնը, հայ եւ ֆրանսացի հոծ բազմութեան մը ներկայութեան :

Պատարագիչն էր գերապայծառ Մեսրոպ արքեպիս. Հապոզեան, Վիէննայի Մխիթարեանց աբբահայրը, որ հեռագրով հրաւիրուած էր այս առթիւ եւ հասաւ Կիրակի օր :

Արարողութեանց կը նախագահէր Փարիզի արքեպիսկոպոսը, Ֆէլթէն, իսկ դասին մէջ իբրեւ սպակիր կեցած էին Փարիզի պապական նուիրակ Մոնս. Ռոնքալլի եւ Արեւելքի կաթոլիկ հիմնարկութեանց ընդհանուր Աբբա Մոնս. Լաժիէ : Ներկայ էին նաեւ հայ եւ ֆրանսացի բազմաթիւ կրօնաւորներ եւ մայրապետներ, Վենետիկի Միաբանութեան կողմէ Հ. Սահակ Տէր Մովսէսեան խումբ մը աշակերտներով, Բարեգործականի, Հայ. Եկեղեցւոյ վարչութեան եւ մամուլի ներկայացուցիչներ եւն. :

Հայածէս պատարագի երգեցողութիւնները տեղի ունեցան՝ ղեկավարութեամբ Պ. Հէպոյեանի, մեներգները կ'երգէր Օր. Մարի Կառվարենց :

Հայկական բաժինը վերջացաւ ժամը 11.30ին : Յետոյ Մոնս. Ֆէլթէն կատարեց վերջին արարողութիւնը, որ տեւեց մինչեւ կէսօր :

Շատ տպաւորիչ էր հայկական պատարագը, իր ներդաշնակութեամբ :— Ս.

ԵՐԿՈՒ ՔԱՂԱՔՆԵՐ ԵՒՍ ԻՆԿԱՆ

ՄԱԿի ուժերու ընդհ. նահանջը արագօրէն կը շարունակուի Քորէայի մէջ : Անոնք կ'իջնեն դէպի հարաւ, ամէն ինչ քանդելէ վերջ իրենց անցած ճամբաներուն վրայ : Կողէն վտանգուած ըլլալով Օզանը (Սէուլէն 40 քիլմ. դէպի հարաւ) պարպուեցաւ ամէն ինչ հրակէ տրուելէ վերջ : Լքուեցաւ նաեւ Վոնժուն (38րդ զուգահեռականէն 75 քիլմ. վար) բոցերու մէջ : Առ հասարակ կ'այրի ամբողջ լքուած ռազմաճակատը : Օդանաւերը, քանի մը օրուան ընթացքին սպաննեցին տասը հազարէն աւելի Քորէացի եւ չինացի զինուորներ : Զինացիներուն ամէնէն բուռն ճնշումը ի գործ կը դրուի կեդրոնական ճակատամասին վրայ, կողէն սպառնալու համար 8րդ բանակը :

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ վերջնապէս վաւերացուց վերազինման նախահաշիւը, որով 140 միլիառ ֆրանքի նոր տուրքեր կը հաստատուին : Վարչապետը երեք անգամ վստահութեան խնդիր հանեց եւ երեք անգամին ալ շահեցաւ (323 335 333) : Առաջին քուէարկութեամբ ընդունուեցաւ վերազինման ամբողջ նախահաշիւը, որ 740 միլիառ ֆրանքի ծախք մը կը նախատեսէ : Այս առթիւ ճառ մը խօսելով, Պ. Փլեվէն ըսաւ թէ կատարուած քուէարկութիւնները «ամէնէն պերճախօս պատասխանն են տարակոյսի եւ յուսահատութեան գործակալներուն որոնք այնպէս կը ցուցնեն թէ Ֆրանսան համակերպած է ստրկութեան» :

17 ՏԱՐԵԿԱՆ ուսանող մը Էյֆէլի աշտարակի առաջին յարկէն վար իյնալով մեռաւ : Չի գիտցուիր,— անձնասպա՞ն եղած է թէ արկածով ինկած :

Ամերիկա պիտի չլքէ Եւրոպան, եթէ Մոսկուան յարձակում գործէ

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆԻ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ամերիկեան խորհրդարանի 82րդ նստաշրջանի բացման առթիւ նախագահ Թրումըն կարդաց իր աւանդական պատգամագիրը :

Իր այս գրաւոր ճառին մէջ, որուն ընթերցումը կէս ժամ տեւեց, նախագահը յայտարարեց Մ. Նահանգներու ժողովուրդին եւ աշխարհի միւս ազատ ազգերուն, թէ խաղաղութեան միակ յոյսը կը կայանայ իրենց ուժը վերականգնելու կարողութեան եւ յօժարութեան մէջ, ուժ մը, որուն շնորհիւ կարելի պիտի ըլլայ ամբողջական պատերազմ մը մղել, եթէ երբեք Խ. Միութիւնը յարձակում գործէ :

Առանց տալու անունները հանրապետական վարիչներէն Պ. Պ. Հուվըրի եւ Թէֆթի, որոնք տեսակ մը մեկուսացման քաղաքականութիւն կը քարոզէին վերջերս, նախագահը ազդարարեց թէ կը մերժէ իրենց թելադրութիւնները՝ Եւրոպայի դաշնակիցներուն հասցուելիք օգնութիւնը այս կամ այն չափով պակսեցնելու մասին : Եւ աւելցուց հանդիսաւոր շեշտով մը, թէ Մ. Նահանգները պատրաստ են բանակցելու Խ. Միութեան հետ պարկեշտ կարգադրութեանց մասին, բայց ոչ մէկ պարագայի տակ սիրաշահելու եւ ըստ այնմ ալզիջելու քաղաքականութիւն պիտի չմշակեն :

— «Մեր մարդիկը կը կռուին ՄԱԿի իրենց դաշնակիցներուն հետ կող կողի, որովհետեւ անոնք ալ մեզի պէս գիտեն, որ Քորէայի յարձակումը մէկ մասն է այն փորձին, զոր ռուս համայնավար բռնատիրութիւնը կը կատարէ, քայլ առ քայլ աշխարհը գրաւելու համար : Կը կռուին մերիները մեր հայրենիքէն շատ հեռու կէտի մը վրայ, բայց կը կռուին մեր կեանքերուն ու ազատութեանց համար : Կը կռուին, որպէսզի մենք կարենանք այսօր հոս ազատօրէն գումարուիլ եւ իբրեւ ազատ ազգ մը մենք մեզ կառավարել : Խ. Միութիւնը սպառնալիք մըն է մեր ազատութեանց համար : Մենք մեր Դաշնակիցներուն հետ կը գտնուինք միեւնոյն վտանգին տակ : Զէնքը որ ուղղուած է անոնց դէմ, ուղղուած է նաեւ մեզի դէմ : Սպառնալիքը ամբողջական է եւ վտանգը հասարակաց : Բոլոր ազգերը վտանգուած են : Իրենց փրկութիւնը իրարու միանալուն մէջ է : Ազատ ազգերը յարձակողական նպատակներ չունին : Մենք միայն աշխարհի խաղաղութիւնը կ'ուզենք : Մենք կը յուսայինք, որ ՄԱԿի շնորհիւ ապահովուած Խ. Միութիւնը պիտի ուզէր ապրիլ եւ պիտի ձգէր որ ուրիշներն ալ ապրէին : Բայց այդպէս չեղաւ : Ցարերու աշխարհակալութիւնը փոխարինուեցաւ աւելի փառատենչիկ, աւելի ուժեղ եւ աւելի սպառնական խորհրդային աշխարհակալութեամբ, որ միլիոնաւորներ կը պահէ զէնքի տակ : Խորհրդային վարիչները հաստատեցին թէ կ'ուզեն իրենց ուժը օգտագործել ազատ ազգերը կործանելու եւ աշխարհին տիրապետելու համար : Անոնք կը դիմեն երկու միջոցներու,— նախ կը հրահրեն ներքին դասակարգային պայքարը, կը քաջալերեն խափանարարութիւնը եւ կը մղեն թունաւոր քարոզութիւն եւ երբ յաջողին իրենց այս ձեռնարկներուն մէջ, կը նիւթեն յեղափոխութիւն, ինչպէս ըրին Չեխոսլովաքիոյ եւ Չինաստանի մէջ եւ փորձեցին ընել անյաջող կերպով Յունաստանի մէջ : Իսկ եթէ տեսնեն, որ կրնան ուղղակի ճակտէն հարուածել, կը դիմեն արտաքին յարձակման : Այսպէս ըրին Քորէայի մէջ, երբ իրենց խամաճիկ բանակները նետեցին Հարաւային Քորէայի վրայ : Ահա թէ ինչու մենք պատրաստ պէտք է ըլլանք եւ գիտնանք դիմագրաւել այս խորհրդային մեթոտները :»

Նախագահին ճառին յաջորդ մասը գովք մըն էր՝ ազատ ազգերու արժանապատուութեան զգացումին եւ գաղափարական արժէքին մասին : Եւ հաւատք մը, թէ անոնք ի վիճակի են յաջողութեամբ դիմագրաւելու կարմիր վտանգը, որ Արեւմտեան Եւրոպայի գլխուն պայթելու պարագային պիտի վտանգէ նաեւ Մ. Նահանգները : «Խ. Միութիւնը անպատճառ մեր վրայ ալ յարձակելու պէտք չունի աշխարհին տիրապետելու համար : Կրնայ ան այդ նպատակին հասնիլ մեզ մեկուսացնելով եւ մեր դաշնակիցները կուլ տալով : Ահա թէ ինչու մենք չենք կրնար զատուիլ ազատ ազգերու ամբողջութենէն, մանաւանդ որ իբրեւ ամէնէն ուժեղը անոնց մէջ, մասնաւոր պատասխանատուութիւն ունինք :» Ու շեշտեց, թէ այս պատճառով իսկ պէտք է շարունակել տնտեսական եւ զինուորական աջակցութիւնը այդ ազատ ազգերուն : «Եթէ վերականգնենք մեր ուժը—արդէնիսկվերականգնելու վրայ ենք — խորհրդային վարիչները, իրողութեանց հետ դէմ առ դէմ գտնուելով, կրնան իրենց աշխարհակալ ծրագիրները մէկդի դնել : Այդ է խաղաղութեան միակ իրական ճամբան» :

Նախագահը վերջացուց իր պատգամագրի ընթերցումը կոչ ընելով Ամերիկացիներուն կենալ կող կողի իրարու հետ, կենալ կող կողի նաեւ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՀԱՐԱՒ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

Ո՞ՒՐ ԵՆՔ ՄԵՆՔ

ՄՈՆԹԷՎԻՏԷՕ, 1 Յունուար.— Սիրելի Յառաջ, Նոյեմբեր 15ին, «Գաղութէ գաղութ» խորագրին տակ, Հայերը Ուրուկուայի մէջ վերնագրով շատ հետաքրքրական եւ զուարճալի արտատպում մը կարդացի:Տեղեկատուն կամ պատահական ճամբորդ մը եղած ըլլալու է, եւ կամ դիտմամբ յերիւրած:

Քննենք մաս առ մաս.—

— « Ուրուկուայի մէջ կան մօտ վեց հազար Հայեր, որոնք ցրուած կ'ապրին Սէտրօ բլուրին վրայ քաղաքի կեդրոնէն քառասուն-հինգ վայրկեան հեռու»:

Ուրուկուայի մէջ կայ եօթը հազարէ աւելի հայութիւն, մօտ 1400 ընտանիք, որոնք կ'ապրին մայրաքաղաք Մօնթէվիտէօյի բոլոր շրջաններուն մէջ եւ ոչ թէ Սէտրօ բլուրին վրայ:

Ուրուկուայի մէջ Սէտրօ անունով բլուր չկայ, այլ Մօնթէվիտէօյի հարաւ արեւմուտքը նաւահանգիստին վրայ իշխող 80 մեթր աստիճանական բարձրութիւնով Սէտրոյի բլուրը, որու կատարին վրայ կայ հին օրերէն մնացած բերդ մը եւ փարոս մը: Բլուրին վրայ ոչ թէ Հայեր, այլ տեղացիներ ալ չեն ապրիր, բլուրին արեւելեան եւ հարաւային կողերուն վրայ կատարէն բաւական հեռու հաստատուած է Վիժա տէլ Սէտրօ արուարձանը, քաղաքին կեդրոնէն ինքնաշարժով կէս ժամ հեռու, մօտ վաթսուն հազար բնակիչով, ուր Հայերու թիւը հինգ հարիւրը չանցնիր:

Գարեգին արք. (այժմ պատրիարք Պոլսոյ) առաջնորդ չէ, այլ կաթող. պատուիրակ տասներեք տարիներէ ի վեր, քահանան տէր Յուսիկն է, եւ ոչ թէ Յովհաննէս քահանայ Տէր Ղազարեան:

Առնենք ուրիշ մաս մը.— « Ազգապահպանման միջոցներն են Ռատիոյի ժամը, որ վարձած է Պ. Յարութիւն Ռուբէնեան, որ կուտայ քաղաքի հայութեան պատկերը, հարսանիք, մահ, հիւանդութիւն»:

Տեղեկատուն հոս ալ ինկած է սխալներու մէջ, կարելի՞ է ազգապահպանման միջոց յայտարարել ժամ մը, զոր վարձած է անհատ մը, որուն քեկուցման երեք քառորդը թուրքերէն «սալլա ճիճիմ»ներ են եւ. կէսն ալ համայնավարական քարոզութեան յատկացուած է: Նոյն ժամը զուրճաճիի մը ժամն է, գաղութը չահագործող անհատի մը ժամն է, որուն նմանները դժբախտաբար ամէն տեղ չեն պակսիր եւ որ օգուտէ աւելի վնաս բերած է հայութեան վարկին: Անմխարանութիւն ցանած է: Նոյն ժամին վարձակալը եւ շուրջիններր օգտուելով խօսքի ազատութենէն՝ վարկաբեկումներ կատարած են:

Զարմանալի է որ նոյն ազգապահպանման միջոցներէն գլխաւորները չեն յիշուած Հայ Օգն. Միութիւնը, «Արմենիա» Երիտասարդաց Միութիւնը, « Վռամեան » Ակումբը: Ե՞րբ « Ռուբէնեան » երգչախումբ կազմած է, բացի հինգ, վեց հոգինոց խումբէ մը, որուն գործը եղած է հինգ վեց համայնավար երգեր պնակիտներու վրայ առնելէ: Ո՞ւր են եղած Ռուբէնեանի վարձած երգչախումբերը:

Ուրիշ անճշդութիւն մը.— Տեղեկատուն կ'ըսէ « 4000 փէսոյի 4000 մեթր հող գնած են, պիտի աշխատին եկեղեցի շինել :»

Ոչ թէ 4000 փեսոյի 4000 մեթր հող գնուած է, այլ 40.000 փեսոյի գնուած է 4000 մեթր հող: Եկեղեցի գոյութիւն ունի արդէն, բայց փոքր ըլլալով, գնուած հողին վրայ աւելի ընդարձակը պիտի շինուի:

— « Ազգային վարժարանը ունեցած է մինչեւ 500 աշակերտ, կ'ըսէ», որու տնօրէնն է Տօլապճեան: Ոչ թէ մէկ ազգային վարժարան կայ, այլ կան չորս դպրոցներ, տնօրէնն ալ Ներսէս վրդ. Տօլապճեանն է, մէկ տարուան համար: Դպրոցները զանազան տարիներ կառավարուած են կրթական մարմիններէ, վերջին տարին տիկիններէ կը բաղկանար նոյն մարմինը:

Ահաւասիկ ուրիշ գոհար մը եւս.— Քաղաքական, հայրենակցական եւ ուսանողական միութիւններ կան» ինչպէս Տիկնանց Միութիւն մը բոլորովին անկախ, ունենալով Օրիորդաց Օժանդակ Միութիւնը»: Ինչո՞ւ համար չէ յիշած միւս միութիւնները եւ տուած է միայն Անկախ Տիկնանց Միութեան անունը: Այդպիսի անկախ Տիկնանց Միութիւն չկայ, անոնք աւելի կախեալ են քան միւս միութիւնները, տարր մը որ իր անկախութիւնով լպրծուն գետնի վրայ կանգնած է: Աւելի հակած դէպի միջազգային տարրեր քան ազգային:

Ահա ուրիշ մաս մը.— «Հայերը ընդհանրապէս ինքնաբաւ են, մեծաքանակ վաճառականներ են Պալըգճեան եւ Գույումճեան կերպասավաճառներ»: Ուրիշ մեծաքանակներ չկա՞ն: Պալըգճեան մեծաքանակ տուն չկայ, այլ կայ Պագըճեան, ոչ թէ 8 կարեւոր կօշիկի գործարանատէրեր կան, այլ շատ աւելի: Անոնց թիւը կարելի է քանի հասցնել: Պետական համալսարանէն վկայեալ կան 2 բժիշկներ եւ 3 ատամնաբոյժեր:

Դարձեալ տեղեկատուն կ'ըսէ.— «Օրիորդներ Անթառամ Ահարոնեան եւ Ծովինար Սարգիսեան նշանաւոր դաշնակահարուհիներ են եւ ուսուցիչ պետական վարժարաններու»: Այո, երկու օրիորդներն ալ շնորհալի դաշնակահարուհիներ են, բայց ոչ պետական վարժարաններու ուսուցիչ:

Ուրիշ մաս մը.— «Իբրեւ երգչուհի ծանօթ է, Տիկին Արփինէ Գույումճեան»: Այո, թերեւս երբեմն ընտանեկան երեկոյթներու մէջ երգած է Տիկին Արփինէն, բայց ծանօթ երգչուհի չէ: Կան ծանօթ երգչուհիներ եւ երգիչներ, որոնց անունը դիտմամբ դուրս ձգած է տեղեկատուն:

— « Տօքթօր Գրիգոր Ահարոնեան վերջերս հրատարակեց երեք գրքեր»: Պիտի ըլլայ Տօքթ. Գուրգէն Ահարոնեան եւ ոչ թէ Գրիգոր:

Իսկ բոլորին վրայ կիտրոն կը քամէ հետեւեալ պատմութիւնը.— « Հայեր ունին, Ֆութպօլի, պասքէթպօլի, եւ թէնիսի խումբեր, Ուրուկուայի Ֆութպօլի ընդհանուր ղեկավարը Հայ մըն է»: Այո, Հայերը ունին մարզական խումբեր, զանազան տեղական խումբերու մէջ ալ լաւ խաղացողներ, բայց Ֆութպօլի ընդհանուր ղեկավարը Հայ մը չէ: Ո՞ւր կը գտնուի այդ Հայը, ուրկէ՞ եկած է:

Քսան տարի հոս բնակելով հանդերձ, շատ մը բաներ նոր կ'իմանանք...

ԽՄԲ.— Տեղեկութիւնները քաղուած էին Պոլսոյ «Ժամանակ»էն:

ԻՐԱԶԵԿ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Պարսկաստանի նոր ձոգերը

Անգլեւսաքսոն թերթ մը կը բացատրէ թէ Պարսկաստան նոր տարին կը թեւակոխէ աւելի լաւատես մթնոլորտի մը մէջ, քան վերջին ութ տարիներուն: Կառավարական միջոցներու շնորհիւ, երկիրը, դանդաղօրէն կը յառաջդիմէ վերաշինութեան ճամբուն վրայ: Տասն ամիս առաջ, երբ Ալի Ռազմարա վարչապետ եղաւ, գոյութիւն ունէր տնտեսական եւ ելմտական քաոս մը, ճարտարարուեստական եւ երկրագործական փլուզում մը եւ ընդհանրական անկործութիւն: Այսօր, անշուշտ, այս բոլորը չեն դարմանուած, բայց 20.000ի չափ մարդիկ, որոնք այլապէս պիտի մուրային Թէհրանի փողոցներուն մէջ, կ'աշխատին այժմ երկաթուղիներու եւ ճամբաներու կառուցման կամ նորոգութեան գործերուն մէջ: Անցեալ տարի, հունձքը առատ ցորեն տուաւ եւ հացին գինը ինկաւ:

Միջազգային գետնի վրայ, Խ. Միութեան հետ կնքուած առեւտրական համաձայնագիրը, գոնէ առժամաբար մեղմեց՝ երկարատեւ լարուած վիճակը:

Միացեալ յանձնախումբ մը ուսումնասիրելու վրայ է սահմանագծային բարեփոխութիւնները, յուսալով մէջտեղէն վերցնել սահմանային վտանգաւոր դէպքերը, որոնք ազդած էին երկու երկիրներու յարաբերութեանց վրայ, վերջին հինգ տարիներու ընթացքին:

Ուրիշ միացեալ յանձնախումբ մը կը քննէ հարցը Պարսկաստանի պատկանող 11 թոն ոսկիի եւ 8 միլիոն տոլարի, որոնք կը գտնուին Մոսկուայի պետական դրամատունը:

Մէկ բան, սակայն, կը զարմացնէ այժմ Պարսիկները, — այն անբարեացակամ վերաբերումը զորԱմերիկացիները ցոյց կուտան պարսիկ և խորհրդային յարաբերութեանց նոր ուղղութեան հանդէպ: Անոնք կը գտնեն, որ հակառակ Խ. Միութեան հետ իրենց ունեցած 2200 քիլմ. երկար սահմանագլուխին, յաջողեցան դիմագրաւել խորհրդային ճնշումը եւ մնացին Երկաթեայ Վարագոյրէն դուրս: Հիմա չեն կրնար ըմբռնել, թէ ինչո՞ւ ամերիկեան դիւանագէտներ ու գինուորականներ կը պահանջեն «հանդարտ նստիլ ցանկապատին առջեւ», ինչպէս կը բնորոշէր պարսիկ քաղաքագէտ մը:

Պարսիկ կառավարութիւնն ու ժողովուրդը կը հաւատան, թէ չեն կրնար չփորձել առեւտուրը Խ. Միութեան հետ, նկատելով որ անիկա, երկու երկիրներու միջեւ լարուած վիճակը մեղմելու ծառայող ամէնէն անվնաս այլեւ ամէնէն օգտակար ձեւ մըն էր: Պարսիկները աւելի կը նեղուին ամերիկեան քննադատութենէն, որովհետեւ կը գտնեն որ իրենց ռազմագիտական դիրքին ու տնտեսական պահանջներու համեմատութեամբ նիւթական օգնութիւն չեն ստանար Մ. Նահանգներէն: Եւ այս դժգոհութիւնը կ'արտայայտուի պարբերական պոռթկումներով Մեծն Բրիտանիոյ եւ Մ. Նահանգներու դէմ:

Այս պոռթկումներու վերջին մէկ օրինակն էր՝ « Ամերիկայի Ձայն »ի եւ բրիտանական անթելի ղեկուցումներուն դէմ տրուած արգելքը, նկատի ունենալով որ կարգ մը անհաճոյ ակնարկներ կ'ուղղուին Խ. Միութեան դէմ: Պարսիկները կը հաւատան, որ իրենց երկիրը, միշտ ալ կռուախնձոր մը դարձած է մեծ պետութեանց միջեւ: «Ինչո՞ւ մեզ մինակ չեն ձգեր», կ'ըսէ հասարակ Պարսիկը, որ նկատի չառներ իր երկրի աշխարհագրական, ռազմագիտական եւ քաղաքական դերքը:

Բայց եւ այնպէս Պարսիկները կը հաւատան որ եթէ Ռուսիա յարձակի իրենց վրայ, Ամերիկա եւ Մեծն Բրիտանիա, ինչ որ ալ պատահի, օգնութեան պիտի հասնին իրենց: Ի՞նչ վնաս կայ, ուրեմն, կը խորհին անոնք, եթէ քիչ մը քննադատենք զանոնք:

Յարաճուն ազգայնականութիւնը կը մղէ Պարսիկները չախորժելու իրենց տրուած խորհուրդներէն, իրենց տնտեսական վիճակին կամ Խ. Միութեան հետ իրենց յարաբերութեանց մասին: Որովհետեւ կը նկատեն, որ տրուած ամէն խորհուրդ, դժուարութիւններ կը ստեղծէ Պարսկաստանի արտաքին յարաբերութեանց ճամբուն վրայ:

Կացութիւնը կը բնորոշուի խօսակցութեան մը մէջ, զոր զուիցերիացի չէզոք այցելու մը ունեցած է իր պարսիկ տանտիրոջ հետ:

— Զգո՛յշ, ըսած է Զուիցերիացին, Ամերիկա եւ Մեծն Բրիտանիա կրնան այնքան հիասթափուիլ, որ բոլորովին երեսի վրայ ձգեն Պարսկաստանը:

— Օ՜, ոչ, անոնք այդպիսի բան չեն ըներ, չեն կրնար ընել, կը պատասխանէ Պարսիկը:

Հակառակ իր ապահոված կարգ մը յաջողութիւններուն, վարչապետ Ալի Ռազմարա չի կրնար ընել իր ամբողջ ուզածը: Խորհրդարանին մէջ դեռ առկախ կը մնան իր պատրաստած 21 օրինագծերը:

Քաղաքային սպասարկութեանց մաքրագործման օրինագիծը, օրինակի համար, չահակից շրջանակներու ուժեղ ընդդիմութեան հետեւանքով, չքուէարկուեցաւ խորհրդարանէն:

Դեռ այն օրերուն, երբ Ալի Ռազմարա կը պատրաստուէր ստանձնել վարչապետութիւնը, իր շատ մը հակառակորդները տարաձայնեցին, թէ կ'ուզէ մենատէր մը դառնալ: Թերեւս այս է պատճառը, որ վարչապետը, ընդհանրապէս ջանաց դէշ մարդ չըլլալ խորհրդարանին հետ:

Ալի Ռազմարայի մէկ այլ դժուարութիւնն է այն, որ դրամի մեծ պէտք ունի, իրագործելու համար տնտեսական եւ ընկերային յառաջդիմութեան իր ծրագիրները: Եւ այս դրամը կը պակսի: Պակսելու պատճառներուն գլխաւորն ալ այն է, որ անցեալ տարի Անգլեւպարսիկ Քարիւղի Ընկերութեան հետ կնքուած յաւելուածական համաձայնագիրը տակաւին չվաւերացուեցաւ եւ ունի հակառակորդներ շատ մը շրջանակներու մէջ:

× Արաբեւամերիկեան Նաւթի Ընկերութիւնը (Արամքօ), որ արտասահմանի մէջ գործող ամերիկեան մասնաւոր ընկերութեանց ամենամեծն է, հաւանեցաւ Իպն Սէուտ թագաւորի կառավարութեան վճարել իր զուտ շահին հարիւրին 50ը, ամերիկեան շահատուրքի գումարը պակսեցնելէ վերջ: Այս համաձայնութեամբ եւ 1950ի հաշւոյն, Արամքօ, Սէուտի Արաբիոյ պիտի վճարէ մօտաւորապէս հարիւր միլիոն տոլար: Համաձայնագիրը, որ ստորագրուեցաւ Ճիտտէի մէջ, Դեկտեմբեր 30ին, կը ճշդէ որ խւրաքանչիւր տակառի վրայ մինչեւ հիմա վճարուող 54 սէնթի հողատուրքը կը մնայ անփոփոխ:

Առաջին անգամն է որ Միջին Արեւելքի նաւթային կարեւոր մէկ շրջանին մէջ, ընկերութիւն մը իր շահը կը կիսէ պետութեան հետ:

Այժմ կը կարծուի թէ Պարսկաստանի եւ Իրաքի կառավարութիւններն ալ այդպիսի պահանջներ պիտի ներկայացնեն: Պարսկական խորհրդարանը, վերջերս մերժած էր՝ Անգլեւպարսիկ Քարիւղի Ընկերութեան հետ կնքուած եւ հողատուրքի յաւելման վերաբերող համաձայնութիւն մը, աւելի բարձր գին պահանջելով: Եթէ այս համաձայնութիւնը ընդունուէր, ընկերութիւնը Պարսկաստանին պիտի վճարէր տակառ գլուխ 34 սէնթ հողատուրք եւ 9 սէնթ ալ ուրիշ շահաբաժիններ:

Թ. Ա. Թ.

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ « Փրավտա»ն կիրակի օրուան խմբագրականով կ'ամբաստանէ Մ. Նահանգները թէ մանրէական պատերազմի կեդրոն մը հաստատած է Ճափոնի մէջ, Զօր. Սիրոյի ղեկավարութեամբ: Նոյն աղբիւրին համաձայն, այս կեդրոնը կանոնաւոր տեղեկագիրներ կը ղրկէ ամերիկեան մանրէական կեդրոնէն:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ արգելարաններու մասին բացուած դատը վերջացաւ շաբաթ օր: Վճիռը պիտի տրուի այս շաբաթ: Բուռն ճառեր խօսեցան դատախազին եւ ամբաստանեալներուն փաստաբանները, վարկաբեկիչ խօսքեր փոխանակելով: Բոլշեւիկ շաբաթաթերթին խմբագիրը, Քլոտ Մորկան, «հիթլէրական խաչակրութիւն» եւ ուրիշ անարգական բառեր գործածած եւ Ֆրանսական բանակն ալ անարգած ըլլալով, խօսելու իրաւունքէն զրկուեցաւ:

Գ. Մըսըրլեան եւ իր գործը

Ողբացեալ Գէորգ Մըսըրլեան, Գահիրէի ազգ. առաջնորդարանին անձնուէր դիւանապետը եւ քաջ արաբագէտը, որուն մահը հաղորդած էինք քանի մը շաբաթ առաջ, թաղուեցաւ ազգային յուղարկաւորութեամբ :

Այս առթիւ դամբանականներ խօսած են Եգիպտոսի առաջնորդը, Մամբրէ արք. Սիրունեան ընկեր Բժ. Եր. Խաթանասեան եւ ընկեր Լեւոն Ցովհաննէսեան՝ եկեղեցւոյ մէջ, իսկ ընկեր Հայկ Աւագեան՝ գերեզմանատան մէջ, պանծացնելով հանգուցեալին արժանիքները, ազգային կեանքին մէջ եւ մանաւանդ մշակոյթի ճակատին վրայ :

Հատուած մը առաջնորդին դամբանականէն .

— « Հանգուցեալ Գէորգ Մըսըրլեան օժտուած էր նաեւ գրական ձիրքերով եւ կարողութիւններով: Գրած է, թարգմանած է, խօսած է բեմերէն, պրպտումներ կատարած, ուսումնասիրած է արաբ պատմագիրներ եւ անոնց գործերուն մէջէն երեւան բերած է հայազգի կարեւոր դէմքեր, որոնք կազմած են իր մշակած գրականութեան եւ իր բանախօսութեանց նիւթը :

Հրատարակած է երկու հատորներ այս ուղղութեամբ, հրատարակելու վրայ էր երրորդ հատոր մը եւս, որուն պատրաստութեան համար ըրած էր պրպտումներ, հաւաքած էր ծանօթութիւններ եւ նօթեր, կատարած էր ուսումնասիրութիւններ, որոնք, աւաղ, ժամանակ չունեցաւ դասաւորելու եւ հրատարակելու :

Սկսած էր պատրաստել արաբերէնէ հայերէն բառարան մը, որ նոյնպէս կիսաւարտ կը մնայ իր մահուամբ եւ որ այնքան անհրաժեշտ աշխատութիւն մըն էր մեր ուսանող սերունդին համար :

Հանգուցեալ Գէորգ Մըսըրլեան տիպար Հայ մըն էր բառին ճիշդ առումով: Միակ արաբագէտ Հայը, որուն թողած պարապը լեցնող ոչ ոք ունինք մեր գաղութին մէջ :

Աշխատանքի հերոսը հանդիսացաւ հանգուցեալ Գէորգ Մըսըրլեան, մեռաւ գրիչը ձեռքին եւ գիրքն ալ աշխատութեան սեղանին վրայ»:

Ընկեր Խաթանասեան.— ... Իբրեւ «Ազատամարտ»ի Եգիպտոսի սեփական ու մշտական թղթակիցը, երկար տարիներ աշխատակցեց նրան : Սուրիական բարենորոգչական շարժման ու արաբ աշխարհի անցուդարձերը միշտ ներկայացրեց ծանրախոհ լրջութեամբ ու հասուն հասկացողութեամբ :

Իբրեւ Գահիրէի Առաջնորդարանի դիւանապետ, իր բացառիկ փորձառութեամբ ու ձեռնհասութեամբ, անդուգական պաշտօնեայ մը եղաւ : Սիրով ու հաճոյքովստանձնեց այդ ծանր պարտականութիւնը եւ սիրով ու ջանասիրութեամբ կատարեց բոլոր գործերը: Երբեք նիւթապէս վարձատրուելու համար չէ, որ յանձնառու եղաւ այդ պաշտօնին, որին կարիքը չունէր Գէորգը, այլ միմիայն հայ համայնքին ու ազգին ծառայութիւն մատուցելու միտումով սպառ դրաւ փորձագէտի ու յեզուագէտի իր հմտութիւնը :

Սակայն Գէորգ Մըսըրլեանի ամէնից կարկառուն ու անմոռաց նպաստը այն թանկագին ու մեծարժէք աշխատանքն է, որ նա ժառանգ թողեց հայ գրականութեան: Մինչեւ Գէորգի յայտնութիւնը ոչինչ էինք իմանում այն արաբական երկերի մասին, որոնք հայ կեանքն են քրքրել: Գիտակ էինք այն բոլորին, որ Հայը գրի էր առել արաբի մասին, մանաւանդ Հայաստանի արաբական տիրապետութեան շրջանին: Բայց ի՞նչ էր մտածել արաբ գրողը, ի՞նչպէս էր արտայայտուել նա հայ եղելութիւնների վերաբերմամբ եւ ի՞նչ մեկնութիւններ էր տուել մեր ազգային դէմքերին ու դէպքերին վերաբերմամբ: Գէորգը առաջին ու միակ Հայը եղաւ, որ յոգնաջան պրպտումներով ու անձնուրաց տքնանքով լոյսին բերաւ մեծարժէք նորութիւններ եւ տեղեկութիւններ: Եւ այս ճիգն ու ջանքը իրագործեց նա ինքնաբեր հրայրքով եւ առանց արտաքին խրախուսանքի կամ շահախնդիր նկատումի :

Այս ծայրայեղօրէն համեստ մարդը խիստ մանրախոյզ էր պատմական պրպտումների, ճըշգրիտ ու բծախնդիր՝ իր թարգմանութիւնների եւ զգոյշ ու համբերատար՝ իր հաստատումների մէջ, հմուտ էր հայ եւ արաբ պատմութեան, աննման արաբագէտ էր եւ լաւապէս տիրապետում էր հայերէնին ու ֆրանսերէնին :

Երկու թանկարժէք գրքերէ զատ, Գէորգը գըրած է բազմաթիւ ուսումնասիրութիւններ արաբական գրականութեան մասին, որու ականաւոր դէմքերէն շատերի գործերը ներկայացրել է շահեկան ու գրաւիչ մանրամասնութիւններով: Սըրանք ցրուած են «Յուսաբեր» օրաթերթի 25 տարուայ համարների մէջ : Լիայոյս եմ, որ մի բարեբաստիկ օր «Յուսաբեր»ը պիտի հաւաքէ այդ գանձերը մի շքեղ հատորի մէջ, որը լինի յարգանքի տուրք եւ միաժամանակ մի յուշարձան Գէորգի յիշատակին :

Գէորգի «Վէֆայաթ էլ Աաեան» գիրքը այնքան էր հմայել Լենինգրատի միակ արաբագէտ ակադեմականին, որ մի ինքնագիր նամակով, որը իր ժամանակին հրատարակուեց «Յուսաբեր»ի մէջ, շնորհաւորելուց եւ իր հիացումը յայտնելուց յետոյ, մաղթում էր շարունակել իր օգտաշատ ու նուիրական գործը:

Գէորգ Մըսըրլեանի մահով իր ընտանիքը կորցնում է շատ սիրելի մի ամուսին ու հայր, Գահիրէի հայ համայնքը՝ վարպետ ու ձեռնհաս, բարեխիղճ եւ ուղղամիտ մի դիւանապետ, բայց համօրէն հայութիւնը այսօր ողբում է անփոխարինելի կորուստը աննման ու բազմահմուտ արաբագէտին, ճարտար ու հաւատարիմ թարգմանիչին եւ հայ գրականութեան անձնուէր մշակին :

ՆՈՐ ՕՐԱԹԵՐԹ ՄԸ

Ռամկավարներու շաբաթաթերթը, Ապագայ, որ դադրած էր քանի մը ամիսէ ի վեր, Յունուար 7էն սկսեալ վերսկսած է հրատարակուիլ իբրեւ օրաթերթ, նոր անունով մը, ԱՅՍՕՐ :

Միեւնոյն օրը, կիրակի, գինեձօնով մը բացումը կատարուեցաւ «Soleil» տպարանին, որ հաստատուած է շնորհիւ Եգիպտոսի Ազգ. Հիմնադրամին եւ անհատական աջակցութեանց: (4 rue Git le Coeur, St. Michel): Վարիչն է երբեմնի «Մասիս» տպարանին տէր եւ տնօրէնը եւ «Յառաջ»ի նախկին հրատարակիչը, Պ. Հրաչեայ Տէր Ներսէսեան:

ԱԶԱՏ ԲԵՄ

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ Պ. ԶԱՏԻԿ ԽԱՆԶԱՏԵԱՆԻ

Կարդացի «Փարիզի հայ եկեղեց.կրօն.ընկերակց.» վարչական ժողովի յառաջիկայ ընտրութիւններու առթիւ ձեր ալ ստորագրած կոչը : Շատ գոհ մնացի, տեսնելով որ եկեղեցիով ալ պիտի զբաղուիք: Հաւատացեալ, իրական եկեղեցասէրներու պէտք շատ ունի Փարիզի Հայաստանեայց եկեղեցին:

Ձեր կոչին մէջ գրած էք, ի միջի այլոց .— « Ամէն եկեղեցասէր եւ բարեպաշտ հայրենակցի փափաքն է, նոյնպէս որ վարչութեան նորընտիր անդամները ըլլան հաւատարիմ հանդէպ Հայաստանեայց Մայր Աթոռին, Էջմիածնին, եւ մեր ազգընտիր վեհափառ կաթողիկոսին, պահպանելու համար հայ ազգին եւ հայ եկեղեցիին միասնականութիւնը »:

Արդ ես ալ՝ անարժանաբար՝ կը ներկայանամ իբրեւ թեկնածու, կարգ մը որոշ բարեկարգութիւններ գլուխ հանելու հաստատ առաջադրութեամբ :

Առաջին.— Ներքին կանոնագրի հիմնական բարեփոխումը, նախ ճշտելու համար ընկերակցութեան կրօնական հանգամանքը, եւ յետոյ իր վարչական կազմը ընկերակցութեան ներկայ կացութեան հետ ներդաշնակելու համար: Կրօնական ընկերակցութիւնը չորս հազարէն աւելի անդամներ ունի այսօր, որոնց մէջ որոշ թուով չմկըրտուածներ ալ կան կ'ըսեն: Այս մասին որոշ դիտցածս հետեւեալն է: Արուարձանի եկեղեցիներէն մէկին հոգաբարձութեան կ'անդամակցի, պատուական Հայ մը, որ երկար տարիներէ ի վեր քաղաքական ամուսնութեամբ միայն կը բաւականանայ, Ս. պսակի օրհնութեան պէտք չի զգար եւ ունեցած զաւակներն ալ մկրտուած չեն ։

Յառաջիկային հետապնդելիք կարեւոր իրագործումներէն մին պիտի ըլլայ ուրեմն, կանոնագրով ճշտել թէ Կրօնական Ընկերակցութեան կըրնան անդամակցիլ միայն այն Հայերը զորոնք մկըրտուած են, եթէ ամուսնացած են, Ս. պսակով օրհնուած են, եթէ զաւակներ ունին, զանոնք մկըրտել տուած են :

Կրօնական Ընկերակցութիւնը, որ ըսել է Փարիզի Հայաստանեայց եկեղեցւոյ վարչութիւնը հաւատացեալներուն, կամ գոնէ իրենց եկեղեցական պարտականութիւնները կատարողներուն: Ահա կարգախօսը :

Ըսէք ինծի, խնդրեմ, Տիար Խանզատեան, իմ այս կարգախօսովս կը թերանա՞մ արդեօք իմ հաւատարմութեանս մէջ հանդէպ եկեղեցւոյ Մայր Աթոռին, Էջմիածնի, եւ մեր ազգընտիր կաթողիկոսին, պահպանելու համար հայ ազգին եւ հայ եկեղեցիին միասնականութիւնը :

Եթէ կը թերանամ, լուսաբանեցէք զիս, եւ անմիջապէս պիտի քաշեմ իմ թեկնածութիւնս հըրապարակէ: Հակառակ պարագային, վստահ եմ, որ դուք ալ քաղաքացիական քաջութիւնը պիտի ունենաք որդեգրելու ծրագրիս այս առաջին յօդուածը :

Խորին յարգանքներով Կ. ԽՈՒՊԻԿԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՍԵՎԱՆ, պատկերազարդ ամսաթերթ Հայկ. Դեմ. Կոմիտէի, թիւ 1 եւ 2 (1950 Նոյ. Դեկտ.), Պուքրէշ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (40)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ԺԲ.— ԵՐԿՈՒ ՀՍԿԱՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

Երրորդի մը առարկայական դատաստանը կը պակսէր մեզի. Նկարագրեցի հետեւեալ մարդը, որուն ծածկանունը զգայացունց յայտնութիւն մը եղեր էր Գերմանացիներուն համար :

Նկարագրեցի վինքը եւ իր գործունէութիւնը, ճիշդ ինչպէս որ տեսեր էի Անգարայի իր շրջանակին մէջ: Միայն թէ սարսափով կը մտածէի այն բազմաթիւ անձերուն վրայ, որոնք իրազեկ եղեր էին այս խնդրին. կը փնտռէի ինչ որ յատկանշական էր Կիկերոնի ֆիզիքական երեւոյթին եւ շարժումներուն մէջ:

Կը խորհիմ թէ վերջին ծայր խելացի արկածախնդիր մըն է, ան մաս չի կազմեր այլեւս իր ընկերային դասակարգին, բայց պիտի չկարենայ երբեք պատկանիլ անոր, որուն կը ձգտի, զայն արհամարհելով հանդերձ :

Արմատախիլ եղած մէկն է. եւ այս արմատախիլները, վտանգ մըն են միշտ իրենց շրջապատին համար :

Եւ երբ առանց արմատի այս մարդիկը յաւելուածաբար կ'ունենան նաեւ կորով եւ փառասիրութիւն, կը փափաքին օր մը չէ օր մը տակնուվրայ ընել աշխարհը, կամ գոնէ իրենց աշխարհը: Ահա կարծիքս Կիկերոնի մասին :

— Բայց չէ՞ կրնար ըլլալ որ այդ նկարագիրը ունենալով հանդերձ զրկուած ըլլայ Անգլիացիներուն կողմէ, ընդմիջեց Գալթէնպրուննէր :

— Այդ ալ կարելի է անշուշտ, բայց մի մոռնաք, որ նախապատրաստուած դիտող մըն եմ: Պիտի չկարենայ յաւիտենապէս պահել իր խաղը եւ օր մը չէ օր մը պիտի մատնէ ինքզինքը: Բնազդս որ տեսխալական է ընդհանրապէս, կ'ըսէ ինծի թէ այս մարդը անկեղծ է :

Շատ ազդեց վրաս, ինչ որ պատմած է Անգլիացիներու կողմէ սպաննուած իր հօրը մասին:

Քալթէնպրուննէր կատաղօրէն մարեց մոխրամանին մէջ իր կիսաւարտ գլանիկը, կարծես թէ Ռիպէնթրօփի վիզն էր որ բռնած էր իր մատներուն միջեւ: Նայուածքը ինկաւ վրաս դաշոյնի պէս. դէմքին բոլոր մկանները կծկուեցան, աչքերը կատաղութեան փայլակներ կ'արձակէին : Ոտքի ելաւ. գէշ տպաւորութիւն թողուց վրաս ինքնիշխանութեան այս պակասը :

— Պատմեցէք ինծի Կիկերոնի հօրը մահուան պարագան :

Կը զգայի թէ Քալթէնպրուննէրի բարկութիւնը պիտի դառնար նաեւ ինծի դէմ: Ոտքի ելած էի ես ալ :

— Մեր վերջին հանդիպումին, Նոյեմբեր 5ին, ինքնաշարժին մէջ շատ ազդեց վրաս, ինչ որ պատմած է Անգլիացիներու կողմէ սպաննուած իր հօրը մասին:

— Ի՞նչ ըսիք: Կիկերոնի հայրը սպաննած են Անգլիացիները, եւ դուք չտեղեկացուցիք մեզի այդ պարագան Անգարայէն :

— Բայց անշուշտ, հեռագրով իմացուցի արտաքին նախարարութեան :

— Ե՞րբ ղրկուեցաւ հեռագիրը Անգարայէն :

Երկու օր առաջ :

— Ուրեմն Ռիպէնթրօփն է որ պահած է զայն:

Հարցուցի թէ ինչու կ'ատէր Անգլիացիները : Ձէր սպասեր այդ հարցումին եւ սակայն անմիջապէս պատասխանեց — Անգլիացի մըն էր որ հայրս սպաննեց»: Ինծի թուեցաւ թէ իր ձայնը անկեղծ չեշտ մը ունէր :

— Բայց խիստ կարեւոր յայտնութիւն մըն է, այս եւ բոլորովին նոր լոյսի մը տակ կը դնէ Կիկերոնը: Եւ այդ Ռիպէնթրօփը, որ կը պահէ զայն: Աւելի մանրամասնութիւն ուզեցի՞ք Կիկերոնէն իր հօրը մահուան առթիւ :

— Ոչ, նախ պէտք է ըսեմ որ այդ յայտնութիւնը ապշեցուց զիս: Յետոյ, նախընտրեցի շատ չպնդել, շատ աւելի իմանալու համար: Լռութիւնս կրնար վստակցութեամբ մեկնել եթէ ճիշդ էր իր ըսածը: Հակառակ պարագային, հետաքրքրութիւնս պիտի մղէր զինքը աւելի զգուշաւոր ըլլալու: Այդ մարդը շատ հեռու է ինձմէ աւելի տըխմար ըլլալէ, հաւատացէք ինծի :

— Ջանացէք Կիկերոնի հօրը մահուան պարագաներուն բոլոր մանրամասնութիւնները հասկնալ: Ամէն պարագայի մէջ,հաշիւ պիտի պահանջեմ Ռիպէնթրօփէն ձեր հեռագիրը գաղտնի պահած ըլլալուն համար :

(Շար.)

մարդկային ազատութեան հաւատացող այլ մար–դոց հետ ։

Ծառը տասնեակ անդամներ ընդմիջուեցաւ ղոյգ կուսակցութեանց երեսփոխաններու ու ծե–րակուտականներու մեծ մասին կողմէ, իսկ վեր–ջաբանը ծափահարեցին բոլորը, անխտիր ։

Զօր. Այզընհաուըրի պարպտումները

Զօր. Այզընհաուըրի բազմաթիւ եւ զատ զատ խորհրդակցութիւններ ունեցաւ Ֆրանսայի զին–ւորական եւ քաղաքական վարիչներուն հետ եւ լսեց անոնց զեկուցումները Ֆրանսայի զինուո–րական պատրաստութեանց մասին։ Ազգ. պաշտ–պանութեան նախարարը, Գ. Ժ. Մոք յայտնեց ընդհ. հրամանատարին, թէ մօտ ատենէն երկու ուրիշ զօրաբաժիններ ալ պիտի ղրկուին Գերմա–նիա եւ այդպէսով, Ֆրանսական զօրաբաժիններու թիւը, այնտեղ, պիտի բարձրանայ հինգի։ Անկէ զատ ուրիշ զօրաբաժիններ ալ պիտի կազմակեր–պուին 1952ին եւ 1953ին ։

Զօրավարը, իր ամէնէն երկար խորհրդակ–ցութիւնը ունեցաւ Ֆրանսայի պաշտպանութեան երեք նախարարներուն եւ անոնց սպայակոյտերու պետերուն հետ։ Այս խորհրդակցութիւնը տեւեց 3 ժամ 25 վայրկեան, 40 վայրկեանի ճաշի կարճ ընդմիջումով մը։ Խորհրդակցութիւն ունեցաւ նաեւ մարաջախտ Մոնկոմըրիի հետ, իսկ բոլորվին ղաղտնի տեսակցութիւն մը Մարոքի զինուորական կառավարիչ զօր. Ժիւէնի հետ։ Զօրավարը այ–ցելեց նաեւ հանրապետութեան նախագահին ։

Երէկ կէսօրէ վերջ, զօր. Այզընհաուըր օդա–նաւով մեկնեցաւ Պրիւսէլ, շարունակելու համար իր խորհրդակցութիւնները պելժ ղեկավարներուն հետ ։

Զօրավարի Փարիզ ժամանման առթիւ հա–մայնավարները կոչեր հրատարակելով մասնակի «հայրենասիրական գործադուլներու» կը հրաւի–րեն աշխատաւորները։ Արդարեւ երէկ, աշխատա–ւորական բազմաթիւ հիմնարկներու մէջ կարճ գործադուլներ տեղի ունեցան եւ որոշ կէտերու վրայ ընհատուեցաւ մեթրոյի եւ օթօպիւսի երթե–ւեկը։ Թերթերը կը չեշտեն, թէ համայնավար–ները չհամարձակեցան ընդհ. գործադուլ կազմա–կերպել, որովհետեւ գիտեն թէ որքան տկարա–ցած է իրենց ուժը։ Հրապարակ հանուած կոչերը կը հրաւիրեն զօր. Այզընհաուըրը Ամերիկա վե–րադառնալ անմիջապէս …

Երէկ ստուարաթիւ պատուիրակութիւններ պիտի երթային Աստորիա պանդոկը, բողոքի ցոյ–ցեր կատարելու համար «Եւրոպայի Մէջ Արթը–րին, Գերմանիոյ վերազինման ծրագրներին դէմ»։ Մարսէյլի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ ալ նոյնիմաստ ցոյցեր սարքուած են, մինչեւ նոյն ատեն բողոքելու համար 900.000 թոն ամերիկեան զինա–մթերքի ժամանման դէմ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՍԿԻՆ ԿԸ ԲԱՐՁՐԱՆԱՅ քանի մը օրէ ի վեր ։ Նափոլէոնը 4220էն 4480ի բարձրացաւ առջի օր, ինչ որ չէր տեսնուած մէկ տարիէ ի վեր։ Սթեր–լինը՝ 5220էն 5520ի, 20 տոլարնոց ոսկին՝ 20.630–էն 21.680ի, ձոյլ ոսկին՝ 564.000էն 590 հազար ֆրանքի։— Թղթադրամներն ալ բարձրացած են ազատ շուկային մէջ։— Բշ. օր սթերլինը կ'արժէր 955, տոլարը 393, զուիցերիական ֆրանքը 91.50 ։

ՓԱՐԻԶԻ մեթրոյի եւ հանրակառքի աշխատա–ւորները ժողով մը գումարելով, որոշեցին «անա–կընկալ դադարներ» կազմակերպել, կէս ժամէն մինչեւ մէկ ժամ, իրենց պահանջները արժեցնելու համար ։

Տիկին Զ. Արթինեան, Օր. Աղնիւ Արթինեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Գարամաթէոսեան, Տէր եւ Տիկ. Յ. Ուշագլեան, Յ. Առաքելեան, Օ. եւ Վ. Մինաս–եան եղբ. (Արժանթին), Գաբրիէլ Քէլլէճեան եւ ազջիկը (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Ս. Սանթուրեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Արթինեան (Մարսէյլ)։ Ուշագ–լեան, Առաքելեան, Տ. Մեսրոպեան, Գարօղլան–եան, Տէր եւ Տիկին Յ. Կէօզիւմեան, Տէր եւ Տիկ. Կ. Զիւրիւքտիչեան (Ֆրանսա)։ Աւշարեան, Թուն–տաեան, Մանուկեան, Սանթուրեան (Ամերիկա) ընտանիքները, խորին ցաւով կը ծանուցանեն մա–հը իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջը եւ ազգականին

ՏԻԿԻՆ ՀՌԻԵՓ ԱՐԹԻՆԵԱՆԻ

(Ծն. Քէլլէճեան, Քէօքահիւցի, 84 տարեկան)

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այ–սօր, չորեքշաբթի 10 Յունուար, ժամը 3ին իր բնակարանը, 119 Ave. Franklin, Pavillons sous Bois, (Seine)։

Հաղորդակցութիւն.— Eglise de Pantinէն 146 թիւ օթօպիւսը առնել եւ իջնել Ave. Franklin կամ Stade։

Կը խնդրուի ծաղիկ կամ ծաղկեպսակ չղրկել։

Ձեր քուէները տուէք ժողովրդական ցանկին

1.— ԿԱՐԱՊԵՏ ՅԱԿՈԲԵԱՆ, բարեբար եկե–ղեցւոյ, առեւտրական, անդամ նախկին Հոգա–բարձութեան ։

2.— ՍՏԵՓԱՆ ԳԱԶԱԶԵԱՆ, առեւտրական, զանձապահ եկեղեցւոյ նախկին վարչութեան։

3.— ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ, առեւտրական։

4.— ԿԱՐՕ ԽՈՒՊԻԿԵԱՆ, արդիւնաբերող, քարտուղար նախկին վարչութեան ։

5.— ԲԻՒԶԱՆԴ ՏԷՕՎԼԷԹԵԱՆ, արդիւնաբե–րող։

6.— ՆՈՒՊԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ, ելեկտ. ճարտարագէտ ։

7.— ԵՐՈՒԱՆԴ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, անդամ ե–կեղեցւոյ նախկին վարչութեան ։ Արհեստաւոր։

8.— ՌՈՒԲԷՆ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ, մտաւորական, քարտուղար Հայ Ծպայից Միութեան ։

9.— ԶԱՒԷՆ ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ, պատուոյ նախա–գահ Հայ Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու Միու–թեան, մեքենագէտ ։

10.— ՀԱՅԿ ԱՂԱՊԷԿԵԱՆ, առեւտրական։

11.— ՍՈՒՐԷՆ ՃԵՐՄԱԿԵԱՆ, գործօն անդամ Ֆր. Բանակի Հայ Կամաւորներու Միութեան ։

12.— ԹՈՐԳՈՄ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ, առեւտրա–կան։

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

Բացում Համազգային Լսարանի

Համազգային Լսարանին Ա. հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ Յունուար 12ին, Ուրբաթ իրիկուն ժա–մը 8.30ին, Le Cadet սրճարանին վերնայարկը։

Կը խօսի ընկեր ՄԿՐ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

Նիւթը՝ «Միսաք Մեծարենցի կեանքն ու գոր–ծը»։ Մէջ ընդ մէջ հատուածներ պիտի կարդաց–ուին հեղինակին գործերէն։

Մուտքը ազատ է ։

Մանուկներու Օրը

ԿՐԸՆՈԲԼԻ ամենաժողովրդական հանդէսը՝ «ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ»ը կը տօնուի այս կիրակի, ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր Armenouvilleի սրահին մէջ ։

Շատ հաճելի գեղարուեստական բաժին, լաւ նուագախումբ եւրոպական պարերու համար։ Ճոխ պիւֆէ եւ կաղանդի ծառ ։

Կը հրաւիրուին գաղութիս բոլոր երախանե–րը։ ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է եւ ՍՐԱՀԸ ՏԱՔ ։

Պարահանդէս Ս. Խաչ ընկերակցութեան

Ի նպաստ Հայ Հիւանդներու եւ կարօտեալնե–րու, հովանաւորութեամբ Amicale des Anciens du 4e Bataillon de Choc du Commando de Cluny կազմա–կերպութեան, Cercle Militaireի սրահներուն մէջ, Փարիզ, Place St. Augustin, Կիրակի, 14 Յունուար, 1951, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր ։

Գեղարուեստական բաժին, պիւֆէ, նուագախումբ

ԽՆՋՈՅՔ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. կոմիտէի կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, «Օհան–ջանեան» ակումբին մէջ։

Առատ կեր ու խում ։ Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած։ Կը հրաւիրուի Վիէնի ամբողջ հա–սարակութիւնը ։ Մուտքը ազատ է։

ԿՈՉ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԿԱՐՆԵՑԻՆԵՐՈՒՆ

Կարնոյ Հայր. Միութեան, Մարսէյլի մասնա–ճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները եւ կարնեցի ու անդամ հայ–րենակիցները, ի մասնաւորի երիտասարդ եւ Մխի–թարեանի սան կարնեցիները, 1951 Յունուար 14ի կիրակին Ահարոնեան ակումբին մէջ (26 rue des Convalescents) ժամը 3ին։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահա–րոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։— Հայե–րէնի դասընթացք ժամը 8—9։

Հ. Յ. Դ. ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ, Մ. ԵՕԹՆԵՂ–ԲԱՅՐԵԱՆ խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատե–ղին։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պար–տաւորիչ է ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գոմոնի Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրի–կուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին, բա–ցականները նկատի կ'առնուին ։

ԼԻՈՆԻ եւ շրջանի հայ ազգային միութեան կեդրոնական վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Լուսաւորչական Լիոնահայերը անխտիր, ընտրա–կան ժողովի, այս կիրակի ժամը 3ին, 69 rue Louis Blanc։ Օրակարգ.— Համարատուութիւն վար–չութեան չորս տարուան գործունէութեան։ 2) Հաշուեքննիչ մարմնոյ ընտրութիւն։ 3) Կազմու–թիւն ընտրողական յանձնաժողովի ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925 R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 Փր., Տար. 1600, արտ. 2500 Փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63

Jeudi 11 Janvier 1951 Հինգշաբթի 11 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6353—Նոր շրջան թիւ 1764

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ՄԻԹԷ ՄՏԱՀՈԳ

Տարեգլուխի առթիւ, Թուրք թերթերը տեսութիւններ հրատարակեցին, մէկը միւսէն վրդովիչ եզրակացութիւններով:

Գրեթէ բոլորն ալ անխուսափելի համարելով պատերազմը, «արթնութիւն եւ միաբանութիւն» կը քարոզեն:

Այս առթիւ գործածուած բառերն ու խօսքերը բացորոշապէս կ'ապացուցանեն մտահոգութեան խորութիւնը:

— «1951ը աշխարհի դուռ մըն է ուրկէ մենք կը մտնենք պատերազմի մտավախութեամբ եւ ստիպուած ենք ամէն միջոց ձեռք առնել մեր ինքնապաշտպանութեան համար. (Միլլիյէթ):

Կարգ մը թերթեր հաւանական կը գտնեն որ Խ. Միութիւնը յարձակում գործէ «առանց սպասելու Ամերիկայի եւ արեւմտեան պետութիւններու պատրաստութեանց լրացման»:

Տարակոյս չկայ թէ այս խորհրդածութիւնները թելադրուած են պաշտօնական շրջանակներէ, որոնք շատ աւելի բան գիտեն միջազգային թէ ներքին կացութեան մասին:

Դեռ անցեալ շաբթու բացառիկ նիստ մը կը գումարէր Անգարայի ազգ. պաշտպանութեան Գերագոյն Խորհուրդը, նախագահութեամբ վարչապետին: Ժողովին կը մասնակցէին նախարարներ, սպայակոյտին անդամները եւ զինեալ ուժերու հրամանատարները:

Նոյն օրն իսկ (2 Յունուար), այս ժողովէն վերջ, նորէն գումարեց նախարարական խորհուրդը, աշխատելով մինչեւ գիշեր:

Մանրամասնութիւնները գաղտնի պահելով հանդերձ, Թուրք թերթերը կը գրեն թէ «կարեւոր որոշումներ տրուած են ամբողջական զօրաշարժի ծրագրին վերաբերեալ խնդիրներու մասին»:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, նախարարական խորհուրդն ալ բացառիկ միջ[illegible] պաշտպանութեան [illegible] պատրաստութեանց»:

Այսպէս, ուրեմն, Անգարա նորէն մատնուած է այն կացութեան ուր կը գտնուէր երկրորդ աշխարհամարտի ընթացքին:

Տարբեր՝ երկու հսկայական ուժերու միջեւ, ան միշտ կը դողայ իր հողային ամբողջութեան եւ անկախութեան վրայ:

Նախորդ պատերազմին, իր զինակիցներն էին Մեծն Բրիտանիա եւ Ֆրանսա: Խ. Միութիւնն ալ չէր եղած 1920էն ի վեր կնքած բարեկամութեան եւ գործակցութեան դաշնագիրները:

Այս անգամ իր դիմացը կանգնած է երէկուան զինակիցը, Մոսկուան, որուն տեղը կը բռնեն Մ. Նահանգները, ստանձնելով ամէն զոհողութիւն:

Երէկ Խ. Միութիւնն էր որ «եղբայրաբար» եւ բոլոր միջոցներով կ'օգնէր Մ. Քէմալի, Թուրքիան կանգուն պահելու, նոյնիսկ աւելի զօրացնելու համար: Կ'օգնէր Հայը, Յոյնը եւ ուրիշ փոքր ժողովուրդներ զոհելու գնով:

Դերերը փոխուած են այժմ եւ այսօր Մ. Նահանգներն են որ կը պաշտպանեն ու կը վերազինեն Թուրքիան:

Ինչպէս կ'երեւայ, այս առատաձեռն աջակցութիւնն ալ չէ փարատած Անգարայի մտահոգութիւնները:

Թուրք թերթերը պարբերաբար կը յիշեցնեն այս պարագան: Նոյնիսկ բողոքներ կը յայտնեն հրապարակաւ, դանդաղելով տրամադրուած փոխամթերքի քանակէն եւ որակէն:

Ընթերցողները կը յիշեն անշուշտ Թուրքիոյ խրարանցումը, երբ Մ. Նահանգներու սպարապետը, զօր. Պրէտլի անհրաժեշտ չէր գտներ գլխաւոր ճակատ մը նկատել Թուրքիան, պատերազմի պարագային:

Ի՜նչ տարակոյս որ Քորէայի պատերազմին ալ խորապէս ազդած է Անգարայի վրայ:

Երիտասարդ զօրավար մը չէ՞ր որ կ'ազդարարէր վերջերս.

— «Լաւ գիտենք որ երբ համաշխարհային պատերազմ մը ծագի, այսօրուան կացութեան մէջ Ամերիկան մեզի ոչ մէկ օգնութիւն պիտի ընէ: Մենք մեր իրքով պիտի տոկանք, մեր — միայն պիտի մնանք յարձակող երկրին դէմ եւ մեր սեփական ուժերով պիտի պաշտպանենք հայրենիքը»:

Ուրիշ ակնառու դէմքեր ալ այս համոզումն ունին:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԻՋԻՆ ՃԱՄԲԱՅ

Նոր թերթ մը իր առաջին խմբագրականով կը բացատրէ թէ իրենք միջին ճամբու մը պիտի հետեւին, երկու ծայրայեղութեանց մէջ:

Ի՜նչ ազգաշէն գաղափար:

Միայն թէ, կարգ մը նրբութիւններ կան որոնց խելքս չի հասնիր: Մանաւանդ որ, ամէն ճամբայ Հռոմ (կամ Էջմիածին) չի տանիր:

Ուստի մասնագէտի մը օգնութեան դիմեցի:

Ահա թէ ինչ պատասխանեց.

— Անցեալ օր միջին ճամբու ճամբորդի մը հետ կը խօսէի մեր հայրենիքի հոգերուն վրայ: Այս առթիւ խորին դառնութիւնս յայտնեցի նաեւ լեզուական բարբարոսութեանց մասին, գիտել տալով թէ նոյնիսկ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին թոյլ չեն տար գործածել Հայկազնեան բառարանին բառերը:

— Բռնապետութիւն է, սիրելիս, ինչ-ուզենք ունինք: Պէտք է բողոքել, քանի որ մենք ազատութիւն կը վայելենք: Ճշմարիտ հայրենասիրութիւնն ալ այդ կը պահանջէ: Դեռ ի՜նչ բարբարոսութիւններ կը կատարուին խեղճ ժողովուրդի գլխուն...

Քանի մը օր վերջը, նոյն միջին ճամբու ճամբորդը նորէն հայրենիքի հոգերու մասին կը խօսէր ուրիշ բարեկամի մը հետ:

Այս վերջինը փրփուր կը տեղար.

— Տեսա՞ր սա Դաշնակցականներուն կերած ապուրը: Ա՛լ բան չմնաց, լեզուի խնդիր մը առեր կ'երթան: Իբրեւ թէ Երեւանի մէջ մեր լեզուն կ'աղճատեն եղեր, ռուս թաթարական թանապուրի մը վերածելով ...

Խօսքը դեռ բերանն էր, երբ միջին ճամբու ճամբորդը պոռթկաց.

— Իրաւունք ունիք, սիրելիս. կատարելապէս համաձայն եմ ձեզի: Պարապ տեղը չէ որ մենք ալ «Հակահայաստանեան» կը կոչենք Դաշնակցութիւնը: [illegible] եթէ Հան[illegible] [illegible]իզա, յեղափոխութեան փոխարէն ռեւոլյուցիա, պսակաւորի տեղ լաուրիատ, երեսփոխանի կամ պատգամաւորի տեղ դեպուտատ, բաժնետիրականի փոխարէն փայատիրական գրեն: Այս մարդիկը մահանա կը փնտռեն մեր սիրելի Հայաստանը հարուածելու համար»:

Մասնագէտը դեռ կ'ուզէր շարունակել իր դասը, բայց չուզեցի աւելի յոգնեցնել:

Գտեր էի միջին ճամբու բանալին: Միայն թէ, այսօրուան համար ժանգոտած ըլլալով, նախընտրեցի ապագայ դարբինի մը վերապահել:

ՎԱՀԷ

ԶՕՐ. ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ՊՏՈՅՏՆԵՐԸ

Զօր. Այզընհաուըր, Պրիւսէլի մէջ եւս խորհրդակցութիւններ ունեցաւ պելժ զինուորական եւ քաղաքական վարիչներու հետ եւ լսեց անոնց զեկուցումները, այդ փոքր երկրի զինուորական պատրաստութեանց մասին: Պելժիա ունի այսօր միայն մէկ հետեւակ զօրաբաժին, որ կը գտնուի Արեւմտեան Գերմանիա եւ անհրաժեշտ զէնքերը ստացուելէ վերջ, զրահապատ զօրաբաժին մըն ալ պիտի կազմուի մինչեւ տարւոյս վերջը: Պելժ վերազինման ծրագրով, երկու տարուան ընթացքին պիտի կազմուին ընդամէնը 4 զօրաբաժիններ, երկուքը հետեւակ եւ 2ը զրահապատ:

Գահաժառանգ իշխան Պոտուէն ստորագրեց այս առթիւ հրամանագիր մը, որուն համաձայն, Գերմանիոյ պելժ զօրաբաժինը կը դրուի զօր. Այզընհաուըրի հրամաններուն տակ: Միւս կողմէ, երեսփ. ժողովը այսօր պիտի քննէ՝ պելժ բանակին այժմու ուժը 70.000էն 95.000ի բարձրացնելու խնդիրը: Եթէ որոշուի, այն ատեն զին. ծառայութեան շրջանը մէկէն երկու տարուան պիտի բարձրացուի: Երեսփ. ժողովը պիտի վաւերացնէ նաեւ վերազինման նախահաշիւը՝ 160 միլիոն Փր. ու նաեւ 100 միլիոնի յաւելուածական գումար մը, որ պիտի գործածուի երկու տարուան ընթացքին:

Զօր. Այզընհաուըր, այսօր Հոլանտա կը մեկնի, միեւնոյն առաքելութեամբ:

ՎԵՐԱԶԻՆՄԱՆ համար քուէարկուած նոր տուրքերը գործադրելի են Յունուար 10էն սկսեալ:

Գերման զօրավարներու ժողովը

ԴԱՇՆԱԿԻՑ ՍՊԱՆԵՐՈՒ ՀԵՏ

Առաջին անգամն ըլլալով 1945ի Մայիսէն ի վեր, երբ գերման զօրավարներ Ռէնսի մէջ ստորագրեցին հիթլէրական Գերմանիոյ անձնատուութիւնը, խումբ մը ուրիշ գերման զօրավարներ Գշ. օր պաշտօնապէս ժողովի նստան դաշնակից զինուորական պատուիրակութեանց հետ, Պօննի մէջ, հաւասար իրաւունքներով, քննելու համար Գերմանիոյ մասնակցութեան հարցը ծրագրուած եւրոպական բանակին մէջ:

Գերմանական պատուիրակութիւնը կը բաղկանար զօրավարներ Շփայտըլէ (Ռոմէլի ընդհ. սպայակոյտին պետը), Հոյզինկէրէ եւ Քիլմանզէկէ, նախագահութեանը տակ բանակի նախկին տեղակալ եւ վարչապետ Տօքթ. Ատընաուըրի ապահովութեան պաշտօնատան պետ Թէոտոր Պլանքի, որոնց բոլորն ալ քաղաքային զգեստներ հագած էին: Դաշնակից երեք պատուիրակութեանց պետերն ալ զինուորականներ էին, որոնց կ'ընկերանային նաեւ քաղաքային խորհրդականներ: Զինուորականներէն միայն Ֆրանսացի զօր. Ժան Կանըվալ հագած էր իր զինուորական համազգեստը:

Խորհրդակցութեանց աւարտումէն վերջ հրատարակուեցաւ պաշտօնական զեկոյց մը, ուր ըստ էութեան ոչինչ ըսուած է: Թուելէ վերջ ներկաներու անունները, զեկոյցը կը շեշտէ, թէ դաշնակիցները գերմանական պատուիրակութեան խոստացած են, ոչ մէկ պարագայի տակ «կատարուած իրողութեան» առջեւ չդնել Գերմանիան, գերմանական մասնակցութեան հարցին մէջ: Կ'ենթադրուի հետեւաբար, որ Գերմանները իրենք ալ պիտի պարզեն իրենց տեսակէտները եւ ծրագիրներ ներկայացնեն:

Զինուորական խորհրդակցութեանց հետ միաժամանակ նկատի պիտի առնուի նաեւ քաղաքական գետնի վրայ դաշնակիցներու եւ արեւմտեան Գերմանիոյ յարաբերութեանց հարցը եւ յատկապէս Գերմանիոյ գրաւման խնդիրը, որ կրնայ վերնալ եւ փոխարէնը կնքուիլ նոր համաձայնագիր մը, փոխադարձ հասկացողութեանց եւ շահերու հիման վրայ:

Ամէն պարագայի տակ զեկոյցը կ'ըսէ, թէ առաջին խորհրդակցութիւնները կատարուեցան «սրտագին ու անկեղծ մթնոլորտի մը մէջ», ուր Գերմանացիները իրենք զիրենք այլեւս օտար չէին զգար:

Կարգ մը թերթեր կ'ըսեն, թէ այս պաշտօնական հանդիպումը, դաշնակիցներու կողմէ Արեւմտեան Գերմանիոյ գրաւման վախճանը կը նշանակէ փաստօրէն: [illegible] պատերազմին վարպետը, իր գրքին մէջ կը բացատրէ թէ ձախողման դատապարտուած է արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան ծրագիրը, եթէ բացառիկ միջոցներ ձեռք չառնուին: Իր կարծիքով, Խ. Միութիւնը կազմ եւ պատրաստ ունի 175 զօրաբաժին, որոնց 32ը արեւելեան Գերմանիոյ մէջ: Պատերազմի ատեն այս թիւը կրնայ հասնիլ 500ի, մինչդեռ դաշնակիցները ունին միայն 18 զօրաբաժին: Կիւտէրեան ալ իր կարգին կը պահանջէ անմիջապէս աւելցնել արեւմտեան Գերմանիոյ դաշնակից ուժերը, վերահաստատել Գերմանիոյ հաւասարութիւնը եւ բացարձակ ազատութիւնը եւն.:

Ազգ. ժողովի նոր նստաշրջանը

«ՄՈՍԿՈՒԱ ԳԱՑԷՔ», ԿԸ ՊՈՌԱՆ ՄԱՐՍԷԼ ՔԱՇԷՆԻ ԵՐԵՍԻՆ

Երեքշաբթի օր տեղի ունեցաւ Ազգ. ժողովի նստաշրջանին բացումը: Կը նախագահէր Պ. Մարսէլ Քաշէն, իբրեւ երիցագոյն անդամ: Համայնավար երեսփոխանը, որ 81 տարեկան է, այս առթէն ալ օգտուեցաւ փառաբանելու համար Խ. Միութիւնը եւ իր «հանճարեղ» առաջնորդը, անարգելով Ամերիկացիները եւ արեւմտեան կառավարութիւնները: Ըսաւ թէ Ֆրանսայի կացութիւնը ծանրացած է 1947էն ի վեր, երբ դուրս ձգուեցան համայնավար նախարարները: Ուրիշ զրգռիչ ակնարկներ ալ ուղղեց:

Այն ատեն որ, շատեր կը պոռային իր երեսին.— «Մոսկուա գացէք»: Իսկ երբ կը պանծացնէր նոյն օրն իսկ զօր. Այզընհաուըրի, դէմ սարքուած բողոքի ցոյցը, «Ամօթ» պոռացին շատ մը երեսփոխաններ:

Ըստ աւանդութեան ութ կրտսեր երեսփոխաններ քարտուղարի պաշտօն պիտի վարէին, նոր նախագահին ընտրութեան ատեն, բայց ոչ — համայնավարները մերժեցին: Պահ մը կարելի չեղաւ քուէարկութիւն կատարել եւ ժխորը սաստկացաւ, փոխադարձ լուտանքներով: Բայց ի վերջոյ կարելի եղաւ համոզել քարտուղարները եւ քուէարկութիւն կատարուելով, նախագահ վերընտրուեցաւ Պ. Էռիօ (հինգերորդ անգամ): Մարսէլ Քաշէն ստացաւ 142, Էռիօ 287 քուէ:

Նորընտիր նախագահը իր ճառին մէջ շնորհաւորեց Ազգ. ժողովը իր կատարած գործին համար,

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ո՞Վ Է ՈՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ԽԱՂԱՅ

« Եկեղեցին վերծ պահել քաղաքական կուսակցութիւններու ամէն կարգի ազդեցութիւնէ»— մեր «եկեղեցասէր – հայրենասէր» խառնիճաղանճին այս բանաձեւը այն զզուելի կեղծիքն է, որ կը շահագործուի շարունակաբար։

Ո՞վ է վերջապէս այն հոսանքն ու կազմակերպութիւնը, որ կ'աշխատի տեւականօրէն իր ազդեցութեան տակ առնել Հայ. Եկեղեցին։

Եթէ մեր հակառակորդները քիչ մը խելք եւ քիչ մըն ալ իրենց արտայայտութիւններու պատասխանատուութեան գիտակցութիւնը ունենային, առնուազն լուռ պիտի անցնէին այս շատ փափուկ խնդրի վրայէն։ Ոչ միայն անոր համար որ եկեղեցիի շուրջ քաղաքական վէճեր տեղի չունենան, այլեւ անոր համար, որ քիչ խօսուի իրենց քաղաքական յիմար եւ վտանգաւոր մարզանքներու մասին ։

Մեղքը մերը չէ, ուրեմն, երբ կը հարկադրուինք անդրադառնալ այս անպատկառ քսութեան, հոգ չէ թէ խռովին իրենք իրենց անմեղ դառնուկի դերին մէջ դնող ճակատի եւ բոլորտիքեան «ազգասէր – եկեղեցասէր»ները ։

Մեր դիրքը Փարիզի եկեղեցական ընտրութիւններու մասին, շատ յստակ եւ պարզ գծերով յաճախ ներկայացուած է այս թերթի էջերուն մէջ։

Ոչ մէկ պարկեշտ մարդ չի կրնար ծուռ հաշիւներ, կուսակցական նկատումներ եւ քաղաքական անճոռնի մարզանքներ մատնանշել մեր տեսակէտներու եւ պահանջներու մէջ ։

Աւելին ըլլալով, 1949, Յունուար 9ի Ընդհ. ժողովին առեն, մենք մնացինք միշտ հետեւողական մեր հիմնական գծին, որ կ'ամփոփուի հետեւեալ բանաձեւին մէջ.— Եկեղեցիի ղեկավարութիւնը յանձնել պարկեշտ եւ ընդունակ եկեղեցասէրներուն, ձգտելով ամրապնդել հայ – ազգային եկեղեցին, իբրեւ նուիրական վառարան կրօնքի եւ լուսաւորութեան։ Անշուշտ, միշտ նկատի ունենալով մեր ժողովրդի բացառիկ կացութիւնը — գերազանցօրէն ծանր ու վտանգաւոր— եւ մանաւանդ, «միջազգային ներկայ փափուկ կացութիւնը »։

Հետեւողական մեր հիմնական առաջադրութիւններուն, մենք եթէ յաճախ հարկադրուած ենք խնդրոյ առարկայ դարձնել Ամենայն Հայոց Կա– [illegible] կայ– որ վտանգաւոր կը համարենք Հայ. Եկեղեցին մերածել մարզալան սովետական թելադրութեանց ,

Ո՞վ է Փարիզ նստած այն «հայրենասէր եկեղեցասէր»ը, որ քաջութիւնն ունի Հայ. Եկեղեցւոյ շահերուն հետ ներդաշնակել Մոսկուայի կողմէ հրահանգուած «խաղաղութեան» Հայրապետական կոնդակները ։

Ո՞վ է, Ֆրանսայի մէջ տուն տեղ կազմած հայ հաւատացեալը, որ պիտի ուզէր գործադրել Մոսկուայի խմբագրութեամբ հրապարակ հանուած կաթողիկոսական այն կոնդակները, որոնցմով կը թելադրուի «խաղաղասէր հայութեան» բաց պայքարի մէջ մտնել «պատերազմ պատրաստող արեւմտեան բուրժուա եւ կապիտալիստական պետութիւններու» դէմ ։

Փարիզահայութեան մեծամասնութիւնը չէ՞ր նոյնիսկ ականաւոր ճակատական բոլորտիքեանը — որ մինչեւ այսօր ալ կը դատապարտէ կաթող. պատուիրակին թեթեւամիտ մասնակցութիւնը «խաղաղութեան խորհրդաժողովին»։

Մեր հակառակորդին համար, այս սրտնեղիչ վերյիշումները, անշուշտ հաճելի բաներ չեն։ Հաճելի չէ նոյնպէս անոնց համար, որոնք մեզի պէս մտածելով հանդերձ, պարզապէս ահարեկ՝ 1944 — 1945ի սարսափներէն, եւ ինչու չէ՞, նաեւ վաղուան վտանգաւոր հաւանականութիւններէն ...

Մենք եւ մեզի հետ Փարիզի Հայութեան ջախջախիչ մեծամասնութիւնը, եկեղեցիի շուրջ եւ եկեղեցիի մասնակցութեամբ կատարուած այս կարգի արկածախնդրական արարքները կը նկատենք օտարին կողմէ թելադրուած քաղաքական քայլեր ։

Ոչ մէկ կապ՝ հայրենասիրութեան, եկեղեցասիրութեան եւ վերը մատնանշուած արարքներուն միջեւ ։

Եթէ կը կարծուի թէ, հայրենասիրութիւն եւ եկեղեցասիրութիւնը կը թելադրեն, որ տառապէս կատարենք Հայրապետական բոլոր հրահանգները, այդ պարագային, մենք բարձրաձայն կը յայտարարենք.— ՈՉ ։

Էջմիածնի, Հայրենիքի եւ գաղթահայութեան ու իր եկեղեցիներու գերագոյն շահը կը պահանջէ, չլսել այն բոլոր հրահանգները, որ կոնդակներու ձեւին տակ՝ Մոսկուայի քաղաքականութիւնը կը պարտադրեն գաղթական հայութեան եւ իր նոյնքան գաղթական Եկեղեցիին ։

Այս է ահ, մեր քաղաքական դիծը, որուն դէմ կը պայքարի մեր հակառակորդը ։

Եթէ տակաւին յիմարներ կան, որոնք, մեր այս ձգտումը կը վերագրեն Եկեղեցիի վրայ, մեր կուսակցութեան ազդեցութեան տարածելուն — լաւ է որ սթափին, վերջապէս ։

Ժամանակն է, որ բոլոր իրական հայրենասէր Հայերը յստակօրէն տեսնեն այն իրական վտանգը, որ կախուած կը մնայ մեր Եկեղեցիի գլխին ։

Վառ պահել Լուսաւորչի կանթեղը Փարիզի մէջ, հնարաւոր է այն պարագային միայն, երբ սովետական շունչէն վերջնապէս մաքրուին Փարիզի Եկեղեցին ու իր շրջապատը ։

Այս ձեւով միայն կրնանք ազատել մեր Եկեղեցին քաղաքական կուսակցութիւններու ազդեցութենէն ։

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ՖՐԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Թուականներու պատմութիւնը

Ահա եւ Նոր Տարին։ 1950ը իր վրայ շատ խօսեցուց։ Հեղինակաւոր անձեր մելան սպառեցին ճշդելու համար անոր հանգամանքը։ Ըստ ոմանց ան 20րդ դարու կէսը կը լրացնէր, իսկ ուրիշներ կը պնդէին թէ 1950ով կը սկսէր դարուն երկրորդ կէսը։ Այս առիթով փորձենք քրքրել թուականներու համառօտ պատմութիւնը, քաղելով զանազան աղբիւրներէ ։

Ինչպէս գիտենք, քրիստոնէական թուականը կը սկսի Քրիստոսի ծննդեան թուականէն։ Եթէ այսօր կը կարծենք թէ 1950 տարի անցած է այդ թուականէն, առիկա հետեւանք է աւելի 1400 տարի առաջ գործուած սխալի մը, որուն պիտի անդրադառնամ քիչ վարը։ Հաւանաբար 1955ի կամ թերեւս 1962ի մէջ ենք ։

Հռովմէական հին տոմարը կը սկսէր Հռոմի հիմնադրութեան թուականէն, այսինքն՝ 733էն (Ք. Ա.)։ Քրիստոնէական կրօնքի տարածման շրջանին կարգ մը գիտուններ սկսած են գործածել Աբրահամի թուականը, որ, ինչպէս հասկնալի է, իբր հիմ ունէր Աբրահամի ծնունդը։ Համաձայն Եւսեբիոս պատմագրին առիկա կը համապատասխանէ 2016 տարուան Հոկտեմբերին (Ն. Ք.)։

Միայն Զ. դարուն է որ Հռոմ ապրող վանական մը՝ Դիոնիսիոս Եգսիգուուս սկսաւ գործածել «Տիրոջ թուականը» որ մեր թուականն է։ Սակայն Քրիստոսի ծննդեան թուականի սահմանումը սխալ էր։ Ոչ ոք կրնայ ժխտել թէ այդ ծնունդը տեղի ունեցած է Հրէից Հերովդէս թագաւորի օրով։ Յովսեփոս հրեայ պատմիչը կը յիշատակէ թէ Հերովդէսի մահը պատահած է լուսնի խաւարումէ մը վերջ։ Արդի աստղագէտները գիտեն հաշուել ու ճշդել լուսնի անցեալ բոլոր խաւարումները իրենց թուականներով եւ նոյնիսկ կրնան ըսել թէ երկրիս որ կէտերէն տեսանելի եղած են անոնք։ Արդ, միակ լուսնային խաւարումը որ կը պատշաճի վերոյիշեալ վկայութեան կը զուգադիպի Քրիստոսէ առաջ 4 տարուան մարտ 13ին։ Ուրեմն կարելի է եզրակացնել թէ Քրիստոս ծնած է 4 թուականէն առաջ ։

Պէտք է շեշտել որ Դիոնիսիոսի վրիպումը արդիւնք էր Հռովմայեցի Օգոստոս կայսեր թագաւորութեան սկզբնաւորութեան ճշդումին մէջ ։ Ան հիմնուած էր իրեն ժամանակակից պատմիչի [illegible] 26րդ տարուան ընթացքին։ Սակայն պատմութիւնը կ'ըսէ թէ Օգոստոս թագաւորած է չորս տարի Օգտաւիոս անունով, որ իր բուն անունն էր։ Ահա չորս տարուան վրիպում մը Քրիստոսի ծննդեան մասին ։

Մարդոց համար միշտ ալ դժուարին հարց մը եղած է բնական միաւոր մը գտնել՝ ժամանակը հաշուելու ու չափելու համար։ Այդ ուղղութեամբ առաջին առթիւ նկատի առնուած են օրերը, որոնք երկրի թաւալման արդիւնքն էին։ Յետոյ՝ ամիսները (լուսնային) եւ վերջապէս տարին որ կը ներկայացնէր երկրիս արեւին շուրջ կատարած մէկ շրջանը։ Միակ հիմնական ժամանակամիջոցը օրն է որ հիմ ծառայած է օրացոյցերու կազմութեան ։ Մահմէտականները հիմնուած են լուսնային ամսի վրայ։ Անոնց տարին կը հաշուէ 12 ամիսներ 29–30 օրերէ բաղկացած, որով 29ուկէս օրուան կը հաւասարի միջինը։ Սակայն այս կերպով մէկ տարուան բաց մը կը գոյանայ 33 տարուան ընթացքին ։

Հրէական տարին հիմ ունի լուսնին եւ արեւուն շարժումները։ Ան եւս 12 ամիսներէ կը բաղկանայ, իւրաքանչիւրը 29 եւ 30 օրերով ։ Այսուհանդերձ, եթէ ամիս մը պակսի եղանակներու կանոնաւոր յաջորդականութեան համար, մէկ ամիս կ'աւելցուի այդ տարուան վրայ։ Այդ նահանջ ամիսը կը պատահի 19 տարուան ընթացքին 7 անգամ ։

Այդպիսի տարեցոյց մը գոյութիւն ունէր նաեւ Հռոմի մէջ, բայց որոշ կանոն մը չկար եւ ոչ ոք գիտէր թէ երբ պէտք էր աւելցնել նահանջ ամիսը։ Ան պարագան ոչ միայն քաղաքական նպատակներու ծառայեց, այլեւ պատճառ դարձաւ շարաշահութեանց եւ զեղծումներու։ Եւ 50 թուականի (Ն. Ք.) գարունը կը պատահէր Դեկտեմբեր ամսուն։ Սակայն արդէն 45 թուականէն սկըսեալ Յուլիոս Կեսար տոմարի բարենորոգման կը ձեռնարկէր, իբրեւ գործակից ունենալով Աղեքսանդրիոյ աստղաբաշխներէն հռչակաւոր Սոսիգինէսը։ Ան նախ փորձեց ամիսները պատշաճեցնել եղանակներու եւ այդ նպատակով փոխանցման տարի մը նշանակեց 445 օրերէ բաղկացեալ, որ ծանօթ է պատմութեան մէջ «շփոթութեան» տարի անունով։ Ասոր շնորհիւ գարնանային գիշերահաւասարը, որ այդ եղանակի սկիզբն է, եկաւ 25 Մարտին։

Ասկէ հետեւ ըստ իր հաշիւներուն, պահելու համար տարուան 365 օրերու եւ վեց ժամուան շրջանը, հրամանագրեց տարին հաշուել 365 օր, բացի իւրաքանչիւր չորրորդ տարիէն որ պիտի բաղկանար 366 օրերէ։ Եւ նկատի չառնելով լուսնի շրջանները, տարուան ամիսները բաժնեց 30 եւ 31 օրերու։ Իսկ Փետրուարը 28 օրուան հասարակ տարիներուն եւ 30՝ նահանջ տարիներուն։ Իր օրով տարին կը սկսէր Մարտ ամիսէն որ գարնան սկիզբն է։ Ասով կը բացատրուի Հոկտեմբեր, Նոյեմբեր եւ Դեկտեմբեր ամիսներու անուանակոչումը։ Որոնք լատիներէն կը նշանակեն ութ, ինը եւ տասը։ Մինչդեռ այժմ ատոնք 10րդ, 11րդ եւ 12րդ ամիսներն են։ Յուլիսը կոչուած է Յուլիոսի անունով, իսկ աւելի վերջ Օգոստոս կայսրը իր անունով կը կնքէր Օգոստոս ամիսը։ Իր մահէն վերջ իր բարեկամները մէկ օր կ'աւելցնէին Օգոստոս ամսուան վրայ, գողնալով զայն Փետրուարէն, որպէսզի Օգոստոսն ալ Յուլիսին նման երկար ամիս մը ըլլայ ։

Գրիգորիս ԺԳ. Պապը եւս տոմարներու մեծ բարենորոգիչ մը հանդիսացած է։ Ան նշմարած էր որ Յուլիոս Կեսարի հիմնած տարին արեւային բուն տարիէն 11 վայրկեանի եւ 14 երկվայրկեանի պակաս մը կը ներկայացնէր։ Թէեւ առիկա աննշան սխալ մըն էր, սակայն տարուէ տարի բարդուելով, Զատկի տօնին յապաղման պատճառ կը դառնար։ 1582ին սխալը կը կազմէր 10 օրուան բաց մը։ Եւ Յուլիոսի նման Գրիգորիոս անուն աստղագէտի մը գործակցութեամբ ան ձեռնարկեց սխալը դարմանելու, պարզապէս ոստում մը կատարելով ամսաթիւին վրայ։ Այսպէս, 1582 Հոկտեմբեր 4ը նշանակեց Հոկտեմբեր 15։ Այս ճշդումով գիշերահաւասարը կուգար 21 Մարտին, ինչ որ կը համապատասխանէր Նիկիոյ 352 թուականի տիեզերական ժողովին Զատկի տօնին համար

Նահանջ տարիներուն համար ալ ան հաստատեց օրէնք մը, որով 4ով բաժանելի տարիները միայն պիտի նկատուէին նահանջ տարիներ ։ Տակաւին փոքր սխալ մը գոյութիւն ունի տարուան մէջ։ Սակայն 3000 տարի պէտք է որ մէկ օրուան պակաս մը նշմարուի ։

Գալով շաբթուան եօթը օրերուն, ի՞նչ հիմք ունին ատոնք։ Նախ՝ Աստուածաշունչի մեկնութիւնը որ կը համապատասխանէ Աստուծոյ կողմէ աշխարհի ստեղծագործութեան վեց օրերուն եւ 7րդ հանգստի օրուան։ Ապա, մեր նախնեաց ծանօթ արեւային դրութեան եօթը մոլորակներուն որոնք կը ներկայացնէին նաեւ զանազան աստուածութիւններ Հռովմէացիներու, Յոյներու և Հայերու մօտ։ Այդ աստուածութեանց անունները տըրուած են ընդհանրապէս տարուան ամիսներուն ու մանաւանդ շաբթուան օրերուն ։

Հակառակ պատմական սխալներուն, 1950ը կը մնայ քրիստոնեայ թէ այլ ազգերու մեծ մասին գործածած թուականը։ Իրեն կ'ընկերանան նաեւ Հայոց 4442 — 43 թուականը որ հիմ ունի Հայոց Հայաստան հաստատուիլը ։ Մահմետականներու 1369 թուականը, Հռովմէական 2703 տարին եւ Հրեաներուն 5710 թուականը ։

Մաղթենք որ Նոր Տարին աւելի բախտաւոր ըլլայ քան անցեալը ։

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վերազինման մասին խորհրդակցութիւն մը պիտի կատարուի այսօր, գերման զօրավարներու եւ անգլիացի, ֆրանսացի եւ ամերիկացի սպաներու միջեւ։ Պատերազմէն ի վեր առաջին անգամ է որ գերման զօրավարներ դաշնակից սպաներու հետ ժողով պիտի գումարեն հաւասարութեան հիման վրայ։ Օրակարգի գլխաւոր խնդիրներն են.—Ի՞նչպէս զինել գերման զօրամասերը.— Ի՞նչպէս զինուորագրել (հաւանաբար իբրեւ կամաւորներ).— Գերման զօրավարներ պիտի գտնուի՞ն զօր. Այզընհաուըրի վերինսպայակոյտին մէջ, ծանօթանալով դաշնակից հրամանատարութեան բոլոր գաղտնիքներուն.— Գերմանները ազգ. պաշտպանութեան լիազօր նախարարութիւն մը պիտի ունենա՞ն ։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ Ֆրանսական զօրքին հրամանատարը կը հեռագրէ թէ Հանոյի եւ Հայֆոնկի (Թոնքին) սպառնացող վտանգները փարատած են։ Թշնամին ձախողած է իր բոլոր փորձերուն մէջ ։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Արձանագործ Ց. Գիւրջեանի ալպոմը

Ողբացեալ արձանագործ Ցակոբ Գիւրջեանի բարեկամները, (Նախագահ Ա. Զօպանեան), ուզելով իր յիշատակը պատուել, անհրաժեշտ գտան իր գլխաւոր արտադրութեանց մէկ Ալպոմը հրատարակել, իր գործը աւելի լայնօրէն ծանօթացնելու համար :

« Լէ Ժէմօ » Հրատարակչական Տունը հանձն առաւ յանձն առնել այդ ալպոմին հրատարակութիւնը : Մեծադիր ծաւալով՝ այս ալպոմը պիտի պարունակէ եօթանասուներկու էջ, որոնց քառասունհինգը պիտի բաղկանան լուսանկարչական պատկերներէ (արուեստագէտին կենդանագիրը եւ իր գործերէն քառասունհինգին վերարտադրութիւնը), ու հրապարակ պիտի հանուի տուփի մը մէջ դրուած :

Սոյն ալպոմին յառաջաբանը պիտի գրէ Գ. Մաքսէմիլիէն Կօթիէ, հեղինակ բազմաթիւ երկասիրութեանց, արուեստի քննադատ Les Nouvelles Littéraires շաբաթաթերթին : Այդ յառաջաբանը պիտի տպուի ութ էջի վրայ, Հայերէն թարգմանութիւնն ալ ութ էջ պիտի գրաւէ :

Ալպոմը պիտի տպուի հինգ հարիւր օրինակ, թուագրուած, Լանա թուղթի վրայ : Լիակատար հրատարակութիւնը կը պարունակէ տասնեւհինգ օրինակ, 1էն 15 թուագրուած, իւրաքանչիւրը Գիւրջեանի ձեռքէն ելած գծագրութեամբ մը ճոխացած, եւ 485 օրինակ՝ թուագրուած 16էն 500 :

Հանգանակութեան շրջանի գինները :—

20.000 ֆրանք իւրաքանչիւր գլխաւոր օրինակի համար, որուն մէջ Գիւրջեանի ձեռքէն ելած գծագրութիւն մը պիտի գտնուի :

1500 ֆրանք՝ 16էն 500 թուագրուած օրինակներէն իւրաքանչիւրին համար :

Այս գինները յաւելում պիտի կրեն երբ ալպոմը գրավաճառներուն յանձնուի :

╳ Ֆրանսացի յայտնի գեղարուեստական քննադատներու կարծիքներ Ցակոբ Գիւրջեանի մասին :—

— « Զարդանկարչական զգացումը եւ հոգեբանական հետախուզութիւնը այն երկու նկարագիրներն են որ կը տիրեն Գիւրջեանի գործին մէջ որ բաւական այլազան է : Անոնք համաձայն են իր ցեղին խորքին հետ եւ իրեն ներշնչած են մեծապէս շահեկան քանի մը քանդակագործութիւններ» : Ռօպէյ Ռէյ (La Renaissance) :

— « Շատ մաքուր եւ ամուր գծագրութիւն, ճշմարիտ գործադրութիւն » : Կիյօմ Ժանօ (Revue de l'Art) :

— «Գիւրջեանի Տալապատին Աստած կինը, ուղղակի քարին մէջ քանդակուած, առոյգ, կենդանի եւ ճապուկ կտոր մըն է, ուր կ'երեւայ քանդակագործութեան ապահով ըմբռնում մը եւ չափազանցութեան հետախուզում մը որ բնաւ հասարակ չէ» :— Ժաք տը Լափռատ (Beaux Arts) :

— Հայերը ունին նշանաւոր արձանագործ մը, որուն Երիտասարդ ռուս կնոջ մը գլուխը իսկապէս գեղեցիկ բան մըն է :— Փօլ Ֆիրենս (Le Journal des Débats) :

— Ցակոբ Գիւրջեան զարդարուեստական քանդակագործ մըն է, որ հմտութեամբ եւ յանդգնութեամբ կը գործածէ պրօնզը, մարմարը, կրանիթը եւ թրծուն հողը՝ արտայայտելու համար համադրութիւններ :— Քամիյլ Մօքլէռ (Le Progrès, Լիոն) :

— Հայազգի արձանագործ Գիւրջեանը, խռովառանք երեւակայութիւն, ուր առհաւական ազդեցութիւններ հետաքրքրական կերպով մը կը միանան Արեւմուտքի ազդեցութեանց :— Լուի Վօքսէլ (L'Occident) :

Հայազգի ըլլալով, ան կը սերի արիական հընագոյն ճիւղէն, բայց գիտակ է արեւելեան արուեստի չքեղութեան եւ անոր առջեւ գլուխ կը ծռէ :— Կիւսթավ Քան (Ցառաջաբան Գիւրջեանի մէկ ցուցահանդէսին) :

— Կոմս Լէոն Թօլսթոյի հոյակապ դիմաքանդակին մէջ ամէն ինչ ստորադասուած է տիպարին նկարագրին : Կը կարծեմ թէ անկարելի է աւելի ներուժ կենսունակութեամբ մը ոգեւորել պրոնզ մը :— Մօրիս Ֆէօյէէ (Le Figaro Artistique) :

Ասլանեան արք. տեղի չիտար...

ՊՈԼԻՍ.—Պոլսոյ Մարմարա թերթին Ցունուար 3ի թիւէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները :—

Ցաւով կը տեղեկանանք թէ Գէորգ արք. Ասլանեան, որ ձեռնհաս եւ ազգընտիր մարմիններու կողմէ պաշտօնանկ եւ ձեռնթափ հռչակուեցաւ, տակաւին հրաժարած չէ իր հանրավնաս եւ խափանարարական գործունէութենէն եւ իր այս վիճակին մէջ իսկ համայնքին ճակատագրին հետ կը խաղայ :

Արք.ը ոչ միայն ընդունած չէ գերագոյն մարմիններու, վարչութեան, խառն եւ կրօնական ժողովներու պաշտօնագիրներն ու պահանջագիրները, այլ եւ իր տունին մէջ կեդրոնացուցած է Պատրիարքարանի բոլոր առմարնները, հաշուեթուղթերը, արձանագրութիւններն ու կնիքը : Վերջին անգամ գրաւոր եւ բերանացի դիմումներ կատարուեցան իրեն, բայց արք.ը իր բարի սովորութեան համաձայն անգամ մըն ալ արհամարհեց օրէնքը եւ համայնքին իրաւունքները, մերժելով հաշիւ տալ եւ վերադարձնել հանրապատկան գոյքերը :

Ասլանեան Գէորգ, որ շնորհազուրկ եղաւ ժողովուրդին միաձայն որոշումով եւ օրինական տրամադրութեանց համաձայն, չի խորհիր թէ իր այս ցաւալի ընթացքներով անգամ մը եւս ամենածանր պատասխանատուութիւն կը հրաւիրէ իր վրայ : Օրէնքը եւ իր շահերուն գիտակից հանրութիւնը չեն թողուր որ անհատ մը յամառի տակաւին իր սանձարձակ եւ ինքնագլուխ գործունէութեան մէջ, Պատրիարքարանը իր տունը փոխադրէ եւ անոր գոյքերը իր բազմոցին տակ պահէ եւ խուսափի ճակատաբաց եւ հրապարակային հաշուետուութենէ մը : Այս պայմաններուն տակ Գէորգ Ասլանեան պէտք է յանձնուի արդարութեան եւ հանրային դատաստանին, եւ պարտն ու պատուհանը տնօրինուի իր մասին :

Միւս կողմէ կը տեղեկանանք թէ Ասլանեան արք. խափանարարական դիմումներ կատարած է պետական շրջանակներու մօտ եւ վերջին անգամապօրէն աղերսագիր մը տուած էիսթանպուլիկուսակալութեան, անհիմն խօսքերով ստորագնահատելով ազգընտիր եւ գերագոյն մարմինները, Ընդհ. Ժողովի կամ կրօնա-վարչական իշխանութեանց հեղինակութիւնը : Ասլանեան Գէորգ մոռցած է թէ Ընդհ. Ժողովը կազմուեցաւ ժողովրդային օրինաւոր քուէարկութեանց համաձայն եւ թէ իր քանիմը մարդիկն ալ մաս կը կազմենայդ ժողովին : Քուէն եւ օրէնքը արձակած են իրենց վճիռը եւ Հանրային Նորընտիր մարմիններն ալ անցած են անոնց բովէն եւ ի սպառ կործանած է անհատական գործունէութեան տխուր շրջանը :

Գէորգ Ասլանեան գոնէ վերջին պահուն պէտք է գիտակցէր արեւու պէս պայծառ այս իրականութեան եւ խղճալի միջոցներով չնեղէր նաեւ կուսակալութիւնը, որ քննելէ վերջ արք.ին անբովանդակ աղերսագիրը, մերժած է ընթացք տալ անոր դիմումին :

╳ Անգարայէ կը հաղորդուի թէ տարագի օրէնքին համաձայն նոր կարգադրութիւն պիտի ըլլայ Ասլանեան արք.ի համար : Կառավարութիւնը վաւերացուց Խաչատուրեան Պատրիարքի ընտրական տեղեկագիրը եւ հրահանգ տուաւ կուսակալութեան, տարազի արտօնագիր տալ այժմէն Նորին Ամենապատուութեան :

Այս կարգադրութեան համաձայն, կը ջնջուի նաեւ պաշտօնազուրկ Ասլանեան արք.ի տարազ կրելու արտօնագիրը, որովհետեւ երկու հոգի չեն կրնար դուրսը եկեղեցական սքեմ կրել : Պատկան իշխանութեան այս որոշումը պիտի հաղորդուի օրինական ճամբով :

Գաղութէ գաղութ

ԹԵՀՐԱՆ.— Տիգրան Թ. Աբգարեան, իրանահայ վաստակաւոր գործիչը, մեռած է Նոր Ջուղայի մէջ Հոկտեմբեր 31ին, ծնած էր 1877ին : Ուսուցչական եւ տեսչական պաշտօն վարած է 1895—1945, եւ եղած է Ամենափրկչեան վանքին ալքանաջան քարտուղարը : Իր հանրային գործունէութեամբ ծանօթ էր Ջուղայի, Փերիայի եւ Չարմահալ գաւառներուն, ինչպէս եւ Իրանի միւս գաւառներուն մէջ : Բագրատ վրդ. Վարդազարեանի խմբագրութեամբ լոյս տեսնող «Նոր Ջուղայի Լրաբեր»ի հրատարակութեան առաջին օրէն եղած է մնայուն աշխատակիցը, եւ թղթակիցը արտասահմանեան թերթերուն : Տպագրուած են իր «Նոր Ջուղայի դպրոցներու եւ թատրոնի պատմութեան» մասին իր գրքոյկները : Ունի նաեւ անտիպ լուրջ աշխատութիւններ Ջուղայի բարբառի, առածներու, ասացուածքներու մասին, «Նոր Ջուղայի անգիր գրականութիւնը», «Նոր Ջուղայի ընտանեկան բարք ու հաւատք» : 1925ին տօնուեցաւ իր ուսուցչութեան 30ամեակը : Երիտասարդ տարիքին անդամակցած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ իր մասնակցութիւնը բերած է ազգային հանրային գործերուն, յետոյ տարուելով զուտ մշակոյթի աշխատանքներով, նուիրուած է կրթական եւ բանասիրական ասպարէզին :

╳ Ընկեր Մկրտիչ (Մուկուչ) Ներսէսեան (Վանեցի) մեռած է Պոսթընի մէջ Նոյեմբեր 20ին : Վասպուրականի Քէօշէն գիւղէն էր, Դաշնակցական : Թէեւ անգրագէտ, սակայն իրեն համար «Դաշնակցութիւնը ընկերներու համախմբում մըն էր որու շուրջ հաւաքուած հայ մարդիկ հայրենիքի նոյն կարօտն ու կսկիծն ունին» :

«ՑԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (41)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅՉԻՇ)

ԺԲ.— ԵՐԿՈՒ ՀՍԿԱՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

Քալթէնպրուննէր գացած էր պատուհանին մօտ, երկվայրկեան մը մատներով զարկաւ ապակիին : Վերադարձած էր իր պաշարիւնը :

— Ձեր ժամանումէն առաջ տեսակցեցայ գերման դիւանագէտի մը հետ, որ ծանօթ է Անգարայի Անգլիոյ դեսպանին, տեսնենք ինչ էր անունը · Սըր ... Սըր .... :

— Սըր Նէչպուլ Հիւկէսըն :

— Այո, ճիշդ այդպէս : Կը ճանչնայ այդ սըր Նէչպուլ Հիւկէսընը, որովհետեւ Չինաստանի պատերազմէն առաջ աշխատած է անոր հետ : Շատ գովեստով կը խօսի անոր մասին : Կ'ըսէ թէ նշանաւոր դիւանագէտ մըն է, խղճամիտ, պարկեշտ եւ շատ կը գնահատեն զինքը Լոնտոնի մէջ : Ֆօրէյն Օֆիսը զայն կը նկատէ արեւելեան հարցերու մասնագէտ մը :

Այն պարագան որ այդ աստիճան արժէքաւոր մէկը կը ղրկուի Անգարա, կ'ապացուցանէ թէ որքան կարեւորութիւն կ'ընծայէ Լոնտոն՝ Թուրքիոյ : Բաէք այս բոլորը Ֆօն Փափէնին, որպէսզի աչալուրջ ըլլայ : Ապահովաբար քիչ չէ թիւը այն Անգլիացիներուն որոնք հետաքրքիր են գիտնալու թէ ինչ կը պարունակէ գերմանական դեսպանատան դրամարկղը :

Տեսակցութիւնը վերջացած էր :

Քալթէնպրուննէր վերադարձաւ իր գրասեղանին առջեւ, հաւաքեց լուսանկարները եւ վերադարձուց հինգ «ֆիլմ»երուն հետ միասին : Առի եւ սկսայ համրել մի առ մի : Հատ մը պակսած էր անգամ մը, եւ չէի ուզեր կրկնել փորձը :

Քալթէնպրուննէր զուարճացած երեւոյթով կը դիտէր զիս, տարօրինակ կը գտնէր կարծես ենթադրութիւնս, թէ կրնար հատ մը կորսուած ըլլալ սենեակին մէջ : Բան մը չըսաւ սակայն եւ թողուց որ համրեմ :

— Եթէ հիմա Ռիպէնթրոփին կ'երթաք, ըսէք իրեն որ ինծի եկած էք : Պէտք չէ այլեւս անոր ղրկել տեղեկագիրը : Միանգամընդմիշտ թող կարգադրուած ըլլայ այս հարցը այսպէս : Պէտք եղած հրահանգը կը ստանաք Անգարա, բայց, ե՞րբ կը մեկնիք :

— Ձեմ գիտեր, արտաքին նախարարէն կախում ունի այդ անշուշտ, ան էր որ Պերլին կանչեց զիս :

Խնդրեցի Քալթէնպրուննէրէն հեռաձայնել Ռիպէնթրոփին, հարցնելու համար թէ երբ կրնար ընդունիլ զիս : Այս կերպով, Ռիպէնթրոփ, նոյնինքն Քալթէնպրուննէրէն պիտի իմանայ որ իր մօտ էի :

Պահ մը վերջ պատասխանեցին թէ արտաքին նախարարը յաջորդ օրը ժամը 7ին պիտի սպասէր ինծի : Լայն ժամանակ ունէի ուրեմն : Թանկագին պայուսակս ձգեցի Քալթէնպրուննէրի մօտ : Անշուշտ աւելի ապահով էր ան այդտեղ քան ինծի հետ պանդոկին մէջ : Մեծ գրասեղանին մէկ դարակին մէջ պահեցինք զայն :

Եւ թոյլ տուի ես ինծի, անմեղ կատակ մը :

— Կը յուսամ թէ սենեկապան չունիք դուք ալ :

Քալթէնպրուննէր շանթահարեց զիս ակնարկով, կարծես թէ անտեղի կատակ մը ըրած ըլլայի, հեգնանքի ջիղը կը պակսէր իրեն արդարեւ :

— Ոչ մէկ վտանգ կայ · կրնաք հանգիստ քնանալ բաւ չոր կերպով, ընկերացաւ ինծի մինչեւ դուռը :

— Ապագային համար բախտ կը մաղթեմ ձեզի, որովհետեւ պէտք պիտի ունենաքատոր, եւ մի մոռնաք որ իւրաքանչիւր բառը, զոր պիտի արտասանէք, կրնայ ճակատագրական ըլլալ Գերմանիոյ համար :

Խիստ մտածկոտ հեռացայ հսկայ շէնքէն :

ԺԳ.— ՌԻՊԷՆԹՐՕՓ ԿԸ ԿԱՍԿԱԾԻ

Յաջորդ առաւօտ լուր տուին ինծի հեռաձայնով, թէ ժամը եօթին պանդոկ պիտի բերեն պայուսակս, կիկերոնի փաստաթուղթերով միասին :

Քայզէրհօֆի սրահին մէջ սպասեցի պատգամաւորին : Ճիշդ ժամուն, երկու պարոններ ներկայացան պայուսակիս հետ միասին :

— Կուգանք Օպէրկրուփէնֆիւրէր Քալթէնպրուննէրի կողմէ, եւ հրաման ունինք ընկերանալու ձեզի արտաքին նախարարին մօտ եւ ներկայ գտնուելու տեսակցութեան :

Այս անգամ կատարելապէս հասկցեր էի ամէն բան :

(Շար.)

ըսաւ թէ 1950ին ժողովը 343 նիստեր գումարած է (1947ին, 266 նիստ)։ Այս առթիւ շեշտեց թէ «ժողովը ոչ միայն շատ աշխատեցաւ, այլ եւ քաջութեամբ գործեց», վաւերացնելով Ատլանտեանի դաշինքը, զինուորութեան շրջանի երկարաձգումը, վերազինման օրէնքը եւն.։ Այսպէս մերժած եղաւ ճակատագրականութեան եւ վհատութեան խորհուրդները։

ԲՈՂՈՔԻ ՑՈՅՑԸ ՁԱԽՈՂԱԾ

Երէկ համառօտակի գրեցինք՝ զօր. Այզըն-հաուըրի դէմ համայնավարներու կազմակերպած ցոյցին մասին «Աստորիա» պանդոկին մօտերը։ Թերթերը չորս հազար կը հաշուեն ցուցարարներուն թիւը։ Զօրավարը պանդոկը չէր, այլ գացած էր Ֆոնթէնպլօ, աչքէ անցընելու համար այն շէնքը, որ հաւանաբար իր սպայակոյտի կեդրոնը պիտի ըլլայ։ Հազար ոստիկաններ, առանց որեւէ լուրջ դէպքի, յաջողեցան արգիլել ցուցարարներուն պանդոկին մօտենալ եւ ապա սկսան ցրուել զանոնք։ Ցուցարարները կ՚երգէին «Մարսէյյէզ»ը եւ ուրիշ հայրենասիրական երգեր։ Ու կը պոռային — «Ֆրանսան Ֆրանսացիներուն», «Տունդ գնա, Այզընհաուըր», «Խաղաղութիւն կ՚ուզենք», եւն.։ Ոստիկանները ձերբակալեցին 200ի չափ ցուցարարներ, որոնք, մինչեւ իրիկուն արգելափակուելէ վերջ, ազատ արձակուեցան։

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ երկու հազար պալտոնի ոստիկաններ դիրք բռնած էին փողոցներու կէտերուն վրայ։ Քանի մը ամերիկացի զինուորներ նախատուեցան։ Ցոյցը տեւեց ժամը 2էն 5.30։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, միայն մէկ հանրապետութիւն ընդունուեցաւ Աստորիա պանդոկին մէջ, իսկ միւսները մերժուեցան։

ԾԱՆՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ՔՈՐԷԱՅԻ ՄԷՋ

ՄԱԿի ուժերու նահանջը այնքան արագօրէն կը շարունակուի որ, Քորէայի շատ մը ճակատամասերուն վրայ, կարմիրներու հետ ամէն շփում դադրած է։ Միայն Վոնժուի ճակատին վրայ է որ բուռն կռիւներ կը մղուին եւ ՄԱԿի ուժերը կը ջանան փոխադարձ յարձակումներով դանդաղեցնել չինական ուժերու յառաջխաղացումը, որպէսզի կարենան Յրդ բանակը փրկել հաւանական պաշարումէ մը։ Այս յարձակումներու շնորհիւ, դաշնակիցները յաջողեցան երեք քիլմ.ի չափ ետ մղել կարմիրները։ Ամէն պարագայի տակ, կը վախցուի որ կարմիրները կը յաջողին ճեղքել Յրդ բանակի նահանջի գիծը։

× Փախստականներու թիւը հարաւային Քորէայի մէջ երթալով կ՚աւելնայ։ Նոր փախստականները, որոնք կը փախին բոլոր ուղղութիւններով, կը ներկայացնեն մէկուկէս միլիոնի բազմութիւն մը, որ կ՚աւելնայ՝ մէկ ամիս առաջ դադրած երեք միլիոնին վրայ։ Քաղաքային եւ զինուորական իշխանութիւնները անելի մատնուած են, որովհետեւ փախստականներու մեծ մասը անօթի են եւ կիսամերկ, հիւանդ, ուժասպառ եւ անօթեւան։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՇԱՏ ԱՒԵԼԻ ԼԱՒ Է

Հինգ շաբաթ աշխարհի շրջանը ընելէ վերջ, Մ. Նահանգներու հանրապետական վարիչներէնՊ. Սթէսըն, Նիւ Եորք վերադարձին յայտարարեց, թէ խաղաղութեան նշանները շատ աւելի փայլուն են այսօր, քան վերջին երեք տարիներուն։

Պ. Սթէսըն լաւատես է որովհետեւ ա) նոյնինքն կարմիր բանակը պիտի ըմբոստանայ Կրեմլինի դէմ, եթէ պատերազմ մը սկսի, բ) ամբողջ աշխարհը արթնցած է ի տես համայնավար աշխարհակալութեան ծայրայեղ չարագործութեանց եւ գ) Ամերիկա եւ ուրիշ խաղաղասէր ազգեր կը վերազինուին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳ. ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ նախարարը, Ժիւլ Մոք, անուանարկութեան դատ բացած էր «Քաուըֆուռ» շաբաթաթերթին դէմ։ Թերթը դատապարտուեցաւ 50.000 ֆրանք տուգանքի եւ 100.000 ֆրանք հատուցում վճարելու։Նախարարը որոշած է այս գումարը վճարել ոստիկանական որբանոցի մը։ Վճիռը պիտի հրատարակուի հինգ թերթերու մէջ։

500.000 ՀՐԵԱՆԵՐ հասած են Իսրայէլ, 58 երկիրներէ, պետութեան հաստատումէն ի վեր (1948 Մայիս 15)։ Հրէական գործակալութիւնը այս լուրը հաղորդելով, կ՚աւելցնէ թէ 450.000 հոգի աշխատանք եւ բնակարան գտած են, 50 հազար հոգի ալ հետզհետէ պիտի տեղաւորուին։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ կառավարութեան ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ թոյլ պիտի չտան որ Անգլիա զինուորական խարիսխներ հաստատէ իր հողին վրայ կամ օտար զինուորներ անցնին։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ թագաւորը Սելանիկ գնաց, ուր կը գտնուին վարչապետը եւ ուրիշ նախարարներ։ Հեռագիրը կ՚ըսէ թէ կառավարութիւնը Սելանիկ փոխադրուած է առժամապէս, «Յունաստանի ամբողջական միացումը գլուխ հանելու եւ հիւսիսային Յունաստանի վերաբերեալ խնդիրները սերտօրէն կարգադրելու համար»։

ՍԱՅԿՈՆԻ մէջ (Հնդկաչին) հազարեակ մը ուսանողներ ցոյց մը կազմակերպեցին Ֆրանսայի դէմ, ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 150 հոգի։ Երեք հոգի սպաննուեցան։

Բացում Համազգային Լսարանի

Համազգային Լսարանին Ա. հաւաքոյթը տեղի կ՚ունենայ Յունուար 12ին, Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Le Cadet սրճարանին վերնայարկը։

Կը խօսի ընկեր ՄԿՐ. ԳԱՐՍԱՄԵԱՆ

Նիւթը՝ «Միսաք Մեծարենցի կեանքն ու գործը»։ Մէջ ընդ մէջ հատուածներ պիտի կարդացուին հեղինակին գործերէն։

Մուտքը ազատ է։

Մանուկներու Օրը

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ամենաժողովրդական հանդէսը՝ «ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ»ը կը տօնուի այս կիրակի, ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր Armenouvilleի սրահին մէջ։

Շատ հաճելի գեղարուեստական բաժին, լաւ նուագախումբ եւրոպական պարերու համար։ Ծոխ պիւֆէ եւ Կաղանդի ծառ։

Կը հրաւիրուին գաղութիս բոլոր երախաները։ ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է ԵՒ ՍՐԱՀԸ ՏԱՔ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Այրի Տիկին Աննա Միրիճանեան իր ողբացեալ ամուսնոյն Մաքսուտ Միրիճանեանի մահուան վեցերորդ տարելիցին առթիւ հազար ֆրանք կը նուիրէ Այնճարի «Յառաջ» դպրոցին, հազար ֆրանք ալ Ֆր. Կապ. Խաչին։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Ընկեր Գարակէօզեան իր եղբօր մահուան առթիւ 500 ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին, 500 ֆրանք ալ Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին։

ԽՆՋՈՅՔ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. կոմիտէի կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, «Օհանջանեան» ակումբին մէջ։

Առատ կեր ու խում։ Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած։ Կը հրաւիրուի Վիէնի ամբողջ հասարակութիւնը։ Մուտքը ազատ է։

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ

Կազմակերպուած Առնուվիլի Նոր Սերունդի Կառվարենց խումբի կողմէ, այս շաբաթ երեկոյ, դպրոցի սրահը։ Մասնակցութեամբ Փարիզի Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի։ Նիւթ՝ ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ։ Սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ալֆորվիլի Ֆ. Կապ. Խաչի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ, ընկերուհի Տիկին Էլիզ Քիւփէլեանի եւ իր պարագաներուն, իրենց մօր ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ԿԻՒԼԻ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆի մահուան առթիւ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ, ՊՈՒԼՎԱՐ OSSO.— Այրի Տիկին Զարդար Մուրատեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց սիրելի ամուսնոյն եւ հօր ԱՐՍԷՆ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն կը մատուցուի, 7 Պուլվար Մուզէն Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, այս կիրակի առաւօտ։ Հանգուցեալին յիշատակը յարգող բոլոր բարեկամներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Նիկոլ Դուման» ենթակոմիտէն այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 4ին։ «Մուրատ» խումբը այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին։ «Խաժակ» խումբը այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին։ Ներկայ կ՚ըլլան Շրջ. կոմիտէի պատասխանատուները։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լա Սիոթայի «Հրայր» խումբը, այս կիրակի։ Ներկայ կ՚ըլլան Շրջ. կոմիտէի եւ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչները։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։— Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9։

Հ. Յ. Դ. ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ, Մ. ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պոմոնի Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին, բացակաները նկատի կ՚առնուին։

ԼԻՈՆԻ եւ շրջանի հայ ազգային միութեան կեդրոնական վարչութիւնը կը հրաւիրէ Լուսաւորչական Լիոնահայերը անխտիր, ընտրական ժողովի, այս կիրակի ժամը 3ին, 69 rue Louis Blanc։ Օրակարգ.— Համառօտութիւն վարչութեան չորս տարուան գործունէութեան։ 2) Հաշուեքննիչ մարմնոյ ընտրութիւն։ 3) Կազմութիւն ընտրողական յանձնաժողովի։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63

Vendredi 12 Janvier 1951 Ուրբաթ 12 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6354—Նոր շրջան թիւ 1765

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔՆԱՑՈՂՆԵՐԸ ԵՒ ՔՆԱՑՆՈՂՆԵՐԸ

Ոտքի վրայ քնացողներուն հետ ունինք տիպարներ ալ որոնք օժտուած են քնացնելու մասնագիտութեամբ :

Ասոնք ընդհանրապէս իրենց հոգեւոր եւ մտաւոր սնունդը կը ճարեն օտար մսուրներէ: Եւ հոն ալ կը մնան :

Շատեր, հազիւ շրջան մը (սքած) բոլորած, կը փութան հայկական անդաստան փոխադրել թարգմանածոյ կամ թխածոյ գիտելիքներ :

Այս «գործունէութեան» հետեւանքնե՞րը :

— Նորանոր ճեղքեր ներքին ճակատի վրայ : Կասկածամտութիւն օտար շրջանակներու մէջ :

Եւ պարբերաբար կը լսէք ծապլվարական շահատակութիւններ, այս կամ այն գաղութին մէջ:

Միջազգային մամուլն ալ, երբ կը խօսի զանազան խլրտումներու մասին, չի մոռնար «եանչեր ալ մատնանշել, իբրեւ գործօն տարր :

Անցեալ տարուան ընթացքին, կարգ մը թերթեր ամէնէն առաջ Հայեր (եւ Ցոյներ) տեսան... Եթովպիոյ ներքին խլրտումներուն մէջ:

Ուրիշներ միշտ ալ հայկական մատներ կամ գլուխներ կը գտնեն Միջին Արեւելքի «պրոգրեսիվ» մարզանքներուն մէջ: Լիբանանէն մինչեւ Պարսկաստան :

Դիմադրական ճակատի թերթ մը, որ այս օրերս պրպտումներ կը կատարէ «Իսլամի, Հնդկաստանի եւ համայնավարութեան» մասին, երէկ իր յօդուածաշարքին երրորդ մասը յատկացուցած էր արաբական երկիրներուն :

Ըսելէ վերջ թէ համայնավար կուսակցութիւնները օրէնքէ դուրս հռչակուած են արաբական երկիրներուն մէջ, բացի Լիբանանէն, յօդուածագիրը գրել կուտայ .

— « Լիբանանի համայնավար կուսակցութիւնը հիմնուած է 1929ին: Սուրիոյ հետ միասին, իր անդամներուն թիւը կարելի է հաշուել 40 — 45 հազար: Բայց, ասոնք աւելի շատ հայ, յոյն կամ զլտի փոքրամասնութեանց անդամներ են քան իսլամներ, որոնց մէջ Մարքսի վարդապետութիւնը շատ քիչ գետին գտած է տակաւին: Միւս բոլոր համայնավար կուսակցութիւնները օրէնքէ դուրս են եւ մասնաւոր խստութեամբ արգիլուած՝ Եգիպտոսի եւ Իրաքի մէջ:

Երբ դիմադրական ճակատի թերթ մը այս « ճշդումը » կը կատարէ, կրնաք երեւակայել թէ ի՛նչքան վառ երեւակայութեամբ կ'արտայայտուի դեղին մամուլը: Մանաւանդ յետամնաց երկիրներու մէջ :

Քնացողներուն հետ, քնացնողներն ալ չեն ուզեր հետաքրքրուիլ այս կարգի մտահոգութիւններով :

Կը թուի թէ առաջիններու ջիղերուն հետ, միտքն ալ թմրած է, ծուլն ու չիտակը զանազանելու համար :

Իսկ վերջինները « ի յառաջագունէ » հրաժարած ըլլալով մտածելու կարողութենէն, շատոնց վարագոյր քաշած են իրենց աչքերուն :

Բախտ մը պիտի ըլլար անոնց մէջ գտնել գաղափարական տիպարներ: Անկեղծօրէն այս կամ այն դաւանանքին յարած հայրենասէրներ, որոնց հետ կարելի ըլլար խօսիլ յանուն գաղութներու ինքնապաշտպանութեան :

Փորձեցէք մեր մտահոգութիւնները պարզել ուեւէ օտար հակառակորդի,— անմիջապէս կ'ըմբռնէ կացութիւնը :

— « Մենք ալ եթէ ձեր տեղն ըլլայինք, ուրիշ ելք չունէինք »:

Միայն մեր մէջ է որ ծանծաղամիտ կամ նենգամիտ մարդիկ ջուրը պատէն վեր կը հանեն, ամէնէն տարրական խնդիրներուն առթիւ :

Որքա՜ն իրաւունք ունի Հաճրնցին .

— Ասված խելք բէժնած ամենը դուն դրոօնը խտիւնես մնացէ: (Աստուած խելք բաժնած ատեն դուն դրան ետեւը մնացեր ես):

Ինքնաբերաբար դրան ետին մնացած ըլլան թէ բռնի, հետեւանքը նոյնն է:

Թէ հայրենիքին եւ թէ տարագիր բազմութեանց շահը կը պահանջէ դրան ետեւէն դուրս հանել այս դժբախտները, որպէսզի օգտուին օրուան լոյսէն :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՆՈՐ ԿԱՐՈՂՈՒԹԵՆԷՆ ԱԼ ՎԵ՛Ր Է...

Տարին անցուցինք անձկութեամբ:

Նորը սկսանք նոյն մտահոգութիւններով : Բոլորին բերանը լեցուն էր մաղթանքներով : Մանաւանդ «խաղաղութեան » վերահաստատման հեռաւոր յոյս մը ուժ կուտար բոլորին խանդագին կրկնելու աղօթք մը,— «Տուր աշխարհիս խաղաղութիւն եւ հիւանդաց բժշկութիւն»:

Երկուքն ալ կարծեմ անմատչելի բաներ են, ենթակայ՝ մի միայն «Տիրոջը իշխանութեան» որմէ կը խնդրենք հազարաւոր տարիներէ ի վեր :

Հեռու ինձմէ հեթանոսական մտածումները: Բայց կամաց կամաց այն եզրակացութեան պիտի գանք թէ գոնէ սա խաղաղութիւն ըսուածը Ամենակալին կարողութենէն ալ վեր բան մըն է:

Արդարեւ, օրուան իշխանաւորներու խելապատակը միշտ ընդունակ է դուրս գալու ոչ միայն ընդունուած ձեւերէն, այլեւ Տիրոջ հրամաններէն: Կրնայ գիշերը տեսնուած երազի մը վրայ, կոտորած մը կազմակերպել աշխարհի մէկ մասին մէջ, հոգ չէ թէ նախորդ օրը քանի մը միլիոն ստորագրութիւն հաւաքուած ըլլայ ի նպաստ խաղաղութեան կամ ձայնասփիւ ճառ մը խօսած՝ ժողովուրդներու իրաւունքներուն եւ բարօրութեան մասին:

Եւ լուսանկարչական գործիքները պատրաստ են մեզի ցոյց տալու այդ «խաղաղութեան պրոպականտ»ին նուիրուած ժապաւէն մը, ուր մէկուկէս-երկու միլիոն քորէացի մանուկներ, կիներ, ծերունիներ քաղաքէ քաղաք, ոտքով կ'երթեւեկեն սառած գետերու վրայէն, ճամբան ցանելով դիակնե՛ր, դիակնե՛ր...:

Զիմացա՞ք օրուան լուրերէն,— վաղուան յետաձգուած է Ապահովութեան Խորհուրդի այն նիստը, ուր պիտի քննուի Չինաստանի նախայարձակ ըլլալու պարագան, «ձեռք առնելու համար համապատասխան միջոցներ »:

Այդ «վաղը» քանի մը հազար մարդկային կեանքեր կը նշանակէ: Եւ, ո՞վ գիտէ, քանի՛ քաղաքներու հրկիզման պատճառ եղած է կամ պիտի ըլլայ ...

Աւելորդ է երկարել այս շարքը :

Ուրեմն մենք ալ որոշենք ասկէ վերջ ոչ թէ «Բարձրեալէն» խնդրել «խաղաղութիւն եւ առողջութիւն», այլ օրուան Մեծերէն, կարմիր կամ ճերմակ Ամենակալներէն ...

ՍՕՍԻ

Հոլանտա՞ն պատրաստ չէ

Զօր. Այզընհաուըր հասած է արդէն Լահէյ, ուր սկսած է անմիջապէս իր խորհրդակցութիւնները հոլանտական կառավարութեան եւ զինուորական ներկայացուցիչներուն հետ, Արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան հարցերուն շուրջ :

Հոլանտայի մէջ կացութիւնը, զինուորական պատրաստութեանց տեսակէտով, շատ աւելի գէշ է քան Պելժիոյ մէջ: Զօրավարին քաղած տեղեկութեանց համաձայն,

1) Հոլանտա ունի 60.000նոց բանակ մը, որ կազմակերպուած է զօրաբաժինէն ալ փոքր զօրամասերու մէջ:

2) Այս զօրամասերը ունին միայն թեթեւ զէնքեր եւ զինուորներուն մեծ մասը կ'աշխատի գրասենեակներու մէջ :

3) Հրացանի, հրասայլի, օդանաւի, թնդանօթի եւ փոխադրակառքերու զգալի պակաս կայ:

4) Մինչեւ տարւոյս վերջը կարելի պիտի ըլլայ ոտքի հանել երեք հետեւակ զօրաբաժիններ, եթէ բաւարար զէնք եւ ռազմամթերք ստանայ Մ. Նահանգներէն եւ Քանատայէն :

5) Մինչեւ այսօր ղանատական մէկ շոգենաւ միայն հասած է, բերելով հակահրասայլային փոքր թնդանօթներ :

6) Վարչապետ Վիլլէմ Տրէէս հին ժամանակներու վարդապետական ընկերվարական մըն է, որ չի հետաքրքրուիր պաշտպանութեան ծրագրով :

Զօր. Այզընհաուըր բացատրած է հոլանտական կառավարութեան, թէ Ատլանտեանի ուժը պիտի ստեղծուի ի գին ամէն բանի եւ իւրաքանչիւր երկիր պարտաւոր է իր կարելին ի գործ դնել այս ճիգին մէջ: Իսկ միւս կողմէ խոստացած է, որ Հոլանտա եւս պիտի ստանայ իր վերազինման համար անհրաժեշտ զէնքն ու զինամթերքը :

Հոլանտա, Ինտոնեզիայէն ետ քաշեց իր 120 հազարնոց բանակը եւ ցրուեց զայն: Այս ուժը, սակայն, մարզուած է աւելի անտառային կռիւներու համար, եւ, եթէ անոնց մէկ մասը դարձեալ զէնքի տակ առնուի, պէտք պիտի ըլլայ նորէն նոր մարզել զայն, վարժեցնելու համար եւրոպական հողամասի վրայ մղուելիք արդիական պատերազմի մը: Եթէ նկատի առնուի նաեւ այն փորձառութիւնը, թէ այս երկիրը, 1940ին, չորս եւ կէս օրուան մէջ գրաւուեցաւ Գերմանացիներէն, այն ատեն պարզ կ'ըլլայ, թէ ինչ ճիգ պէտք է՝ կռուելու եւ պաշտպանուելու ի վիճակի ուժ մը մէջտեղ բերելու համար այնտեղ :

Օդակները կը պրկուին

Նախարարական խորհուրդը որոշեց ճամբել եւ կարգապահական ատեանի առջեւ դատել այն պետական պաշտօնեաները որոնք մասնակցած էին զօր. Այզընհաուըրի դէմ սարքուած բողոքի ցոյցին: Որոշեց նաեւ անմիջապէս արտաքսել բոլոր այն օտարականները որոնք մասնակցած էին նոյն ցոյցին :

✕ Ամբողջովին վերակազմելով հիւլէական ուժի վերատեսչութիւնը, նախարարական խորհուրդը դուրս ձգեց Տիկին Ժոլիօ Քիւրին, նախկին վերատեսուչին կինը: Ինչպէս կը յիշուի, Գ. Ֆրետերիք Ժոլիօ Քիւրի պաշտօնանկ եղաւ անցեալ տարի ապրիլին, իբրեւ ուղեկից համայնավարներու :

Տիկին Ժոլիօ Քիւրի, 53 տարեկան, աղջիկն է Փիէռ եւ Մառի Քիւրիի, որոնք ռատիոմը գտան : Իբրեւ մասնագէտ, կ'աջակցէր իր ծնողքին գիտական հետազօտութեանց եւ հետզհետէ դարձաւ Եւրոպայի առաջնակարգ հեղինակութիւններէն մէկը շողարձակումի ասպարէզին մէջ(ռատիօ աքթիվիթէ): 1937ին դասախօս նշանակուեցաւ Փարիզի գիտութեանց համալսարանին մէջ, իսկ 1946ին ամուսնին հետ հիմը դրաւ հիւլէական ուժի վերատեսչութեան: Արժանացած է Պատուոյ Լեգէոնի եւ «Երախտագիտութեան շքանշանի» :

Հիւլէական հաստատութեան նոր վերատեսուչն է Գ. Ֆրանսուա Փեռէն, որուն պիտի օգնեն ինը մասնագէտներ:

✕ Գ. Ժիւլ Մոք, Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Դշ. օր ճառ մը խօսելով անգլեւամերիկեան մամուլի ընկերակցութեան ակումբին մէջ, յայտարարեց թէ « բացարձակապէս անհրաժեշտ է ժողովի հրաւիրել Զօրս Մեծերը, հակառակ բոլոր դժուարութեանց: Եթէ կռուինք, նոյնիսկ բրտօրէն, եթէ ընդհարինք եւ կամ իրար նախատենք ալ, կրնանք յետաձգել բացայայտ աղէտ մը: »

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ԿՐՆԱ՞Ն ՎՆԱՍԵԼ

Նախարարը այս առթիւ հաւաստեց որ եթէ Ռուսերը արեւմտեան Եւրոպայի վրայ քալեն, հինգերորդ զօրաթեւը պիտի չկրնայ լայն գործունէութիւն ցուցնել, վասն զի 1.— Համայնավարները սակաւաթիւ են Ֆրանսայի պետական վարչութեանց մէջ. 2.— Բանակին մէջ համայնավար ամենաբարձր աստիճանաւորն է դեր-գնդապետ: Երեք չորս յայտնի կամ գաղտնի համայնավարներ կան այս աստիճանն ունեցող, բայց կարելի է անմիջապէս հանգստեան կոչել. 3.— Թէեւ շատ մը Ֆրանսացի բանուորներ տակաւին քուէ կուտան համայնավարներու, բայց չեն հետեւիր կուսակցութեան քաղաքական հրահանգներուն : Դեռ առջի օր ձախողեցաւ զօր. Այզընհաուըրի դէմ սարքուած գործադուլը :

ՏԱՍԸ ԶՕՐԱԲԱԺԻՆ ՄԷԿ ՏԱՐԻԷՆ

Գ. Ժիւլ Մոք հաստատեց նաեւ թէ՝ համաձայն իր խոստումին, Ֆրանսա տասը զօրաբաժին պիտի ունենայ յառաջիկայ 12 ամիսներու ընթացքին : Այս զօրաբաժիններէն հինգը պատրաստ պիտի ըլլան անմիջական գործողութեանց համար, իսկ միւս հինգը՝ երեք օրէն: Կազմ եւ պատրաստ հինգ զօրաբաժինները ամբողջովին պիտի տեղաւորուին Գերմանիոյ Ֆրանսական շրջանին մէջ: Այժմ չորրորդ զօրաբաժին մը ճամբան է միանալու համար Ֆրանսական շրջանի երեք զօրաբաժիններուն»:

Ֆրանսայի վերագրուած «նահանջական» դիրքին վրայ եւս խօսելով, ազգ. պաշտպանութեան նախարարը յայտարարեց .

— « Ֆրանսան այսօր այնքան չէզոք է որքան Ամերիկան՝ կուսակից մեկուսացման: Աննշան փոքրամասնութիւններ են որ այդ գաղափարները կը տարածեն, իբրեւ թէ իրենց առելութիւնը յայտնելու համար պատերազմին դէմ »:

✕ Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, երեք Մեծերը արդէն պատրաստած են իրենց պատասխանը եւ մինչեւ մէկ շաբաթ պիտի հաղորդեն Խ. Միութեան, փութացնելու համար Զօրսերու խորհրդաժողովը :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԿԱՐՄԻՐ ՑԱՆՑԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Զօր. Այզընհաուըրի Եւրոպա ժամանումը դարձեալ սեղանի վրայ կը բերէ Ֆրանսայի մէջ համայնավար Հինգերորդ զօրաթեւի գոյութեան եւ անոր դէմ ձեռք առնուելիք միջոցներու խնդիրները :

Ամերիկեան թերթի մը քաղած տեղեկութեանց համաձայն, համայնավար կուսակցութիւնը 600.000 անդամներ ունի այս երկրին մէջ եւ վստահօրէն կարելի է ըսել, թէ անոնցմէ հազարաւորներ կը գտնուին քաղաքային զանազան պատասխանատու գործերու մէջ: Անոնք տեղաւորուած են Թղթատարական սպասարկութեան մէջ, որ կը վարէ հեռագիրն ու հեռաձայնը : Դիրքեր գրաւած են Նախարարութեանց, պետական երկաթուղիներու եւ ներքին, ընդարձակ ջրուղիներու մէջ: Քաջածանօթ՝ այս իրողութեանց, «Ֆիկարօ» դարձեալ կը հրաւիրէ կառավարութեան ուշադրութիւնը եւ կը պահանջէ միջոցներ ձեռք առնել: Այս առթիւ, թերթը հրատարակեց խմբագրականներու շարք մը, շեշտելով՝ ազգային հաղորդակցութեանց ցանցը անվստահելի պաշտօնեաներէ մաքրագործելու անհրաժեշտութիւնը:

«Ներքին անդորրութեան հարցը, կը գրէ այս թերթը, դարձած է զինուորական հարց մը,— այն է կռիւը համայնավար լրտեսութեան եւ խափանարարութեան դէմ, որ, Եւրոպայի մէջ պատերազմ պայթած ատեն, պիտի դառնայ — կասկած չունենանք այդ մասին — արձակաղէն խումբերու գործունէութիւն եւ նոյնիսկ զանգուածային ըմբոստութիւն, զօրաշարժն ու փոխադրութիւնները կազմալուծելու համար »:

Պէտք է սակայն վեր հանել մէկ հանգամանք կէտ: Համայնավարները, երեք տարիէ ի վեր կրցութիւն կը տարածեն ջլատելու համար Ֆրանսայի զինուորական ճիգերը Հնդկաչինի մէջ, բայց մինչեւ այսօր որեւէ նշանակալից յաջողութիւն չունեցան: Ընդհակառակն մարդիկ եւ դրամ ղրկուեցան Ծայր. Արեւելք, կռուելու համար հոն համայնավար վտանգին դէմ, իսկ ստոյգ է որ ծայրայեղներու ընդդիմութիւնըՖրանսայի մէջաւելի աղդու չեղաւ քան անորոշութիւնը եկած — ղայած Ֆրանսական կառավարութեանց, Հնդկաչինեան պատերազմը մղելու ձեւի հարցին մէջ :

Այժմ, երբ բախումի մը վտանգը աւելի կը մօտենայ Ֆրանսական սահմաններուն, կառավարութիւնը առաջուընէ աւելի վճռական է Հնդկաչինի մէջ ամուր կենալու հարցին մէջ:Այսմիենոյն վճռականութիւնն ալ պիտի ստիպէ վարանող համայնավարները կամ հաւատարիմ մնալ իրենց հայրենիքին, եւ կամ հնազանդիլ Կոմինֆորմին :

Երբ Փլեվէնի կառավարութիւնը որոշէ այս երկընտրանքը պարտադրել համայնավար քաղաքային պաշտօնեաներուն, անսաստողներու ստուգումը բաղդատաբար աւելի դիւրին պիտի ըլլայ :

Մինչեւ 1947ի գարունը, այսինքն այն շրջանին, երբ համայնավարներն ալ մաս կը կազմէին կառավարութեան, անոնք ամէն միջոց օգտագործեցին վարչական սպասարկութեանց մէջ մտցնելու կարելի եղածին չափ մեծ թիւ մը իրենց գործօն կուսակիցներէն: Այս պատճառով ալ գաղտնիք մը չէ այսօր, անոնց ինքնութիւնը :

Մ. Նահանգներու մէջ, օրինակի համար, կառավարութիւնը, շատ դժուարին պրպտումներ պէտք է կատարէ՝ պատասխանատու պաշտօններու վրայ գտնուող կարմիրներու ինքնութիւնը ճշդելու համար: Մինչդեռ հոս, Ֆրանսայի մէջ, վարչական իշխանութիւնները, աչք մը միայն պտտցնելով իրենց թղթածրարներուն վրայ, մէկ անգամէն կրնան երեւան հանել այն մարդիկը, որոնք կարմիր բանակը կը նկատեն իբրեւ ազատարար ուժ մը:

Ֆրանսայի համայնավարները, որոնք կը պարծենան, թէ Մոսկուայի ամէնէն ուժեղ գործակալութիւնը կը ներկայացնեն Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, (թէեւ Իտալացիները կ՚ըսեն, թէ իրենք աւելի մեծ թիւով կուսակիցներ ունին) ունին անշուշտ իրենց գաղտնիքները, բայց անդամակցութիւնը հազիւ թէ ամէնէն կարեւորը ըլլայ: Առանց հաշուելու ուղեկիցները, կուսակցական անդամատետր ունեցող 167 երեսփոխաններ բազմած են այսօր Ազգ. Ժողովին մէջ :

Ընդհանուր ընտրութիւնները, որոնք 1946էն ի վեր առաջին անգամն ըլլալով տեղի պիտի ունենան այս տարուան վերջերը, ապահովաբար պիտի նուազեցնեն անոնց ուժը:Մինչ այդ, սակայն, ըստ ոյգ կը թուի թէ կառավարութիւնը պիտի ստիպուի մաքրագործում կատարել: Եւ դարձեալ կը թուի, թէ ոչ մէկ համայնավար պիտի կրնայ ազատիլ այս աւլումէն :

Ամբողջ անցեալ շաբթու, համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ», ամէնէն կոպիտ բառերով անարգեց զօր. Այզընհաուըրը: Գործադուլներու հրաւէր կարդաց եւ տուաւ անունները այն գործարաններուն, ուր բանւորները լքեցին իրենց աշխատանքը: Զօրավարը խարանուեցաւ իբրեւ մարդ մը, որ ազատագրական կռիւներու շրջանին հրամայած էր Ֆրանսացի քաղաքացիներու ռմբակոծումը եւ իբրեւ արեւմտեան հրամանատար մը, որ իր մեծագոյն աղդեցութիւնը ի գործ դրաւ երկրորդ ճակատը յապաղեցնելու համար :

Ինչպէս կը շեշտէ «Ֆիկարօ», «այսօր Ֆրանսայի մէջ կան համայնավար խումբեր, որոնք պաշտօն ունին պատերազմի մը պարագային քանդելու երկաթուղիները, խցելու խճուղիները ու թերեւս յարձակելու փոխադրական կարաւաններու վրայ: Իրազեկներու կարծիքով, բացառիկ օրէնքներու հարկ չկայ: Եղած օրէնքներն ալ կը բաւեն արգիլելու կամ պատժելու այն պատասխանատուները, որոնք նահանջական քարոզութիւն կը կատարեն, կը լրտեսեն, խափանարարութեան կը դիմեն եւ դաւեր կը նիւթեն պետութեան ու ազգի ապահովութեան դէմ »:

Բ. Ա. Բ.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՀՈԳԵՐԸ

Տոքթ. Ատընաուըր.— Ծնունդի եւ Նոր Տարուան տօնական օրերու խաղաղասէր տրամադրութեան տակ անցաւ տարուան առաջին շաբաթը : Գերման Դաշնակցային Հանրապետութեան վարչապետ, Տոքթ. Քոնրատ Ատընաուըրի ծննդեան 75րդ տարեդարձն ալ խաղաղ եւ ջերմ մթնոլորտ մը ստեղծեց քաղաքական շրջանակներու մէջ :

Քոնրատ Ատընաուըր հիմնադիրն եւ պետն է քրիստոնէական դեմոկրատ Դաշնակցութեան (C. D. U.) եւ իբրեւ այդ ստացաւ վարչապետի պաշտօնը, երբ հաստատուեցաւ Արեւմտեան Գերմանիոյ հանրապետութիւնը: Ահա հինգ տարիէ ի վեր, բայց մանաւանդ վերջին երկու տարիներու ընթացքին ինքնակամ կը վարէ Գերմանիոյ ներքին եւ արտաքին քաղաքականութիւնը: Նախապատերազմեան շրջանին եղած է Քէօլնի քաղաքապետ, պատերազմի ընթացքին յաճախ հետապնդուած է Կէսթափոյի կողմէ եւ ապաստան գըտած վանքի մէջ: Համոզուած կաթոլիկ մըն է եւ հռենոսեան դրամատիրական ուժերու եւ եկեղեցիին կողմէ կը ստանայ մեծ օգնութիւն, իր տեսակէտները յաջողցնելու համար :

Գերման անհատներ թէեւ չեն սիրեր զինքը, բայց կը յարգեն, վստահ ըլլալով որ Ատընաուըրի պէս «աղուէս» մը պէտք է այնքան պատասխանատու վարչապետի պաշտօնին վրայ:

Ինչ որ ալ ըլլայ ընդհանուրին կարծիքը իր մասին, անժխտելի է որ իր օրով արեւմտեան Գերմանիան տնտեսական արագ վերելք մը ունեցաւ ցարդ :

Քէօլնի մէջ իրեն եղած յարգանքի արտայայտութիւններու ընթացքին, վարչապետը յայտնեց թէ ինք քաղաքագէտ է աւելի… պարտիզպան է եւ կը սիրէ ծաղիկներ մշակել իր պարտէզին մէջ : «Պարտիզպան մըն է նաեւ քաղաքականութեան մէջ եւ կը խնամէ Արեւմտեան Գերմանիոյ նորաստեղծ վտիտ հանրապետութիւնը »:

ՎԵՐԱԶԻՆՈՒՄ.— 1951ի երկրորդ շաբաթը Գերմանիոյ համար կարեւոր նորութիւններ պիտի բերէ: Յունուար 9ին սկսան պաշտօնական տեսակցութիւններ Դաշնակցային Հանրապետութեան եւ մարզպաններուն միջեւ Գերմանիոյ վերազինման հարցերուն շուրջ, համաձայն Պրիւսէլի մէջ եղած յանձնարարութեանց: Առաջին գծին վրայ կը գտնուի բացարձակ հաւասարութիւն եւ հաւասար զէնքեր ունենալու պահանջը, գերման սպաներու դիրքին որոշումը ինչպէս եւ զինուորագրութիւն կատարելու խնդիրը :

Զօր. Այզընհաուըր կը սպասուի Գերմանիա, ուր ան տեսակցութիւն պիտի ունենայ գերման զօրավարներու հետ: Կը յիշուին զօր. Հանս Շփայտըլ եւ Ատոլֆ Հոյզինկէր, որոնք արդէն տեսակցութիւններ ունեցած են ամերիկեան զօր. Հէյսի հետ :

Այս առթիւ կը յիշուի նաեւ նախկին գերման հրամանատար զօր. Կուտէրեան, որ վերջերս գըրքոյկ մըն ալ հրատարակեց, «Կարելի՞ է պաշտպանել Եւրոպան» վերնագրով :

ԿՐՈԹԸՎՈԼԻ ՆԱՄԱԿԸ.— Տեսակ մը գլխուցաւ պատճառած է Արեւելեան Գերմանիոյ հանրապետութեան վարչապետ Օթօ Կրոթըվոլի նամակը՝ ուղղուած Տքթ. Ատընաուըրի: Այս նամակին մէջ կը յուզուի երկու Գերմանիաներու միացման խնդիրը: Աւելի քան երեք շաբաթէ ի վեր խորհրդակցութիւններ կը կատարուին անոր շուրջ: Բարդ խնդիր մըն է, որովհետեւ այդ նամակին ետին կեցած է խորհրդային կառավարութիւնը, իսկ Արեւմտեան Գերմանիոյ ետին կեցած են արեւմտեան բարձր մարզպանները :

Անվստահութիւնը պատճառ եղած է հոս ալ իրարու հետ պարզ չխօսելու :

Բոնի կառավարութիւնը պիտի հրատարակէ ճերմակ գիրք մը լուսաբանելու համար շատ մը հարցեր եւ պիտի պատասխանէ Յունուարի երկրորդ շաբաթուան ընթացքին :

Մինչ այդ, համաձայնասէր խմբակ մը՝ նախկին նախարարներ Տքթ. Կէրիքը, Տքթ. Հայնըման, բողոքական քարոզիչ Տքթ. Նիմէօլէր եւ պրոֆ. Նոաք տեսակցութիւններ ունեցած են եւ յանձնարարած կառավարութեան՝ «Ետ չմղել երկարած ձեռքը »:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՁԱՅՆԸ.— Սովորական քաղաքացին այնքան ալ հետաքրքրուիր «բարձր քաղաքականութեամբ», բայց ունի իր առողջ բնազդը եւ դիւրազգած է, երբ անտեսանելի որոշումներ իր քսակին դպին: Գերման անհատը դժգոհ է վերջին ամիսներու հոլովոյթէն, սղութիւն ամէն մարզի մէջ, տուրքերու բարձրացում, գրաւման զինուորական ծախսերու ծանր բեռան յաւելում, ածուխի չգոյութիւն եւ պատերազմի մը ուրուականը, որ օրէ օր ձեւ եւ մարմին կ՚առնէ:Եթէ աշխատավարձքի բարձրացում եւ մեծ գործարաններու մէջ խօսքի իրաւունք չտրուի շուտով, հաւանական է որ ընդհանուր գործադուլ յայտարարուի, ինչպէս արդէն ազդարարած են արհեստակցական միութիւնները :

Նոր Տարին լաւ չէ սկսած :

ՏՈՔԹ. Տ. ՖՐՈՒՆՁԵԱՆ

Ամերիկացի գրագէտի մը գործերը

1949 — 50ի Նոպէլեան գրական մրցանակը տրուեցաւ ամերիկացի գրագէտ Ուիլեըմ Ֆօքնըրի: Չորրորդ Նոպէլեան մրցանակն է որ կը տրուի ամերիկացիի մը: Առաջին երեքը եղան Սինքլէր Լուիս (1930), Եօժէն Օ՚Նիլ (1936), Փըրլ Պըք (1938):

Ֆօքնըր ծնած է 1897ին Միսիսիփիի Օքսֆորտ քաղաքին մէջ: Կ՚ըսէ թէ «գրագէտ չեմ, այլ հողագործ մը, որովհետեւ տպրուսա երբեք չեմ շահած գրելով: Գրելը կը սիրեմ պարապ ժամերս լեցնելու համար»: Եղած է նկարիչ, արձանագործ, հանքագործ, գիշերապահ եւն.: Իր ագարակին մէջ կ՚աշխատին երեք սեւամորթ ընտանիքներ որոնց համար Ֆօքնըր կ՚ըսէ «ամէնքս միասին շատ միաբան համայնք մը կը կազմենք: Սեւամորթները կը սիրեմ, որովհետեւ պարզ եւ բարի են պզտիկներուն եւ ծերերուն հանդէպ: Ամերիկացի Սեւամորթները Ափրիկեցիներ են որոնք միայն հարիւր տարուան արեւմտ. քաղաքակրթութիւն մը ունին: Պէտք է որ անոնք իրենց կորսնցուցած ժամանակը վերագտնեն: Երեքհարիւր տարիէն միայն մեր մակարդակին պիտի հասնին, երբ ցեղերու պայքարը վերջ գտած ըլլայ: Արմատախիլ Ափրիկեցիներ են որոնք կը պահեն հակազդեցութեան ուժգնութիւնը, ահա ինչ որ կը յատկանշէ անոնց ցեղը: Անոնք երբեմն առեղութեամբ կը լեցուին: Ստնտուս սեւամորթուհի մըն էր, ես անոր կը դիմէի երբ վիշտ մը ունենայի, եւ ան միայն գիտէր մխիթարել զիս :»

Ակնարկելով իր վէպերու հերոսներուն, կ՚ըսէ.«բոլորովին երեւակայական են,եւ իմ անմիջական շրջանակէս առնուած չեն: Վստահութիւն ունիմ իմ երեւակայութեանս վրայ: Տիրոջմէն աւելի լաւ կ՚ընեմ : Կրնամ մինչեւ իսկ ըսել թէ կը նախընտրեմ իմ գործս Տիրոջը գործէն: Աւելի իմ ճաշակիս յարմար է: Ուրախ եմ որ իմ ստեղծած անձերս միմիայն ինծի կը պարտին իրենց կեանքը, եթէ երբեմն ինծի ծանօթ շրջանակի մը մէջ կը դնեմ զանոնք, եւ եթէ իմ շրջապատիս անձերուն կեցուածքը ունին, պատճառն այն է որ ես կ՚օգտագործեմ զանոնք այնքան որքան նկարիչը, երբ ան պէտք ունի կարմիր ներկին եւ չի գտներ գոյնը, կը հաւաքէ իր հողին կարմիր ցեխը:

Նոր սերունդը ոչինչ պիտի ձգէ արժէքաւոր: Ան այլեւս ըսելիք չունի: Գրելու համար պէտք է որ իր մէջ արմատացնէ մեծ ճշմարտութիւնները եւ իր գործը ուղղէ դէպի մէկուն կամ ամբողջին: Անոնք որ չեն գիտեր խօսիլ հպարտութեան, պատւոյ, եւ վշտի մասին, անոնք առանց արդիւնքի գրողներ են, ոչնչարաններ (nihilistse) եւ անոնց գործը պիտի մեռնի իրենց հետ եւ կամ իրենցմէ առաջ: Կէօթէն եւ Շէյքսփիրը դիմացան ամէն բանի դէմ, որովհետեւ կը հաւատային մարդկային սրտին, նմանապէս Պալզաք եւ Ֆլօպէռ: Անոնք յաւիտենական են:

Վախն է պատճառը ոչնչականութեան որ ողողած է գրականութիւնը: Մարդիկ պիտի սկսին գլուխ գործոցներ տալ երբ այլեւս վախ չունենան»:

Ֆօքնըրի գլխաւոր վէպերն են. «Մինչ հոգեւարքի մէջ եմ», «Օգոստոսեան լոյս», «Աղմուկը եւ կատաղութիւնը», պատմուածքներ եւայլն:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
«ՅԱՌԱՋ» Ը

Հայ. եկեղեցին մարզարան չէ

Հայոց Հարազատ եկեղեցին չկրցաւ եւ պիտի չկրնայ գործակցիլ բոլշեւիկին հետ, վասն զի անոր խարդախ, դաժան ոգին խորթ է իր առաքինի, խոնարհ եւ լայնամիտ սկզբունքներուն :

Այսօր, երբ հայրենիքին մէջ բազմաթիւ եկեղեցիներ դարձած են թատերասրահ, չտեմարան կամ ախոռ, բոլշեւիկը իր թաթը դէպի արտասահման երկարելով, մանկլաւիկները նետած է հրապարակ: Անոնք որ Եկեղեցին՝ «թանուորներու կողոպտիչ, կրօնը հաշիչ» կը ներկայացնեն, անոնք որ քանի մը ամիս առաջ ռազմիկներու գինեձօնի մը մէջ կը յայտարարէին թէ «հայ ժողովուրդը որ եւ է ատեն այնքան բախտաւոր եղած չէ, որքան Խ. Միութեան տիրապետութեան տակ», այսօր ցանկերու մէջ կը փայլին իբրեւ «ազգասէր», « հայրենասէր » եւ « եկեղեցասէր »...

Ո՞վ թելադրեց եւ պարտադրեց պաշտպանել « սնանկացած եկեղեցին »: Ջի՞ բաւեր հինգ տարուան իրենց խլրդային աշխատանքը, որով եկեղեցին պարպեցին նիւթապէս ու բարոյապէս :

Փարիզի Հայոց եկեղեցին այսօր հնարաւորութիւն անգամ չունի պահելու իր դպրոցները շաբաթը կէս օրով: Ժողովուրդը հեռացած է կասկածելի բոյն դարձած եկեղեցիէն եւ խումբ մը երեկերես մ'ալ չիչներէն:

Ոչ, մենք չենք հանդուրժեր այլեւս ձեր մութ խաղերուն: Կ'ուզենք փրկել Հայ. Եկեղեցին եւ դնել իր արժանի բարձրութեան վրայ: Հայ. առաքելական եկեղեցին քաղաքական եւ կուսակցական մարզարան չէ: Ժողովուրդը կ'ուզէ որ հոն նստին հարազատ Հայեր, եկեղեցին սիրող, անոր հոգեզմայլ շարականներու մեղեդիներով ապրող ու անոր պայծառացման անկեղծօրէն ձգտող Հայեր, բարձրացնելով անոր վարկն ու հմայքը :

Ափ մը հովանաւորներու տխրօրներն ու չքանչաններ չեն կրնար պարտկել այն խայտառակ ցանկը, որուն դիմակաւոր հեղինակները անծանօթ չեն հանրութեան :

Հայ քրիստոնեայ հայրենակից, մի խաբուիր անոնց կեղծաւոր ժպիտէն, մի քուէարկեր Հայ. Եկեղեցին եւ կրօնքը «կողոպտիչ եւ հաշիչ» հռչակող դաւանափոխներու ցանկին: Քուէդ կեդրոնացուր ժողովրդական ցանկին վրայ, որպէսզի եկեղեցիդ չդառնայ բոյն մը վարկաբեկիչ մարզանքներու :

Ց. ՀԻՍԱՑԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԿԱՄՔ, պաշտօնաթերթ «Արմենիա» Երիտ. Միութեան: Բ. տարի թիւ 3 (9): 1950 Մայիս-Յունիս, պատկերազարդ եւ սպաներէն բաժինով: Տարեկան բաժնեգին երկու տոլար: Հասցէ.— El Salvador 4625, Buenos Aires (R. Argentine):

ՃԷՊԷԼ ՄՈՒՍԱՑԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ: Պատի օրացոյց՝ պատմական յուշարձանով եւ նահատակներու անուններով :

ՑԱԽԱՒԷԼ, հրգիծական երկշաբաթաթերթ, Բ. տարի թիւ 13 Դեկտ. 15: Պատկերազարդ: Հասցէ.— Avenue Nafez No. 1785. Tehran (Perse):

ՋԱՑՆԵՐ ՓԱՐԻԶԷՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՎԱԼԱՆՍ, 7 Յունուար, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ դպրոցին հոգաբարձութիւնը սարքած էր, Նոր Տարուան առթիւ, դպրոցական հանդէս մը, Սալ Սէն Ժանի մէջ: Սրահը լեցուած էր մանուկներով եւ ծնողքներով :

Հանդէսը բացուեցաւ դպրոցին քայլերգով : Ցեառոյ Պ. Յարութիւն Կէզուրեան բացատրեց թէ բոլորիս պարտքն է հայերէն գրել եւ կարդալ սորվեցնել մանուկներուն: Առանց կրօնական կամ կուսակցական խտրութեան, ով որ ընդունակութիւն թէ հնարաւորութիւն ունի, պէտք է լծուի այս աշխատանքին :

Ցայտագիրը շատ ճոխ էր: Չորս ժամ իրարու յաջորդեցին երգերը, մենախօսութիւնները, արտասանութիւնները եւն.: Նուագի բաժնին կը մասնակցէր Պ. Ռոքոս Ատալեան :

Հանդէսէն վերջ Հ. Պապեան բեմ գալով իր կարգին շեշտեց մայրենի լեզուի ուսուցման անհրաժեշտութիւնը: Վալանսի մէջ կան 600է աւելի աշակերտներ: Անկարելի է մէկ դպրոցի մէջ համախմբել այս բազմութիւնը: Ուստի որքան բազմանան մեր ծաղկոցները, այնքան լաւ է: Եւ այս՝ առանց դաւանանքի խտրութեան: Միեւնոյն ատեն թելադրեց քրիստոնէական ոգիով դաստիարակել մեր մանուկները, որպէսզի աւելի սիրեն իրենց ազգը :

Հանդէսին փակման առթիւ ներկայացուեցաւ կենդանի պատկեր մը, մոգերու գալուստը: Ցեառոյ ներկաները յոտնկայս երգեցին «Բամ Փորոտան»ը: զոր բեմէն կը վարէր Հ. Պապեան :

╳ Նոյնպէս կիրակի Վալանսի Մարզականին առաջին խումբը խաղաց իր ախոյենական 12րդ մրցումը մեր դաշտին վրայ, La Ragneի դէմ: Ձմեռնային օդը դրաւիչ էր, թէեւ սակաւաթիւ հանդիսատեսներ եկած էին: Այս անգամ ալ մեր խումբը լրիւ չէր: Այս պատճառով ալ U. S. A.ի այնքան համբաւաւոր խումբը ցարդ ընդհ. դասաւորման 5րդէն անդին չանցաւ: Բայց եւ այնպէս մրցումը վերջացաւ ջախջախիչ յաղթանակով, La Ragneի պարտութեամբ: (Մերոնք 4, հակառակորդը 0): Բայց դեռ զօրաւոր խումբերու հետ գործ ունինք: Այս տարի Պառաժի մրցում ալ չկայ եւ առաջին հանդիսացողը ինքնաբերաբար Division d'Honneurի պիտի բարձրանայ:

Այս տարի մեր երբեմնի զօրաւոր cadet եւ junior խումբերն ալ տկարացած են: Յունուար 7ի կիրակին, պատանիները չարաչար պարտուեցան մեր դաշտին վրայ, 5—0: Թղթակից

ՏՕՆԱԾԱՌ

ԼԱ ՍԻՕԹԱ.— Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ Հ. Ց. Դ. «Հրայր» Նոր Սերունդը պատրաստած էր գեղեցիկ տօնածառ մը:

Նոր Սերունդի աղջիկները յանձն առած էին ամէն աշխատանք եւ ծախք, հանդէսին յաջողութեան համար: Նուէրները եւ խաղալիքները առատօրէն բաժնեցին: Նիւթականէն վեր, բարոյական մասն ալ յաջող էր.— Մեներգներ, արտասանութիւններ բոլորն ալ ծափերու արժանացան : Ցիշեմ անունները, իբրեւ քաջալերանք.— Արտասանեցին օրիորդներ Բ. Ագամեան, Լ. Փափազեան, Փոլէթ Պօզաթեան: Երգեցին Օր. Ա. Տօնոյեան, Ա. Աճէմեան, Ս. Թաշճեան, Պ. Գասպարեան, Ս. Տօնոյեան: Զանազան խմբերգներէ վերջ Օր. Ե. Ագամեան կարդաց ուղերձ մը, յիշելով Նոր Սերունդի պարտականութիւնները: Ըսաւ թէ հպարտ են որ անդամ են Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդին եւ ժառանգորդը «Խաժակ» խումբին: Շնորհակալութիւն յայտնեց իրենց երէց ընկերներուն, որոնք միշտ քաջալերած են, ուղիղ ճամբան ցոյց տալով :

Ներկաներէն Պ. Ք. Երանոսեան խօսք առնելով, յայտարարեց.— «Ի՞նչ օգուտ վիճիլ փողոցներու կամ գործարանի մէջ, ճար եւ դարման փնտռելով: Թող գան եւ տեսնեն թէ Նոր Սերունդին մէջ ինչպէս հայերէն կ'արտասանեն եւ կ'երգեն, թէ ինչպէս հայկական մթնոլորտ կը ստեղծեն, դաս տալով փողոցի վիճողներուն : Վիճելով չէ որ ազգ պիտի փրկենք, այլ Հայը Հայ պահելով, միշտ հայերէն խօսելով եւ երգելով : Եթէ մեր գաղութին մէջ « Խաժակ» խումբը եւ Նոր Սերունդի « Հրայր » խումբը չըլլային, մենք երբեք պիտի չվայելէինք հայկական հանդէսներ եւ անոնք ալ պիտի մոռնային որ Հայեր են: Փառք քեզ, Հ. Ց. Դաշնակցութիւն, արթուն պահակ հայ ազգին »:

Հանդէսին երկրորդ մասը կը կազմեն հայկական պարերը, 16 աղջիկներ գեղջկական հագուստներ հագած, մեծ ոգեւորութիւն պատճառեցին զանազան պարերով, բուռն ծափերու մէջ :

Կը մաղթենք որ օր մը այս բոլորը վայելենք մեր հայրենիքի մէջ: — Ց. Աճէմեան

Ձեր քուէները տուէք ժողովրդական ցանկին

1.— ԿԱՐԱՊԵՏ ՅԱԿՈԲԵԱՆ, բարեբար եկեղեցւոյ, առեւտրական, անդամ նախկին Հոգաբարձութեան :

2.— ՍՏԵՓԱՆ ԳԱԶԱԶԵԱՆ, առեւտրական, գանձապահ եկեղեցւոյ նախկին վարչութեան:

3.— ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ, առեւտրական:

4.— ԿԱՐՕ ԽՈՒՊԻԿԵԱՆ, արդիւնաբերող, քարտուղար նախկին վարչութեան :

5.— ԲՒՒԶԱՆԴ ՏԷՕՎԼԷԹԵԱՆ, արդիւնաբերող:

6.— ՆՈՒՊԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ, ելեկտ. ճարտարագէտ :

7.— ԵՐՈՒԱՆԴ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, անդամ եկեղեցւոյ նախկին վարչութեան : Արհեստաւոր:

8.— ՌՈՒԲԷՆ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ, մտաւորական, քարտուղար Հայ Սպայից Միութեան :

9.— ԶԱՒԷՆ ՎԱՐԴԵՏԵԱՆ, պատուոյ նախագահ Հայ Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու Միութեան, մեքենագէտ :

10.— ՀԱՅԿ ԱՂԱՊԷԿԵԱՆ, առեւտրական:

11.— ՍՈՒՐԷՆ ՃԵՐՄԱԿԵԱՆ, գործօն անդամ Ֆր. Բանակի Հայ Կամաւորներու Միութեան :

12.— ԹՈՐԳՈՄ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ, առեւտրական:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՑԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (42)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ԺԳ.— ՌԻՊԷՆԹՐՕՓ ԿԸ ԿԱՍԿԱԾԻ

Ժամը եօթէն քիչ առաջ մտայ արտաքին նախարարութեան շէնքը, ընկերակցութեամբ Քալթէնպրուննէրի երկու պաշտօնեաներուն: Մեզի կը սպասէին նախարարական քարտուղար Շթէնկրախտ եւ դեսպան Ալթէնպուրկ: Փոքրիկ հիւրանոցի մը մէջ տեղ գրաւեցինք :

— Բերա՞ծ էք Կիկերոնի փաստաթուղթերը, հարցուց Շթէնկրախտ ինծի դառնալով :

Ցոյց տուի պայուսակը զոր դրած էի ծունկերուս վրայ :

— Կը հաճի՞ք ցոյց տալ ինծի :

Եւ անգլիական հարիւր տասներկու գաղտնի փաստաթուղթերը իմ ձեռքէս անցան քարտուղարին ձեռքին մէջ :

Ուսումնասիրեց զանոնք թերթ առ թերթ եւ տուաւ Ալթէնպուրկի: Անգամ մը եւս տեսայ գլխու շարժումներ եւ զարմացական ձեւեր: Անգամ մը եւս իմացայ սա բառերը.— «Աւանդապէտական, աներեւակայելի», Շթէնկրախտ ըսաւ.

— Առաջին ակնարկով այս փաստաթուղթերը վաւերական կ'երեւին: Ցենլով ձեր տեղեկութիւններուն վրայ, արտաքին նախարարը հաւանական կը նկատէ որ այս Կիկերոնը ղրկուած է Անգլիացիներու կողմէ, ոսկիի գնով ծախելու համար մեզի փաստաթուղթերը, որոնց մասին վերջին խօսք մը չենք կրնար ըսել: Պէտք է խոստովանիմ սակայն, թէ կարգ մը փաստաթուղթեր, որոնց պարունակութեան տեղեակ էինք արդէն ձեր հեռագիրներով, կատարելապէս վաւերական ըլլալու տպաւորութիւնը կը թողուն եւ բնաւ շինծու չեն: Ահաւասիկ, այս մէկը օրինակի համար :

Երկարեց ինծի լուսանկար մը որ Քազապլանքայի խորհրդաժողովին կարեւոր որոշումները ցոյց կուտար եւ Կիկերոնի վերջին անգամ բերածներէն էր :

— Այս փաստաթուղթին պարունակութեան ճշգրտութիւնը հաստատուած է, որովհետեւ գիտենք թէ ինչ անցած դարձած է խորհրդաժողովի այդ մասին մէջ: Եթէ եղածը պլըֆ մը ըլլար այսքան կարեւոր զէնք մը պիտի չտային մեր ձեռքը: Հաւանական է որ սեննեկապանը անկեղծ խաղ մը կը խաղայ Անգարայի մէջ եւ ինկապէս աւարի կուտայ իր դեսպանին դրամարկղին գաղտնիքը : Միայն թէ չեմ կրնար երեւակայել թէ ինչպէս կը յաջողի կամ նէչպուլ Հիւկէսըն կոյր վստահութիւն մը ունի, եւ կամ այս Կիկերոնը անզուգական խորամանկ մըն է:

— Իմ կարծիքովս, երկու պարագաներն ալ ճիշդ են, պարոն փոխ նախարար: Հասարակ սպասաւոր մը կարելի չէ նկատել Կիկերոնը: Պէտք է հրաժարիլ սեննեկապաններու մասին մեր ունեցած կանխակալ կարծիքէն: Ես համոզուած եմ որ այս մարդը որոշապէս գիտէ թէ ինչ կ'ուզէ: Մեր տեսակցութիւններու ընթացքին հազուագիւտ շրջահայեցութիւն մը ցոյց տուաւ: Ինչ որ ապացոյցն է ըստ իս, բացառիկ խելքի եւ ողջմտութեան :

— Ուրեմն դուք չէ՞ք կարծեր թէ անգլիական դեսպանատան մէկ գործակալն է, հարցուց Ալթէնպէրկ միջամտելով մեր խօսակցութեան :

— Ոչ, համոզուած եմ, որ տարր հակառակն է, բայց գոնէ առ այժմ անկարող եմ ապացուցանել այս համոզումս :

Ֆոն Շթէնկրախտ կարգի դրաւ լուսանկարները, յետոյ ըսաւ ինծի .

— Անգարայի ձեր հեռագիրներուն մասին ուրիշ ըսելիք մը ունի՞ք արդեօք :

— Ոչինչ, պատասխանեցի :

Ֆոն Շթէնկրախտ եւ Ֆոն Ալթէնպուրկ ոտքի ելան, փոխ նախարարը արագ ակնարկ մը նետեց երկու ընկերակիցներուս վրայ :

— Նորին Վսեմութիւն արտաքին նախարարը կը ցաւի որ պիտի չկարենայ ընդունիլ ձեզ անձնապէս, փաստաթուղթերն ու «ֆիլմ»երը այստեղ պիտի մնան :

Նախարարին տրամադրութեան տակ գտնուեցէք: Կրնանք ուրէ ժամու Գայզերհօֆի մէջ գտնել ձեզ, այնպէս չէ՞:

Այս կերպով վերջ գտաւ տեսակցութիւնը, այժմ հասկցած էի թէ ինչու Ռիպէնթրօփ չէր ընդունած զիս, երկու պահապան հրեշտակներս ընկերացան ինծի Վիլհէլմշթրասէէն մինչեւ Քայզերհօֆ:

Ու այնտեղ, առանձին մնացի մտածումներուս հետ :

(Շար.)

Բուռն կռիւներ Քորէայի մէջ

Զօր. Մէք Արթըրի վերջին զեկոյցին համաձայն, 21 զօրաբաժիններէ բաղկացած եօթը չինական բանակներ, հիւսիսային քորէական երեք զօրաբաժիններ, մոնկոլական ձիաւոր զօրաբաժին մը եւ թնթանօթաձգային չին զօրաբաժին մը համախմբուած են Վոնժուէն մինչեւ Օ-զանի արեւմուտքը՝ 105 քիլմ. երկայնութեամբ ռազմաճակատի մը վրայ: Այս հսկայ ուժը ի վիճակի է զօրաւոր ու շատ խոր յարձակողական մը ձեռնարկելու, միաժամանակ հարուածելով բազմաթիւ կէտերու վրայ եւ օգտագործելով ի հարկին նաեւ թիկունքի վրայ համախմբուած պահեստի ուժերը :

Սառուցեալ օդի եւ ձիւնամրրիկի մէջ բուռն կռիւներ կը մղուին յառաջացող կարմիրներու եւ դաշնակից ուժերու վերջապահներուն միջեւ, դանդաղեցնելու համար չինական յառաջխաղացումը: Կռիւները մասնաւորաբար սաստիկ են Վոնժուի արեւելեան, արեւմտեան եւ հարաւային կողմերը: Դաշնակից ուժերը կրցած են առժամապէս կասեցնել կարմիրներու յառաջխաղացումը, գիւրացնելով 8րդ բանակին ընկրկումները: Երկու օրէ ի վեր, այս նպատակով, դաշնակից ուժերու հակայարձակումը արդիւնաւոր եղած է: Դաշնակիցները կրցած են այնքան առաջ երթալ, որ յաջողած են նոյնիսկ մտնել կարմիրներու կողմէ գրաւուած եւ քարուքանդ Վոնժուէն ներս ի գին բուռն կռիւներու: Չեն կրցած, սակայն, երկար ժամանակ մնալ քաղաքին մէջ եւ քշուած են դուրս 10.000նոց չինական ուժի մը կողմէ: Կը հաղորդուի թէ ուրիշ 20.000 հոգի համախմբուելու վրայ են Վոնժուի հիւսիսակողմը: Տիրող ձիւնամրրիկին պատճառով օդանաւային գործունէութիւնը կանգ առած է :

✕ Քորէայի մէջ ամերիկեան բանակի կորուստները մէկ շաբթուան ընթացքին աւելցած են 2537 հոգիով: Ընդհ. թիւը, սկիզբէն մինչեւ այսօր, կը բարձրանայ 42.713ի, որոնց 7023ը սպանեալ եւ 7160ը կորսուած :

ՖՈՐՄՈԶԱՆ ԿԸ ԼՔԵ՞Ն

Ուաշինկթընէն լուրի մը համաձայն, ամերիկեան 7րդ նաւաբաժինը, որ անցեալ տարի Ֆորմոզայի ջուրերը ղրկուած էր այդ շրջանակը չէզոքացնելու համար, հեռացած է այնտեղէն: Լուսաբանութեան կը կարօտի պատճառը,— նաւաբաժինը Քորէայի ջուրերուն մէջ օգտագործելու քա՞յլ մըն է, թէ Ֆորմոզայի չէզոքացումը լքելու որոշման մը գործադրութիւնը :

Հակառակ, սակայն, այս տեղեկութեան, արտաքին նախարար Պ. Էչիսըն յայտարարեց,թէ Մ. Նահանգները վճռական են զէնքերու առաքումը դէպի Ֆորմոզա, օգնելու համար Չանկ Քայ Շէքին, համաձայն զօր. Մէք Արթըրի ճշդած մանրամասնութեանց :

✕ Ամերիկեան կառավարութիւնը ՄԱԿի քաղաքական յանձնախումբին պիտի առաջարկէ «նախայարձակ» հռչակել համայնավար Չինաստանը: Պ. Էչիսըն յայտարարեց այս առթիւ, թէ ՄԱԿը իր ուժէն ու վարկէն կարեւոր մաս մը պիտի կորսնցնէ, եթէ երբեք չյայտարարէ, թէ Չինաստան յանցաւոր է Քորէայի մէջ իր գործած յարձակման համար: Այս դիրքը պէտք է ճշդել նկատի ունենալով նաեւ այն իրողութիւնը, թէ Փեքինի կառավարութիւնը ոչ մէկ տրամադրութիւն ցոյց կուտայ Քորէայի հարցը խաղաղութեամբ կարգադրելու համար: Անգլիա եւ Հնդկաստան դեռ կը հաւատան թէ կարելի է միջին ճամբայ մը գտնել:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՏՐԻՏԻ համար դեսպան մը նշանակեց Անգլիա: Ֆրանսական կառավարութիւնն ալ որոշեց Մատրիտի գործակատարին տալ «դեսպան Ֆրանսական հանրապետութեան» տիտղոսը, փոխանակ անուանելու «դեսպան Ֆրանսայի »: Այս նրբութիւնը խորհած են գոհացում տալու համար ընկերվարականներուն որոնք հակառակ են դիւանագիտական յարաբերութեանց վերահաստատման:

ԿԵՂԾ ՎԿԱՅԱԿԱՆՆԵՐՈՒ խնդիր մը կը զբաղեցնէ կառավարութիւնը: Արդէն իսկ ձերբակալուած են երկու ամբաստանեալներ՝ Գիտութեանց համալսարանէն: Թերթերը կը գրեն թէ կեղծ վկայականներ կը բաշխուէին տարիներէ ի վեր, թէ Թէնսի մէջ կարելի էր «պաշըլիէ» դառնալ 30.000 ֆրանք վճարելով եւն.: Աւելի շռնդալից յայտնութեանց կը սպասուի :

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ երեքշաբթի օր վերջացաւ կառավարութեան եւ մամուլին միջեւ ծագած վէճը: Երեսփ. ժողովը ջնջեց մամուլին դէմ հաստատուած բացառիկ օրէնքները: Այն 14 օրաթերթերը որոնք ինքնաբերաբար առկախուած էին, դադրեցուցին իրենց կամաւոր ծոմապահութիւնը .

18 ՏԱՐԵԿԱՆ Ամերիկացիները պիտի զինուորագրուին 27 ամսուան համար, համաձայն զօր. Մարշըլի նոր ծրագրին: Մինչեւ այսօր պարտաւորիչ զինուորութիւնը կը սկսէր 19 տարեկանէն:

Բացում Համազգայինի Լսարանի

Համազգային Լսարանին Ա. հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ Յունուար 12ին, Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին , Le Cadet սրճարանին վերնայարկը:

Կը խօսի ընկեր ՄԿՐ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

Նիւթը՝ «Միսաք Մեծարենցի կեանքն ու գործը»: Մէջ ընդ մէջ հատուածներ պիտի կարդացուին հեղինակին գործերէն:

Մուտքը ազատ է :

Մանուկներու Օրը

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ամենաժողովրդական հանդէսը՝ «ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ»ը կը տօնուի այս կիրակի , ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր Armenouvilleի սրահին մէջ :

Շատ հաճելի գեղարուեստական բաժին, լաւ նուագախումբ եւրոպական պարերու համար: Ճոխ պիւֆէ եւ կաղանդի ծառ :

Կը հրաւիրուին գաղութիս բոլոր երախաները: ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է եւ ՍՐԱՀԸ ՏԱՔ :

ԽՆՋՈՅՔ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. կոմիտէի կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, «Օհանջանեան» ակումբին մէջ:

Առատ կեր ու խում: Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած: Կը հրաւիրուի Վիէնի ամբողջ հասարակութիւնը : Մուտքը ազատ է:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ, ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՕ.— Այրի Տիկին Զարդար Մուրատեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց սիրելի ամուսնոյն եւ հօր ԱՐՍԷՆ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ, հոգեհանգստեան պատարագ կը մատուցուի, 7 Պուլվար Մուղէն Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, այս կիրակի առաւօտ: Հանգուցեալին յիշատակը յարգող բոլոր բարեկամներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ՏԻԿԻՆ ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ ՀԱՄԱՐ

Պ. Աշօ Շահխաթունի կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի յետ պատարագի այս կիրակի առաւօտ, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon, իր ողբացեալ կնոջ՝ ՆԻՆԱ ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻի յիշատակին: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՄԱՀԱԶԴ.— Յունաստանէն գեղագործ Պ. Գեղամ Թորոսեան եւ իր դուստրը, ինչպէս նաեւ Թապաքեան ու Նշանեան ընտանիքները, սրտի կսկիծով կը գուժեն իրենց սիրեցեալ կնոջ, մօր, աղջկան եւ քրոջ՝ ՊԱՅԾԱՌ Գ. ԹՈՐՈՍԵԱՆի մահը, յետ տաժանելի հիւանդութեան մը, Դեկտ. 24ին, Քոմոթինիի մէջ (Յունաստան), 50 տարեկան հասակին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ ՄԷՋ

.ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻ.— Պ. Ա. Տէր Ղազարեան եւ զաւակները Պ. Յ. Տէր Ղազարեան, Տէր եւ Տիկին Տէր Ղազարեան (Տեսին), պատարագ եւ հոգեհանգիստ մատուցանել կուտան իրենց մօր եւ մեծ մօր Այրի Տիկին ԼՈՒՍԻԱ ՏԷՐ ՂԱԶԱՐԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի առտու ժամը 9ին, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մատրան մէջ (Մէզօն Նէօվ): Կը հրաւիրուին հանգուցեալի յիշատակը յարգողները :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Սեւակ» խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 6ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Նիկոլ Դուման» ենթակոմիտէն այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 4ին: «Մուրատ» խումբը այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին: «Ծաժակ» խումբը այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի պատասխանատուները :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լա Սիօթայի «Հրայր» խումբը, այս կիրակի: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի եւ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչները :

Հ. Յ. Դ. ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ, Մ. ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պոմոնի Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին, բացակաները նկատի կ'առնուին :

ԼԻՈՆԻ եւ շրջանի հայ ազգային միութեան կեդրոնական վարչութիւնը կը հրաւիրէ Լուսաւորչական Լիոնահայերը անխտիր, ընտրական ժողովի, այս կիրակի ժամը 3ին, 69 rue Louis Blanc: Օրակարգ.— Համարատուութիւն վարչութեան չորս տարուան գործունէութեան: 2) Հաշուեքննիչ մարմնոյ ընտրութիւն: 3) Կազմութիւն ընտրողական յանձնաժողովի :

ԼԻՈՆ.— Ֆր. Կապ. Խաչի Մասնաճիւղի վարչութիւնը՝ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները, այս երկուշաբթի իրիկուն, ժամը 8.30ին, 78 rue Rabelais, դպրոցի սրահը: Կը խնդրուի անդամատոմսերը միասին ունենալ: Կարեւոր օրակարգ :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Հայոց մատուռին սրահը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին, դպրոցին սրահը: «Վարդանանց»ի փորձեր ուրբաթ եւ կիրակի օրեր :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63

Samedi 13 Janvier 1951 Շաբաթ 13 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6355–Նոր շրջան թիւ 1766

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՋԸՄՄԷՆ ՏԱՐԱՆ...»

Ի՜նչ անճոռնի վայնասուն դիմացի աւիէն, կիրակի օրուան ընտրութեանց առթիւ: Կատար–եալ «չէրիաթ»:

Մարդիկ ապարէզ իջած են ոչ միայն Փարիզի եկեղեցին, այլեւ Էջմիածինը, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութիւնը փրկելու, յանուն միասնակա–նութեան:

Հնչա՜ծ է մարտակոչը.

— «Ջըմմէն տարան, կերան»: Կամ պիտի տա–նին: Օգնութի՛ւն հասէք, հայ աղբրտիք ...

Հարցնէիք թէ ո՞ւր էին այս հատընտիր «եկե–ղեցասէրները», երբ անապատ եւ սպանդանոց դարձած էր Էջմիածինը:

Երբ Գիւտ եպիսկոպոս խեղդամահ կ'ըլլար.

Երբ այս ու այն վարդապետը կամ քահանան յանկարծ կ'անհետանար.

Երբ օրուան հերոսները փողոցէ փողոց կը քաշքշէին Շիրակի ծերունի առաջնորդը, Աշոտ ե–պիսկոպոս.

Երբ Խորէն կաթողիկոս «յանկարծամահ» կ'ըլ–լար խորհրդաւոր պարագաներու մէջ.

Երբ ներկայ կաթողիկոսը օգնութեան կոչեր կը հրատարակէր «Էջմիածին»ի մէջ, տրտնջալով թէ սեւ–դեղձան, սեպանի պաս անգամ չունին.

Երբ ստիպողաբար կը պահանջէր Փարիզի Հա–յոց եկեղեցւոյ վարչութենէն՝ վճարել իր երեք պատգամաւորներուն օդանաւի ծախքը, տասը հազար տոլար, զինքը փրկելու համար անախորժ կացութենէ մը...

Կարելի էր ամբողջ էջ մը լեցնել այս կարգի հարցումներով, բայց կը բաւէ:

Մանաւանդ որ, այդ «անկուսակցական եկե–ղեցասէրները» շատ աւելին գիտեն եւ կրնան իրա–րու հարցնել, չորս պատի մէջ:

Մեզի համար հիմնականը այն է որ, վաղուան ընտրութեանց առթիւ, բա՛ն մը փոխուի — բարե–փոխուի — Ժան Կուժոնի շրջապատին մէջ:

Այդ մտահոգութեամբ ալ, կ'ուզենք որ բան–կալէն հեռանան տարիներէ ի վեր որջացած դի–մակաւորներ, եւ ոչ թէ նորեր աւելնան եղածնե–րուն վրայ:

Կ'ուզենք, նաեւ, որ գործունէութեան ձեւերն ալ փոխուին, որպէսզի կարելի ըլլայ առաւելագոյն օգուտը քաղել եկեղեցիէն — բոլոր եկեղեցիներէն:

Կարճ խօսքով, աւելի լայն հորիզոն, հարթելու համար բուն թեմական կազմակերպութեան ճամ–բան:

Այդ կազմակերպութիւնը շատոնց իրականա–ցած կ'ըլլար, եթէ մարդիկ մենաշնորհի մը չվե–րածէին Փարիզի Հայոց եկեղեցին:

Այդպիսի կազմակերպութեան մը շնորհիւ, ա–ւելի լրջօրէն կատարած կ'ըլլայինք մեր պարտա–կանութիւնը, կրթական ճակատի վրայ: Ժողո–վուրդին սիրտն ալ աւելի կը տաքնար:

Եւ դեռ ուրիշ առաւելութիւններ:

Այս մտահոգութիւնները կը հակասե՞ն Էջ–միածնի եւ Երեւանի շահերուն: Կը խախտե՞ն միասնականութիւնը: Կը պառակտե՞ն գաղութը: «Ջըմմէն տարան, կերա՞ն»:

Հարցուցէք դիմացի դիմակաւորներուն, եղ–բայրադաւ լրտեսութեան եւ մատնութեան հատըն–տիր, անգերազանցելի յաւրիատներուն, եւ եթէ գրաւոր պատասխան ստանաք, գոց ըրէք, ի հար–կին արտասանելու համար իրենց «չքեղ եւ աննա–խընթաց» հանդէսներուն մէջ:

Հարցուցէք նոյն սեւհոգի թշուառականներուն.

Եթէ Հայրենիքն եւ Հայկական Արտասահմա–նը երկու անջատ աշխարհամասեր չեն.

Եթէ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին հրա–հանգներն անգամ անգործադրելի մնալու դատա–պարտուած չեն կարգ մը պարագաներու մէջ,

Ինչո՞ւ եկեղեցիներու բեմէն չեն կարդար Գէորգ Զ. կաթողիկոսի բոլոր կոնդակները եւ սա վերջին յայտարարութիւնը, որով խստօրէն կը դատապարտէ Մ. Նահանգները եւ արեւմտեան պետութիւնները, պահանջելով... Քորէայի պար–պումը (Էջմիածին, 1950 Յուլիս–Օգոստոս):

Խե՜ղճ Էջմիածին: Վեղարը նետած կամ ան–վեղար «եկեղեցասէրներ»ու, իրենց կուսակցական հանգամանքն ուրացող կեղծարարներու մնացեր է պաշտպանել հմայքդ եւ շահերդ...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ԲԱՐԻՔՆԵՐԸ

Բարիքնե՞ր ալ կրնայ եղեր ունենալ պատե–րազմ կոչուած արիւնախանձ Մողոքը ...

Դժոխքի աստծուն տիրապետութեան տակ ենք աւելի քան 35—40 տարիէ ի վեր եւ ինչ անօրինակ դէպքերու ականատես կ'ըլլանք ամէն օր:

Հինգ տարեկան աղջնակ մը երաժշտական բա–ցառիկ կարողութեամբ նուագախումբ մը կը վարէ եղեր:

Անդին 70—80 հոգինոց խումբի մը՝ առջեւ տեսանք 8—10 տարեկան մանչուկ մը, որ իբրեւ նուագապետ տիրաբար կը վարէր դժուարին «սեն–ֆոնի» մը:

Ասոնք պատերազմին հետ ի՞նչ կապ ունին, պիտի ըսէք: Մէկը դժոխքէն փախած հրէշ մը, միւսը գեղարուեստական յայտնութիւն մը:

Ես ալ ձեզի պէս կը մտածէի, երբ մէկը աչ–քերս բացաւ:

«Կը կարծէք թէ բնական երեւոյթնե՞ր են ա–սոնք: Պատերազմի հետեւանք պարզապէս: Ո՞վ գիտէ, ինչ բան պակսեցաւ այս մանուկներուն որ իրենց ուղեղին մէջ որոշ բջիջներ տարապայման աճեցան, ուրիշներ ալ բոլորովին փճացան: Ֆիզի–քական այլասերման պատկերներ, յատուկ՝ բացա–ռիկ ժամանակներու»:

Ես երբեք լաւ, բարենշան բան մը չեմ սպասեր պատերազմ կոչուած հրէշէն: Ուրեմն փորձեցի այդ տաղանդներուն հակադրել ուրիշ դէպքեր:

Օրինակ, պզտիկ ոճրագործներու եւ մանա–ւանդ մանուկներու անձնասպանութեան առատու–թիւնը այս վերջին տարիները:

Պիտի ըսէք թէ թերթերը եւ շարժանկարները շատ աւելի յանցաւոր են:

Ճիշդ է, երբ սանձարձակ կը նկարագրեն պատկերներով ալ կը զարդարեն ոճրային դէպքեր: Երբ պաստառին վրայ ցոյց կուտան մանուկին թէ ի՞նչպէս կարելի է մէկը խեղդել կամ ինքզինքը կախել ախոռին եւ ձեղնայարկին մէջ:

Բայց ջիղերու եւ ուղեղի այս անօրինակ քայ–քայումները դարձեալ նոյն Մողոքին գործերն են:

Անիծեալ ըլլայ պատերազմը բոլոր ժամանակ–ներու համար:

ՍՕՍԻ

ԴԷՊԻ ՔՈՒԷՏՈՒՓ ՎԱՂԸ, ԿԻՐԱԿԻ ԸՆՏՐԵ–ԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ 12 ՆՈՐ ԱՆԴԱՄՆԵՐԸ:

ՁԵՐ ՔՈՒԷՆԵՐԸ ԿԵԴՐՈՆԱՑՈՒՑԷՔ ԺՈՂՈ–ՎՐԴԱԿԱՆ ՑԱՆԿԻՆ ՎՐԱՅ, ՈՐՊԷՍԶԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԱԶԱՏ ՄՆԱՅ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ – ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱՆՔՆԵՐԷ: (Տես Դ. էջ):

×

ՈՐ՞Վ Է ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆ

ԱՅՍ ԽԱՐԴԱԽՈՒԹԵԱՆ

Երկու օրէ ի վեր շատ մը հայրենակիցներ ան–ծամբ եւ հեռաձայնով կը հաղորդեն թէ քուէ–թուղթեր ստացած են եկեղեցւոյ կնիքով, մէջն ալ՝ դիմացի ճակատին հովանաւորներու կոչը եւ թեկնածուներուն ցանկը:

Մեր ձեռքն են օրինակները՝ այս վրան բաց խարդախութեան:

Ընտրական յանձնախումբը լուր ունի՞ այս կեղ–ծիքէն:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ Յունաստանի թերթերը չորս էջէն աւելի պիտի չըլլան, թուղթի տագնապին հետեւանքով:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մամուլին գործադուլը, որ կը շա–րունակուէր երեք օրէ ի վեր, դադրեցաւ Եչ. օր: Կառավարութիւնը խոստացաւ վերաքննել մամուլի օրէնքը:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ խորհրդարանը բանաձեւ մը քուէ–արկեց, բողոքելով արեւմտեան թէ արեւելեան Գերմանիոյ վերազինման դէմ: Բանաձեւը կը հը–րաւիրէ աշխարհի բոլոր երկիրները որ Գերմա–նիան պահեն զինաթափ վիճակի մէջ եւ պատժել տան պատերազմի բոլոր ոճրագործները:

ԿՈՄԻՆՖՈՐՄԻ Պուքրէշի պաշտօնաթերթին մուտքը արգիլուեցաւ Ֆրանսայի մէջ:

ՀԱՐԻՒՐԱՒՈՐ կառախումբերու երթեւեկը դադրեցուցին Անգլիոյ մէջ, ածուխի խնայողու–թեան համար:

Նոր ձեռնարկներ պատերազմը դադրեցնելու համար

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՆՈՐԷՆ Կ'ԸՆԴԴԻՄԱՆԱՅ

ՄԱԿի զինադադարի յանձնախումբին անու–նով, Քանատայի արտաքին նախարարը, Պ. Լես–թըր Փիրսըն, քաղաքական յանձնախումբին առա–ջարկեց՝ Քորէայի մէջ անմիջական կնքումը զի–նադադարի մը, որուն պիտի յաջորդեն բանակ–ցութիւններ Մ. Նահանգներու, Մեծն Բրիտանիոյ, Խ. Միութեան եւ Համայնավար Չինաստանի մի–ջեւ, լուծելու համար Ծայր. Արեւելքի բոլոր խըն–դիրները:

Այս առաջարկը վաւերացուած է նաեւ Բրի–տանական Հասարակապետութեան ժողովին կողմէ եւ խմբագրուած է անոր մասնակցութեամբ:

Զինադադարի յանձնախումբը կ'առաջարկէ.

1.— Անմիջապէս դադրեցնել կռիւը Քորէայի մէջ այն երաշխիքներով, թէ պատերազմիկ կող–մերէն եւ ոչ մէկը առկէ պիտի օգտուի նոր յար–ձակողական մը պատրաստելու համար.

2.— Երբ թշնամութիւնները դադրին, նկատի պիտի առնուին նոր միջոցներ խաղաղութիւնը ա–պահովելու համար.

3.— Ոչ քորէական բոլոր զինեալ ուժերը աս–տիճանաբար պիտի հեռացուին Քորէայէն եւ մի–ջոցներ ձեռք պիտի առնուին որպէսզի քորէացի ժողովուրդը ազատօրէն արտայայտէ իր կամ–քը, երկրի ապագայ կառավարութեան մասին:

4.— Քորէան կառավարելու եւ խաղաղութիւնն ու ապահովութիւնը պահպանելու համար, առ–ժամեայ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին համա–ձայն ՄԱԿի սկզբունքներուն:

5.— Երբ զինադադարի մասին համաձայնու–թիւն մը գոյանայ, ՄԱԿի ընդհ. ժողովը պիտի ստեղծէ մասնաւոր կազմակերպութիւն մը, որուն պիտի անդամակցին Մ. Նահանգները, Մեծն Բրի–տանիա, Խ. Միութիւնն ու Համայնավար Չինաս–տանը: Այս կազմակերպութիւնը, միջազգային յանձնառութեանց շրջանակին մէջ եւ ՄԱԿի օ–րէնսդրութեան տրամադրութեանց համաձայն, պիտի փորձէ հասնիլ Ծայր. Արեւելքի հարցերուն կարգադրութեան, այդ հարցերու կարգին նկատի ունենալով նաեւ Թայվանի (Ֆորմոզայի) խնդիրն ու ՄԱԿի մէջ չինական ներկայացուցչութեան հարցը:

Այս առաջարկներու ընթերցումէն վերջ, Պ. Փիրսըն յայտարարեց, թէ դիւրին չէ եղած կար–գադրել Քորէայի հարցը: Յանձնախումբը այս ա–ռաջարկները ներկայացնելով նկատի ունեցած է Քորէայի մասին առկէ առաջ ՄԱԿի մշակած սկըզ–բունքները: Եթէ քաղաքական յանձնախումբը ըն–դունի այս առաջարկները, պէտք է այս իմաստով որոշում մը տայ: «Մեծ վտանգ կայ որ Քորէայի պատերազմը ծաւալի ամբողջ Ծայր. Արեւելքի մէջ, եթէ երբեք թշնամութիւնները անմիջապէս չդադրին: Իսկ այդպիսի ծաւալում մը կրնայ եր–րորդ աշխարհամարտ մը պայթեցնել»:

Խօսք առաւ Նորվեկիոյ ներկայացուցիչը եւ յայտարարեց, թէ եղած առաջարկները թանկա–գին նպաստ մըն են քաղաքական յանձնախումբի աշխատանքներուն համար եւ պէտք է ներկայաց–ուին որոշումի ձեւով:

Ֆրանսական պատուիրակը, Պ. Ժան Շովէլ ը–սաւ թէ իր կառավարութիւնը համաձայն է առա–ջարկներուն, որոնք պէտք է հաղորդուին Փեքինի կառավարութեան, ընդհ. ժողովէն վաւերացուելէ անմիջապէս վերջը: Եւ յոյս յայտնեց, թէ համայ–նավար կառավարութիւնը պիտի օգտուի առիթէն, խաղաղ կարգադրութեան մը հասնելու համար:

Խօսք առաւ ամերիկեան ներկայացուցիչը, Պ. Օսթին, որ իր համամտութիւնը յայտնելէ վերջ ըսաւ թէ բանակցութիւններ չեն կրնար սկսիլ, մինչեւ որ թշնամութիւնները չդադրին: Պէտք է սակայն պայմանաժամ մը սահմանել համայնավար Չինացիներուն, եւ, եթէ այս վերջին փորձն ալ ձախողի, այն ատեն, ՄԱԿը, հաւանաբար նոր մի–ջոցներ ձեռք պիտի առնէ նախայարձակման դի–մադրելու համար: Պ. Օսթին ակնարկել ուզեց, որ մերժման պարագային ինք պիտի ներկայացնէ՝ համայնավար Չինաստանը նախայարձակ եւ հե–տեւաբար յանցաւոր հռչակող առաջարկ մը:

Եւ վերջապէս խօսեցաւ խորհրդային պատ–ուիրակը, Պ. Մալիք, որ ըսելէ վերջ, թէ «նախ–նական կարծիք մը» կը յայտնէ, յայտարարեց թէ խորհրդային պատուիրակութիւնը չի կրնար ըն–դունիլ այդ առաջարկները:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԸՆԿԵՐԱՑԻՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ սնտուկի շըր–ջանային տնօրէնը, Կրիմոլտ, անձնասպան եղաւ, կազին կտուցը բանալով: Քառասունեւչորս տա–րեկան էր եւ մեծ համարում կը վայելէր: Թեր–թերը կը գրեն թէ մեռնելէ առաջ ըսեր էր որ շատ ազդուած էր իրեն դէմ եղած քննադատութիւն–ներէն: Վերջերս շատ կը խօսուէր մեծագումար գեղծումներու մասին: Քննութիւն կը կատարուի խնդիրը լուսաբանելու համար:

ԻՆՉՊԷՍ ՆԱՀԱՏԱԿԵՑԻՆ

ԽՄԲ.— Պ. Արամ Անտոնեան, Նուպարեան մատենադարանին վարիչը, կարգ մը յուշեր հրատարակելով Նիւ Եորքի «Նոր Գիր» հանդէսին մէջ, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ Թլկատինցիի, Ռ. Զարդարեանի, Ակնունիի, Խաժակի եւ ուրիշներու սպանութեան պարագաներու մասին.—

Քիչ շատ տեղեկութիւն ունինք այն պարագաներուն նկատմամբ, որոնց մէջ նահատակուեցան Զարդարեան եւ իր հինգ բախտի ընկերները, — Ակնունի, Խաժակ, Սարգիս Մինասեան, Տոքթ. Տաղաւարեան եւ Յարութիւն Ճանկիւլեան, — ու նաեւ աշխատաւորներու ջոկատ մը (ամէլէ թապուրը) փախստական հայ զինուոր մը, զոր յայտնի չէ թէ ինչու անոնց միացուցեր էին: Եօթն ալ ինկան Գարաճուրուն, ժանտարմաներու կայքի մը ախոռին առջեւ, որ երբ բանտ կը ծառայէր, Գարա Օնպաշի անունը կրող հրէշի մը ձեռքով, որ կը պարծենայ եղեր թէ մինակը կատարած է այդ ահաւոր սպանդը եւ թէ իր արիւնաթաթաւ սուրն ալ անկողնին գլուխը կախուած կը պահէ:

1919ի սկիզբները, երբ Անգլիացիք Հալէպ մտած էին արդէն, այս մեծ բարբարոսը այնտեղ կը գտնուի եղեր: Մենք տեղեկութիւն չունէինք, բայց Վարդգէսի քոյրը, որ Հալէպ կը մնար, յայտնի չէ թէ ուրկէ իմացեր էր եւ կարծելով, որ եղբօրը սպանիչն է, աղմուկ բարձրացուց, դուռնէ դուռ ինկաւ: Հալէպի Ազգային Միութիւնը միջամտեց, եւ վերջ ի վերջոյ մարդը ձերբակալուեցաւ: Զօհրապի եւ Վարդգէսի սպանութեան վկաներ գտնուեցան, մասնաւորաբար Գլօ Մուհամմէտի որդին Միւսլիմ անուն Ուրֆացի Թուրք կառապան մը, որ Զօհրապն ու Վարդգէսը իրենց նահատակութեան վայրը՝ Գարաքէօփրիւ տարած էր եւ ականատես եղած էր սպանդին: Բայց բոլորն ալ վկայեցին, թէ Գարա Օնպաշին չեն ճանչնար եւ թէ ոեւէ դեր չէ ունեցած այդ գործին մէջ, — ինչ որ ճիշդ է:

Շուտով երեւան ելաւ սխալը: Բայց նոյն ատեն յայտնուեցաւ, թէ ձերբակալուածը սպանիչն է Զարդարեանի եւ իր ընկերներուն, ու նոր ամբաստանագիր մը մատուցուեցաւ անգլիական իշխանութեանց: Այս անգամ սակայն կարելի չեղաւ ոեւէ վկայ գտնել ամբաստանութիւնը հաստատելու համար, եւ գործը հետեւանք չունեցաւ: Գարա Օնպաշի ժամանակ մը մնաց բանտը: Յետոյ օր մը իմացանք, թէ ազատ թողուեր եւ մեկներ է քաղաքէն:

Գալով Թլկատինցիին, գրեթէ ոչինչ գիտենք իր նահատակութեան տեղին ու պարագաներուն նկատմամբ: Մինակ չէ տարուած: Իրեն հետ էին Խարբերդի յայտնի փրօֆէսէօրներէն շատեր, իրեն հետ էր Խարբերդի Առաջնորդը, Պսակ վրդ. Տէր Խորէնեան: Իրեն հետ էին ուսուցիչներ, քահանաներ, մտաւորականներ, յայտնի առեւտրականներ եւ առհասարակ բոլոր արժէքաւոր դէմքերը այդ ծաղկած ոստանին: Ինք առաջին ձերբակալուողներէն մէկը եղած էր Խարբերդի մէջ, իր դպրոցին ամբողջ ուսուցչական կազմով, ինչպէս կը հաստատէ Վանեցի երիտասարդի մը՝ Միհրան Զաքարեանի մէկ տեղեկագիրը, որմէ օրինակ մը կը գտնուի Նուպարեան Մատենադարանը: Այս Զաքարեանը, այն ատեն ուսանող Խարբերդի Աստուածաբանական Ճեմարանին, ականատես եղած էր ընդհանուր ձերբակալութեանց, բայց ինք յաջողեր էր պահուիլ ու վերջէն, Ռուսերու յառաջխաղացութենէն օգտուելով, անցած էր Թիֆլիս:— «Բանտարկուած մտաւորականներին, կը գրէ ան, մասնաւոր կառքերով Խարբերդից բերին Մէզիրէ, ուրկից Պսակ վարդապետն ալ միասին առած տարին Դիարբեքիրի կողմերը եւ կոտորեցին: Այս դէպքը պատահեց 1915 Թուին, Յունիսի 4ին»:

Նուպարեան Մատենադարանը կը գտնուի նաեւ ուրիշ ականատեսի մը, Մէզիրէի գերման ուսուցչանոցի սանուհիներէն Եւնիկէ Գրիգորեանի վկայութեան մէկ օրինակը: Այս աղջիկը կը հաւաստէ, թէ Առաջնորդն ու իրեն ընկերացող մեծ խումբը զոյգ զոյգ թեւերէն կապուած ճամբայ հանուեցան նիզակաւոր հեծելազօրքի ջոկատի մը եւ ժանտարմաներու հսկողութեամբ: Երբ խումբը բարձունքէ մը վեր կ'ելլէր, հեծեալ զինուորներ իրենց նիզակներով կը խթէին Առաջնորդ Պսակ վարդապետը, որպէսզի աւելի շուտ քալէ, ինչ որ անհնար էր այդ կապկպուած վիճակին մէջ, եւ նախատական խօսքերով կ'անարգէին զայն: Նոյն բանը ժանտարմաներն ալ կ'ընէին ուրիշներու, իրենց սուիններով, նոյնքան անարգական նախատինքներով:— «Այս խումբն ալ գնաց մահուան ճօրը, ինչ ձեւով որ նախորդները գացած էին» — կը յարէ Օրիորդ Գրիգորեան:

Այդ «մահուան ճօրը» շատ հաւանականաբար Մալաթիոյ շրջանին մէջ գտնուող սպանդի վայրերէն մէկը եղաւ Թլկատինցիին եւ իր բախտակիցներուն համար: Ամէն պարագայի մէջ տարակուսելի է, որ տարուած ըլլան Տիարպէքիր, ուր օրուան բռբեննները շատ գործ ունէին, կոտորածը հասցուցած ըլլալով իր սատկագոյն աստիճանին, այսինքն այրերուն հետ սպաննելով նաեւ կիներ ու մանուկներ, ինչ որ ուրիշ ոչ մէկ նահանգի մէջ եղած էր:

Գրեթէ այս է այդ զահանդական տուամէն ամբողջ գիտցածս: Ուրիշ ամէն բան անթափանցելի մթութեան մը մէջ կը մնայ մինչեւ այսօր:

ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Արաբիոյ մեծ նաւթուղին

Անապատի նաւթուղին (Փայփ - Լայն), որ կը կոչուի նաեւ «Թափլայն», վերջացաւ եւ սկսաւ բանիլ Յունուար 1ի գիշերը:

Ամերիկացի ճարտարագէտներ եւ արաբ բանուորներ մեկնեցան, մէկը Պարսից ծոցէն, Պահրէյն կղզիին հիւսիսէն, միւսը լիբանանեան ծովեզրէն, Պէյրութի հարաւը: Այս երկուքը իրարու հանդիպեցան 1950 Հոկտեմբեր 1ին Յորդանանի ընդարձակ քարքարուտ անապատին մէկ կէտին վրայ, ուր վերջին զօդումը ըլլալէ վերջ՝ նաւթուղին ներկայիս, 1750 քիլոմեթր երկայնութեամբ ճամբայ մը կը կտրէ Սէուտի Արաբիոյ, Յորդանանի, Սուրիոյ եւ Լիբանանի ընդմէջէն:

Երկրագունդի անապատներուն ամէնէն անտանելի կէտին վրայ կը գտնուի քարիւղի այս խողովակը: Ջերմութիւնը 50 աստիճանէն աւելի է յաճախ եւ կէս աղի ջուրեր բաժնուած են իրարմէ չորս հինգ հարիւր քիլոմեթր հեռաւորութեամբ մը, աւազով եւ կարմիր ժայռերով:

Պողպատէ խողովակը 75 սանթիմեթր շրջագիծ ունի, շինուած է 30 մեթր երկայնութեամբ միաձոյլ տարրերէ: Նախապէս մտածեցին փոսերու տակ տեղաւորել եւ վրան հողով ծածկել, սակայն Ամերիկացի ճարտարագէտներ յարմար չդատեցին, որովհետեւ ժայռոտ վայրերու պեղումը մէկ տարի պիտի դանդաղեցնէր իրենց գործը: Շրջագայութիւնը չի դժուարացներ, 1500 քիլոմեթրի վրայ ոչ փողոց կայ, ոչ ջուր եւ ոչ ալ Երկաթուղի: Գետեւինները կրնան իրենց ուղտերով անցնիլ վրայէն: Խողովակին մօտերը, իրենց ականջը գետինը դնելով, կը լսեն քարիւղին հոսումը, ինչպէս իսկական հեղեղ մը:

Խողովակին շինութիւնը տեւեց երեք տարի, մեծ դժուարութիւններէ վերջ, որոնց առաջինն էր մեծ հեռաւորութիւնը եւ խողովակին մթերանոցները Սէուտի Արաբիոյ, Սուրիոյ եւ Յորդանանի մէջ գտնուիլը: Ամէնէն չոր անապատներուն մէջ, ժողովուրդը խիտ չէ, որով տեղական որեւէ օժանդակութիւն կարելի չէ սպասել: Ամէն բան կուգար Մ. Նահանգներէն, այսինքն քսան հազար քիլոմեթրի փոխադրութենէ վերջ:

Դժուար էր նաեւ պարպել ապրանքը երբ Պարսից ծոց հասնէր, որովհետեւ նաւահանգիստ չկար եւ ծոցին եզերքները ջուրերը ծանծաղ ըլլալով, նաւերը չէին կրնար մօտենալ նաւամատոյց:

Հետեւաբար կղզի մը շինեցին եւ ծովեզերքէն 3500 մեթր հեռու տեղաւորեցին: Նաւերը կրցան կղզիին որեւէ մէկ կողմին մօտենալ եւ պարպել բեռները: Իսկ ապրանքը ցամաք հանելու համար հսկայական թելուղի մը (թելեֆերիք) շինեցին: Դժուար եղաւ նաեւ 30 մեթր երկայնութեամբ խողովակին 585000 մասերը փոխադրել Ամերիկայէն: Այս մասնաւոր բեռին համար շոգենաւեր շինուեցան: Կրկնապատկելու համար արագութիւնը, խողովակին կէսը 75 սանթիմեթր տրամագիծով շինեցին, միւս կէսը 73.5 տրամագիծով, եւ 75 սանթիմեթր տրամագծովին մէջ դրին: Ճամբորդութիւնն ալ արագացուցին, փոխադրելով ճամբորդները հիւսիսային Ատլանտեանէն, հարաւային Ատլանտեանէն եւ հնդկական ովկիանոսէն:

Մասնաւոր շարժիչ մեքենաներ կը դնէին խողովակները ապազայ նաւթուղիներու վրայ: Մթերանոցին համար անապատին մէջ ամերիկեան գեղեցիկ ճամբայ մը շինուեցաւ, տասը մեթր լայնութեամբ:

Ինքնաշարժներու խճուղի մը շինուած է «Փայփ Լայն»ին վրայ, որ պիտի օգտագործուի նաեւ ճամբորդներու համար: 1951ին կարելի պիտի ըլլայ Պէյրութէն Պարսից ծոց երթալ նաւթուղիին երկայնքն ի վեր, ինչպէս արդէն կ'ընեն բեռնակառքով Պէյրութէն Պաղտատ, հետեւելով իրաքեան «Փայփ Լայն»ին:

Ամէն 300 մեթրի վրայ, ճամբորդը կը հանդիպի քարիւղի կայաններու, ուր մասնաւոր մեքենայ մը մէկ կողմէ կ'առնէ եւ միւս կողմէ դուրս կու տայ, դէպի Միջերկրական հոսեցնելով քարիւղը:

Ամէն կայան անկախ է եւ իր սեփական ելեկտրականութիւնը կը հայթայթէ: Օժտուած է օդակայանով 20 ամերիկացի ընտանիքի եւ երկու հարիւր արաբ գործաւորի համար:

Այս արդիական աւաններուն համար արթիզեան ջրհորներ փորեցին: Ստեղծեցին շարժանկար, աւազան, մարզարան, գրադարան, դպրոց, հիւանդանոց, դեղարան եւ պաղպաղակի խանութներ, ինչպէս Ամերիկայի գիւղերուն մէջ, եւ նաեւ պանդոկ անցորդ ճամբորդներու համար:

Շնորհիւ Ամերիկացի մասնագէտներուն՝ կայանները շրջապատուած են կանանչութիւնով եւ նորաբոյս ծառերով եւ ծաղիկներով:

Այսպէս նաւթուղին պիտի օժտէ արաբական մեծ անապատը գլխաւոր ճամբով մը, երկոտասնեակ մը ովասիսներով եւ ճարտարագործական կեանքով մը: Նախապէս ապրանքները բեռնակառքերով կը փոխադրէին Սէուտի Արաբները որոնք մինչեւ իսկ ինքնաշարժ մը տեսած չէին նախ քան աշխատանքները: Առաջին ձեռնասայլը իրենց ուսերով տարին երկու Արաբներ, որոնք չէին կրնար ուրիշ կերպ երեւակայել այս տարօրինակ գործիքը տեղէ տեղ փոխադրելու համար:

Այսօր 32 հազար Արաբներ քարիւղի ընկերութեան մասնագիտական դպրոցներէ անցած են: Բոլորը վաչկատուն էին, որոնց միայն ուղտերը ծանօթ էին: Աւելի քան 2000 հոգի այսօր բարձր վճարումով մասնագէտներ են: Սուէզի ջրանցքը փորուելէն ի վեր այսքան մեծ արեւմտեան արհեստագիտական գործ կատարուած չէր տնտեսական եւ ընկերային անդրադարձումներով՝ Միջին Արեւելքի մէջ:

Յունուար 1ի գիշերը անթելով, որ հաստատուած է Լիբանանի մէջ, սկսելու հրամանը տրուեցաւ բոլոր կայաններուն եւ 16 մեծ ընդունարաններուն, որոնք շինուած են Միջերկրականի ափերը, քարիւղ հոսեցնելու համար օրական 315 հազար տակառ:

Սիդոնի փոքրիկ ծովածոցին առջեւ (հին քաղաքը Փիւնիկեցիներու որոնք հնարեցին այբուբենը) տասնեակ մը քարիւղատար նաւեր խարսխեցին պատրաստ առնելու սեւ իւղը: Ատոնք Միջերկրականէն պիտի անցնին եւրոպական դտարանները: Պարսից ծոցին քարիւղը 4.183 քիլոմեթրով մօտեցաւ «Թափլայն»ը:

Քարիւղատար նաւը որ դէպի Մարսէյլ, Ռոթերտամ, Հավրը կամ Լիվրփուլ ցարդ դանդաղ ճամբորդութիւն մը կ'ընէր, տասնըհինգ օր զանազան քաղաքներ անցնելէ վերջ, կը հասնէր Միջերկրական: Պարսից ծոցին մէջ բեռնաւորուած նաւ մը մէկ ամիսէն կը հասնէր Անվէրս կամ Լիվրփուլ եւ մէկ ամիսէն ալ կը վերադառնար: Այժմ հում քարիւղը պիտի հոսի Լիբանանի նաւթուղիէն:

Օրական 315 հազար տակառ չզտուած քարիւղը հաւասար է 51500 խորանարդ մեթրի: Այս քանակութեամբ կրնան զտել մէկ օրուան մէջ Ֆրանսական մեծ 15 զտարանները: Հետեւաբար բոլոր ինքնաշարժերը, օդանաւերը, գործարանները, պատերազմական եւ առեւտրական նաւերը կրնան օգտուիլ Ֆրանսայի մէջ Իպն Սէուտի քարիւղի այս աղբիւրէն:

Պէտք է սակայն հասնիլ ամբողջ Եւրոպայի, որ օրական 900 հազար տակառ քարիւղի պէտք ունի: Գերմանիոյ 23 զտարաններու համար, Իտալիոյ 28ի, Մեծն Բրիտանիոյ 17ի, Պելժիոյ 10ի, Շուէտի 4ի, Սպանիոյ 3ի, Զուիցերիոյ երկուքի, ինչպէս եւ Տանըմարքայի, Հոլանտայի, Նորվեկիոյ եւ արեւմտեան երկիրներու: Յունուար մէկէն ուրեմն արաբական Նաւթուղին Եւրոպայի պահանջին մէկ երրորդը պիտի հայթայթէ: Մնացեալ երկու երրորդին մէկ մասը իրաքեան Նաւթուղիէն պիտի ելլէ, որ Պաղեստինի պատերազմէն ի վեր գրկուած ըլլալով Հայֆայէն, Միջերկրականի մէջ երկու ճամբայ կը փնտռէ, մէկը Սուրիայէն, միւսը Տրիպոլսէն, Լիբանանի հիւսիսը: Բայց Մուսուլ Քէրքուկը Միջերկրական պիտի ղրկէ օրական 123 հազար տակառ հում քարիւղ:

Թ. Ա. Թ.

ԱԶԱՏ ԲԵՄ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ: Պ. Զ. ԽԱՆԶԱՏԵԱՆԻ

Ահաւասիկ երկրորդ հարց մը: Ձեր կոչին մէջ կը գրէք.— «Ամէն սրտցաւ հայրենակից կը փափաքի նաեւ որ ընտրուին, գաղութիս յարգանքը եւ վստահութիւնը վայելող, անկուսակցական, եկեղեցիին եւ ազգին անձնուէր կերպով ծառայելու պատրաստ անդամներ»:

Անշուշտ ձեզի ալ պատմած են այն ինչ որ անցած դարձած է 1945ի հայրապետական ընտրութեան ատեն: Գիտնալով հանդերձ որ իրենց ճանապարհածախսը, կամ Մայր Աթոռին եւ կամ իրենց պատգամաւորութեան հաստատագիր հայթայթող եկեղեցիին կը վերաբերի, եկեղեցիի անտուկէն՝ մեկնելէ առաջ՝ 100.000 ֆրանք ճանապարհածախս ստացած ըլլալով հանդերձ, մեր պատուարժան պատգամաւորները յաջողած են Մայր Աթոռի ճիտին 10—12 հազար տոլարի պարտք մը փաթթել եւ վերադառնալ: Ազգընտիր հայրապետի Փարիզ ուղղած գրեթէ առաջին նամակն եղած է, խնդրել որ բարեհաճին այդ հարցը ժամ առաջ կարգադրել եւ Մայր Աթոռը «պարտաւորեալի անհաճոյ» կացութենէն փրկել: Վարչութիւնը ամբողջ 5 տարի, հերոսաբար թուխս

Գաղութէ գաղութ

Հ.Ց.Դ. ԵՐԻՏ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

Հ. Ց. Դ. Երիտ. Միութեան օրը հանդիսաւորապէս տօնուած է Դեկտեմբեր 11ին, Գահիրէի ամերիկեան համալսարանի մեծ սրահին մէջ:

Միութիւնը ունի 12 տարուան բեղուն գործունէութիւն մը:

Օրուան նախագահը, ընկեր Գ. Լազեան, պարզելով երիտասարդութեան դերը, բացատրած է թէ «Հայկական վերածնունդը արդիւնք էր երիտասարդական շարժման: Արեւմտահայերու Ազգ. Սահմանադրութեան վարիչները Ֆրանսայէն վերադարձած ուսանողներ էին, Կովկասի մէջ, Հ. Ց. Դ. հիմնադիրները նոյնպէս համալսարանը նոր աւարտած ուսանողներ էին: Միքայէլ Նալպանտեան 1862ին «Երկրագործութիւնը որպէս ուղիղ ճանապարհ» գրքին յառաջաբանին մէջ խօսքը երիտասարդութեան ուղղելով «Իմ քաղցր եղբարք» ի մէջ այլոց կը գրէ. «Թէ ձեզանից կախում ունի ազգին ապագան եւ ձեր վրայ է միակ յոյսը: Ձեր սակաւաթիւ լինելը պէտքերու չափութեան հետ, թող չվհատեցնէ ձեզ: Այն մարդը որ զգում է իւր անձը կենդանի, պիտի յարի ձեզ, որովհետեւ կեանքի հոսանքը միայն մի ընթացք ունի — դէպի յառաջ: Յառա՛ջ... այնտեղ միայն կարող ենք հանդիպել մեր ազգի կենսանորոգ եւ որոտընդոստ յարութեան ...»: Այժմ 90 տարի ետք գիտենք թէ Միքայէլ Նալպանդեանի ակնարկած հայ երիտասարդութիւնը իր ազգին համար իսկապէս ապահովեց «կենսանորոգ եւ որոտընդոստ յարութիւն» որուն շնորհիւ ստրկութեան շղթաները փշրեց եւ տիրացաւ իր ազատ ու անկախ հայրենիքին: Այսօրուան հայ երիտասարդութեան մասին կարծիքները կը տարբերին, ոմանք կը կարծեն թէ դադրած է ազգային հաւաքականութեան պիտանի տարր ըլլալէ: Սխալ է: Գաղտնիք չէ որ առանց արտասահմանի օգնութեան Հայաստանի նոր սերունդը ինքնաբերաբար ստեղծեց Դաշնակցական Երիտ. Միութիւններ: Հայրենիքի հողն ու ջուրը, աւանդութիւնները աւելի խորապէս կը տպաւորեն քան Մոսկուայի դեկրետները: Իսկ արտասահմանի մէջ հայ երիտասարդութիւնը մեր շուրջն է, կրնանք հետեւիլ անոնց քայլերուն: Ազգային իտէալները անցեալին երէցներու մօտ եթէ երազ էր, մեր երիտասարդութեան մէջ դարձած է անքակտելի համոզում: Առանց անոնց մասնակցութեան մեր ներկայի ազգային, կուսակցական, մշակութային կեանքը շատ տժգոյն պիտի դառնար: Մենք երէցներս պիտի փափաքէինք որ մեր երիտասարդներու շարքերէն դուրս գային մտաւորականներ, ուսուցիչներ, հանրային գործիչներ: Այս կէտը նաեւ ծնողներու պարտականութիւնն է: Յաճախ ծնողքն է որ իր զաւակը կը դարձնէ նիւթապաշտ, զայն հեռու պահելով ազգային պարտականութիւններէ: Մշակութային, մարզական, միութիւններու, ինչպէս եւ կուսակցութեան մէջ երիտասարդութիւնը պէտք է դառնայ աւելի գործօն տարր: Անոնք կը գիտակցին որ կազմակերպուելով Հ. Ց. Դաշնակցութեան փառաւոր դրօշին տակ, կոչուած ունին պատրաստուելու գալիք օրերուն եւ պատասխանատուութիւններ ստանձնելու քաղաքական ու յեղափոխական կեանքին մէջ»:

Ընկեր Լեւոն Յովհաննէսեան պատկերացնելու համար հայ երիտասարդութեան դերը վերջին հարիւրամեակին, յստակ ակնարկով մը ցոյց տուած է թէ ինչպէս հայ երիտասարդութիւնը իր դրոշմը թողած է մշակութային ձեռնարկներէն մինչեւ ազատագրական պայքարը: Եւ ի վերջոյ հայ իրականութեան մէջ անհրաժեշտ համարուեցաւ ունենալ մեր ազգային քաղաքական ձգտումները ձեւաւորող ուժ մը: Անցեալ դարու ամէնէն նշանակալից թուականը եղաւ 1890, Հ. Ց. Դաշնակցութեան հիմնադրութեան թուականը: Երբ 1895ին Ռուսիոյ ցարին հրահանգով փակուեցան Կովկասի հայ դպրոցները, Հայը լռեց, որովհետեւ չէր թրծուած տակաւին յեղափոխութեան աւազանին մէջ, հարկ եղած չափով: Այլ եղաւ պատկերը 1903ին, երբ Նիկոլա ցարին հրամանով պիտի գրաւուէին եկեղեցական կալուածները, փակելու համար հայկ. դպրոցները, որոնք կը պահուէին այդ կալուածներուն եկամուտներով: Համայն Կովկասահայութիւնը ծառացաւ իր իրաւունքը պաշտպանելու: Այս դիմադրութեան առջեւ ռուս կառավարութիւնը հարկադրուեցաւ ետ առնել իր հրահանգը: Նշանակալից դեր խաղաց հայ երիտասարդութիւնը: Հայ երիտասարդութիւնը պէտք է իր ձեռքին մէջ կեդրոնացնէ մեր ազգային պայքարի դրօշը: Երիտասարդներ, եղէ՛ք «Նուիրեալ»ները մեր դարաւոր իրաւունքներուն, վիրցէք քալել անվհատ, ի սէր հայրենիքին եւ յանուն ձեր սիրելի ժողովուրդին »:

Հանդէսը ունէր նաեւ գեղարուեստական ճոխ բաժին մը, մասնակցութեամբ երիտասարդ ուժերու .

ՔԷՍԱՊԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ քառասնամեակը տօնուած է Դեկտ. 18ին, նախագահութեամբ հիմնադիր Տոքթ. Աւետիս Ինճէճիկեանի: 1910ին Ուսումնասիրացը հիմնուած է տասը անդամներով, որոնց թիւը շուտով բարձրացած է 100ի: Նոյն եւ յաջորդ տարիներու ընթացքին կը կազմուին մասնաճիւղեր Ամերիկայի մէջ եւ հաւաքուած 1200 ոսկիով կը գնուի ագարակ մը: 1921ին ընկերութիւնը կը վերակազմուի եւ 1924ին դպրոցը կը բացուի: 1924էն ի վեր նախակրթարանէն 3—4 տարուան կրթութիւն կը ստանան 400ի մօտ աշակերտներ: 1928ին կը սկսի շէնքին շինութիւնը որ կ'աւարտի 1500 ոսկիի ծախքով: 1950ին Պէյրութի մասնաճիւղը բացաւ գիշերային դպրոց մը Ժողովրդային Տան մէջ: Քառասնամեակին առթիւ բանախօսած է ընկեր Կ. Սասունի, որ ընդգծեց «Ուսումնասիրաց»ի կարեւորութիւնը Քէսապի նման հեռաւոր շրջանի մը համար: Փակման խօսքը ըրած է հիմնադիրներէն Ցուսիկ քահանայ:

ՊՐԱԶԻԼԻՈՅ խորհրդարանին անդամ ընտրուած է Ուպիրախարա Քէօթէնէճեան՝ որդին մեծահարուստ Վահրամ Քէօթէնէճեանի: Նորընտիր երեսփոխանը, որ 25 տարեկան է, աւարտած է Սան Փաուլոյի իրաւաբանական համալսարանը ու կը վայելէ մեծ ժողովրդականութիւն: Թեկնածուն էր Պրազիլիոյ ընկերվարական կուսակցութեան: Առաջին հայ երիտասարդն է որ կը գրաւէ պատասխանատու պաշտօն մը Պրազիլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ: Հայրը արդէն ծանօթ է իր բարեգործութիւններով: Զանազան առիթներով բերած է օժանդակութիւնը ՀՕՄին:

ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ որ Թէհրան կը գտնուի մեծ յաջողութիւն կտած է իր նուագահանդէսներով: «Ալիք»ի երաժշտագէտ աշխատակիցը, Ռ. Գրիգորեան կը գրէ թէ երիտասարդ դաշնակահարը սքանչելի թէքնիք ունի, խոր երաժշտականութիւն, ընտիր կատարում, արուեստագէտի վայել նուրբ եւ ազնուական ըմբռնում: Րաֆֆին համաշխարհային առումով երիտասարդ դաշնակահարներու սերունդին ամէնէն փայլուն ներկայացուցիչներէն մէկն է: Կ'իմանանք թէ առաջին նուագահանդէսին ներկայ եղած է Շահն Շահը:

Հ. ՍԱՀԱԿ Վ. ԿՈԳԵԱՆ, Ամերիկայի հայ կաթողիկէ հասարակութեան առաջնորդը, Պէյրութի Պատրիարքական Թեմին ընդհ. փոխանորդ նշանակուած է կարտինալ Աղաճանեանի կողմէ: Այս առթիւ եպիսկոպոսական աստիճան ստացած է:

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ԳՐԱԳԷՏ Սինքլէր Լուիս, հռչակաւոր «Պէպիթ»ի հեղինակը, մեռաւ Հռոմի մէկ բուժարանին մէջ, սրտի տագնապի մը հետեւանքով: Ծնած էր 1885ին եւ համաշխարհային համբաւ կը վայելէր իբրեւ իրապաշտ վիպագիր:

ԻՏԱԼԻՈՅ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը մօտերս տեսակցութիւն մը պիտի ունենան Գ. Գ. Փլեվէնի եւ Շումանի հետ, Միջերկրականի ափերուն վրայ:— Իտալիա խոստացած է 12 զօրաբաժին պատրաստել մինչեւ մէկ տարի:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ հռոմէական կղերէն երկու եպիսկոպոսներ եւ յոյն կաթոլիկ համայնքին եպիսկոպոսը դատի քաշուեցան, իբրեւ դաւաճան եւ լրտես: Դատարանը լեցուած էր հողագործներով, բանուորներով եւ քահանաներով: Ընդհ. դատախազը «ժողովուրդի թշնամիներ» հռչակեց երեք ամբաստանեալները, (71, 65 եւ 63 տարեկան):

նստիլ կը փորձէ այս «գաղտնիքին» վրայ: Արդի՞ւնք, ինչ որ տեղի պիտի ունենայ այժմ: Քննիչ յանձնախումբ, որոշ կախակայումներ եւն. եւն.:

Եւ այս ամէնը, Տիար Խանզատեան, յանուն քաղաքացիական պարկեշտութեան, որ մոռցուած է, յանուն հանրային գործունէութեան նուիրականութեան, որ անտես եղած է, ի վերջոյ որպէսզի կարելի ըլլայ մեծ ճիգ մը փորձել Մայր Աթոռը պարտաւորեալի կացութենէն փրկելու եւ Փարիզի կամ հիւսիսային Եւրոպայի թեմի ճակտէն, Մայր Աթոռին իր պատգամաւորներուն ճանապարհածախսը վճարել տուած ըլլալու մուրը սրբելու համար:

Ըսէք, խնդրեմ, Տիար Խանզատեան, իմ այս երկրորդ ձեռնարկովս կը թերանա՞մ արդեօք իմ հաւատարմութեանս մէջ հանդէպ եկեղեցւոյ, Մայր Աթոռին, Էջմիածնի, եւ մեր ազգընտիր կաթողիկոսին, պահպանելու համար հայ ազգին եւ հայ եկեղեցիին միասնականութիւնը:

Եթէ կը թերանամ, լուսաբանեցէք զիս, եւ անմիջապէս պիտի քաշեմ իմ թեկնածութիւնս հրապարակէ: Հակառակ պարագային, վստահ եմ, որ դուք ալ քաղաքացիական քաջութիւնը պիտի ունենաք ընդունելու ծրագրիս այս երկրորդ յօդուածը եւ զօրավիգ դառնալու ինծի:

Խորին յարգանքներով.— Կ. ԽՈՒՊԻԿԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (43)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅՋԻՇ)

ԺԳ.— ՌԻՊԷՆԹՐՕՓ ԿԸ ԿԱՍԿԱԾԻ

Երկու օր վերջ, երբ պանդոկ վերադարձայ, հրաման մը գտայ: Պարտաւոր էի անմիջապէս երթալ դեսպանական խորհրդական Լիգուսի մօտ: Այնտեղ հասնելով, իմացայ որ արտաքին նախարարը կ'ուզէ խօսիլ ինծի հետ: Ճամբու ընթացքին, Լիգուս խրատներ տուաւ ինծի:

Ունելով բռնուելիք բան չէ Ռիպէնթրոփը, ըսաւ ինծի: Քալթէնպրուններն է որ զայրացուցած է զայն այսպէս: Քննեց Կիկերոնի փաստաթուղթերը, բայց կը շարունակէ խորհիլ թէ անգլիական ծուղակ մըն է այս բոլորը: Թերեւս պատճառը այն է որ անհաւատալի կասկածամտութիւն մը եկած է վրան եւ իր շրջապատն է որ կը տուժէ: Ամէն պարագայի մէջ, զգուշացէք որքան կարելի է հակաճառել իրեն: Նախարարը տակաւին ոխ կը պահէ ձեզի դէմ Սփէլմանի խնդրին պատճառաւ:

Պատերազմի ընթացքին, փորձեր էի յարաբերութեան մէջ դնել գերման դիւանագէտ մը եւ կարտինալ Սփէլմանը, Նիւ Եորքի առաջնորդը:

Հեռու ինձմէ դաւաճանելու գաղափարը, ջանացեր էի միայն սա ահաւոր պատերազմին վերջ մը դտնել:

Կանխահասօրէն տեղեկացաւ Ռիպէնթրոփ այդ խնդրին եւ պաշտօն տուաւ Ֆօն Փափէնին զիս լռելու, մինչեւ իսկ պատերազմական ատեանի սպառնալիք ընելով ինծի:

Ռիպէնթրոփ կատարելապէս կը յիշէր ուրեմն իմ գոյութիւնս: Եթէ փափաքէր Քալթէնպրուննէրի դէմ ունեցած իր զայրոյթէն բաժին հանել ինծի, պարտաւոր պիտի ըլլայի հանդուրժելու կարգ մը անհաճոյ բաներու:

Լիգուսի խրատներն ու իմ ալ յիշատակներս կը համապատասխանէին ուրեմն իրարու:

— Ահ, ըսաւ ան, վերջին խրատ մըն ալ, չըլլայ որ արտասանէք Ֆօն Փափէնի անունը, բացի այն պարագայէն երբ հարցում ուղղուի ձեզի: Ռիպէնթրոփ անոր պատկերն իսկ չի կրնար տեսնել, կը բարկանայ երբ անունը արտասանուի, բացի եթէ ժխտական խօսք մը կանխէ զայն:

« Պերլինի այս մեծ քուրմերը որքան շատ մըտահոգութիւն ունին, խորհեցայ ես ինծի շուտով մեկնիմ եւ դառնամ Անգարա »:

Լիգուսի հետ միասին մուտք գործեցի նախարարին առանձնասենեակը: Իբրեւ նախկին դասընկեր, այս Լիգուսը նախարարին վստահութեան կ'արժանանար ատենը անգամ մը:

Երբ ներս մտայ Ռիպէնթրոփ ոտքի ելաւ եւ տեսայ որ կանխահասօրէն ծերացած մարդ մըն է: Քայլ մը չառաւ, թեւերը խաչաձեւեց կուրծքին վրայ եւ նայեցաւ ինծի յամառօրէն: Կը դտնուէի ներկայութեանը այն մարդուն որ իր ձեռքին մէջ ունէր Գերմանիոյ արտաքին քաղաքականութիւնը եւ կ'ըսուի թէ հետեւեալը յայտարարած էր ինքն իրեն համար.— « Պատմութեան մէջ պիտի մտնեմ իբրեւ դեր Բիզմարք մը »:

Լիգուս խօսեցաւ խզելու համար դժնդակ լռութիւնը:

Ռիպէնթրոփ նստեց դիմակը զոր շինած էր եւ իր դէմքը առաւ մարդկային նկարագիր մը: Տեղաւորուեցանք կլոր սեղանին շուրջ, ուր փռուած էին Կիկերոնի փաստաթուղթերը:

Ռիպէնթրոփ առաւ քանի մը հատ եւ բռնեց զանոնք թղթախաղ խաղալու ձեւով:

— Դո՞ւք էք, որ յարաբերութեան մէջ էք Կիկերոնին հետ: Ի՞նչ տեսակ մարդ մըն է այդ:

Քիչ մը անկապ կերպով կատարեցի տեղեկագրութիւնս, բայց ջանալով կենսականը ըսել:

Ռիպէնթրոփ ընդհատեց զիս:

— Կ'ըսէք թէ դրամ կ'ուզէ, այդ գիտեմ արդէն, բայց կ'ուզեմ գիտնալ թէ վաւերակա՞ն են փաստաթուղթերը: Ի՞նչ կրնաք ըսել ինծի այդ մասին:

— Ոչինչ աւելի, քան ինչ որ տեղեկագրած եմ ձեզի հեռագիրներով, Պարոն նախարար: Պերլինի մէջ միայն կարելի է ճշդել փաստաթուղթերու վաւերականութիւնը, եթէ անշուշտ կարելի բան մըն է այդ: Իմ անձնական կարծիքս այն է որ...

— Փաստեր կ'ուզեմ, պարոն կցորդ, ձեր անձնական կարծիքը չի կրնար երբեք իմ խիստ իրաւացի կասկածներս փարատել: Ի՞նչ է Եէնքէի կարծիքը:

(Շար.)

Սպարապետին քննական պտոյտները

Զօր. Այզընհաուըր Լահէյէն անցաւ Քոփէնհակ, շարունակելու համար իր տեսակցութիւնները նաեւ Տանըմարքայի վարիչներուն հետ։

Այս անգամ օրագրողներուն հետ խօսելով, զօրավարը յայտարարեց.— «Ինծի վստահուած հրամանատարութեան պաշտօնը ստանձնելէ առաջ եկայ պրպտումներու պտոյտ մը կատարելու։ Տակաւին վերջնական ծրագիրներ կամ գաղափարներ կազմած չեմ, բայց անկէ, որ հիմնականն է եւ կը կայանայ համոզումի ու հաւատքի մէջ։ Եթէ ընդհանուր հասկացողութիւն մը գոյացնենք մեր հասարակաց հարցին շուրջ, եթէ զայն իրականացնելու վճռականութիւնը ունենանք, եթէ հաւատք ունենանք, աշխարհիս վրայ ոչ մէկ բան կրնայ սպառնալ մեր նպատակին եւ ազատ ազգերու ապահովութեան։

«Այս ազատ ազգերը կազմակերպուելու վրայ են ի խնդիր խաղաղութեան պահպանման, որպէսզի մեր ժողովուրդները իրաւունքը ունենան ապրելու վստահութեան եւ անդորրութեան մէջ։ Մենք հողեր չենք պահանջեր։ Մենք յաղթանակ չենք փնտռեր։ Մենք կը ցանկանք ապրիլ խաղաղութեան մէջ։ Եթէ նկատի ունենանք ազատ աշխարհի իմացական եւ նիւթական մեծ աղբիւրները, յաջողելու տարակոյս չենք կրնար ունենալ։ Արեւմտեան քաղաքակրթութեան անկիւնաքարը անհատի արժանապատուութիւնն եղած է,—այդ պարագային անհատը ցցուած է մենատիրական իշխանութեանց դէմ։

«Ես ալ ձեզի հետ կը հաւատամ այս պարզ մտքերուն։ Այդ պատճառով ալ ստոյգ է մեր յաջողութիւնը, որ կը կայանայ խաղաղութեան պահպանման մէջ»։

Քոփէնհակի մէջ իր տեսակցութիւնները վերջացնելով, զօր. Այզընհաուըր, երէկ կէսօրէ վերջ մեկնեցաւ Նորվեկիա, իսկ այս կէսօրէ վերջն ալ պիտի երթայ Լոնտոն, ունկնդրութեան ընդունուելով Թագաւորին կողմէ։

ԿԱՐՄԻՐՆԵՐԸ ՈՒԺԵՐ ԿԸ ԿԵԴՐՈՆԱՑՆԵՆ ՄԻՇՏ

Վոնժուի ռազմաճակատին վրայ, 7000 հիւսիսային Քորէացիներ անընդհատ յարձակեցան ամերիկեան 2րդ զօրաբաժնին եւ Ֆրանսական ու Հոլանտական զօրամասերուն դէմ։ Դաշնակից ուժերը, յարձակողներուն մէկ երրորդը սպաննելէ վերջ, յաջողեցան ամրապնդել իրենց պաշտպանողական գիծը, որ կ'երկարի Վոնժուի հարաւէն մինչեւ Չէչոնի արեւելքը։ Չի գիտցուիր թէ այս գիծը որքան պիտի կրնայ դիմանալ եւ ինչ չափով պիտի յապաղեցնէ կարմիրներու յառաջխաղացումը, մանաւանդ որ չին եւ քորէական նոր ու մեծ ուժեր նշմարուած են Թանեանկ քաղաքի մօտերը։ Կարմիրները մեծ կեդրոնացումներ կը կատարեն նաեւ Օզանի հարաւակողմը։ Միւս ճակատամասերուն վրայ անդորրութիւն կը տիրէ։

ՃԱՓՈՆԻ հաշտութեան խնդիրը ուսումնասիրելու համար, մօտերս Թոքիօ պիտի երթայ նախագահ Թրումընի գլխաւոր խորհրդականը, Ֆօսթըր Տըլլէս։

ՊԵԼԺԻՈՅ բնակչութեան մէկ երրորդը վարակուած է գրիպի համաճարակէն։

Ձեր քուէները տուէք ժողովրդական ցանկին

1.— ԿԱՐԱՊԵՏ ՅԱԿՈԲԵԱՆ, քաղաքապետ, առեւտրական, անդամ նախկին Հոգաբարձութեան։

2.— ՍՏԵՓԱՆ ԳԱԶԱԶԵԱՆ, առեւտրական, գանձապահ եկեղեցւոյ նախկին վարչութեան։

3.— ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ, առեւտրական։

4.— ԿԱՐՕ ԽՈՒՊԻԿԵԱՆ, արդիւնաբերող, քարտուղար նախկին վարչութեան։

5.— ԲԻՒԶԱՆԴ ՏԷՕՎԼԷԹԵԱՆ, արդիւնաբերող։

6.— ՆՈՒՊԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ, ելեկտ. ճարտարագէտ։

7.— ԵՐՈՒԱՆԴ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, անդամ եկեղեցւոյ նախկին վարչութեան։ Արհեստաւոր։

8.— ՌՈՒԲԷՆ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ, մտաւորական, քարտուղար Հայ Սպայից Միութեան։

9.— ԶԱՒԷՆ ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ, պատուոյ նախագահ Հայ Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու Միութեան, մեքենագէտ։

10.— ՀԱՅԿ ԱՂԱՊԷԿԵԱՆ, առեւտրական։

11.— ՍՈՒՐԷՆ ՃԵՐՄԱԿԵԱՆ, գործօն անդամ Ֆր. Բանակի Հայ Կամաւորներու Միութեան։

12.— ԹՈՐԳՈՄ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ, առեւտրական։

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՑԱՆՑՆԱԽՈՒՄԲ

Մանուկներու Օրը

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ամենաժողովրդական հանդէսը՝ «ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ»ը կը տօնուի այս կիրակի, ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր Armenouvilleի սրահին մէջ։

Շատ հաճելի գեղարուեստական բաժին, լաւ նուագախումբ եւրոպական պարերու համար։ Ճոխ պիւֆէ եւ կաղանդի ծառ։

Կը հրաւիրուին գաղութիս բոլոր երախաները։ ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է եւ ՍՐԱՀԸ ՏԱՔ։

ԽՆՋՈՅՔ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. կոմիտէի կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, «Օհան - Ջանեան» ակումբին մէջ։

Առատ կեր ու խում։ Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած։ Կը հրաւիրուի Վիէնի ամբողջ հասարակութիւնը։ Մուտքը ազատ է։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ՏԻԿԻՆ ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ ՀԱՄԱՐ

Պ. Աշօ Շահխաթունի կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի յետ պատարագի այս կիրակի առաւօտ, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon, իր ողբացեալ կնոջ՝ ՆԻՆԱ ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ յիշատակին։ Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ

Կազմակերպուած Առնուվիլի Նոր Սերունդի Կառվարենց խումբի կողմէ, այս շաբաթ երեկոյ, դպրոցի սրահը։ Մասնակցութեամբ Փարիզի Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի։ Նիւթ՝ ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ։ Սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Սէն Ժէրոմի (Մարսէյլ) Կապ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Հ. Համբարձումեանէ, Օր. Ա. Կըտուճեանի նշանախօսութեան առթիւ 500 ֆրանք։ Նուիրատուն 500 ֆրանք ալ տրամադրած է Սէնթ Աննի Նոր Սերունդին։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Puget sur Argentէն Պ. Կիրակոսեան 500 ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի, թերթին 25ամեակին, առթիւ, 500 ֆրանք ալ «Հայ Բոյժ»ին, անոր տասնամեակին առթիւ։

Շատեր ունեցան եւ գոհ մնացին։ Դուն ալ պիտի չուզէի՞ր ունենալ օրինակ մը այնքան խնամքով պատրաստուած

«ՆՈՐ ՔՆԱՐ»

պատկերազարդ, ձայնագրուած եւ ընդարձակ Երգարանէն, որ իր 640 մեծ էջերով, 715 երգերով ու 109 նկարներով հայկ. երգը սիրողներուն փնտռած լաւագոյն գիրքն է։

Դիմել հրատարակիչին «Յառաջ»ի հասցէով։ Գինը՝ 1500 ֆրանք, կանխիկ, թղթատարի ծախքն ալ մէջը։

Պարահանդէս Ս. Խաչ ընկերակցութեան

Ի նպաստ Հայ Հիւանդներու եւ կարօտեալներու, հովանաւորութեամբ Amicale des Anciens du 4e Bataillon de Choc du Commando de Cluny կազմակերպութեան, Cercle Militaireի սրահներուն մէջ, Փարիզ, Place St. Augustin, Կիրակի, 14 Յունուար, 1951, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր։
Գեղարուեստական բաժին, պիւֆէ, նուագախումբ

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Սեւակ» խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 6ին, սովորական հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Նիկոլ Դուման» ենթակոմիտէն այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 4ին։ «Մուրատ» խումբը այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին։ «Խաժակ» խումբը այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի պատասխանատուները։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լա Սիոթայի «Հրայր» խումբը, այս կիրակի։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի եւ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչները։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պոմոնի Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին, բացակաները նկատի կ'առնուին։

ԼԻՈՆ.— Ֆր. Կապ. Խաչի Մասնաճիւղի վարչութիւնը՝ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները, այս երկուշաբթի իրիկուն, ժամը 8.30ին, 78 rue Rabelais, դպրոցի սրահը։ Կը խնդրուի անդամատետրերը միասին ունենալ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Հայոց մատուռին սրահը։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին, դպրոցին սրահը։ «Վարդանանց»ի փորձեր ուրբաթ եւ կիրակի օրեր։

ԱՐՆՈՒՄՈՒՏՔԻ յառաջիկին հերթական հաւաքոյթը այս երկուշաբթի երեկոյ, Քառէ, քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը։ Դասախօս՝ Պ. Վ. Մելիքեան, նիւթ՝ «Վասպուրական աշխարհի քաղաքական ձգտումները 9րդ դարուն։» Մուտքը ազատ է։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մուրատ Ռաֆայէլեան Նախկին Աշակերտներու Միութեան մասնաճիւղը հոգեհանգիստ - պատարագ մը կազմակերպած է ի յիշատակ ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀի, մահուան երրորդ տարելիցին առթիւ, Յունուար 28ի կիրակին, Les Réformés եկեղեցիին մէջ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63
Dimanche 14 Janvier 1951 Կիրակի 14 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6356–Նոր շրջան թիւ 1767

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿՑԿՑԱՄԱՐՏ

Բարեմիտ ընթերցող մը կը հարցնէ.

Ի վերջոյ ելք մը պիտի չգտնուի՞, ներքին վէճերը եթէ ոչ դադրեցնելու, գոնէ մեղմացնելու համար։ Ահա կը տեսնէք թէ ինչ կ'անցնի կը դառնայ մեր բոլորտիքը ...

Այս հարցումը մենք ալ կ'ուղղենք պարբերաբար, առանց պատասխանը գտնելու։

Ամէն ժողովուրդի մէջ ալ սովորական երեւոյթներ են գաղափարական պայքարները։

Եւրոպա կը գտնուինք եւ ամէն օր կը տեսնենք թէ ինչպէս կը մարտնչին զանազան հոսանքներ։ Շատերը՝ սանձակոտոր մոլեգնութեամբ։ Յաճախ մինչեւ դատարան իյնալով։

Մեր եւ անոնց տարբերութիւնը այն է որ, անոնք տէրն են իրենց երկրին եւ ճակատագրին, իսկ մենք՝ թափառական ի սփիւռս աշխարհի։

Յետոյ, անոնց ամէնէն մոլեռանդն ալ գիտէ կանգ առնել որոշ կէտի մը վրայ։ Մանաւանդ երբ ընդհանուր վտանգ մը կը նախատեսեն։

Վկայ՝ գրաւման շրջանը, երբ Դիմադրական ճակատ մը կը կազմուէր միացեալ ուժերով։ Առանց դաւանանքի եւ հոսանքի խտրութեան։

Ազատագրութենէն վերջ, խորապէս ճեղքուեցաւ այդ ճակատը։ Գլխաւորաբար իբրեւ հետեւանք օտարոտի ներշնչումներու եւ ճնշումներու։ Ինչպէս ամէն տեղ։

Բայց, պէտք չզարմանանք, եթէ նորէն միացեալ ճակատ կազմեն, ճակատագրական պահու մը։ Ամէն սպարագայի մէջ՝ համախմբելով բոլոր առողջ, իսկապէս հայրենասէր եւ ազատամիտ հոսանքները։

Պէտք չզարմանանք, վասն զի անոնք վարժուած են զանազանել անմիջականն ու յետաձգելին։ Հիմնականն ու երկրորդականը։

Կարճ խօսքով, անոնց մէջ քաղաքացիական գիտակցութիւն կոչուած առաքինութիւն մը կայ որ անկարելին կարելի կը դարձնէ, բախտորոշ պարագաներու մէջ։

Կ'ըսեն թէ մեր մէջ ալ ծաղկած է այդ առաքինութիւնը։ Եւ օրինակներ կը յիշեն։

Ջենք ժխտեր։ Պատմութիւնը արձանագրած է շատ մը վկայութիւններ։

Բայց, կը թուի թէ շատ բան պակսած է այդ առաքինութենէն, վերջին 25—30 տարիներու ընթացքին։ Իբրեւ հետեւանք սանձակոտոր ազատութեան որ մեր ոտքը գետնէն կտրած, մեր հաւասարակշռութիւնը խանգարած է։

Ինչ որ պայծառ գոյն ունէր երէկ, դեղներ, անճանաչելի դարձեր է։

Ինչ որ ամէնուն համար հասկնալի էր երէկ, չինարէնի տպաւորութիւն կը գործէ շատերուն վրայ։

Ինչ որ գաղափարական պայքար պիտի համարուէր երէկ, ափ մը դիմակաւորներու եւ շողոքորթներու կողմէ վերածուեր է հասարակ խուժանավարութեան։ Տեսակ մը կցկցամարտ, որ երբեմն արգահատանք եւ կարեկցութիւն կը շարժէ, բայց աւելի շատ՝ զզուանք։

Ի զուր պիտի փնտռէք պարկեշտութեան, տրամաբանութեան, հայրենասիրութեան հատիկ մը՝ անոնց ամենօրեայ խառնաձայն ժխորին մէջ։

Եղկելիները բառերուն իմաստն անգամ գլխիվայր շրջած են, պարտկելու համար ամէնէն կոպտաւոր սուտերը, քսութիւնները եւ բանսարկութիւնները։ Եւ ամէն չուանի վրայ կ'ոստոստեն, միշտ ալ երդում – պատառ ըլլալով, յանուն հայրենեաց եւ Հայ. Եկեղեցւոյ։

Սովորական կեանքի մէջ, յետին լարախաղացը մարզանքներ կը կատարէ համաձայն իր խելքին եւ կարողութեան։

Այս ջրագլուխները այդ չքմեղանքն ալ չունին, ամէն բան ջուրին կամ վարձու տուած ըլլալով։

Անոնց մէջ կան պիղծ եւ ծուռ բերաններ եւ գրիչներ ալ, որոնք երբեմն սպառնալիքներ կը սահեցնեն, միշտ ապաւինելով օտարին։

Օր մը առիթ կ'ունենանք այդ մասին ալ խօսելու։

Տակաւին ժամանակը եկած չէ կարգ մը ծալքեր բանալու։

Բայց եւ այնպէս, ժամանակն է խելքի կանչելու օրուան հերոսները։

Շ.

Կիլիկիոյ կաթողիկոսին վիճակը

ԽՄԲ.— Կաթող. պատուիրակութեան դիւանէն ստացած ենք հետեւեալ տեղեկութիւնները քաղուած՝ Լիբանանի Ազգ. Առաջնորդանին մէկ նամակէն.—

Ճիշդ է որ Ն. Ս. Օծութիւն Կաթողիկոսը Թուականէս 10 օրեր առաջ գրասեղանի առջեւ նստած մէկ պահուն անակնկալօրէն սրտի ծանր տագնապ մը ունեցաւ եւ նախնական դարմանումէն վերջ մասնագէտ բժիշկներու թելադրութեամբ նոյն օրը փոխադրուեցաւ Ամերիկեան հիւանդանոց։ Հիւանդութեան առաջին քանի մը օրերուն յուսահատական էր Վեհին վիճակը։ Հիւանդութիւնը Եգիպտոսին մէջ պատահածին կրկնութիւնն էր։ Բարեբախտաբար եւ մեծ ուրախութիւն մեր բոլորին, հետզհետէ բարելաւումի նշաններ տեսնուեցան, տաքութեան աստիճանը որ մինչեւ 39 բարձրացած էր, իջաւ մինչեւ 37ի, ինչ որ բնականոն էր։ Մասնագէտ բժիշկներ կը վստահեցնեն մեզ, թէ վտանգը անցած է եւ Վեհին ընդհանուր վիճակը օրէ օր դէպի բարելաւում կ'երթայ։ Ամէն պարագայի մէջ, սակայն, որպէս զգուշութիւն Վեհը տակաւին քանի մը շաբաթ պիտի մնայ հիւանդանոց, կարենալ փոխադրուելու համար կաթողիկոսարան։

╳ Ուրիշ աղբիւրէ մը եւս կը հաստատուի թէ Գարեգին կաթողիկոսի հիւանդութիւնը Թրոմպոզիս քորոնարիս է։

ԴԷՊԻ ՔՈՒԷՏՈՒՓ ԱՅՍՕՐ, ԿԻՐԱԿԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԳԻՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ԵՒ ԿԱՏԱՐԵԱԼ ԿԱՐԳԱՊԱՀՈՒԹԵԱՄԲ, ՁԵՐ ՔՈՒԷՆԵՐԸ ԿԵԴՐՈՆԱՑՆԵԼՈՎ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՑԱՆԿԻՆ ՎՐԱՅ (Տես Դ. էջ)։

╳ Կ'իմանանք թէ խումբ մը նախանձախնդիր հաւատացեալներ հանրագրութիւն մը ուղղած են Կրօն. Ընկերակցութեան այսօրուան ընդհ. ժողովի նախագահին, խնդրելով մասնաւոր յանձնախումբ մը կազմել, քննելու համար Կաթող. պատուիրակ Արտաւազդ արք.ի «քառամեայ գործունէութեան կարգ մը բացասական երեւոյթները»։

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 15Ի ՎԱՐՁՔԵՐԸ

1948 Սեպտ. 1ի օրէնքին համաձայն վարձքի երկու ձեւեր ընդունուած են։ Կամ միանուագ (փօրֆէ) յաւելում, երկու կողմերուն համաձայնութեամբ. կամ սրբագրեալ մակերեսով գնահատուած։

Ներկայ Յունուար 15ի եռամսեայ վարձքերը հետեւեալ կերպով պիտի վճարուին.—

«Ֆօրֆէ»ներէն անոնք որ եռամսեան լրանալով կը վճարեն, նախորդ եռամսեային պէս պիտի վճարեն, այսինքն յաւելում չկայ։

Իսկ անոնք որ կանխիկ կը վճարեն եռամսեան, 1948 Յուլիս 1ի հիմնական վարձքին մէկ երրորդը աւելի պիտի վճարեն։ Այս յաւելումը հինգերորդը պիտի ըլլայ։

Օրինակ. —1948ի եռամսեան եթէ 1500 Ֆր. էր, հինգ անգամ մէկ երրորդը աւելցնելով (2500) ներկայ վարձքը կ'ըլլայ 4000 Ֆր.։ Այս 2500 Ֆր.ին 2000ը արդէն նախորդ թէրմերուն վճարուած են։

Անոնք որ սրբագրեալ մակերեսով (սիւրֆաս քօռիժէ) գնահատուած են, յաւելում չունին, երբ եռամսեայի լրանալուն կը վճարեն։ Իսկ անոնք որ կանխիկ են, 100ին 20 յաւելում ունին հիմնական վարձքին վրայ։ Այս ձեւ վարձքերը որ 1949 Յունուարէն սկսան, ամէն վեցամսեայ 100ին 20 անփոփոխ յաւելում ունին, մինչեւ 1954։

Օրինակ.— 1949 Յունուարին 2000 Ֆր. վարձք ունեցող մը, պիտի վճարէ 4 անգամ հարիւրին 20, այսինքն 1600 Ֆր., որով, այս անգամ տալիքն է 3600 Ֆր. (այս 4 յաւելումին երեքը արդէն վճարուած են 1949 Յուլիսին, 1950 Յունուար եւ Յուլիսին)։

Յիշենք որ, «Ֆօրֆէ» վարձակալութիւնը կըրնան մերժել թէ վարձակալը եւ թէ տանտէրը, «թէրմ»ին վճարումէն մինչեւ 15 օր վերջը, ապահովագրեալ նամակով։ Այդ պարագային վարձքը կը գնահատուի սրբագրեալ մակերեսի համաձայն։

Բուն վարձքէն դուրս գանձուած կարգ մը թաքսերու համար փոփոխութիւն չկայ։ Բայց վարձակալները իրաւունք ունին այդ մասին հաշիւ պահանջելու տանտէրերէն։

Արտակարգ ճիգեր Մ. Նահանգներու մէջ ի խնդիր խաղաղութեան

ՅԱՒԵԼՈՒՄ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ՈՒԺԻ ԵՒ ՊՈՂՊԱՏԻ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԵԱՆ. — ՀՍԿԱՅԱԿԱՆ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐ ԱԶԳ. ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ.— 50.000 ՕԴԱՆԱՒ, 35.000 ՀՐԱՍԱՅԼ.— ՆՈՐ ՏՈՒՐՔԵՐ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԶՈՀՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ։

Նախագահ Թրումըն, ամերիկեան խորհրդարանին ուղղած իր երկրորդ — տնտեսական — պատգամագրով յայտարարեց, թէ Մ. Նահանգները հսկայական ճիգ մը ի գործ պէտք է դնեն ազգային պաշտպանութեան համար, որուն պիտի յատկացուի երկրի եկամուտներուն 100ին 18ը։ Ասկէ զատ պողպատի արտադրութիւնը պիտի հասնի 120 միլիոն թոնի, իսկ ելեկտրական ուժն ալ պիտի աւելնայ 20 միլիոն քիլովաթ, յառաջիկայ երկու տարիներու ընթացքին։

Պետութեան ելմտացոյցը 1951 եւ 1952 տարիներու համար պիտի հասնի 140 միլիառ տոլարի, որ պիտի յատկացուի ամերիկեան զինեալ ուժերուն, ազատ ազգերու զինուորական ու տնտեսական պահանջներուն, հիւլէական ուժին եւ պահեստներու ամբարման։

Ներկայիս, ազատ ազգերուն եղած զինուորական ու տնտեսական աջակցութեան, հիւլէական ուժին եւ պահեստներու մթերման ծախքերը կը հասնին տարեկան 20 միլիառ տոլարի, իսկ մինչեւ տարուան վերջը անոնք պիտի ներկայացնեն 45 — 55 միլիառի գումար մը։ Պիտի շինուին 50.000 օդանաւեր եւ 35.000 հրասայլեր, ամէն տարի։ Այս նպատակով աշխատանքի պիտի լծուին չորս միլիոն մարդիկ՝ ազգային պաշտպանութեան յատկացուած գործարաններուն մէջ, իսկ մէկ միլիոն այրեր ու կիներ ալ յաւելուածաբար պիտի մտնեն բանակի շարքերը։ Մինչեւ տարւոյս վերջը, ամերիկեան աշխատանքի յաւելուածական ուժերուն 100ին 8ը պիտի գործածուին ազգային պաշտպանութեան մէջ։

Պ. Թրումընի համաձայն, Մ. Նահանգները ի վիճակի են դիմագրաւելու իրենց պաշտպանութեան պահանջները, պահելով եւ նոյնիսկ զարգացնելով իրենց տնտեսական զօրութիւնը։ Վերջին տասը տարիներուն, այդ զօրութիւնը մեծցած է հրաշալի կերպով եւ աւելցած է 100ին 50 համեմատութեամբ։ Ամերիկեան տնտեսութեան մէջ կան թղթադրամի աճման ուժեղ ազդակներ եւ որպէսզի այդ ազդակներու ճնշումը պակսի եւ պաշտպանութեան ծրագիրները իրագործուին, անհրաժեշտ է տուրքերու յաւելումը։ Նախագահը աւելցուց որ ամերիկեան ժողովուրդը պէտք է աւելի մեծ զոհողութիւններ ընէ։ Մօտ ատենէն խորհրդարանին պիտի ներկայացնէ տնտեսական օրինագիծ մը, որ կը նախատեսէ մասնաւորներու եւ ընկերութեանց տուրքերուն, ինչպէս նաեւ անուղղակի հարկերուն յաւելումը։

Անդրադառնալով ազատ ազգերու գործակցութեան, Պ. Թրումըն ըսաւ թէ ներկայ վտանգները կարենալ դիմագրաւելու համար պէտք է օգնենք մեր Դաշնակիցներու զօրացման, իսկ անոնք ալ պէտք է օգնեն մեզի, որ մենք ալ զօրանանք»։ Տնտեսական աջակցութեան ճակատին վրայ, Պ. Թրումըն կը նախատեսէ պակսեցնել ներածման մաքսատուրքերը, թեթեւցնել արտածման սահմանափակումները եւ վերցնել այլ արգելքներ միջազգային փոխանակութեանց ճամբուն վրայ։

«ՊԱՏԻՒԸ ԱՒԵԼԻ ԹԱՆԿԱԳԻՆ ՔԱՆ ՀԱՆԳԻՍՏԸ»

Կրտսեր Դեմոկրատներու մէկ հաւաքոյթին առջեւ խօսելով, նախագահ Թրումըն ըրաւ հետեւեալ ուշագրաւ յայտարարութիւնները.

— Խորհրդարանն ու կուսակցութիւնը պէտք է յիշեն, թէ պատիւն ու արդարութիւնը աւելի թանկագին են ձեր եւ իմ զաւակներուն — կը յուսամ նաեւ իմ թոռներուն — համար, քան գիրնալն ու հանգիստը։ Աշխարհ կը գտնուի այսօր անբարոյական մարդոց սպառնալիքներուն առջեւ։ Այս երկիրն ու միւս ազատ ազգերը Եւրոպայի եւ Ասիոյ մէջ, պէտք է տքնին, բարոյականը նիւթէն բարձր բռնելու համար։ Քրիստոնէական աշխարհը շատ յարձակումներու կուրծք տուած ու ապրած է։ Շարլ Մարթէլ նախատեսած էր «քրիստոնեայ Եւրոպայի անկումը Թուրքի մէջ»։ Ատկէ հինգ հարիւր տարի վերջը, Մոնկոլ մը — հիմա ալ մեր գործը Մոնկոլներու հետ է— հասաւ մինչեւ Վիէննայի արուարձանները, բայց կեցուցին զայն ճիշդ Վիէննայի առջեւ ու ատկէ անդին չկրցաւ յառաջանալ, առով ալ քրիստոնեայ աշխարհը ապրեցաւ»։

ԶՕՐ. ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ՊՏՈՅՏՆԵՐԸ

Շարունակելով իր ուսումնասիրական պտոյտը, զօր. Այզընհաուըր հասաւ Նորվեկիոյ մայրաքաղաքը, ուր, հակառակ ձիւնին ու ցուրտին, խուռն բազմութիւն մը հաւաքուած էր պանդոկին շուրջը, զայն ողջունելու համար։

Օսլոյի մէջ ալ, սպարապետը յայտարարեց, թէ ամէն երկիր իր ուժին համաձայն եւ անձնուիր–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՕՐԷՆՔԸ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԱՐԴԵՐԸ

«Յառաջ»ի 16 Դեկտ.ի խմբագրականը, որ կը կրէր «Ջարդերը պիտի դադրի՞ն» վերնագիրը, ցոյց կու տար այն աշխատանքները որ կատարուած են մինչեւ հիմա Ցեղասպանութեան օրէնքի մասին եւ կ'աւելցնէր.

— Քսանըչորս պետութիւններ վաւերացուցած ըլլալով «ցեղասպանութեան» պայմանագիրը, տրուած որոշումները գործադրելի են 1951 Յունուար 12էն սկսեալ:

Պէտք է ըսել թէ 24 պետութիւններէն զատ Ֆրանսա եւս տուած է իր համաձայնութիւնը եւ հաստատած է զայն: Այս օրերս Ամերիկայի ծերակոյտը պիտի տայ այդ մասին իր որոշումը: Բայց արդէն այդ օրէնքին առթիւ ընտրուած յանձնախումբը իր հաստատական պատասխանը տուած է: Թերթերու մէջ ըսուած է այդ օրէնքին փաստաբանական կաճառը, որուն առջեւ խօսած է օրէնքին հիմնադիր պրոֆ. Ռաֆաէլ Լէմքին անցեալ Յունիսին եւ խօսելով հայկական ջարդերու մասին սապէս կ'արտայայտուէր.

— «Կարելի է ըսել թէ քաղաքակրթութեան յեղաշրջումը երկու հազար տարի ետ գացած է թոյլատրելով հայկական ջարդերը: Եթէ պետութիւնները նկատողութեան առած ըլլային այն զարհուրելի նախճիրները զոր կրած է հայ ժողովուրդը, այսօր Հայերը շատ աւելի նպաստած պիտի ըլլային քաղաքակրթութեան»: (*)

Իր այս խօսքով յայտնի կ'երեւայ որ Ռաֆաէլ Լէմքին իր այդ նշանաւոր ճառը խօսած ատեն, ոչ միայն ծանօթ էր արդէն հայկական սարսափներուն, այլեւ անոնց մասին որոշ գաղափար կազմած էր, նախապէս զանոնք ճանչցած եւ ուսումնասիրած ըլլալով:

Արդարեւ, Ռաֆաէլ Լէմքին այդ մասին համառօտ տեղեկութիւններ ունէր 1930էն ի վեր, երբ սկսած էր գրել շատ կարեւոր ուսումնասիրութիւն մը ցեղասպանութեան տեսաբանական եւ իրաւական հանգամանքին շուրջ եւ որ հրատարակուած է 1933ին, Քարնեկի հիմնարկութեան խաղաղասիրական աշխատանքներու յատկացուած հիմնադրամով: Անկէ ի վեր շարունակ կը զբաղէր այդ հարցով, առաւելապէս Հիթլերի կողմէ սարքուած հրէական հալածանքներու առթիւ: Բայց միշտ կ'ուզէր ուրիշ ամբողջական գործ մը պատրաստել զանգուածային ջարդերու մասին եւ այդ առթիւ հետաքրքրուած էր նաեւ հայկական ջարդերով, առանց ունենալու Հայաջինջ Եղեռնի մասին կարգ մը վաւերաթուղթեր:

«Յառաջ» կը գրէ նոյն խմբագրականին մէջ. «Քանի մը ամիս առաջ, երբ Լէմքին դասախօսութիւններ կը սարքէր ցեղասպանութեան մասին, մեր ընկերները իր ուշադրութիւնը հրաւիրեցին նաեւ Հայաջինջ Սարսափներու վրայ: Այս առթիւ խոստովանեցաւ թէ շատ բան չէին գիտեր: (16 Դեկտեմբեր):

Այս տողերը գրողը ճանչցած է Ռաֆաէլ Լէմքինը 1948 Օգոստոսին, Ժընեւի մէջ, ուր տեղի կ'ունենար Միացեալ Ազգերու մէկ կարեւոր ժողովը, տնտեսական հարցերու մասին: Պարսկաստանի մամուլի վարչութիւնը իբրեւ պատուիրակ ղրկած էր այդ ժողովին, տաղանդաւոր հայ իրաւագէտ մը՝ Ռաֆաէլ Աղապապով, զոր մենք մօտէն կը ճանչնայինք Հռոմէն, միասին ըլլալով ամբողջ պատերազմի շրջանին: Աղապապով մեզի ծանօթացուց Եէյլի Համալսարանի դասախօս՝ Ռաֆաէլ Լէմքինը, որ Ժընեւի ժողովին կը գտնուէր իբրեւ ամերիկեան ներկայացուցիչ: Պարզ, շատ համակրելի եւ միեւնոյն ատեն խորաթափանց ու գիտնական անձնաւորութիւն մը:

Առաջին հանդիպումէն իսկ, ուզեց որ իր պանդոկը այցելենք եւ կարգ մը հարցերու մասին խօսակցութիւններ ունենանք:

Այդպիսի այցելութիւններու ատեն էր որ մեզի յայտնեց թէ՝ Փարիզ պիտի երթար իբրեւ ներկայացուցիչ Միացեալ Ազգերու եւ փափաք յայտնեց որ երբ վերադառնանք, զինքը տեսնենք անպատճառ կարեւոր հարցի մը համար:

Մինչ այդ, չէի գիտեր թէ ինչի՛ մասին էր:

Փարիզ գտանք զինք Քլարիճ պանդոկին մէջ, ուր՝ առաջին տեսութեան ատեն, յայտնեց թէ՝ ցեղասպանութեան դէմ միջազգային օրինագիծ մը պատրաստելու վրայ է, լոյս ունի այդ ժողովին մէջ իսկ որոշում առնել եւ մեզմէ՛ ուզեց լայն տեղեկութիւններ հայկական ջարդերու մասին: Աւելցուց թէ՝ տարիներէ ի վեր «Հայրենիք»ի խմբագրութեան հետ մտերմական յարաբերութիւն ունի, թէ՝ կը ստանայ շարունաբար Hairenik Weeklyն (անգլերէն), թէ՝ Ռուբէն Դարբինեան, իր մօտիկ բարեկամը տուած է իրեն տեղեկագիր մը հայկական ջարդերու մասին եւ վերջն ալ քաղած է անկէ ուրիշ տեղեկութիւններ, բայց անոնք գոհացում չեն տար իրեն իր ուսումնասիրած նիւթին եւ հետապնդած հարցի մասին: «Ես պատմութիւն չեմ ուզեր, ըսաւ, ոչ ալ վայրագութեանց մանրամասնութիւններ: Իմ ուզածս սա է.— Եւ ներկայացուց հարցարան մը որ հետեւեալ վեց հարցումները կը պարունակէր, որչափ կը յիշեմ.—

1.— Ի՞նչ էին Թուրք կառավարութեան եւ հայ ժողովուրդին յարաբերութիւնները 1915ի ջարդերէն առաջ:

2.— Ինչո՞ւ թուրք կառավարութիւնը ուզեց զանգուածային ջարդ կազմակերպել:

3.— Ի՞նչ ապացոյցներ կան թէ թուրք կառավարութիւնը ուղղակի պատասխանատուութիւն ունի զանգուածային ջարդերուն կազմակերպութեան մէջ:

4.— Կա՞ն նաեւ պետութիւններու պատասխանատուութիւններ եւ ի՞նչպէս կը հաստատուին:

5.— Ի՞նչ վերաբերում ունեցաւ հայ ժողովուրդը ջարդերու շրջանին: Տեղի ունեցա՞ն ինքնապաշտպանութեան պարագաներ:

6.— Ի՞նչ դիրք բռնեց հայ ժողովուրդը ջարդերէն վերջ: Այն քանի մը ջարդարարները որ սպաննուեցան Կ. Պոլսոյ, Պերլինի եւ Կովկասի մէջ, անհատակա՞ն դէպքեր էին թէ մասնաւոր կազմակերպութեան գործ:

Մեզի ձգեց այդ հարցարանը եւ ուզեց որ հարցումներուն պատասխանուին կարելի ճշգրտութեամբ եւ վաւերաթուղթերով, աղբիւրներով, թուականներով եւն.: Մասնաւորապէս պնդեց վերջին հարցումին վրայ, ուզելով չէշտել թէ հայ ժողովուրդը ունեցա՞ծ է հաւաքական արժանապատուութեան զգացում, թէ՞ եղած ջարդերը ընդունած է իբրեւ սովորական երեւոյթ, առանց նոյնիսկ ընդվզելու անոնց դէմ:

Մեզի ներկայացուց նաեւ Ռուբէն Դարբինեանի տեղեկագիրը եւ յաւելուածները եւ մեր կարծիքը ուզեց անոնց մասին:

Այդ տեղեկագիրը շատ խղճամիտ կերպով պատրաստուած էր, համառօտ բայց ճշգրիտ ծանօթութիւններով: Չէր ներկայացներ սակայն պատասխանները այն հարցումներուն որոնցմով ինք կը հետաքրքրուէր:

Կը հետեւի թէ Լէմքին շատոնց հետաքրքրուած էր Հայաջինջ Սարսափներով եւ բաւական բան գիտէր:

Հայկական ջարդերու մասին իր ուզած հարցումներուն լիակատար պատասխան տրուեցաւ այս տողերը գրողին կողմէ, Փարիզի մէջ այդ առաջին հանդիպումէն վերջ, Նոյեմբեր 15էն մինչեւ Յունուար 1 (պատմական կաղանդ մը որուն մասին ուրիշ տեղ նօթագրուած է), շարունակաբար աշխատակցելով Ռաֆաէլ Լէմքինի եւ իր երկու մեքենագրուհիներուն հետ, երբեմն մինչեւ կէս գիշեր: Այսպէս կազմուեցաւ մօտ 140 էջով տեղեկագիր մը: Մէկ կողմէ տուն կը տրուէր եւ նօթերու յիշատակութիւնը կ'ըլլար թուականներու եւ աղբիւրներու ճշդութեամբ, երբեմն թարգմանութիւններ կը կատարուէին: Ռաֆաէլ Լէմքին մեծ ուշադրութիւն կը դարձնէր այդ ճշգրտութեան, որովհետեւ, կ'ըսէր, ոչ միայն անոնք ամբողջապէս պիտի երեւին իր պատրաստած նոր աշխատասիրութեան մէջ, այլ եւ Ցեղասպանութեան օրէնքի տեղեկագրին հետ վիճաբանութեան պիտի դրուին թէ Ազգաժողովի ընդհանուր նիստերուն, ինչպէս եւ յանձնախումբերուն, եւ թէ յիսուն եւ հինգ ազգերու խորհրդարաններու, որոնց կարգին Թուրքիոյ Ազգ. ժողովին մէջ:

Ուրիշ կարգ մը տեղեկութիւններ ալ յաջորդով:

Բ. ԳԱՌՆԻԿ

(*) Նիւ Եորք Թայմզ՝ 22 Յունիս 1950: Դժբախտաբար իր խօսած ճառին ամբողջ պատճէնը չկրցայ գտնել:

Գրիգոր Խալաթեանց

(Ամփոփուած էջմիածինի Յուլ. Օգոստ.ի թիւէն)

Գիւմրիցի էր (այժմեան Լենինական), ունեւոր ծնողներու զաւակ: Ուսումը առած է Լազարեան Ճեմարանը ուր դիշերօթիկ էր, ինչպէս եւ միեւնոյն ժամանակ:

Շատ յաջող էր հայ լեզուի գիտութեան մէջ: Վարք ու բարքով խոնարհ էր ու հնազանդ, բայց ինքզինք թանկ կը գնահատէր, շատ մեծամիտ եւ ինքն իր մէջ կեդրոնացած: Իր մասին աշակերտները իրարու մէջ կ'ըսէին թէ «Noli me tangere», այսինքն ձեռք մի տար ինձ, ապա թէ ոչ ատամներ ունիմ, կը խածնեմ:

Ես ալ Ալեքսանդրապոլցի ըլլալով՝ մօտեցանք իրարու: Դեռ դպրոցական շրջանին որոշած էր նուիրուիլ հայ լեզուի եւ գրականութեան գիտական մշակումին եւ կը կարծէր թէ իր նպատակին կրնար հասնիլ իր աշխատասիրութեամբ եւ Ճեմարանի Լիկէոնի Հայոց լեզուի եւ գրականութեան դասախօս՝ հայագէտ Մկրտիչ Էմինի միջոցով: Ես մտայ Ճեմարանի «Արեւելեան լեզուներու Լիկէոնը»: Խալաթեանց կը յաճախէր Էմինի բնակարանը եւ լրջօրէն կ'ուսանէր հայ գրականութիւնը: Քննական ակնոցով կը կարդային Ղազար Փարպեցին, օգտուելով այն հանգամանքէն, որ 1853ին էջմիածնի ձեռագրերու մէջ գտնուած էր Ղազար Փարպեցիի «Թուղթ առ Մամիկոնէից տէրն Վահան», զոր առաջին անգամ տպագրած էր Էմին ընդարձակ յառաջաբանով: Անկէ զատ Խալաթեանց կը յաճախէր Լիկէոնը եւ կ'ունկնդրէր Էմինի դասախօսութիւնը: Սիրալիր ընդունելութիւն կը գտնէր նաեւ Ճեմարանի տեսուչ Գէորգ Քանանեանի մօտ: Դպրոցը աւարտելէս վերջ, Խալաթեանց ճաշի հրաւիրեց զիս: Ես պիտի վերադառնայի հայրենիք եւ մնաք բարովի դրկախառնութեան ատեն ականջիս շշնջացի.— «Զմոռանաս հայրենիքը»:

Ես գացի Նոր Նախիջեւան որ այն ատեն ծաղկած գաղութներէն մէկն էր: Հոն իմացայ թէ Էմին հրաժարած էր Ճեմարանի իր պաշտօնէն եւ Խալաթեանց կոչուած էր անոր տեղ պաշտօնավարելու: 1883ին Մոսկուայի մէջ տպեց «Ղազար Փարպեցի եւ գործք նորին, պատմական եւ գրական քննութիւն»: Գրքին քննական մասը կը պատկանէր Էմինին, իսկ շարահիւսումը եւ դասաւորումը կը պատկանէր Խալաթեանցին: Լեզուն երկուքինն էր: Ըստ մասանց բանի քերականութեան, ճիշդ, բայց ոգիով ենթարկուած աշխարհաբարի ազդեցութեան: Խալաթեանց այնքան խորապէս Էմինի նմանելու ձգտում ունէր որ, իր կեանքով ալ կը նմանէր անոր:

1890ական թուականներուն Խալաթեանց հրաւիրուած էր տեսչութեան պաշտօնին եւ խաղաղ կերպով կը կառավարէր Ճեմարանը: 1897ին Ճեմարանին վերատեսուչ կարգուած էր Մոսկուայի համալսարանի գիտնական դասախօս Վ. Միլլերը, երբ Ճեմարանի մէջ տեղի ունեցաւ ներքին փոթորիկ: Նորաժուտ ռուս ուսուցիչներէն մէկը, ազգային խտրականութիւն նկատելով Խալաթեանցի վարմունքի մէջ, ամբաստանած է զայն դըպրոցական բարձր իշխանութեան մօտ: Խալաթեանց կը հերքէ եւ կը հրաժարի:

Խալաթեանց պետական աստիճանի շատ սէր չունէր, բայց մեծ գիտնականի անուն շահելու համար մեռած էր: Եւ ատոր համար գրականութեան խորքերը քրքրելու մասնաւոր սէր եւ ընդունակութիւն ունէր: Եւ աշխատասիրութիւնը չէր պակսեր:

Այդ օրերուն, զօրեղ հոսանք մը փչեց մեր գրականութեան մէջ: Ամէնքը ուզեցին ճշդել Խորենացիի Հայոց պատմութեան աղբիւրները որոնք 1400 տարիէ ի վեր անձեռնմխելի էին մնացած: Եւ կը գտնէին որ յանցաւոր էր Մովսէս Խորենացին որ գրած էր 2—3000 տարի անյայտ մնացած իր ազգի ծագման պատմութեան մասին: Խորենացին օգտագործած եւ հաւաքած է ազգին մէջ մինչեւ իր ժամանակները հասած բոլոր առասպելները, երգերը, աւանդութիւնները, յիշողութիւնները, իրարու մօտ բերած է եւ բոլորէն բանաստեղծօրէն կազմած իր գեղեցկահիւս պատմութիւնը: Հոն ուր աղբիւրը պակսած է, օգտագործած է օտար աղբիւրները, առանց ստուգելու ճըշմարտութիւնը:

Ահա այդ հոսանքի այդպիսի յախուռն գրականագէտներէն մէկը եւ ամէնէն եռանդունը հանդիսացաւ Խալաթեանց, որ Խորենացիի պատմութեան յիշեալ օտար աղբիւրները գտնելու եւ պարզելու աշխատանքին մէջ գործադրած է իր բոլոր ուժն ու կարողութիւնը եւ ծայրայեղութեան հասած: Ան, ճիշդ է թէ որոշ չափով դրական եզրակացութիւններ ըրած է, բայց իր աշխատանքի ընթացքին չէ կրցած պահանջուած սահմանը պահել եւ երախտամոռ է գտնուած պատմութեան հեղինակ Խորենացիի հանդէպ, իր քննադատական գրուածքներուն մէջ թոյլ տալով անվայել արտայայտութիւններ: Իր դրական եզրակացութիւններն ալ շատ թոյլ են: Մանուկ Աբեղեան կը գրէ թէ «Խալաթեանցի հիմունքները շատ թոյլ ու խախուտ են եւ յաճախ վէպի հետ կապ չունեցող: Բայց եւ այնպէս նա այդպիսի նախդիրներով շատ հեշտութեամբ եզրակացութիւններ կ'ընէ: Թէպէտ անվերջ կրկնած է «հաւանական է», «դուցէ», «կարելի է կարծել», նման դարձուածներով լեցուն է իր աշխատութիւնը, սակայն կրնայ վերջը ոչ մասնագէտի, ոչ քննադատական աչքով կարդացողի համար ընդունելի ըլլալ, հոգեբանական այն օրէնքով որ թոյլը թոյլի հետ միանալով, իրար կը զօրացնեն եւ վերջը զօրեղ տպաւորութիւն կը ձգեն: Առաջին հայեացքով անոր եզրակացութեան չափազանցութիւնը ուստի եւ սխալ ըլլալը կը թուի ընթերցողին» եւայլն:

Խալաթեանցի հայերէն գրածներու, մասնաւորապէս իր խմբագրութեամբ հրատարակուած Ռափայէլ Պատկանեանի երկհատորը խմբագրուած է բարեխղճութեամբ: Բայց կենսագրութիւնը գրուած է անկատար, պակասութիւններով, սխալներով եւ կցկտուր: Հոդ է որ յայտնի կ'ըլլայ թէ ան խզուած էր մեր նոր գրականութենէն: Ան ոչ ծանօթ էր անոր կեանքին, ոչ ալ աղբիւրներուն, եւ վաւերագրերուն: Ռափայէլ Պատկանեանի ընտիր երկերու հրատարակողն եղած է Վաղարշ Քանանեան, որ ուզած է նիւթական օժանդակութիւն հասցնել հիւանդ Պատկանեանին եւ անոր

Թատերական վերամուտը

Առաջին գրութեամբ խօսած էի երեք կարեւոր խաղերու մասին որոնք բեմադրուած էին հոկտեմբերէն ի վեր:

Վերջերս Փրանսական բեմերը նոր աուիթներ տուին մեզի գնահատելու Փրանսայի animateursներու ջանքերը միշտ նորութիւններ հրամցնելու համար թատերասէր հասարակութեան :

Անուի տը Մոնթէրլան նոյն բացառիկ վիպագիրն է, լի հակասութիւններով եւ սիրահար հակասութեան: Իր նոր թատերախաղերուն համար երբեք կարելի չէ նախապաշարում ունենալ ։ Տուած է տկար եւ անճարակ գործեր, ինչպէս «Celles qu'on prend dans ses bras», ու նաեւ «Մեռած Թագուհին» կամ «Սանթիակոյի վարպետը», որոնք բարձր գործեր են մասնաւորաբար լեզուի տեսակէտով: Մոնթէրլան ունի սէգ բարբառ մը եւ անբարտաւան ոճ մը որոնք յատուկ են իրեն :

Այս վերջին թատերախաղերու շարքին կը պատկանի իր նոր գործը, Malatesta զոր բեմադրած է Jean Louis Barrault:

Մասնաւոր գնահատանքի արժանի է Պառոյի գործունէութիւնը ճշմարիտ արուեստին հանդէպ: Ահաւասիկ բեմի ամէնէն պարկեշտ դերասանը, աւելի քան դերասան,— ստեղծագործ մը: Պառօ այս տարի յաջող խաղ մը երեւան բերած էր, «La Répétition», որ փայլեցաւ թէ թատերական եւ թէ նիւթական տեսակէտով, (երկուքը յաճախ միասին չեն քալեր):

Ան կրնար ամբողջ շրջանին այս խաղով գոհանալ, ունենալով հանդիսատ եւ ապահովութիւն, բայց կը նախընտրէ, ի գին զոհողութեանց, միշտ նոր բան մը ստեղծել, առանց վստահ ըլլալու յաջողութեան մասին :

Եւ ահաւասիկ «Մալաթեսթան»: Հակասական տիպար մըն է հերոսը, ինչպէս հեղինակը, ըմբոստ է, ուժեղ եւ անբարոյական, սակայն երբեմն ունի մանկական անմեղութիւն մը: Կռուազան է, հաճոյքը սիրող, աւելի ճիշդ բոլոր հաճոյքները սիրող, ըլլան բարձր թէ ցած: Անձնասէր է եւ անբարտաւան: Կը սիրէ խաղալ կեանքին հետ: Կը սիրէ իշխանութիւնը, հարստութիւնը ։ Ձի վստահիր ոչ մէկին եւ ի վերջոյ կը խաբուի անկէ որու վրայ դրած է իր վերջին յոյսը, իր վերջին բարեկամութիւնը: Ու կը մեռնի թունաւորուած՝ ինչպէս շատ մը տիրապետողներ որոնք ի վերջոյ կը դաւաճանուին ամէնէն մտերիմ սպասաւորէն:

Մալաթեսթայի դերը ստանձնած է Պառօ, որ նոյն արժէքը չի ներկայացներ իբրեւ դերակատար եւ բեմադրիչ: Միշտ շատ փոթորկոտ, ջղային, իր խաղին առաջին մասին մէջ մանաւանդ աւելի կը յիշեցնէ երիտասարդ Պոնափարթը քան յիսնամեայ իտալացի իշխանը: Իր կինը սակայն, Madeleine Renaud՝ եզական դերասանուհի մըն է որ ամէն անգամ կը զարմացնէ իր տաղանդին մեծութեամբ:

Իրենց հետ ներդաշնակութիւն մը կը կազմեն ժան Տըսային, ինչպէս եւ Փիէռ Պլանշառը որ Պապի դերին մէջ կրցած է ըլլալ զուսպ եւ հաւասարակշիռ :

Բեմադրութիւնը եթէ ունի վիճելի կողմեր, բեմազարդերը(decors), սակայն, հարուստ եւ ճաշակաւոր, մասնաւոր հաճոյք մը կը պարգեւեն աչքին: Ցիշենք պապական պալատը, եւ ուրիշ տեսարաններ: Ընդհանուր առումով շահեկան ներկայացում մը որ նոյնիսկ եթէ միակտուր մեծութիւն մը չի կազմեր, ինչպէս «Մեռած Թագուհին», ունի մեծութեան վայրկեաններ, երբեմն երկար, եւ շատ յաջող իրագործում մը:

× Նուազ շահեկան բայց կարեւոր թատերախաղ մըն է Սալաքրուի «Dieu le savait»ն:

Սալաքրուն միշտ աւելի յաջողած է այն խաղերուն մէջ որոնք իբրեւ նիւթ ունին միայն ամենօրեայ իրական փիլիսոփայութիւն մը, ինչպէս «Une femme sans importance»ը կամ «Un homme comme les-autres», բայց այստեղ ան ուզած է աւելի մեծ գործերով զբաղիլ, տեսակ մը փիլիսոփայութիւն մէջտեղ բերել ի հեճուկս գոյապաշտութեան (existentialisme): Կ'ուզէ փաստել, բայց դժբախտաբար ինքն ալ վստահ չերեւիր, թէ ամէն բան նախատեսուած է. — «Աստուած գիտէր»—, ինչ որ իբրեւ անմիջական հետեւանք կ'ունենայ մարդոց անպատասխանատուութիւնը ամէն գործի մէջ: Ո՞վ մեղաւոր կրնայ ըլլալ, քանի որ ազատ գործունէութիւն չկայ, քանի որ ամէն բան առաջուընէ պատրաստուած, գրուած է:

Այս տեսակէտը պաշտպանելու համար, Սալաքրու գրած է խճողուած, երբեմն իրականութենէ շատ հեռու թատերախաղ մը որ կը փրկուի քանի մը սրամիտ խօսքերով եւ անթերի խաղարկութեամբ: Գլխաւոր պատիւը կ'իյնայ Միշէլ Վիթոլտին, խելացի եւ վարպետ դերասան մը, որ փրեն հետ ունի տիկին Մարի Մոռկանը եւ ներդաշնակ խումբ մը:

Ցառաջիկային կը խօսինք ուրիշ կարեւոր գործի մը՝ Ժիտի «Les Caves du Vatican»ի մասին որ բեմադրուած է Քոմէտի Ֆրանսէզի կողմէ ։

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ընտանիքին: Նամակով գրաւոր արտօնութիւն ուզած է ։ Պատկանեան որ չնորհակալութեամբ տըւած է թոյլտուութիւնը եւ աւելցուցած.—Եթէ նիւթական օգնութիւն ընելու համար է, իր նպատակին չի հասնիր, որովհետեւ հայ մարդը տակաւին սորված չէ հայ գրքին փող տալ, գնել: Բայց հակառակ ասոր երկհատորները տպագրուած են1899-ին, մինչ բանաստեղծը մեռած է 1892ին :

Մանուկ Աբեղեանի ուսումնասիրութիւնը արտատպուած ըլլալով «Արարատ»էն, դրկուեցաւ ինծի կարդալու եւ տպաւորութիւնս յայտնելու : Ես այն եզրակացութեան եկայ թէ Խորենացիի աղբիւրներու քննադատներէն եւ ոչ մէկը մինչ այդ այնպիսի ճշդութեամբ չէ հասկցած Խորենացին ինչպէս Մանուկ Աբեղեան: Խալաթեանց իմացած էր կարծիքս եւ վիրաւորուած ինձմէ: Ատկէ որոշ ժամանակ վերջ, Խալաթեանց Թիֆլիսի մէջ հիւանդացեր եւ մեռեր էր: Մարմինը տարուած է Մոսկուա ուր մեծ հանդիսաւորութեամբ հողին յանձնուեր է:

ԵՐ. ՇԱՀԱԶԻԶ

ՊԱՐՏՄ ԾԻԾԱՂ

ՀՐԱՄՄԵՑԷՔ ՄԷԿ ՄԷԿ ԳԱՏԱՌ ...

ՌՄԲԱԿՈԾՈՒԹԻՒՆԸ ԴԱԴՐԱԾ.— Անպայմանօրէն ձեր միտքը պիտի իյնայ եւ եթէ հառաջդիմականի մը պէս, «յետադիմական» թերթերու միայն խորագիրը կարդալով՝ մեղադրագիր շարադրողներու շարքին կը պատկանիք, «ինչ մեծ սուտ» բացագանչելով պիտի վազէք ձեր խմբագրատեսին ու լուացողական մը շարադրել պիտի տաք՝ «իրականութիւնը խեղաթիւրողները» պիտակով :

Այո, մենք, բազմալեզու ռմբակոծումի տակ կը գտնուէինք անցած Դեկտեմբերի սկիզբէն ի վեր, թէեւ այս օրեր դադրած է :Ռմբակոծութիւն՝ շնորհաւորական քարտերու :

Անգլերէն, ամերիկերէն, ֆրանսերէն, յունարէն, սպաներէն լեզուներով... Զհանդիպեցայ չինարէն, հապէշերէն եւ հայերէններուն: Կը յուսամ որ մեր հառաջդիմականները Խ. Հայաստանից ստացած կը լինեն հայեվար քարտեր, եթէ ներդաշնակներու մէջ՝ կապիտալիստական Տարեգլուխը եւ կրօնական Ծնունդը յիշել-յիշեցնելու չափ խելքերը կորցրածներ մնացեր են ...

×

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ.— Փա՜ռք Երկնաւորին: Պոլսահայը կրցաւ օձիքը ազատել Աւլանախտէ եւ ընտրեց իր արժանաւոր պատրիարքը :

Գարեգին Խաչատուրեան Սրբազանը, իսկական խաղաղութիւն ամենեցուն է մեր մէջ :

Մարսիլիան լաւ կը ճանչնայ անոր այդ յատկութիւնը: Երբ հոնհասաւ,իբրեւ կաթ.պատուիր. Թուրքիկամարտի բռնուած էր տեղին հայութիւնը: Իրարու հետ թրքերէնով կը խօսէին: Նոյնիսկ Րաֆֆի «Խաչագող»ը որ թուրքերէնի մը մէջ դարձուած էր, դատարան հանուեցաւ եւ դատաւորը «Խաչագող» բառին իմաստը հասկնալու համար, Րաֆֆիի այդ գործը Ֆրանսերէնի թարգմանել հրամայեց ! ըսին ...

Խաչատուրեան արք.ի օրով այս բոլոր շիբինութիւնները ցնդեցան եւ տիրեց խաղաղութիւնը: Մաղթենք Թրքահայութեան համար եւս :

★

ԱՊԱՌԻԿ — ԿԱՆԽԻԿ.— Ի՜նչ լաւ բան է հարուստ ըլլալը: Ապառիկէ կը քաշուիս եւ կանխիկի կը վերածես գործերդ :

Մեր ռամկավար - ազատական կուսակցութիւնը, «Մարայ Մելիք»էն առած ըլլալով կարեւոր գումարներ՝ իրեն Ապագայի թողած պարտքերը՝ Այսօր պիտի վճարէ եղեր:

«Այսօր» Ա. թիւը նախշած է երկու կաթողիկոսներու եւ Պոլսոյ պատրիարքին նկարներով ։ Համապատասխան կիսակրօնական գրութիւններն ալ շարքի կեցած են: Մէկուն մէջ, Գ. Վ. Մալէզեան, կը հրամայէ, Ծնունդի առթիւ «Հնչեցէք զանգակներ»: Որոշ չէ թէ որ եկեղեցւոյ զանգակներուն համար է: Անշուշտ, Հայաստանի զանգակներուն չէ որ կը հրամայէ: Թերեւս քիչ շատ տեղեկութիւն ունի, որ հոն՝ զանգակները լռած են՝ քնացող բանուորները անհանգիստ չընելու համար:

Աւելի ճիշդ, հոն զանգակի պէտք չկայ, քնանալը ծոյլ պուրժուաներու յատուկ սովորութիւն մը ըլլալով՝ բանւորաստանի մէջ,ճնջուածէ այդ սովորութիւնը : Եւ մանաւանդ, զանգակներու չինանիւթին խիստ մեծ կարիք կայ. Ցիսուսի ծննդեան աւետումին կուտ չեն տար հոն անշուշտ, «խաղաղութիւն» կերտելու եւ կապիտալիստները օր առաջ խելքի բերելու գործին լծուած ըլլալով ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (44)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ԺԳ.— ՌԻՊԷՆԹՐՕՓ ԿԸ ԿԱՍԿԱԾԻ

— Լիազօր պարոն Նախարար Եէնքէն կը հաւատայ որ իրական են փաստաթուղթերը եւ կը խորհի թէ սենեկապանը ինքնաբերաբար եկած է գերմանական դեսպանատուն: Հեռ Ֆօն Փափէնն ալ կը բաժնէ այս կարծիքը :

Երբ Ռպէնթրոփ իմացաւ դեսպանին անունը, դէմքը սառեցաւ եւ իր մթագնած դէմքին վրայ անհուն հպարտութիւն մը երեւցաւ. բերնին անկիւնները իջան վար եւ շրթունքը սեղմեց :

Վստահ էի, ձախաւեր բան մը ըրած էի: Գալով Լիգուսի կատաղի նայուածք մը նետեց վրաս:

Այն ատեն Ռիպէնթրոփ սկսաւ դանդաղօրէն խօսիլ, չեշտելով իւրաքանչիւր նախադասութիւն:

— Պէտք է գիտնամ թէ փաստաթուղթերը իրակա՞ն են թէ ոչ: Տուէք ինծի այդ ապահովութիւնը... եւ կը խոստանամ որ պիտի մոռնամ. թէ պատահած է որ... խիստ նեղացուցած ըլլաք զիս: Եթէ ճիշդ է թէ այդքան մեծ տարակարծութիւն կը տիրէ Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի միջեւ, այն ատեն գիտեմ թէ ինչ պիտի ընեմ : Այդ միայն կը հետաքրքրէ զիս... բայց փաստերու պէտք ունիմ եւ ոչ է անձնական ենթադրութիւններու : Կը խորհի՞ք որ կրնաք այդ պարտականութիւնը ստանձնել... թէ պէտք է, ուրիշ մէկը ... ղրկեմ Անգարա :

Ահ, ինչու չըսի այն ատեն: « Բայց խնդրեմ, պարոն Նախարար, ուրիշ մէկը ղրկեցէք իմ տեղս: Այս պաշտօնը բաւական հոգ տուաւ ինծի եւ արժեց անքուն գիշերներ, շնորհակալ եմ, ալ ձանձրացայ նապաստակի պէս Կիկերոնին ցանցին մէջ բռնուելէ, եւ այս բոլորէն վերջն ալ դպրոցական տղու մը պէս յանդիմանուելէ »:

Բայց այս տեսակ բան մը չըսի բնաւ: Նստած մնացի, ձուկի պէս լուռ: Կը զգայի միայն, որ Ռիպէնթրոփի ամբարտաւան շեշտը եւ դէմքը որ հրէշային յանձնապաստանութիւն մը կ'արտայայտէին, ճշմարիտ ֆիզիքական անհանգստութիւն մը կը պատճառէին ինծի: «Ինչ լաւ կ'ըլլար եթէ սա պահուս ոտքի ելլէր », կը խորհէի:

Լիգուս վերսկսաւ խօսակցութիւնը որ մեռած էր եւ ես խիստ երախտապարտ մնացի իրեն :

Շատ դժուար է անշուշտ, պարոն Նախարար, համոզիչ փաստ մը ձեռք բերել փաստաթուղթերու վաւերականութեան եւ Կիկերոնի անկեղծութեան մասին: Եթէ Կիկերոն մինակ կ'աշխատի, առանց ուրիշ օգնականի, կրնաք հաւատք ընծայել այս փաստաթուղթերուն. եթէ օգնական մը ունի, չի նշանակեր բոլորովին թէ «պլըֆ» մըն է, բայց այդ ենթադրութիւնը պիտի զօրանայ :

— Սքանչելի գաղափար է, Լիգուս, նկատի ունենանք :

Ցետոյ դարձաւ ինծի, եւ ըսաւ .

— Ջանացէք ամէն գնով հասկնալ թէ այդ Կիկերոնը գործակից մը ունի՞. այդ ուղղութեամբ քննութիւն կատարա՞ծ էք արդէն :

— Ոչ, ճիշդը ըսելու համար, ուղղակի Կիկերոնին հարցուցի, բայց այդքան: Եւ որովհետեւ հաւանական չէ որ կարենամ երբեք ներկայ ըլլալ այդ գործողութիւններուն, ստիպուած եմ գոհանալ իր խօսքերով, բացի եթէ ինքզինք օր մը մատնէ եւ մէջտեղ ելլէ :

Ռիպէնթրոփ նայեցաւ ինծի: Առաւ քանի մը հատ իր առջեւ լեցուած փաստաթուղթերէն եւ անմիջապէս հրեց զանոնք անդին: Իր դէմքը որոշապէս կասկած եւ սրտնեղութիւն կ'արտայայտէր .

Կը նայէր փաստաթուղթերուն, որոնք 65 հազար սթերլին արժած էին Գերմանիոյ ։ Ցետոյ, անփոյթ շարժումով մը անդին հրեց զանոնք եւ կարծես հառաչանք մը թռաւ իր բերնէն հետեւեալ բառերուն մէջ.

— Շատ գեղեցիկ է որպէսզի ճշմարիտ ըլլայ ։ Ցետոյ ոտքի ելաւ ։

— Ցնոր տնօրինութիւն Պերլին պիտի մնաք ։ Թերեւս տակաւին պէտք ունենամ ձեզի ։

— Բայց պարոն Նախարար, Կիկերոն ինծի կը սպասէ Անգարա, ապահովաբար նոր փաստաթուղթեր ունի:

— Ոչ, ցնոր տնօրինութիւն Պերլին պիտի մընաք ։

Գլխով բարեւեց զիս: Ինծի կը մնար մեկնիլ: Կերպով մը բանտարկուած էի: «Սառնարանը զամեր էին զիս», ինչպէս կ'ըսէին սովորաբար Պերլինի մէջ ։

(Շար.)

օրէն զոհողութիւն պէտք է ընէ, խաղաղութիւնը ամրապնդելու համար: Զօրավարը զմայլանքով խօսեցաւ դանիացի ժողովուրդին մասին եւ ըսաւ որ Քոփէնհակի մէջ իր տեսածները մեծապէս սրտապնդեցին զինքը:

Զօր. Այզընհաուըր երէկ Լոնտոն մեկնեցաւ :

ԿՐԻՓԻ ՀԱՄԱՃԱՐԱԿԸ

Կրիփի համաճարակը ծանր մտահոգութիւն կը պատճառէ Անգլիոյ մէջ: Վերջին լուրերու համաձայն միայն Լիվրփուլի մէջ 3000 հոգի մեռած են վերջին երկու շաբաթներու ընթացքին: Հարսնիքները եւ մկրտութիւնները յետաձգուած են այդ քաղաքին մէջ: Վարչական իշխանութիւնները կը հաստատեն թէ հազարաւոր քաղաքացիներ հիւանդ են եւ երկար պոչեր կը կազմուին դեղարաններու առջեւ, մասնաւորապէս հիւսիսային Անգլիոյ մէջ: Համաճարակը, որ աւելի ծանր է բաղդատելով 1918ի հետ, կը սպառնայ ջլատել ճարտարագործութիւնը: Հանքածուխի արտադրութիւնը կը նուազի օրէ օր: Հիւսիսային արեւմտեան շրջանին մէջ 57.000 հանքագործներէն 11.000ը հիւանդ են: Մանչէսթըրի մէջ շատ հանրակառքեր չեն բանիր, վարիչները հիւանդացած ըլլալով :

Համաճարակին ծագումէն ի վեր պատուաստուած են 60.000 հոգի: Լոնտոնի հիւանդանոցներուն բժիշկներն ու հիւանդապահները նորէն պատուաստուած են :

✕ Ֆրանսայի առողջապահական նախարարութիւնն ալ զգուշութիւն կը պատուիրէ :

ՖԱՆԻ ՍԸ ՖԻԼԻՊ

---

21 ԱՆԳԼԻԱՑԻ ՍՊԱՆԵՐ ձերբակալուեցան Սուէզի շրջանին մէջ: Եգիպտական թերթերը կը գրեն թէ բոլորն ալ ամբաստանուած են զանազան գեղծումներով :

ԿԵՂԾ ՎԿԱՅԱԿԱՆՆԵՐՈՒ խնդիրը հետզհետէ մեծ համեմատութիւններ կը ստանայ: Ոստիկանութիւնը որոշեց քննել վերջին ութ տարիներու ընթացքին տրուած ատամնաբուժական վկայականները: Թերթերը կը գրեն թէ Գազապլանքայի մէջ (Մարոք) ատամնաբոյժ տիկին մը, Եւա Տէուէզը, Փարիզ եկած է, այս լուրին վրայ: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, ամէն տեսակ վկայականներ կը ծախուէին 30.000էն 300 հազար ֆրանքի: Ոստիկանութիւնը հերքեց այն լուրը թէ անձնապանութիւն փորձած է ղըլխաւոր ամբաստանեալը, Ռուսըլօ :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ռումբի փորձեր պիտի կատարուին Մ. Նահանգներու մէկ անապատին մէջ, Լաս Վեկաս (Նեվատա), ինչպէս հաղորդուեցաւ պաշտօնապէս: Բացի առաջին ռումբէն զոր պայթեցուցին Նոր Մեքսիքայի մէջ, 1945ին, միւս բոլոր փորձերը կատարուած են Խաղաղականի մէջ: Անապատը պիտի շրջապատուի հինգ հազար քառ. մղոն տարածութեան մը վրայ եւ խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, որպէսզի կասկածելիներ չմօտենան :

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ համագումարը (խորհրդային) տեղի պիտի ունենայ Ժընեւի մէջ, Փետր. 21էն 24, «նկատի առնելով Գերմանիոյ եւ Ճափոնի վերազինման հետեւանքով յառաջ եկած խոր մտահոգութիւնը», ինչպէս կ'ըսէ պաշտօնական զեկոյցը :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ արգելարաններու մասին եղած յայտնութեանց առթիւ, Փարիզի համայնավար շաբաթաթերթը, «Լէթռ Ֆրանսէզ» անուանարկիչ հրատարակութիւններ ըրած ըլլալով, նախկին աքսորականի մը, Դ. Ռուսէի դէմ, այս վերջինը դատ բացած էր, ինչպէս կը յիշեն ընթերցողները: Դատարանը ուրբաթ օր արձակեց իր վճիռը.— Շաբաթաթերթին տնօրէնը՝ Քլոտ Լըքոնթ (Մորկան) կը դատապարտուի 20.000, իր մեղսակիցը՝ Փիէռ Տէ 15.000 ֆրանք տուգանքի, հարիւր հազար ֆր. հատուցումի եւ դատական ծախքերու վճարման :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻ մղձաւանջէն հալածական Ամերիկացի մը, Ուիլեըմ Մէտըրտ, որ երկիրէ երկիր կը փախչէր եւ վերջերս Փարիզ եկած էր, առջի օր նոր տագնապի մը մատնուելով կնոջը առաջարկեց Լոնտոն երթալ: Կինը մերժեց: Մարդը բարկացաւ եւ քսան տարեկան տղան միջամտելով, քանի մը ապտակ իջեցուց հօրը: Ասոր վրայ հայրը ինքզինքը վար նետեց Օթէլ Քոնթինանթալի 4րդ յարկէն, ջարդուփշուր ըլլալով :

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ հասարակապետութեան վարչապետներու ժողովը զեկոյց մը հրատարակելով յոյս կը յայտնէ, թէ ՄԱԿի նոր փորձը, քորէական զինադադարի մը համար, յաջողութեամբ պիտի պսակուի: «Հաճոյքով պիտի ողջունենք հանդիպում մը արեւմտեան աշխարհի վարիչներուն եւ Սթալինի ու Մաօ Ցէ Թունի միջեւ», որպէսզի կարգադրուին աշխարհը գրաղեցնող կնճռոտ հարցերը :

ՔՈՐԷԱՅԻ արեւմտեան եւ կեդրոնական ճակատամասերուն վրայ, չին եւ քորէացի կարմիրները մեծ ուժեր կը համախմբեն եւ կը նախատեսուի, թէ մեծ յարձակողականի մը պիտի ձեռնարկեն, առաջին հարուածով մը Թաժոնը գրաւելու համար :

ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը Թ. Թրիկվէ Լի Փարիզ կը հասնի երեքշաբթի օր: Կը խորհուի այս անգամ Փարիզի մէջ գումարել ընդհ. ժողովը:

Ձեր խուեններ տուէք ժողովրդական ցանկին

1.— ԿԱՐԱՊԵՏ ՅԱԿՈԲԵԱՆ, բարերար եկեղեցւոյ, առեւտրական, անդամ Ցանկին Հոգաբարձութեան :

2.— ՍՏԵՓԱՆ ԳԱԶԱԶԵԱՆ, առեւտրական, գանձապահ եկեղեցւոյ ճանկին վարչութեան:

3.— ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ, առեւտրական:

4.— ԿԱՐՕ ԽՈՒՐԻԿԵԱՆ, արդիւնաբերող, քարտուղար ճանկին վարչութեան :

5.— ԲԻՒԶԱՆԴ ՏԷՕՎԼԷԹԵԱՆ, արդիւնաբերող:

6.— ՆՈՒՊԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ, ելեկտ. ճարտարագէտ :

7.— ԵՐՈՒԱՆԴ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, անդամ եկեղեցւոյ ճանկին վարչութեան : Արհեստաւոր:

8.— ՌՈՒԲԷՆ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ, մտաւորական, քարտուղար Հայ Սպայից Միութեան :

9.— ԶԱՒԷՆ ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ, պատուոյ նախագահ Հայ Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու Միութեան, մեքենագէտ :

10.— ՀԱՅԿ ԱՂԱՊԷԿԵԱՆ, առեւտրական:

11.— ՍՈՒՐԷՆ ՃԵՐՄԱԿԵԱՆ, գործօն անդամ Ֆր. Բանակի Հայ Կամաւորներու Միութեան :

12.— ԹՈՐԳՈՄ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ, առեւտրական:

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է իրենց այցելութեան առթիւ.— Տիկին Շուշանիկ Աբրամեանէ 4000 ֆր., Տիկին Եւա Զաքարեանէ հազար, Վազգէն Ֆրանքեանէ 500, Քաջանի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդէն 500 ֆրանք :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Լիոնէն Ֆր. Կապ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Կարպիս Ճընկըրըրեանէ 3000 ֆրանք իր հօրը՝ յիշատակին մատուցուած հոգեհանգիստին առթիւ: Ուրիշ նուէրներ եւս եղած են Աղքատախնամին եւ Կարմիր Խաչին :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿՐԸՆՈՊԼ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը, 20 Յունուար ժամը 21ին, դպրոցի սրահը :

ԼԻՈՆ.— Ֆր. Կապ. Խաչի Մասնաճիւղի վարչութիւնը՝ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները, այս երկուշաբթի իրիկուն, ժամը 8.30ին, 78 rue Rabelais, դպրոցի սրահը: Կը խնդրուի անդամատոմսերը միասին ունենալ: Կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին, դպրոցին սրահը: «Վարդանանց»ի փորձեր ուրբաթ եւ կիրակի օրեր :

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ լսարանին հերթական հաւաքոյթը այս երկուշաբթի երեկոյ, Քասէ, քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը: Դասախօս՝ Պ. Վ. Մելիքեան, նիւթ՝ «Վասպուրական աշխարհի քաղաքական ձգտումները 9րդ դարուն:» Մուտքը ազատ է:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Բնիկ Տիվրիկցի Սեդրակ Զաղացպանեան կը փնտռէ իր ամբողջ ընտանիքի, մեծ եղբայրը Աբրահամ, քոյրը՝ Իւղաբեր, հօրը անունը Պօղոս եւ մօրը անունը Էլմաս (Փոշամ Պօղոսեանի աղջիկ) բոլորն ալ կորսուած 1915ի տեղահանութեան ատեն: Տեղեկացնել իր հասցէին.— Les Vallées Ballau Mirée (Indre et Loire), France: Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել :

ՊԷՑՐՈՒԹԷՆ Շիրանեաններու փնտռած երկու եղբայրները, Էմէքսիզեան, «Յառաջ»ի մէջ կարդալով իրենց ազդը, կուտան իրենց հասցէն.— Dikran, tailleur, 214 rue Sainte Cathérine, Bordeaux (Gironde), France:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր. Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գինը 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63
Mardi 16 Janvier 1951 Երեքշաբթի 16 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6357–Նոր շրջան թիւ 1768
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԻՐՔԵՐԸ ՍԱՆՁԵԼ ԵՒ ԳՈՐԾԵԼ

Կը կարծենք թէ Պոլսոյ Հայերը լաւագոյն ընտրութիւնը կատարած եղան, պատրիարքութեան կոչելով Գարեգին արք. Խաչատուրեանը :

Ծանօթ՝ միջավայրին, վարժուած՝ մտաւոր եւ վարչական աշխատանքներու, նորընտիր Պատրիարքը արդիւնաւէտ գործունէութեան յոյսեր կը ներշնչէ իր առաջին հովուական Թուղթով:

Ամէն բանէ առաջ խաղաղութեան կը կարօտի պոլսահայ գաղութը :

Գարեգին պատրիարք ալ այդ պարագան կը շեշտէ, քիչ մը բանաստեղծութիւն խառնելով իր յորդորներուն .

— « Չկայ աւելի քաղցր բան քան լսել քնարական քնքշութեամբ յօրինուած ներդաշնակ համերգ մը: Այս յատկութիւնը պէտք է ծաղի ամէն սրտէ, ամէն մտքէ, ամէն լեզուէ եւ ամէն գրչէ : Ջգուշանալ այս ներդաշնակութիւնը խանգարող որեւէ խոպոտ խաղէ»: («Ճառայ , 9 Յունուար):

Անշուշտ աւելի գործնական եւ ազդու խրատներ ալ պիտի տայ, երբ իր պաշտօնատեղին հասնելով, ձեռնարկէ գործի :

Բազմաթիւ դժուարութիւններ կան իր ճամբուն վրայ:

Անճանաչելի դարձած է երբեմնի Պոլիսը: Արծաթամոլ, քինախնդիր եւ բռնակալ տեղապահի մը մեկամեայ պաշտօնավարութիւնը կատարեալ քաոսի մը վերածեր են 55 — 60.000նոց գաղութը :

Համատարած անիշխանութեան մէջ , առաւել կամուխ արթնցողը իր մանածը կը ներկէ, աւարի տալով ազգային հարստութիւններ :

Երբեք այսքան լղրճուած չէր Պոլսոյ հանրային կեանքը, վերջին տարիներու ընթացքին: Մանաւանդ «Թուրք Հայերու» կամ «Գրիգորեան Թուրքերու» երբեմնի խայտառակ դաւերէն ի վեր:

Այս ընդհանուր քաոսին մէջ չարաչուք դեր կատարեցին — եւ դեռ կը շարունակեն կատարել— ոչ միայն Գէորգ արք. Արսլանեանի արբանեակները, այլեւ տեղական մամուլը :

Իբրեւ թէ բաւական չըլլային երկու – երեք հայերէն օրաթերթերը, եւ ուրիշ երկօրեայ կամ շաբաթական հրատարակութիւններ, մարդիկ թուրք մամուլն ալ օգնութեան կանչեցին , հրապարակաւ փռելով բոլոր աղտոտ լաթերը:

Եղան Թուրք թերթեր եւ լրաբերներ որոնք շատ աւելի պատկերազարդ մանրամասնութիւններ կը հրատարակէին Պատրիարքարանի եւ ուրիշ ներքին խնդիրներու մասին, քան հայերէն լրագիրները :

Կարելի չէ երկու տողի մէջ պատկերացնել հայկական մամուլ կոչուած լաբիւրինթոսը :

Հասարակ լրաբերներ, որոնք հայերէնի քերականութիւնն անգամ չեն սորված, «ճակատ շափելու» մարզանքներ կը կատարեն, հրահրելով կիրքերը :

Նոր պատրիարքին ընտրութենէն ի վեր որոշ մեղմացում կը նշմարուի, բայց խաբուսիկ է:

Կացութիւնը կը պահանջէ խելքի կանչել բոլորը, իմրացնել ըլլան թէ լրաբեր, քահանայ կամ վարդապետ:

Ոչ միայն խելքի կանչել, այլ եւ տիրաբար սանձել կիրքերը, որպէսզի կարելի ըլլայ շինարար գործ կատարել, օգտուելով բոլոր պատեհութիւններէն :

Տարակոյս չկայ թէ շինարար գործունէութեան մը հիմնական մասը կը կազմէ կրթականը, — դպրոց եւ մշակոյթ :

Որքան գիտենք, 22—25 հայկական դպրոցներ կան Պոլսոյ մէջ, աւելի քան 5000 աշակերտ – աշակերտուհիներով:

Միայն այս ճակատին բարոյական եւ նիւթական հոգը բաւական է սթափեցնելու քնացողները կամ քինախնդիրները :

Ո՞ր ջրտուած կամ ցամքած գլուխը պիտի յանդգնէր ջուր պղտորել այս անդաստանին մէջ:

Կայ, տակաւին, Անատոլուի խորերը մնացած 30 — 40.000 բեկորներու օգնութեան խնդիրը :

Այս հոգերը եւ ուրիշ խնդիրներ բան մը չե՞ն խօսիր օրուան հերոններու սրտին :

Այս հարցումը կ'ուղղենք մասնաւորապէս անոնց որ Թուղթ մրոտելը կը շփոթեն հրապարակագրութեան հետ: Առանց մտածելու հետեւանքները : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՍՊԱՌՆԱԳԻՐ

Նասրէտտին Հօճա ունէր չունէր էշ մը ունէր:

Օր կ'ըլլար, որ պալի մը ցորեն կը նետէր էշուն կռնակը եւ ջաղացք կը տանէր աղալու, կամ խուրձ մը չոր փայտ կը նետէր օրհնեալ կենդանիին կռնակը եւ տուն կը բերէր վառելու:

Օր մըն ալ գողցան Հօճային աւանակը :

Նասրէտտին բարկացաւ սաստիկ ,— Թող Ալլահը ներէ իր բարկութեան :

Եւ սպառնաց մզկիթին բարձունքէն, ուր սովորութիւն ունէր մագլցելու՝ խօսելու համար Ալլահին հետ եւ ժողովուրդին հետ :

— Թող վաղը տեղը բերեն էշս, ապա թէ ոչ... դիտեմ ընելիքս, ըսաւ եւ երեք անգամ շոյեց մօրուքը, — Թող Ալլա՛հը ճերմկցնէ զայն՝ անապատի աւազին պէս:

Վախը պատեց գիւղացիներուն հոգին:

Հօճան սպառնա՛ց...:

Դողը մտաւ գողերուն սիրտը եւ կծու սոխի մը պէս կսկծացուց :

Հօճան սպառնա՛ց...:

Յաջորդ առաւօտ, հօճան տեսաւ որ աւանակը վերադարձուցեր էին եւ կապեր իր ախոռին մէջ:

Հետաքրքիրներ հարցուցին.

— Հօճա՛, եթէ էշը չվերադարձնէին, ի՞նչ պիտի ընէիր: Կ'ուզէինք իմանալ սարսափելի սպառնալիքիդ տարողութիւնը :

Նասրէտտին Հօճա ըսաւ.

— Ի՞նչ պիտի ընէի, էշուս գործը ես ինքս պիտի կատարէի, ալիւրին պարկը ե՛ս պիտի կրէի շալակովս, չոր փայտին խուրձը ես պիտի կրէի ուսերուս վրայ — այսինքն թէ հօճան պիտի անցնէր էշուն տեղը:

Այս պատմութենէն ետքը, հետաքրքիր չէ՞ք իմանալու համար թէ ի՞նչ պիտի ընէ Խօճա Նաղըրը, երբ կը սպառնայ եւ մէկիկ մէկիկ կ'արձանագրէ «ազգավնաս», «հակաեկեղեցական» եւ «հայրենադաւ» արարքները :

Դէմիրճեանի ծանօթ կատակերգութեան հե[illegible] րոսը չա՜տ է սպառնացած... իր կնոջ, որուն լաչակը ամէն անգամ հանդարտեցուցած է գինք վայրկենական ներգործութեամբ :

Բայց քանի որ սպառնալիքներու մասին է խօսքը, Թոյլ տուէք որ ներկայացնեմ ինչ որ արձանագրած է մեր պատմութիւնը : ԱՐԱՁ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԱՌՈՂՋԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ ԾԱՆՐԱՑԱԾ

ԽՄԲ.— Պէյրութի մեր թղթակիցէն ստացանք Անթիլիասի կաթողիկոսական դիւանին չորրորդ զեկոյցը, յունուար 8 թուականով .—

Մեր երրորդ հաղորդագրութեամբ կը յայտնէինք թէ Վեհ. Հայրապետին առողջական վիճակը տակաւ կը բարելաւուէր եւ ընդհանուր կերպով գոհացուցիչ կը նկատուէր :

Ուրբաթ օր սակայն, (5 Յունուար), կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Վեհ. Կաթողիկոսը սաստիկ դող մը ունեցաւ, ջերմութիւնը բարձրացաւ 39ուկէսի, շնչառութիւնը դժուարացաւ եւ սրտի տկարութեան նշանները աւելի շեշտուեցան: Փրոֆ. Տք. Ենիգոմշեան Ն. Վեհ. վիճակը շատ ծանր գտնելով անմիջապէս հրաւիրեց Տ. Տ. Խադ եւ Խորէն սրբազանները: Ք. Ճառագայթի պատկերը ցոյց տուաւ որ իբրեւ բարդութիւն նկարութեան թոքատապ ունեցեր է Վեհափառը :

Տք. Յ. Ենիգոմշեանի առաջարկին վրայ, Սրբազաններ համաձայն գտնուեցան բժշկական նոր խորհրդակցութեան մը :

Երեկոյեան, հինգ փրոֆէսէօրներ Ֆրանսական Համալսարանէն, փրօֆ. Մորիկ, Ամերիկեան համալսարանէն փրօֆ. Քոնան, Խայեաթ, Թապպարա քննեցին Վեհ. Հայրապետը եւ յետ խորհրդակցութեան յայտնեցին սրբազաններուն թէ Ն. Ս. Օծութեան վիճակը շատ լուրջ է եւ մտահոգիչ:

Բարեբախտաբար այս լուրջ տագնապէն վերջն ալ Վեհափառը ինքզինք գտնելու վրայ է այժմ, բայց յոգնած է եւ զգալապէս տկարացած :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ հրամանատարը կը հաստատէ թէ ըմբոստները բուռն յարձակողականի մը ձեռնարկած են Հանոյի դէմ, 50 քիլոմեթր հեռաւորութեամբ :

Ամէ՞ն բան կախում ունի Չինաստանի պատասխանէն

Ազգաժողովը 7ի դէմ (Խ. Միութիւն եւ արբանեակներ) 50 ձայնով քուէարկած էր զինադադարի յանձնախումբին բանաձեւը, որ պայմաններ կ'առաջարկէր, Քորէայի պատերազմը դադրեցնելու համար:

Անհամբեր կը սպասուի Չինաստանի պատասխանին, որ պիտի տրուէր երէկ: Արդարեւ, Ազգաժողովը անմիջական պատասխան պահանջած էր: Հակառակ ընդհանուր յոռետեսութեան, յուսացողներ կան թէ Չինաստան եւս բաց դուռ մը պիտի ձգէ, չուզելով ստանձնել նոր մերժումի մը պատասխանատուութիւնը: Վերջին պահուն հասած հեռագիր մըն ալ կը հաւաստէր թէ Մաօ Ցէ Թունկ պիտի հաւանի նկատի առնել Ազգաժողովին նոր ծրագիրը, խաղաղութեամբ լուծելու համար Քորէայի խնդիրը: Նոյն աղբիւրին համաձայն, եթէ գլխաւոր պայմանը պիտի ըլլայ միեւնոյն ատեն քննել կրակը դադրեցնելու առաջարկը եւս միւս խնդիրները (Ֆորմոզա եւն.):

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺՈՂՈՎ ԹՈՔԻՈՅԻ ՄԷՋ

Զինուորական արտակարգ ժողով մը պիտի գումարուի Թոքիոյի մէջ, մասնակցութեամբ խումբ մը ամերիկացի երեւելիներու: Այս նպատակով, շաբաթ օր Ճափոնի մայրաքաղաքը հասան Ուաշինկթընի Ապահովութեան տեսչութեան վարիչը՝ զօր. Պէտըլ Սմիթ (նախկին դեսպան Մոսկուայի), իր օգնականը՝ զօր. Գոլինզ, ցամաքային բանակին եւ օդային ուժերու սպարապետները եւ բազմաթիւ խորհրդականներ :

Անշուշտ մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին , բայց իրազեկներ կը կարծեն թէ վճռական որոշումներ պիտի տրուին Քորէայի եւ առհասարակ Մայր. Արեւելքի մասին, լսելէ վերջ զօր. Մէք Արթըրի տեսակէտը:

Այս առթիւ կը հաղորդուի թէ պաշտօնանկ եղած է Քորէայի ամերիկեան Բ. զօրաբաժնին հրամանատարը, զօր. Մէք Քլիւր որ կը վարէր Վոնժուի ճակատին գործողութիւնները: Վերջին լուրերու համաձայն, Ազգաժողովին զօրամասերը տակաւին կը պաշտպանեն այս ճակատը, թէեւ կարմիրները խոր ճեղքեր բացած են :

Կարծողներ կան թէ Թոքիոյի արտակարգ ժողովը պիտի քննէ նաեւ Քորէան ամբողջովին պարպելու խնդիրը :

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐՈՒՆ ԾԱՆՐ ԲԵՌԸ

Նախագահ Թրումըն կիրակի օր տեղեկութիւններ հաղորդեց նիւթական տարեշրջանի ծախսերու մասին (տարեշրջանը կը սկսի յառաջիկայ Յուլիս 1ին): Ընդհ. գումարն է 71.594 միլիոն տոլար (25.000 միլիառ ֆրանք): Նոր տուրքերու գումարը՝ 16.456 միլիոն տոլար (5740 միլիառ ֆրանք): Դաշնակիցներուն ըլլալիք օգնութիւնը՝ 7461 միլիոն տոլար (2600 միլիառ ֆրանք):

Զինուորական ծախքերը կը հաշուեն 41.421 միլիոն տոլար, այսինքն ընդհանուր ծախքերուն աւելի քան 58 առ հարիւրը, իսկ տուրքերը՝ ազգային եկամուտին 27 առ հարիւրը: Զինուորական ծախքերը կրկնապատիկ աւելցած են, բաղդատելով այս տարուան հետ: Ներքին ծախքերն անգամ աւելցած են, 1.222 միլիոն տոլար աւելի, բաղդատելով ներկայ տարուան հետ :

Ելմտացոյցի նախագիծը մանրամասնութիւններ չի տար զինուորական ծախքերու մասին, յանուն ապահովութեան, նաեւ անոր համար որ նախատեսուած բոլոր ծախքերը առժամեայ են: Նախագահը 70 միլիոն տոլարի ուրիշ գումար մըն ալ կը պահանջէ, ռազմական պիտոյքներ գնելու համար: Այս առթիւ բացատրութիւններ կուտայ ո –

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Փարիզի եկեղեցւոյ ընդհ. ժողովը

Կիրակի օր տեղի ունեցաւ Փարիզի Եկեղեցւոյ ընդհ. ժողովը: Ներկայ էին մօտ 450 հոգի :

Ցանուն համերաշխութեան նախագահ ընտրուեցան, իբրեւ երկու կողմի ներկայացուցիչներ, Պ. Պ. Նուրհան Ֆրէնկեան, փոխ – նախագահ՝ Մ. Գույումճեան: Նոյն ձեւով քարտուղարներ՝ ընկեր Հր. Բալուեան եւ Պ. Պ. Զարոյեան :

Նախ կարդացուեցաւ վարչութեան նիւթական եւ բարոյական տեղեկագիրը: Բարոյականի մասին երկու բանաձեւեր ներկայացուեցան, որոնց գործունէութեան մէկ մասը բաւարար կը գտնեն, միւսը անբաւարար :

Այն բոլոր քուէները որոնք շաբաթ օրուան կնիքը կը կրեն, և թղթատարին յանձնուած ըլլալով կը հասնին Բշ. օր, վաւերական պիտի նկատուին: Քուէախոյզ յանձնախումբ մը ընտրուեցաւ, որուն համար երկու կողմերը ներկայացուցին տասնական թեկնածուներ :

Քուէհամարը պիտի կատարուի այսօր, երեքշաբթի: Ժողովը վերջացաւ «Հայր Մեր»ով, առաջնորդութեամբ քահանայի մը:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՀԻՒՍ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

ՀԱՅԱՆՊԱՍՏ ՃԱՌ ՄԸ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ՄԸ ՄԷՋ

Դեկտեմբեր 12 — 16, Կրինվիլի (Սաութ Քէրըլայնա Պապ Ճօնզ Համալսարանին մէջ գումարուեցաւ միջազգային համաժողով մը՝ 26 ազգերու ներկայացուցիչներուն մասնակցութեամբ։

Համաժողովին նպատակն էր՝ համալսարանի 3100 ուսանող – ուսանողուհիներուն ծանօթացնել օտար ժողովուրդներու պատմութիւնը, քանի մը բառով եւ բացատրել այդ ժողովուրդներուն բաղձանքները, ինչպէս նաեւ անոնց տեսակէտները՝ օրուան հրատապ հարցերուն մասին։

Ընկեր Միսաքեան հրաւիրուած էր անձնապէս, իբրեւ անգլիահպատակ լրագրող։

Համաժողովին մասնակցեցան հետեւեալ երկիրները — Մեծն Բրիտանիա, Ֆրանսա, Արեւմտեան Գերմանիա, Նորվեկիա, Շուէտ, Ֆինլանտա, Պելճիքա, Հոլանտա, Լեհաստան, Չեխոսլովաքիա, Էսթոնիա, Եուկոսլաւիա, Յունաստան, Քորէա, Եգիպտոս, Իրաք, Իսրայէլ, Անգլօ–գանատա, Փաքիստան, Չինաստան, Փիլիպեան Կղզիներ, Վրաստան, Հայաստան, ինչպէս նաեւ Ալասքա, Հաւայի, Կրէօնլանտա։

Համայնավար վարչաձեւին ենթակայ երկիրները ուղարկած էին իրենց հակաբոլշեւիկ կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները, ինչպէս, օրինակ, Լեհաստանը, որուն պատգամաւորն էր նախկին վարչապետը՝ Միխալայչիք եւ Եուկոսլաւիան, զոր կը ներկայացնէր Քանատայի նախորդ դեսպանը՝ Նիքոլիչը։ Ճերմակ կամ տարագիր Ռուսերու ներկայացուցիչը, Կոմսուհի Թոլսթոյ (վիպագրին աղջիկը) հիւանդութեան պատճառաւ չկրցաւ ներկայ գտնուիլ։ Կարգ մը ներկայացուցիչներ իրենց սեփական կառավարութեանց պատուիրակներն էին Միացեալ Ազգերու մօտ, ուրիշներ՝ իրենց դեսպանատանց խորհրդականները։

Բացումը կատարուեցաւ Դեկտեմբեր 12ին, Երեքշաբթի առտուն Կրինվիլի քաղաքապետին կողմէ։ Կը նախագահէր համալսարանին հիմնադիր Տաքթըր Պապ Ճօնզի որդին որ Ամերիկայի յայտնի մտաւորականներէն մէկն է եւ ներկայիս՝ ընդհանուր տնօրէնը՝ համալսարանին։

Իր բացման ճառին մէջ նախագահը շեշտեց թէ համաժողովը հակահամայնավար դրոշմ պիտի ունենայ եւ իւրաքանչիւր ներկայացուցիչ իրաւունք ունի իր ժողովուրդին դատն ու տեսակէտները պարզելու՝ իր հասկցած ձեւով։ Ոչ մէկ կաշկանդում, ոչ մէկ սահմանափակում՝ այս՛ իրաւանքին մէջ [illegible]

Համաժողովի ամբողջ տեւողութեան ուշադրաւ էր ուսանող ուսանողուհիներու հետաքըրքրութիւնը։ Ամէն մէկը, առանց բացառութեան, իր տետրակին մէջ կը նշագրէր արտասանուած ճառերը։ Ու մանաւանդ ոչ մէկ բացակայ 26 դասախօսութեանց ընթացքին։

Երբ նախագահին հարցուցինք այս արտասովոր խանդավառութեան պատճառը, պատասխանեց. «Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է. մասնաւորաբար պատուիրած ենք որ արձանագրեն ինչ որ կը լսեն ...»

— Բայց ինչո՞ւ։

— Որովհետեւ քանի մը ամիս վերջը քննութիւնները պիտի սկսին։ Ամէն մէկուն պիտի հարցնենք թէ ինչ գիտեն, օրինակ Իրաքի կամ Հոլանտայի, Հայաստանի կամ Ֆրանսայի մասին։ Մի մոռնաք որ այս համաժողովը դասընթացք մըն է մեր տղաքներուն եւ աղջիկներունհամար որոնք մէկ շաբթուան մէջ պիտի ստանան կարգ մը հիմնական ծանօթութիւններ օտար ազգերու մասին...

Քանի մը թիւ «Ցառաջ» կրնայի լեցնել, եթէ փորձուէի ձեր ընթերցողներուն հրամցնել բոլոր ճառերը։ Կը գոհանամ միայն յիշելով որ իւրաքանչիւր պատուիրակ իր ճառին մէջ խտացուց իր հայրենիքին պատմութիւնը եւ յայտարարեց թէ ինչ քաղաքականութիւն կը վարէ իր ժողովուրդը եւ այս վերջինը ինչ տրամադրութիւններ ունի համայնավարութեան հանդէպ։

Ինչպէս յիշեցի, չափուած ձեւուած կամ մըկրատուած ճառեր չէին, այլ անկեղծ ու սրտաբուխ արտայայտութիւններ՝ առանց դիւանագիտական մարզանքներու։

Պակաս չէր համրանքը անոնց, որոնք թափ տուին իրենց դժգոհութեանց՝ այս կամ այն ժողովուրդին դէմ։ Կծու խօսքեր արտասանուեցան նոյն իսկ Ամերիկայի հասցէին։ Օրինակ, Արաբները չքօղարկեցին իրենց դառնութիւնները Ամերիկայի դէմ, «որ հրէասէր քաղաքականութեան կը հետեւի» կամ Իսրայէլի դէմ, որ «կեղծիքով տիրացած է իր անկախութեան»։ Եգիպտոսը «պահանջեց» որ Անգլիան իր բեռները ժողվէ ու հեռանայ Սուէզի ջրանցքէն։ Գերմանիան յայտարարեց թէ «ժամանակը եկած է որ այդ մեծ երկիրը վերստանայ իր վեհապետական իրաւունքները»։

Շատ խիստ բառեր արտասանեց Քորէայի պատուիրակուհին, Տոքթ. Լուիզ Եիմ—Միացեալ Ազգերու Քորէայի ներկայացուցիչը — որ ամբաստանեց Անգլիան իբրեւ «պատասխանատուն Ծայր. Արեւելքի ներկայ տագնապալի կացութեան»։ Լեհաստանի եւ Չեխոսլովաքիոյ պատուիրակները ցաւ յայտնեցին որ Արեւմտեան պետութիւնները պէտք եղած վճռականութիւնը ցոյց չտուին այն օրերուն երբ Կարմիր Թաթը իր սարսափը տարածեց իրենց հայրենիքներուն վրայ։

Շահեկան էին խնդրոյ առարկայ երկիրներուն տնտեսական եւ քաղաքական կացութեան մասին տրուած տեղեկութիւնները որոնցմէ օգտուեցան ոչ միայն ուսանողները, այլեւ ներկայացուցիչները։

Ընկեր Միսաքեան ձայնասփիւռին առջեւն էր Հինգշաբթի առտու, Դեկտեմբեր 14ին։ Խնդրուած էր իրմէ որ «քրիստոնէաշունչ քանի մը բառ արտասանէ՝ տօնական այս օրերուն»։

— «Հպարտ ենք որ Աստուած որդիին դաւանանքը ընդունած ենք շատ կանուխէն եւ ոչ մէկ զոհողութեան առջեւ կանգ առած չենք մեր հաւատքը պաշտպանելու համար», ըսաւ Ընկեր Միսաքեան, «Մարդկութիւնը ահաւոր անձկութեան մը մատնուած է այսօր, ամէնուս պարտքն է պաշտպանել մեր քրիստոնէական կրօնքը եւ այդ կրօնքին մեզի պարգեւած բարոյական սկզբունքները»։

Իրմէ վերջ խօսեցաւ Քորէայի պատուիրակուհին՝ նոյնիմաստ բառերով։

Ընկեր Միսաքեան իր դասախօսութիւնը տըւաւ նոյն օրը ժամը 2ին։

Նախ թռուցիկ ակնարկ մը նետեց հին օրերու մեր պատմութեան վրայ։ Հպարտութեամբ յիշեց թէ առաջին դարէն իսկ որդեգրած ենք Քրիստոնէութիւնը եւ պետականացուցած ենք զայն երրորդ դարուն, թարգմանած ենք Աստուածաշունչը 435-ին, ունեցած ենք մեր ոսկեդարը եւ ընդ հուր եւ ընդ սուր, պահած ենք մեր տոհմիկ դիմագիծը — սեփական լեզու, սեփական մշակոյթ, սեփական եկեղեցի եւ հարուստ գրականութիւն։

Ցետոյ հակիրճ կերպով ներկայացուց մեր նորագոյն պատմութիւնը — կոտորածներ, բարենորոգումներու ծրագիրներ, յեղափոխական կուսակցութեանց ծագումը եւ պատճառները, 1915ի աղէտը, Հայաստանի անկախութիւնը, Սեւրը, խորհրդայնացումը, Լօզանը, մեր հաւատարմութիւնը Դաշնակիցներուն՝ երկու պատերազմներու ընթացքին, մեր պահանջները ու մեր դիրքը Կարմիր պատուհասին հանդէպ։

(Մնացեալը յաջորդով)

ԹՂԹԱԿԻՑ

Մեր սիրելի Գապան

ՊՈՒՏՕ — «Ցառաջ»էն իմացանք ողբացեալ ընկեր Միհրան Գաբրիէլեանի մահը (Գապա)։

Անշուշտ իր հայրենակից ընկերները պիտի փութան գրել իր յեղափոխական գործունէութեան մասին։ Ինք խոստացած էր իր յուշերը գրի առնել, երբ ծերանոց մտնէր։

— Գապա, ատ յուշերդ ե՞րբ պիտի գրես։

— Քանի Դաշնակցութիւնը կ'ապրի, իմ եւ ինծի նմաններու յուշերը Դաշնակցութեան գոյութեան մէջ պէտք է տեսնէք։

Այսպէս են եղած մեր արիւնոտ պայքարի բոլոր «խոնարհ հերոսները», ի բնէ սակաւախօս եւ հեռու ցուցամոլութիւններէ։

Երբ հոս տեղափոխուեցաւ, կարծեմ 1932ին, սկսաւ պիստակ ծախել, իսկ երեկոներն ալ կանանչ ձիթապտուղ՝ սրճարանները։ Այսպէս իր օրապահիկը կը ճարէր առանց բեռ ըլլալու ոեւէ մէկուն — մինչեւ 1940։ Ինչպէս կը գրէր Վահէն, «տարիքի բեռան տակ ճնշուած եւ հիւանդ», պատերազմի սկիզբէն ունեցաւ գէշ օրեր, վատառողջ վիճակ, սնունդի պակասութիւն, մասնաւորապէս տառապանքը՝ ծխախոտէն, անդարձ։ Պատերազմի ընթացքին անկարելի էր գտնել պիստակ եւ ձիթապտուղ։

Եւ որովհետեւ ի վիճակի չէր պանդոկը վճարելու, ընկեր մը առաջարկեց իր տան կից սենեակ մը վարձել, որպէսզի ընտանեկան հոգածութենէ չզրկուի։ Ընկերներ մահճակալ, անկողին, վերմակ, իսկ ուրիշներ հագուստ եւայլն տրամադրեցին։ Ամսէ ամիս եւ տարուէ տարի իր առողջութիւնը կը վատթարանար։ Իր ծունկերն ալ կթոտ էին, ազատ չէր կրնար քալել։ Երբեմն քալած ժամանակ կ'իյնար։

Օր մըն ալ 68 տարեկան մեր ծերունի Գապան հիւանդանոց փոխադրեցինք։ Երբ տեսութեան գացինք հիւանդանոց, տրտնջաց.— «Կարօ գիս այս տանջարանը ինչո՞ւ բերիք, աւելի ուրեմն հոգիս ելլաւ, ի սէր կուսակցութեան զիս հանեցէք այս տեղէն։ Երանի թէ պարտականութեան եւ «գործ»ի ժամանակ թշնամի գնդակէ մը ինկած ըլլայի ազատութիւն երգելով»...

Այլեւս չկրցաւ շարունակել։ Ալեւոր ու յոգնած աչքերէն արցունք կը հոսէր։ Մխիթարեցինք զինք։ Մենք ալ մեր կարգին մեր արցունքները կուլ տալով, մեր մաքերը փոխադրուեցան այն արիւնոտ թուականներուն ուր նուիրեալ երիտասարդներ յեղափոխութեանջահը ձեռքէձեռք անցընելով լոյս եւ յոյս կը սփռէին անտարբեր երիտասարդներու սրտին եւ մտքին մէջ։

Որքան սակաւախօս, նոյնքան ալ համեստ էր եւ հեզ։ Բոլոր ժողովներուն ներկայ կ'ըլլար մինչեւ իսկ անհանգիստ վիճակով։ Դուրսը երբ վիճաբանութեան (քիչ անգամ) բռնուէր, հակառակորդը կը լռեցնէր լակոնական բառերով.—«Պէտք է համոզուիս որ մեր կուսակցութիւնը հայութեան կենսահիւթն է... ուրեմն Դաշնակցութիւնը եղեր է, կայ եւ պիտի ըլլայ»։

Դառնացած էր իր քանի մը ազգականներէն։ Տրապզոնցի ազգականներէն Ա. Մազլըմեան երբ գերութենէ վերադարձաւ, շատ օգտակար եղաւ Գապային։ Իսկ ազնիւ հայուհի մը Տիկին Սրբուհի Ցակոբեան ամենամեծ հոգածութեամբ քրոջ պէս հսկած է Գապայի առողջութեան, մաքրութեան եւ սենեակին։ Վեթերաններու Ֆոնտէն ստացած գումարները որոշ թեթեւացում կը պատճառէին, թէեւ կը դժկամակէր ընդունիլ։

Իր հաւանութեամբ, 1948ի սկիզբը, Գործոյի Մուրատ խումբը մտածեց Գապան տեղաւորել Փարիզի Հանգստեան տունը երբ տեղի ունենար բացումը։ Այդ օրերուն կազմուեցաւ հոգատար յանձնախումբ մը (Սարգիս Գոնեալեան, Զ. Քէնտիրեան եւ Գ. Թաղէոսեան), որ հանգանակութիւն կատարեց գաղութին մէջ, ստանալով նաեւ Վեթերաններու Ֆոնտի յատկացուած գումարները։ Միեւնոյն ատեն պայմանաւորուելով ճաշարանի մը հետ որպէսզի Գապան աժան ճաշէ։ Հոգացին նաեւ ծխախոտի ուրիշ մանր ծախքերը։ Նոյն տարուան վերջը յանձնախումբը պաշտօնական բոլոր գործողութիւնները վերջացնելով, Գապան Փարիզի ծերանոցը փոխադրեց ընկերակցութեամբ Գ. Ս. Եսայեանի։

Գապայի մեկնելու վերջին երկու օրերը շատ դժուար էին թէ իրեն եւ թէ իր ընկերներուն համար։ «Այլեւս ընկերներս եւ դուրսի աշխարհէն պիտի կտրուիմ, երբ ծերանոց մտնեմ, ես այնտեղ շուտ կը մեռնիմ»։

— Ազգականներդ, հայրենակիցներդ եւ ընկերները տեսութեան կուգան քեզի, այնտեղ աւելի հանգիստ, մաքուր եւ առողջ կեանք կ'ունենաս։

... «Լեցուր բաժակը։ Հատ մըն ալ... «Զօրբորդ գունդի հրամանատար», «Ծագեց Արեւ ազատութեան»... Ախ, դուք Քեռին չէք տեսեր, չէք լսեր իր խօսքերը, հայութեան հին կաղնին, Ռէվանտուզի յանդուգն հրամանատարը։ Հապա Համազա՞սպը, Թիկնեղ եւ առնական իր կեցուածքով, յատկապէս Թուրքերու եւ մասնաւորապէս Թաթարներու ահն ու սարսափը... Սեւ օրերէն մէկը Երեւանի բանտին մէջ վատերու կողմէ ձեռնակապ՝ կացինէն պարտուեցաւ ...»։

Սիրելի Գապա, մեր բաժանումէն ի վեր թաւ ձայնդ դեռ մեր ականջին կը հնչէր, երբ աւելի քան մէկ տարի վերջ, մահուանդ գոյժը առինք, սրտաբեկ։

Քու յիշատակդ միշտ վառ պիտի մնայ մեր մէջ, անվկանդ շարունակելու համար վերջնական ազատագրութեան պայքարը։

Հանգիստ բազմաչարչար ոսկորներուդ։

Կ. ՏՕՆԷՐԵԱՆ

Թուրքիա միջոց մտածող

Թուրք թերթերը ուշագրաւ խորհրդածութիւններ կ'ընեն նոր տարուան առթիւ։

Բոլորն ալ կը խոստովանին թէ նոր տարին յղի է անակնկալներով եւ միջազգային կացութիւնը չափազանց վրդովիչ։ Այս կացութեան առջեւ կ'ուզեն ամրացնել ներքին ճակատը եւ ժողովուրդը կը հրաւիրեն ազգ. միաբանութեան։

«Միլլիյէթ»ի մէջ Ալի Նաճի Գարաճան կը գրէ.—

Փրկութեան միակ ճամբայ մը ունինք, — Ազգ. միաբանութիւն։ Նոր տարին կը թեւակոխենք, եւ մեր մտքին մէջ կը կրկնուի միեւնոյն հարցումը.— Նոր եւ համաշխարհային պատերազմ մը պիտի ծագի՞ թէ ոչ։

1951ը ահարկու դուռ մըն է, ուրկէներս կը մտնենք պատերազմի մտավախութիւնով, եւ ըստիպուած ենք ամէն միջոց ձեռք առնել, մեր ինքնապաշտպանութեան համար։ Ահա թէ ինչու էական պայման է մեզի համար ազգ. միաբանութիւնը, մէկդի թողուլ անձնական կիրքերը, կուսակցական հակամարտութիւնները եւ համախմբել ամբողջ ժողովուրդը միեւնոյն նպատակին շուրջ։

Վտանգը շատ լուրջ է։ Զենք կրնար ապրիլ օտարին մոյկին տակ, պիտի կռուինք յանուն ազատութեան։ Ազգ մը որ կրցաւ մէկ հարուածով տապալել Հալքեան իշխանութիւնը եւ հաստատեց Դեմոկրատ վարչաձեւը, պիտի գիտնայ նաեւ վերջ տալ կուսակցական մրցակցութիւններէն ստեղծուած խառնակութիւններուն, վրէժխնդրական

զգացումներուն, թամբասանքին եւ հայհոյանքին։

Թուրքիոյ մէջ պետական իշխանութիւնը ոչ մէկուն, ոչ մէկ կուսակցութեան սեփականութիւնն է, անոր անձնական ագարակն է։ Բուն իրաւատէրը ազգն է եւ ան է որ կը վճռէ ամէն բան։ Օրուան կառավարութիւնը բեռնաւորուած է ծանր պատասխանատուութիւններով։ Ազգովին օգնենք իրեն, որպէս զի աւելի լաւ նայինք 1951ի ամպամած հորիզոնին»։

« Սօն Փօսթա»յի մէջ Սէլիմ Ռակըպ կը գրէ.

— Դժբախտաբար հորիզոնը հեռու է վարդագոյն ըլլալէ։ Կացութիւնը չի բաղդատուիր նոյնիսկ 1949ի տագնապին հետ։ Իրատես ըլլանք, որպէսզի յուսադրուինք եւ չյօռեցնենք չարիքը։

«Ճումհուրիյէթ»ի մէջ Մազհար Քունաք կը խորհրդածէ.—

— Վրդովիչ տարիէ մը ելանք եւ հիմա կը մտնենք անծանօթ, մութ եւ տագնապալի տարիէ մը ներս։ Տնտեսական տագնապը ծանրակշիռ է քաղաքականին չափ, ամենուրեք նախանիւթի անձկութիւն կը տիրէ։Կը թեւակոխենք այս տարեշրջանը, վրդովիչ հաւանականութիւններով։ Եթէ Արեւելքն ու Արեւմուտքը համաձայնին իսկ եւ թողուն սպառազինումը, դարձեալ պիտի կազմալուծուի աշխարհի տնտեսութիւնը, եւ 1929ի տնտեսական տագնապէն շատ աւելի եղերական բարդութիւններ պիտի ծնին։ Բայց երանի թէ այդպիսի համաձայնութիւն մը կնքուէր, եւ մենք խորհէինք միայն տնտեսական նեղութիւնները։ Մարդկութիւնը փրկուած կ'ըլլար ամբողջական կործանումէն եւ մահէն եւ իր խաղաղութեան եւ վերաշինութեան միջոցներ ի սպաս դնելով՝ կը յաջողէր հարթել օրուան տնտեսական կնճիռները։

Ապիտին Տավէր եւս կը գրէ.

— 1951ը վճռական որոշումի մը տարին պիտի ըլլայ։ Երբ կը թեւակոխենք նոր տարին, կը տեսնենք թէ նժարը խաղաղութենէ աւելի պատերազմի կը հակի։ Ամերիկա եւ արեւմտեան եւրոպական պետութիւններ սկսան տենդագին պատրաստուիլ, կարմիր յարձակողականի մը դէմ։ Կ'ուզեն գինել արեւմտեան Գերմանիան եւ Ճափոնը։

Շատ հաւանական է որ Ռուսիա յարձակումի անցնի առանց սպասելու որ Ամերիկայի եւ արեւմտեան պետութիւններու այս պատրաստութիւնները լրանան։ Հակառակ պարագային, Ռուսիա ժամանակ շահիլ պիտի ուզէ եւ ինքզինքը յաղթելու չափ զօրաւոր պիտի չզգայ, եւ դեմոկրատ ճակատը պիտի ցցէ կարմիր Չինաստանի դէմ։

Մէկ խօսքով, անցնող տարին շատ գէշ ժառանգ մը թողուց նոր տարիին, եւ ծանրակշիռ տագնապ մը եւ երրորդ աշխարհամարտի մը վտանգը կայ մեր աչքերուն առջեւ։

Բոլոր դեմոկրատ ազգերուն նման, մենք ալ պէտք է չափազանց արթուն գտնուինք այս վտանգին դիմաց, զգուշաւոր ըլլանք եւ ամէն միջոց ձեռք առնենք։

1951ի մեր նշանաբանը պէտք է ըլլայ զարթուն եւ պատրաստ գտնուիլ եւ ամրապնդել ազգային միաբանութիւնը»։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՃՐԱԳ, գիրք Բ.։ Գրեց՝ Ա. Ա. Պետիկեան։ Նիւ Եորք, 1948։ (Կրօնական խորհրդածութիւններ եւ քարոզներ)։ Հասցէ.— Armenian EvangelicalChurch, 152 East 34th St. New York, N.Y. (USA)։

Գաղութէ գաղութ

Հ. Յ. Դ. 60ԱՄԵԱԿԸ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. վաթսունամեակը հանդիսաւորապէս տօնուած է նաեւ Հալէպի մէջ, Դեկտ. 24ին, Ֆերիալի ընդարձակ սրահը, անհամար բազմութեամբ։ Ներկայ եղած են Մխիթարեան վարժարանի տեսուչ Հ. Վահան Յովհաննէսեան և բազմաթիւ ծանօթ անձնաւորութիւններ։ Օրուան նախագահը, ընկեր Յ. Գասապեան իր բացման ճառին մէջ ըսած է թէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը վերջին 60 տարուան մէջ դարձաւ պահապան ու արթուն աչքը մեր ժողովուրդին։ Բանախօսած է ընկեր Մուշեղ Ճէնտէրէճեան (բանաստեղծ Մ. Իշխան), ըսելով.

— « Այս յոբելեանը ինքնագովութեան կամ իր գործերուն տարփողանքը ընելու առիթ մը չէ, որովհետեւ չկայ Հայ մը որ չգիտակցի թէ պարտականութիւններ ունի հանդէպ իր ժողովուրդին։ Յոբելեանները առիթներ են անդրադարձումի, հանգրուաններ վերանորոգելու ուխտ մը։ Հ. Յ. Դ. միս մինակ ցոյց տուաւ պատասխանատուութեան գեղեցիկ զգացումը եւ զոհուեցաւ հաւասար քաջութեամբ, եւ վճռականութեամբ գործածեց իր սուրն ու գրիչը։ Դաշնակցութեան մեծագոյն գործըն եղաւ, կենդանութիւն տալ հայ ժողովուրդին, որ ընդոստ ազգային գիտակցութիւն ստացաւ եւ դարձաւ ընդունակ հզօր բռնակալութիւններու դէմ պայքար մղելու։ Դաշնակցութիւնը վերջին 30 տարիներու միջոցին դարձաւ հայրենասիրութեան դպրոց։ Անոր շնորհիւ Սերունդը գիտցաւ թէ ո՛ւր կը քալէ եւ ինչպէս կը քալէ։ Դաշնակցութիւնը մնաց մինակ, ոչ թէ անջատուելով ու մեկուսանալով ժողովուրդէն, այլ անոր ծոցին, սրտին ու հոգիին մէջ՝ մինակ մնալով հայ ժողովուրդի ազատութեան իրաւունքը հետապնդելու գործին մէջ։ Հարց կուտան մեզի թէ ինչո՞վ պիտի հասնինք մեր խտէալին, երբ միլիոնաւոր բանակներով եւ հիւլէական ռումբերով կը պայքարին ամենազօր ազգերն իսկ։ Մենք սակայն ականջ կուտանք մեր պատմութեան ձայնին եւ անկէ կը քաղենք իմաստութեան աւելի գերազանց դասեր, որոնք կեանքէն եւ հաշիւներէ վեր երեւոյթներ են »։

Երկրորդ բանախօսն էր ընկեր Տօքթ. Գալապեան.

— « Մեր այսօրուան տօնակատարութիւնը պատմրագի մատուցում՝ մըն է այն գաղափարին որուն համար զոհուեցան մեր բիւրաւոր նահատակները։ Անոնք սորվեցուցին ապրիլ, եւ ոչ թէ սողալ,— երկաթէ կամք ունենալ, շրջիլ բաց ճակատով, ունենալ այն ներքին հպարտութիւնը թէ հարկ է տէրն ըլլալ իր ճակատագրին։ Մեր միակ պահանջն էր մարդկայնօրէն ապրիլ։ Պայքարը շարունակուեցաւ մինչեւ որ յաղթական դարձաւ Հայը, անկախ Հայաստան ունեցաւ եւ իր ստորագելիներու խորհրդանշող եռագոյն դրօշը։ Այդ պայքարը նաեւ միջազգային վարկ ապահովեց մեզի։ Բռնութիւնները տեւական չեն կրնար ըլլալ։ Վստահ ենք որ ան պիտի ունենայ իր նոր եռագոյնը, իր ամբողջացած հայրենիքն ու ամբողջացած ժողովուրդը»։

Հանդէսը ունեցած է նաեւ գեղարուեստական ճոխ բաժին մը։

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Մուշեղ Արբեան մեռած է Թեհրանի մէջ Նոյեմբեր 7ին։ Ծնած էր վերին Ագուլիս։ Նախնական ուսումը ստացած էր քաղաքի ծխական դպրոցին մէջ, միջնակարգը կ'աւարտէ Թիֆլիզի առեւտրական պետական դպրոցը, իսկ բարձրագոյնը Մոսկուայի մէջ։ Հայաստանի հանրապետութեանատեն Ալեքսանդրապոլի հայկ. քաղաքային վարչութեան անդամ էր։ Հայաստանի խորհրդայնացումով տասը հազար հայ մտաւորականներու եւ մարտական ուժերու հետ կ'անցնի Պարսկաստան, նախ Թաւրիզ, Մէշէտ եւ ապա Թեհրան։ Միշտ նուիրուելով հանրային աշխատանքի։ Առաջին համաշխարհային պատերազմին միացաւ խումբ մը ուսանողներու եւ կիսատ թողուց բարձրագոյն կրթութիւնը եւ կամաւորական պայուսակը շալակը, Կարսի վրայէն խումբի մը հետ անցաւ պատերազմի ճակատ։ Մեծ դեր կատարած է Թեհրանի նորաստեղծ Թեմական խորհուրդի կազմակերպութեան եւ կանոնագրութեան մշակման մէջ։ Եւ միշտ ուշադրաւ եղած է հանրային եւ ազգային գործերուն մէջ։

ԱՀՈՒՍԱՐՍԱՓԻ ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ

« Տէյլի Մէյլ»ի մէջ կը կարդանք.—

Մեծն Բրիտանիա, Ֆրանսա, Պելժիա, Հոլանտա եւ Լիւքսէմպուրկ համաձայնած են կազմակերպելու ընդարձակ, անկախ եւ մեծապէս շարժական ու լաւ մարզուած ուժ մը, որուն զինուորները պիտի գործեն թշնամիի գիծերուն ետեւը, երբ յարձակում գործուի Արեւմտեան Եւրոպայի վրայ։

Ատլանտեանի դաշինքի շրջանակներուն հետ կապուած մասնագէտի մը կարծիքով, այս ուժը պիտի մարզուի այնպիսի մեթոտներով,՝ որոնք բնաւ չեն կիրարկուած մինչեւ այսօր, կռիւներու ընթացքին եւ որոնք մեծապէս պիտի ցնցեն նախայարձակ թշնամին։ Ծրագրին գործադրութեան համար անհրաժեշտ բոլոր վարիչներն ընտրուած են արդէն։ Ուժին մէկ մասը պիտի բաղկանայ այսպէս կոչուած «անձնասպան» կամ «ոչ ուղղափառ» ջոկատներէ։

Կը հաղորդուի թէ ծրագիրը ամէնէն առաջ յղացուեցաւ եւ ներկայացուեցաւ վերոյիշեալ երկիրներու միացեալ ուժերու ընդհ. հրամանատար մարաջախտ Մոնթկոմըրիի եւ ցամաքային ուժերու հրամանատար զօր. տը Լաթրը տը Թասինիի կողմէ։ Այնուհետեւ, երբ կնքուեցաւ Ատլանտեանի դաշինքը, ծրագիրը, մանրամասնօրէն մշակուելէ վերջ, ներկայացուեցաւ այդ դաշինքի ընդհ. սպայակոյտերու պետերուն, Ուաշինկթընի մէջ եւ վաւերացուեցաւ անմիջապէս։

Այս խորհրդաւոր ուժը, որուն մաս պիտի կազմեն կամաւորները միայն, գործի պիտի անցնի ոչ թէ պաշտպանելու համար քանի մը մեկուսացած կէտեր, այլ զարնելու թշնամիին թիկունքը, լայն շրջանակի մը վրայ։ Պիտի ունենայ օդանաւային յատուկ տորմիղ, պարենաւորման նըպատակով։ Զօր. Այզընհաուըր, կիրակի օր, մարաջախտ Մոնթկոմըրիի հետ ունեցած իր տեսակ-

« ՅՈՒՍԱՁ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (45)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅՁԻՇ)

ԺԳ.— ՌԻՊԷՆԹՐՕՓ ԿԸ ԿԱՍԿԱԾԻ

Զեռնածալ սպասելու էի որ շնորհաբաշխ արեւը գիջանէր վերստին փայլիլ։ Լաւագոյն էր պատճառը չհարցնել։ Երկու մեծ քուրմեր կը կռուէին։ Զար բախտէս երկուքին մէջտեղը կը գտնուէի։ Ահա բոլորը։

Գերմանիան կրնար կործանիլ, քաղաքներ կրնային մոխրանալ, հազարաւոր մարդիկ կրնային մեռնիլ ամէն օր հայրենիքին համար։ Ինչ փոյթ։ Երկու քուրմեր պայքարի մէջ էին եւ այդ կիկերոնը որ մեծագոյն բախտ մըն էր Գերմանիոյ համար, կրնար սպասել իր թանկագին գաղտնիքներով, որոնք թերեւս փրկութեան լաստ մը պիտի ըլլային։

Անձնապէս, կարօտը չունէի բնաւ Կիկերոնին, ոչ ալ այն բուռն յուզումներուն, որոնց կ'ենթարկուէի ամէն հանդիպումի։ Բայց կար պարտականութեան գիտակցութիւնը, եւ իմ պարտականութիւնս Անգարա կը կանչէր զիս։ Ֆրանսացի մը կամ Անգլիացի մը ինծի պէս պիտի զգային։

Սկսուած ամէն նոր պայքար կամ կռիւ կը ստեղծէ նոր պարտաւորութիւններ ու մտայնութիւններ, որոնց մասին ոչ մէկ գաղափար ունեցած ենք նախապէս։ Դաշնակիցները կը պայքարէին ազատութեան համար։ Եթէ Լոնտոն ծնած ըլլայի, պիտի կատարէի պարտականութիւնս իբրեւ ազատութեան զինուոր մը։ Այժմ կը փնտռէի ելքը լաբիւրինթոսին, որուն մէջ նետած էին զիս։ Շթաուֆէնպէրկ մը, Գոնարիս մը, Շուլէնպուրկ մը, եւ բազմաթիւ ուրիշներ ալ փորձած են խուսափիլ այդ լաբիւրինթոսէն։ Չէի կրնար հետեւիլ անոնց ընտրած ճամբուն, որովհետեւ տակաւին կը հաւատայի ողջմտութեան։

Ով գիտէ, Կիկերոն իր ձեռքին մէջ ունէր թերեւս բանալին որ դուռը պիտի բանար եւ եթէ բոլոր անցքերը փակուած կը թուէին, պատճառը այն էր գուցէ որ կոյր էին մեր առաջնորդները։

Միտքը գիտնալ կ'ուզէ միշտ... իսկ Կիկերոն իմաստութիւնն էր։

Զօրս օրէ ի վեր Պերլին էի, երբ երկու հրաւիրագիր գտայ պանդոկս։ Մին կուգար Րաշիտ Ալի Ղայլանիէն, իսկ միւսը Մեծ Միւֆթիէն, Մասնայատուկ պատճառ մը կար ասոր։

Երկու տարի առաջ, օգտակար եղած էին Իրաքի վարչապետին, իր կախաղանէն փրկուելու գործին մէջ։ Րաշիտ, որ այժմ կ'ապրի Իպն Սէուտ Թագաւորին արքունիքին մէջ, եւ իր բոլոր ընկերները թերեւս երախտապարտ են տակաւին ինծի, որովհետեւ թոյլ չտուի որ գործադրուի վճիռը, երբ կը պակսէր ամբաստանեալը։

Այժմ, Րաշիտ Ալի Պերլին էր, զերծ ամէն վըտանգէ, բայց չէր մոռցած զիս տակաւին եւ ուրախութեամբ կը հրաւիրէր ամէն անգամ որ Պերլին երթայի։

Ես ալ ուրախութեամբ կ'ընդունէի իր հրաւէրը։ Գոհ էի քանի մը ժամ անցընելով մէկուն հետ, որուն կապուած էի այնքան շատ անձնական յիշատակներով։

Յաջորդ օրը Մեծ Միւֆթիին տունն էի։ Հասարակաց յիշատակներ չունէինք իրեն հետ։ Իր հրաւէրը կը պարտէի այն նախանձին, որ կը մղէր երկու արաբ դիւանագէտները դժոխքի վերածելու Պերլինի իրենց կեանքը։

Նստած էի ուրեմն Երուսաղէմի Մեծ Միւֆթիին դիմացը։ Ուշագրաւ էր իր փայլուն իմացականութիւնը, մինչ Րաշիտ նուազ արագաթռիչ մտածելու կերպ մը ունէր, բայց համեստ ու խիստ վստահելի բարեկամ մըն էր։

Պերլինի իր աքսորի ընթացքին, Միւֆթին նըման էր այն բազմաթիւ նկարներուն, որոնցմով աշխարհ կը ճանչնար զինքը այդ շրջանին։ Կը հիանայի իր հրաշալի մօրուքին վրայ որ խիստ խընամուած էր եւ հինայուած։ Նստած էի սեղանին առջեւ այս մարդուն, որ իր ամբողջ կեանքի ընթացքին չէ դադրած նեղութիւն տալէ Անգլիացիներուն, բայց միշտ յաջողած է ճողոպրիլ անոնց ճանկերէն։

Ներկայ էր նաեւ Պաղտատի նախկին դեսպան Կրօպա, բայց պատուոյ տեղը տրուած էր ինծի, թէեւ արարողական կարգին համաձայն, դեսպանին կը պատկանէր։ Նախ քիչ մը շփոթեցայ, բայց երբ տեսայ որ հեռ Կրօպա կը ջղայնանար առաջին տեղը ինծի տրուած ըլլալուն համար, տեսակ մը չարաճճի զուարթութիւն համակեց զիս։

(Շար.)

ցութեան ընթացքին, ջերմօրէն գնահատած է՝ Արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան համար կազմուած ծրագիրները: Աւելցնենք, որ այս ծրագիրները կը վերաբերին ոչ միայն վերոյիշեալ հինգ երկիրներու պաշտպանութեան, այլեւ ատլանտեան եւ միջերկրականեան շրջաններուն :

Ֆրանսացի պաշտօնական անձնաւորութեան մը համաձայն, Ֆրանսական կառավարութիւնը յաջողած է համոզել Մ. Նահանգները, թէ Ֆրանսական բանակի նոր զօրամասերը, գրեթէ ամբողջութեամբ պէտք է զինուին՝ փոխ-վարձի դրութեամբ ստացուելիք ամերիկեան զէնքերով: Որովհետեւ կառավարական լուրջ տագնապ մը կրնայ ծագիլ եւ կէս մենատիրական կառավարութիւն մը կրնայ գործի գլուխ գալ, եթէ երբեք կազմուելիք Ֆրանսական 20 զօրաբաժիններու ծախքը ամբողջովին ծանրանայ Ֆրանսայի վրայ:

րոնց գլխաւոր մասերը ամփոփած էինք կիրակի օր: Քանի մը հատուածներ եւս.

— « Զինուորական պատրաստութեան տըրուած կարեւորութիւնը հետեւանք է աշխարհի ներկայ կացութեան: Մենք կը կերտենք զինուորական եւ տնտեսական ուժը որու լեզուէն միայն կը հասկնան միջազգային համայնավարութեան վարիչները: Այս է միակ դրական միջոցը ապահովելու խաղաղութիւնը, հիմնուած՝ արդարութեան եւ անհատական ազատութեան վրայ »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ԹՈՐԼԷԶԻ մասին տեղեկութիւններ հաղորդելով «Իւմանիթէ» կը գրէ թէ «հիւանդին ընդհ. վիճակը շատ լաւ է: Միշտ կը բարւոքին ձախ ոտքին եւ ձախ ձեռքին շարժումները: Քանի մը օրէ ի վեր Թորէզ ինքնիրեն կ'ելլէ եւ կը նստի առանց նեցուկի: Յաճախ կը քալէ սենեակին մէջ, գաւազանի մը օգնութեամբ եւ աւելի երկար կը մնայ թիկնաթոռին մէջ »:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ելմտական նախարարը, Ղոլամ Հիւսէյն, հրաժարեցաւ, վասն զի խորհրդարանը մերժած էր նոր պայմանագիրը՝ Անգլօ-Իրանեան քարիւղի ընկերութեան հետ, ըսելով թէ «չապահովեր ազգին շահերը»: Կնքուած համաձայնութեամբ, ընկերութիւնը իրանեան կառավարութեան պիտի վճարէ թոն գլուխ վեց շիլին պարգեւ, փոխան չորսի, իսկ առ նուազն չորս միլիոն սթերլին՝ ի հաշիւ շահաբաժնի եւ պահեստի: Պայմանագիրը յետադարձ ուժ ունենալով, քառսուն միլիոն սթերլին պիտի ապահովէր Պարսկաստանի :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ մէջ հազարաւոր ուսանողներ ցոյց մը կատարեցին արտաքին նախարարութեան առջեւ, բողոքելով Ատլանտեանի դաշինքին եւ անգլօ-ամերիկեան կառավարութեանց դէմ: Նախարարը պատշգամ ելլելով, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը պիտի չընդհատէ բանակցութիւնները, ցորչափ յոյս կայ գոհացնելու Եգիպտոսի պահանջները: Եզրակացնելով, նախարարը պահանջեց որ «Եգիպտոսի տենչերը երբեւ դիմակ չծառայեն համայնավարական քարոզչութեան »:

ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԻ եւ մեթրոյի ընդհ. գործադուլ չսպասուիր ուրբաթէն առաջ, խորհրդակցութիւններ կը շարունակուին :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, այսօր, երեքշաբթի, ձայնասփիւռ ճառով մը կամ լրագրական ասուլիսի մէջ պիտի պատասխանէ արեւելեան Գերմանիոյ առաջարկին, որով կը հրաւիրէր բանակցիլ՝ երկրին միացումը գլուխ հանելու համար: Այս առթիւ վեց պայմաններ պիտի առաջարկէ, գլխաւորաբար պահանջելով ազատ ընտրութիւններ ամբողջ Գերմանիոյ մէջ, կրճատում սպառազինութեանց եւ « ժողովրդական ոստիկանութիւն», դադարում գերմանական ձեռնարկներու եւ դրամագլուխներու դէպի Խ. Միութիւն փոխադրութեան եւն.:

318.645 ՖՐԱՆՍԱՑԻՆԵՐ սպաննուած կամ զանազան ձեւերով մեռած են վերջին պատերազմի ընթացքին: Ասոնց 210.871ը զինուորական են, 107.874ը քաղաքացի: Մեռած գերիներու թիւն է 36.877:

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ չարունակ արդիական զէնքեր կը ստանայ Խ. Միութենէն, համաձայն Լոնտոն հասած տեղեկութեանց: Բանակը պիտի ունենայ նոր սպարապետ մը, զօր. Պաթա, որուն պիտի աջակցին խումբ մը խորհրդային սպաներ: Զինուորներու թիւն է 120.000:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարիչներուն հետ երկար տեսակցութիւն մը ունենալէ վերջ, արեւելեան Միջերկրականի ամերիկեան տորմիղին ընդհ. հրամանատարը, ծովակալ Քարնի, յայտարարեց թէ դրական եզրակացութեանց յանգած են: Մինչեւ այսօր Մ. Նահանգները զէնք եւ մարզիչներ կը ճարէին Թուրքիոյ, ապահովելու համար անոր պաշտպանութիւնը: Այսուհետեւ Թուրքիա եւ Յունաստան պիտի հրաւիրուին մասնակցելու արեւելեան Միջերկրականի պաշտպանութեան: Միւս կողմէ, Թուրքիոյ վարիչները այսուհետեւ աւելի գործօն դեր մը պիտի կատարեն հաւաքական ապահովութեան հարցին մէջ :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս կիրակի ժամը 16էն կէս գիշեր, Cercle Militaireի սրահներուն մէջ, Place St. Augustin:

Cuban Pett et ses Cubanas Aubans boys հռչակաւոր նուագախումբը: ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ : **ATTRACTIONS** եւ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ:

Մուտքը **300** ֆր.:

Սեղանները ապահովել՝ հեռաձայնելով **Tru. 27.35**:

ՅԱՌԱՋ կը նուիրեն

Տէսինէէն Ժիրայր Գառաւեան Նոր Տարուան առթիւ մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր աներհօրը՝ Աւետիս Համբարձումեանին, Chaillonnette, Crémien (Isère):

Դարձեալ Տէսինէէն Օր. Քրիստինէ Զէյթունցեան Նոր Տարուան առթիւ վեցամսեայ «Յառաջ» կը նուիրէ իր հօրը՝ Զաքար Զէյթունցեանին: Zeytoundjian, 3 rue Tellier, Décines (Isère):

ԿԻՐԱԿԻ, 21 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1951, ԺԱՄԸ 17.30ԻՆ

ԺՈՐԺ ՍԻՆԱՆԵԱՆԻ

ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՆԴԷՍԸ

Salle Gaveau,, 45 rue la Boëtie, Փարիզ

Յայտագրին մէջ նաեւ հայկական կտորներ:

Տոմսերուն գիները 100էն 400 Ֆրանք: Դիմել Տոքթ. Ա. Ճինճեանի, 29 rue Bleue, Գրատուն Հ. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Գարսամեան գրատուն, 46 rue Richer; Studio Colibri 19a rue Caumartin եւ նուագահանդէսին օրը՝ կիչէն :

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի մասնաճիւղին այս տարուան պարահանդէսը, դիմակաւոր, կիսադիմակ եւ անդիմակ, յառաջիկայ Փետրուար 17ին, (փոխանակ Յունուար 28ի, շաբաթ գիշեր, ժամը 10էն մինչեւ լոյս; արտասովոր շքեղութեամբ եւ ճոխութեամբ, George V.ի ընդարձակ սրահներուն մէջ: Անակնկալներ եւ հանրամատչելի պայմաններ :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

(Հազարհինգհարիւրամեակին առթիւ)

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի: 3 Փետրուար, շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին: Salle Jeane d'Arcի մէջ:

Տոմսերու գինը 100 Ֆրանք: Փոքրիկներուն կէս գին: Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. Կարտանի Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէէն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Վարանդեան խումբը, իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Տիկին ԹՈՒՐԻԿ ՓԻՒՑԻՒԿԵԱՆի մահուան առթիւ, ընկեր Յովհաննէս Փիւյիւկեանի եւ պարագաներուն: Այս առթիւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն 500 Ֆր. «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին, 500 Ֆրանք ալ Անճարի «Յառաջ» վարժարանին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր. Կապ. Խաչի Ռոմանի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ գաղութիս Հայերուն անխտիր, որոնք մասնակցելով տօնական օրերու առթիւ կատարուած հանգանակութեան, ուրախացուցին մեր շրջանի հիւանդները, եւ աննեցուկ այրիներն ու զինուորները :

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

Կինս անհաւատարիմ է

Թատրերգութեան ներկայացման, ուր Փարիզահայ սիրուած դերասաններու կողքին, առաջին անգամ ըլլալով պիտի տեսնէք սինէմայի ծանօթ արուեստագէտը՝

Coco Aslan

22 Յունուարի երեկոյեան, Théâtre Iénaի մէջ:

Տոմսերու թիւը սահմանափակ ըլլալով՝ կը յանձնարարուի այժմէն ապահովել ձեր տեղերը, գրելով կազմակերպութեան՝ K. V. Maksoudian, 32 rue Courat, Paris (20):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԿՐԸՆՈՊԼ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը, 20 Յունուար ժամը 21ին, դպրոցի սրահը :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Բնիկ Տիվրիկցի Սեդրակ Ջաղացպանեան կը փնտռէ իր ամբողջ ընտանիքը, մեծ եղբայրը Աբրահամ, քոյրը՝ Իւղաբեր, հօրը անունը Պօղոս եւ մօրը անունը Էլմաս (Փոչսամ Պօղոսեանի աղջիկ) բոլորն ալ կորսուած 1915ի տեղահանութեան ատեն: Տեղեկացնել իր հասցէին. — Les Vallées Ballau Mirée (Indre et Loire), France: Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել :

Շատեր ունեցան եւ գոհ մնացին: Դուն ալ պիտի չուզէի՞ր ունենալ օրինակ մը այնքան խնամքով պատրաստուած

«ՆՈՐ ՔՆԱՐ»

պատկերազարդ, ձայնագրուած եւ ընդարձակ Երգարանէն, որ իր 640 մեծ էջերով, 715 երգերով ու 109 նկարներով հայկ. երգը սիրողներուն փնտռած լաւագոյն գիրքն է:

Դիմել հրատարակիչին «Յառաջ»ի հասցէով: Գինը՝ 1500 Ֆրանք, կանխիկ, թղթատարի ծախքն ալ մէջը :

ՓԱՐԻԶԻ Հ.Մ.Մ.Ի ՎԻՃԱԿԱԽԱՂԻՆ ՇԱՀՈՂՆԵՐԸ

2136 պրօշ մը, 595 լուսանկարի ակրանտիզըման, 1915 շիշ մը գինի, 2555 կնոջ ռօպ մը, 2900 պրօշ մը, 17 լուսանկարի ակրանտիզըման, 2478 շիշ մը գինի, 3136 շիշ մը գինի, 812 զոյգ մը կընկայ կօշիկ, 669 քօրսաժ մը, 999 շիշ մը գարեջուր, 515 լուսանկարի ակրանտիզման, 24 զոյգ մը հէքեաթ, 678 կէս քիլօ գագաօ, 1640 պրօշ մը, 509 լուսանկարի ակրանտիզման, 367 քօրսաժ մը, 234 լուսանկարի ակրանտիզման, 3790 «Կովկաս եւ իր ժողովուրդները», 864 լուսանկարի ակրանտիզման, 3220 գիրք մը, 2380 եռամսեայ «Յառաջ», 1289 կէս քիլօ գագաօ, 171 կնոջ «ռօպ»ի կտոր մը, 3123 մէկ շիշ լէմոնատ, 891 քօրսաժ մը, 37 շիշ մը լիմոնատ, 3444 եռամսեայ «Յառաջ», 3704 եռամս. «Հայ – Բոյժ», 48 շիշ մը գարեջուր, 2320 եռամս. «Հայաստան», 225 մէկ քօրսաժ, 54 լուսանկարի ակրանտիզման, 1314 կնոջ ռօպ մը, 1555 շիշ մը օ տը քօլօնը, 666 զոյգ մը կնկայ կօշիկ, 500 եռամս. «Յառաջ», 825 եամս. «Հայաստան», 350 երախայի «փուլօվըր», 964 գիրք մը, 205 շիշ մը լիմոնատ, 507 «Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան», 503 կէս քիլօ գագաօ, 3071 մէկ շիշ գինի, 11 սափրուելիք ածառ, 52 տուփ մը փուտրը, 260, լուսանկարի ակրանտիզման, 3380 գիրք մը, 945 քաշքօլ մը, 1214 այր մարդու քօսթիւմ մը, 2600 քօրսաժ մը, 2300 մէկ փուլօվէր մարդու, 2243եռամս. «Հայաստան», 502 եռամս.«Յառաջ», 45 կնոջռօպի կերպաս, 1218 Անմահ տիպարներ, 833 կէս քիլօ գագաօ, 6 եռամս. «Հայ – Բոյժ», 3329 մէկ քօսթիւմցու կերպաս, 2905 եռամս. «Հայաստան»:

Դիմել Բալուեան գրատուն, 43 rue Richer:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Տարեկան 1600, արտասահման 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գինը 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63

Mercredi 17 Janvier 1951 Չորեքշաբթի 17 ՅՈՒՆՎ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6358–Նոր շրջան թիւ 1769

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱՉՔԸ ԴՈՒՐՍՆ Է

Այս օրերս թէ թուրք թերթերը եւ թէ միջազգային մամուլը շարունակ նշանակալից տեղեկութիւններ կը հաղորդեն Թուրքիոյ մտահոգութեանց մասին: Գրեթէ ամէն օր :

Այս հրատարակութեանց մէջ, աչքի կը զարնէ նոր պարագայ մը,— յուսախաբութիւն Ամերիկայէն: Մանաւանդ Քորէայի վերջին ձախողանքներէն ի վեր :

Այսօր պիտի կարդաք գառնութեան աղաղակ մը եւս: (Տես Բ. եւ Գ. էջ):

Այս գրութենէն առաջ, շատ աւելի կծու խմբագրական մը հրատարակած էր «Միլլիյէթ» լրագիրը, Նաճի Գարաճան ստորագրութեամբ ։

Յօդուածագիրը զառնօրէն կը գանգատի որ «Թուրքիոյ քաղաքական ճակատագիրը տարիներէ ի վեր միակողմանի կերպով կապած ենք Ամերիկայի քաղաքական ճակատագրին հետ»:

Այս առթիւ յիշելով «Թրքական հերոսութիւնը» Քորէայի ռազմադաշտին վրայ, կ՚ողբայ .

— «Հակառակ անոր որ թուրք ազգը ի հարկին արիւն թափելով յարգած է իր յանձնառութիւնները, մեծապէս կը տարակուսի որ Ամերիկացիները ազդու օժանդակութիւն մը ընծայեն իրեն, յարձակման մը պարագային»: (5 Յունվ.):

Ինչո՞ւ այս յոռետեսութիւնը, ճիշդ այն պահուն երբ Ամերիկացիները կը բազմապատկեն իրե՛նց աջակցութիւնը, Թուրքիոյ վերազինման եւ վերաշինութեան համար:

Ալի Գարաճան պատճառներն ալ կը բացատրէ.

1.— Ամերիկան միլիառներ բաշխեց եւրոպական պետութեանց, նոյնիսկ թշնամի երկիրներու, բայց «Հոլանտայի մը, Պելճիքայի մը, Իտալիոյ մը, նոյնիսկ Լիւքսէնպուրկի մը ընծայած օժանդակութեան կէսն անգամ չէ տրամադրած Թուրքիոյ »:

2.— Ամերիկա «իր կուրծքին վրայ սեղմելով տկար պետութիւնները, Ատլանտեանի ուխտէն դուրս ձգած է Թուրքիոյ պէս պետութիւն մը»:

3.— Զօր. Պրէտլի (Մ. Նահանգներու սպարապետը) յօդուածաշարքով մը Աֆղանիստանի կարգր դասած է Թուրքիան, անհրաժեշտ չգտնելով օգնել անոր՝ պատերազմի մը պարագային:

Այս պատճառները յիշելէ վերջ, յօդուածագիրը երբեք զարմանալի չի գտներ որ «Ամերիկայի հեղինակութիւնը խախտած է Թուրքիոյ մէջ»:

Երէկ հեռագիրը կը հաղորդէր այլապէս ուշագրաւ տեղեկութիւն մը ։

Նէճմէտտին Սատաք, արտաքին գործերու նախկին նախարարը, կը յայտարարէ «Աքշամ»ի մէջ հրատարակուած խմբագրականով մը.

— «Ժամանակը եկած է պատրաստելու 1939ի անգլօ-ֆրանսօ-թրքական դաշնագրին գործադրութիւնը: Նկատի առնելով պատերազմի վտանգը, կարելի է այժմէն սկսիլ զինակցութեան դաշնագրով նախատեսուած խօսակցութիւնները, նոյն իսկ վերաքննել զինակցութիւնը, նկատի առնելով նոր՝ հանգամանքները»:

Կարճ խօսքով՝ ահազանգ ։

Ընթերցողները թերեւս կը յիշեն որ 1939ի դաշնագրին հետ, Անգարան պարգեւ ստացաւ նաեւ Ալեքսանտրէթի Սանճաքը, պատմական Մուսա Տաղով ...

Դաշնագիրը աստիճան մը ազատ կը ձգէր Թուրքիան, նկատի առնելով անոր բարեկամութիւնը՝ Խ. Միութեան հետ:

Այս կէ՞տն է որ կ՚ուզեն վերաքննել այժմ, աւելի ընդարձակելով սահմանները, որպէս Թուրքիան կարենայ օգտուիլ նաեւ Ատլանտեանի դաշինքէն:

Անհրաժեշտ չէ գուշակութիւններ փորձել, երբ բուն իրականութիւնը ամէն բան կը բացատրէ:

Արդարեւ, բոլոր պարագաները կը հաստատեն թէ Թուրքիոյ աչքը նորէն դուրսն է: Շարունակ նոր նեցուկներ կը փնտռէ, դողալով իր անկախութեան եւ հողային ամբողջութեան վրայ :

Ինչպէս կ՚երեւայ, Ամերիկացիներն ալ նկատի առած են այս պարագան եւ միշտ նոր հաւաստիքներ կ՚ընծայեն, հանգստացնելու համար իրենց պաշտպանեալը :

Վերջին փաստ՝ Ատլանտեանի եւ Միջերկրականի ամերիկեան նաւային ուժերու հրամանատարին այցելութիւնը Պոլիս եւ մասնաւոր տեսակցութիւնը Ճէլալ Պայարի հետ:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐ

Նասրէտտին Հօճային եւ Նազար աբեղային սպառնագիրներէն ետքը, կը ներկայացնեմ Հ. Յ. Դաշնակցութեան մէկ սպառնագիրը՝ իբրեւ նմոյշ, բաղդատութեան համար.—

1905 Փետրուար 6ին սկսան հայ-թաթարական կռիւները Բագուի մէջ: Ցարական Ռուսիան զէնք կուտար Թաթարներուն, միւս կողմէ զէնքը կ՚առնէր Հայոց ձեռքէն,— կը զինէր Թաթարները, իսկ զինաթափ կ՚ընէր Հայերը: Կը խուզարկէր Հայոց բնակարանները, կը ձերբակալէր յեղափոխականները, որպէսզի աւելի ազատ գործէին Թաթարները:

Այն ատեն Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը հրապարակ հանեց թռուցիկ մը ռուսերէն լեզուով,— այդ թռուցիկը կը կրէ Հրամանագիր անունը, ուղղուած՝ ռուս կառավարութեան :

Ահաւասիկ այդ փաստաթուղթը, որ կը կրէ 1905 Մայիս 18 թուականը.—

ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐ

Ռուս Կառավարութեան Կովկասեան Վարչութեան

Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը յայտարարում է բոլոր ոստիկաններին, պահնորդներին, թաղային հսկիչներին, ոստիկանապետներին, տեղամասային ոստիկանապետներին, գաւառապետներին, քաղաքային ընդհանուր ոստիկանութեան պետերին, պահնորդական եւ խուզարկու ոստիկանութեան եւ վերից եկած հրամանների բոլոր գործադրիչներին, որ այսուհետեւ նրանցից իւրաքանչիւրը ԱՆԽՆԱՅ ԵՒ ԱՆՈՂՈՐՄԱԲԱՐ ՊԻՏԻ ՈՉՆՉԱՑՈՒԻ, եթէ երբեւէ յանդգնի Հայից խլել իր զէնքը, եւ այդ նպատակով՝ զէնք գրաւելու համար փորձէ խուզարկութիւն ու ձերբակալութիւն կատարել Անդրկովկասի հայ ազգաբնակութեան մօտ:

Թող նրանցից իւրաքանչիւրը, նախ քան այդ կարգի քայլերի դիմելը, յիշի

Բագուի նահանգապետ Նակաշիձէին,

Գանձակի փոխ-նահանգապետ Անդրէեւին,

Գաւառապետներ Բոգուսլաւսկուն, Շմեոլինգին, Նաշչանսկուն, Պաւլովին ,

Ընդհ. ոստիկանապետ Սախարովին,

Ոստիկանապետներ Ձաւախովին, Շումակեւիչին ,

Թաղային հսկիչ Տէր-Սահակովին,

Ոստիկան Սերգէյին ,

Դոնապան Շեղոյին,

Եւ ուրիշ շատերի՜ն, շատերի՜ն, (որոնք ինկան Դաշնակցականի գնդակով):

Կա՛մ 25 ռուբլի վարձք փոխարքայից եւ կամ մի գնդակ յեղափոխականից,— ահա թէ ի՛նչ բանի մէջ ընտրութիւն պէտք է կատարել:

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ԿՈՄԻՏԷ

Այս «հրամանագիրը» սարսափի մատնեց Կովկասի փոխարքայութեան պաշտօնեաները,— ոչ. ոք համարձակեցաւ այնուհետեւ զինաթափ ընել Հայերը: Եւ Թաթարներն ալ տեսան Դաշնակցականի բազուկին ուժը :

Այժմ քննութեան առնենք այս սպառնագիրներուն բարոյականը, այլ մանաւանդ սա հարցը թէ քաջ հրապարակագիր դառնալու համար պա՞րմա՞ն է ... ստուածարանութիւն ուսանիլ նախապէս, կամ լաւ սպառնալու համար պաստուսար ձե՞ւ է ապաւինիլ օտար իշխանութեանց, նմանօրէն քրիստոնեայ աբեղաներուն, որոնք մեծարեւան կը սպառնային... երկնաբնակ allié Աստուծոյ անէծքը հրաւիրելով թշնամիին վրայ:

ԱՐԱՋ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ԵԶՆԻԿ ԵԶՆԻԿԵԱՆ

Ցաւով կը հաղորդենք մահը համեստ աշխատաւորի մը, Պ. Եզնիկ Եզնիկեանի: Վերջերս տկարացած ըլլալով , հիւանդանոց փոխադրուած էր եւ կը դարմանուէր երկու ամիսէ ի վեր, բայց անօգուտ :

Հանգուցեալը աստուն բանուորական աշխատանքներ կատարելով Իսի լէ Մուլինոյի մէջ, կէս օրէն վերջ կը զբաղէր հայերէն թերթերու վաճառումով: Թէեւ 65ը անցած, անտրտունջ կը շրջէր փողոցէ փողոց, թերթ ցրուելու համար: Ներդաշնակ օրերուն արձանագրուած էր եւ կ՚ուզէր Հայաստան երթալ ընտանիքին հետ, բայց «իր կարգը չեկաւ», թէեւ կը պատկանէր «բարեյոյս» համարուած հոսանքին :

Մեր ցաւակցութիւնները իր ընտանեկան պարագաներուն ։

Կատաղի կռիւներ Քորէայի մէջ

ԴԵՌ ԱՄԷՆ ՅՈՅՍ ԿՈՐՍՈՒԱԾ ՉԻ ՀԱՄԱՐՈՒԻՐ

Կարմիր Չինաստանը տոկուն չպատասխանեց Ազգաժողովի հանդիսաւոր կոչին՝ կռիւը դադրեցնելու համար, բայց ամէն յոյս կորսուած չի համարուիր :

Հաշտարար ձեռնարկները կը շարունակուին թէ Ազգաժողովի շրջանակներուն եւ թէ գլխաւոր մայրաքաղաքներու մէջ: Առջի օր Փարիզ հասաւ Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը՝ Թրիկվը Լի : Այսօր ալ կը հասնի Հնդկաստանի վարչապետը, Նեհրու, որ միեւնոյն ատեն արտաքին նախարար է եւ որ սկիզբէն ի վեր գործօն դեր կը կատարէ, խաղաղութիւնը ապահովելու համար :

Պ. Նեհրու պիտի նախագահէ հնդիկ դիւանագէտներու ժողովին, որուն պիտի մասնակցին գլխաւորաբար իր քոյրը, որ Ուաշինկթընի դեսպանն է, Մոսկուայի դեսպանը, Ազգաժողովին հնդիկ պատուիրակը: Իրազեկներու կարծիքով, այս ժողովն ալ կրնայ որոշ դեր կատարել, դիւրացնելու համար բանակցութիւնները Մ. Նահանգներուն եւ Չինաստանի միջեւ :

Մինչ այս մինչ այն, կռիւները կատաղօրէն կը շարունակուին Քորէայի մէջ: Դաշնակիցները առջի օր ետ առին երկու կարեւոր քաղաքներ, Օզան եւ Քումեանկ. բայց Քորէացիները եւ Չինացիները կը շարունակեն յառաջ խաղալ եւ առջի օր 80 քիլոմեթր միայն հեռու էին Թակուէն: Երկու կողմերն ալ պաշարողական շարժումներ կը փորձեն :

Չինաստանի պատասխանին սպասելով հանդերձ, Ամերիկացիները միշտ կը պնդեն թէ երբեք տրամադիր չեն ամէն գնով խաղաղութիւն հաստատելու կամ հակառակորդը ողոքելու: Զօր. Քոլինս, ամերիկեան ցամաքին սպայակոյտի պետը, որ Թոքիօ գացած է արտակարգ ժողովին մասնակցելու համար, Քորէայի ճակատը այցելեց առջի օր, տեսակցելու համար ամերիկացի հրամանատարին հետ: Երկու օր Քորէա պիտի մնայ, ամերիկեան եւ դաշնակից զօրամասերը աչքէ անցընելու համար ։

Պատասխանելով զանազան հարցումներու, զօրավարը յայտարարեց թէ Ազգաժողովին զինուորները Քորէա պիտի մնան եւ պիտի կռուին: «Մենք կատարելապէս վստահ ենք թէ ազատութեան ուժերը կրնան սանձել համայնավար յարձակումը եւ կը յուսամ թէ յառաջիկայ երկու – երեք ամիսներու ընթացքին պիտի կրնանք նոր եւ լաւ մարզուած զինուորներ ճարել»:

Հեռագիրը կ՚ըսէ թէ ամերիկեան 8րդ բանակին հրամանատարն ալ, զօր. Րիճուէյ լաւատես է եւ կը յուսայ թէ իր բանակը կրնայ կացութիւնը փրկել :

× Կարգ մը ամերիկեան թերթեր եւ ականաւոր անձեր դիտել կուտան թէ զօր. ՄէքԱրթըր «կոպիտ սխալ մը գործեց 1950 Նոյ. 24ի յարձակողականով, որ յանգեցաւ կատարեալ աղէտի մը»:

Կռիւներ կը սաստկանան Հնդկաչինի մէջ

Հնդկաչինի Ֆրանսական հրամանատարը կը հաստատէ թէ ըմբոստները կատաղի կռիւներ կը մղեն, Հանոյի ճակատը ճեղքելու համար: Յարձակումը կատարուած է 15 վաշտ զօրքով: Ֆրանսացիները յաջողած են կասեցնել յառաջխաղացումը , բայց նոր արշաւանք մը կը սպասուէր երէկ, քսան վաշտերով: Ֆրանսական ուժերը կը դիմադրեն 120 քիլոմեթր տարածութեամբ ճակատի մը վրայ : Պաշտօնական զեկոյցը կ՚ըսէ թէ առ նուազն 35—40 թշնամի վաշտեր կը սպառնան Հանոյի (Թոնքինի մայրաքաղաքը): Թշնամին գերազանց ուժեր համախմբած է հիւսիսային – արեւմտեան շըրջանին մէջ:

Ապստամբներուն նոր յարձակողականը զարմանք պատճառեց Փարիզի մէջ, վասնզի ընդհ. հրամանատարը յունուար 6ին կը հաւաստէր թէ անհետացած է Հանոյի սպառնացող վտանգը: Նոյն իսկ դադրեցուցած էին Ֆրանսացի կիներու եւ մանուկներու պարպումը հիւսիսային շրջանէն:

Եւրոպայի պաշտպանութիւնը

Զօր. Այզընհաուըր Լոնտոն հասնելով, անմիջապէս մանրամասնութիւններ քաղեց Անգլիոյ վերազինման մասին, ինչպէս ըրած էր Փարիզի, Պրիւքսէլի, Լա Հէյի, Քոփէնհակի եւ Օսլոյի մէջ: Անշուշտ մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին. բայց իրազեկներ կը հաւաստեն թէ գոհ մնացած է կատարուած աշխատանքէն :

Զօրավարը ամէնէն առաջ տեսակցեցաւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարին հետ : Ապա [illegible] զինուորական վարիչները, որոնք լայն մանրամասնութիւններ հաղորդեցին: Ուրիշ այցելութիւններ ալ կատարելէ վերջ, զօրավարը Լիզպոնա պիտի

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՀԻՒՍ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

ՀԱՅԱՆՊԱՍՏ ՃԱՌ ՄԸ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ՄԸ ՄԷՋ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ահաւասիկ կարգ մը փշրանքներ Ժիրայր Միսաքեանի ճառէն որ երեք անգամ երկարօրէն ծափահարուեցաւ ։

— « Հակառակ անգութ թշնամիին բարբարոսութեան — եւ ակնկալութեանց — Հայկական Հարցը չլուծուեցաւ սուրով ։ 1918ի Մայիսին, մեր հայրենիքը վերստացաւ իր անկախութիւնը շնորհիւ իր զաւակներուն քաջութեան՝ Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան առաջնորդութեամբ ։ Դժնդակ պայմաններու մէջ էր որ ծնաւ մեր Հանրապետութիւնը. Զուրկ էինք պետականութեան նախատարրերքը — վարչական մեքենայ ; ազգային եկամուտ, տնտեսական իրաւակարգ, փոխադրութեան միջոցներ ։ Եւ համատարած թշուառութիւն, սով, համաճարակ ու որբերու բազմութիւն մը» ։

Ընկեր Միսաքեան մասնաւորաբար շեշտեց « հայ ժողովուրդին երախտագիտական զգացումները իր բարեկամներուն — ի շարս այլոց — Ամերիկայի եւ Անգլիոյ, որոնց եղբայրական օժանդակութիւնը մեծ դեր կատարեց՝ վերածնունդի ճամբուն վրայ » ։

« Ազատ ու ժողովրդավար էր մեր Հանրապետութիւնը — ըսաւ ընկեր դասախօսը ։ Դաշնակիցները ճանչցան մեր անկախութիւնը, նուիրագործեցին զայն Սեվրի Դաշնագրով ու Նախագահ Ուիլսըն գծեց նորածին Հանրապետութեան սահմանները» ։

Յետոյ նկարագրեց Լենիններու եւ Թրոցկիներու դաւաճանութիւնը մեզի դէմ ։ « Կարմիր Ռուսիան ու «յեղափոխական» Թուրքիան դաշնակցեցան եւ դաւադրաբար արշաւեցին մեր երկիրը ։ Նման դաւադրութեան մը զոհ գնաց Լեհաստանը, քսան տարի վերջ, երբ Սթալին եւ Հիթլէր ձեռք ձեռքի՝ հարուածեցին այդ պատուական ժողովուրդը իր կռնակէն ։

Լօզանի մէջ Դաշնակիցները ստորագրեցին ոչ թէ հաշտութեան դաշնագիր մը, այլ իրենց անփառունակ նահանջը եւ անձնատուութիւնը ։ Ու յետոյ մոռցան բոլոր խոստումները, Սեվրի Դաշնագիրը եւ հայ ժողովուրդը որ այնքան հաւատարմօրէն կռուած էր իրենց կողքին՝ յանուն ազատութեան եւ ժողովրդավարութեան » ։

Ընկեր Միսաքեան, ընդունելով հանդերձ որ կարգ մը յառաջդիմութիւններ կատարուած են Խորհրդային Հայաստանի մէջ, շեշտեց թէ այդ բարգաւաճումը տիրող վարչաձեւին շնորհը չէ, այլ հետեւանքը հայ ժողովուրդին շինարար ոգիին ։ «Տուէք մեզի երկու ամայի ու անապատ կղզիներ — եթէ ունիք — ու մենք կը խոստանանք երկու ծաղկազարդ պարտէզներու վերածել զանոնք՝ քանի մը տարիէն ։ Նիւթական ոչ մէկ յառաջդիմութիւն կրնայ փոխարինել ազատութեան կորուստը ։ Այսօր մեր հայրենիքին մէջ կայ միայն մէկ տեսակի ազատութիւն — ազատութիւն կոչուած բանը մոռնալու ազատութիւնը ։ Ոչ, համայնավար վարչաձեւը համապատասխան չէ մեր բարքերուն եւ բաղձանքներուն. մենք մեր արիւնը չթափեցինք Թրքական լուծէն ազատուելու եւ Սթալիններու լուծին ենթարկուելու համար ։ Մեր ժողովուրդը իր ջախջախիչ մեծամասնութեամբ դէմ է համայնավարութեան. դէմ է՝ որովհետեւ կը հաւատայ անկաշկանդ ազատութեան եւ ժողովրդապետութեան. դէմ է՝ որովհետեւ կը հաւատայ ժողովուրդներու ինքնորոշման սկզբունքին. դէմ է՝ որովհետեւ գիտէ որ համայնավարութիւնը կը ժխտէ բարոյականի իր ըմբռնումները. դէմ է՝ որովհետեւ համայնավարութիւնը իբրեւ փիլիսոփայական վարկած կամ տնտեսական դրութիւն, աններդաշնակ է իր աւանդութեանց եւ իր բաղձանքներուն հետ ։ Հայ ժողովուրդն ալ իրաւունք ունի անկախութեան ինչպէս իր մակարդակը եւ իր համրանքը ունեցող ուրիշ ազգեր ։

Ահաւասիկ մեր բաղձանքները — առաջին՝ ազգային անկախութիւն. երկրորդ՝ վերադարձ մեր սեփական հողերուն, որոնք այսօր կը գտնուին ուրիշի մը ձեռքը ։ Մի ամբաստանէք մեզ վրէժի զգացումով, չունինք այդ զգացումը մեր կուրծքին տակ ու մանաւանդ չունինք ուրիշին սեփականութեան տիրանալու բաղձանք ։

Խօսելով օրուան կացութեան մասին, ընկեր Միսաքեան յայտարարեց՝ արժանանալով բուռն ծափերու .

— « Հայաստան մինակ ինքը չէ որ կը տառապի ։ Համայնավար սարսափը տիրական է Վրաստանի թէ Ատրպէյճանի, Ուկրայնայի թէ Սիպերիոյ մէջ ։ Պալթեան երկիրները կը տուայտին խորհրդային վարչաձեւին տակ ։ Զեկան իր ափին մէջ առած է Լեհաստանն ու Զեխոսլովաքիան, Պուլկարիան ու Ռումանիան, Արեւելեան Գերմանիան ու Զինաստանը ։ Քորէան արիւն կուլայ ։

Կարմիր վիշապը, երկաթէ վարագոյրին ետեւէն, իր երախը լայն բացած՝ դարանակալ կը սպասէ ։ Կրնայ կուլ տալ ամբողջ Եւրոպան եթէ ազատ ու ժողովրդավար ազգերը շարունակեն փակել իրենց աչքերը ու չթօթափեն ողոքումի քաղաքականութիւնը որ գիտենք թէ ուր առաջնորդեց աշխարհը՝ տասնեակ մը տարիներ առաջ ։

Ամէն միջոց ձեռք պէտք է առնուի կասեցնելու համար կարմիր վտանգը՝ խաղաղութեամբ եւ առանց արիւնի ։ Միաժամանակ անհրաժեշտ է որ ազատ հայրենիքները զինուին եւ ըլլան այնքան ուժով որ Կրեմլինի երեւելիները դողան իրենց բազկաթոռներուն մէջ՝ Ամերիկայի կամ Անգլիոյ հետ զինուորական բախումի մը մասին մտածելէ առաջ ։ Երեք տարի առաջ կարեւորութիւն չտրուեցաւ Զեխոսլովաքիոյ «միջադէպ»ին ։ Քորէան թող նոր ազդարարութիւն մը ըլլայ աշխարհի ճակատագիրը վարող ուժերուն համար ։ Հարուածը կրնայ իջնել յանկարծ ։ Պատմութեան այս ծանրակշիռ ժամուն անհրաժեշտ է որ ազատ ժողովուրդները լարեն իրենց ջիղերը եւ պատրաստ գտնուին՝ եթէ կ՚ուզեն փրկել մեր քաղաքակրթութիւնը եւ մեր սրբութիւնները» ։ Պէտք է միանգամ ընդմիշտ հասկցնել ազատութեան թշնամիներուն — Ազատ ազգերը պատերազմ չեն ուզեր, բայց եթէ ստիպուին ռազմադաշտ ղրկել իրենց տղաքը, վայ ձեզի... Ժամանակ է որ վերջ տրուի ներկայ թմրութեան ։ Ժամանակ է որ համայնավարութիւնը իր դիմացը տեսնէ վճռական մարդոց բազմութիւն մը » ։

╳ Համալսարանին վարչութիւնը ստանձնած էր պատգամաւորներուն երթեւեկի եւ պանդոկի ծախքերը ։ Հիւրասիրութիւնը՝ անթերի ։ Տասնեակ մը ինքնաշարժներ տրամադրուած էին իրենց եւ ուսանողներու խումբ մը կը կատարէր հիւրընկալի պաշտօնը ։

Ներկայացուցիչները կը ճաշէին համալսարանին մէջ 3000 ուսանող—ուսանողուհիներու հետ ։

Զոր ու ցամաք դասախօսութեանց շարքը համեմուած էր հաճելի պահերով ։ Նիւ Եորքի Օփերայէն հրաւիրուած էին կարգ մը դերասաններ, որոնք հինգշաբթի եւ շաբաթ երեկոները ներկայացուցին Կունոյի Ֆաուստը՝ մասնակցութեամբ համալսարանին նուագախումբին եւ երգչախումբին ։ Ուրբաթ օր, քաղաքապետին առաջնորդութեամբ, պատուիրակները այցելեցին Կրինվիլի Նայլընի գործարանը, ուր իրենց ցոյց տրուեցաւ նորագիւտ հիւսուածեղէնին պատրաստութեան եղանակը ։

Երկրախոյզ հրամանատար Մէք Միլըն, որ 42 երկար տարիներ ման եկած է Բեւեռները, գունաւոր շարժանկար մը ցուցադրեց եւ շահեկան տեղեկութիւններ տուաւ էսքիմօներու կեանքէն ։

Եւ ահաւասիկ վերջին — ու թերեւս ամէնէն հետաքրքրական լուրս.

Համալսարանը ունի 15 հայ ուսանողներ եւ ուսանողուհիներ — 10 տղաք, 5 աղջիկներ ։ Ընկեր Միսաքեան առանձին դասախօսութիւն մը տուաւ անոնց եւ պատասխանեց եղած հարցումներուն ։

Հինգշաբթի օր, դասախօսութենէն անմիջապէս ետք, նախագահը յայտարարեց .

— « Այս սրահին մէջ Պ. Միսաքեան ունի 15 հայրենակիցներ, կ՚ուզեմ որ անոնք բեմ գան եւ լուսանկարուին իրեն հետ ։

Եկան ու լուսանկարուեցան ։ Նկատեցի որ դասախօսը յուզուած էր ։

Ահաւասիկ իրենց անունները.— Օրք. Ճուլի Գօյաճեան, Ծովինար Նաճարեան, Իզըպէլ Վարդանեան, Ֆլօրէնս Երամեան (Ֆրէզնոյի Պատ. Արշամ Երամեանի դուստրը), Կլէտիս Տարթֆըրտ, Պ. Պ. Սթիվ Թէյլըր, Էտ Փանոսեան, Լեւոն Մելքոնեան, Արամ Գասպարեան, Վարդգէս Քասունի, Պերճ Երամեան (Ֆլօրէնսի եղբայրը), Յովակ Նաճարեան (Ծովինարի եղբայրը), Փօլ Եզոյեան, Հըրպըրթ Գարեան, 15րդին անունը դժբախտաբար չեմ յիշեր ։

Զմոռնամ յիշելու որ բոլոր ճառերը հեռաձայնուեցան եւ բոլոր դասախօսները երեւցան հեռատեսիլի վրայ ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

Կաղանդի երգերը

Հայաստանի մէջ գրեթէ ընդհանուր տարածուած սովորութիւն մըն էր որ Կաղանդի նախորդ իրիկունը կամ Դեկտեմբեր 31ի գիշերը տղաք խմբովին տունէ տուն պտտելով ու երգելով Նոր Տարին կը շնորհաւորէին՝ ընդունելով զանազան նուէրներ ։ Այս սովորութեան մասին յիշատակութիւն կ՚ըլլայ արդէն 1851ին (տես Բուրաստան Սիոնի, Ն. Ռ. Ս. Ն. Սահակեան, կ. Պ. 1851 թ. 2 էջ 32) ։

Հայաստանի տուները, յատկապէս գիւղերու մէջ, հողածածուկ ըլլալով տղոց պտոյտը մեծ մասով տանիքէ տանիք տեղի կ՚ունենար ։ Անոնք տուներու երդիքներէն իրենց մաղթանքն ըսելէ վերջ՝ բուխերիկէն չուանով վար կը կախէին տոպրակ մը, կողով մը կամ գուլպայ մը, որուն մէջ կը լեցնէր տանտիկինը իր նուէրները, մեծ մասով կարկանդակ եւ չոր պտուղներ ։ Կատակի համար երբեմն կատու մը կամ կօշիկ մը կը դնէին տոպրակին մէջ ։ «Անխտիր ամէն տուն կը ստանայ այս տոպրակներու այցելութիւնը», կը գրէ Գր. Տէր Գաբրիէլեան (Հայրենիք, Կ. Պ. 1894 թ. 683), նկարագրելով Երզնկայի Հայոց սովորութիւնները ։

Տղոց շնորհաւորական այս երգերը ձեւով ու արուեստով շատ անպաճոյճ եւ բովանդակութեամբ մանկական են ։ Կան երգեր, որոնք ձեւով կոկուած կ՚երեւան եւ ճիշդ ատոր համար ալ արուեստական են եւ ոչ բնական ։ Հին չեն այս երգերը ։ Ամէնքն ալ իրենց գաւառաբարբառի յատկանիշը իրենց վրայ կը կրեն ։ Մեզի ծանօթ բոլոր կաղանդի երգերը հայերէն են, բացի մէկէն, որ կը կարծենք թէ Մուշի կողմերէն ըլլայ՝ քիւրտերէն է ։ Կան, բնականաբար, թրքական բառերով ալ ։

Դժբախտաբար քանակով շատ քիչ են այս երգերը(*) ։ Պարզ պատառիկներ՝ պատահական գրողներէ հայ թերթերու եւ քանի մը հատ ալ գիրքերու մէջ գրուած ։ Ոմանք թէ ձեւով եւ թէ բովանդակութեամբ նոյն ու նման են, որքան ալ տարբեր տեղերու վերաբերին ։

Կուտանք քանի մը նմոյշներ .—

ՎԱՆԷՆ.— « Հալէլա, հալէլա, հալէլա՛,
Մեր տունը ցորէն լենա, 1
Ձեր տունը «մանտար» լենա...» (Լոյս, Կ. Պ. 1904, էջ 645) ։

ՍԵԲԱՍՏԻԱՅԷՆ.— «Նէնէնի՛ր, մամանի՛ր, կալնտօս (կաղնդոց) տուէք,
Տարին օրիկ մըն է, ամէն տարի բարով հասնիք
աս օրըս» (Հայրենիք, անդ՝ թ. 686) ։

ՆՈՐ ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԷՆ.— « Կալնդոս, դոս, դոս, դոս,— Կալանդոսը էկիլ է,— Դուռին տակը կայնիլ է,— Շալէ շապիկ հագիլ է,— Կարմիր գօտի կապիլ է,— Մէկ աւուցին խայիլ է » (Ազգ. Հանդէս, 1902, էջ 7—8) ։

ԿԻՐԱՍՈՆԷՆ.— « Ասօր կաղ է, վաղը կաղընտ. — Ձեր մեռելին հոգուն տուէք ուր գայ,— Տանտիկին, տնատիկին,— ելի գնա մարագն ի վար,— կարն բռնէ, էրկան կըյէ,— Կամացուկ ուր մատիկդ չկըյես։— Ով ուր տայ՝ չէն կենայ,— Ով ուր չիտայ, հաւուն տոտողը չորնայ» (Փեթակ, Կիրասոն, 1910, էջ 7) ։

Հ. Ե. ՓՈՂՈՍԵԱՆ

(*)Մեզի անծանօթ կը մնայ թէ ներկայ Հայաստանի մէջ այս երգերու հաւաքածոյ մը կազմուա՞ծ է ։ Նոյնպէս չենք գիտեր թէ ձայնագրուածներ կա՞ն ։

Թուրքերը յուսախաբ Մ. Նահանգներէն

ԽՄԲ.— Թուրք մամուլը լեզու ելած է Եորքէն, եւ աղի - լեղի տրտունջներ կը յայտնէ Մ. Նահանգներուն դէմ ։

Այսպէս, «Ճիւմհուրիյէթ»ի աշխատակից Օկուզ Թիւրքեան կը գրէ Նիւ Եորքէն .—

Ո՞վքեր են եւ ինչե՞ր պատասխանատու, աշխարհի այսօրուան խղճալի կացութեան ։ Ուղղամիտ եւ խելացի մէկը անվարան պիտի պատասխանէ.— Խ. Ռուսիա եւ իր աշխարհակալ քաղաքականութիւնը ։

Եւ սակայն, հարցումին պատասխանը չի վերջանար այսքանով ։

Ոճիր մը փողոցին մէջ եթէ մէկը սպաննէ, բուն ոճրագործը ինքն է անշուշտ, բայց պատասխանատու են անոնք որ ուշադրութիւն չեն ըրած, եւ թողած են որ փախչի յիմարանոցէն ։ Այնպէս որ երբ հարցումը կը ներկայանայ մեր մտքին, տառապող մարդկութիւնը կ՚ամբաստանէ նաեւ կրաւորական յանցապարտները ։

Այո, աշխարհ ինչպէ՞ս հասաւ նոր աշխարհամարտի մը սեմին, երբ հազիւ հինգ տարի անցած է հսկայական պատերազմէ մը ։ Ո՞ր սխալին, ո՞ր զանցառութեան հետեւանքով, կարմիր Հիթլէրականութիւնը այսօր ասպարէզ կը կարդայ աշխարհին ։ Այս դառն սխալներուն արմատները կ՚երկարին մինչեւ Թէհրանի եւ Եալթայի ժողովներուն մէջ ։ Ռոզվէլթ մը, որ ըստ ոմանց դաւաճան, ուրիշներու համար միամիտ, աւելի ներողամիտ մարդոց աչքին հիւանդ եւ տկար անձ մըն էր, Թէհրանի եւ Եալթայի մէջ գլուխ ծռեց Սթալինի, գաղտնի համաձայնութիւններով ձգնաց զայն ողոքել, Լեհաստանի պէս հերոս դաշնակից մը զոհեց, Պալքանները լքեց, արեւմտեան Եւրոպայի մէջ կասեցուց զօրավարներ Փէթընի եւ Այզընհաուըրի յառաջացումը, որպէսզի Կարմիր բանակը գրաւելու առիթ ունենայ, նոյնիսկ ետ դարձուց դաշնակից ուժերը Պերլինի եւ Փրակայի ճամբաներէն, յօժարեցաւ որ պատերազմի վերջաւորութեան մօտ Ռուսիա անհարկի պատերազմ մը

հաչակէ Ճափոնի դէմ եւ գրաւէ Մանչուրիան եւ հիւսիսային Քորէան, ու լքեց վերջապէս Շան Քայ Չէքը, որուն հանդէպ յանձնառութիւններ ստանձնած էին Գահիրէի մէջ :

Այս ահարկու սխալներուն հետեւանքով, կարմիր վտանգը սկսաւ զարգանալ, բայց ողոքումի քաղաքականութիւնը շարունակուեցաւ տակաւին, եւ ռուս տիտանը, որ տարիներով սեղմուած էր Գերմանիոյ եւ Ճափոնի միջեւ ու շատ չէր տարածուած, այս անգամ մոլեգնօրէն ծաւալեցաւ, երբ տեսաւ որ Անգլեւսաքսոններու փութկոտութեամբ անհետացան գերմանական եւ ճափոնական վտանգները :

Հակառակ ասոր, աշխարհի ղեկավարը, Ամերիկա, ճար մը չխորհեցաւ կարմիր վտանգին դէմ, յամառեցաւ անպայման անձնատուութեան հրաւիրել Գերմանիան եւ Ճափոնը, քանդուած եւ անզէն պահեց զանոնք, ու չխորհեցաւ Ռուսիոյ դէմ վահան գործածել զանոնք :

Աւելին, այս պարապութեան տեղ չխորհեցաւ ուրիշ ուժեր եւ կազմակերպութիւններ դնել :Մանկական միամտութեամբ եւ աններելի անգիտութեամբ, Սթալինի դրկեց «Հանրապետութեան նախագահի անձնական խօսնակները», եւ կարծեց որ խրատ եւ պատուէր տալով կարելի պիտի ըլլայ կարգադրել ամէն բան ,

Այս ալ չէր բաւեր, եւ իբրեւ թէ չէին գիտեր Կրեմլինի բացորոշ նպատակները, Ամերիկա պատերազմի վերջաւորութեան հետ ցրուեց բանակը անճապարանքով, զէնքերուն, նաւատորմին եւ օդային ուժերուն մէկ մասը անչարժացուց, եւ ամէն ինչ ըրաւ, զինուորապէս տկարանալու համար :

Մինչ Թուրքիոյ պէս բաղդատաբար փոքր եւ աղքատ երկիր մը կը յօժարէր զինուելու զոհողութեան, հարուստ Ամերիկան խաղաղութեան քաղաքականութեան վերադարձաւ ծ անըմբռնելի փութկոտութեամբ մը :

Այս զանցառութեան պատասխանատու են հաւասարապէս Ամերիկայի երկու կուսակցութիւնները եւ ամբողջ ամերիկացի ժողովուրդը:

Պատերազմէն ետք, երկու մեծութիւններ մնացած էին, — Ամերիկա եւ Ռուսիա :

Ազատ ազգերը սիրով եւ յոյսերով կը նայէին Ամերիկայի, որ տնտեսական դետնի վրայ ի դերեւ չհանեց անոնց ակնկալութիւնները: Բայց քաղաքական տեսակէտով համբակ ղեկավար մը հանդիսացաւ: Իսկ զինուորական մարզին մէջ տեանկ բաներ ըրաւ որ կարծես թէ ինք չէր աշխարհի ղեկավարը եւ որեւէ պատասխանատուութիւն ըստանձնած չէր: Պարտաւոր էր իր պաշտպանութեան տակ առնել ցիրուցան եւ մանր — մունր ազգերը ռուս տիտանին դէմ :

Այդպէս չըրաւ, այլ իր հանդիստը խորհեցաւ, իր զինեալ անկիւնին մէջ ամփոփուելով, եւ ՄԱԿն ալ, ազատ աշխարհի ազգերն ալ, ինքզինքն ալ տարաւ այսօրուան անպատրաստ վիճակին :

Ինչպէս պատասխանատու է այն պահակը, որ թշնամիին առջեւ կը քնանայ, նոյնքան պատասխանատու է Ամերիկա, որ իր ղեկավարութեան վրայ դրուած յոյսերը այս աստիճան ի դերեւ հանեց: Դեռ երկու շաբաթ առաջ, այսինքն Քորէայի ողբերգութեան ամէնէն կրակոտ օրերուն, Ամերիկա չխորհեցաւ ձեռնարկել պատերազմական ճարտարարուեստին, եւ խաղաղութեան շրջանի քաղաքականութիւնը շարունակեց, առանց լսելու Տուէի հնչեցուցած ահազանգը :

Հիմա է որ կուտան այդ ճակատագրական որոշումը , զոր Ամերիկա պէտք է տար շատ աւելի առաջ, եւ պէտք չէ փախցնէր ամենակարեւոր առիթներն ու շրջանները: Իր այս ընթացքին առջեւ, կարելի չէ ըսել թէ Ամերիկա զօրաւոր է եւ պատրաստուած :

Այնպէս որ այսօր ոչ Ասիոյ, ոչ ալ Եւրոպայի մէջ, Ամերիկա ի վիճակի է դիմադրելու ռուսական յարձակումի մը: Այս պատճառով խրտչեցուց նաեւ Եւրոպայի արդէն իսկ երկչոտ ազգերը, երկմտութիւններ ստեղծեց, նոյնիսկ ՄԱԿը չվստահեցաւ ամերիկեան ուժին: Զինական դէպքերը հաստատեցին թէ ամերիկեան ողոքիչ քաղաքականութիւնը սնանկացած է բացարձակապէս, սկիզբէն մինչեւ ծայրը, ամէն ինչ սխալ էր :

Եւ փառաւոր սխալ մը գործեց վերջին անգամ Հուվըր, «մեկուսացման» քաղաքականութիւնը ջատագովելով եւ վերջին մահացու հարուածը տալով ազատ ազգերուն: Լաւ որ Ամերիկա այսպիսի մարդոց ձեռքը չէ:

ՏՕՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ.— Ֆր. Կ. Խաչի Խրիմեան վարժարանի կրթական մարմնի սարքած տարեկան տօնածառի հանդէսը տեղի ունեցաւ Յունուար 7ին, դպրոցի հաճեստ սրահին մէջ: Հանդէսին նպատակն էր 1) Տօնել Հայկական Ծնունդը.— 2) Կաղանդչէքներ բաժնել աշակերտներուն. — 3) Սերտ կապ հաստատել ծնողներուն հետ, միասին տօնելով Ծնունդը եւ 4) Նիւթական շահ մը ապահովել : Շատ յաջող անցաւ հանդէսը :

Ուսուցիչ Պ. Բ. Թաշճեանի բացման խօսքէն վերջ, աշակերտները խմբովին երգեցին «Բամ Փորոտանն»ը : Յետոյ սկսաւ փոքրիկներու արտասանութեանց շարքը, դարձեալ 3—4 խմբերգներ եւն: Չորս փոքրիկներու Կաղանդի խաղը բաւական խնդացուց ներկաները: Պ. Յ. Օնանեան որ իր սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած էր իր նուագով, յուզիչ կտորներ նուագեց ջերմ ծափերու մէջ :

Յայտագրին երկրորդ մասը կը կազմէին արենուշները իրենց ազգային խաղերով ու անանկալներով: Տաք մթնոլորտ մը ստեղծեցին, օրիորդներ Լ. Յակոբեան, Շ. Պէնկեան, Չէյթունեան իրենց մեներգներով, Օր. Զ. Ղուկասեան իր արտասանութիւններով, Օր. Օր. Ալին եւ Արաքսի իրենց զուարճախօսութիւններով, հայ արի Արմենակը, արենոյշ Լուսիան հայկական եւ կովկասեան պարերով: Ապրիք օրիորդներ, ականջը խօսի երիտասարդներուն ...

Յայտագրին Գ. մասն էր Հայաստանի ալեւոր Կաղանդ Պապան, (Պ. Յարութիւն) որ իր աւանդական օրհնութիւններուն հետ, ըրաւ նաեւ մաղթանքներ խաղաղութեան համար: Մեծ ու փոքր բոլորին ալ բաժնեց ծանրօծով հաց, նարինջ եւ խնձոր: Կրթական մարմինը հրապարակ հանած էր Խրիմեան Հայրիկի լուսանկարը (բացիկ, քարտ փոստալ), շնորհաւորելով Կաղանդը եւ Ծնունդը: Այս առթիւ եղան հետեւեալ նուէրները.— Անկիւզեան 2000 ֆրանք, Պարոնվարդեան, Գարաեան, Աշնամեան, Ատանալեան, Զօլաքեան, Ա. Սերոբեան, Ղազարեան, Մարգարեան, Ե. Սերոբեան, Զատրճեան, հազարական ֆրանք, Տիկին Փաստրմաճեան, Մինասեան, Սերոբեան, Սէֆէրեան, Խաչատուրեան հինգ հարիւրական, Օհանեան 200, Փիլիպպոսեան 300, Մեթէլեան 200, Սէրպէթճեան 300, Նոգուեան 200, Քիրէմիտճեան 300, Գալուստեան հարիւր: Հոգաբարձութիւնը իր ջերմ շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլորին :

Համազասպ

×

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ, (յապաղած .— Ծննդեան տօներու առթիւ Պանեէօյի դպրոցին սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի խրնջոյքը: Գիւղէն եւ Փարիզէն հայրենակիցներ խուռներամ եկած էին քաջալերելու Խաչուհիներու այս ձեռնարկը:

Բացումը կատարեց մասնաճիւղի երիտասարդ անդամուհիներէն Օր. Ա. Գավէզեան, ներկայացնելով մասնաճիւղի գործունէութիւնը, որ առաւելապէս կը կայանայ Պրէվանի թոքախտաւորներուն հոգատարութեան մէջ: Կանոնաւոր կերպով կ'օգնեն նաեւ տեղի քանի մը անօգնական ծերերու եւ երեխաներու: Երգերէ եւ արտասանութիւններէ վերջ, խօսքը տրուեցաւ օրուան բանախօսին՝ Պ. Կարօ Գէորգեանի, որ գեղեցիկ կերպով ներկայացուց ՀՕՄի բազմակողմանի գործունէութիւնը, — կրթական , խնամատարական եւայլն: Այս առթիւ հրաւիրեց կիներն ու օրիորդները մտնել այս Միութեան շարքերը, լաւագոյնս օգտակար ըլլալու համար իրենց ժողովուրդին: Ներկաները ջերմ ծափերով իրենց գնահատանքը յայտնեցին այս խիստ շահեկան բանախօսութեան :

Սեղանապետութիւնը վարեց ընկեր Բենօն, որ կարգով երգելու, պարելու եւ արտասանելու հրաւիրեց ներկաները: Նոր Սերունդի անդամները երգեցին քանի մը խմբական երգեր: Քաջալերիչ էր սրահի երեւոյթը՝ ճերմակ մազերով մամիկներու քով առանձին հաճոյքով դիտեցինք Նոր Սերունդի ներկայութիւնը: Երգեցին երիտասարդ Տիկին մը (Կարօտ հայրենի) եւ Օր. Գավէզեան : Պ. Գարեգին (Թառ) եւ ընկեր Բենօ իրենց նուագով առանձին փայլ տուին ստեղծուած ջերմ մըթնոլորտին:

Ինչպէս կը լսենք կոկիկ հասոյթ մըն ալ ունեցած է մասնաճիւղը :

Ներկայ

ՀՌՈՄԷՆ կը հեռագրեն թէ համայնավար կուսակցութիւնը թշնամական ցոյցեր կը պատրաստէ զօր. Այզընհաուըրի դէմ, ամբողջ երկրին մէջ , համաձայն Մոսկուայէն տրուած հրամաններու : Կը կարծուի թէ Մոսկուայի անթելի խօսնակներէն մէկն ալ Իտալիոյ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարն է, Թոլլիաթթի: Կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «Ունիթա» Այզընհաուըրը կը կոչէ «հայթայթիչ թնդանօթի միսի» : Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը հրահանգեց «հայրենասիրական գործադուլ» մը սարքել բոլոր քաղաքներուն մէջ, երբ զօրավարը Իտալիա հասնի :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ԲԱՆԱԿԸ այժմ կը բաղկանայ երկու միլիոն զինուորներէ, կը գրէ «Սրնտէյ Թայմզ»: Ներկայ զինուորներուն թիւն է 520.000 որոնց վրայ 880.000 պահեստիներ եւս կրնան աւելնալ զօրաշարժի պահուն:Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ եւ Հունգարիոյ միացեալ ուժերը կը կազմեն 600.000 հոգինոց բանակ մը, իսկ Չեխոսլովաքիան կազմ եւ պատրաստ կը պահէ 5—6 զօրաբաժին :

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (46)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ԺԳ.— ՌԻՊԷՆԹՐՕՓ ԿԸ ԿԱՍԿԱԾԻ

Ճաշէն վերջ, Մեծ Միւֆթին անկիւն մը տարաւ զիս: Խօսակցութիւնը դարձաւ նախ Թուրքիոյ վրայ, յետոյ ընդհանրապէս զինուորական կացութեան վրայ եւ կրնամ ըսել որ Միւֆթին լաւատես չէր: Իրատես թափանցումով մը, ան կը տեսնէր արդէն Գերմանիոյ փլուզումը եւ թերեւս իր ալ ապահովութեան վերջալոյսը :

— Ամէն մտածում, ըսաւ ան, իր մահուան սերմը կը պարունակէ, ծնած վայրկեանէն իսկ:

Այժմ գիտեմ, թէ Մարգարէին սերունդէն այս մարդը արդէն իսկ կը խորհէր այդ պահուն Գ. Ռայխի գաղափարաբանութեան եւ իր կործանումին վրայ :

Քանի մը օր վերջ, Պերլինի Ճափոններուն հիւրն էի: Երկու ճափոն դիւանագէտներ կային այնտեղ, Ուշիտա եւ Ուշիպա: Թուեցաւ ինծի թէ իրենց անձերն ալ անուններուն պէս կը նմանէին իրարու: Հրաւիրած էին զիս ուրիշ անգամ, երբ գործով եկած էի Պերլին, բայց այս անգամ չէի գիտեր թէ երկուքէն ո՞ր հրաւիրած էր զիս , «տ»ով թէ՞ «պ»ով: Սքանչելի գերմաներէն կը խօսէին երկուքն ալ :

Երբ հասայ զիս հրաւիրող Ճափոնին մօտ, ըսաւ ինծի թէ դեսպան Օշիմա կը սպասէր ինծի այդ յետմիջօրէին, բաժակ մը թէյ խմելու համար միասին :

Չէի տեսած տակաւին Ճափոնի դեսպանը որմէ կախում ունէին Եւրոպայի բոլոր ճափոնական պատուիրակութիւններու պետերը: Հետաքրքիր էի ճանչնալու զայն :Կը խորհէի թէ ինչովարժանացեր էի արդեօք այդ պատիւին :

Վերագրեցի անոր, որ Անգարայի մէջ յաճախ կ'երթայի ճափոնական դեսպանատունը, ուր սիրով կ'ընդունէին զիս միշտ: Միւս կողմէ Քուեթիհարա դեսպանը, ամէնէն մարդկայինը դիւանագէտներուն, զոր ճանչցած ըլլամ երբեք, չէր ծածկեր իր համակրանքը ինծի հանդէպ եւ թերեւս այդ պարագան իմացած էին Պերլինի մէջ :

Իր աշխատասենեակին մէջ ընդունեց զիս դեսպան Օշիման, կարճահասակ թիկնեղ մարդ մը , որուն սեւ մազերուն մէջ ճերմակ ինկած էր արդէն: Մեծ սխալներով կը խօսէր գերմաներէնը եւ մասնաւորաբար քննոտած կը թուէր յօդերուն հետ :

Խօսեցայ իրեն Թուրքիոյ մասին, այն տեղի կեանքին մասին, առանց մոռնալու քաղաքական կեանքը, որ զինուորական կացութեան պատճառաւ կը սկսէր հետզհետէ աւելի փափուկ դառնալ:

Օշիմայի համաձայն, կացութիւնը նոյնքան մութ էր Գերմանիոյ մէջ: Հաւանական կը նկատէր որ սաստկանայ օդային պատերազմը, մանաւանդ որ դաշնակից ուժերովը հաւասարած էին այժմ գերմանական օդատորմիղին, որ գերակշիռ եղած էր ցարդ :

Ծանր էին կորուստները Ռուսիոյ մէջ: Ճափոնի մէջ ալ ոչինչ կար գոհացուցիչ, ըստ ճափոն դեսպանին, Պերլին — Հռոմ — Թոքիօ առանցքը թերի էր իր կառոյցին մէջ, ուղիղ գծով յարաբերութիւնները, ըստ իրեն նախընտրելի էին միշտ եռանկիւններէն :

Եւ խորամանկ Օշիման սկսաւ խնդալ, կարծես թէ դիւանագիտական «յարաբերութեանց» մասին չէր ըրաւ իր խօսքը :

Իր կարծիքով շատ ուշ չէր տակաւին: Պակասաւոր դարձած միջին եզրը կարելի էր փոխարինել աւելի հաստատուն ուրիշով մը :

Թոքիօ ուրախութեամբ պիտի ողջունէր այս ուղղութեամբ յեղաշրջում մը: Գիտէի թէ ինչ ըսել կ'ուզէր դեսպանը, ծանօթ էր ինծի քաղաքական տեսակէտը կարգ մը Ճափոնցիներու որոնց հանդիպած էի :

Օշիմա դարձած էր մտածկոտ: Եւ թէյի բաժակը իր բերնին մօտեցնելով հանդերձ աչքերը յառեցան պատէն կախուած հսկայ քարտէսին եւ գամուած մնացին այն կէտին վրայ, որ... Մոսկուա անունը կը կրէր :

Հրաժեշտի պահուն, Օշիմա վերագտած էր իր կուարթութիւնը եւ փարատած ամէն մտահոգութիւն: Արդեօք արդի՞ւնքն էր այդ «օշիմա» քօքթէյլին, զոր ի պատիւ ինծի իր ձեռքով պատրաստած էր: Շատ հաւանական է :

Համեստ աշխատասենեակին մէջէն ընկերացաւ ինծի մինչեւ դուռը եւ ուժգին ձեռքի սեղմումով մը զատւ.

(Շար.)

երթայ։ Թէեւ գրոյց շրջած էր թէ Սպանիա ...ւ պիտի հանդիպի, բայց հերքուեցաւ ։

× Հրատարակուած տեղեկութեանց համա–ձայն, Անգլիոյ զինուորական նախահաշիւը բարձ–րացած է մէկ միլիառ սթերլինի։ Որոշուած է յա–ռաջիկայ ամիսներու ընթացքին աւելցնել հրա–սայլերը եւ օդանաւերը։ Անգլիացիները կ'ուզեն ապացուցանել թէ Եւրոպան չընկրկիր որեւէ զո–հողութեան առջեւ, իր պաշտպանութեան համար։ Զօր. Այզընհաուըր մասնաւորապէս ուզած է իմա–նալ թէ Անգլիա որքան զինուոր կրնայ դնել իր հրամանատարութեան տակ։ Պատասխանը գոհա–ցուցիչ կը համարուի։

× Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ զօր. Այ–զընհաուըր արդէն գաղափար կազմած է արեւմտ–եան Եւրոպայի պաշտպանութեան մասին։ Իր քա–ղած տեղեկութեանց համաձայն, 1) Արեւմտեան պետութիւնները կրնան կանխել արեւելեան ար–շաւ մը. —2) Այդ ձեռնարկին յաջողութիւնը կա–խում ունի իրենց ճիգէն. —3) Կարգ մը երկիրներ իրենց կարելին կը փորձեն, բայց ուրիշ կարգ մը կառավարութեանց հոգեբանութիւնը տարօրինակ է եւայլն։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, ձայնասփիւռ ճառով մը մեր–ժեց արեւելեան Գերմանիոյ վարչապետին առա–ջարկները՝ երկրին միացման մասին։ Միեւնոյն ատեն յայտարարեց թէ կանդ պիտի չառնէ որեւէ փորձի առջեւ, վերահաստատելու համար Գերմա–նիոյ միութիւնը։ Վարչապետը այս առթիւ բա–ցատրեց թէ Ռուսերը բռնի կը խափանեն Գերմա–նիոյ միութեան վերահաստատումը ազատ եւ ժո–ղովրդավար պայմաններով, թէ արեւելեան Գեր–մանիան ոստիկանական պետութիւն մըն է, թէ ան Լեհաստանի ձգեց արեւելեան շրջանները, թէ ա–րեւելեան շրջանի «ժողովրդական» կառավարու–թիւնը գործիք մըն է Ս. Միութեան զինուորական ուժին ձեռքը, թէ ամէն ազատ արտայայտութիւն արգիլուած է հոն.։

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ խստիւ կը հե–տապնդուին համայնավար գործակալները եւ ու–ղեկիցները, ամբողջ երկրին մէջ, իբրեւ հետեւանք 17 կասկածելիներու ձերբակալութեան ։

ՓԵԹԷՆԻ դատին վերաքննութիւնը յաջողցնելու համար նոր ձեռնարկներ կը կատարեն իր երկու փաստաբանները եւ ուրիշ իրաւագէտներ ։ Թերթերը կը գրեն թէ միակ մարդը որ չի հետա–քրքրուիր այս հարցով՝ նոյն ինքն 95 տարեկան ծերունին է։ Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Փեթէն մանուկի մը պէս կը թափառի բանտին մէջ եւ «1918էն առաջուան աշխարհը կ'ապրի»։

ՑԿԵԱՆՍ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԹԵԱՆ դատապարտուե–ցաւ Պուխէնվալտի (Գերմանիա) արգելարանին ճիւաղը, Իլզէ Քոխ, որ նախապէս միայն չորս տարի պատիժ կրած էր Ամերիկացիներուն կողմէ։ Նոր վճիռը տուին իր հայրենակիցները։ Առաջին ամբաստանագիրը այս հրէշ կնոջ կը վերագրէր 36 սպանութիւն, ինչպէս եւ մեղսակցութիւն 146 ո–ճիրներու մէջ։ Եօթը շաբթուան դատավարու–թեան ընթացքին, կարելի եղաւ ապացուցանել մի–այն մէկ սպանութիւն, մէկ սպանութեան փորձ եւ հինգ խոշտանգում ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ քարափի բանուորներու եւ նա–ւաստիներու ազատ սէնտիքաները որոշեցին ի գե–րեւ հանել համայնավարներու խաղերը, յանձն առնելով պարպել Ամերիկայէն հասած զինամթեր–քը (960.000 թոն)։ Բուլէարկուած բանաձեւերէն կը հետեւի թէ այս Միութիւնները որոշած են «տկա–րացնել եւ ոչնչացնել Սթալինեան մեքենան»։ Աշ–խատանքի Դաշնակցութիւնը կը փորձէ հակազդել այն որոշումներուն, «հայրենասիրական գործա–դուլներ» սարքելով ։

4000 ՖՐ. ՏՈՒԳԱՆՔԻ դատապարտուեցաւ ռումանացի քահանայ մը որ իր մեղսակիցին հետ 1949 Սեպտ. 5ին խոշտանգած էր Փարիզի ռու–մանական եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւը, արհեմանդրիտ Իփանովիչ, մօրուքը փետտելով։ Այս վեր–ջինը կ'ամբաստանուէր իբրեւ համակիր Ռումա–նիոյ ներկայ կառավարութեան ։

360 ՄԵՔԵՆԱԳԻՐ աղջիկներ դիմած էին, Հը–ռոմի մէջ, փաստաբանի մը գրասենեակը, երբ սանդուղը փլաւ եւ 61 հոգի վիրաւորուեցան։ Փաս–տաբանը միայն մէկ մեքենագիր կը փնտռէր լրա–գրական ազդով մը ...

ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐՈՒ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ հա–մար 200 միլիոն ֆրանք տրամադրած է կառավա–րութիւնը։ Մասնաւորապէս միջոցներ ձեռք պիտի առնուին հիւլէական ռումբի յարձակումներու դէմ ։

20ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի Ա–րիներն եւ Արենոյշներուն, Կիրակի 11 Մարտ, կէսօրէ վերջ, ժամը 14.30ին, Salle de la Chimie, 28bis, rue St. Dominique։ Կը խնդրուի նկատի առնել այս թուականը ։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս կիրակի ժամը 16էն կէս գիշեր, Cercle Militaireի սրահներուն մէջ, Place St. Augustin։

Cuban Pett et ses Cubanas Cuban boys նուագախումբը։ ԺՈԽ ՊԻԻՖԷ : **ATTRACTIONS** եւ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ : **Maison Carven**ի կողմէ, երգ ու պար։ Մուտք **300** ֆր.։

Տեղերը ապահովել՝ հեռաձայնելով **Tru. 27.35**։

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի 30ԱՄԵԱԿԸ

Ռոմանի մէջ, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, St. Bernard սրահին մէջ։

Կը բանախօսէ ընկ. ՍԱՐԳԻՍ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ (Վիէնէն)։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Երգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ զանազան հաճելի անակնկալներ։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի դերասանական խումբը կը ներ–կայացնէ երկու խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտներ ։

Պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով ։

Քաջալերեցէք Հ. Մ. Ը. Մ.ը եւ հայ մարզիկը։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Վալանսի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը ՄԱ–ՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ կը տօնէ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ։ Երգ, արտասանութիւն եւ մանկական խաղեր։

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է ։

Այրի Տիկին Մարի Եզնիկեան եւ զաւակները՝ Թադէոս եւ Յակոբ Եզնիկեան, Տէր եւ Տիկին Մու–շեղ Եզնիկեան (Պըզանսօն), Արմենուհի Նազա–րէթեան (Եգիպտոս), Տէր եւ Տիկին Մամաս Եզ–նիկեան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Զամփուրեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Աբրահամ Զեպուրեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Զեպուրեան կը ծանուցա–նեն մահը

ԵԶՆԻԿ ԵԶՆԻԿԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ Յունուար 14ին ։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի վաղը հինգշաբթի ժամը 10.30ին։

Հաւաքավայր՝ Hôpital Petit Ménage, Իսի լէ Մուլինօ, մարմինը պիտի ամփոփուի Իսիի գե–րեզմանատունը ։

Տէր եւ Տիկին Սուրէնեան եւ զաւակները սրտի անհուն կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց մօրաքրոջ

ՏԻԿԻՆ ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ ՄԱՐԿՈՍ ՆԱԹԱՆԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ Յունուար 14ին Մօնմօ–րանսիի հիւանդանոցին մէջ։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ Փա–րիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ (15 rue Jean Goujon), վաղը Հինգշաբթի ժամը 15.30ին։

Մարմինը պիտի ամփոփուի Պանեէօյի իրենց ընտանեկան դամբարանին մէջ ։

Մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ ընդունիլ ։

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

Կինս անհաւատարիմ է

Թատերգութեան ներկայացման, ուր Փարիզա–հայ սիրուած դերասաններու կողքին, առաջին ան–գամ ըլլալով պիտի տեսնէք սինէմայի ծանօթ ար–ուեստագէտը՝

Coco Aslan

22 Յունուարի երեկոյեան, Théâtre Iénaի մէջ։

Տոմսերու թիւը սահմանափակ ըլլալով՝ կը յանձնարարուի այժմէն ապահովել ձեր տեղերը, գրելով կազմակերպութեան՝ K. V. Maksoudian, 32 rue Courat, Paris (20)։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ, ՍԷՆ ԼՈՒ.— Հ. Յ. Դ. «Ակնունի» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայանալ անդամատետրով։ Բացակաները նկատի կ'առ–նուին ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» են–թակոմիտէի հերթական ժողովը՝ այս շաբաթ, ժամը 20.30ին «Ահարոնեան» ակումբին մէջ։ Բո–լոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ ։

ՊՈՄՈՆ, (Մարսէյլ).— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բացակաները նկատի կ'առնուին ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 20.30ին, սովորական հա–ւաքատեղին ։

ԿՐԸՆՈԲԼ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթա–կոմիտէի ընդհ. ժողովը, 20 Յունուար ժամը 21–ին, գպրոցի սրահը ։

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ.— Այս հինգշաբթի, ժա–մը 5ին, Սիթէ Ինիվէրսիթէռի Հայ Ուս. Տան մէջ, 57 Պուլվառ Ժուրտան։ Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆ պիտի կա–տարէ իր հերթական դասախօսութիւնը։ Նիւթ ու–նենալով Հայ հին մատենագրութեան ոսկեդարը ։ Մուտքը ազատ է։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ներսատիոյ Մուրատ Ռափայէլեան Ուսումնասիրացը Մարտ 18ի կիրակի իրիկունը կը տօնէ «Վարուժան»ի եւ «Մեծարենց»ի Օրը, Սալ տը Ժէօկրաֆիի մէջ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Բնիկ Տիվրիկցի Սեդրակ Զա–ղացպանեան կը փնտռէ իր ամբողջ ընտանիքի, մեծ եղբայրը Աբրահամ, քոյրը՝ Իւղաբեր, հօրը ա–նունը Պօղոս եւ մօրը անունը էլմաս (Փոշամ Պօ–ղոսեանի աղջիկ) բոլորն ալ կորսուած 1915ի տե–ղահանութեան ատեն։ Տեղեկացնել իր հասցէին. — Les Vallées Ballau Mirée (Indre et Loire), France։ Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտա–տպել ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ · 900 ֆր. · Տար. 1600 · արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63

Jeudi 18 Janvier 1951 Հինգշաբթի 18 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6359—Նոր շրջան թիւ 1770

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...

Թերթերը կը գրեն թէ Նախարարական խորհուրդը առջի օր մասնաւորապէս քննած է վրդովիչ խնդիր մը, քաղաքացիներու պաշտպանութիւնը՝ պատերազմական վտանգներու դէմ : Այն ենթադրութեամբ թէ կրնայ պատերազմ ծագիլ :

Միշտ նոյն աղբիւրին համաձայն, Ներքին գործերու նախարարը ծրագիր մը մշակած է, հետեւեալ բովանդակութեամբ .—

1. Ապակեդրոնացնել գործարանները (զանազան վայրեր փոխադրելով) :

2. Ժողովուրդը այլուր փոխադրել, անոր պաշտպանութիւնը ապահովելու համար :

3. Անմիջական միջոցներ ձեռք առնել, ամբակոծութեանց պարագային :

4. Կազմակերպել պարենաւորումը :

5) Ժողովուրդը վարժեցնել հիւլէական ռումբի եւ ուրիշ վտանգներու դէմ պաշտպանուելու : (Նոր կազարգել դիմակներ պիտի շինուին) :

Անշուշտ չէք սպասեր որ տրուած որոշումներուն մանրամասնութիւններն ալ հրատարակենք․

Իրար անցնելու բան չկայ :

Ո եւ է իշխանութեան պարտականութիւնն է միջոցներ ձեռք առնել շատ կանուխէն, երբ վտանգներ կը նախատեսուին : Այդ չի նշանակեր թէ անպատճառ փոթորիկ մը պիտի պայթի :

Ծիշդ է որ լեռնակուտակ ամպեր դիզուած են միջազգային հորիզոնին վրայ : Կայծակներ եւ որոտումներ ալ պակաս չեն, երկնքի թէ երկրի վրայ :

Վեց ամիսէ ի վեր արիւն կը հոսի Ծայր. Արեւելքի մէջ , Քորէա : Իսկ տարիներէ ի վեր՝ Հնդկաչինի մէջ եւ այլուր, հետզհետէ տարածուելով :

Հսկայական ուժ մը, Նոր Չինաստանը, կրակը նետուեցաւ վերջին պահուն, կատարեալ անակնկալ ստեղծելով : Նոյնքան հսկայական ուժ մը, Խ. Միութիւնը, խորհրդաւոր դիրք մը բռնած է, ինչ որ տեղի կու տայ լուրջ մտահոգութեանց :

Այս համատարած անստուգութեան մէջ, ազատ աշխարհը հարկադրուած է իր գլխուն ճարը նայիլ : Ամէն միջոց փորձել՝ խաղաղութիւնը պահպանելու, ի հարկին կռուելու համար :

Վտանգի ախտանշանները բազմացած, սաստկացած ըլլալով, ինքնապաշտպանութեան, վերազինման աշխատանքն ալ յառաջ կը տարուի չոգեալ[illegible] : Հետզհետէ աւելի արընթաց :

Այս աշխատանքին հիմնական մասը կը կազմէ քաղաքային բնակչութեան պաշտպանութիւնը :

Մէկը միւսին լրացուցիչն է : Ոչ միայն իբրեւ պետական – մարդասիրական պարտականութիւն , այլ եւ իբրեւ ռազմական պահանջ : Մանաւանդ որ, խնդիրը կապ ունի նաեւ ներքին ապահովութեան հետ :

Անամէջ բացառութիւն մը չէ հինգերորդ զօրաթեւը, ոեւէ երկրի համար :

Այս տարրական գիտելիքներէն կը հետեւի թէ անտէր եւ ցիրուցան ժողովուրդներն ալ հարկադրուած են արթուն կենալ, ի նախատեսութիւն չարաշուք անակնկալներու : Առանց անձնատուր ըլլալու վայրերան մտավախութեանց :

Ժամանակները այնպէս են որ, մեծ թէ փոքր ի հարկին գերագոյն ճիգեր պիտի փորձեն, իրենց գոյութիւնը պահպանելու համար, միւս բոլոր իրաւունքներուն հետ :

Ահա թէ ինչո՛ւ պարբերաբար կը յիշեցնենք այս պարագան : Մեր գաղութէն մինչեւ տարագիր բազմութեանց յետին համրանքը :

Այս օրուան աշխարհին մէջ, ո՛ւր որ փոթորիկ մը պայթի, իր անդրադարձումը կ'ունենայ ամէնէն հեռաւոր վայրերուն մէջ : Ուղղակի թէ անուղղակի :

Մեր սեւ բախտէն, կը գտնուինք միջազգային ելեւէջներու բոլոր բանուկ ճամբաներուն վրայ : Հայրենիքէն ալ շատ հեռու :

Ուրեմն, մենք ալ հարկադրուած ենք գոնէ հոգեբանական պատրաստութիւն մը փորձել, յաւագոյն ուղեգիծը գտնելու եւ որ եւ է անակնկալ դիմագրաւելու համար :

Այդ պատրաստութիւնը անհրաժեշտ է մանաւանդ անոր համար որ, շատեր տակաւին չեն ըմբռներ դէպքերու ոչ ընթացքը, ոչ ալ իմաստը :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Գ.

ԲԱՐՈՅԱԳԻՐ

Սպառնագրի երեք նմոյշ տուի :

Առաջինին մէջ, Նաարէտուին Հօճա կ'օգտագործէ սպառնագրին միայն ձեւը : Սպառնալիք մը, այնքան անորոշ որքան անվնաս, որ կ'ուղղուի գողերուն :

Երկրորդին մէջ, Նազար աբեղայ, իր կաղամբաթերթին poids տալու յետին մտքով մը՝ ինչպէս կ'ըսեն Ֆրանսացիները, կը սպառնայ անոնց որ կը մերժեն ճարակիլ իր կաղամբաթերթով,— սպառնալիքը ուղղուած է, ուրեմն, Հայերուն :

Երրորդին մէջ, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իր սպառնալիքը կ'ուղղէ օտարներուն, այսինքն Հայութեան թշնամիներուն :

Այստեղ բարոյական դաս մը կայ :

Նաարէտուին կը սպառնայ , բայց իր սպառնալիքը ձեւ է միայն : Կորսուած էշու մը համար՝ չի խորհիր կորսնցնել կամ ոչնչացնել իր մէկ ազգակիցը :

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կը սպառնայ, եւ իր սպառնալիքը կը գործադրէ (մէկիկ մէկիկ յիշելով ցանկի մը անունները,— եւ Աստուած գիտէ թէ քանի՛երորդ ցանկն է ասիկա) : Վտանգուած Հայութեան համար՝ երդում կ'ընէ ոչնչացնել ոչ թէ իր մէկ ազգակիցը, այլ օտար թշնամին :

Նազար աբեղայ կը սպառնայ, եւ իր սպառնալիքին գործադրութեան համար կը դիմէ օտարին՝ ընդդէմ Հայուն :

Մէկ արարքի մէջ երկու մեղք :

Նախ, Նազար աբեղայ ինծմէ լաւ գիտէ թէ Եհովան անգամ որոշ խորութիւն կը դնէր՝ երբ հարկ կը դառնար պատժել ազգերը,— կը զգուշանար ձեռք բարձրացնել իր «ընտրեալ ժողովուրդին» վրայ, գովութեան մեղրով ամբաստանուած ըլլար թէ հոլթապաշտութեան : Բայց երբ Հայը Հայուն կը սպառնա՛յ...

Ձե՛ղ, աբեղա՛յ : Ըսէ մեղայ :

Երկրորդ, իր սպառնալիքը գործադրելուն մէջ անզօր՝ գէ՞նք դնել օտար ձեռքերու մէջ,— քաջ Նազարն անգամ պիտի ամչնար այսքան «նամարդ» երեւնալէ :

Ծիշդ է թէ այս երկրին մէջ, քանի մը տարի առաջ, Résistanceը «սեւ շուկայի» ապրանք,— ի՞նչ կ'ըսեմ,— «կարմիր շուկայի» փալափուրիա դարձուցին կարգ մը Հայեր, ահաբեկելու համար ազգային գաղափարի ուղեկիցները եւ... հարուստները : Այդ օրերու պատմութենէն շատ աւելի բան գիտենք մենք՝ քան անոնք որ խոհեմութիւն համարեցին հեռանալ երկրէն, կամ ուլիա – խուլիայով հաւաքուած գումարներէն կարեւոր բաժին մը հանել պաշտպան մամուլին :

Բայց եթէ մեր օրհնեալ աբեղան,— անունը շատ չկրկնենք՝ որպէսզի Նազար չտանք,— կը կարծէ թէ նոյն «Նպաստաւոր կլիմային» մասին Յովնանեան մարգարէութիւններ գրելով՝ կրնայ ահաբեկել ոչ թէ Դաշնակցականները, այլ անպայման հարուստները, խանութպանները , «մեղի-ի՞նչ»եանները, գիտել կուտամ թէ Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ մէջ նոյն դասակարգի Հայոց կրած ճակատագիրը շատ բա՛ն կը պակսեցնէ Յովնանու սպառնալիքներէն, Եհովային անունով կատարուին անոնք թէ Ստալինի : Վասնզի «մեղի – ի՞նչ»եանը գիտէ հիմա թէ ոչ բաժին հանելով կը փրկուի իր փրկելիքը, ոչ ալ հարիւր քիլօ պողպատով (coffre – fort), մինչդեռ Դաշնակցականը կրնայ նուազագոյնով փրկել իր ունեցածը, որ կեանք կը կոչուի՝ «ղուրպա՛ն» Հայութեան :

Բարոյական այս վերլուծումէն ետքը, այժմ քննենք սպառնալիքներուն արժէքը՝ ազգային տեսակէտով :

ԱՐԱԶ

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ մէջ վերջերս կատարուած պեղումներու շնորհիւ երեւան հանուած է փղի մը (?) [illegible] անասուն մը : Հնախոյզներու կարծիքով, «մամութ»ի նմանող այս կենդանին, որուն բարձրութիւնը երեք մեթր է, իսկ երկայնութիւնը աւելի քան վեց մեթր, կը պատկանի հնագոյն ժամանակաշրջանին , եւ կ'ապրէր Արագածի ստորոտը :

Զանգեզուրի մէջ ալ, պեղումներու շնորհիւ գտնուած են վայրի ցուլի եղջիւրներ, որոնք ի-

30-40,000 զինուորներու յարձակումը Հնդկաչինի մէջ

ԹՈՆՔԻՆԻ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԸ ՎՏԱՆԳՈՒԱ՞Ծ Է

Վերջին լուրերու համաձայն, Հնդկաչինի ըմբոստներուն նոր յարձակողականը, որ ուղղուած է Հանոյի դէմ (Թոնքին), հետզհետէ կը սաստկանայ : Աւելի քան 30.000 կարմիր զինուորներ կը մասնակցին յարձակման , եւ տեղ տեղ Հանոյէն հեռու են միայն 30 քիլոմեթր : Ֆրանսական եւ բնիկ զինուորներ հակայարձակումի դիմելով յաջողած են կասեցնել ըմբոստները, հակառակ հրանօթներու կրակին : Ըմբոստները ստիպուեր են [illegible] քաշուիլ, բայց կռիւը չէ դադրած տակաւին :

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ ըմբոստները շատ լաւ մարզուած եւ հագուած են, երկար ատեն Չինաստան բնակէ վերջ : Իրենց հետեւակազօրքի սպառազինութիւններն ալ կը հաւասարին արդիական զէնքերու : Ունին նաեւ բազմաթիւ ծանր եւ թեթեւ հրասանդներ : Յարձակում գործած ատեն «կ'ոռնան» : Երբեմն զանգուածօրէն կը խոյանան Ֆրանսական գնդացիրներուն վրայ, բայց միշտ հետեւելով մանրամասնօրէն մշակուած ռազմագիտական ծրագրի մը :

Հնդկաչինի պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով, գործողութիւնները եւրոպական պատերազմի մը հանգամանքն ստացած են : Այլեւս խռովարարներ չեն որ կը յարձակին ամայի ճամբաներու վրայ, այլ կանոնաւոր եւ ստուարաթիւ զինուորներ :

Ֆրանսական օդանաւերը կրակ կը տեղան անդադար , ծանր կորուստներ պատճառելով : Զօր. դը Լաթր, որ օդանաւով թռիչք մը կատարած էր, կը հաւաստէ թէ «Հանոյը լաւ պաշտպանուած է» : Միւս ճակատներուն վրայ հանդարտութիւն կը տիրէ առ այժմ :

Ֆրանսացի սպաներ կ'ըսեն թէ ըմբոստները, որոնք զինուած են հրացաններով, սուիններով, գնդացիրներով եւ ձեռնառումբերով, «կը կռուին գազաններու, դեւերու պէս» : Կը կարծուի թէ [illegible] ոգի խմած են :

Նոր կռիւներ Քորէայի մէջ

Մինչ Ազգաժողովը Չինաստանի պատասխանին կը սպասէ, կռիւները կը շարունակուին Քորէայի մէջ : Դաշնակից ուժերը շարունակելով իրենց յարձակումները, Սուօն մտան որ հազիւ 30 քիլոմեթր հեռու է Սէուլէն (մայրաքաղաք , այժմ կարմիրներու ձեռքը) : Այս չորրորդ քաղաքն է որ [illegible], առանց մեծ դիմադրութեան հանդիպելու : Միեւնոյն ատեն ստիպուեցան պարպել ուրիշ քաղաք մը, Վոնժու :

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Չինացիներ եւ հիւս. Քորէացիները 120.000 զինուոր ունին Դաշնակիցներուն եւ Սէուլի միջեւ : Ամերիկացիները յաջողած են ամրացնել իրենց դիրքերը :

ԿՐՆԱ՞Ը ՊԻՏԻ ԴԱԴՐԻ՞

Հնդկաստանի վարչապետը, Նեհրու, որ Փարիզ կու առջի օր, միշտ կը յուսայ թէ Չինաստան նպաստաւոր պատասխան մը պիտի տայ Ազգաժողովի առաջարկներուն, կրակը դադրեցնելու համար : Այս առթիւ ըսաւ.— « Ի հարկին մինչեւ աշխարհի ծայրը պիտի երթամ խաղաղութիւնը ապահովելու համար» : Իր Ներքին նախարարը առաջ երթալով, արդէն կ'ողջունէ «խաղաղութեան յաղթանակը» :

Ազգաժողովի շրջանակներուն մէջ խոհեմութեամբ կ'արտայայտուին : Ուաշինկթընի մէջ յոռետես են : Լոնտոն եւ Փարիզ եւս կը յուսան թէ [illegible] պիտի ըլլայ ելք մը գտնել, քանի որ Չինաստան ուշադրութեամբ կ'ուսումնասիրէ Ազգաժողովին առաջարկները, փոխանակ մէկ անգամէն մերժելու :

Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը, Թրիկվը Լի, որ նոյնպէս Փարիզ կը գտնուի, տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ֆրանսայի արտաքին նախարա-

(...ուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

[illegible] երկայնութեամբ կը գերազանցեն Խ. Միութեան թանգարաններուն մէջ եղած բոլոր եղջիւրները :

ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ ձեռագիրներուն մէջ գտնուած է շատ շահեկան վաւերագիր մը, որուն հեղինակն է ռուս նշանաւոր հնախոյզ եւ արեւելագէտ Նիկոլսկին :

Մեծ գիտնականը ուրարտական արձանագրութիւններ ուսումնասիրելու համար 1890ական թուականներուն կ'երթայ Թրքահայաստան եւ կը ձեռնարկէ աշխատանքի : Այդ օրերուն կը սկսին Սուլթան Համիտի սարքած ջարդերը եւ Նիկոլսկին կը ստիպուի դադրեցնել իր աշխատանքները : Այս առթիւ ռուս գիտնականը քանի մը նամակներ է գրած ջարդերու մասին, նկարագրելով հայ ժողովուրդին տաժանելի վիճակը : Այս նամակներուն մէկն է որ երեւան հանուած է ձեռագիրներուն մէջ.

— Աղագրեց՝ Գ. Ծիծեռնակ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

ՄԻՍԱՔ ՄԵԾԱՐԵՆՑ

Համազգային Մշակութային Միութեան Փարիզի մասնաճիւղը, որ վերակազմուած էր վերջերս, ուրբաթ օր (12 Յունուար) սկսաւ իր դասախօսութեանց շարքը:

Օրուան նախագահը, Պ. Կարօ Ուշաքլեան բանալով լսարանը, բացատրեց Համազգային Մշակութային Միութեան դերը: Միութեան կոթողական գործն է, ըսաւ, Պէյրութի Ճեմարանը, որ կրթական մարզին մէջ նախախնամական դեր կատարելու սահմանուած է Արեւելքի մատաղ սերունդին համար: Ու արդէն բարեբեր հունձք սկսած է տալ: Հոս ալ Համազգայինը պիտի աշխատի հետաքրքրութիւն ստեղծել նոր սերունդին մէջ դէպի մայրենի լեզուն եւ մշակոյթը: Համազգայինը իր դասախօսութեանց մէջ պիտի աշխատի հետեւողական ըլլալ, դասախօսութեանց շաղկապումը պահելով:

Օրուան դասախօսն էր ընկեր Մկրտիչ Գարսամեան, որ խնամով պատրաստած դասախօսութեամբ մը ներկայացուց Միսաք Մեծարենցի մասին: Նախ ներկայացուց կեանքը: Միսաք Մեծարենց ծնած է 1886ին Բինկեա, (Բինկեան) եւ մեռած 1908ին: Շեշտեց ազդեցութիւնը զոր մայրը գործած է բանաստեղծին կազմութեան մէջ: Դպրոցական շրջանը կը բոլորէ նախ գիւղին Մեսրոպեան վարժարանը, ապա, Սեբաստիոյ Արամեանը, Մարզուանի Անաթոլիա գոլէճը, եւ ամէնէն վերջին ալ Պոլսոյ Կեդրոնականը:

Այս զգայուն, լռակեաց եւ մենասէր տղուն մէջ անողոք հիւանդութեան մը բոյն կը դնէր, որ զայն կը դարձնէր առաւել եւս զգայուն: Հակումն ու նուիրումը դէպի գրականութիւնը շատ կանուխէն կը յայտնուին: Տակաւին պատանի հայրենիքի աւանդութիւններով կը հետաքրքրուի: Կը հաւաքէ գեղջկական երգեր հովուերգութիւններ եւ սիրերգներ:

Կեդրոնական վարժարանին մէջ արդէն իր ուսուցիչ Հ. Ասատուրի ուշադրութիւնը կը գրաւէ: Կը փորձէ նաեւ թարգմանութիւններ կատարել:

Առաջին ոտանաւորը գրած է 1901ին: 1903էն սկսաւ կ'աշխատակցի «Մասիս»ի, «Ծաղիկ»ի եւ «Հանրագիտակ»ի:

1907ին լոյս կ'ընծայէ քերթուածներու երկու հատորները, «Ծիածան» եւ «Նոր Տաղեր»: Արձակ էջերը «Ոսկի Արիշին տակ» անունով լոյս տեսաւ, իր մահուան 25ամեակին առթիւ, 1934ին, Պոլիս: Մեծարենց աշխարհաբարի հաւասար կը սիրէ գրաբարը զոր կ'ընդունի իբրեւ անսպառ աղբիւր մը լեզուի գեղեցկութեան: Շատ կը կարդայ «Նարեկ» եւ «Աստուածաշունչ»: Կը ծանօթանայ նաեւ օտար գրականութեան: Անգլիացի գրագէտներէն կը սիրէ Օսկար Ուայլտ, Քարլայլ եւ Էմըրսըն: Ֆրանսականէն կը կարդայ Էմիլ Վէրհարնը, Անրի տը Ռէնիէն, Մոքլէռ, եւ ուրիշներ:

1908ին հիւանդութիւնը գործած էր արդէն իր աւերը: Կը դիմէ մահուան անվրդով եւ գիտակցութեամբ: Իր ընկերներու եւ համակիրներու ջանքերով շիրիմ մը կը կանգնեն Պալըգլը իր ընտանեկան դամբարանին վրայ:

Իր ժամանակին գրական միջավայրին մէջ, դժգոհ սերունդի մը նախակարապետը պիտի դառնար: Թէեւ ութ տարեկանին հեռացած է իր ծննդավայրէն, սակայն մանկական յիշատակները կը քնանային իր մէջ, օր մը ստեղծագործական թափով երեւան գալու համար:

Իր գրականութեան հանդէպ տեսակ մը խաչակրութիւն ստեղծուեցաւ կարգ մը ժամանակակից գրագէտներու կողմէ:

Ամէնուն իրաւունքն էր քննադատել, եւ սակայն Մեծարենցի գրական փառքը կազմող «Նոր Տաղեր» հատորին գեղեցկութիւնները կուրօրէն ժխտելը պատճառ դարձաւ, որ իր դէմը դնէր միւս ճակատէն ներկայացուցիչները, որոնք եւս չափազանցութիւններու եւ գերագնահատութիւններու մէջ կ'իյնային:

Առաջինները, կ'ըսէին թէ «Մեր բանաստեղծութեան ծանօթ ուղիներէն եւ ձգտումներէն ըմբոստ շեղում մըն է, յախուռն խոտորում մը... անիմաստ, զառանցական ճիգ մըն է, ապարդիւն ոգորում մը, որ իմաստ եւ արժէք չունի... «Նոր Տաղերու» ընթերցումը չի տպաւորեր, մեծ պարապ մը կայ, հաստատ ոչինչ կը ցուցնէ իր բաւիղներուն մէջ թափառողին... Ամբողջ գրքին մէջ ոչ մէկ էջ կայ, որ տպաւորէ, ազդէ, ցնցէ կամ խորհրդածել տայ... գաղափարի եւ նիւթի հիմերէն զուրկ, անձնական բանաստեղծութիւն մը կայ, ծածկուած անիմաստ եւ արտառոց խորհրդապաշտութեան մը ձորձերով, անմարսելի եւ յուսահատեցուցիչ... Պէտք է մաքառիլ այդ կեղծարուեստին միքրոպը վանելու համար, արգիլելով անոր մուտքը մեր բանաստեղծութեան անարատ երակներուն մէջ, ուր կրնայ անդարմանելի աւերներ գործել...:

Երբ «Նոր Տաղերուն» մէջ ոտանաւորներու տողերը գլխագրով չէր սկսեր Մեծարենց, ըսին թէ ուրիշին ըրածը չընելու մարմաջը տեսակ մը մտքի չքաւորութիւն կը նշանակէ իր քով... թէ բոլոր քերթուածներուն մէջ իմաստի աղքատութիւն մը կը տիրէ... եւայլն:

Բացասական այս վերաբերումին հակառակ կային որ Մեծարենցի արուեստը կը դաւանէին գրական յայտնութիւններուն ամէնէն գեղեցիկը: Իր համակիրները եւ գրչի եղբայրները կը գրէին, — «Ահաւասիկ պատանի մը որ իր արփեղնացէութեան խռովքն ու ըղձանքները կ'երգէ բուռ մը տաղերու մէջ: Այդ տաղերը մեծ մասով դիւթեղ են, ազնուազգի շղարշներու նրբին ու հրաշարուեստի հիւսուածքն ունին, անոնց ոսկեհուռ, յաճախ մարգարտայեռ տողերը անձկալից հոգիի մը անդրանիկ ցոլքերը կը ճառագայթեն, այնքան պայծառութեամբ կը շողան որ կը թուի թէ գարնան աղուոր առտու մը արեւին զարթնումին հանդիսատես կ'ըլլանք... Ինքնայատուկ արուեստ ունի... Իր ոճին գլխաւոր յատկանիշն է պատկերը, տպաւորական եւ խորհրդանշական հիւսուածքով մը: Ինք բացած է արահետը, եւ կ'երթայ անկէ, թարմ, պերճագեղ, արեւալիր, տխրանոյշ, սրբատարօփ ու հոգեցունց ծաղիկներ ցանելով, ածուներ շինելով, կամ բնութեան հրաշախօս, խանդաբորբ, զգայաճոխ գոյները, նրբութիւնները քաղելով, ծծելով ու իր հոգիին մէջէն պրիսմակելով: Իր գրչին տակ ամէն իր կը խօսի... բարեմիտ, մարդասիրական, անկեղծ ու սրտագեղ, տոհմիկ խառնուածք ունեցող մեր միակ քերթողն է ...»:

Բանաստեղծը իր համեստութեան մէջ վիրաւորուած կը գրէր — Երկու շրջանի կրնանք բաժնել գրածներս, սկզբնական շրջանը խարխափանքի շրջանն է, եւ միւսը աւելի գիտակից եւ ինքնավստահ»: Առաջին շրջանին քերթուածներուն մէջ զգացումները անստոյգ են, ազդեցութիւններ կը մատնեն:

«Ինչ է կը գրէ, Մեծարենց, այն դպրոց կազմողի պիտակը զոր կ'ուզեն փակցնել ճակատիս, ինչ են այն մեծ բառերը ռահվիրայ, ռահահորդ առաքեալ եւն. զորս անունիս կցելու տխրահռչակ պատիւը կ'ընեն: Ոչ, ես լեզուական առաքելութեան փառատենչիկ ցանկացողներուն կը թողում այդ լպրծուն տիտղոսները ու կը դառնամ ըսել ու պնդել թէ ես երբեք դպրոցի մը հետեւելու կանխակալութիւնը կամ նոր մը հիմնելու սնափառութիւնը չեմ ունեցեր: Յետոյ ես երբեք խորհրդանշական ստրուկ չեմ: Փոխաբերութեանց եւ նմանութեանց ուժգնութիւններ ու նորութիւններ, զորս կը սիրեմ գործածել՝ կարծել տուին թէ սէնպոլիստ մըն եմ, բայց պտոնցմով կը յիշեցնէի միայն՝ սէնպոլիզմը որուն բոլորանուէր ուխտադիր մը չըլլալէ զատ՝ հակընդդէմ բնութենապաշտ հակումներ ալ ունիմ անոր հանդէպ, այսինքն կը նախընտրեմ ճաճանչաւէտ կեանքը, բաբախուն ու եռուզեռ բնութիւնը՝ խորհրդանշական զուսպ ցրտութիւններէն»:

«Ծիածանէն» եւ «Նոր Տաղեր»էն դուրս կը մընային տասնըմէկ քերթուածներ, զորս ամփոփած է Թ. Ազատեան բանաստեղծին կեանքին նուիրած հատորի մը մէջ, 1922ին:

Միսաք Մեծարենց ստորագրած էր արձակ գրութիւններ ալ, «Ինքնաքննադատութեան փորձ», «Գրական կենդանագիրներ ու քննադատականներ», «Գիւղական պատկերներ ու տեսիլներ», «Անջատ գրութիւններ», «Նամակագրութիւններ» եւ «Թարգմանութիւններ», որոնք հաւաքուած են «Ոսկի Արիշին տակ» գրքին մէջ:

1933ին Երեւանի Պետական Հրատարակչականը լոյս ընծայեց ամբողջական հաւաքածոյ մը, զոր պատրաստեցին երկու բանաստեղծներ, Ալազան եւ Վաղարշակ Նորենց:

Մեծարենցի լեզուն եւ բառամթերքը կը զանազանուին արձակին եւ քերթուածներուն մէջ: Արձակին մէջ կը զգանք որ բանաստեղծը իր կալուածին մէջ չէ: Բանաստեղծութեան մէջ ներդաշնակ եւ երաժշտական է:

Իր բանաստեղծութիւնը երկու խումբի կը բաժնուի, հովուերգական եւ քնարերգական: Քնարերգական երգերը իր «ես»ի պաշտամունքին նուիրուած չեն: Չափազանց մարդկային, իր քնարը ուրիշներուն համար կը թրթռայ: Այլասերական գիծը ամէնէն զգայուն երակը կը դառնայ իր քնարերգութեան: Մարդկայնական եւ համայնական հզօր երգի մը ելեւէջներով կը ներկայանան այն քերթուածները, որոնց մէջ կը խտացնէր «Արդի մարդուն» «Հայր Մեր»ը եւ «Ըլլայ»իներու շարքը:

Մեծարենց երկիւղած պաշտամունք ունէր տոհմային աւանդութեանց եւ լեզուական գանձերուն հանդէպ: Մեծարենցի որեւէ մէկ քերթուածը կը մատնանշէ, երաժշտականութիւն, խորհրդապաշտութիւն, նկարչականութիւն, քաղցրութիւն, արուեստի կատարելութիւն: Մեծարենց ունի խառնուածք, տաղանդ, արուեստի զգայարանք»:

Դասախօսութեանց միջոցին ոտանաւորներէն կարդացին կամ արտասանեցին Վ. Օշական, Արամ Գեորսեան, Բագրատունի, Օր. Գ. Ազգանուշ, Կարօ Գէորգեան, Գերունի:

Պատկերներ...

Մինչ պատմութիւնը հաւաքական կենսագրութիւն է ազգերու, աւանդութիւնը — անգիր պատմութիւն — միշտ ալ հիմ մը ունեցած է եւ բերնէ բերան՝ սերունդէ սերունդ անցնելով, յաճախ նոյնիսկ որոշ արձանագրութիւն մը, արտացոլանք մըն է ժողովուրդի մը բարքերուն, վիճակին եւ նկարագրին:

Շատ բան չենք գիտեր նախաքրիստոնէական Հայերու կենցաղէն կամ մշակոյթէն: Պատահաբար յիշելով միայն, քանի մը նմոյշներ, մինչեւ մեզի հասածներէն, աւելի քան պերճախօս չե՞ն սակայն:

Հայոց թուականին առաջին ամսուան տօնը կը կատարէին մեծ հանդէսով, ծաղիկ սփռելով եւ աղաւնի թողնելով մեհեաններու մէջ: «Ո՛ տայր ինձ զառաւօտն Նաւասարդի, եւ զվարգելն եղջերուաց... եւայլն: Երկրէն հեռու աքսորուած իշխանին այս կարօտագին բաղձանքէն կրնանք պատկերացնել թէ ինչ խանդավառօրէն կը զուարճանային, որսական հանդէսներ ալ կազմակերպելով:

Սա պատառիկը Գողթան երգիչներու՝ նուիրուած Վահագնի գեղեցկութեան եւ քաջութեան.

«Երկնէր երկին եւ երկիր,
Երկնէր եւ ծիրանի ծով»... Չի՞ յայտնէր պատկերաւոր գողտրիկ շնորհքը, նոյն ատենի գրական ճաշակին:

Անահիտի պաշտամունքը ունէինք մենք իբրեւ «մայր ամենայն զգաստութեանց» մինչ հարեւան ազգերու մէջ նոյն չաստուածուհին խենէշութեանց մարմնացումն էր:

Կը մտաբերենք Շիրակի արգաւանդ հողին արդիւնաբերութիւնը եւ դիզուած պահեստի արմտիքի առատութիւնը, երբ ըսուած է «Թէ քո Շարայի որկորն է, մեր Շիրակայ ամբարքը չեն:

Եւ ինչ ակնախտիղ չքմեղանք կարելի է երեւակայել, երբ Հայոց քաջ Թագաւոր Արտաշէսի եւ Ալաններու շնորհալի Սաթենիկի հարսնիքին առթիւ կ'երգեն, «Տեղ տեղայր ոսկի ի փեսայութեանն Արտաշէսի, տեղայր Մարգարիտ ի հարսնութեան Սաթենկան»:

«Կրողը տանի» կարճ խօսքը կը բովանդակէ դեւերու պատմութիւն մը: Կրողը, գրողն է, որ կ'արձանագրէր մարդոց յոռի արարքը:

Աւելի վերջը, գրաւոր պատմութեան դըրուագները կուտան որոշ գաղափար ժողովուրդին հոգեբանական եւ պատուոյ ըմբռնումին:

Ազգային խոր արժանապատուութեան նախանձախնդիր ըլլալու մէկ օրինակն է Գագիկ Թագաւորին արդար վրէժխնդրութիւնը Մանտալեան յոյն եղբայրներուն դէմ որոնք իրենց շունը «Արմէն» անուանած էին:

Խրոխտ քաջութիւնը գերի ինկած Թաթուլ իշխանին: Երբ Տուղրիլ, արաբ զօրապետը կը խոստանայ ազատ արձակել զինք, եթէ իր վիրաւոր տղան ապրէր կը պատասխանէ համարձակ, ի գին իր կեանքին.

— «Եթէ հարուածը իմս է, չազատիր որդիդ»: Երբ Հայաստան եւ յետոյ Կիլիկիա ենթարկուեցան ահեղ, վայրենի արշաւանքներու հիւսիսէն, հարաւէն, բնակչութիւնը մեծ մասով հեռացաւ բնաշխարհէն, արմատախիլ՝ կամովին կամ բռնութեան տակ: Ով գիտէ թէ հայրենի մշակոյթէն ինչ տարաւ հետը կամ կորսնցուց անդարձ: Անիշխանութեան, հալածանքի սարսափի տակ անցած դարերու ընթացքին, սովորոյթներն ալ մոռցուեցան կամ յեղաշրջուեցան, բնականաբար.

Հեթանոսական տարեմուտը գարունին կը զուգադիպէր, Քրիստոնէական Կաղանդը ձմեռը, մրգերով զարդարուն ճոխ սեղաններու շուրջ կը տօնէին, պապիկին ու հանիի օրհնութիւնով եւ փոքրիկներու ճըլուըլիւնով.

Որքան խոր է հակադրութիւնը բարքերու, որ կայ հիմա հայութեան տարբեր դանգուածներու մէջ: «Մնացորդաց»ը որ, ցանցառ թիւով ազատեցաւ փոթորիկէն, մեկուսացած ու վեհերոտ, մնաց հայրենի հողին վրայ, կրցա՞ն պահել նոյնիսկ յիշատակը հին բարեկեցութեան: «Սփիւռք»ի հայութեան ամանորը կը նմանի՞ երբեք նախկինին...

Պոլսական Կաղանդը, դեռ քանի մը տասնեակ տարիներ առաջ պահած էր իր աւանդական հայրենի շնորհքը, ընտանեկան սիրելի եւ ջերմ տօնի հանգամանքը, մասնաւորաբար, հոն, հայկական թաղերու մէջ, ինչպէս Սկիւտարը, եւ ինչ որ տպաւորիչ եւ խորհրդաւոր կը դարձնէր, գիշերը, մութ փողոցներուն մէջ պզտիկ տղոց պտըտիլն էր, խմբովին, լապտերը բռնած, երգերով իւրաքանչիւր տունի առջեւ.

Խօսք առին եւ հարցումներ ուղղեցին Վահէ Օշական, Հր. Բալուեան, Կարօ Գէորգեան: Շաւարշ Միսաքեան, իբրեւ մտերիմ մը Միսաք Մեծարենցին, քանի մը դրուագներ յիշեց, խորապէս յուզուած, միեւնոյն ատեն պարզելով կարգ մը յատկանշական գիծեր:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՆՈՐ ԾԵՐԱՆՈՑ ՀԱՅԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԽՄԲ.— Գաղթ. Գրասենեակին մէկ զեկոյցէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Ամէն հայ այժմ գիտէ որ երկու տարիէ ի վեր Ազգային Հանգստեան Տուն մը գոյութիւն ունի Անտիյի մէջ, Անկէնի մօտ (Սէն է Ուազ), որուն յարկին տակ կը պատսպարուին կարօտեալ ծերեր, կին եւ այր որոնց տարիքը արգելք մըն է աշխատելու եւ հոգալու իրենց պէտքերը :

Այս Տունը հաստատուած է Նանսէնեան դրոշմաթուղթի հասոյթով եւ հայ գաղութին կողմէ եղած նուիրատուութիւններով, Փարիզի Աղքատախնամի ղեկավարութեան եւ հովանաւորութեան տակ: Ան կը կառավարուի, Ֆրանսական ձեռնհաս իշխանութիւններու տուած պետական նպաստով եւ հայ պաշտօնեաներով, հայ տնօրէնի մը հսկողութեամբ :

Հոն կ՚ընդունուին միայն Հայեր, որոնք այնտեղ կ՚ապրին զուտ ազգային մթնոլորտի մը մէջ, վայելելով հանգիստ կեանք մը, ամէն հոգէ զուրկ, իրենց կեանքին մնացեալ օրերուն համար:

Դժբախտաբար այդ հաստատութիւնը շատ փոքր ըլլալով, հազիւ մի քանի տասնեակ ծերեր կրցած են պարփակուիլ եւ նոր մուտքի խնդրանքներ կը խճողուին օրէ օր, առանց կարենալ անոնց անմիջական գոհացում տալու :

Այս կացութենէն ազդուած, Հայ Գաղթականաց Գրասենեակը քանիցս դիմումներ կատարած է Ֆրանսական եւ միջազգային իշխանութիւններու եւ անոնց մօտ գտած է, մեծ գոհունակութեամբ, այնպիսի բարեացակամ հասկացողութիւն մը որ այսօր կարելի է հպարտօրէն ծանուցանել թէ մօտ ժամանակամիջոցի մը մէջ հնարաւորութիւն պիտի ըլլայ ընդունիլ եւ գոհացնել մեծ թիւով նոր մուտքի խնդրանքներ :

Ֆրանսական իշխանութիւնները իրապէս հասկցած են որ անկարելի է մեր ծերերը Ֆրանսական ծերանոցներու մէջ պատսպարել, որովհետեւ անոնք իրենք զիրենք բոլորովին կղզիացած պիտի զգան եւ կորսուած տարբեր լեզու, մտայնութիւն եւ սովորութիւն ունեցող անձերու հետ: Հոն փոխանակ գտնելու այն անդորրութիւնը եւ հանգստութիւնը որուն կը տենչան, պիտի ենթարկուին բարոյական դժուարութիւններու շատ աւելի ծանր քան իրենց անձնական թշուառութիւնը որուն գոնէ աւելի դիւրին է հանդուրժել իրենց հարազատ միջավայրին մէջ:

Ուստի այս իշխանութիւնները ոչ միայն կ՚արտօնեն հիմա Հայկական Հանգստեան Տուներու հիմնարկութիւնը, այլ եւ կը քաջալերեն եւ կ՚օժանդակեն այսպիսի ձեռնարկի մը ի նպաստ հայ չքաւոր ծերերու, որոնք ցարդ լքուած են իրենց վիճակին: Անոնք դատապարտուած են իրենց կեանքը քաշկռտել լքուած եւ բոլորովին անկար, դժուարութեամբ ապրելով հայ բարեգործական միութիւններու տկար օգնութեամբ եւ Ֆրանսական քաղաքապետարաններու տուած ռոճիկով որ շատ անգամ տեղի կուտայ հակաճառութեանց :

Միջազգային Գաղթականաց Կազմակերպութիւնը (I.R.O.) *ստանձնած է այս Հանգստեան Տուներու հաստատման ծանր բեռը եւ Փարիզի ամէնէն կարեւոր հայ կազմակերպութիւնները պաշտօն ստացած են միացնել իրենց ջանքերը եւ միասնաբար բերել իրենց աջակցութիւնը գտնելու եւ կազմակերպելու շուտափոյթ շատ կատարեալ առողջապահական եւ դիւրահանգիստ պայմաններու տակ, այդ շինութիւնը մատակար յարմարութեամբ որ կարող ըլլայ նախ ընդունիլ եւ պատսպարել 100ի մօտ ծերեր՝ կին եւ այր, 65 տարեկան եւ աւելի, որոնք քննութենէ վերջ, կրնան նկատուիլ անկարող անձնապէս հոգալու իրենց առօրեայ պէտքերը :*

Այս ծերերը պիտի կրնան ապրիլ Ազգային Տան մէջ, ուր պիտի գտնեն հայկական տաքուկ մթնոլորտ մը, շրջապատուած իրենց ազգակիցներով, բոլորովին ազատ եւ առանց բռնադատումի: Հոն պիտի վայելեն իրենց յատուկ կրօնական պաշտամունքը եւ ի հարկին պիտի ենթարկուին իրենց պէտք եղած բժշկական խնամքին :

ԾԱՆՕԹ.— Զեկոյցին կցուած են հասցէներ, դիմում կատարելու համար :

« Հայոց աշխարհին դուռներ բացուեցան
Մութն ի բաց գնաց, արեւ ծագեցաւ
Թէ Աստուած գթաց Հայոց աշխարհին
Լոյս տուաւ Մասիս, լոյս տուաւ Մասիս»:

Որքան հինէն, ուրկէ եկած. հասած է աս երգը՝ որ անյիշատակ ատեններէ ի վեր կ՚երգուէր եւ կարծես լրացուցիչ մասն էր օրուան տօնին:

Չէ՞ կարելի ենթադրել որ այդ բաղձանքը իրական դարձեր է, մասամբ, « Հայոց աշխարհին մութն ի բաց» գացեր է, դուռներն են որ դեռ գոց են, արեւ մը ծագեր է, հիւսիսէն, բայց մարդկային կերպարանքի տակ, ինչ որ նոյնը չէ ....:

Չի մոռցուիր այս սրտագին բղձանքը: Երանի թէ միշտ փոքրիկ տղաք երգէին Կաղանդի գիշերները, փառաբանելով վերջապէս, Հայոց աշխարհի իրական արեւածագը եւ վեհափառ Մասիսի մշտական լոյսը :

ՍԻՐԱՆՈՅՇ ՉԱՔՐԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Բաւական երկար բացակայութենէ մը վերջ, որուն միջոցին Միացեալ Նահանգներու մէջ կարգ մը նուագահանդէսներ է տուած, տաղանդաւոր ջութակահար Ժորժ Սինանեան նուագահանդէս մը կուտայ այս կիրակի Սալ Կավոյի մէջ :

Երաժիշտներու նոյն Սինանեան ընտանիքին մէջ աւելի քան երեք սերունդ իրարու փոխանցուած գեղարուեստական աւանդութեան մէկ շառաւիղն է երիտասարդ ջութակահարը: Արդարեւ, նախորդ դարուն երկրորդ կէսէն սկսեալ Պոլսահայ երաժշտական շարժումին մէջ ամէնէն կարեւոր բաժիններէն մին էին ստանձնած Սինանեանները : Այն պահուն երբ եւրոպական երաժշտութեան ճաշակը կը սկսէր իր ծիլերը արձակել Պոլսոյ մէջ, անոնք ոչ միայն նուագահանդէսներով, այլեւ մանաւանդ իրենց հասցուցած բազմաթիւ աշակերտներով մեր երիտասարդութեան մէջ արթնցուցին եւ մշակեցին երաժշտութեան սէրը:

Ժորժ Սինանեան, նախ քան վերջին պատերազմը, մեր գաղութին մէջ արդէն շինած էր իրեն համար լուրջ արուեստագէտի անուն մը: — Գ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԾԱՂԿՈՑԸ

ՌՈՄԱՆ, 9 Յունուար.— Ընկերէ՛ մը կը խնդրեմ որ զիս տանի դպրոց: Դասաւանդութիւնները տեղի կ՚ունենան հինգշաբթի օրերը կէսօրէն վերջը, կը պատասխանէ ընկերս, եւ կը ստիպուիմ տեղեկութիւններ քաղել իրազեկ անձերէ :

Մեր ժրաջան ընկերուհիներէն Ն. Շէհիրլեան, իրայօժար տրամադրած է իր բնակարանը, քանի աւելի մանուկներու համար: Ինք եւ Օր. Հայկանոյշ Աստուրեան վարչական իրենց աշխատանքներէն զատ, ստանձնած են դասատուութեան պարտականութիւնը, առանց վճարումի եւ որեւէ ակնկալութեան : Զոհողութիւն մը, որ միայն մեր խաչուհիներուն յատուկ է :

Այս համեստ ընկերուհիները կը դասաւանդեն մայրենի լեզուն, երգ եւ պատմութիւն: Կը կազմակերպեն նաեւ հաւաքոյթներ եւ հանդէսներ :

Ռոմանի Կապոյտ Խաչը իր կազմութեան օրէն ի վեր ունեցած է իր ծաղկոցը, որ թէեւ երբեմն կամքէ անկախ պատճառներով ընդհատումներ ունեցած է, բայց շնորհիւ Խաչուհիներու յամառ ու յարատեւ ջանքերուն, կը շարունակէ կանգուն մնալ :

Ընկերներու եւ բարեկամներու այցելութեանս առթեն, կը հանդիպիմ տասնէ աւելի տղոց եւ աղջիկներու, 10էն 16 տարեկան, որոնք սահուն կը կարդան եւ իրենց կարդացածը կը հասկնան :

Մաքուր են իրենց տետրակները, սրբագրուած: Ուրախ են աշակերտները իրենց ծաղկոցով, գոհ են ծնողները իրենց զաւակներու յառաջդիմութենէն եւ հպարտանքով կը լսեն պզտիկներուն երգն ու արտասանութիւնները, ընթերցումները: Գոհ են նաեւ իրենց վարժուհիներէն ու կը գնահատեն անոնց զոհողութիւնները:

Գոհ են Կապոյտ Խաչի ուրիշ աշխատանքներէն ալ: Հայկական Ծնունդի տօներուն առթիւ Կ. Խաչը հանգանակութեան ձեռնարկած է եւ ծրարներ ղրկած է հիւանդներուն, աննեցուկ պառաւներուն եւ զինուորներուն :

Փոքրաթիւ գաղութի մը Կ. Խաչի փոքրաթիւ մասնաճիւղ մը՝ որ գովելի աշխատանք եւ զոհաբերութիւն կը ցուցնէ :

ԱՆՑՈՐԴ

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ԷՐՕՍ» 1951Ի ՊԱՏԻ ՕՐԱՑՈՅՑ, *պատկերազարդ եւ պատմական գիտելիքներով: Կազմեց եւ հրատարակեց՝ Ն. Ստեփանեան: Դ. տարի: Գին* 40 *րիալ: Հասցէ.*— N. Stepanian, Bookstore Eros, Ave. Ghavam Saltaneh, Tehran (Perse) :

ԱՐՓԻ, մանկական բաժին համանուն ամսագրի, Ա. տարի թիւ 2—3: Պատկերազարդ: Տարեկան բաժնեգին 1.50 *տոլար: Հասցէ.*— Imprimerie Moderne, Téhran (Perse):

ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ 1950 *Ապրիլ – Յունիսի միացեալ թիւը ճոխ բովանդակութեամբ: Տարեկան բաժնեգին* 6 *տոլար: Հասցէ.*— Mechitaristengasse X, Vienne 62 (Autriche) :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (47)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ԺԳ.— ՌԻԳԷՆԹՐՕՓ ԿԸ ԿԱՍԿԱԾԻ

— Ջերմ շնորհաւորութիւններս ձեր յաջողութեան համար :

Թուեցաւ ինծի, թէ իր սեւ աչքերը կը խնդային իրազեկ երեւոյթով մը :

Երբ դուրս ելայ, զով օդին մէջ, ըմբռնեցի իմաստը Օշիմայի այս խօսքերուն: Կիկերոնին ակնարկած էր անկասկած: Սաստիկ ընկճուած վերադարձայ Քայզէրհօֆ:

Նոյեմբեր 22ին, իմացուցին ինծի թէ Գերմանիոյ արտաքին նախարարը կը հրամայէր ինծի անյապաղ Անգարա վերադառնալ: Մինչ 15 օրեր մնացեր էի Պերլին, երբ կրնայի մէկ օրէն ալ կարգադրել բոլոր գործերս :

Նոյն օրուան իրիկունն իսկ մեկնեցայ Պերլինէն, Պրեսլաուէն անցնող Պերլին – Վիէննա ճեպընթացով: Նկատեցի որ շոգեկառքը որոշեալ ժամէն առաջ ճամբայ ելաւ Ֆրիտրիխշթրասէի կայարանէն, կանգ չառաւ Պերլինի միւս կայարանները եւ յարաճուն արագութեամբ մը մտաւ Գրանտպուրկի դաշտագետինը : Պրեսլաուի մէջ բացատրուեցաւ այս երեւոյթը: Շոգեկառքը ճամբայ ելլելէն քիչ վերջ բրիտանական օդային ուժեր անցեր էին Պերլինի երկինքէն :

Օդային ահարկու յարձակումներու առաջինն էր այս եւ կեդրոնական մասին մէջ մանաւանդ մեծ վնաս հասցուցած էր միլիոնաւոր բնակչութեամբ այս քաղաքին, որուն մասամբ խնայած էին ցարդ:

Անգամ մը եւս կրնայի օրհնել բախտս: Վերջին այցս էր այդ Պերլինի եւ Գերմանիոյ, զոր պիտի չտեսնէի այլեւս մինչեւ պատերազմի վախճանը: 1945 Հոկտեմբերին էր որ վերստին մտայ հայրենիք :

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ԴԷՊԻ ԱՆԳԱՐԱ

Նոյեմբեր 24ի յետ միջօրէին մեր «Ժ. 52»ը իջաւ Իսթանպուլի օդակայանը :

Անկարելի էր հասնիլ Անգարայի շոգեկառքին, եւ հակառակ աղմուկին որ կը լեցնէ քաղաքը ուշ գիշերուան մէջ, հանգիստ քնացայ գերմանական դեսպանատան մօտ, պանդոկին մէջ: Յաջորդ օրը հանգիստի օր մըն էր, քանի որ երեկոյեան պիտի սպասէի ճեպընթացին համար:

Պատուհանէս կրնայի դիտել ասիական եզերքը: Վոսփորի կապոյտ նեղ գիծը միայն կը բաժնէր զիս անկէ, նայուածքը կ՚անցնի Լէանտրի (Գըզ Գուլէսի) աշտարակին վրայէն եւ կը հասնի Սկիւտար, ուրկէ անդին կայ Հայտարփաշան, ուրկէ կը սկսի Պաղտատի գիծը :

Աւելի հեռուն կ՚երեւին Իշխանաց կղզիները իրենց կոնաձեւ գագաթներով եւ Ուլուտաղը, Թրքական այդ Ողիմպոսը որ իր մշտական ձիւնէ գդակը դրած է արդէն :

Այս տեսարանին խորքը կը կազմէ Մարմարա ծովը, որուն կապոյտ ալիքներուն մէջ կը սուզուի Սարայպուրնուն: Անոր ետին՝ ԱյաՍոֆիայի սլացիկ մինարէները կը նիզակեն երկինքը :

Ինծմէ վար նկարագեղ փայտաշէն տուներ եւ աւելի վարն ալ անհամար կայմեր, որոնք կ՚օրօրուին նաւահանգիստին մէջ եւ ծովուն մէջտեղն ալ մեծ շոգենաւեր, որոնք հեռուէն խաղալիքի կը նմանին :

Վերջալոյսին, շոգենաւ նստայ Ղալաթիայէն: Ժամը վեցին, ճեպընթացը կը մեկնի կայարանէն որ գերմանական քաղաքապետարաններու կրթական ոճով կառուցուած է: Գիծերը կ՚իջնէ Իսթանպուլի պարտէզներուն վրայ. ուր վարդեր կը ծաղկին տակաւին :

Ոչինչ կ՚իմանամ այլեւս, ոչինչ կը տեսնեմ, կը քնանամ արդէն: Շոգեկառքը կը բարձրանայ անտառախիտ լեռն ի վեր: Հազար մեթր բարձրանալէ վերջ ծովուն մակերեսէն, կը մտնէ փապուղիներու շարքի մը մէջ, յետոյ հրաժարելով հարուստ բուսականութենէն, կը մտնէ անծայրածիր լուռ դաշտագետնին մէջ :

Տասնըվեց ժամ ճամբորդելէ վերջ, Անատոլուի ճեպընթացը կանգ առաւ Անգարայի կայարանը որ արդիական շէնք մըն է :

Տասը վայրկեան վերջ տունս էի արդէն: Յետոյ առօրեայ աշխարհիկ տենդէն տարուած, վազեցի դեսպանատուն :

Քարտուղարուհիս ըսաւ անմիջապէս, թէ մի ոմն պարոն Փիէռ քանի անգամներ փնտռած էր զիս բացակայութեանս ընթացքին եւ ապահովաբար պիտի հեռաձայնէ այդ օրն ալ: Գիտու նշան մը էր :

(Շար.)

րին եւ Հնդկաստանի վարչապետին հետ: Ինքն ալ միշտ լաւատես է :

Մոսկուայի թերթերը կը շարունակեն կռուել տեղալ Մ. Նահանգներուն դէմ :

«ՀԱԿԱՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ» ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ

Պ. Հէրպըրտ Սթէսըն, Մ. Նահանգներու Հանրապետական կուսակցութեան ականաւոր դէմքերէն մէկը, որ դիւանագիտական պաշտօններ ալ վարած է, առջի օր ճայնասփիւռ ճառ մը խօսելով պարզեց «հակայեղափոխական» ծրագիր մը (իր բառերն են):

Այդ ծրագիրը կը տրամադրէ ապատամբութեան կոչ մը ուղղել երկաթեայ վարագոյրին ետին գտնուած ժողովուրդներուն, հետեւեալ պահանջները դնելով .

1) Անկախութիւն Ուկրայնայի, Էսթոնիոյ, Լեթոնիոյ, Լիթուանիոյ, Լեհաստանի, Չեխոսլովաքիոյ, Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ եւ Հունգարիոյ:

2) Արձակում Խ. Միութեան մէջ արգելափակուած քաղաքական կալանաւորներու :

3) Ռուս գիւղացիներուն ձգել հողերը, անոնք նախկին ստացուածներու համար (ընջում կոլխոզներու):

4) Ամբողջ աշխարհի աշխատաւորներուն իրաւունք տալ ազատօրէն բանակցելու հաւաքական պայմանագիրներու մասին :

5) Բովանդակ աշխարհի բնակիչներուն շնորհել կրօնքի ազատութիւն :

6) Ժողովրդավար եւ միացեալ Գերմանիա մը հաստատել :

7) Զինաստանի վերադարձնել Մանչուրիոյ պատկանող ստացուածքները :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Միջերկրականի պաշտպանութեան համար խորհրդակցութիւններ կը կատարուին Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ: Միջին Արեւելքի բրիտանական հրամանատարը, Սըր Պ. Ռապըրթսըն, մօտերս Անգարա պիտի երթայ, խորհրդակցելու համար: Յետոյ անգլեւամերիկեան ժողով մը պիտի գումարուի Մալթայի մէջ:

ՀԻԹԼԷՐԻ ԵՕԹԸ ԳՈՐԾԱԿԻՑՆԵՐԸ բանտէն արձակելու կամ անոնց պատիժները կրճատելու առաջարկ մը պիտի ներկայացնէ արեւմտեան Գերմանիոյ բրիտանական մարզպանը, Սըր Այվըն Քըրքփաթրիք, խորհրդակցելով իր Ֆրանսացի եւ ամերիկացի պաշտօնակիցներուն հետ: Այսպաթիւ դիւանի կը սրուի թէ չատ մը պատերազմական ոճրագործներ արձակուած են արդէն: Եօթը Պատլաւոր բանտարկեալներն են. Ռուտոլֆ Հէս, ծովակալներ Տէօնից եւ Ռաէտր, Ֆոն Նէօյրաթ, Վալթըր Ֆունկ, Ալպէրթ Շփէր, Պալտուր Ֆոն Շիրախ, որոնք Սփանտաուի բանտը կը գտնուին, Նիւրնպէրկի դատավարութենէն ի վեր :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ մէջ կը դատուին կարգ մը բարձր պաշտօնատարներ որոնք ամբաստանուած են թէ անպէտ զէնքեր գնած էին Սպանիոյ եւ Իտալիոյ մէջ, Պաղեստինի պատերազմին համար: Ամբաստանեալներուն մէջ կը գտնուին Նախարար մը՝ Թէվֆիք Ահմէտ փաշա եւ իշխան մը՝ Ապպաս Հալիմ: Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ այս ոճիրին մէջ մէկ միլիոն սթերլին շահած է այդ զինուորներուն շնորհիւ :

ԶՕՐ. ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ լրագրական ասուլիս մը առթիւ յայտարարեց թէ ամէնէն փոքր ազգն ալ հաւասար տեղ ունի ազատ աշխարհի պաշտպանութեան գործին մէջ: Գերմանիոյ վերզինման մասին եղած հարցումի մը պատասխանելով, ըսաւ.— «Այդ խնդիրը դիւանագէտներուն կը վերաբերի: Զինուոր մը իրաւունք չունի խառնուելու: 1942ին ես Լոնտոն կը գտնուէի, պատերազմը շահելու համար: Այսօր մեր պարտականութիւնն է պահպանել խաղաղութիւնը»: Զօրավարը Լոնտոնէն մեկնեցաւ, Փորթուկալ եւ Իտալիա երթալու համար :

ՏԱՍԸ ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ Թոցուցին հինգ անծանօթներ, Փարիզի բանուկ փողոցներէն մէկուն վրայ: «Սոսիէթէ Ալժերիէն տը Քրէտի» դրամատան կառքը երբ կ'անցնէր երկու պաշտօնեաներով, հեծելանուորդ մը դիտմամբ կառքին առջեւ իյնալով, գետին փռուեցաւ: Մինչ անցորդներ կը դիտէին, ուրիշ կառք մը երկու զինուած անծանօթներ մէջտեղ ելլելով Թոցուցին տասը միլիոն ֆրանքի թղթադրամ եւ երեք միլիոնի անձանօթ տոմս: Միւս մեղսակիցներն ալ օգնեցին, խուսափումը դիւրացնելու համար:

ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԻ ԵՒ ՄԵԹՐՈՅԻ ընդհանուր գործադուլի մասին անհամբեր կը սպասուի խորհրդակցութեանց (ուրբաթ): Դեռ յոյս կորսուած չէ :

ՄԻՍԻ ԳԻՆԸ չափազանց աղած ըլլալով, հաւանական է որ վերահաստատուի պետական կազինի դրութիւնը: Կարգադրիչ մը անուանուած է:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, զօր. Մարշըլ, բացարձակ անհրաժեշտութիւն պահանջեց, 18 տարեկանները զինուորագրելու եւ ի հարկին արտասահման ղրկելու:

ՆՇԱՆԱԾԷՆ լքուած եւ յղի մնացած ըլլալով, ինքզինքը սարսափելեայ կառախումբին նետեց 18 տարեկան աղջիկ մը, Ժաքլին :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս կիրակի ժամը 16էն կէս գիշեր, Cercle Militaireի սրահներուն մէջ, Place St. Augustin:

Cuban Pett et ses Cubanas Cuban boys նուագախումբը: Ճօն Պիւֆէ : ATTRACTIONS եւ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ Maison Carvenի կողմէ: Երգ ու պար:

Մուտքը 300 ֆր.:

Սեղանները ապահովել՝ հեռաձայնելով Tru. 27.35:

«ՅԱՌԱՋ»ի 25ամեակին առթիւ

Շնորհակալութեամբ ստացանք ընկեր Էտմոն Գեւորգեանէ (Փարիզ) հինգ հազար ֆրանք :

ԱՅՆՃԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Besseges (Gard)էն Պ. Մեսրոպ Տէյիրմէնճեան հազար ֆրանք կը նուիրէ Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին :

Վիէննէն Պ. Ս. Անդրեան 200 ֆրանք (նոյնպէս 200 «Յառաջ»ի):

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի 30ԱՄԵԱԿԸ

Ռոմանի մէջ, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, St. Bernard սրահին մէջ:

Կը բանախօսէ ընկ. ՍԱՐԳԻՍ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ (Վիէննէն): Գեղարուեստական նոխ բաժին : Երգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ զանազան հաճելի անակնկալներ:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի դերասանական խումբը կը ներկայացնէ երկու խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտներ :

Գինքը դիւրամատչելի գիներով :

Քաջալերեցէք Հ. Մ. Ը. Մ.ը եւ հայ մարզիկը:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Վալանսի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ կը տօնէ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ: Երգ, արտասանութիւն եւ մանկական խաղեր:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է :

Այրի Տիկին Մ. Կիւլեան եւ զաւակները խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ հօր մահը՝

Պ. ՍԵՊՈՒՀ ԿԻՒԼԵԱՆի

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր հինգշաբթի ժամը 4.30ին, Լիվրի - Կարկանի գերեզմանատունը, ուր եւ պէտք է հաւաքուիլ ճիշդ ժամուն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Գաննէօ Քաշանի մասնաճիւղը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք իրենց նուէրներով օժանդակեցին իր հանդէս խնջոյքին: Շնորհակալութեամբ ստացած է նոյնպէս Տիկին Լ. Շիրինեանէ 1200 ֆր., Օր. Ս. Տակառեանէ 400, Տիկին Ը. Նորիկեանէ 200, Տիկին Փ. Յովհաննէսեանէ 200, Տիկին Հ. Մաթէոսեան 200, Ոմն 150, Տիկին Ե. Շահպազեան 130, Ոմն 150, Պ. Լ. Տօնիկեանէ հազար ֆրանք, իր թոռնիկներուն ծննդեան առթիւ, Ոմն 500 ֆրանք: Իսկ 1570 ֆր. հաւաքուած է Պրէվանի հիւանդներուն համար:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ, ՍԷՆ ԼՈՒ.— Հ. Յ. Դ. «Ակնունի» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայանալ անդամատետրով: Բացակաները նկատի կ'առնուին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի հերթական ժողովը՝ այս շաբաթ, ժամը 20.30ին «Ահարոնեան» ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ՊՈՄՈՆ, (Մարսէյլ).— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Բացակաները նկատի կ'առնուին :

ԿՐԸՆՈՊԼ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը, 20 Յունուար ժամը 21ին, դպրոցի սրահը :

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Խրիմեան սրահը: Բոլորի ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտտոյի «Վռամեան» ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է :

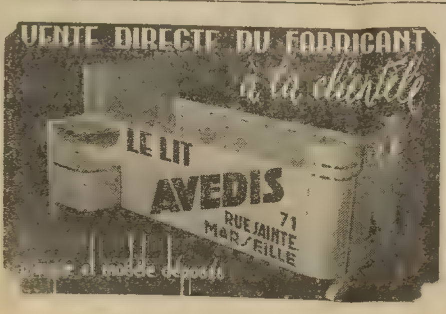
ԿԱՐՏԱՆ.— Համախարբերդցիական Միութեան Կարտանի մասնաճիւղի ժողովը այս կիրակի ժամը 2.30ին, Պ. Ա. Փանոսեանի սրահին մէջ: Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Ոչ անդամ Խարբերդցիներն ալ կրնան մասնակցիլ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Սեբաստիոյ Մուրատ Ռսուումնասիրացը Մարտ 18ի կիրակի իրիկունը կը տօնէ «Վարուժան»ի եւ «Մեծարենց»ի Օրը, Սալ տը Ժէօկրաֆիի մէջ:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ կը տօնէ այս կիրակի ժամը 2էն 6, Յոյներուն սրահին մէջ, ռիւ Պօնֆուա:

Գեղարուեստական բաժին, շարժանկար Սինէ Ղազոյի կողմէ եւ Կաղանդ Պապան :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1926
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63
Vendredi 19 Janvier 1951 Ուրբաթ 19 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6360–Նոր շրջան թիւ 1771

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՃԱԿԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

Մասնաւորապէս Քորէայի վերջին ճախողանքներէն ի վեր, նորէն գլուխ բարձրացուցած են մեկուսացման քարոզիչները, Մ. Նահանգներուն մէջ:

Ընթերցողները կը յիշեն անշուշտ հանրապետական վարիչի մը, Պ. Թէֆթի յայտարարութիւնները, որոնք այնքան աղմուկ յարուցին, Ամերիկայի թէ Եւրոպայի մէջ :

Շատ աւելի յառաջ գնաց ուրիշ երեւելի մը, Պ. Հուվըր, նախկին նախագահ եւ երբեմնի վերատեսուչը Եւրոպայի պարենաւորման :

Հուվըրի վերջին ճառը այնքան դառնութիւն պատճառեց որ, պատասխանատու անձեր ստիպուեցան դրիչ շարժել եւ «կարգի հրաւիրել» զայն:

Դեռ երէկ, Պելժիոյ նախկին վարչապետն ու արտաքին նախարարը, Պ. Սփաք, որ միջազգային համբաւ կը վայելէ եւ այժմ նախագահն է միացեալ Եւրոպայի խորհրդակցական ժողովին, չափաւոր այլ կծու պատասխան մը կուտար եւրոպական եւ ամերիկեան մամուլին միջոցաւ :

Այս տողերը գրածատեն աչքի առջեւ չունինք Հուվըրի ճառին բնագիրը: Բայց Սփաքի պատասխանը կը լուսաբանէ խնդիրը :

Ինչպէս կ'երեւայ, Նախկին Նախագահը խստօրէն քննադատած է Եւրոպացիները, քաղաքական թէ տնտեսական տեսակէտով:

Իբրեւ թէ, անոնք ոչինչ ըրած են իրենց ազգային պաշտպանութեան եւ տնտեսական վերակազմութեան համար, եւ կը սպասեն որ Ամերիկան փրկէ զիրենք :

Եւ անմիջապէս կը թելադրէ որ Ամերիկացիները իրենց ճիգը սահմանափակեն միայն արեւմտեան կիսագունդին պաշտպանութեան մէջ :

Ուրեմն, մեկուսացում, ինչպէս տարիներ առաջ: Քաղաքականութիւն մը որ մեր մուխն ալ մարեց, առաջին Աշխարհամարտին ...

Արդարեւ, երբ Ուիլսըն անկարելին կը փորձէր Հայաստանի հոգատարութիւնը կամ գոնէ ամբողջացումը յաջողցնելու համար, բազմաթիւ ամերիկացի երեւելիներ եւ գեղին մամուլը կրակ տեղացին: Ըսին թէ նախագահը յիմարացեր է եւ կ'ուզէ Հայաստանի լեռներուն մէջ կոտորել իրենց զաւակները ...

Եւ բարեպա՜շտ Ամերիկացիները փոխացան կաթ եւ ալիւր ղրկելով, իրենց միսիոնարներուն հետ: Ինչպէս ուրիշ պարագաներու մէջ :

Աւելորդ է բացատրել թէ՝ Թէֆթի, Հուվըրի եւ ուրիշներու ելոյթը ծածուկ ծալքեր ալ ունի : Յաճախ ընտրական պայքարներ են որ տուն կուտան այս կարգի արտայայտութեանց :

Եւ սակայն, այս ալ ախտանշան մըն է, եւ կրնայ ճակատագրական հետեւանքներ ունենալ, ինչպէս կը բացատրէ Պելժիոյ նախկին վարչապետը (ընկերվարական):

Մանաւանդ որ, ելոյթը տեղի կ'ունենայ ճիշդ այն պահուն երբ չափազանց պղտորած է միջազգային հորիզոնը, իսկ Եւրոպան դեռ երկար ժամանակի կը կարօտի, իր պաշտպանութիւնը զօրացնելու եւ փոթորիկը կանխելու համար :

— « Ի՞նչ տարօրինակ միտք, աւելի ճիշդ՝ ի՞նչ մոլորութիւն ճիշդ այս պահին ընտրել, տապալեցէք քաշուելու եւ իրական պատեհութիւն մը ընծայելու համայնավարներուն որպէսզի նուաճեն Եւրոպան եւ անշուշտ Ափրիկէն: Ա՞յս է Պ. Հուվըրի ուզածը:

Դեռ աւելի բաց խօսելով.

— « Եթէ այս խորհուրդը լսեն, Եւրոպան ինքն իր գլխուն մնալով, պիտի սուզուի յուսահատութեան եւ համակերպութեան ամենի ալիքի մը մէջ: Այն ատեն Խ. Միութիւնը կրնայ կատարեալ ազատութեամբ ընտրել նախայարձակումի մը ժամը, քանի որ վտանգները նուազագոյն աստիճանին իջած պիտի ըլլան: Անշուշտ ասիկա անմիջական աղէտ մը պիտի ըլլայ Եւրոպայի համար . բայց Պ. Հուվըր ի՞նչպէս չի տեսներ որ ուշ-կանուխ աղէտ մը պիտի ըլլայ նաեւ Մ. Նահանգներուն համար» :

Տարակոյս չկայ թէ Ամերիկայի ոչ միայն վարիչները, այլ եւ ժողովուրդը խորապէս կը զգան այս աշխարհասասան վտանգը: Այլապէս, ինչո՞ւ ուրեմն — ձեռքով պիտի խրէին Եւրոպայի լաբիւրինթոսին մէջ, անհնարին զոհողութիւններով :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՈՎ ՈՐՈՒ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ

Աստուածաշունչէն գիտեմ թէ Յովնան նախ մերժեց Եհովային սպառնալիքները կարդալ Նինուէի ժողովուրդին գլխուն, բայց կէտ ձուկին փորին մէջ կարճ բնակութենէ մը ետքը՝ յօժարեցաւ քարոզել եւ սպառնալ զորս դու պատուիրեցեր:

Հիմա չեմ գիտեր թէ Նազար աբեղան ե՞րբ սկսաւ քարոզել եւ սպառնալ,— կէտ ձուկին փորը մտնելէն առա՞ջ թէ ետքը: Իրազեկներ կը պնդեն թէ մեր նոր մարգարէն, որ հին réfractaire մըն է ըստ Մարքսի աւետարանին, բարուք համարեց սպառնալ մեզի՝ Երեւանի մէջ կարճ բնակութենէ մը ետքը :

Արդ, ահեղն Եհովա, որ կը հրամայէ Յովնանի՝ երթալ մարգարէանալ Նինուէի կործանումը, այնքան չար եւ անգութ չէ որքան մեր Նազարը : Երբ Յովնան կը նեղանայ՝ որ Եհովա չորցուց դդմենին, պատասխան կը ստանայ.

— Ա՛, կը ցաւիս՝ երբ չորցուցի դդմենին, զոր դուն չէիր տնկած եւ որուն ջուր չէիր տուած, Ուրեմն, ի՞նչպէս կրնաս հաւատալ թէ պիտի երբեք չխնայեմ Նինուէի, այդ մեծ քաղաքին, ուր կ'ապրին 120 հազարէն աւելի բնակիչներ, զորս ե՛ս եմ ստեղծած:

Այնպէս ալ, երբ կը տեսնեմ որ Նազար կը սպառնայ Դաշնակցականներուն, կը հարցնեմ, Եհովային նոյն պատճառաբանութեամբ.

— Նազար, որ գազազեր ես այդքան, դո՞ւն ստեղծեցիր այս մարդիկը, դո՞ւն տուիր անոնց հացը ջուրը, դո՞ւն օգնեցիր անոնց զարգացման եւ բարգաւաճման: Եւ ինչո՞ւ կը չարանաս այդքան, դո՞ւն միայն խելք ունիս, դո՞ւն միայն արտօնուած ես կառավարելու, դո՞ւն միայն ազատ ես տեսակէտ բանաձեւելու : Վերջապէս, գիտե՞ս թէ ի՛նչ է ազգը,— կուսակցութիւն մը որ ապրեր է, գործեր է , տառապեր է վաթսուն տարի,— քանի՞ տարեկան ես դուն,— կուսակցութիւն մը որ Քրիստափորներ է տուեր եւ Զաւարեաններ, Վարուժաններ է ծներ եւ Սիամանթօներ, ի՞նչ յանդգնութեամբ կ'անուանես հայրենադաւ եւ ոճրագործ: Մենք այդ բառերը լսած ենք ցարերու եւ սուլթաններու պաշտօնեաներուն բերնէն, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը անջատելու համար ժողովուրդին հոգիէն,— դո՞ւն ալ կը փորձես ատիկա: Քննադատել Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իբրեւ ընդդիմադիր մտաւորական, պարկեշտ գործ է անպայման, բայց վարկաբեկել կուսակցութիւն մը որ ժողովուրդի մը հոգիէն է ծնած՝ ցոյց կուտայ աբեղան մակարդը աւրուած Հայու նկարագիր :

Գիտե՞ս թէ ի՛նչ կը նշանակէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւն .

— Հայութեան կէսը, եթէ ոչ աւելին: Հայոց պատմութեան ամէնէն պանծալի եւ վաւերական գլուխը, եթէ ոչ աւելին :

Սպասէ որ բացատրեմ : ԱՐԱՋ

ԳԱՐԵԳԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Պուէնոս Այրէսէն ստացուած 13 Յունուար թուակիր նամակէ մը կը տեղեկանանք թէ Թուրքիոյ Հայոց նորընտիր պատրիարքը, Գարեգին արք. Խաչատուրեան քանի մը շաբաթէն օդանաւով պիտի մեկնի Պրազիլիա, անկէ Իտալիա, առանց հանդիպելու Փարիզ, ինչպէս ծրագրած էր նախապէս:

Պատրիարքը Իտալիա պիտի հասնի Փետրուար 23ին եւ հոն պիտի մնայ մինչեւ մարտ 1 կամ 2: Յետոյ դարձեալ օդանաւով ուղղակի պիտի մեկնի Պոլիս :

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ բժիշկը, Սիլպերշթայն, հրաժարեցաւ, առարկելով թէ չափազանց կը յոգնի 650 երեսփոխաններ եւ հարիւրաւոր պաշտօնեաներ խնամելու համար: Լիոնի բժշկական համալսարանին վերատեսուչը, Պ. Հէրման, հրապարակաւ կ'ամբաստանէ զայն թէ սուտ խօսած եւ վատօրէն խաբած է զինքը, թէ բժշկական վկայական չունի եւն.:

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ պայմանագիրը գործադրելի է Յունուար 12էն ի վեր, համաձայն Ազգաժողովի պաշտօնական գեկոյցին :

Չինաստան մերժեց Ազգաժողովին առաջարկը

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՆ ԱԼ ԻՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ ԱՆԸՆԴՈՒՆԵԼԻ ԿԸ ՆԿԱՏԵՆ

Կարմիր Չինաստանը վերջապէս պատասխանեց Ազգաժողովի Յունուար 13 թուակիր հրաւէրին, մերժելով անոր առաջարկած հինգ պայմանները՝ կրակը դադրեցնելու համար :

Չինաստանի պատասխանը, որ ստորագրուած է Չու Ան Լայի կողմէ (վարչապետ եւ արտաքին նախարար), կը յայտարարէ.

— « Յանուն Չինաստանի ժողովրդական հանրապետութեան կառավարութեան ձեզի կը յանձնեմ հետեւեալ պատասխանը.— Չինաստանի ժողովրդական հանրապետութեան կեդրոնական կառավարութիւնը միշտ այն տեսակէտն ունեցած է եւ ունի թէ Քորէայի պատերազմին արագ լուծումը պէտք է փնտռել բանակցութիւններ կատարելով շահակից պետութեանց միջեւ, եւ քաշելով բոլոր օտար զինուորները եւ Քորէայի ներքին խնդիրները կարգադրելով բուն իսկ քորէացի ժողովուրդին միջոցաւ, ամերիկեան զինուորները ետ քաշելով Ֆարմոզայէն եւ Ազգաժողովին մէջ ընդունելով Չինաստանի ժողովրդական հանրապետութեան ներկայացուցիչները: Այս սկզբունքները յիշուած են իմ 1950 Դեկտ. 22 թուակիր յայտարարութեանս մէջ :

« Այդ սկզբունքներուն էական կէտը միշտ այն է թէ շահակից պետութեանց միջեւ բանակցութիւնները պէտք է կատարուին կրակը դադրեցնելէ վերջը միայն. բայց կրակի դադարման միակ նպատակն է պահ մը շունչ առնել տալ Ազգաժողովի զօրքին: Եթէ կրակի դադարումը պիտի կազմակերպուի առանց նախապէս բանակցութիւններ կատարելով պայմանները ճշդելու, կրակի դադարումէն վերջ բանակցութիւնները յաւիտենապէս պիտի շարունակուին միջազգային վիճաբանութեամբ, առանց ամենափոքր խնդիր մը լուծելու »:

Այս յառաջաբանէն վերջ, Չինաստանի վարչապետը պայմաններ կ'առաջարկէ, Քորէայի խնդիրը եւ Ասիոյ վերաբերեալ միւս կարեւոր հարցերը լուծելու համար: Այդ պայմանները արդէն արձանագրուած են յառաջաբանին մէջ,— Քորէայէն քաշել բոլոր օտար զինուորները, Ֆորմոզայէն հեռացնել ամերիկեան զօրքը եւն.: Ասոնք նախապայմաններ են բանակցութեանց համար, որոնց պիտի մասնակցին եօթը պետութիւններ,— Չինաստան, Խ.Միութիւնը, Մ.Նահանգներ, Բրիտանիա, Ֆրանսա, Հնդկաստան եւ Եգիպտոս:Կ'առաջարկուի նաեւ որ 7 պետութեանց բանակցութիւնները կատարուին Չինաստանի մէջ: Կարճ խօսքով, յաղթականի պայմաններ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ ԴԻՐՔԸ

Այս պատասխանէն մէկ ժամ վերջը, որ ուղղուած էր Ազգաժողովին, Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը պահանջեց անմիջապէս նիստի հրաւիրել Քաղաքական Յանձնաժողովը:

Արտաքին նախարարը, Պ. Էչիսըն, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ այս առթիւ .

— « Համայնավար Չինաստանի պատասխանը կատարեալ մերժումն է «կրակը դադրեցնելու» առաջարկին զոր Ազգաժողովը պահանջեց յունուար 13ին: Մ. Նահանգներու կառավարութեան համար անընդունելի են Չինաստանի հակաառաջարկները եւ ուրեք տարակոյս չունիմ թէ անընդունելի պիտի ըլլան նաեւ Ազգաժողովին համար, ընդհանրապէս »:

× Պատասխանելով թղթակցի մը հարցումներուն, Պ. Էչիսըն բացատրեց թէ շատ բան փոխուած է 1949ի ամառէն ի վեր, «երբ չէինք նախատեսեր թէ անհրաժեշտ պիտի ըլլայ ամերիկեան զօրք ղրկել Եւրոպա: Ռուսերը սաստկացուցին իրենց ճնշումը ամբողջ աշխարհի մէջ, հիւլէական պայթում տեղի ունեցաւ Խ. Միութեան մէջ, եւ Քորէայի խնդիրը ունեցանք: Ուրեմն կացութիւնը կը պահանջէ նոր քննութիւն մը» :

× Հնդկաստանի վարչապետը, Նեհրու, որ Փարիզ կը գտնուի, անկարելին կը փորձէ խաղաղութիւնը ապահովելու համար: Չինաստանի պատասխանէն առաջ, իմացած ըլլալով որ Մ. Նահանգները պիտի պնդեն նախայարձակ հռչակել կարմիր Չինաստանը, Պ. Նեհրու յայտարարեց.

— « Այդ պահանջը պիտի փակէ ամէն դուռ խաղաղ կարգադրութեան մը համար: Պէտք է զգուշանանք այդ ձեռնարկէն, նոյնիսկ եթէ Չինաստան մերժէ դադրեցնել կրակը: Նոր ուժ մը գոյութիւն ունի Չինաստանի մէջ: Պէտք է նկատի առնենք այս պարագան: Շատեր կը մերժեն ընդունիլ այս իրականութիւնը» :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՍԱԿԸ բարձրացած է արտասահմանի համար, Յունուար 17էն ի վեր:

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ հանդարտութիւն կը տիրէր առջի օր: Լուրի մը համաձայն, Մ. Նահանգները որոշած են 60.000 նոր զինուոր ղրկել երկու ամսուան ընթացքին :

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻՆ ՇՈՒՐՋ

Ա.

Նախ խոստովանիմ :

Գաղթականութեան ընթացքին Քէօթահիոյ մէջ 4 — 5 տարի դպրութիւն ըրած եմ թէեւ, բայց մեծ հաւատացեալ մը եղած չեմ : Այսինքն՝ ամէն կիրակի եկեղեցի վազել եւ քարերը մաշեցնել ծընրադիր, այդ ըրած չեմ : Ժամանակ մը նոյնիսկ երիտասարդական նորութիւններու հետեւելով, խառնուած եմ անտարբերներու հօտին : Տարիներու հետ եւ մանաւանդ Եւրոպան տեսնելէ վերջ վերադնահատման ենթարկած եմ դիրքս Եկեղեցիին հանդէպ :

Այսօր, անվերապահ կեցած եմ մեր Ազգային Եկեղեցիի կողքին, որպէս մեր ինքնապաշտպանութեան գլխաւոր յենարաններէն մին : Հարուստ է ան իր գեղեցիկ շարականներով, հայրենաւէր Հայրապետներու շունչով օծուն իր խորաններով, իր ծէսերով : Կը փշաքաղուիմ երբ տունօրհնէքը կը կատարուի տանս մէջ եւ աչքերս կը լեցուին, երբ շաբաթ իրիկունները մայրս խնկամանը կը պտտցնէ տանը չորս կողմը :

Աւելցնեմ նաեւ : Ամուսնացած՝ մեր Եկեղեցիին միջոցաւ, հանգուցեալ Տէօվլէթեան քահանայի ձեռքով, երեք զաւակներս մկրտուած են անոր Սուրբ Աւազանին մէջ : Կնքահայր՝ երեք զոյգերու եւ ութ սանիկներու (իններորդը մօտ օրէն), բոլորն ալ նոյն եկեղեցիէն անցած : Ասկէ զատ, եղբայրներով, քոյրերով եւ մեր եօթը զաւակներով յարգած ենք կրօնական սովորութիւնները ու մեր տուրքը տուած կրօնքին : Հետաքրքիր էի իմանալու թէ, կիրակի օրուան բազմութեան մէջ քանի՞ հոգի կրնային այսպիսի փաստեր բերել : Qui dit mieux?, ինչպէս պիտի ըսէր Ֆրանսացին :

Այս քիչ մը երկարապատում յառաջաբանը իբրեւ պատասխան մեռասաներորդ ժամու «եկեղեցասէր» բարեկամներուս :

Հարիւրաւոր ժողովներու մասնակցած եմ, բայց Կիրակի օրուան ժողովին նմանը տեսած չէի : Ոմանք՝ համերաշխութեան ապացոյց մը տեսան այդ իրողութեան մէջ եւ մատի ծայրով արցունքի կաթիլ մը սրբեցին : Ուրիշներ մեր «քաղաքակըրթութիւն» վերագրեցին : Ես ու բարեկամներս ժողովուրդի կողմէ անտարբերութիւն տեսանք հոն : Հայրենակցականի մը պարզ նիստին մէջ 5—6ժամ կոկորդ պատռելու ատիճան կը պոռանք, եւ մէկ ժամէն կը լրացնենք Եկեղեցիի բազմաճիւղ աշխատանքներու վիճաբանութիւնը :

Չեմ ըսեր թէ, պէտք է կռուէինք, մազ — պեխ փետտէինք, բայց լայն, սպառիչ, շինիչ վիճաբանութենէն անկասկած աւելի լոյս կը ծագէր եւ ընդհանուր գործը կ'օգտուէր : Քաղաքավարութեան, փոխադարձ տեսակէտներու յարգանքի սահմաններուն մէջ կրնանք նոյնիսկ ձայն բարձրացնել, պոռալ : Վնասը անտարբերութենէն կու գայ եւ այն օրը՝ երբ այդպիսի ժողովներ վերջացնենք համերաշխաբար, հինգ վայրկեանի մէջ, այդ սեւ օրը գաղութները հալած պէտք է նկատել :

Կիրակի օր, եկեղեցիին մէջ, ընտրական իրաւունքներու տարրական կանոնները անգամ մը եւս խաչուեցան՝ Խաչեցեալին առջեւ : Թէ ինչո՞ւ : Քիչ վերջը :

`Մինչ այդ, փակագիծ մը : Գլուխս կը խոնարհեմ հաճոյքով մեր անձնական չարքային ընկերներու առջեւ : Ուժը այդպէս կը հասկնանք մենք : Արթուն, հանդարտ, կարգապահ : Լաւ է որ չպատասխանեցին դրդութիւններուն : Եթէ կռիւը սկսէր, բուրդի պէս կրնային գզել հակառակորդները : Չէզոքները իրենց աչքերով տեսան թէ ո՛վքեր են անկարգութիւններ յարուցանողները :

Առաջին անգամ էր որ ներկայ կ'ըլլայի եկեղեցական ժողովի մը եւ հասայ՝ երբ զեկուցաբերը վերջին անգամ ըլլալով խօսք կ'առնէր : Պատասխաններէն մօտաւորապէս ենթադրեցի, թէ ինչ ըսած է ընկերս՝ Խաչիկը :

Գ. Ս. Քարեանի բացատրութիւնները գոհացուցիչ չէին : Իրեն հանդէպ համակրութիւնս կը սկսի Պոլսէն : Դեռ ականջիս կը հնչեն Անկախութեան Փոխառութեան առթիւ խօսած իր գեղեցիկ ճառերը : (Պէտք է ընդունիլ, կարող իրաւաբան է, նուրբ վիճաբանող ու տրամաբանող) :

Համաձայն չենք իրեն հետ, երբ եղած քըննադատութիւնները կը նկատէ մանրամասնութիւններ, երկրորդական, անկարեւոր հարցեր : Այնքա՛ն պզտիկցուց, հալեցուց նշուած թերութիւնները, որ քննադատողը՝ եթէ չըլլար կուսակցական ջիղ ունեցող մէկը, թերեւս ներողութիւն խնդրէր ըսածներուն համար :

Արդ, անգամ մը եւս հրապարակաւ դնենք այդ « պզտիկ » հարցերէն մէկ քանին եւ քննենք թէ ո՛ր աստիճան մանրամասնութիւն կարելի է նկատել զանոնք :

Չեմ խօսիր քուէներու ստուգման մասին : Մեծ պետութիւններն անգամ, հակառակ բոլոր զգուշութիւններուն, խարդախութիւններ երբեմն կը հանեն ընտրական պայքարներու ատեն : Չեմ կարծեր որ բոլոր քուէարկողներու ողջ կամ մեռած ըլլալը ճշդուած ըլլայ : Պէտք է միջոցներ ձեռք առնել նուազագոյն աստիճանին իջեցնելու համար այս անհամութիւնները : Կարգ մը նամակներու մէջ մէկ կողմի ցանկերը դրուած են : Վարչութեան իրաւունքը եւ պարտականութիւնն է փնտռել պատասխանատուները :

Քիչ մը աւելի պատասխանատու գործ է Կըրթականը : Ցանցը որքան լայն ըլլայ, որքան ժողովրդական, այնքան կ'օգտուի համայնքը : Կարելի չէ՞ արդեօք թերթերու միջոցաւ հրաւիրել թեկնածուները եւ առանց կանխակալ կարծիքներու բաժնել պաշտօնները :

Ուսուցիչ — ուսուցչուհի մը կրնայ Դաշնակցական, չէզոք կամ ռամկավար ըլլալ ու միեւնոյն ատեն լաւ ուսուցիչ :

Ազգ. Տան մասին տրուած բացատրութիւնը իր մէջ կը պարունակէր իր դատապարտութիւնը : Եթէ չեմ սխալիր, Եկեղեցիին կը պատկանին բաժնեթուղթերու հարիւրէն 50 — 51ը : Ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ, Ազգ. Տան մէջ ժողովասրահ ունենալու իրաւունքէն կը զրկուին, նոյն ազգին զաւակներէն կազմուած Կապոյտ Խաչը, Նոր — Սերունդ, Թատերական խումբ, նոյնիսկ Սիփան երգչախումբի նման միութիւններ : Ըսուեցաւ թէ Վարչական ժողովը խնդիր ունեցած է այդ մասին Ազգ. Տան վարչութեան հետ : Կան փոխանակուած նամակներ : Հրապարակաւ ճշդել իրաւունքներու սահմանը հարիւրէն 50ը կամ 51ը կը պատկանի Կրօնական Ընկերակցութեա՞ն թէ անոր անդամ անհատներու : Առաջին պարագային՝ չափազանց մեղադրելի է միակողմանի դիրքը, երկրորդ պարագային՝ կ'առաջարկեմ հարցը լուծել հետեւեալ ձեւով.— Փոխել Ազգ. Տուն անունը եւ դնել Վարձու Սրահներու Հայկական Բաժնետիրական Ընկերութիւն : Նպարեղէնի, կօշիկի ընկերութիւններէն հաշիւ պահանջելու իրաւունք չունինք, նոյնը կ'ընենք նաեւ Ազգ. Տունէն :

Շուտափոյթ լուծումի կարօտ խնդիրներէն է ծրագիր — կանոնագրի փոփոխութիւնը : Ձեռքի տակ ունեցածս կը կրէ թէեւ 28 Մայիս 1947 թըւականը, բայց կ'ենթադրեմ թէ հինի մը ընդօրինակութիւնն է որոշ բարեփոխումներով : Ծրագիրը շինուած է այն երանելի՛ օրերուն, երբ քանի մը հարիւր հոգիի կը հասնէր փարիզահայ գաղութը : Մարդոց մտքէն չէր անցներ թէ, օր մը տասնեակ հազար հայրենակիցներ դժբախտութիւնը պիտի ունենային իրենց հայրենիքի ծուխը լքելու եւ Փարիզ ապաստանելու : Նախկին 50 ընտրողներուն դէմ, ներկայիս կան 3—4000 ընտրողներ :

Թոյլ տուէք քանի մը գործնական եւ յստակ առաջարկներ ընել :

ՀՐԱՆՏ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

Բռմաստանի (Պիրմանիա) հայ գաղութը

Հնդկաստանի առաջին հայ գաղթականը ծանօթ է Եդեսիացի Մար Թովմաս անունով : Հոն գացած է 745ին : Անտիոքէն եպիսկոպոսներ, քահանաներ եւ քրիստոնեայ գաղթականներ տարած է Մատրասի սահմանները եւ Մալաբարի իշխաններու արտօնութեամբ քրիստոնէական եկեղեցիներ եւ վարժարաններ հաստատած է Գրանակոր քաղաքին մէջ : Այս եկեղեցին իր գոյութիւնը պահած է մինչեւ ԺԹ. դար, երբ Փորթուկալցի Ցիսուսեաններ կաթոլիկութեան դրոշմը դրին անոր վրայ :

Հայ գաղթականութեան հետքերը տարածուեցան մինչեւ Բրմաստանի հորիզոնները : Պիգու, Ամարապուրա եւ Աւա, որոնք ժամանակին արքայանիստ քաղաքներ էին, եղան հայ վաճառականներու ոստանները : Աւա քաղաքին մէջ կային բաւական թիւով Հայեր, որոնք ունէին եկեղեցի եւ քահանայ :

Առաջին հոգեւորականը Էջմիածնի Մովսէս վարդապետն էր, որուն յաջորդեցին ուրիշներ :

Նոյն օրերուն Հայերը եւս ունէին կարեւոր դիրք եւ թագաւորական տան ու կալուածներու հազարապետներ կը կոչուէին, որոնցմէ Նիկողայոսը թագաւորի գանձապետն էր : Անոնց ձեռքն էր ամբողջ վաճառականական ասպարէզը, մանաւանդ քարեղէն ակունքներու : Մինչեւ այսօր ալ կան Հայերու գերեզմանաքարեր, որոնց երկուքը կը պահուին Ռանգունի կառավարական թանգարանը :

Բրմաստանի հայ գաղթականութիւնը փոխադրուեցաւ Սիրիամ, իր նաւահանգիստի յարմարութեամբ եւ ուր 60 տուն Հայ կը յիշուի : Անոնք հիմնեցին փայտաշէն եկեղեցի, նախաձեռնութեամբ Ջուղայեցի Նիկողոյոս Աղայլարենցի, որ կը կարծուի թէ նոյն արքունական գանձապետն էր : Հոս ալ Հայերը առաջնակարգ առեւտրական դիրքի տիրացան :

Վերջերս Սիրիամի մէջ երեք տապանաքարեր, որոնք կը պահուին Ռանգունի անգլիական թանգարանը, կը կրէին 1725, 1732, եւ 1737 թուականներու արձանագրութիւններ :

Ասկէ վերջ Ռանգունը կը դառնայ հայ գաղթականութեան բնակավայրը եւ հայ ազգի վէգիր Գրիգոր կը շինէ փայտաշէն եկեղեցի մը, որ կը կործանի 1824 — 1826ին, անգլեւբրմա պատերազմի օրերուն : Այդ եկեղեցին ունէր 60 տուն ժողովուրդ, շուրջ 300 հոգի, առեւտրական բարւոք վիճակի մէջ :

1942ի համաշխարհային երկրորդ պատերազմին երբ Ճափոն գրաւեց Բրմաստանը, Հայերը ցրուեցան Հնդկաստանի մէջ : Ցետոյ ոմանք վերադարձան : Հայկ. եկեղեցին եւ քահանայի բնակարանը ռմբակոծուելով, քարուքանդ եղան : Վերադարձող Հայերը նորէն շինեցին եկեղեցին, իսկ քահանայի բնակարանը աւերակ մնալով, դժուար է քահանայ հրաւիրել : Աթոռակալ Գ. Յովակիմ Ստեփանոսեան, իբրեւ կիսասարկաւագ ամէն կիրակի առաւօտ հասարակ եկեղեցական պաշտամունք կը կատարէ :

1850ին իշխան Սարգիս Մանուկեան եւ Խոջա Փանոս Քալանտարը մեծ եւ նշանակալից դեր կատարեցին Արեւելեան Հնդկաստանի Ընկերութեան եւ հնդկական կառավարութեան մէջ : Իշխան Սարգիս Մանուկեան իր բարձր դիրքի շնորհիւ շատ գնահատելի ծառայութիւն ըրաւ անգլիական եւ բրմայական ազգերու քաղաքական գործերուն մէջ : Ան Կալկաթայի Հայոց Ճեմարանին մէջ 15 աշակերտի ուսման ծախքը կը վճարէր : Անոր մահէն վերջ իր տղան, Գրիգոր կը կարգուի հրամանատար անգլիական կայսերական նաւերու : Յովհաննէս Սարգիս շինել տուած է տասներկու առագաստանաւեր որոնց երկուքին անունները են « Յովհաննէս Սարգիս» եւ «Յովսէփ Մանուկ» :

Մէկ դար ամբողջ Բաղդասարեանց վաճառատունը ներքին թէ արտաքին առեւտուրի մէջ համբաւաւոր եղած է : Նմանապէս Առաքել Մարտին եւ ընկերութիւնը իրենց ճարտարապետական արհեստով ու մասնագիտութեամբ եւ աւելի քան յիսնամեայ գոյութեամբ ամբողջ Բրմաստանի մէջ, մանաւանդ Ռանգունի, շինարարն ու բարեկարգիչը կը համարուին իրենց բազմաթիւ շէնքերով ու ապրանքներով :

Հիմնադիրներէն մէկն է նաեւ «Burma Mining Corporation» ընկերութեան :

Մինասեան գերդաստանը գաղութի ամենահինն է : Վրթանէսեան ընտանիքը իր օրէնսգիտական հմտութեամբ ու գործունէութեամբ երկար տարիներ մեծ ազդեցութիւն ունէր : Իր մայրը, տիկին Մարիամ Վրթանէսեան եւ քոյրը՝ Տիկին Դիանա Ազարէկ Աբգար ծանօթ են իրենց բարեգործութեամբ : Նմանապէս Գասպար եւ ընկ. (Տէր Գասպարեան եւ Գրիգորեան), Յովհաննէս Աստուածատուրեան, Սիմէոն Տէր Անդրէասեան եւ Տիգրան Խաչատրեան ծանօթ անձնաւորութիւններ են իբրեւ բարեգործ, բարեկարգիչ եւ պահապան Հայ. եկեղեցիի :

ՄԻՔԱՅԷԼ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ պտղաբուծութեան ճիւղը մեծ աշխատանք կը տանի, որպէսզի պտուղի մեծ բերք՝ ստացուի, ծովու մակերեսէն 2000 մեթր բարձրութեան վրայ : Այդպիսի աշխատանքներ տարուած են Սեւանի եւ Արդէկի եւ այլ կլիմայական խիստ վայրերու մէջ, ուր օգտագործուելով Միչուրինեան մեթոտը, ձեռք բերուած է խնձորի, բալի, խաղողի ու տանձի առատ բերք : Վերջերս Ծովինար գիւղի կոլխոզնիկները օգտագործելով Միչուրինեան հողակենսաբանական (ակրօ — բիօլոգիական) մեթոտները, ստացած խնձորի նոր տեսակներ : Իւրաքանչիւր խնձոր կը կշռէ 400—500 կրամ : Ներկայիս Խ. Հայաստանի 11 լեռնային շրջաններու մէջ կը մշակուին Միչուրինեան այգիներ :

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ նախարարութեան որոշման համաձայն, Մեղրիի, Շամշատինի եւ այլ շրջաններու գիւղերը պիտի ունենան լայն ասֆալտապատ փողոցներ, ջրմուղներ, կինօթատրոն (սինէմա), թատրոնի եւ հանգստեան դարաստաններ, իսկ կոլխոզնիկներու համար պիտի շինուին 2 — 3 յարկանի շէնքեր : Այս քաղաքներու յատակագծերը պատրաստած են հանրապետութեան երիտասարդ ճարտարապետներէն Դաւիթեան, Գրիգորեան եւ Հայրապետեան, որոնք իրենց լաւ աշխատանքի համար ճարտարապետութեան նախարարութեան կողմէ ստացան Ա. կարգի մրցանակ :

ՍԱՅԱԹ ՆՈՎԱ պատմական թատրերգութիւնը զոր գրած է թատերագիր Աւճեան, վերջերս ներկայացուցած է Թիֆլիզի մէջ : Սայաթ Նովայի գրական, երաժշտական եւ հանրային կեանքը, միշտ հարազատ մնալով իր շրջանի բոլոր իրադարձութեանց, սկսեալ Հերակլ թագաւորի պալատի կեանքէն, մինչեւ Մահմուտ Խանի արշաւանքը Թիֆլիսի վրայ : Աւճեան գեղեցիկ կերպով

800 յլուած Հայեր Մալաթիոյ մէջ

ԽՄԲ.— Պոլսոյ «Մարմարա» թերթէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (9 Յունուար).

Դեկտեմբեր 31 Կիրակի եւ Նոր Տարին Բշ. օր Ս. Կիրակոս մատուռին մէջ պատարագ տեղի ունեցաւ նորահաս դպիրներու մասնակցութեամբ: Հաւատացեալներու խուռն բազմութիւն մը լեցուցած էր տաճարը: Հոգեւոր հովիւը, Արսէն քհնյ. գեղեցիկ քարոզ մը խօսեցաւ եւ մասնաւորաբար ըսաւ.

— Ս. Ծնունդը կը մօտենայ, խռովներ հաշտուեցէք, հաշտութիւն կնքեցէք, մէկզմէկ սիրեցէք, Պօղոս առաքեալը ինչպէս որ կ'ըսէ.«Որդեակ իմ, մի լքաներ խրատս»: Դուք ալ ձեր մանրներուն (պզտիկներուն) խրատ տալով օրէնքի եւ կրօնքի իմաստը սորվեցուցէք եւ սիրցուցէք»:

Յետոյ շնորհաւորեց Նոր Տարին եւ մաղթեց որ Նորը իր հետը բարին բերէ եւ օգտակար ըլլայ: Օրհնեց յիշատակը բարերարներուն, արեւշատութիւն մաղթեց Հանր. Նախագահին եւ աւագանիին, ու աշխարհի խաղաղութեան համար միաբերան աղօթքի հրաւիրեց բոլոր հաւատացեալները:

Ս. Կիրակոսի թաղականութիւնը, ընտրովի կազմուած է հետեւեալ հինգ հայրենակիցներէն. — Պ. Պ. Յակոբ Խաչատուրեան, Յովսէփ (հողագործ), Սարգիս Մարկոսեան, Գառնիկ Կիրակոսեան եւ Հրանտ Մինասեան: Դժբախտաբար դեռ այս ընտրութիւնը չէ վաւերացուած կառավարութեան կողմէ, այնպէս որ մատակարարութիւնը կը մնայ միւթէվէլլին ձեռքը:

Տիարպաքըր քաղաքի երկրորդ եկեղեցին Ս. Սարգիսը, մօտ օրէն Իսթիմլաք կ'ըլլայ, նկատելով որ կառավարական ծրագրով տեղին վրայ պիտի շինուի վարժարանի շէնք մը:

╳ Տիարպագըրի (Տիգրանակերտ) Հոգեւոր Հովիւը Ս. Յակոբի Շարաթ եւ Կիրակի օրերը մասնաւոր հրաւէրի մը վրայ այցելեց Մալաթիա: Կրօնական արարողութիւնները կատարելէ առաջ, պարտականութիւն սեպած է այցելել կուսակալին եւ ապահովութեան տնօրէնին, որոնք սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրած են անոր: Հոգեւոր հովիւը, բարեմաղթութիւններ ընելով ջերմ շնորհակալութիւն յայտնած է հայ համայնքին հանդէպ ցոյց տրուած հոգածութեան համար:

Քանի մը տեղեկութիւններ կը հաղորդենք ձեզի Մալաթիոյ համայնքի մասին:

Մալաթիոյ մէջ կ'ապրին մօտ ութ հարիւր Հայեր, սակայն տարիներէ ի վեր բոլորովին լքուած են եկեղեցական իշխանութեանց կողմէ եւ հոգեկան մխիթարութեան կարօտը կը քաշեն: Ոմանք նոյնիսկ մոռցած են կրօնական օրէնք ու աւանդութիւն, իսկ ոմանք ալ անգէտ, շուարած եւ մոլորած: Օրինակ. Ս. Ծննդեան պահքի մէջ, պսակի արարողութիւն կատարած են եւ պատահած է որ երեխաներու մկրտութեան ձեռնարկներուն հանդէպ անտարբեր գտնուին: Մեր հոգեւոր հովիւը Խոստովանանքի եւ Հաղորդութեան հրաւիրած է զանոնք եւ ոմանց բաւական ծանր խօսած է: Կ'արժէ որ Իսթանպուլէն հոգեւոր հովիւ մը ղրկուի հոն, քանի որ անոնց մատակարարութիւնը պատահական այցելութիւններու կապուած է: Մեր հովիւը հազիւ ի վիճակի կ'ըլլայ տարին անգամ մը հոն երթալու:

ներկայացուցած է Սայաթ Նովայի երաժշտական գործերը, որոնք իբրեւ երաժշտական աւանդ կը հանդիսանան կամուրջը ԺԸ. դարու եւ մեր դարու տաղերգեր ստեղծողներու համար: Այս թատերգութիւնը մեծ ընդունելութիւն գտած է Թիֆլիսի մէջ:

ՐԱՖՖԻԻ ձեռագիր 16 նամակները ուղղուած Սալմաստի առաջնորդին ու Թաւրիզի բազմաթիւ ուսուցիչներուն, տրուած են Խ. Հայաստանի«Մանուկ Աբեղեան» լեզուաբանական ակադեմիային: Այս նամակները գրուած են 1862—1880ի ժամանակաշրջանին, եւ արժէքաւոր են իբրեւ պատմական փաստաթուղթեր, որոնցմէ երեւան կուգայ Րաֆֆիի դաստիարակչական գործը: Ռաֆֆի կը գրէ հայ բոցաշունչ յեղափոխական Նալբանտեանի դաստիարակչական գործին ու անոր մահուան մասին: (Քաղուած Երեւանի անթենէն):

ԾՆՆԴԵԱՆ ՏՕՆԸ ՄԻՒՆԽԷՆԻ ՄԷՋ

ՄԻՒՆԽԷՆ (Յատուկ).— «Անչաւ»ի տեղւոյս մասնաճիւղի տնօրէն ընկեր Տոքթ. Հայկ Օհանեանի նախաձեռնութեամբ, յիշատակելի հանդիսութիւն մը ունեցանք Ծննդեան տօնին առթիւ, այստեղ, Իրոյի սրահին մէջ: Հանդիսութիւնը կայացաւ ճոխ թէյասեղանի մը շուրջ: Ներկայ էին հարիւրի չափ ազգակիցներ, իրենց զաւակներով: Հիւրեր եկած էին նաեւ Շթութկարտէն: Իսկ յատկապէս հաճելի եղաւ ներկայութիւնը մեր ամերիկահայ հիւրերուն՝ օրիորդներ Ալիս Նորեանի եւ Հասմիկ Փիլիպոսեանի, ինչպէս նաեւ ամերիկեան բանակի զինուոր Պ. Ստեփան Գարատեանի (Տիթրոյիթէն), որ այստեղ կը պաշտօնավարէ:

Բացման խօսքէն վերջ, զոր Տոքթ. Հ. Օհանեան ըրաւ վեր առնելով Անչայի մատուցած ծառայութիւնները հայ տարագիրներուն, Գերմանիոյ Հայոց հոգեւոր հովիւը Գրիգոր Ծ. վրդ. Շահլամեան կատարեց Ջրօրհնէքի արարողութիւնը, Խաչի կնքահայրութեամբ մեր սիրուած ազգակից եւ թէնիսի ախոյեան Պ. Մաքս Գարոնեանի:

Թէյասեղանի վերջաւորութեան, բոլոր ներկաներուն բաժնուեցաւ «Անչաւ»ի կողմէ պատրաստուած գդեստեղէնի եւ ուտելիքի խոշոր ծրարներ:

Հանդիսութեան կը մասնակցէր նաեւ նուագախումբ մը, որ այնքան նպաստեց մթնոլորտի զուարթութեան:

Շատոնց է որ Միւնխէնի Հայերը այսքան հաճելի հաւաքոյթ մը չէին ունեցած: Գնահատելի է Տոքթ. Հ. Օհանեանի նախաձեռնութիւնը, որու շնորհիւ քաղաքի մեր տարագիր բեկորներն ալ Ծննդեան տօնը անցուցին հայկական ջերմ մթնոլորտի մը մէջ:

Կ'իմանամ թէ Շթութկարտի հայկական մատրան մէջ ալ տօնուած է Ծնունդը: Պատարագած եւ Ջրօրհնէքը կատարած է Շահլամեան Ծ. վրդ.: Ներկայ գտնուած են քաղաքի եւ շրջականներու հայ տարագիրները:

Թղթակից

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբը մինչեւ այսօր կատարած է եօթ ախոյենական մրցումներ (6 յաղթական, 1 պարտուած):

Բարեկամական խաղերուն շարքին վեց մրցում (4 յաղթական, 1 հաւասար եւ 1 պարտութիւն):

Կրտսերները (cadet), նոր կազմուած ըլլալով այս եղանակին մաս չեն կազմեր ախոյենական խաղերու, կատարած են հինգ մրցումներ, (երեք յաղթական եւ երկու պարտութիւն):

Հակառակ աննպաստ պայմաններու եւ նիւթական անձկութեան, հինգ ամսուան մէջ կրցանք մեծ յառաջդիմութիւն կատարել, թէ որակով եւ թէ քանակով:

Առաջին խումբը Drôme Ardécheի Բ. դասակարգի դասաւորման գլուխ գտնուելով, կը յուսանք թէ յառաջիկայ եղանակին մաս պիտի կազմէ Ա. դասակարգի խաղերուն:

Սոյն յաջողութիւններուն մէջ մեծ բաժին ունին ընդհ. վարիչ եղբայր Ա. Գալեան եւ միութեան քարտուղար եղբայր Ժ. Զէքիմեան որ միեւնոյն ատեն նշանակուած է Le Progrés օրաթերթին միակ մարզական թղթակիցը:

Այս շաբաթ երեկոյեան համար կը պատրաստուինք, արժանավայել կերպով տօնել Հ. Մ. Ը. Մ.ի 30ամեակը:

Անշուշտ գաղութը խուռներամ պիտի փութայ հանդիսավայր քաջալերելու համար Հ. Մ. Ը. Մ.ը եւ հայ մարզիկը:

Ազատ – Մարզիկ

╳

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ը այս կիրակի իր մարզադաշտին Atlanticի վրայ կը մրցի Promotion d'Honneurի ախոյենութեանհամար Մարսէյլի լիսէներու ներկայացուցիչ խումբին՝ S .M. U. C.ի դէմ:

Այս խումբը groupe A.ին առաջինն է: Մինչեւ հիմա բնաւ չէ պարտուած եւ Հ. Մ. Ը. Մ.էն 7 կէտի առաւելութիւն մը ունի: Իսկ Հ. Մ. Ը. Մ. 3րդն է Digneի խումբին հետ հաւասար: Ամիսներէ ի վեր մեր մարզիկները այս վերադարձի մրցումին կը սպասէին: Պիտի կարենա՞ն առաջին անգամ ըլլալով պարտութեան մատնել S. M. U. C.ի արագ եւ բարձր թէքնիքով օժտուած խումբը եւ ապահովել Հ. Մ. Ը. Մ.ի promotion excelleneի բարձրացումը: Թէեւ S. M. U. C.ն ամէն տեսակէտով կը գերազանցէ Հ. Մ. Ը. Մ.ը, բայց մեր մարզիկները ունին այն անգին գանձը որ էՀ.Մ.Ը.Մ.ական կամքը եւ ոգին որ ցարդ հրաշքներ գործած է, Հանդիսականները այս մրցումով ականատես պիտի ըլլան Promotionի կատաղի խաղարկութեան մը եւ թերեւս ամենամեծ անակնկալին:

Ժամը 1ին Հ. Մ. Ը. Մ.ի պահեստին կը կատարէ իր ախոյենական մրցումը S. M. U. C.ի պահեստիին դէմ:

Վ. Շամլեան

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Կը լսենք թէ Օհան Տուրեան աւարտած է յայտնի Ֆրանսացի երգահան Darius Milhaudի վերջին Օփերային, Bolivarի վերաբերեալ կարեւոր աշխատութիւն մը:

Այդ աշխատանքը ամբողջ Օփերային խօսքերուն գերմաներէնի թարգմանութեան վերամշա-

---

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (48)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ԴԷՊԻ ԱՆԳԱՐԱ

— Ատկէ զատ, ոչ մէ՞կ նորութիւն:

— Այո, կայ հատ մը:

Քարտուղարուհիս, որ նոր ամուսնացած էր քանի մը օրուան արձակուրդ կ'ուզէր Իսթանպուլ երթալու համար, բայց Պերլին չէր արտօնած:

— Ընդունուած է ձեր առաջարկը:

Յետոյ տեսայ դեսպանը: Հետաքրքիր էր գիտնալու թէ ինչ նորութիւն կար Պերլին: Տեղեկագրեցի իրեն ամէն բան: Մտիկ կ'ընէր գլուխը շարժելով:

Երբ պատմեցի այցելութիւնս Օշիմա դեսպանին եւ անոր վերջին խօսքերը, Ֆօն Փափէն բարկացաւ:

— Ալ չափը անցուցին: Գերմանիոյ արտաքին գործոց նախարարը անձնապէս կը մերժէ հաւատալ փաստաթուղթերու վաւերականութեան, բայց ինքն ու իր պաշտօնեաները կը շատախօսեն ամէն տեղ եւ կը զուարճանան, Կիկերոնի մասին խօսելով, կարծես թէ իրենք հնարած են զայն: Պիտի տեսնէք որ շատ չանցած, ահագին գայթակղութիւն մը պիտի ունենանք Անգարայի մէջ:

Իրիկունը ուշ ատեն Կիկերոն կանչեց զիս. ժամադրութիւն մը կ'ուզէր ժամը 9ի համար: Համաձայնած էինք հեռաձայնի միջոցաւ ժամադրավայր չընտրելու, հետեւաբար ի զօրու կը մնար նախորդ վայրը:

Ճիշդ ժամուն հասայ այնտեղ: Կիկերոնի հետք չկար. ինքնաշարժով շրջան մը ըրի, Կիկերոնը կը բացակայէր միշտ: Շրջան մը եւս ըրի, այս անգամ աջին:

Որոշեալ տեղը վերադառնալով, գիշերային խաւարին մէջ տեսայ այս անգամ ստուեր մը, որ կը վազէր դէպի ինքնաշարժը, անցնելով բացաստանէն եւ լուսաւոր նշաններ ընելով. դարձեալ անխոհեմ այդ խաղը կ'ընէր: Ուշադրութիւնը պիտի գրաւէինք թուրք ոստիկանութեան, որ մեզմէ աւելի արթուն էր ամէն պարագայի:

Ինքնաշարժին մէջ մեծ խանդավառութիւն ցոյց տուաւ: Կ'ըսէր թէ սաստիկ նեղուեր էր բացակայութեանս ընթացքին: Հարցուց թէ ո՞ւր էի մնացեր այդքան ատեն: Ըսի թէ Պերլին գացեր էի իր պատճառաւ:

— Այդպէս ուրեմն ... ըսաւ:

Պատկերներ քաշեր էր բացակայութեանս ընթացքին, բայց վտանգաւոր նկատելով իր քով պահել, ոչնչացուցեր էր զանոնք: Յաջորդ առաւօտ արեւին դրեր էր «ֆիլմ»ը, որ կը ներկայացնէր «գաղտնի» մակագրութեամբ փաստաթուղթեր. Կիկերոն կ'ուզէր որ վճարում ընեմ անոր համար ալ:

— Խնդրոյ առարկայ չի կրնար ըլլալ այդ ըսի: Ի՞նչ պիտի ըսեն Պերլինի մէջ, եթէ քօղարկուած «ֆիլմ»ի մը 15.000 սթերլին վճարեմ:

Անտարբերութեամբ ուսերը ցնցեց:

Ինքնաշարժը կեցուցի բարեկամներէս մէկուն տան առջեւ: Խնդրած էի իրմէ որ սենեակ մը տրամադրէ ինծի առանձին տեսակցութեան մը համար եւ կը սպասէր մեզի: Ոչ Կիկերոնի, ոչ ալ անոր գիշերային գործունէութեան մասին գաղափար ունէր ան:

Բարեկամս չհարցուց նոյնիսկ թէ ով կ'ընկերանար ինծի եւ հեռացաւ անմիջապէս: Մտայ հիւրասենեակ Կիկերոնի հետ որ հետաքրքրութեամբ կը դիտէր այդ պերճաշուք վայրը:

Նախ վճարեցի 15 հազար սթերլինը զոր կը պարտէի իրեն: Յետոյ փոքրիկ սեղանին վրայ դըրաւ երկու «ֆիլմ»երը եւ ըսաւ լակոնական ոճով:

— Խիստ շահեկան են:

Ուզեց խօսքը բերել դարձեալ «ֆիլմ»ին վրայ, զոր իբրեւ թէ ոչնչացուցած էր: Երբ միւսներուն հետ դրաւ սեղանին վրայ, առի ու իր վերարկուին գրպանը դրի: Այնտեղ կարծր եւ մետաղային բան մը զգացի: Կիկերոն ատրճանակ ունէր ուրեմն իր մօտ:

Տեսնելով հարցական ակնարկս, ըսաւ.

— Ամէն հաւանականութեան դէմ... ողջ պիտի չունենան զիս:

Արդեօք այս պարագան կրնա՞ր Պերլինի մէջ իր վաւերականութեան մէկ ապացոյցը նկատուիլ:

Սեղանին վրայ դինի եւ սանտուիչներ կային, Կիկերոն քովս նստած կը լեցնէր գաւաթները, կ'ուտէր սանտուիչները: Իր տունին մէջ կը զգար ինքզինքը, յետոյ գլանիկ մը ուզեց ինձմէ:

— Պատմեցէք ինծի թէ ինչպէս մեռած է ձեր հայրը:

(Շար.)

կումը, այսինքն բառերուն յստակ պատշաճեցումը երաժշտական կշռոյթին հետ:(Synchronisation):

Simrock գերման երաժշտական հրատարակչական տունը ստանձնած է անոր հրատարակութիւնը, որ պիտի կրէ նաեւ մեր թրուպադուրին անունը: — Գ.

Կատաղի կռիւներ Հնդկաչինի մէջ

Ֆրանսական զօրքը վեց օրէ ի վեր կատաղի կռիւներ կը մղէ ըմբոստներուն դէմ, կասեցնելու համար անոնց յառաջխաղացութիւնը դէպի Հանոյ (Թոնքինի մայրաքաղաքը):

Վերջին լուրերու համաձայն, ըմբոստները օդնական ուժեր ստացած էին, բայց Ֆրանսացիները յաջողեցան ետ մղել երկու կատաղի յարձակումներ: Զօր. տը Լաթր, ընդհ. հրամանատարը, կը հեռագրէ.— «Կացութիւնը ծանր է, բայց վստահ եմ թէ պիտի յաղթենք»:

Կռիւը կը մղուի լեռնակատարներու վրայ, ճեղքելու համար պաշտպանութեան գլխաւոր գիծերը: Ըմբոստները յարձակումներ կը կատարեն գիշեր ցերեկ, հակառակ իրենց ծանր կորուստներուն: Ամէն գրոհի առեն նոր զինուորներ կրակը կը նետուին, քառն քիլոմեթր ճակատի մը վրայ: Տեղատարափ անձրեւները կը խանգարեն Ֆրանսական օդանաւերուն գործունէութիւնը: Օդաչու մը կը պատմէ թէ հարկադրուեցան կռուիլ իւրաքանչիւր թիզ հողի համար: «Տակաւին դիրք բռնած չէինք երբ ըմբոստները գիշերանց վերսկսան յարձակումը: Անոնք կը ծածկուին տերեւներու եւ ճիւղերու ետին, եւ տերեւէ գլխարկներ կը դնեն, այնպէս որ չարժուն անտառներու կը նմանին մութին մէջ: Գիրկընդխառն սուինամարտը կատաղութեան հասած է»:

ԲԱՆ Մը ՏՈՂՈՎ

1951ի ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ մէկ երրորդը պէտք է վճարել Փետր. 15էն առաջ, այլապէս տասը առ հարիւր յաւելում պիտի կատարուի: (Խնդիրը կը վերաբերի 20.000էն աւելի եղած տուրքերու):

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ Մ. Նահանգները հրաւիրուած է Յունուար 29—30ին: Թերթերը կը գրեն թէ բազմաթիւ խնդիրներու կարգին պիտի բացատրէ նախագահ Թրումընի որ Եւրոպան չխորտակուի վերազինման ծանր ծախքերուն տակ: Պիտի խորհրդակցի նաեւ Հնդկաչինի կացութեան մասին:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարչապետը յայտարարեց թէ ելմտացոյցին բացը, 250 միլիոն ոսկի (մօտ երեք միլիառ ֆրանք) պիտի փակուի Ամերիկայի օգնութեամբ եւ թէ բանակցութիւններ կը կատարուին այս մասին: Ըստ նաեւ թէ Մարշըլի ծրագրով տրամադրուած վարկերը մեծապէս աւելցած են, իսկ զինուորական օգնութիւնը կրկնապատկուած է:

ԶՕՐ. ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ Հռոմ հասաւ երեքշաբթի օր: Ոստիկանութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առած էր, թշնամական ցոյցերը խափանելու համար: Այս առթիւ ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ «բոլոր Եւրոպացիները մեծ դժուարութիւններ եւ զոհողութիւններ պիտի կրեն, հաւաքաբար պաշտպանելու համար աշխարհի ազատութիւնը: Միայն 12 կառավարութեանց հաւանութիւնը բաւական չէ այս նպատակին համար»: Թերթերը կը գրեն թէ ոստիկանութիւնը դիրք բռնած էր բոլոր կասկածելի կէտերուն վրայ, Հռոմէն հինգ մղոն հեռու: Բազմաթիւ ոստիկաններ պաշարած էին փողոցները: Նոյն աղբիւրին համաձայն, շարժման մէջ դրուած էր Հռոմի ամբողջ ոստիկանութիւնը, 16.000 հոգի: Համայնավարները ընդհ. գործադուլ որոշած էին, բայց մասամբ միայն յաջողեցաւ: — Կ'ըսուի թէ զօրավարը Փորթուկալ այցելած ատեն, առաջարկած էն որ Սպանիան ալ անդամ ընտրուի Ատլանտեանի ղինակցութեան:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան վարիչները որոշեցին «աշխարհակալ եւ հակայեղափոխական» համարել Խ. Միութիւնը, ժխտելով անոր ընկերվարական յաւակնութիւնները: Այս առթիւ մշակուած է մասնաւոր ծրագիր մը, դաւաճան համարելու համար անոնք որ կ'ընդդիմանան այս ուղեգծին եւ Մոսկուայի դէմ մղուած պայքարին:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ երթալու համար Յունուար 22էն սկսեալ վիզա պիտի տայ Փարիզի գերման ընդհ. հիւպատոսարանը:

35 ԶԻՆԵԱԼ ՌՈՒՍ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐ Պերլինի ֆրանսական շրջանը մտան, դիրք բռնելով կարեւոր կէտի մը վրայ, ինչպէս ըրած էին անցեալ Հոկտեմբերին:

ՄԱԿԻ ԸՆԴՀ. ժողովը Փարիզի մէջ գումարելու առաջարկ մը ներկայացուց ընդհ. քարտուղարը: Կառավարութիւնը կը քննէ այս խնդիրը: Փարիզի պաշտօնական շրջանակները շատ ալ տրամադիր չեն ընդունելու այս առաջարկը, նկատի առնելով որ երեսփ. ընտրութիւններ պիտի կատարուին այս տարի:

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի 30ԱՄԵԱԿԸ

Թոմանի մէջ, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, St. Bernard սրահին մէջ:

Կը բանախօսէ ընկ. ՍԱՐԳԻՍ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ (Վիէնէն): Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Երգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ զանազան հաճելի անակնկալներ:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի գեղասանական խումբը կը ներկայացնէ երկու խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտներ:

Պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով:

Քաջալերեցէք Հ. Մ. Ը. Մ.ը եւ հայ մարզիկը:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Վալանսի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ կը տօնէ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ: Երգ, արտասանութիւն եւ մանկական խաղեր:

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է:

« ՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ »
ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԷՋ

28 Յունուար, կիրակի, կէսօրէ ետքը ժամը 2.30ին
Կը խօսի M. LUC – ANDRÉ MARCEL
Կ'երգէ ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:
Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ կը տօնէ այս կիրակի ժամը 2էն 6, Յոյներուն սրահին մէջ, ռիւ Պօնֆուա:

Գեղարուեստական բաժին, շարժանկար Սինէ Ղալոյի կողմէ եւ Կաղանդ Պապան:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Գումրուեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Առնուվիլի եկեղեցին, իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր՝ ԲԱՐՈՒՆԱԿ ԳՈՒՄՐՈՒԵԱՆի մահուան քառասնամեակին առթիւ: Porte de la Chapelleէն առնել թիւ 268 հանրակառքը:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Բնիկ Տիվրիկցի Սեդրակ Ջաղացպանեան կը փնտռէ իր ամբողջ ընտանիքը, մեծ եղբայրը Աբրահամ, քոյրը՝ Իսգուհի, հօրը անունը Պօղոս եւ մօրը անունը Էլմաս (Փոշամ Պօղոսեանի աղջիկ) բոլորն ալ կորսուած 1915ի տեղահանութեան ատեն: Տեղեկացնել իր հասցէին. — Les Vallées Ballau Mirée (Indre et Loire), France: Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ, ՍԷՆ ԼՈՒ.— Հ. Յ. Դ. «Ակնունի» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայանալ անդամատետրով: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի հերթական ժողովը՝ այս շաբաթ, ժամը 20.30ին «Ահարոնեան» ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՊՈՄՈՆ, (Մարսէյլ).— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

ԿՐԸՆՈՊԼ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը, 20 Յունուար ժամը 21ին, դպրոցի սրահը:

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Խրիմեան սրահը: Բոլորի ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտտոյի «Վռամեան» ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է:

ԿԱՐՏԱՆ.— Համախորհրդային Միութեան Կարտանի մասնաճիւղի ժողովը այս կիրակի ժամը 2.30ին, Պ. Ա. Փանոսեանի սրահին մէջ: Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Ոչ անդամ Խորհրդայիններն ալ կրնան մասնակցիլ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Սիամանթօ» խումբը (Սէն Լու) այս երկուշաբթի, «Խատիսեան» խումբը (Պ. Օտտօ) Յունուար 23ին, ժամը 21ին, Լա Սիոթայի Հրայր խումբը այս կիրակի առտու ժամը 10.30ին:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին, դպրոցի սրահը, (78 rue Rabelais): Կարեւոր օրակարգ: «Վարդանանցի» փորձեր կիրակի ցորեկ ժամը 3ին եւ ուրբաթ երեկոները ժամը 8ին, դպրոցի սրահը: Ճշդապահ ըլլալ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախորհրդային Միութեան մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Գար տը Կլօպի սովորական սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական գումարումը այս երկուշաբթի երեկոյ, Քառէ, քաֆէ Րէժանի վերնայարկը: Կը խօսի ՄԵՍՐՈՊ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ: Նիւթ՝ Կիլիկիա:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վ.եցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63
Samedi 20 Janvier 1951 Շաբաթ 20 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6361–Նոր շրջան թիւ 1772

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴՐԱ՞ՄՆ Է ՊԱԿԱՍ ԹԷ ԱՉՔԸ

Բարեգործականի կեդր. վարչութիւնը Յունուար 15 թուակիր զեկոյցով մը կը ծանուցանէ թէ 300.000 տոլարի հանգանակութեան մը ձեռնարկած է, հետեւեալ նպատակներով .—

1. Միութեան հովանաւորեալ դպրոցներուն համար կառուցանել նոր շէնքեր, ուր որ պէտք է:

2. Հիմնական նորոգութիւններով ներկայանալի վիճակի մէջ դնել այն շէնքերը որոնք նպատակայարմար են :

3. Այդ վարժարանները օժտել հարկ եղած կահ-կարասիներով եւ կրթական պիտոյքներով:

4. Հոգ տանիլ աղքատիկ աշակերտներու սնունդին :

Զեկոյցը այս առթիւ տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Միութեան հովանաւորած դպրոցներու մասին (մօտ 90 կրթարան, 15.000 աշակերտներով, Աթէնքի, Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ): Եւ բարձրաձայն կ'ողբայ .

— « Անոնցմէ մեծ մասին շէնքերը խարխուլ տնակներ են միայն, առողջապահական պայմաններէ բոլորովին զուրկ: Շատերը չունին պարրական կահ-կարասիներ, ոչ իսկ գրասեղան կամ պարզ նստարան, եւ տղաք ծալապատիկ կը նստին գետինը, փսիաթներու վրայ: Անոնց աշակերտներէն բազմաթիւ հէք տղաք անհրաժեշտ նուազագոյն սնունդն իսկ չեն ստանար եւ շատ յաճախ դպրոց կ'երթան առանց նախաճաշի: Մեր Միութիւնը մեծաքանակ կաթնափոշի կը ղրկէ այս տղոց համար, բայց այդ օգնութիւնն ալ անբաւական է»։

Պաշտօնական զեկոյցէն բացորոշապէս կ'երեւայ որ վարչութիւնը «անյետաձգելի պարտք» սեպեր է «շարժիլ» եւ հանգանակիչ յանձնախումբ մը կազմել ատենապետութեամբ Օր. Լ. Գարակէօզեանի, «որ անցեալ ամառ անձամբ տեսաւ այդ դպրոցներուն խղճալի վիճակը»։

Այս տեղեկութիւնները կարդալէ ետք, չէ՞ք փորձուիր հարցնել Հ. Բ. Ը. Միութեան մեծ ու փոքր վարիչներուն, ո՛ւր որ ալ գտնուին.—

1. Նո՞ր իմացաք թէ ձեր հովանաւորած դըպրոցներուն շէնքերը մեծ մասով «խարխուլ տնակներ են», թէ «շատերը չունին ոչ իսկ գրասեղան կամ պարզ նստարան» եւն.։

2. Եթէ հանգուցեալ բարերարին՝ Միհրան Գարակէօզեանի աղջիկը Յունաստան, Լիբանան եւ Սուրիա գացած, անձամբ տեսած եւ ամէն բան պատմած չըլլար, պիտի կատարէի՞ք այս հանգանակութիւնը :

3. Այդ երեք երկիրներու ձեր վարչութիւնները եւ լիազօր ներկայացուցիչները ձեր ուշադրութիւնը չե՞ն հրաւիրած «այս տխուր իրականութեան» վրայ :

4. Ուրիշ թերթեր եւ դէմքեր ալ պարբերաբար եւ մանրամասնօրէն պարզած չե՞ն «այս տխուր իրականութիւնը», յիշեցնելով Բարեգործականի պարտականութիւնները:

5. Դրա՞մը, նիւթական միջոցնե՞րն էին որ կը պակսէին, թէ աչքն ու խելքը, կամքն ու աշխատանքը :

Կ'ուզէինք մանաւորապէս ծանրանալ հինգերորդ կէտին վրայ, աչքի առջեւ ունենալով Բարեգործականի ուրիշ մէկ հրատարակութիւնը, Փարիզի «Տեղեկատու»ն :

Ինչպէս ագահ ունեւոր մը որ քանի հարստութիւն դիզէ այնքան կը խեղճանայ, Բարեգործականն ալ շարունակ իր նիւթական միջոցներու անբաւականութեան մասին կը խօսի :

Քանի մեծագումար կտակներ, կալուածներ, նուէրներ կը ստանայ, այնքան կ'աղքատանայ: «Թըլաթ»ի կաշկանդումներ կը պատմէ եւ կը մուրա՜յ...

Կը կարծենք թէ չափազանց երկար տեւեց այս խեղկատակութիւնը, որ եթէ վաշխառուի հոգեբանութիւն մը չի մատներ, առ նուազն անմտութիւն կ'ապացուցանէ ։

Ըսած ենք եւ անգամ մը եւս կը յիշեցնենք.—

Բարեգործականը հորիզոն *չունի: Չունի աչք եւ միտք :*

Հասարակ սովորամոլութիւնն է որ կը տիրապետէ իր գործերուն վրայ, եւ ոչ թէ արթուն, ստեղծագործ միտքը :

Դեռ պիտի պարզենք ուրիշ «ակզբնական մեղքեր», որոնք սեղանաւորական հաստատութեան մը կը վերածեն Բարեգործականը : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹՋՈՒԿՆ ՈՒ ՀՍԿԱՆ

Թուրք փատիշահն եւ ռուս ցարը, երբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան մասին է խօսքը, կ'աշխատին իրական արժէքով, նոյնիսկ յաւելեալ չափով ներկայացնել այս կուսակցութիւնը՝ իրենց գաղտնի դիւաններուն մէջ, բայց ժողովուրդին ցոյց կու տան իբրեւ «քանի մը արկածախնդիր քոմիթաճիներու գործ»:

Այսպէս, 1907ին ռուս ոստիկանական նախարարութիւնը հետեւեալ տեղեկագիրը կը ներկայացնէ նախարարապետ Ստոլիփինի.

« Դաշնակցութեան կազմը կը պարունակէ բոլոր բաժանումները, օրէնսդիր, կրթական, վարչական, դատական՝ իրենց պատժիչ եւ գործադիր մասերով: Կը կազմակերպէ տեռոր թէ՛ իր անհնազանդ անդամներուն, թէ՛ կուսակցութեան թշնամի պետական պաշտօնեաներու դէմ, ոստիկանական թէ զինուորական:

Կովկասի մամուլը ամբողջովին Հայոց ձեռքն է :

Կուսակցութիւնը ունի իր կանոնաւոր բանակը, զինուորները (*բնագրին մէջ ռուսական տառերով գրուած է «զինուորներ»*), կազմակերպուած 16 տարի առաջ, եւ ժամանակ մը կը հասնէր 100 հազարի, բանակ մը, որու պահպանութեան համար կը ծախսուէր 10 միլիոն ռուբլի :

Կուսակցութիւնը ունի զինապահեստներ եւ զինուորական դպրոցներ (Պուլկարիա եւ Ամերիկա), ուր կը վարժեցնէ, ի մէջ այլոց, նաեւ ականներու գործածութեան: Կուսակցութեան ռազմական բաժինն ունի վերին աստիճանի կանոնաւոր կազմակերպութիւն մը, որու մէջ կը մտնեն հետեւակներ, այրուձի, թնդանօթաձիգ եւ խրամահատ մասեր :

Կուսակցութեան դրամական միջոցները կը հայթայթուին անդամատուրքերէ, կամովին նուիրատուութիւններէ եւ գրաւումներէ (**expropriation**):

1907ին, Դաշնակցութիւնը ունէր 165 հազար անդամ, որոնք ընդհանուր առմամբ կուսակցական գանձարկղը կը մտցնէին տարեկան մէկ միլիոն ռուբլի»:

Ահա այս կազմակերպութիւնը, այժմ 60 տարեկան, որ պատմութիւն է գրած իր արիւնով, « հայավնաս եւ ազգադաւ» քանի մը մարդոց գործը կը համարուի աբեղայի մը կողմէ, ճիշդ ինչպէս յայտարարուած է թուրք փատիշահին կամ ռուս ցարին պաշտօնեաներուն կողմէ :

Ցատակ է օտարին միտքը,— ժողովուրդը բաժնել իր յեղափոխականներէն: Ի՞նչ կը հետապնդէ սակայն այս խառնուրդ Հայը, ջերմեռանդ առաքեալ օտար քարոզութեանց, բայց դեռ մինչեւ երէկ՝ եղբայր ի Քրիստոս :

Չափելու համար իր անկեղծութիւնը, կ'արժէ քննութեան առնել յառաջաբա՜ն այս յօդուածագրին ծանօթութիւնները մեր Պատմութեան մասին, դդումի կուտ համրելու ձեւով մը՝ ինչպէս կ'ըսէ հայ գիւղացին : ԱՐԱՋ

ԶՕՐ. ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ Հռոմ այցելութեան առթիւ, արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուած էին, ինչպէս հաղորդեցինք երէկ : Ստուարաթիւ ոստիկաններ դիրք բռնած էին օդակայանին մէջ եւ բոլոր ճամբաներուն վրայ: Բայց եւ այնպէս կարեւոր ցոյց մը տեղի ունեցաւ նախաձեռնութեամբ Աշխատանքի Դաշնակցութեան որ համայնավարներուն ձեռքն է։ Չափաւոր թերթերը ութ հազար կը հաշուեն ցուցարարները, որոնք բոլշեւիկեան երգեր կ'երգէին եւ կ'աղաղակէին .— « Տո՛ւն վերադարձիր, Այզընհաուըր, եւ ձգէ որ Իտալիան խաղաղութիւն վայելէ»: Բոլշեւիկեան միութիւնները նախապէս ընդհ. գործադուլ յայտարարած էին, բայց յետոյ որոշումը վերածեցին մէկ ժամուան բողոքի: Գաւառի մէջ երեք հոգի մեռան ընդհարումներու ընթացքին:— Այզընհաուըր յայտարարեց լրագրական ասուլիսի մը մէջ.— « Պատգամ չեմ բերեր ձեզի, այլ ձօն մը խաղաղութեան դատին: Գոհ պիտի մնամ եթէ կարենամ կատարել իմ փոքր բաժինս խաղաղութիւնը ապահովելու համար»:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Եշ.) — Ոսկին նորէն բարձրացաւ: Նափոլէոն 4200, զուից. ոսկի 3980, սթերլին 5300, տոլար (20) 20.760, ձոյլ ոսկի 566.000: Թղթադրամները (ազատ շուկայ) — սթերլին 955, տոլար 392, զուից. ֆրանք 92, պելժիական 7.25:

Մ. Նահանգները կը պահանջեն նախայարձակ՝ հռչակել Չինաստանը

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ԸԼԼԱԼՈՎ ՀԱՆԴԵՐՁ ՉԵՆ ՈՒԶԵՐ ԱՄԷՆ ԴՈՒՌ ՓԱԿԵԼ

ՄԱԿի քաղաքական յանձնաժողովին առջեւ խօսք առնելով, ամերիկեան պատուիրակը, Պ. Օսթին պահանջեց՝ նախայարձակ հռչակել համայնավար Չինաստանը:

— « Պարզ է իմ կառավարութեանս համար, որ Փեքինի կառավարութիւնը յարձակում գործած է եւ ՄԱԿի ընդհ. ժողովը պէտք է հաստատէ ասիկա: Մենք կը հաւատանք թէ ընդհ. ժողովը պիտի պահանջէ Փեքինէն դադրեցնել թշնամութիւնները ՄԱԿի դէմ, եւ քաշել իր ուժերը Քորէայէն: Չին համայնավարները շանթաժի կ'ենթարկեն ՄԱԿը, յաջողցնելու համար իրենց անդամակցութիւնը Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան մէջ։ Ուրեմն, եթէ զինադուլէ մը եւ բանակցութիւններէ առաջ կարմիր Չինաստանի ներկայացուցիչները պիտի նստին ՄԱԿի մէջ, ռումբերով ու հրասանդներո՞վ պիտի հարուածեն այս կազմակերպութիւնը: Կը հաւատանք որ ընդհ. ժողովը պիտի դիմէ բոլոր պետութեանց եւ իշխանութեանց, որպէսզի իրենց աջակցութիւնը ընծայեն ՄԱԿին եւ մերժեն նոյն բանը ընել յարձակողներուն: Այս կերպ շարժելով, ընդհ. ժողովը սկզբունքով պիտի որոշէ հաւաքական միջոցներ ձեռք առնել յարձակումը դիմագրաւելու համար Քորէայի մէջ: Այս առաջադրութեամբ պէտք է պաշտօն յանձնել յատուկ յանձնախումբին, որ պիտի ճշդէ, թէ ինչ պէտք է ըլլան այդ միջոցները եւ ճշդելէն վերջ, փութով իր տեղեկագիրը հասցնէ ընդհ. ժողովին: Երէկ հաղորդուած չինական ծանուցագիրը, որ կը մերժէ զինադուլի առաջարկը, լեցուն է ծուղակներով, խեղաթիւրումներով եւ «պոլիտբիւրոյական դիալեկտիկան»երով: Համայնավար Չինացիները իրենց վիզերը դրած են խորհրդային օձիքին մէջ»։

Ամերիկեան պատուիրակէն վերջ խօսք առաւ Մեծն Բրիտանիոյ ներկայացուցիչը, Սըր Կլատուին Ճէպ եւ ըսաւ, թէ իր կառավարութեան նախնական տեսակէտներուն միայն ծանօթ ըլլալով, ի վիճակի չէ տակաւին վերջնապէս ճշդելու իր դիրքը։ Ամէն պարագայի տակ, ՄԱԿը իր յաջորդ քայլը պէտք է առնէ համայնավար կեղծիքի լոյսին տակ: Փեքինի կառավարութիւնը կրնա՞յ իրապէս խաղաղութիւն ցանկալ, երբ Չինաստանի մէջ ժո[illegible] մը դաւադրումը կը պահանջէ այն պահուն, որ կարմիր Չինացիները կռիւ կը մղեն ՄԱԿին դէմ »։

ԱՄԷՆ ՄԻՋՈՑ ՊԻՏԻ ՓՈՐՁԵՆ

Նախագահ Թրումըն իր լրագրական ասուլիսին մէջ ըսաւ, թէ Մ. Նահանգները ամէն միջոց պիտի փորձեն, համայնավար Չինաստանը նախայարձակ հռչակել տալու համար: Այս հարցին մէջ ինք բոլորովին համաձայն է արտաքին նախարար Պ. Էչիսընին, որ դատապարտած էր Փեքինի կառավարութիւնը աշխարհի հանդէպ իր արհամարհոտ վերաբերումին համար :

Փեքինը նախայարձակ հռչակելու ամերիկեան պահանջը որոշ պաղութեամբ մը ընդունուած է շարք մը պետութեանց կողմէ, որոնք անհրաժեշտ կը գտնեն նոր պատեհութիւն մը եւս տալ Չինացիներուն, խաղաղօրէն լուծելու համար Քորէայի վէճը: Կը թուի սակայն, թէ շատեր պիտի միանան ի վերջոյ ամերիկեան առաջարկին, թէեւ հաւանաբար աւելի մեղմ բովանդակութեամբ խըմբագրուի դատապարտութեան բանաձեւը : Մեծն Բրիտանիա, Ֆրանսա, Քանատա եւ կարգ մը ուրիշ երկիրներ, այս քայլը առնելէ առաջ պիտի ուզեն որոշապէս գիտնալ, թէ ինչ պիտի ըլլան դատապարտութեան հետեւանքները: Հնդկաստան բոլորովին հակառակ է ամերիկեան առաջարկին : Իր վարչապետը, Նեհրու, ամէն յոյս կորսուած չի նկատեր: Ֆրանսա եւ Անգլիա չեն ուզեր աճապարել, ամէն դուռ փակելով :

× Հակառակ քանի մը օրէ ի վեր տիրող յարաբերական անդորրութեան, կռիւները, զգալի սաստկութեամբ մը վերսկսած են Քորէայի արեւելեան եւ արեւմտեան ճակատներու ծայրամասերուն վրայ: Կը նախատեսուի թէ այս կռիւները եւ այլ նախապատրաստութիւններ, զինադուլի առաջարկի մերժումէն վերջ, նախաքանն են նոր եւ ընդարձակ յարձակողականի մը, որուն ապահովաբար պիտի ձեռնարկեն Չինացիները ՄԱԿի ուժերուն դէմ: Այս վերջինները որոշած են այս անգամ ուժեղ դիմադրութիւն ցոյց տալ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՓԷԼԺԻՈՅ ելմտական նախարարը յայտարարեց թէ 35.000 միլիոն ֆրանք անվճար կը մնայ եկամուտի տուրքերէն: Ստիպողական միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, այս յետնեալ տուրքերը գանձելու եւ ելմտացոյցը հաւասարակշռելու համար :

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻՆ ՇՈՒՐՋ

Բ.

Թղթատարով քուէ ղրկելու անպատեհութեան մասին, նախորդ ընդհ. ժողովը ցանկութիւն յայտնած է արդէն: Համաձայն յօդուած 18ի, Վարչական ժողովը կրնայ արտակարգ Ընդհ. ժողով հրաւիրել փոխելու համար ներկայ կանոնագիրը: Օրինակ, ներկայացուցչական ձեւը դէշ չէ: Արուարձանները, Փարիզը կ'ընտրեն իրենց ներկայացուցիչները, եւ անոնք ալ իրենց կարգին վարչութիւնը եւ յանձնախումբերը :

Ըստ իս, լաւագոյն ձեւը ուղղակի եւ տեղին վրայ ընտրութիւնն է: Մեծ մասով Ֆրանսացի ընտրողներ ենք արդէն, եւ բազմաթիւ անգամներ մասնակցած պետական ընտրութիւններուն: Լաւ բան մը ընդօրինակելը ամօթ չէ: Երբ Հանրապետութեան նախագահը քուէարկութեան օրը իր քաղաքացիական պարտականութիւնը անձամբ կը կատարէ, մեր մեծ ու պզտիկ «աղա»ները, կը յուսամ թէ նոյնը կրնան ընել: Հակակշիռը աւելի դիւրին կ'ըլլայ: Եթէ չեն ուզեր ամբողջովին ժողովրդականացնել Եկեղեցին, միջին ճամբաներ չեն պակսիր :

Եկեղեցիին մէջ ժողով չգումարել, այլեւս: Մեր կրօնական զգացումները վիրաւորելէն զատ՝ գործնական յարմարութիւններն ալ կը պակսին: Խօսողներուն ձայնը չէր լսուեր: Բարձրախօսներու պակասը զգալի էր: Եթէ ըլլայինք սրահի մը մէջ, քուէարկութիւնը կը դիւրանար, թեր կամ դէմ ոտքի կ'ելլէին եւ դիւրին կ'ըլլար համրել : Սեւ ճերմակ բանաձեւեր չէինք ունենար :

Խօսելու ժամանակամիջոցը չսահմանափակել 5 — 10 վայրկեանով: Մէկ երկու տարուան աշխատանքներուն թերութիւնները նշելու համար առնուազն քսան վայրկեան կ'ուզէ: Զե՞նք ուզեր աժէմին – չաժէմին խօսք տալ, այն ատեն իւրաքանչիւր կողմը երկու մարդ կը նշանակէ, եւ ներկաները կը լուսաբանուին լայնօրէն, ոչ թէ կիրակի օրուան պէս ժողովը «կոճակ» կ'ըլլայ :

Յանձնախումբերուն մէջ առնել տարբեր հոսանքներէն մարդիկ, փոխադարձ հակակշռի համար :

Իսկ ինչ որ չհասկցայ, — հակառակ բուռն ճիգին — ընտրութիւններէն վերջ ժողով ընելու ձեւն էր: Փաստօրէն ընտրութիւնները կատարուած էին երբ ժողովը տեղի կ'ունենար: Քուէարկեցինք առանց լսելու Վարչութեան աշխատանքներուն դրական կամ բացասական կողմերը: Ո՞ր երկրի, ո՞ր ընտրական օրէնքներու մատեանին, ո՞ր էջին վրայ գրուած է այսպիսի բան: Անկեղծ ըլլանք, անլուրջ ժողով եւ յոգնութիւն էր եղածը, քանի որ, տասը օր վիճաբանելով մազ մը չէինք կրնար փոխել: Մինչդեռ այդ ժողովներու հիմնական նպատակն է ուղղութիւն տալ ընտրութիւններուն, այդպիսի վիճաբանութիւններով :

« Պզտիկ » հարցերէն մեծը պահեցի վերջաւորութեան: Բայց կարդանք կանոնագրի յօդուած Բ.ը.—

« Ընկերակցութեան նպատակն է միանգամայն ապահովել հայ առաքելական պաշտամունքի կատարումը: Այս պաշտամունքին ծախքերը եւ պէտքերը հոգալ եւ զարգացնել հայ. եկեղեցոյ հաւատացեալներուն հոգեկան ու մշակութային կեանքը:

Ընկերակցութիւնը հեռու կը մնայ քաղաքական ամէն գործունէութենէ եւ վիճաբանութենէ»:

Յարգուա՞ծ է վերջին տողին յստակ միտքը :

Այո՛, կ'ըսեն ոմանք :

Ո՛չ, կ'ըսենք մենք :

(Միջանկեալ ըսեմ, անձերու հետ գործ չունինք, սկզբունքի հարց է):

Արդ, մեր կաթող. պատուիրակը մասնակցած է քաղաքական ցոյցի մը (նկարը տեսանք թերթերուն մէջ) եւ կարծեմ կոչ մը ստորագրած (չեմ տեսած):

Հոս իրաւական տարօրինակ հարց մը կը ծագի: Հայ եպիսկոպոս մը, իբրեւ անհատ իրաւունք ունի՞ այդպիսի ցոյցերու մասնակցելու: Տրամաբանօրէն՝ «այո՛» պիտի ըսէինք, գործնականին մէջ ստիպուած ենք «ո՛չ» ըսել:

Իբրեւ մարդ եւ անհատ, անկասկած ան իրաւունք ունի ուզած տեղը երթալու Յակոբին կամ Յովհաննէսին պէս, սակայն որոշ դիրքի մը հասնելէ վերջ՝ այդ իրաւունքները կը սահմանափակուին այլեւս: Ծէքը, Փօլը կամ Ժագը կրնան փողոցը քարին վրայ նստիլ եւ քիլօ մը խնձոր խածնելով ուտել: Անգլիոյ Թագաւորը կամ Հանրապետութեան նախագահը չեն կրնար նոյն բանն ընել: Այս արգելքին իրաւական հիմք չկայ: Կայ պատշաճութեան եւ դիրքի հարցը :

Արտաւազդ արք. ժողովին մասնակցած եւ կոչը՝ ստորագրած ատենը աւելցուցա՞ծ է արդեօք, թէ կը ներկայացնէ միայն իր անձը: Հաւանաբար ո՛չ: Ուրեմն տեսնողներն ու կարդացողները պիտի կարծեն թէ Ֆրանսահայութիւնը քաղաքականօրէն դիրք բռնած է, եր կրօնական պետին միջոցաւ :

Անգլիոյ կարմիր Աւագերէցին օրինակը թող չյիշեցնեն ինծի: Եթէ ունենայինք Անգլիոյ դիրքն ու ուժը, խնդիրը ծանրակշիռ հանգամանք չէր առներ: Մեր կամքէն անկախ պատճառներով՝ դժբախտաբար ցրուած ենք հակամարտ ուժերու միջեւ եւ ինչ որ կրնայ ընել անգլիացի Աւագերէց մը, չի կրնար ընել հայ եպիսկոպոս մը, առանց վնասելու իր հօտին: Այդ ցոյցը կրնայ ըլլալ խաղաղութեան համար, սակայն քաղաքական ըլլալէ չի դադրիր: Իբրեւ փաստ յիշենք հետեւեալը.— Մեր բնակած երկրին մէջ իսկ հոսանքներ եղան, որ խաղաղութեան այդ աղանին ներկայացուցին, — պատերուն վրայ փակցուած նկարներով — հրասայլի մը ձեւին տակ, մուրճ – մանգաղն ալ վրան :

Արքեպիսկոպոս մը իրաւունք չունի անտեսելու իր շրջանի Կրօնական Ընկերակցութեան Վարչական ժողովը, ապաւինելով կաթող. պատուիրակի հանգամանքին: Կղերապետութեան մէջ չենք ապրիր եւ աշխարհական վարչութիւնը գերագոյն մարմին մըն է :

Ո եւ է սրբազան, որեւէ ժամանակ երբ իրաւասութեան սահմաններէն դուրս կ'ելլէ, սքեմը կը մնայ ասդին, եւ դուրսը կը տեսնենք պարզ հայրենակիցն ու քաղաքացին:

Զշփոթենք յարգանքը եւ ոչխարի նման գլուխ ծռելը:

(Մնացեալը յաջորդով) ՀՐԱՆՏ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

Ի սէր հայ մանուկին

« Համազգային » կրթական եւ հրատարակչական ընկերութիւնը մամուլին տրուած մասնաւոր ծանուցումով մը կը հաղորդէ թէ մինչեւ այս ամսու վերջը լոյս կը տեսնեն մանուկներու յատուկ արժէքաւոր երեք նոր գրքեր — «Մանկութեան Յուշերէս» (Վրթանէս Փափազեան), «Ռօպինսօն Քրուզօէ» (անգլ. բնագրէն թարգմ. Հ. Ի.), «Սանասար եւ Բաղտասար» (Կ. Սասունի):

« Համազգային»ի հրատարակած մանկական գրքերու պարբերաթիւերը այսպէսով կը հասնին եօթնի: Յայտարարութիւնը կը շեշտէ թէ ամէն ամիս նոր գրքով մը պիտի շարունակուի այս շարքը :

Ամէնէն օգտակար նուէրն է որ կ'ընծայէ «Համազգային»ը հայ մանուկներուն՝ Նոր Տարուան առթիւ: Կասկած չունինք թէ ուսուցիչներ եւ ծնողներ մեծ գոհունակութեամբ ընդունեցին այս լուրը, որ շատոնց սպասուած աւետիս մըն է մեր մանուկներու աշխարհին համար :

Ով որ փոքրիկներ դաստիարակելու հոգը ունի տան մէջ կամ դպրոցէն ներս՝ շատ լաւ կը զգայ թէ ինչ կենսական անհրաժեշտութիւն մը բաւարարելու կոչուած է «Համազգային»ի այս ձեռնարկը: Մանկական գրականութիւնը հացի պէս կարեւոր սնունդ մըն է մատղաշ հոգիներու աճումին համար, որուն պակասը սակայն ճշմարիտ տագնապ մը ստեղծած է հայ կեանքին մէջ: Մեծերու ընթերցասիրութիւնը գոհացնող գրքեր կարելի է ճարել այս կամ այն չափով, բայց մեր փոքրիկները գրեթէ կարդալու բան չունին, եթէ նկատի չառնենք հին օրերէն մնացած քանի մը հազուագիւտ եւ հանրածանօթ գրքոյկներ, որոնք ամէնուն ձեռքը չեն անցնիր:

Մինչդեռ ամէն պզտիկ շարունակ «պատմութիւն» կ'ուզէ, մամային ու պապային փէշերէն կը կախուի, կ'աղաչէ որ իրեն աղուոր բան մը գտնեն կարդալիք կամ պատմելիք :

Այս պահանջքը շատ բնական է եւ պէտք է յագուրդ գտնէ: Այլապէս տղոց հոգին կը մնայ աղքատ, երեւակայութիւնը՝ սահմանափակ եւ միտքը՝ անմշակ: Ընթերցանութիւնն է որ խոշոր չափով մը կը զարգացնէ մանուկին ներքին աշխարհը՝ զգացումներով եւ խոհերով :

Ի՞նչ պատմել սակայն եւ ի՞նչ տալ մեր պզտիկներուն ձեռքը: Հոս է ամբողջ խնդիրը: Գրքեր շատ կան գրադարաններու մէջ, բայց անոնք մատչելի չեն նորաբողբոջ տարիքներու: Եւ յաճախ անճրկած ծնողներ կամ դաստիարակներ կը ստիպուին մանուկներուն հրամցնել այնպիսի գրքեր, որոնք անմարսելի ըլլալով՝ օգուտի փոխարէն վնաս կը պատճառեն :

Մանկական գրականութեան մշակումը առանձին արուեստ եւ հասկացողութիւն կը պահանջէ: Բառերու ընտրութենէն, նախադասութիւններու կազմէն սկսեալ մինչեւ գործողութեանց ընթացքը պէտք է յարմարին փոքրիկներու մտքի աստիճանին: Մանուկներու համար գրողը ստիպուած է իր մտածելակերպով եւ զգացողութեամբ մանկանալ, որպէսզի կարենայ խօսիլ 8էն 12 տարեկան մանչերու կամ աղջիկներու հոգիին եւ սիրուիլ անոնցմէ :

Հէքիաթը, առասպելը, գիւցազնական դրուագները, կենդանիներու աշխարհը, ընտանեկան եւ ընկերական կեանքը, ազգային պատմութեան դրուագները առատ նիւթ կը հայթայթեն մանկական գրականութեան: Աւելի լայն ըմբռնումով մը՝ չկայ նիւթ որ կարելի չըլլայ յարմարցնել մանուկներուն: Կարեւորը մօտենալու եւ՝ մշակելու եղանակն է: Ասոր համար ալ մանկական գրքեր հրատարակողները պէտք է ունենան մանկավարժական փորձառութիւն, ճաշակ, արուեստի շնորհ եւ լեզուի բծախնդրութիւն :

« Համազգային » ընկերութիւնը իր ձեռնարկով եւ կրթական ու գրական մշակներով ընդարձակ տուեալներ ունի առաւելագոյն չափով մը գոհացնելու յիշեալ պահանջքները: Այնպէս որ հայ ծնողները եւ ուսուցիչները կատարեալ վստահութեամբ մանուկներուն կրնան տալ այն բոլոր գրքերը, որոնք լոյս կը տեսնեն «Համազգային»ի մանկական մատենաշարէն :

Կասկած չկայ թէ նման գրքեր իրենց բովանդակութեան պէտք է միացնեն նաեւ գրաւիչ արտաքին, գեղեցիկ նկարներ, ընտիր թուղթ՝ մանուկը հրապուրելու եւ ընթերցանութեան կապելու համար: Բայց հարցին այս երեսը կախում ունի նիւթական հնարաւորութիւններէ եւ թեքնիք միջոցներէ, ինչ որ հետզհետէ ձեռք կը բերուի:

Հայ հասարակութիւնը մեծ դեր ունի «մանկական գրականութեան» ճիւղի զարգացման մէջ: Հայ ծնողներու ցոյց տալիք ջերմ վերաբերումէն եւ հետաքրքրութեան աստիճանէն կախուած է ամբողջական իրագործումը այն ծրագրին, զոր «Համազգային»ը գծած է եւ որուն նախաքայլերը կ'առնուին ներկայ հրատարակութիւններով:

(Խմբագրական՝ «ԱԶԴԱԿ»ի)

Հայկ. եկեղեցի Միլանի մէջ

ՄԻԼԱՆՕ, 14 Յունուար, (Յառաջ).— Ուրբաթ օր Մարսէյլէն Միլանօ հասաւ կաթող. պատուիրակ Արտաւազդ արք. Սիւրմէեան թէ Ս. Ծնունդը տօնելու եւ թէ եկեղեցւոյ հիմնարկէքը կատարելու համար : Դիմաւորելու գացած էին Ազգ. Միութեանց վարչութիւնները :

Երէկ, շաբաթ, կէսօրէն վերջ, ի ներկայութեան գաղութիս մեծամասնութեան յետ Ս. Ծննդեան Պատարագին եւ Ջրօրհնէքին, կաթող. պատուիրակը հանդիսաւորապէս կատարեց եկեղեցւոյ անկիւնաքարերուն (վէմ) միւռոնով օրհնութիւնը: Զոյգ կնքահայրերն էին Պ. Պ. Գրիգոր Սէֆէրեան, Երուանդ Հիւսիսեան, Տիգրան Յովակիմեան (Տիարպէքիրեան եղբարց քեռայրը), եւ Թորոս Զարմանեան (գաղութիս ամէնէն տարէց անդամը), որոնք երկիւղածութեամբ մասնակցեցան աւանդական արարողութեան: Չեմ կրնար նկարագրել ժողովուրդին յուզումը: Ներկայ էին նաեւ բազմաթիւ օտար հիւրեր :

Այս առաւօտ՝ համաձայն հոգաբարձութեան որոշումներուն, տեղի ունեցան բացօթեայ հիմնարկէքը եւ մագաղաթեայ արձանագրութեանց զետեղումը: Ներկայ էր գրեթէ ամբողջ գաղութը: Օտար շրջիկներու հետ, ուրիշ վայրերէ եկած Հայեր եւս կային:

Կաթող. պատուիրակը քարոզէն վերջ կարդաց շնորհաւորական հեռագիրները եւ հրաւիրեց օրինակ առնելով եկեղեցւոյ հիմնադիր Տիարպէքիրեան եղբայրներէն հիմնել Ազգ. Տուն մը (բնակարան, դպրոց, գրադարան, հաւաքատեղի եւայլն):

Հանդիսութենէն վերջ պաշտօնական հեռագիրներ ղրկուեցան երկու կաթողիկոսներուն, Էջմիածին եւ Անթիլիաս, ինչպէս նաեւ Տիարպէքիրեան եղբայրներուն (Յովհաննէս եւ Սարգիս), որոնք դժբախտաբար չէին կրցած ներկայ ըլլալ այս մեծ հանդէսին :

Եկեղեցին պիտի կոչուի «Քառասուն Մանկունք»:

Անկիւնաքարերուն մէջ զետեղուած պղինձէ տուփին մագաղաթը, զոր շարադրած էր Արտաւազդ արք. ստորագրուեցաւ հետեւեալ Միութեանց եւ հայրենակիցներու կողմէ .—

Հիմնադիր .— Վասն Տիարպէքիրեան եղբարց, իրենց բեռայրը Պ. Տ. Յովակիմեան:

Ճարտարապետ.— Պ. Լաքքա բարերարներուն ընտրած ծրագրին դծագրիչը, մայրը հայ, հայրը իտալացի, ինքը հայախօս:

Գաղթ. վարչութիւն.— Պ. Պ. Բժ. Երուանդ Արզումանեան, Ճօն Յովհաննէսեան, Բժ. Տիգրան Ալիքսանեան, Հրանտ Տէօվլէթեան, Բժ. Գէորգ Պապայեանց :

Հոգաբարձութիւն.— Պ. Պ. Տիգրան Յովակիմեան, Յակոբ Ալիքսանեան, Մոստիչեան :

Եկեղեցւոյ Շինութեան Յանձնաժողով.— Պ. Պ. Բժ. Երուանդ Արզումանեան, Տիգրան Յովակիմեան, Հրանտ Տէօվլէթեան:

Տիկնանց Միութիւն Իտալիոյ Հայոց.— Տիկ. Զ. Սէֆէրեան:

Շնորհաւորական հեռագիրներ եկած էին Տիարպէքիրեան եղբայրներէն եւ իրենց ընտանիքներէն, Պուէնոս Այրէսէն ծանօթ հայրենակիցներ, Պոլսոյ Հայոց Պատրիարք Գարեգին արք. Խաչատուրեանէ, Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանու –

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

« ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ »

ՏԷՍԻՆ, 15 Յունուար — Այլեւս սովորութեան կարգ անցաւ ամէն տարի Յունուարի ընթացքին տօնել Մանուկներու Օրը:

Այս տարի եւս Յունուարի 7ին հանդէս-տօնածառ մը կազմակերպուած էր դպրոցին հոգաբարձութեան կողմէ մասնակցութեամբ աշակերտներուն: Աւանդական վեհաշուք տօնածառը իր պճնանքներով խատուտիկ՝ գրաւած էր իր անկիւնը: Փոքրիկները գոհ ու զուարթ էին: Վերջապէս իրենց օրն էր: Գոհ էին նոյնպէս կազմակերպիչները: Որովհետեւ սրահը 'բերնէ բերան լեցուն էր ծնողներով :

Դպրոցին կողմէ ընկեր Մ. Մարտիրոսեան բանալով հանդէսը, բարեմաղթութիւններ ըրաւ հանդիսականներուն եւ շնորհակալութիւն յայտնեց դպրոցին ի նպաստ կատարուած հանգանակութեան առթիւ ամբողջ գաղութին ընձեռած աջակցութեան եւ ցոյց տուած հոգածութեան համար : Պէտք է ըսել որ այժմ ամէն ոք կը զգայ դպրոցին անհրաժեշտութիւնը: Ուրիշ ապաւէն ,փրկութեան լաստ կամ սպեղանի չկայ: Դպրոցն է այն ազատարար զօտին որուն պէտք է կառչիլ, քաղաքակրթութեան այս գրաւիչ ու համայնակուլ ովկիանոսի փորձութեանց դիմանալու եւ մեր ազգային գոյութիւնը երկարելու համար: Ոչ ոք իրաւունք ունի Պիղատոսի պատմուճանը հագած մեկուսանալու, եթէ Հայու արիւն կը կրէ իր երակներուն մէջ: Որեւէ չքմեղանք, պարտականութենէ խուսափում կամ հեռուէն դիտելու, քննադատելու ունակութիւն դատապարտելի է այս պահուս: Իւրաքանչիւրէն կը պահանջուի իր միջոցներուն ներած չափով աշխատանք եւ նիւթական զոհողութիւն: Որովհետեւ դպրոցը կը յարատեւէ, եթէ ապահովուի իր տարեկան ելեւմուտքը: Մանաւանդ պարտաւոր ենք միջոցներ ստեղծել ուսուցիչներուն վիճակը բարելաւելու համար :

Այս տարրական առաջադրութեանց իրականացումը կախում ունի Տէսինի գաղութին ազգային գիտակցութենէն ու կամքէն: Տարակոյս չունինք մեր հայրենակիցներուն պարտաճանաչութեան վըրայ, որուն շնորհիւ ահա հինդ տարիէ ի վեր դըպրոցը կանգուն կը մնայ: Մասնաւորապէս մեծ ակնկալութիւններ ունինք առեւտրական դասէն, որ

թնէն, Փարիզի, Մարսէյլի, Պուքրէշի եկեղեցիներու հոգաբարձութիւններէն :

X Կաթող. պատուիրակը Իտալիա պիտի մնայ մօտ մէկ շաբաթ: Պիտի այցելէ Վենետիկի Մխիթարեանց վանքը եւ պիտի ճամբորդէ մինչեւ Թրիէսթէ, ուր նոր պաղթականի մը մէջ կը գտնուին մօտ 90 Հայեր: Ասոնք վերջին շաբաթներու ընթացքին հասած են Եուկոսլաւիայէն եւ միւս Պալքանեան երկիրներէն, այլուր փոխադրուելու համար: Իրենց մէջ կը գտնուի հանրածանօթ հայրենասէր մը, Պ. Ս. Մելիքեան, իր ընտանիքին հետ: Նոր Տարուան առթիւ Միլանոյի գաղութը պատիւը ունեցաւ հիւրասիրելու զայն, յուզումնալից մթնոլորտի մը մէջ :

ՏԻԳՐԱՆ

կրնայ միասնաբար տարեկան որոշ եկամուտ մը ապահովել դպրոցին:

Հանդէսը շատ փայլուն անցաւ: Այս անգամ ալ Տէր եւ Տիկին Փափազեանները ջանք չէին խնայած ներկայանալի յայտագիր մը պատրաստելու: Կաղանդ Պապան իր ձիւնաթոյր պեխ ու մօրուքով եկաւ սրել մանուկ հոգիներու վառ երեւակայութիւնը: Տիկին Փափազեանին կը պարտինք համանուն մանկական փոքրիկ օփերէթը, զոր տարրական դասարաններու աշակերտները ներկայացուցին ուրախ զուարթ եւ յաջողապէս : Մանկական խմբերգներն ու արտասանութիւնները իրարու յաջորդեցին, ժպիտներ սփռելով բոլորին դէմքերուն վրայ :

Ապա տեղի ունեցան գեղջկական պարեր տոհմիկ տարազներով, միջին եւ բարձրագոյն դասարաններու աշակերտներու կողմէ: Շատ յաջող էր մանաւանդ Հուրիներու պարը: Անակնկալ նորութիւն մը եղաւ «Կամաւոր՝ զինուորներու երգումը» զոր կատարեցին մանչերը :

Միջնարարին աճուրդ մը կատարուեցաւ եւ շնորհիւ Պ. Պ. Պօղոս Տէր Պօղոսեանի, Գրիգոր Գապիկեանի եւ Արշակ Տաւուտեանի ջանքերուն եւ հանդիսականներու առատաձեռնութեան գոյացաւ 14.530 ֆրանք: Այս առթիւ Պ. Տէր Պօղոսեան որ իր կարելին չի խնայեր դպրոցին օգտակար հանդիսանալու համար, խօսք առնելով անգամ մը եւս շեշտեց դպրոցներու անփոխարինելի դերը հայապահպանման գործին մէջ :

Հանդէսի վերջաւորութեան բոլոր փոքրերուն բաժնուեցաւ առանձին պահարաններով պտուղ եւ շաքարեղէն :

Գ. Պ.

ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 15 Յունուար — Մարսէյլի արուարձաններուն մէջ առաջինը կարելի է նկատել Պօմոնը: Հանգուցեալ Պալաքեան եպիսկ.ի նախաձեռնութեամբ, բաւական ընդարձակ տարածութեան մը վրայ կառուցուած է ներկայանալի եկեղեցի մը, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ: Անոր ենթակայ են 650—700 տնուոր Հայեր, մեծ մասը սեփականատէր: Կան բաւական թիւով հայրենակիցներ որոնք իրենց կօշիկի աշխատանոցները ունին քաղաքին մէջ: Ոմանք 5էն մինչեւ 30 աշխատաւորներ ունին: Ամէնէն շատ բանուոր ունեցողը Պ. Արսէն Տ. Զաքարեանն է, որուն աշխատանոցը ամբողջովին մեքենաներով կ'արտադրէ:

Եկեղեցւոյ յարակից հողին վրայ Թաղականութիւնը 200 քառակուսի մեթր տարածութեամբ սրահ մը շինեց ուր տեղի կ'ունենան հանդէսներ եւ հաւաքոյթներ: Յունուար 14ի կիրակին նոյն սրահին մէջ տեղի ունեցաւ մանկապարտէզի ամավերջի տօնածառ հանդէսը, նախաձեռնութեամբ դպրոցի հոգաբարձութեան եւ Տիկնանց Միութեան: Ժամանակին սրահը լեցուած էր ամբողջութեամբ: Երբ վարագոյրը բացուեցաւ տօնածառով զարդարուած բեմին վրայ, տեսանք ծնրադիր խումբ մը մանուկներ, որոնք ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Օր. Ա. Սէրէնկիւլեանի բարձրաձայն երգեցին Տէրունական աղօթքը :

Յետոյ տեղի ունեցան արտասանութիւններ, խմբերգներ եւ տրամախօսութիւններ: Փոքրիկն Օր. Փափազեան յաջող էր բժիշկի դերին մէջ, Օր. Տ. Վարդանեան իր մօր դերին մէջ, ինչպէս նաեւ միւս փոքրիկները որոնք իրեն կ'ընկերանային :

Հ. Ց. Դ. 60ԱՄԵԱԿԸ

Հ. Ց. Դ. 60ամեակը փառահեղ կերպով տօնուած է նաեւ Պաղտատի մէջ, տեղւոյն լաւագոյն սինեմային էլ Թաշիտի մէջ: Հանդէսին նախագահած է Բժ. Գրիգոր Աստարճեան: Բանախօսած են Բժ. Բարգէն Փափազեան եւ Լեւոն Ստեփանեան: (Բանաստեղծ Գուրգէն): Աւելի քան 700 հոգի ներկայ եղած են հանդէսին, մէջն ըլլալով Պաղտատի հոգեւոր հովիւները, Գաւառ. եւ Քաղաքական ժողովներու անդամները եւ զանազան հանրային հաստատութեանց ներկայացուցիչները: Եղած է ճոխ գեղարուեստական բաժին: Հանդէսին վերջաւորութեան ,ներկայացուած է Ա. Ահարոնեանի շարժանկարը, խոր տպաւորութիւն գործելով :

Շատ յաջող կովկասեան պարեր պարեցին փոքրիկներ Գարաքէշհեաեան, Աշրաֆեան եւ Շամիրեան նուագի ընկերակցութեամբ, դափի Պ. Յակոբեան, դաշնակի (դերասան Կիկօ) եւ ջութակի (Պ. Սիմոն Շիշմանեան):

Հոգաբարձութեան անդամներէն Պ. Յար. Արսլանեան բոլոր փոքրիկներուն շաքարեղէն բաժնեց, յանուն կազմակերպիչ մարմնի: Ներկայացումէն առաջ Պ.Յ.Նիկողոսեան յանուն Թաղականութեան ոգեւորիչ ճառ մը խօսեցաւ, Հայը Հայ պահելու մասին, շնորհակալութիւն յայտնեց կազմակերպիչ զոյգ մարմիններուն, ուսուցչուհիին, դերասաններուն, նուագածուներուն եւ բոլոր ներկաներուն: Խօսքը չէր աւարտած, երբ ատենապետ Պ. Լեւոն Պագրճեան, յանուն Հոգաբարձութեան 3000 ֆրանքով նուիրատուութիւնը բացուած յայտարարեց, ու կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ գումարը բարձրացաւ 27.000 ֆրանքի:

Յետոյ տեղի ունեցաւ «Մաչդիի Բատ»ի ներկայացումը շատ յաջող: Իւրաքանչիւր արար երկարատեւ ծափերու արժանացաւ: Ընդհանուր առումով օրինակելի էր հանդէսը, եւ գոհացուցիչ բարոյական եւ նիւթական արդիւնքը: Անգամ մը եւս հրապարակաւ շնորհակալութիւն բոլոր անոնց որոնք նպաստեցին նիւթապէս եւ բարոյապէս: Զարդանիշներէ, «պիւֆէ»էն եւ նուէրներէ գոյացած է 42.000 ֆրանք:

Թղթակից

ԼԵՒՈՆ ԿԻՒՐԵՂԵԱՆ

Ինչպէս ժամանակին գրեցինք, Սեպտեմբեր 2ին Ազոլոյի մէջ (Իտալիա) մեռաւ փրօֆ. Լեւոն Կիւրեղեան: Ծնած էր Տրապիզոն եւ աշակերտած Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանը: Աւարտած է Հռոմի Արքայական բարձրագոյն Ճարտարապետական վարժարանը: Գլխաւորաբար աշխատած է Վառնա եւ Պոլիս, ուր շինած է հոյակապ պալատներ, պետական թատրոններ եւ տուներ : «Իմ տաղերս»իր հատորին մէջ ամփոփուածեն երիտասարդական օրերուն ոտանաւորները:Գրած է նաեւ «Քերթող ամոլի մը հարիւրամեակը » (Պոլիս 1912), «Վիրգիլեան երկհազարամեակը» (Վենետիկ, Ս. Ղազար 1931), »Կարս եւ Արտահան» , (Վենետիկ, Ս. Ղազար 1949): Ասոնցմէ զատ թողած է բազմաթիւ կիսաւարտ եւ լրացած աշխատութիւններ՝, ինչպէս Իտալիոյ մէջ գտնուած Բիւզանդական Տաճարներու յատակագծերու ուսումնասիրութիւն մը, Հայ Եպիսկոպոսներու Տապանաքարերը՝ զոր գտած է Հռոմ եւ Իտալիոյ ուրիշ քաղաքներու մէջ: Ֆրանսերէնով գրած է (Le Responsable, 1919 Paris) մենագրութիւնը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (49)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅՋԻՇ)

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ԴԷՊԻ ԱՆԳԱՐԱ

— Պատմելիք մեծ բան չկայ: Ասկէ զատ, չեմ սիրեր խօսիլ այդ մասին: Այդ ինչ մոլութիւն է շարունակ հարցափորձել զիս, անհատական կեանքի մասին :

— Պէտք է անկեղծօրէն խոստովանիմ ձեզի , թէ Պերլին հրահանգ տուած է ինծի ձեզ հարցաքննելու. այդ պարոնները, արդար հետաքրքրութեամբ մը, պիտի ուզէին գիտնալ թէ ով է եւ ինչ շարժառիթներ ունի այն մարդը, որ այդ աստիճան թանկագին տեղեկութիւններ կը ճարէ իրենց :

— Ամէն բան խորացնելու գերմանական մոլութիւն մըն է այդ, բայց զուտ հետաքրքրութիւն մը չէ ապահովաբար , եւ այս յաւիտենական հարցումները նողկանք կը պատճառեն ինծի: Եւ յետոյ, ինչո՞ւ կը հարցաքննեն զիս, անպայման ձեզի պատասխանելու դատապարտուած ստորադաս մը չեմ: Արժէքաւոր փաստաթուղթեր կը բերեմ ձեզի, փոխարէն կը վճարէք ինծի: Ես ալ կրնամ լուռ մնալու իմ պատճառներս ունենալ :

— Քանի որ խնդիրը կը վերաբերի գաղտնիքներու, պիտի չպնդեմ, բայց չէի գիտեր թէ գաղտնիք մըն է ձեր հօրը սպանութիւնը Անգլիացիներու կողմէ, ինչպէս ըսիք.

— Գաղտնիք չէ: Ոսսորդութեան եղերական արկածի մը զոհ գնաց հայրս: Ամէն պարագայի մէջ, Անգլիացիի մը ոճրապարտ անխոհեմութիւնը հօրս կեանքը արժեց: Բայց ինչ արժէք ունի Ալպանացիի մը կեանքը: Ես ալ պիտի չապրուէի թերեւս այնքան, եթէ հայրս չըլլար խնդրոյ առարկան :

Կիկերոն վերագտած էր իր հանդարտութիւնը: Զրնդմիջեցի: Պահ մը կեցաւ եւ շարունակեց:

— Ամբողջ կեանքս տարբեր պիտի ըլլար առանց այդ անիծեալ անգլիական գնդակին: Եւ թերեւս երջանիկ մարդ մը պիտի ըլլայի աս պահուս : Ճիշդ է որ հարուստ եմ հիմա... շնորհիւ ձեր դըրամին... բայց ...

Զըսաւ թէ ինչ պահուած էր այդ « բայց »ին սակ:

— Պէտք է գիտնանք, շարունակեց, թէ հայրըս միշտ ատած է օտարները առանց բացառութեան: Անհամաձայնութիւն ու անկարգութիւն կը ցանեն միայն մեր լեռներուն մէջ: Այդ ատելութիւնն է որ իմ մօտ պարզապէս մասնայատուկ, դարձած է Անգլիացիներուն հանդէպ :

— Ձեր հայրը սպաննող Անգլիացիին անունը գիտէ՞ք հարցուցի, տեսնելով որ կը վերսկսէր լռել :

— Այո, գիտեմ անունը, բայց չեմ տեսած զինքը: Իշխանութիւնը ձեռք առաւ խնդիրը: Բաւականաչափ դրամ տուին ինծի, որպէսզի կարենամ Թուրքիա գալ, բայց երբեք չեմ դադրած Անգլիացիները ատելէ :

Նոր լռութենէ մը վերջ, վերսկսաւ :

— Բայց վրէժ լուծելու պահը եկաւ :

— Անգլիացիները ատելու ուրիշ պատճառներ ունի՞ք :

— Այո, անշուշտ: Գէշ կը վարուին ինծի հետ: Դիւապանը չէ, ան շատ լաւ է, բայց միւսները: Անոնցմէ ոչ մէկը սիրտ ունի: Կը կարծեն որ քարէ մէջ անզգայ եմ, քանի որ ծառայ եմ: Կը վարուին, ինչպէս եթէ անասունի մը հետ ըլլային :

— Բայց ինչո՞ւ կը մնաք Անգլիացիներու մօտ, եթէ լաւ չեն վարուիր ձեզի հետ :

— Եթէ չմնայի, հրաժարած պիտի ըլլայի վրէժ լուծելէ եւ պիտի չունենայիք անգլիական գաղտնիքները: Բայց մօտերս պիտի վերջացնեմ գործս իրենց հետ եւ պիտի երթամ տեղ մը, ուր Անգլիացի չըլլայ եւ ոչ ոք ճանչնայ զիս :

— Վտանգաւոր է ձեր գործը, եւ եթէ բըռնուիք :

— Շատ պիտի զարմանամ, երկու տարիէ ի վեր կը պատրաստուիմ այս գործին, ինչպէս ըսած եմ ձեզի, նկատի առած եմ ամէն հաւանականութիւն. իսկ եթէ պատահի որ բռնուիմ, ողջ պիտի չանցնիմ իրենց ձեռքը: Այդ պարագային ալ գիտեմ թէ ինչ պիտի ընեմ :

Այդ գիշեր երկրորդ անգամ ըլլալով կ'ըսէր ինծի այդ բանը: Ժամը 11ի մօտ բաժնուեցաւ ինձմէ: Մեկնելէ առաջ ժամը նայեցաւ : Հարցուցի թէ կ'ուզէ՞ր որ ինքնաշարժով ուէ տեղ ձգեմ զինքը: Մերժեց եւ արագօրէն հրաժեշտ առաւ :

(Շար.)

Արտակարգ պատրաստութիւններ Մ. Նահանգներու մէջ

Մ. Նահանգները շոգեպինդ յառաջ կը տանին իրենց ռազմական պատրաստութիւնները: Օդանաւային ուժերուն համար զէնքի տակ կանչուած են 150.000 նոր օդաչուներ, որոնք, շուտով 971 հազարի պիտի բարձրացնեն օդանաւային զինուորներու թիւը: Զէնքի տակ պիտի առնուին նաեւ օդանաւային 33 պահեստի տորմիղներ:

Նախագահ Թրումըն, միւս կողմէ, սկսած է հակակշռի խստագոյն միջոցները կիրարկել ձեռարուեստի վրայ: Հրահանգուած է,

1) Սահմանափակել թիւը աշխատաւորներուն, զորս գործատէր մը կրնայ ունենալ իր գործարաններուն մէջ,

2) Ստիպել գործատէրերը, որպէսզի գործի առնեն կիներ, սեւամորթներ, Փորթօ Ռիքացիներ եւ բարեկամ երկիրներէ եկող օտարականներ, եթէ աշխատաւոր ձեռքերու լուրջ տագնապ մը առաջ գայ,

3) Ճշդել աշխատանքի եղանակները,

4) Սեղմել աշխատաւորներու գործ փոխելու իրաւունքը եւ 5) հակակշռել գործէ հեռացումները եւ նոր ուժերու գործածութիւնը:

Ամերիկեան կառավարութիւնը խորհրդարանին ներկայացուցած է օրինագիծ մը, որ 21էն 27 ամսուան կը բարձրացնէ զինուորութեան շրջանը եւ կը նախատեսէ 18 տարեկան երիտասարդներու զինուորագրութիւնը: Այս տարիքի զինուորները, չորս ամսուան մարզանքէ մը վերջ միայն պիտի կրնան արտասահման ղրկուիլ:

Ռազմական արդիւնաբերութեան ամբողջական ծրագիր մը իրականացնելու համար կը նախատեսուի 87 միլիառ տոլարի ծախք մը:

Ճարտարարուեստական զօրաշարժի պաշտօնատան տնօրէնը, Պ. Չարլզ Ուիլսըն յայտարարեց, թէ յառաջիկայ երկու տարիներու ընթացքին, իւրաքանչիւր Ամերիկացի հազար տոլար պիտի վճարէ իր երկրի եւ արեւմտեան երկիրներու վերազինման համար: Այդպէսով, արեւմտեան աշխարհը պիտի դառնայ աշխարհի մեծագոյն զինուորական ուժը: Անգամ մը որ իրականանայ այս ծրագիրը, ժամանակը եկած պիտի ըլլայ խօսելու Կրեմլինի հետ այն լեզուով, որմէ կը հասկնայ: «Եթէ համայնավարները, թիւով մեզմէ շատ են, մեր զէնքերն ու զինուորներն ալ աւելի լաւ որակ ունին: Ամերիկեան ծանր հրասայլը, օրինակի համար, լաւագոյնն է աշխարհի մէջ: Մեր միջին հրասայլը աւելի ուժեղ է քան ծանրհրասայլը նախորդ պատերազմին: Եւ, թեթեւ հրասայլերն ալ աւելի զօրաւոր են քան տասը տարի առաջուան միջին հրասայլերը»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութեան Քաղաք. Բիւրօն իր շաբաթական նիստին մէջ որոշեց.— 1) Սաստկացնել պայքարը՝ ստորագրութիւններ հաւաքելու համար Գերմանիոյ վերազինման դէմ. —2) Ժողովրդային պայքար կազմակերպել զինամթերքի պատրաստութեան եւ փոխադրութեան դէմ: Այս առթիւ քուէարկեց յայտարարութիւն մը, որ կը պահանջէ 1951ին հաշտութեան դաշնագիր մը կնքել միացեալ, խաղաղասէր եւ ժողովրդավար Գերմանիայի մը հետ, միեւնոյն ատեն բողոքելով «գերման բանակին վերակազմութեան եւ Ֆրանսայի վերազինման դէմ»:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻՆ ընդհ. քննիչ նշանակուեցաւ զօր. Ժիւէն, Մարոքի Ֆրանսական ներկայացուցիչը, որ իրաւասութիւն պիտի ունենայ աչքէ անցընելու բոլոր զինեալ ուժերը, երկրին թէ արտասահմանի մէջ:

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին գործերու նախկին նախարարը, Իտըն, արեւմտեան Գերմանիա գնաց, քննական պտոյտ մը կատարելու համար: Պիտի տեսակցի գերման վարչապետին հետ:

ՀԻՆԳ ՏԱՐԻ հետապնդուելէ վերջ ձերբակալուեցաւ չարագործ կին մը, Սելեստին Մարթէն, որ ծանօթ էր «Լաֆայէթ փողոցի Ագռաւը» անունով եւ սպառնագիրներ կը ղրկէր աջ ու ձախ, դրամ շորթելու համար: Առաջին անգամ նամակ մը գրած էր ոստիկանութեան, 1943ին, ըսելով թէ երկու դիակներ թաղուած են այսինչ տիկնոջ պարտէզին մէջ: Ուրիշ անգամ կը սպառնար իբրեւ «գործակից» մատնել ասոր ու անոր, եթէ 50.000 ֆրանք չվճարէին: Միշտ միեւնոյն վարդագոյն թուղթը կը գործածէր, եւ ատոր շնորհիւ յաջողեցաւ ձերբակալութիւնը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացը Մարտ 24ին Կիրակի իրիկունը կը տօնէ ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ եւ ՄԵԾԱՐԵՆՑԻ Օրը, Salle de Géographie:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Մարտ 3ի շաբաթ երեկոյեան թատերական ներկայացում մը Salle d'IENA. Օր. եւ Պ. Ավճեաններու կողմէ:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս կիրակի ժամը 16էն կէս գիշեր, Cercle Militaireի սրահներուն մէջ, Place St. Augustin:

Cuban Pett et ses Cubanas Cuban boys հռչակաւոր նուագախումբը: ՃՈՆ ՊԻՖԷ : ATTRACTIONS եւ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ Maison Carvenի կողմէ: Երգ ու պար: Մուտքը 300 ֆր.:

Սեղանները ապահովել՝ հեռաձայնելով Tru. 27.35:

«ՅԱՌԱՋ»ի 25ամեակին առթիւ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Պ. Ղ. Ն.է հազար ֆրանք:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Վալանսի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ կը տօնէ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ: Երգ, արտասանութիւն եւ մանկական խաղեր:

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ կը տօնէ այս կիրակի ժամը 2էն 6, Ցոյներուն սրահին մէջ, Ռիւ Պօնֆուա:

Գեղարուեստական բաժին, շարժանկար Սինէ Ղազոյի կողմէ եւ Կաղանդ Պապան:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Գումրուեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Առնուվիլի եկեղեցին, իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր՝ ԲԱՐՈՒՆԱԿ ԳՈՒՄՐՈՒԵԱՆի մահուան քառասնօրեակին առթիւ: Porte de la Chapelleէն առնել թիւ 268 հանրակառքը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Մարսէյլի Աղքատախնամ – Որբախնամ Միութեան տարեկան պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 3 Փետրուար 1951ի շաբաթ օրը ժամը 9էն մինչեւ լոյս, «Le Club»ի շքեղ սրահին մէջ (51 rue Grignan):

Այս առթիւ Միութեանս դրամական եւայլ նուէրներ ընծայ փափաքողները, թող բարեհաճին ներկայանալ մեր գրասենեակը, Առաջնորդարան, 57 rue Tapis Vert, Մարսէյլ, Tél. Colbert 07.52:

Վարչութիւն

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին (78 rue Rabelais): Կարեւոր օրակարգ:

Ժողովէն վերջ հայերէնի Բ. դասը:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը՝ այս երեքշաբթի ժամը 20.30ին Café Le Cadet:

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Խրիմեան սրահը: Բոլորի ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտտոյի «Վռամեան» ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Սիամանթօ» խումբը (Սէն Լու) այս երկուշաբթի, «Խատիսեան» խումբը (Պ. Օտտօ) Յունուար 23ին, ժամը 21ին, Լա Սիոթայի Հրայր խումբը այս կիրակի առտու ժամը 10.30ին:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին, դպրոցի սրահը, (78 rue Rabelais): Կարեւոր օրակարգ: «Վարդանանցի» փորձեր կիրակի ցորեկ ժամը 3ին եւ ուրբաթ երեկոները ժամը 8ին, դպրոցի սրահը: Ճշդապահ ըլլալ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախարբերդցիական Միութեան մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Պար տը Կլօպի սովորական սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական գումարումը այս երկուշաբթի երեկոյ, Քառէ, քաֆէ Րէժանի վերնայարկը: Կը խօսի ՄԵՍՐՈՊ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ: Նիւթ՝ Կիլիկիա:

ԿԻՐԱԿԻ, 21 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1951, ԺԱՄԸ 17.30ԻՆ

ԺՈՐԺ ՍԻՆԱՆԵԱՆԻ

ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՆԴԷՍԸ

Salle Gaveau,, 45 rue la Boëtie, Փարիզ

Յայտագրին մէջ նաեւ հայկական կտորներ:

Տոմսերուն գինները 100էն 400 ֆրանք: Դիմել Տոքթ. Ա. Ճինճեանի, 29 rue Bleue, Գրատուն Հ. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Պարսամեան գրատուն, 46 rue Richer, Studio Colibri 19a rue Caumartin եւ նուագահանդէսին օրը՝ կիչէն:

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

Կինս անհաւատարիմ է

Թատերգութեան ներկայացման, ուր Փարիզահայ սիրուած դերասաններու կողքին, առաջին անգամ ըլլալով պիտի տեսնէք սինեմայի ծանօթ արուեստագէտը՝

Coco Aslan

22 Յունուարի երեկոյեան, Théâtre Iénaի մէջ:

Տոմսերու թիւը սահմանափակ ըլլալով՝ կը յանձնարարուի այժմէն ապահովել ձեր տեղերը, դիմելով կազմակերպութեան՝ K. V. Maksoudian, 32 rue Courat, Paris (20):

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63
Dimanche 21 Janvier 1951 Կիրակի 21 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6362–Նոր շրջան թիւ 1773

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՇՏ ՆԵՂՄԻՏ ԵՒ ՄԻԱԿՈՂՄԱՆԻ

Որո՞ւ միտքէն կ'անցնի մեղադրել Բարեգործականը, որ 300.000 տոլարի հանգանակութեան մը ձեռնարկած է, հետեւեալ առաջադրութեամբ.

1.— Նոր շէնքեր կառուցանել իր հովանաւորած դպրոցներուն համար:— 2. Նորոգութիւններ կատարել.— 3. Կահ կարասիներ ճարել.— 4. Հոգ տանիլ կարօտ աշակերտներու :

Ինչպէս գրած էինք երէկ, այս նոր հանգանակութեան գլուխն անցած է Օր. Լ. Գարակէօզեան, տրամադրելով քսան հազար տոլար: Կէսը Լիբանանի, կէսը Սուրիոյ համար :

Պաշտօնական զեկոյցն ալ կը հաստատէր թէ Օրիորդը ինքն է ներշնչած այս ձեռնարկը, անցեալ ամառ անձամբ տեսած ըլլալով Ցուխաստանի, Լիբանանի եւ Սուրիոյ դպրոցներուն «խղճալի վիճակը »:

Մեր քննադատութիւնը ուղղուած է Բարեգործականի հին եւ նոր վարիչներուն միականի եւ միակողմանի, քարացած ըմբռնումներուն դէմ:

Առեւտրական, սեղանաւորական աւանդութիւնները մամուռ կապած են Միութեան կեդրոնական թէ շրջանային վարչութեանց մէջ :

Գրասենեակի պատերէն եւ պատուհաններէն, քիթէն անդին չտեսնելու վարժութիւն մը վարակած է նոյնիսկ երիտասարդները:

Անոնք ալ պապերու եւ հայրերու հետքերուն վրայ կը քալեն երկիւղածօրէն: Առանց վերադնահատման ճիգ մը կատարելու: Առանց գործունէութեան աւելի լայն, արդիական եղանակ մը փորձելու :

Երէկ յիշած էինք շարք մը պարագաներ, հինգ հարցումներով:

Ուրիշ փաստեր ալ չեն պակսիր: Նոյնիսկ մեր աչքին առջեւ :

Բարեգործականի Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովին «Տեղեկատու »ն 1950 Սեպտեմբերի թիւին մէջ կրկին արծարծելով մեր գաղութին կրթական գործը, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ խմբագրական սիւնակէն .

— « Եթէ հնարաւոր եղած ըլլար Ֆրանսայի թեմին կազմակերպութիւնը կեդրոնական եկեղեցական վարչութեամբ մը եւ անոր յարակից Կրթական մարմինով մը, դպրոցական գործն ալ կրնար կեդրոնացեալ ն'ւ ծրագրով (ծրագրեալ ?) կերպով մը կազմակերպել, ապահովելով անոր Հ. Բ. Ը. Միութեան օժանդակութիւնը: Եւ կամ՝ այս գործը կրնար յանձնուիլ միմիայն Հ. Բ. Ը. Միութեան, պայմանով որ անիկա ի վիճակի ըլլար ստանձնել զայն իր ամբողջութեանը մէջ: Ոչ մին եւ ոչ միւսը կարելի կը թուի այժմ» :

Իբրեւ եզրակացութիւն, «Տեղեկատու»ն կարելի կը գտնէ բարձրագոյն նախակրթարաններ հաստատել Փարիզի, Մարսէյլի եւ Լիոնի մէջ, կրթարաններ, «որոնք պետական վարժարաններու ծրագիրը գործադրելով հանդերձ՝ ունենային հայկական բաժին մը »:

Եւ նորէն կը խոստանայ Բարեգործականի « օժանդակութիւնը »: `

Այս պարզուկ յայտարարութեան իմաստը հասկնալու համար, կը բաւէ յիշել ուրիշ պարագայ մը :

Թամկավար խմբագիր մը, որ միեւնոյն ատեն անդամ է Հ. Բ. Ը. Մ. Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովին, կը հարցնէ Վիէննայի աբբահօր, տեսակցութեան մը առթիւ .

— «Չէի՞ք փափաքիր դպրոց մը բանալ Ֆրանսայի մէջ: Օրինակ Մարսէյլ, ուր հոծ եւ կեդրոնացած հայութիւն մը ունինք »:

Աբբահայրը կը պատասխանէ թէ «միջոցներ չունինք »:

Խմբագիրը ինքն ալ գիտէ որ Վիէննայի Մխիթարեանները հազիւ կրնան «պահպանել ինչ որ ունին»: Նոյնիսկ վանքը դժուար կը տոկայ :

Գիտնալով հանդերձ կը հարցնէ: Մինչդեռ աւելի արդար եւ տրամաբանական էր հարցնել ... ինքն իրեն: Այսինքն Բարեգործականին :

Վենետիկի Մխիթարեանները վարժարան մը բացած են արդէն, Փարիզի մէջ:

Այս գաղութը իր Բարեգործականով, Հայրենակցականներով եւ ուրիշ Միութիւններով ափ մը վարդապետներու չա՞փ ալ ձեռներէցութիւն եւ դրամ չունի:

Մօտեցանք բուն հարցին :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԵՐ ԱԲԵՂԱՆ... ԽԵԼՔԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ

Մարդ մը, որ «Տէր ողորմեա» համրեր է տարիներով, (կ'ենթադրե՛մ), յանկարծ խելքի վաճառական կը դառնայ եւ կը փորձէ վերադնահատութեան ենթարկել մեր ազգային արժէքներն ու պատմական դէպքերը:

Արդարեւ, այս աբեղա՛ն էր որ թրքական բաղնիք մտնողի մը չափ քրտնեցաւ՝ ապացուցանելու համար թէ հայերէն չեն գիտեր արտասահմանի մէջ: Եւ Սփիւռքի արժէքները թերադնահատելու պատրաստ նոյն վարարուն ուղեղով՝ ելաւ հերքեց « արեւմտահայ կարգ մը բանաստեղծներ», որոնք խիստ « ոգեւորուեր են» Մեղապարտ Յակոբի տպագրական առաջին փորձերով,— իր այս հերքումը անոր համար որ հայ առաջին տպագրութեան փորձին պատիւը կը տրուի արտասահմանի:

Դժուար չէ հաստատել թէ բանագողական յարմարութիւն ցոյց կուտայ մեր աբեղան, երբ արեւմտահայ բանաստեղծներուն «ոգեւորութիւնը » հերքումի նիւթ կ'ընտրէ,— իր աղբիւրը, (կ'ուզէ՞ որ անունը տամ), Գ. Լեւոնեան «Հայ Գրքի եւ Տպագրութեան Արվեստը» աշխատութեան մէջ (էջ 56) պատահեր է որ գործածէ «արեւմտահայ էնտուզիաստ բանաստեղծներ» բացատրութիւնը: Մեր համբակ աբեղան, ներշնչուելով այս բացատրութենէն, առիթ է գտեր հերքելու «արեւմտահայ » բանաստեղծները, որոնք «ոգեւորուե՛ր են» Ջուղայեցի Յակոբի տպագրական առաջին փորձով, — ի՞նչպէս կարելի է թոյլ տալ որ արտասահման յանդգնի առաջնութեամբ պարծենալու, որեւէ ասպարէզի մէջ: Յաջորդական յօդուածով մը, սակայն, արձագանգ կուտայ այն քննադատութիւններուն, որոնք կը հաստատեն թէ արեւմտահայ բանաստեղծները, առանց երբեք «ոգեւորուելու», գիտցած են ձաղկել տպագրուած գիրքին բովանդակութիւնը: Այստեղ չեմ ուզեր քննել այն թերի պատճառաբանութիւնը, զոր կ'արձանագրեն Լեւոնեան եւ ուրիշներ՝ տպագրուած առաջին գիրքերուն ընտրութեան մասին, ըստ բովանդակութեան: «Ուրբաթագիրք»երու, «Պարզատոմարներու » եւ «Աղթարքներու» հրատարակութեան մէջ գոյութիւն ունին ուրի՛շ պատճառներ, երկար ուսումնասիրութեան կարօտ: Իմ բսելիքս այն է, հիմա, թէ արտասահմանեան մշակութային մեր գործունէութիւնը նսեմացնելու այս փորձերը կը մատնեն ոչ միայն հատուածամոլութիւն, Կովկասեան nostalgie, «Ոսին տքը օրհնողներուն» յատուկ սորկամտութիւն մը, այլեւ անյատա՛կ տգիտութիւն Հայոց պատմութեան մասին:

Մարդի՛կ կան տակաւին, մտաւորականնե՛ր, որ քսաներորդ դարուն մէջ գաղափա՛ր անգամ չունին «Արտասահման»կոչուած պատմական երեւոյթի մը մասին, ոչ ալ Հայոց Պատմութեան մէջ՝ «արեւմտեան շօշափուկ» կոչուած հարցին մասին: Այս մարդիկը տարիներո՛վ «ալէլուիա» կարդացեր են, բայց երբեք չեն հետաքրքրուեր մեր ազգային պատմութեամբ, որ դպրոցականներու ձեռքը դրուած անձնագրական եւ աշխարհագրական նիհար ծանօթութիւններու հաւաքածոն չէ, այլ առաւելապէս գիտութիւն ու փիլիսոփայութիւն:

Երդիծանքի եւ հեգնանքի իմ այս տոմսերուս շարքին մէջ, կը ներեն ընկերներս որ, յանկարծ, այս եւ յաջորդ տոմսով կը շօշափեմ ծանր նիւթեր: Իմ նպատակս է, այդ նիւթերէն մեկնելով, մեղադրել եւ ձաղկել այն բոլոր աբեղաները, որոնք մէկ օրէն միւսը, կղերականներու յատուկ suffisanceով մը, ազատ կը կարծեն իրենք զիրենք սաղմոսերգելու ինչպէս առեղ Եհովայի, նոյնպէս առեղ Իվանի եւ յաջորդներուն առջեւ :

ԱՐԱՋ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այսօր, Կիրակի, ժամը 16էն կէս գիշեր, Cercle Militaireի մէջ, (Place St. Augustin) :

1938 ՅՈՒԼԻՍ 17ի օրէնքը մինչ ի զօրու ըլլալով, կառավարութիւնը կ'ուսումնասիրէ զայն, օրուան պայմաններուն յարմարցնելու համար, ի նախատեսութիւն պատերազմի : Մասնաւորապէս կը քննուի պարենաւորման եւ պարենատոմսի վերահաստատման խնդիրը :

Ամերիկեան բանաձեւը պիտի անցնի՞

ՎԱՐԱՆՈՒՄՆԵՐ ԵՒ ՆՈՐ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐ

ՄԱԿը կը վարանի տակաւին քուէարկել ամերիկեան առաջարկը՝ Համայնավար Չինաստանը նախայարձակ հռչակելու մասին: Տարակարծութիւններ ծագած են՝ ցարդ բոլոր կարեւոր հարցերու մէջ ամերիկեան քաղաքականութեան հետեւող երկիրներու միջեւ :

Կարգ մը պետութիւններ կը նկատեն, որ այդպիսի որոշում մը պիտի ապացուցանէր ոչ թէ ՄԱԿի զօրութիւնը, այլ անոր տկարութիւնը, քանի որ ներկայ պայմաններու մէջ կարելի պիտի չըլլայ գործադրել նախատեսուելիք միջոցները: Իսկ, կարգ մը երկիրներու բացատրութեամբ, ընդհանրապէս կը տիրէ այն տեսակէտը, թէ անհրաժեշտ է կարճ ժամանակ մը եւս շահիլ վերջնական քայլը առնելէ առաջ, փորձելով իրաւախոհութեան ամէն ձեւ ու միջոց:

Ամերիկեան բանաձեւը ծանօթ է արդէն.— ՄԱԿը 1) նախայարձակ կը հռչակէ Չինաստանի համայնավար կառավարութիւնը, 2) գործի կը հրաւիրէ հաւաքական միջոցներու յանձնախումբը, որպէսզի թելադրութիւններ ընէ ընդհ. ժողովին, 3) կը պահանջէ չինական ուժերու Քորէայէն հեռացումը, 4) կը յանձնարարէ անդամակից պետութեանց ոչ մէկ աջակցութիւն ընծայել յարձակողին եւ 5) կը ստեղծէ միջնորդ յանձնախումբ մը, որուն կրնայ դիմել համայնավար Չինաստանը ապագային, եթէ յանկարծ փոխէ իր կեցուածքը:

Ամերիկեան առաջարկին սկզբունքով հաւանութիւն տուած են շատ մը պետութիւններ, որոնց կարգին Հարաւային Ամերիկայի կարգ մը երկիրները: Արաբական եւ արեւելեան 12 պետութեանց միջեւ կը տիրեն տարակարծութիւններ: Հնդկաստան, Փաքիստան եւ Ինտոնէզիա վճռապէս հակառակ են առաջարկի քուէարկութեան: Ուրիշներ, ինչպէս Իրաք եւ Լիբանան, կը մօտենան ամերիկեան տեսակէտին: Հաւանական է որ այս խմբակը քուէարկէ որոշում մը, որուն համաձայն խնդիրը ձեռք պէտք է առնեն եօթը պետութիւններ (չորս մեծերը՝ Մ. Նահանգները, Մեծն Բրիտանիա, Խ. Միութիւն եւ Ֆրանսա եւ Համայնավար Չինաստան, Հնդկաստան եւ Եգիպտոս):

Քաղաքական յանձնախումբին առջեւ խօսք առնելով, Քուպա, Սալվատոր, Պրազիլիա եւ Հոլանտա յայտարարած են, թէ պիտի քուէարկեն ի նպաստ ամերիկեան առաջարկին: Շուէտ բոլորովին հակառակ դիրք մը ունի:

ՄԱԿի շրջանակները աչքի առջեւ ունին նաեւ Քորէայի ռազմաճակատին վրայ այժմ տիրող կացութիւնը, զոր կարելի է անդորրութեամբ բնորոշել: Անոնց կարծիքով, երբ կռիւներ գրեթէ տեղի չեն ունենար Քորէայի մէջ, կարելի է այս վիճակն ալ ընդունիլ իբրեւ իրական զինադուլ եւ բաղդատաբար խաղաղ մթնոլորտի մը մէջ ձեռնարկել բանակցութեանց Չինաստանի հետ, դէթ կիսապաշտօնական գետնի վրայ միջին ճամբայ մը գտնելու համար :

Կը կարծուի թէ դիւանագիտական այս խմորումներու մէջ կարեւոր դեր մը պիտի կատարեն Մեծն Բրիտանիան եւ Բրիտանական Հասարակապետութեան երկիրները: Ասոնք կը խորհին, թէ վերջնական քայլը առնելէ առաջ ժամանակ պէտք է ունենալ կշռելու բոլոր հետեւանքները: Ամբողջ բրիտանական մամուլին մէջ, «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ն է միայն, որ կը պահանջէ հակամիջոցներ ձեռք առնել անմիջապէս: Միւս թերթերը կողմնակից են փորձելու իրաւախոհութեան բոլոր միջոցները:

Միացեալ Նահանգներու երեսփ. ժողովը, ձեռամբարձ քուէարկութեամբ եւ քանի մը ընդդիմադիր երեսփոխաններու բացառութեամբ քուէարկեց որոշում մը, որով կը պահանջէ ՄԱԿէն անմիջապէս նախայարձակ հռչակել համայնավար Չինաստանի իշխանութիւնները: Որոշումը բանաձեւած եւ երկու կուսակցութեանց պատկանող երեսփոխանները յայտարարեցին, թէ երեսփ. ժողովի այս պահանջը ցոյց կուտայ ամբողջ աշխարհին՝ ամերիկեան երկու կուսակցութեանց միակամութիւնը Քորէայի հարցին մէջ: Երկու երեսփոխաններ միայն դէմ արտայայտուեցան, ըսելով որ այդպիսի որոշում մը, Չինաստանի դէմ պատերազմի յայտարարութիւն մը պիտի նշանակէ :

× Հնդկաստանի վարչապետը, Նեհրու, երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ֆրանսայի վարչապետին եւ արտաքին նախարարին հետ: Այս առթիւ ալ շեշտեց թէ Հնդկաստանի կառավարութեան տեսակէտն է չաճապարել, գործել «կամաց կամաց», ելք մը գտնելու համար: Այս տեսակէտը մեծ դժգոհութիւն պատճառած է Մ. Նահանգներուն մէջ, նոյնիսկ առաջարկողներ կան որ Ամերիկան այլեւս ուտեստ չղրկէ Հնդկաստան :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ կը հեռագրեն որ վեց օրուան կռիւներէ վերջ, ընդհանուր հանդարտութիւն մը կը տիրէ Հանոյի շրջանին մէջ: Կարմիրներու փորձած վերջին յարձակողականը միանգամ ընդմիշտ ձախողած կը համարուի :

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

«ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅ ԱՐԴԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ»

Կարօ Սասունի իր «Պատմութիւն Արեւմտահայ արդի Գրականութեան» հատորով, որ վերջերս լոյս տեսաւ «Համազգային»ի տպարանէն, նեղ կացութենէ կը փրկէ հայ վարժարաններու բարձրագոյն կարգերուն ուսուցիչները եւ ուսանողները, ինչպէս նաեւ թանկագին ծառայութիւն կը մատուցանէ բոլոր անոնց, որոնք ինքնազարգացման համբով կը փափաքին հայ գրականութեան շրջաններու եւ գլխաւոր դէմքերու մասին յստակ գաղափար մը կազմել :

Որքան ցաւալի է գիտել տալ թէ մինչեւ հիմա չենք ունեցած դասագրքային պահանջները լրացնող « հայ գրականութեան պատմութեան » ձեռնարկ մը, որ քիչ թէ շատ գիտական հիմքեր ներկայացնէ, ժամանակագրական կարգ ու յաջորդականութիւն պահէ եւ ամբողջական մէկ պատկերը գծէ հայ գրական ստեղծագործութեանց վաստակին :

Գրական այս ու այն շրջանի մասին ուսումնասիրութիւններ չեն պակսիր անշուշտ: Գրողներու նուիրուած վերլուծումներ եւ բնորոշումներ ալ կրնանք գտնել հոս հոն ցրուած, բայց ընթերցող հասարակութիւնը իր տրամադրութեան տակ չունէր համադրական գործ մը, ուր ամփոփուած ըլլային հիմնական տեղեկութիւններ:

Կ. Սասունիի երկը կը լրացնէ այդ պակասը գոհացուցիչ չափով մը :

Գրականութեան պատմութեան նախորդ գրեթէ բոլոր փորձերն ալ կամ կիսատ են կամ հինցած ու թերի: Այս պատճառով՝ հայ գրականութեան դասաւանդումը մեր մէջ դարձած է ուսուցիչի ձեռնահասութենէն եւ հասկացողութենէն կախեալ հնարաւորութիւն, ուր մեծ է դերը քմայքին :

Կարօ Սասունի աշխատած է առաւելագոյն չափով իր դատումներուն մէջ ըլլալ առարկայական, իւրաքանչիւր հեղինակի մասին արձանագրելով միայն այն, ինչ որ ժամանակը նուիրագործած է:

Բացարձակ չէ անշուշտ այս մօտեցումը եւ չի կրնար ըլլալ, քանի որ հայ հեղինակներու գործերը պէտք եղած չափով մատենագրական, բանասիրական եւ գրական քննութեանց նիւթակայ չեն եղած: Ուրիշ խօսքով՝ բիւրեղացած տեսակէտներ գոյութիւն չունին այնպէս, ինչպէս կան, օրինակ, Ֆրանսացի Ռասինի մը, Ռուսոյի մը, Շաթոպրիանի մը կամ Վ. Հիւկոյի մը մասին: Օտար գրականութեան պատմութեան հեղինակները կը նպաստաւորուին հանրապարտադիր պատրաստ կարծիքներու հարուստ պաշարէ մը, որոնք ժամանակի ընթացքին անժխտելի փաստերու ուժն են ստացած :

Մենք տակաւին զուրկ ենք տեսակէտներու եւ դատումներու այդ կատարելապէս բիւրեղացածէն՝ երկու գլխաւոր պատճառներով: Նախ՝ «արդի հայ գրականութիւն» կոչուող ժամանակաշրջանը շատ մօտ է մեզի, հազիւ 100 տարուան պատմութեամբ մը եւ անոր մշակներէն ոմանք ողջ են: Երկրորդ՝ գրականութիւնը պեղող, մաղող եւ զտող նախապատրաստական աշխատանքները — որոնց վրայ պիտի կառուցուի պատմութիւնը — բաւարար չափով չեն կատարուած :

Այս պատճառներուն հետեւանքն է արդէն ամբողջական գրականութեան պատմութիւն գրելու դժուարութիւնը, որ մեր հեղինակները հեռու պահած է անոր բազմօգուտ փորձութենէն :

Կ. Սասունի կրնանք ըսել թէ արտասահմանի մէջ առաջին լիակատար փորձն է որ կը կատարէ եւ այս ճիգը ինքնին՝ արժանի է ամէն գնահատանքի :

Աւելորդ կը նկատենք 370 էջնոց պատկերազարդ այս հատորին բովանդակութիւնը ներկայացնել մեր ընթերցողներուն: Կասկած չունինք որ գիրքը ինքզինք պիտի պարտադրէ որովհետեւ ան հրամայական պահանջքի մը արդիւնքն է: Բաւականանանք ճշդելով որ Կ. Սասունիի «Պատմութիւն Արեւմտահայ արդի Գրականութիւնը » կ'ընդգրկէ 80 տարուան շրջան մը, 1840էն մինչեւ 1920, այսինքն արեւմտահայ հատուածի աշխարհաբար գրականութեան ծագումէն մինչեւ մեր օրերը, դուրս ձգելով վերջին երեսնամեակը, որ գաղութահայ գրականութեան շրջանն է :

Հատորը գլուխ եկած է ստիպանական մշակումով, տասը տարիներու ընթացքին: «Գրականութեան պատմութեան այս հատորը կազմելու համար — կը գրէ հեղինակը յառաջաբանին մէջ— քով քովի եղած եմ 1940 — 1950 տասնամեակին Պէյրութի Հայ Ճեմարանի Լսարանական երեք դասարաններուն կարդացած դասախօսութիւններս: Տարուէ տարի լրացուցած եւ դասաւորած եմ ծանօթութիւններն ու նիւթերը»:

Միայն այս ձեւով հնարաւոր էր արդիւնաւոր խրագործումի ենթարկել «գրականութեան պատմութեան» ընդարձակ ծրագիր մը, ուր կը մտնեն 70է աւելի հեղինակներ՝ չորս գլխաւոր շրջաններու մէջ դասաւորուած.— ա) Վերածնութեան շրջան (1840 — 1885), բ) Իրապաշտներ (1885 — 1895), գ) Յեղափոխական եւ արուեստագէտ սերունդ (1895 — 1908), դ) Ազատութեան շրջան (1908 — 1915) :

Անհրաժեշտ էր, այսպէս, դասաւորում, հետաքրքրութիւն պէտք են ոչ միայն հեղինակներու գրական դատաստանը կատարելու, այլ նաեւ թուականներու եւ դէպքերու ճշդումին համար :

Ցանկութիւննե՞րը այս գործին:

Ըսինք արդէն թէ Կ. Սասունի աշխատած է կարելի եղածին չափ անձնապէս քիչ միջամտել եւ «բնորոշումները վաւերական յայտարարի մը բերել»: Առանց այս մտահոգութեան դասագիրք կարելի չէ գրել: Եւ եթէ տեղ տեղ կը հանդիպինք ընդհանուր յայտարարէն խուսափող եւ անձնական նախասիրութիւններ չէչտող կարծիքներու, պատճառը այն է որ քննութեան առնուած հեղինակներուն մեծ մասը մեր ժամանակին մէջ են դեռ եւ գրականութիւնն ալ գիտութիւն չէ ի վերջոյ, որքան ալ ձգտինք գիտական բացարձակութիւն տալ մեր դատումներուն :

Պարզ հասկնալի լեզուով ընթերցող լայն զանգուածներուն մատուցուած հանրամատչելի գործ մըն է, որմէ կրնան օգտուիլ բոլորն ալ՝ թէ հայ գրականութեան մասին գաղափար կազմելու եւ թէ « աւանդանո՛ր հայ հեղինակներու գրական գոհարները գիտակցօրէն կարդալու» համար, ինչպէս կը շեշտէ հեղինակը :

Այս իմաստով՝ գիրքը լիուլի կ'արդարացնէ առաջադրուած նպատակը :

Կարգ ու կանոն կը տիրէ հատորին մէկ ծայրէն միւսը: Շրջաններու տրամաբանական բաժանում, ժամանակագրական յաջորդականութիւն՝ դասական ձեւով եւ մտահոգութիւններով: Այս պարագան դասագրքի մը յաջողութեան առաջին պայմաններէն մէկն է: Հայ գրականութեան մօտեցող պատանին կամ ինքնուս Հայը միայն գրողներու եւ գրական երկերու անուններ չի սորվիր, այլ նաեւ անոնց յաջորդականութիւնն ու առընչական կապը՝ ընդհանուր տեսութիւններով :

Գրքի յառաջաբանին մէջ Կ. Սասունի կը յայտնէ թէ «հեղինակները դետեղած է իրենց ժամանակաշրջանին մէջ եւ դատած՝ ըստ իրենց ապրած մթնոլորտին»:

Կարեւոր պարագայ մըն է այս մէկն ալ, հեղինակները դատել ըստ իրենց ապրած մթնոլորտին: Կան հակառակ մեթոտն ու տեսակէտը ունեցողներ, այսինքն անոնք՝ որ 1860 թուականի հեղինակ մը կ'ուզեն դատել եւ արժէքաւորել այսօրուան չափանիշերով, ինչ որ գոնէ գրականութեան պատմութեան դասագրքերու համար պատշաճ պիտի չըլլայ: Իւրաքանչիւր գրող ծնունդն է իր ժամանակին եւ պայմաններուն, հետեւաբար ըմբռնելի այդ պայմաններու շրջագծին մէջ :

Կ. Սասունի հեղինակներու կարեւորութեան համեմատ ընդարձակած է վերլուծումի իր էջերը: Գրողներ կան որ միայն մէկ կամ կէս էջով են ներկայացուած, ուրիշներ՝ մինչեւ 10—12 էջ: Բայց գրեթէ բոլորն ալ ունին իրենց կենսագրական գիծերը, գործերուն անունները, յաճախ անոնց բովանդակութեան խտացումը, գրական արժէքի բնորոշումը, ընդհ. դիտողութիւններ ոճի եւ լեզուի մասին ու նաեւ գաղափարախօսութիւնը, եթէ հեղինակը ունի ընկերային, ազգային կամ մարդկային որոշ իմաստասիրութիւն մը :

Թերութիւննե՞րը. ինչ փոյթ ... կարեւորը այն է որ երկարաշունչ աշխատութիւն մը հրապարակ հանուած է՝ ի պէտս հայ գրականութիւնը սիրողներուն: Արեւմտահայ գրականութեան պատմութիւնը դասագրքով ներկայացնելու լուրջ եւ խնամուած ձեռնարկ մըն է ասիկա, այն հիմնաքարը, որուն վրայ այսուհետեւ աւելի կատարեալները կրնան կառուցուիլ :

Մ. ԻՇԽԱՆ

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻՆ ՇՈՒՐՋ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Փափուկ հարց է նաեւ կաթողիկոսական կոնդակներու պարագան: Հայկական Եկեղեցւոյ եւ հայ ժողովուրդին Հողեւոր Պետը բոլորին յարգանքին արժանի է: Այս մասին ոչ մէկ վէճ: Սակայն բացառիկ կացութեան մէջ կը գտնուի նաեւ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը եւ վարչութիւնները ստիպուած են չարժիլ համաձայն տեղական պայմաններուն եւ սխալ քայլեր չառնել :

Բոլորիս ծանօթ է հետեւեալ . իրողութիւնը: Կառավարութիւնները քիլոներով տեղեկագիրներ ունին իւրաքանչիւր կազմակերպութեան մասին : Ամէն օր կը մաղեն մեր թերթերն ու գիրքերը եւ քաղաքական արտակարգ կացութեան առջեւ, երբ պետական մտահոգութիւններէ մղուած՝ վճռական միջոցներ ձեռք կ'առնեն իրենց իսկ զաւակներուն հանդէպ, աւելորդ է ըսել, առանց խղճահարութեան կրնան աւելի կտրուկ միջոցներու դիմել օտարներու, օտարածին հայրենակիցներու հանդէպ, եթէ Վարչութիւնները իրենց մկրատէն չանցընեն կոնդակներու որոշ մասերը: Պէտք է կլորցնել, հալեցնել սուր անկիւններն ու թթու նախադասութիւնները: Հոս ոչ սրբապղծութիւն կայ, ոչ ալ պատակտում: Զմոռնանք պատմութեան դասերը :

Միտքս բացատրելու համար, նորէն ետ երթանք եւ պահ մը ընդունինք Արտաւազդ արք.ի եւ լոյթին եւ կոնդակներու անփոփոխ ընթերցման կամ հրատարակութեան կողմնակիցներու տեսակէտը :

Եպիսկոպոս մը, Վարչական Ժողով մը իրաւունք ունին իրենց համար ոչ—քաղաքական նկատած ցոյցերու մասնակցելու :

Հեռու ինձմէ Պ. Քարեանին տրամաբանութիւն սորվեցնելու միտքը: Սակայն, բռնենք անոնց — կողմնակիցներն — տրամաբանական գիծը եւ շարունակենք: Ի վերջոյ կան ու կը մնան Տրամաբանութեան տարրական անխախտելի օրէնքները: Կարելի չէ — առանց կողմնակցութիւն բրած ըլլալու — որոշ իրաւունքներ տալ Ա. կամ Բ. Սրբազանին, Ա. կամ Բ. Վարչութեան, եւ նոյն իրաւունքները մերժել իրենցմէ վերջ Գ. կամ Դ. Սրբազանին, Գ. կամ Դ. Վարչութեան: Վերջիններն ալ կրնան չուսումնի կամ Լեհթեր անունով մէկուն համակիր ըլլալ եւ մասնակցիլ իրենց յարմար դատած ցոյցերուն, եւն. եւն.:

Ընթերցողին կը ձգեմ այլեւս մտածել, թէ ինչ կ'ըլլայ մեր Եկեղեցիին վիճակը :

Իմացած ենք որ Վարչութիւնը երկուքի բաժնուած է այս հարցին շուրջ: Ահաւասիկ առիթ մը, որպէսզի միջոցներ ձեռք առնուին, արգիլելու համար այդպիսի եւլոյթներու կրկնութիւնը՝ ապագային :

Շա՛տ երախտապարտ պիտի ըլլայի Պ. Քարեանին, եթէ միտքս չարչարող այս հարցերուն պատասխանը տար հրապարակաւ եւ յայտնէր իր անհատական տեսակէտը՝ առանց դառնալու նիւթին շուրջ :

Վստահ եմ, ինք եւս անձնական հաշիւներով չէ մօտեցած եկեղեցական խնդրին: Ճիշդ այս պատճառով կրնանք սրտբաց խօսիլ: Բոլորիս մտահոգութիւնը Ազգային Եկեղեցիի պայծառութիւնն ու չէզոքութիւնն է: Տեսաւ թէ վճռապէս քաշեցի թէկնածութիւնս յանձնախումբի ցանկէն, երբ ընտրութեան պայմանն է, հաւանութիւն յայտնել պարզապէս գլխի թեթեւ շարժումով :

Չեմ բացարձակապէս չի հետաքրքրեր թէ ո՞վ յաղթական դուրս կ'ելլէ քուէատուփէն : Միւս ցանկին մէջ եւս կը ճանչնամ հայրենակիցներ, որոնց հայրենասիրութեան եւ պարկեշտութեան մասին ոչ մէկ կասկած: Աւելորդ անգամ մըն ալ կրկնեմ, Դաշնակցութիւնը եւ Դաշնակցականները չեն ուզած ու չենք ուզեր Եկեղեցին մեր ձեռքը առնել: Այսքան մը չէինք գրաղեր, եթէ ծուռ հաշիւներով մօտեցողներ չըլլային : Օր մը, այդ անհրաժեշտութիւնը զգացնելու պարագային, ուրիշ թափով աշխատանք կը տանինք:

Վերջացնելէ առաջ, համաձայն եմ մեր բարեկամին Պ. Պաղտասլեանի հետ, թէ մեզի նման փոքր ժողովուրդներու մէջ, ազգային գործերը (ընդհանրապէս ոչ — վճարովի) տաղտուկէն զատ բան չեն բերեր: Տուժել նիւթապէս, բարոյապէս, պարտականութիւնը կատարած ըլլալու նիհար գոհունակութեամբ: Ինչպէս պատահած է շատերուս, նորընտիր անդամները երբեմն աշխատանք պիտի տանին, — ներեցէք բացատրութեանս — հայհոյելով իրենց մօքէն: Դժբախտաբար այսպիսի գոհողութիւններով կը կառավարուին գաղթական ժողովուրդները: Այս չի նշանակեր թէ գործերը պիտի տարուին անհոգութեամբ :

Կը վախնամ, սիրելի Պ. Քարեան, որ նորընտիր Վարչութիւնը, եթէ այս փոքր նկատուած հարցերուն գոհացուցիչ լուծում չկարենայ տալ, անոնք կը դառնան սարերու գագաթներէն փրթած ընկոյզի կամ խնձորի մեծութեամբ այն քարերը, որ ձիւնահիւսքի վերածուելով կը թաղեն Ֆրանսայի մեր եկեղեցին ու ձիւնհալքէն վերջ, Եկեղեցին դուրս կ'ելլէ երկուքի բաժնուած :

Խուսափի՛լ, խուսափի՛լ ամէն գնով այս դժբախտ հեռանկարէն :

Վերջը յանցաւոր փնտռելը աւելորդ կ'ըլլայ :

Հ. ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ միացման համար հանդիսաւոր աղօթքներ պիտի կատարուին Յունուար 18էն 25: Փարիզի Ռուսերը պատարագ պիտի մատուցանեն Յունուար 21ին, բողոքականները արարողութիւն մը պիտի կատարեն նոյն օրը եւայլն :

Զմռան հէքեաթ

«Կը ձիւնէ․․․ ։ Ցուրտ է․․․» ։ Կ'ըսկըսի այսպէս ,
Հէքեաթը ձմրան հոգւոյս սեմէն ներս․․․ ։

Ջիւնն է կուտակուեր թիզ թիզ այս ձմեռ ,
Ու լռութեան մէջ վշտով ծանրաբեռ ,
Ամէն մէկ քայլիս հրծծիւն մը կերկեր ,
Կուգայ վէրքի պէս բացուող եետքերէս ․․․ ։
Բայց սարալանջէն սահնակով արագ ,
Կ'իջնէ երբեմնի տղան անառակ ,
Խինդն իր սփռելով հոգւոյս մէջ դատարկ ․․․
Կ'երթանք արեւին , ան բռնած ձեռքէս ․․․ ։
ՔԵԶԻ՛, ՀՈԳԻՍ ․․․

(Տաղ հոգեկան անդորրութեան)

Կը մաղթեմ քեզի անդորրը ներքին
Այցի ըսպասող խրճիթի մը շէն ,
Որ անտառի մը խնկահոտ խորշէն ,
Կ'ուզէ հէքեաթն իր պատմել սրբտագին ․․․ ։

Նախ անդորրը՝ մարգերուն կանանչ ,
Ուր շըշունչը հեշտ անցնող հովերուն ,
Շունչին պէս խաղաղ մանկան մը նիրհուն ,
Շոյելով կ'երթայ ձոր ու սարալանջ ․․․ ։

Կը մաղթեմ քեզի լեռներու անհաս
Խաղաղութիւնը , խոր ու լուսածիր ,
Ուր հըսկումէն վերջ , այգաբացներ հիր ,
Սրծիւններուն իսկ կուտան նոր երազ ․․․ ։

Կը մաղթեմ քեզի ծովերուն վըրան
Մածող նաւերուն հաւատքը խաղաղ ,
Որոնք կարօտի ափերն անյապաղ
Հասնելու տենչով կ'երթան անվարան ․․․ ։

Կը մաղթեմ քեզի կեցուածքն անտարբեր
Դարակներու մէջ գիրքերու շար շար ,
Իրենց ձեռքին մէջ կըշիռ ու պաշար ,
Կոնակ դարձուցած հոգերուն բեռ բեռ ․․․ ։

Կը մաղթեմ քեզի խորհուրդը ջահուած ,
Եկեղեցիին խաղաղ խորանին ,
Ուր փառքն ու թագերն իսկ կը խոնարհին ,
Աչքերուն մէջ կայծ՝ հաւատքէն արծարծ ․․․ ։
Կը մաղթեմ քեզի ծոյլի մը անգործ ,
Խաղաղ լռեհերուն կշռոյթը ուրախ ,
Որ ամէն գիշեր աստղերէն անկախ ,
Կը կրկնէ անձայն համերգը անոնց ։
Ու ձայնըս եթէ յանկարծ չը լըսես ,
Ու փնտռես ի զուր հետքը քայլերուս ,
Վերջին մաղթանքս է ,— գնա՛ լոյսէ լոյս ,
Ու նախնիքներուս հոգիներուն վէս
Խառնուէ՛ իսկոյն , ու ես այն ատեն ,
Միացած կ'ըլլամ յաւերժին արդէն ․․․ ։

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

Մ․ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ օդանաւային զօրավարներէն Օ'Տոննէլ , նախկին հրամանատարը Ծայր․ Արեւելքի ամերիկեան օդատորմիղին , կ'առաջարկէ հիւլէական ռումբ գործածել Չինաստանի դէմ , իբրեւ ամէնէն ազդու զէնքը ։ «Եթէ պիտի կըռուինք , թեթեւօրէն չզարնենք ։ Համաշխարհային պատերազմ է այս ։ Առաջին շրջանը չահեցանք , այժմ երկրորդ շրջանն է եւ կէտեր կորսնցնել սկըսած ենք ։ Ես բոլորովին համաձայն եմ Ազգաժողովին , բայց ան շատ խեղճ դեր կը կատարէ զինուորական տեսակէտով »։

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՍԻՆՔԼԷՐ ԼՈՒԻՍ

Սինքլէր Լուիս , ամերիկացի վիպասանը մեռաւ Յունուար 11ին Հռոմի մէջ ։ Ծնած էր 1885ին ։ Նոպէլեան գրական մրցանակը ստացած էր 1930ին ։

Իրապաշտ վիպագիր մը որուն յաջող գործերը կ'ընդգրկեն գլխաւորաբար 1920—1930ի շրջանը , երբ Ամերիկան կ'ապրէր առատութեան եւ ճոխութեան մէջ ։ Ճարտարարուեստը կը բարգաւաճէր եւ դրամը կը յորդէր ։ Իր այն գործերը որոնք գրուած են տնտեսական տագնապէն վերջ , կը համարուին նուազ յաջող , որոնց մէջ կը պակսի հումը ։

Ծնած ըլլալով Միջին Արեւմուտքի մէջ , իր գրական աշխարհը մեծ մասով այդ նահանգին կեանքն է , անոր սովորութիւնները , լեզուն , պարզութիւնը , սրտակցութիւնը , սահմանափակ ոգին ։

Ամէնէն մեծ յաջողութիւն գտած գործերն են Babbittը (1920) *եւ* Main Streetը (1922) ։ *Այս երկու գիրքերուն նիւթը կը կազմեն միջին Ամերիկացին ։ Մանաւանդ* Babbittի *մէջ , այլեւս հերոսները պարզ մարդիկ չեն , այլ դարձած են անմոռանալի տիպարներ ։ Ցոյց կուտայ եւ կը նկարագրէ այն ահաւոր պարապը , միջակութիւնը , որ կը պարտէ այս երջանիկ մարդոց լաւատեսութիւնը ։*

Լուիս՝ բարեկարգիչ մըն է , որ կը քննադատէ եւ կը հեգնէ գործի մարդիկը , որոշ կրօնական միջավայրեր , չաղակրատները , գրագէտ մըն է որ ուժն ունի ինչպէս եւ խայթիչ ոճ ։

Իր քննադատները կը կարծեն թէ խորութիւն չունի , եւ օրագրողի ոճ ունի , թէ իր առաջին վէպերուն երգիծանքը ծաղրանկարի վերածեց իր յետագայ գործերուն մէջ ։

Elmer Gantry *վէպը , գրուած 1927ին , արժանացաւ Նոպէլեան մրցանակին 1930ին ։*

Իր աշխարհռչակ վէպին գլխաւոր տիպարը , Պէպիթ , ինքնագոհ հերոսը , յաջող , տոկուն եւ քաղաքական յարգանք ներշնչող պզտիկ մարդուկն է , որ շնորհիւ ազգային կլիմային , չափազանցեալ մեծութիւն ստացած է ։ Եւ դոհ է որ ի վերջոյ աշխարհ պիտի ընդունի իր ընկերային մակարդակը ։ Ընտանիքի հայր , թէեւ ենթակայ յաճախակի ալքոլի երբ գործով տունէն կը բացակայէր ։

Պէպիթ Ամերիկայի «շնորհքով մարդուն» տիպարն է , քիչ մը խտացած գոյներով ։

ՄԱՔՍԱՆՍ ՎԱՆ ՏԷՌ ՄԷՌՇ

Ֆլաման ժամանակակից լաւագոյն վիպասաններէն Մաքսանս Վան տէռ Մէռշ մեռաւ Յունուար 14ին , 43 տարեկան , Թուքէի իր ամառանոցին մէջ , զոր ինչպէս իր վէպը , կոչած էր «La Maison des Dunes» ։ *Այս գիրքը , հրատարակուած 1932ին , մեծ յաջողութիւն գտաւ , եւ իսկոյն շարժանկարի վերածուեցաւ եւ այս յաջողութիւնը պատճառ դարձաւ , որ նուիրուի գրականութեան ։ Յաջորդաբար հրատարակեց* «Car ils ne Savent c equ'ils font» (*Զի ոչ գիտեն զինչ գործեն*) , «Quand les Sirenes se taisent» (1930) , «Invasion 14» (1935) , «L'Empreinte du Dieu» , *այս վերջինը շահեցաւ Կոնքուրի մրցանակը 1936ին ։*

Իր ամբողջ գործը կը կրէ կնիքը իր ծննդավայր Ֆլամանի ։ Իրապաշտ էր , բացի այն իրապաշտութենէն որ յատուկ է Ֆլաման ցեղին ,Մաքսանս Վան տէռ Մէռշ ունէր նաեւ նիւթապաշտ դաստիարակութիւն ։ Բայց դիպուածով օր մը շփման մէջ կը մտնէ կաթոլիկ անձնաւորութեան մը հետ , եւ ուրկէ ի վեր կը մօտենայ աւելի քրիստոնէութեան »։

Իր գլխաւոր մէկ արտադրութիւնը , Corps et Ames (*երկու հատոր*) *հրատարակուած 1943ին , նուիրուած է բժշկական շրջանակներու ուսումնասիրութեան ։ Այս գիրքէն տպուեցաւ մինչեւ 20 հազար օրինակ պատերազմի միջոցին եւ մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծեց , վասնզի կ'ըսէին թէ Լիլի բժշկական համալսարանի մեծ* «patron»*ները կարելի էր տեսնել անոր մէջ ։ Յետոյ չափազանցուած գիներով ծախուեցաւ սեւ շուկայի մէջ ։*

Մաքսանս Վան Տէռ Մէռշ իր վարպետները կը նկատէր Տիքընսը եւ Թօլսթօն , եւ կ'ըսէր թէ մարդկային եղբայրութեան զգացումը , գութը միայն կը ստիպէին զինք որ գրէ ։

ԱՆԳԻՆ ՀԱՅՐԵՆԻՔ

Հայրենիք չքնաղ , դուն անգին գոհա՜ր ,
Նորէն տարագիր , նոր տարուան սեմէն ,
Որպէս ուխտաւոր ծո՜վ վիշտերուս հետ ,
Ներէ՛ որ կրկին մեր անո՜ւշ լեզուով ,
Կարմի՜ր նուռի պէս սրտիկս բանամ ․․․ ։

Ի՛մ ցեղիս պէս միշտ , հոգիս է արթուն ,
Հպա՛րտ ու ազնիւ անցեալի ջահով ,
Օճախիս կարմիր բոցերէն այրա՜ծ ,
Կրակն ափերուս , արցո՜ւնքն աչքերուս ,
Վիրաւոր սրտով խօսք ունիմ քեզի՛ ․․․ ։

Հայը Հայուն դէմ , խորթ երկնքի տակ ,
Թշնամի բանակ՝ իրարու հանդէպ ,
Ինչպէս՝ կատղած գայլ ինքզինքը կ'ուտէ՜ ,
Սարսուռ մը հոգիս կը խոցէ ընդմիշտ
Որպէս՝ փոթորիկ , ցրտաշունչ քամի ։

Հայրենիք քնա՛ր , դո՛ւն անգին գոհար ,
Դուրսը ձիւն – ձմեռ , հովը կը սուլէ՜
Եթերէն ի վար , աստղեր երկնային ,
Կարծես ըլլային ճերմակ ծաղիկներ ,
Վարդաբո՜յր գարնան պատրանքը կուտան ։

Մամիկները մեր , անգին մասունքներ ,
Օրը չծագած , տաճարին սեմէն ,
Լուսաջինջ հոգւով , դարերու յոյսով ,
Խոցոտուած սրտով , քեզի՛ կ'աղօթեն ։

Անգին հայրենիք , դո՛ւն անշունչ ոգի ,
Դեռ քանի՞ տարի , այսպէս տարագիր ,
Վիրաւոր սրտով պիտ' մնանք անտէր ,
Քո՞ւ հողէդ հեռո՜ւ , երկնքիդ կարօտ ,
Օտարին ծաղրին , ենթակայ մի հոտ ։

Ներէ՛ որ կրկին , դանկըտուա՜ծ սրտով ,
Ցեղիս անունով , մեր քաղցր լեզուով ,
Ի՛մ սիրտս բանամ , նոր տարուան սեմէն ։

Դարեր հալածուած , ժողովուրդն Հայոց ,
Ցրուե՜ր ամէն կողմ , զոհե՜ր տարագիր ,
Կը նահատակուինք օտարին համար ,
Մինչեւ ե՞րբ այսպէս՝ զոհ պիտի մնանք ։

Ս․ ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (50)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ԴԷՊԻ ԱՆԳԱՐԱ

Դուրս ելլելէ վերջ բարեկամիս տունէն , բըռնեց այն ճամբան , ուրկէ եկեր էինք ինքնաշարժով ։ Կարծես կ'իմանամ տակաւին աղմուկը իր անապարող քայլերուն ծառուղիին խճաքարերուն վրայ ։ Յետոյ լռութիւն կրկին ։

Շնորհակալութիւն յայտնեցի բարեկամիս , իր հիւրասիրութեան համար ։ Ոչ մէկ հարցում ուղղեց ինծի , լուծելու համար գաղտնիքը ։ Վերադարձայ դեսպանատուն , «ֆիլմ»երը պահելու համար արկղին մէջ ։ Անհրաժեշտ չէր այդ իրիկուն իսկ բանալ զանոնք ։

Ճամբու ընթացքին խորհեցայ Կիկերոնի պատմած պատմութեան ։ Կատարելապէս ընդունելի կը թուէր ինծի ։ Տրամադիր էի նոյնիսկ ճշմարիտ նըկատելու զայն ։

Եւ սակայն , քիչ մը շատ զարդարուն բանմը կար անոր մէջ , ինչպէս կ'ըլլայ ածան վէպերու մէջ ։ Թերեւս շատ եւրոպական մտայնութիւն մը ունէի ես , հասկնալու համար այդ Ալպանացին , որ մեծցած էր վանտէթթաներու երկրի մը մէջ ։

Ոչ մէկ լուսաբանութիւն բերաւ մեզի Կիկերոնի պատմութիւնը , ոչինչ որ կարենար մեր վստահութիւնը ապահովել իրեն ։

Լուսաբանութիւնը եկաւ բուն իսկ Կիկերոնէն , երկու շաբաթ չանցած ։ Ամէն պարագայի մէջ ես գոնէ համոզուեցայ ։ Երկրորդական կը թուի ինծի ինչ որ ըսաւ իր հօրը մասին ։ Անկարելի էր ճշդել թէ որքան ճշմարիտ էին իր խօսքերը զոր տարրալուծելով պիտի գտնէինքհաւանաբար հոգեկանվիճակ մը ։

Եթէ ճիշդ է Կիկերոնի պատմութիւնը , որուն ի նպաստ կը վկայեն բազմաթիւ պարագաներ , կարծեմ թէ կարելի է նուազ մութ գոյներով ներկայացնել ալպանացի սենեկապանը եւ քիչ մը աւելի լոյս սփռել կարգ մը դէպքերու վրայ , որոնք անթափանց խաւարի մէջ պիտի մնային առանց ասոր ։

ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄ ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՄԷՋ

Արտաքին Նախարարութեան առաջին պաշտօնական սուրհանդակը Պերլին տարաւ քանի աւելի լուսանկարներ անգլիական փաստաթուղթերէն ։ Անոնց շարքին մէջ կը գտնուէր ռատիօհեռագիր մը , որուն լուսանցքին վրայ ձեռագիր նօթագրութիւններ կային Լոնտոնի եւ Անգարայի միջեւ հեռագրական հաղորդակցութեան մանրամասնութիւններու մասին ։ Մեծ մասամբ այս նօթերուն շնորհիւ յաջողեցանք կարդալ անգլիական ծածկագիրները ։

Լուսանկարներու շարք մը կը ներկայացնէր դեսպանին ձեռքով գրուած փաստաթուղթի մը նախագիծը , Լոնտոնի եւ Անգարայի դիւանագիտական յարաբերութեանց շուրջ ։

Փոքր գիրեր էին արուեստական ու ճղճիմ , եւ այդ տողերէն որոշապէս երեւան կուգար թէ Թուրքերը ոչ մէկ գնով կ'ուզէին մասնակցիլ պատերազմին ։ Անգլիացիներու բոլոր ճիգերը միակ կէտի մը շուրջ կը ձգտէին ։

Անոնք կ'ուզէին զինեալ չէզոքութեան աստիճանին հասցնել Թուրքիան , որ սակայն պիտի պահէր «ոչ – պատերազմիկ» երկրի իր հանգամանքը ։ Կ'ուզէին նաեւ , որ ան կատարէ զինուորական համախմբումներ Թրակիոյ մէջ , նոյն համեմատութեամբ գերմանական զօրաբաժիններ պահել տալու համար այնտեղ ։

Առաջին հանգրուանն էր այս ։

Երկրորդը պիտի ապահովէր գերմանեւթուրք յարաբերութիւններու խզումը ։ Թշնամիին մտածումը կարդալ իր բովանդակ մերկութեան մէջ , շահեկան էր ինքնին , բայց մանաւանդ ամէնէն երեւելի եւ արժէքաւոր դիւանագէտի մը գրչին տակ ։ Թէեւ մեծ գաղտնիք մը չէին ներկայացներ այդ մտածումները , անոնց համար որ տեղեակ էին Անգարայի կացութեան ։

Բայց այդ չէր կարեւորը ինծի համար , զիս կը յափշտակէր մանաւանդ այն պարագան , որ Սըր Նէչպուլ Հիւկէսըն յստակօրէն , մեծ ողջմտութեամբ եւ իրատեսութեամբ կ'ընդգծէր անվարան այն ծանրութիւնը , զոր Գերմանիոյ դեսպանին անհատական ազդեցութիւնը կը նետէր թուրք քաղաքականութեան նժարին մէջ ։

Այս տեղեկագիրներն ու բազմաթիւ ուրիշ փաստաթուղթեր կրնային ուսումնասիրութեան հրաշալի նիւթ հայթայթել Գերմաններուն եւ ծանօթացնել անոնց՝ անգլիական ճշգրիտ մեթոտները քաղաքականութեան թէ դիւանագիտութեան մէջ ։

(Շար․)

Զօր. Այզընհաուըրի պտոյտները

Քառասուն ժամ Հռոմ մնալէ վերջ, զօր. Այզընհաուըր, Լիւքսէմպուրկ մեկնեցաւ։ Իր այցելած իններորդ երկիրն է ասիկա։ Անմիջապէս սկըսան խորհրդակցութիւնները Լիւքսէմպուրկի արտաքին, զինուորական եւ ելմտական նախարարներուն հետ, որոնք մանրամասն զեկուցումներ տուին սպարապետին ։

Լիւքսէմպուրկեան բանակը կը բաղկանայ երկու գումարտակներէ, որոնք ամբողջութեամբ դրուած են զօր. Այզընհաուըրի տրամադրութեան տակ եւ հաւանաբար պիտի կցուին պելժիական կամ հոլանտական բանակին։ Աննշան է անշուշտ Լիւքսէմպուրկի բերելիք զինուորական նպաստը Արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան, բայց մեծապէս նշանակալից է իր մասնակցութիւնը ճարտարարուեստական գետնի վրայ։ Տարեկան 2ուկէս թոն պողպատի իր արտադրութեամբ, Լիւքսէմպուրկ կը հանդիսանայ 7րդը պողպատ արտադրող երկիրներու մէջ։

Սպարապետին վերջին կայանը պիտի ըլլայ Արեւմտեան Գերմանիա, ուր մեկնեցաւ երէկ։ Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանակները կ'ըսեն, թէ զօրավարը պիտի չզբաղի Գերմանիոյ վերազինման հարցով, գերմանական վարիչներու հետ իր տեսակցութեանց ընթացքին ։

╳ Թերթերը կը գրեն թէ զօրավարը Աթէնք ալ պիտի հանդիպի, լրացնելու համար իր քննական պտոյտը ։

ՉԻՆԱՑԻՆԵՐԸ ԿԸ ՔԱՇՈՒԻ՞Ն ԱՐԴԵՆ

Խորհրդաւոր կերպարանք մը առած է կացութիւնը Քորէայի մէջ։ Մինչեւ երկու օր առաջ տեղեկութիւնները կ'ըսէին թէ կարմիր Չինացիները կարեւոր համախմբումներ կը կատարեն ռազմաճակատի այս կամ այն կէտին վրայ, մինչդեռ երէկուընէ ի վեր, ՄԱԿի հետախուզիչ օդանաւերը ոչ մէկ ուշագրաւ համախմբում կը նշմարեն։ Տեղ տեղ, յառաջապահ պահակախումբերը խորացած են մինչեւ 40 քիլմ. դէպի հիւսիս եւ թշնամի ոչ մէկ զինուորի հանդիպած են։ Կը կարծուի թէ Չինացիները սկսած են պարպել գէթ Քորէայի որոշ շրջանները։

Այս առթիւ կը յիշուին հետեւեալ իրողութիւնները . —

1) Օդանաւային տեղեկագիրներու համաձայն, հրասայլեր եւ զրահապատ ու այլ կառքեր կը քաշուին դէպի հիւսիս, Փիոնկեանկի շրջանին մէջ, որ ռազմավայրէն 150 քիլմ. հեռու է. 2) Վերջին օրերուն բռնուած ռազմագերիներ կը յայտնեն, թէ յանկարծ հրամայուած է իրենց քաշուիլ դէպի հիւսիս. 3) Բոլոր շրջուն պահակախումբերը գրեթէ ոչ մէկ դիմադրութիւն կը գտնեն կարմիրներէ գրաւուած հողամասերէ ներս իրենց խորացումներու ընթացքին ։

Կարելի չէ վստահօրէն ըսել, թէ ընդհանուր նահանջ մըն է եղածը։ Ստոյգ է չինական երկու զօրաբանակներուն քաշուիլը։ Շատեր այս պարագան կը վերագրեն 100ին 50 համեմատութեամբ իրենց ուժերու կորուստին ։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԲԱՆԱԿԸ 24 ԶՕՐԱԲԱԺԻՆ

Ամերիկեան բանակի ընդհ. սպայակոյտի պետը զօր. Քոլլինս յայտարարեց, թէ մինչեւ յառաջիկայ Յուլիս 1, բանակը պիտի բաղկանայ ոչ թէ 12 կամ 14, այլ 24 մարտական զօրաբաժիններէ։ Զօրավարը, որ նոր վերադարձաւ Քորէայի քննական պտոյտէն, աւելցուց նաեւ թէ 1951ի վերջաւորութեան, ամերիկեան զինուորներու թիւը, ապահովաբար, նախատեսուած 3.462.205 հոգիէն աւելի պիտի ըլլայ ։

╳ Մինչեւ 1952ի Յուլիսը Եւրոպայի ամերիկեան բանակը պիտի ներկայացնէ 10 մարտական զօրաբաժիններէ բաղկացած ուժ մը։ Միւս բոլոր դաշնակիցները պէտք է մինչեւ այդ թուականը ունենան 60 զօրաբաժիններ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԵՐՈՒ եւ մեթրոյի գործադուլը յետաձգուեցաւ, բայց «անակնկալ դադարներ» միշտ կրնան պատահիլ։ Հաւանական է նաեւ որ գործադուլ հռչակուի 24 ժամուան համար։ Կառավարութիւնը տրամադիր է որոշ զոհացում տալու, աշխատավարձքի յաւելման մասին։ Այդ պարագային նորէն պիտի աւելնան երթեւեկի գիները, Փարիզի մէջ ։

ՍԹԱԼԻՆԻ առողջական վիճակի մասին զանազան լուրեր կը հաղորդեն Ուաշինկթընէն։ Այդ լուրերուն համաձայն, Սթալին, որ սրտի հիւանդութենէ կը տառապի, վերջերս մէկ երկու տագնապներ եւս ունեցած ըլլալով, բացարձակապէս ծանրակշիռ խնդիրներով միայն կը զբաղի։ Դարձեալ կ'ըսուի թէ եռապետութիւն պատրաստած է իբրեւ յաջորդ, բաղկացած՝ Մոլոթովէ, Բերիայէ եւ զօր. Բուլկանինէ։ Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ տիրական դեր պիտի կատարէ իր վրացի Բերիան, իբրեւ ներքին նախարար եւ բուն վարիչը Չեկային ։

«ՅԱՌԱՋ»ի 25ամեակին առթիւ

Շնորհակալութեամբ ստացանք ընկեր Բժիշկ Յ. Քիւթիւկեանէ 2000 ֆրանք ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, Le Cadet սրճարանի վերնայարկը (métro Cadet)։
Կը խօսի՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

1950ը վերջացաւ, բայց տակաւին առկախ հաշիւներ կան ։

Կը խնդրենք փակել անյապաղ։ Յունուարի վերջ ստիպուած ենք դադրեցնել թերացողներուն թերթերը ։ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Կապոյտ Խաչի Իսիի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Ղուկասեան ընտանիքին, իրենց հօրեղբօրը մահուան առթիւ ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. «Ահարոնեան» ակումբին վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Մելիք Մուշկամբարեանէն հարիւր կտոր «Հայրենիք» ամսագիրը։ Ակումբի գրադարանը բաց է ամէն հինգշաբթի 19էն 21, իսկ կիրակի առտուները ժամը 10ին ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Մարսէյլի Տարօն Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ Պելճիքայէն մեր հայրենակից Պ. Արշակ Մուշեղեանին որ յաճախ նուէրներ կ'ընէ Միութեանս։ Շնորհակալութիւն նաեւ հայրենակիցներ Պ. Պ. Ստեփան Ալիքսանեանի (Փարիզ), Լեւոն Աստուրեանի (Տէսին), Այրի Տիկին Սողոյեանի (Սէնթ էթիէն), Եփրեմ Միքայէլեանի (Սէն Շամոն), Այրի Տիկին Մարգրիտ Կաղինեանի (Լա Սիոթա), Հ. Կ. Տէրմոյեանի (Վիէն) եւ Ռոման Օր. Արեգնազ Գրիգորեանի։ Նոյնպէս Պելճիքայի Պ. Տիգրան Մարտիրոսեանի եւ միւս հայրենակիցներու։ Ֆօնթէն տը Վօզլիւզ Տիկ. Վերդինին, որոնք իրենց նուէրներով ու բարոյական օժանդակութեամբ օգնած են միութեանս ։

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ կը հրաւիրուի Պ. Վահան Յակոբեան ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Համախարբերդցիական Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ։ 27 Յունուար շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, 51 rue Grignanի սրահը (Club)։
Կանխաւ ապահովեցէք ձեր սեղանները ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Օգնական խոհարարուհի մը որ գիտնայ կերակուր եփել։ Դիմել՝ Թերթիս վարչութեան ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացը Մարտ 24ին Կիրակի երեկոյեր կը տօնէ ՎԱՐՈՒԺԱՆի եւ ՄԵԾԱՐԵՆՑի Օրը, Salle de Géographie։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Մարտ 3ի շաբաթ երեկոյեան թատերական ներկայացում մը Salle d'IENA։ Օր. եւ Պ. Ավետաններու կողմէ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Մարսէյլի Աղքատախնամ – Որբախնամ Միութեան տարեկան պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 3 Փետրուար 1951ի շաբաթ օրը, ժամը 9էն մինչեւ լոյս, «Le Club»ի շքեղ սրահին մէջ (51 rue Grignan)։
Այս առթիւ Միութեանս դրամական եւայլ նուէրներ ընել փափաքողները, թող բարեհաճին ներկայանալ մեր գրասենեակը, Առաջնորդարան, 57 rue Tapis Vert, Մարսէյլ, Tél. Colbert 07.52։
Վարչութիւն

ԲՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին (78 rue Rabelais)։ Կարեւոր օրակարգ։
Ժողովէն վերջ հայերէնի Բ. դասը ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը՝ այս երեքշաբթի ժամը 20.30ին Café Le Cadet։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Սիամանթօ» խումբը (Սէն Լու) այս երկուշաբթի, «Խատիսեան» խումբը (Պ. Օտտօ) Յունուար 23ին, ժամը 21ին, Լա Սիոթայի Հրայր խումբը այս կիրակի առտու ժամը 10.30ին ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին, դպրոցի սրահը, (78 rue Rabelais)։ Կարեւոր օրակարգ։ «Վարդանանցի» փորձեր կիրակի ցորեկ ժամը 3ին եւ ուրբաթ երեկոները ժամը 8ին, դըպրոցի սրահը։ Ճշդապահ ըլլալ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապոյտ Խաչի Պուլվար Օտտոյի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները այս երեքշաբթի, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, սովորական վայրը ։

ՀԱՅԿ. ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Խումբ մը կազմուած է Փարիզի մէջ ՆԱՅԻՐԻ, երգի, նուագի եւ պարի բաժիններով, նախաձեռնութեամբ յայտնի արուեստագէտ ԹԱՌԻՍՏ ԳԱՐԷԳԻՆԻ։ Մասնակցիլ փափաքողները կրնան դիմել Պ. Գարեգինի, 83 rue de Dunkerque, Paris (9), կամ հեռախօսել Tru. 69.04, ժամը 9էն 10 եւ 12—2։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր. , Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63

Mardi 23 Janvier 1951 Երեքշաբթի 23 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6363—Նոր շրջան թիւ 1774

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԷՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Երկու – երեք շաբաթէ ի վեր, միջազգային մամուլը նշանակալից տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Միջին եւ Մօտաւոր Արեւելքի մասին :

Միեւնոյն ատեն երթեւեկ մը՝ Արեւմուտքէն Արեւելք, գլխաւորութեամբ անգլեւսաքսոն հրամանատարներու :

Այսպէս, վերջերս քննական պտոյտ մը կատարեց Ատլանտեանի եւ Միջերկրականի ամերիկեան տորմիղին հրամանատարը, ծովակալ Քարնի, մասնաւորապէս կանգ առնելով Աթէնքի եւ Անգարայի մէջ : Ցետոյ գնաց Մալթա, խորհրդակցելու համար բրիտանական իշխանութեանց հետ :

Իտալական թերթ մը կը գրէ թէ Միջերկրականեան շրջանի ամերիկեան դեսպանները նոր ժողով մը պիտի գումարեն Պոլսոյ մէջ, յառաջիկայ փետրուարին : Ծովակալը այս ժողովին ալ պիտի մասնակցի :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, այս ձեռնարկները կապ ունին զօր. Այզընհաուըրի քննական պտոյտին հետ : Ուրիշ խօսքով, ծովակալը պիտի լրացնէ զօրավարին գործը, կազմակերպելով արեւելեան Միջերկրականի ճակատը :

Ինչպէս կը բացատրէինք անցեալ շաբթու, Ամերիկացիները նոր ճիգեր կը փորձեն, փարատելու համար Անգարայի մտավախութիւնները :

Դեռ անցեալ օր Թուրքիոյ վարչապետը կը յայտարարէր թէ 1951ի ելմտացոյցին բացը, 250 միլիոն ոսկի, պիտի փակուի Ամերիկայի օժանդակութեամբ : Այս առթիւ կ'աւելցնէր թէ «մեծապէս աւելցած են Մարշըլի ծրագրով տրամադրուած վարկերը, իսկ զինուորական օգնութիւնը կրկնապատկուած է » :

Անշուշտ այս օգնութիւնները բաւական չեն հանգստացնելու համար Թուրքիան, որ միշտ ալ վախ ունի թէ մինակ պիտի մնայ, պատերազմի մը պարագային : Կամ գոնէ ամէնէն ճակատագրական պահուն :

Ատլանտեանի ճակատին կազմակերպիչները պիտի կրնա՞ն աւելի վստահութիւն ներշնչել, նոյնքան ծանր յանձնառութիւններ ստանձնելով Արեւելքի մէջ, ինչպէս արեւմտեան ճակատին վրայ :

Բանգէտներ կը կարծեն թէ այս հարցումին պատասխանը պիտի տրուի Մալթայի եւ Պոլսոյ ժողովներուն մէջ :

Միեւնոյն ատեն, շատ կը խօսուի Թուրքեւյունական զինակցութեան մը մասին, որ ընդարձակուելով կրնայ յանգիլ շրջանային դաշինքի մը, մասնակցութեամբ արաբական պետութեանց :

Մինչ այս մինչ այն, մասնագէտներ այժմէն կը հաշուեն արեւելեան ճակատի զինուորական ուժերը :

Ամերիկեան աղբիւրէ քաղուած տեղեկութեանց համաձայն, Թուրքիան ունի երեսուն զօրաբաժին, Յունաստան՝ ինը, Իրան՝ 150.000 զինուոր : Իսրայէլ, Իրաք, Եգիպտոս եւ Յորդանան եւս ունին փոքր բանակներ : Մեծ յոյսեր դրուած են նաեւ Եուկոսլաւիոյ վրայ, (երեսուն զօրաբաժին, կազմ եւ պատրաստ) :

Ամէնէն լաւատեսներն ալ կը խոստովանին թէ այս ուժերը բաւական չեն կասեցնելու համար անակնկալ արշաւանք մը : Ուրեմն արդիական զինարուեստի եւ նորանոր զէնքերու գերազանցութիւնն է որ պիտի լրացնէ պակասը :

Այս ամբողջ անցուդարձին մէջ, անշուշտ մենք ալ ունինք շատ ծանր մտահոգութիւններ : Թերեւս աւելի ծանր քան ուրիշ ատեն :

Որ եւ է փոթորիկ Մօտաւոր Արեւելքի մէջ անմիջականօրէն պիտի անդրադառնայ մեր հայրենիքին կացութեան վրայ :

Դաս մը մարդիկ դիւրին միջոց մը գտեր են, չարը խափանելու համար,— պարզապէս « պատերազմի հրձիգ » անուանել Մ. Նահանգները եւ միւսները, ինչպէս նաեւ... Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը : Եւ հայհոյանքներ արձակել օրն ի բուն :

Մեղմերը կը մոռնան որ, եթէ այսօր Ամերիկան իր թեւին տակ առած է Թուրքիան, լման 25 տարի Խ. Միութիւնն էր անոր կաթնտուն եւ իրական զինակիցը : Եղբայրակիցն ու աջակիցը :

Ինչպէս այն ատեն, այս անգամ ալ տարրական հայրենասիրութիւնը կը պահանջէ ոչ թէ քամի փչել, աչքին պղտորել եւ ճակատ ճեղքել, այլ գլուխ գլխի տալ եւ ելքեր փնտռել, որպէս զի ոտքի տակ չերթանք : Այստեղ թէ այնտեղ :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի՞ՆՉ ՍՐՏԱՌՈՒՉ ՄՏԱԾՈՒՄ...

« Մաղձը վնասակար է ազգային առողջութեան»,— այս բառերով կը վերջանար խորհրդածութիւն մը, Միջին Արեւելքի պարբերաթերթերէն մէկուն մէջ, յանձնարարելով «թերահաւատներուն» կարդալ Նայիրի Զարեանի «Հացաւանը» եւ Յովհ. Շիրազի «Արարատը» :

Նախ շնորհակալութիւն որ «թերահաւատներուն » ուղղուած ածականը գոնէ « հակահայաստանեան » չէր : Է՛հ, որքան ալ վարժուիս այդ բարբարոս բառը օրը տասն անգամ ըսելու, դարձանքը չի թեթեւնար :

Ցետոյ, կրկին շնորհակալութիւն որ «այդ երկու արժէքաւոր հրատարակութիւնները որոնք սքանչացում կը պատճառեն հայրենիքի գրականութեան հանդէպ, նախ կը յանձնարարուի կարդալ հաւատացեալներուն, յետոյ թերահաւատներուն : Ասով կը հաստատուի որ «մաղձ»ին դէմ այդ դարմանին թէ հաւատացեալները պէտք ունին եւ թէ թերահաւատները :

Երրորդ, շնորհակալութիւն մը տրինով — տիկին մըն է այդ խորհրդածութեանց հեղինակը — որ մեզի կը տեղեկացնէ թէ կարելի է այդ գիրքերը ԿԱՐԴԱԼ :

Այս վերջին պարագան սակայն հոս իրադարձել անկարելի ըլլալով, պիտի խնդրէինք իրմէ որ քանի մը ծրար, գոնէ սանկ 10—20 հատ մը իւրաքանչիւրէն ղրկէր մեզի, փոխարժէքը վճարելու պայմանով :

Է՛հ, թող չզարմանայ, ամէն մարդ չի կրնար իր տրամադրութեան տակ ունենալ Անթիլիասի մատենադարանը : Հոս օտար գրատուն մը կայ, ուր շաբաթը առ նուազն երկու անգամ պէտք է հանդիպիլ, անկէ՛ նուաստ հայաստանեան գիրք մը կամ հանդէս մը ձեռք բերելու համար :

Հայրենիքի գրականութեան հանդէպ «թերահաւատներու» մաղձը անշուշտ կը վնասէ ազգային առողջութեան : Բայց չէ՞ք կարծեր թէ « հաւատացեալներուն» թոյնը քիչ մը աւելի վնասակար է գաղթաշխարհի առողջութեան :

ՍՕՍԻ

ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Պոլսոյ վերջին թղթատարէն կ'իմանանք թէ համայնավարական կարեւոր ցանց մը երեւան հանուած է : Ցիսուն հոգի դատի յանձնուած են Անգարայի մէջ, 17 հոգի ձերբակալուած, 35 տուներ խուզարկուած են : Կալանաւորներուն մէջ կան համալսարանականներ, դատաւոր մը, պաշտօնեաներ, երկրաչափներ եւն. : Թերթերը կը գրեն թէ ամբաստանեալները կապ հաստատած էին Մոսկուայի հետ եւ կը փորձէին տապալել Թուրքիոյ ընտրային կարգուսարքը :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

« ՊԷՏՔ Է ՄՈՌՆԱԼ ԱՆՑԵԱԼԸ »

Զօր. Այզընհաուըր Հայտէլպէրկի մէջ խօսելով լրագրական ասուլիսի մը առթիւ, ըսաւ թէ ոչ մէկ հակակրանք կը սնուցանէ գերմանացի ժողովուրդին դէմ : Ընդհակառակն բացարձակապէս անհրաժեշտ կը գտնէ, որ Գերմանիա եւս հաւասար իրաւունքներով եւ պարտականութիւններով գործակցի արեւմտեան երկիրներու հետ Եւրոպայի պաշտպանութեան համար : Պէտք է մոռնալ անցեալը : Գերմանացի ժողովուրդն ալ կը սիրէ ազատութիւնը եւ անշուշտ պիտի միանայ միւս ազատ ազգերուն, զայն պաշտպանելու համար :

✕ Զօրավարը Փարիզ կը սպասուի այսօր վաղը : Համայնավարները որոշած են բողոքի ցոյց մը եւս կազմակերպել :

ԿՐԻՓԻ ՀԱՄԱՃԱՐԱԿԸ կը պահէ իր սուր հանգամանքը Անգլիոյ մէջ : Վերջին շաբթուան ընթացքին մեռած են 890 հոգի, նախորդին կրկինը : Կը վախցուի որ համաճարակը աւելի սաստկանայ :

ՀՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆ կառավարութեան որոշումով, օտար դիւանագէտներուն արգիլուեցաւ 30 քիլմ.-էն աւելի հեռանալ Պուտափէշթի շրջանակէն :

ՊՈԼՍՈՅ պատրիարքարանը 3000 ոսկի տրամադրած է Թրակիոյ Թուրք գաղթականներուն համար :

Մոսկուա կ'ամբաստանէ Ֆրանսան եւ Անգլիան

ԴԱՏԱՊԱՐՏԵԼՈՎ ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԴԱՇԻՆՔԸ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԵՐԱԶԻՆՈՒՄԸ

Յունուար 5ին, ֆրանսական եւ բրիտանական կառավարութիւնները պատասխանելով Խ. Միութեան մէկ ծանուցագրին, մերժած էին այն մեղադրանքները, թէ իրենք կը բռնաբարեն Սովետներու հետ իրենց կնքած ոչ-յարձակման դաշինքները :

Այս անգամ, Խ. Միութիւնը անգամ մըն ալ կ'անդրադառնայ այս հարցին եւ այս անգամ աւելի խիստ ոճով մը : Խ. Միութեան արտաքին նախարարը Ա. Վիշինսկի, աղջի օր Մոսկուայի ֆրանսական եւ բրիտանական դեսպաններուն յանձնեց մէկ մէկ նոր ծանուցագիր, վճռապէս մերժելով անգլեւֆրանսական կառավարութեանց բացատրութիւնները եւ անգամ մըն ալ պնդելով թէ հիւս. Ատլանտեանի դաշինքը յարձակողական հանգամանք մը ունի եւ թէ, արեւմտեան պետութիւնները, ամէն ճիգ ի գործ կը դնեն Գերմանիան վերազինելու համար :

— « Ատլանտեանի դաշինքը պետութեանց սեղմ մէկ խմբաւորումն է, որուն, բոլոր հակահիթլերական մեծ պետութեանց մէջ, Խ. Միութիւնն է միայն որ չի մասնակցիր եւ որ բացայայտօրէն յարձակողական ձգտում մը ունի : Այլեւս ոչ ոքի համար գաղտնիք մըն է, թէ այդ դաշինքը ուղղուած է Խ. Միութեան եւ ժողովրդավար հանրապետութեանց դէմ :

« Բազմաթիւ իրողութիւններ, անհերքելիօրէն ցոյց կուտան, թէ ֆրանսական, բրիտանական եւ ամերիկեան կառավարութիւնները կը ջանան այժմ կանոնաւոր բանակ մը ստեղծել Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ եւ այս վերջինի մասնակցութեամբ զինակցութիւն մը կը ստեղծեն Խ. Միութեան եւ ժողովրդավար հանրապետութեանց դէմ » :

Խորհրդային ծանուցագիրը այնուհետեւ կը յայտարարէ, թէ խորհրդային կառավարութիւնը, 1945ի եւ 1946ի զօրացրումներով, զգալապէս պակսեցուցած է իր զինուորական ուժերը եւ այդ ուժերուն արտասահման գտնուող մասը Ռուսիա վերադարձուած են, բացի այն զօրամասերէն, որոնց բանակումը նախատեսուած է ժամանակին կնքուած համաձայնութիւններով :

Խորհրդային կառավարութիւնը, այս անգամ աւելի վճռապէս կը շեշտէ, թէ Գերմանիոյ վերազինումը կազմակերպելով, Մեծն Բրիտանիա եւ Մ. Նահանգները, լուրջ սպառնալիք մը կը ստեղծեն Ֆրանսայի դէմ ; Եւ կը հրաւիրէ Ֆրանսան եւ Մեծն Բրիտանիան յարգել Խ. Միութեան հետ ստորագրած իրենց դաշինքները, փոխանակ կնքելու նոր զինակցութիւն մը վրէժխնդիր Ատրնաուըրի հետ : Այդ տեսակի զինակցութիւն մը երբեք անհրաժեշտ չէ Արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան համար, քանի որ ոչ Ֆրանսայի եւ Մեծն Բրիտանիոյ, ոչ եւրոպական այլ պետութեանց, ոչ Մ. Նահանգներու եւ ոչ ալ Գերմանիոյ դէմ պատերազմի որեւէ սպառնալիք գոյութիւն ունի Խ. Միութեան եւ ժողովրդավար միւս հանրապետութեանց կողմէ :

Անդրադառնալով Ֆրանսայի այն հաւաստիքին, թէ կ'ուզէ լաւ յարաբերութիւններ պահել Խ. Միութեան հետ, ի սէր խաղաղութեան, խորհրդային ծանուցագիրը կը յայտնէ, թէ Ֆրանսայի ոչ – բարեկամական դիրքը չի համապատասխաներ բնաւ արտայայտուած այդ բաղձանքին :

Վերջապէս կը մեղադրէ ֆրանսական կառավարութիւնը թէ առեւտրական խտրական քաղաքականութիւն մը կը վարէ Խ. Միութեան դէմ, սահմանափակելով ֆրանսական արտադրութեանց Խ. Ռուսիա արտածումը, իսկ այս սեղմումները կոչուած են դառնալու խոչընդոտ մը երկու երկիրներու գործակցութեան ճամբուն վրայ :

ԿՈ՞ՒԶԵՆ ԱԶԴԵԼ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՎՐԱՅ

Խորհրդային այս նոր ծանուցագրի հրատարակութենէն վերջ, քաղաքական շրջանակներու մէջ կը տիրէ այն կարծիքը, թէ Սովետները, իրենց այս նոր ձեռնարկով կ'ուզեն անուղղակի ճնշում բանեցնել ֆրանսական կառավարութեան վրայ : Մեծն Բրիտանիոյ մէջ կը կարծեն, թէ խորհրդային կառավարութիւնը չեղեալ պիտի հռչակէ Ֆրանսայի եւ Մեծն Բրիտանիոյ հետ իր կնքած ոչ – յարձակման դաշինքները :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԲԱՆԱՁԵՒԸ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ԴԷՄ

Մ. Նահանգները մինչեւ շաբաթ օր, ամէն ճիգ թափեցին, որպէսզի իրենց միանան նաեւ ուրիշ երկիրներ եւ մասնաւորաբար Մեծն Բրիտանիա եւ Ֆրանսա, բայց կարելի չըլլալով համաձայնիլ, առանձին ներկայացուցին իրենց բանաձեւը : Ստոյգ կը թուի սակայն, թէ քուէարկութեան պահուն, ամերիկեան բանաձեւը պիտի քուէարկուի մեծամասնութեամբ, մանաւանդ որ կարգ մը բարեփոխումներ կատարուած են, Անգ–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՌՈՒՍԱՑՈՒՄԸ ԵՒ ԹՇՈՒԱՌԱՑՈՒՄԸ

Միջազգային մամուլը կը շարունակէ փաստացի նկարագրութիւններ հրատարակել Պուլկարիոյ ռուսացման մասին: Ինչպէս կը բացատրէ թղթակից մը, Խ. Միութիւնը ամուր գրկած է պուլկար ժողովուրդը, աւելի դիւրաւ խեղդելու համար զայն:

Վերջերս հասած թղթակից մը մէկը միւսէն պերճախօս տեղեկութիւններ կը հաղորդէ .փարիզեան մամուլին:

Այդ աղբիւրին համաձայն, Մոսկովեան աքցանը գոցուած է այլեւս եւ իր ճանկերէն բան չի փախչիր: Վարչական իշխանութիւնները, ձեռնարկները, մամուլը, շարժանկարը, ձայնասփիւռը կը գտնուին ոչ թէ Ռուսիայէն եկած Պուլկարներու, այլ զտարիւն Ռուսերու ձեռքը: Ռուսիայէն եկած Պուլկարները — Քուիզլինկներու այս նոր դասակարգը — վնասակար հռչակուած է, մանաւանդ որ, «մարդ իր գործը իր ձեռքով աւելի լաւ կրնայ տեսնել»: Այս տրամաբանութեամբ ալ, Մոսկուա իր ձեռքերուն մէջ առած է պուլկար ժողովուրդին ճակատագիրը:

Պուլկարներու համար մեծ նուէր մըն է Մոսկուայէն ղրկուած ռուս փոխ-վարչապետը, սպարապետ Միխայիլով: Այս անուանումը կը պսակէ վարպետօրէն կառուցուած շէնք մը, որ իր մէջ կը կեդրոնացնէ երկրին ամբողջ կեանքը — հասարակ ձկնորսութենէն մինչեւ նամակադրոշմի սիրահարներուն ակումբները եւ մետաղագործական բանուորներու միութիւնը — եւ զայն կը դնէ Ռուսերու բացարձակ իշխանութեան տակ: Այս վերջինները, շատ տրամաբանօրէն, փակած են պուլկար պաշտօնաթերթը եւ փոխարինած են զայն «Իզվէստիա»յով, ինչ որ շատ աւելի պարզ բան մըն է, քան, մամուլին վրայ հաստատուած հսկողութիւնը:

Ճշմարտութիւնը այն է, որ այդ դժբախտ մամուլը, շատ բացերը չի կրնար նաւարկել: Ան իր հրահանգները կը ստանայ ռուս գրաքննիչներէն եւ ստիպուած է բազմապատկել իր ճկունութիւնը, այս տխուր իրականութեան թափանցումը, հակառակ ամէն բանի կարելի դարձնելու համար: Միւս կողմէ, ռուսերէնը կ'ուսուցուի պուլկարերէնի հաւասար եւ աշակերտները այժմ կը ծանօթանան իրենց «մեծ քրոջ»: Ինչ կը վերաբերի որպէս «յետաշրջական» մկրտուած վարչակարգի թշնամիներուն, անոնք իրարու վրայ լեցուած են կեդրոնացման կայաններու մէջ: Հսկայական մաքրագործում մը կը հարուածէ ամբողջ երկիրը եւ Տիմիթրովի ամէնէն հաւատարիմ գործակիցները կը նետուին բանտերը:

Այս բոլորը արդելք չեն որ պուլկար ժողովուրդը դիմադրէ իր գիտցած ձեւով: Իր բանակին 195.000 հոգիի բարձրացած ըլլալու իրողութիւնը — եւրոպական հաշտութեան դաշնագրով սահմանուած թիւին — չի հրապուրեր զայն չափէն աւելի: Ծանր հրասայլերու յանձնումը, հրետանիի մարտկոցներուն տողանցը կամ ռազմագիտական շինութիւնները ոչ մէկ պատրանք թոյլ կուտան այն «վաղորդայնի» մասին, զոր Սովետները վերապահած են Պուլկարներուն: Երկիրը կը գտնուի պատերազմական զօրաշարժի մէջ եւ մեծ է թիւը անոնց, որ կը սպասեն, Ծայր. Արեւելքի մէջ եղածին նման, «կամաւոր» արձանագրուելու հրաւէրին, յառաջիկայ գարնան: Պուլկարները, հետեւաբար, չափազանցուած լաւատեսութիւն մը չունին ի տես առաջին բողբոջներուն եւ, ամէն բանէ առաջ կը վախնան, որ հարաւային Պալքանները, համաշխարհային թատերաբեմին վրայ, բռնեն գլխաւոր տեղը:

Առ այժմ, շատ մը Պուլկարներ, իրենց կըրցածին չափ խափանարարութեան կ'ենթարկեն Մոսկուայի պարտադրած վարչաձեւը: Ճնշումի խիստ միջոցները չեն յաջողիր խեղդել ներքին խուլ դիմադրութիւնը: Գիւղացիները, նոր « պաշտպաններու » դէմ մղուած պայքարին յառաջապահները կը կազմեն: Դաշտերը, աւելի եւ աւելի գէշ կը մշակուին: Ցանքը պակասաւոր է եւ արդիւնաբերողները չեն ուզեր իրենց հունձքը յանձնել: Ցոռեգոյն շանթաժը ի գործ կը դրուի գիւղացիներու դէմ: Շատեր կը գանգատին թէ ստիպուած են իրենց արջառը ծախել՝ պետութեան պարտադրած ցորենի քանակութիւնը գնելու եւ յանձնելու համար:

Աւելի ընդհանուր խօսքով, ամենասեւ թշուառութեան մը ճիրաններուն մէջ կը գալարուի պուլկար ժողովուրդը: «Զէմլէտէլսքօ Զնամէ»ի նման համայնավար թերթեր կը գանգատին, թէ գիւղական շրջաններու մէջ կը շատնան վէժումի դէպքերը: Սովահար գիւղացիները չեն ուզեր բազմացնել իրենց ընտանիքները: Քաղաքներու մէջ պոչերը կ'երկարին փուռերու առջեւ: Գետնախնձորը, հաւկիթը, կարագը հազուագիւտ դարձած են: Կը թագաւորէ սեւ շուկան: Մսացու անասունները կերակրելու անկարելիութիւնը, մսի անսասանելի առատութիւն մը թափած է շուկային մէջ: Ամբողջ համայնավար մամուլը կը հաստատէ « տխուր կացութիւնը », եւ կը մատնանշէ կատաղութիւնը կուլակներուն, որոնք կ'ընդդիմանան երկրի «ընկերվարական բարեշրջման»: Գալով կոլխոզներուն, այլեւս մարդ չի խօսիր անոնց մասին:

Գործարաններու մէջ կացութիւնը նոյնքան ծանր է: Արկածները յաճախակի են, բժշկական խնամքները անբաւարար, աշխատանքի պայմանները վատ: Հանքային արդիւնաբերութիւնը կը կաղայ: Ոչ-մասնագէտ բազմաթիւ բանուորներ կը դրուին փափուկ դիրքեր, առանց անհրաժեշտ կարողութիւնը ունենալու: Արտադրութիւնը պակասաւոր է: «Թրուտ» թերթը կը գանգատի այս վիճակին համար, բայց չի կրնար նուազագոյն լուծումը մատնանշել:

Հակառակ այս բոլոր դժուարութեանց, Սովետները ամէն միջոց կը փորձեն, երկիրը հասարակ գաղթավայրի մը վերածելու համար: Ամէն ինչ իր ձեռքը կեդրոնացուցած ըլլալով հանդերձ, Մոսկուա ոչ մէկ պատրանք կը սնուցանէ՝ պուլկար ժողովուրդին իրական տրամադրութեանց մասին: Իսկ այսպիսի հոգեվիճակ մը, ծանրակշիռ հետեւանքներ կրնայ ունենալ պատերազմի մը պարագային:

Թ. Ա. Թ.

Ցարգանքի տուրք

(«ՅԱՌԱՋ»Ի 25ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Ցաւալի է որ մամուլը ստիպուած է միջազգային կեանքը յուզող եւ խռովող խնդիրներով ընթերցողները պահել շողիի վրայ, անոնց մէջ գէշ ու յոռետես տրամադրութիւն ստեղծելով:

Պատերազմ, վախ, տնտեսական տագնապ, անապահովութիւն, զանազան դժուարութիւններ, վասն բաժին անունդի:

Դժբախտաբար, ընդհանուր կացութիւնը այս է բոլոր երկիրներու եւ ազգերու մէջ, 1914էն ի վեր, երբ աշխարհի հիմը խախտեցաւ:

Ինչ որ ծախու կ'առնէ թերթը, ճշգութեամբ ընթերցողին փոխանցելու ապերախտ պարտականութեան ընթացքին, լաւատես մթնոլորտ ստեղծելու ճիգէն չի խուսափիր:

Բարեբախտութիւն է որ այսօրուան տխուր ու մռայլ պատկերին առջեւ, մեր կեանքը՝ երբեմն լուսաւոր ու մխիթարական երեւոյթներու հանդիսատես կը դարձնէ բոլորս ամենօրեայ հնհնուքէն ու մաշումէն պահ մը մեզ հեռացնելով:

Այդ լուսաւոր երեւոյթներէն մէկն է Փարիզի «Յառաջ»ի 25ամեակը:

Օրաթերթ մը՝ «Ցառաջ»ը եւ անոր ետին վաստակաւոր խմբագիր մը, արժանի յարգանքի եւ շնորհաւորութեան:

Հասարակ ընթերցողին համար հազիւ նշմարելի այս երեւոյթը, արժէք ու կշիռ կը ստանայ բոլոր անոնց աչքին, որոնք աղէկ-գէշ ծանօթ են հայ մամուլի ապերախտ ասպարէզին:

Մամուլը երկրորդ պետութիւն է, կ'ըսուի եւ կը կրկնուի: Քաղաքակրթութեան հայելին ու ատրճանաչափը: Բարոյապէս, բազմութիւնները կ'առաջնորդէ ան, ուղիղ ճամբան ցոյց կուտայ, յաճախ կը շինէ ու երբեմն կը քանդէ իր կոչումին ու առաքելութեան համաձայն:

Չկայ իշխանութիւն մը, որ կարենայ չէզոքացնել սպիտակ թուղթին վրայ տպագրուած տառերուն ուժն ու ազդեցութիւնը: Միակ իշխանութիւնը՝ սեւ տառերու ետին պահուած խմբագրին խիղճն է:

Սովորաբար, օտար ազգերու մէջ թերթերը առեւտրական ձեռնարկներ են ու կը ծառայեն նեղ շրջանակի մը շահերուն եւ նպատակներուն:

Մեր իրականութեան մէջ, տխուր բացառութիւնները անտեսելով, թերթերը կը ծառայեն միայն ազգային ու հանրային շահերուն:

Հայ թերթը զոհողութեան հոմանիշն է: Զոհողութիւն՝ խմբագրին կողմէ, գրաշարներու եւ ընթերցողներու կողմէ: Ուեթէ պակսի զոհողութեան այս ոգին, հայ թերթին գոյութիւնը եւ յարատեւումը կը դառնայ խնդրական:

Այս ճշմարտութիւնը աւելի բացարձակ է, երբ թերթը կը հրատարակուի հայրենիքէն դուրս, օտար հորիզոններու տակ եւ անկիւններու մէջ ցիրուցան բազմութիւններու համար:

Մեր կեանքին արտառոց երեւոյթներէն մէկն ալ այս է: Պիտի յոգնիս, աչքի լոյս պիտի կորսնցնես, միտք պիտի մաշեցընես, հեւք պիտի սպառես ու պիտի փնտռես քեզ կարդացող ու լաւ ընթերցող, անոր մէջ դարբնելու համար ազգային դիմագրական կորովը, անոր յոյս ներշնչելու եւ մէկ նպատակի շուրջ կեդրոնացնելու անոր ուժերը:

« Ցառաջ » 25 տարի շարունակ, այս ծանր ու պատասխանատու աշխատանքը տարաւ մեծ բարեխղճութեամբ, առանց տրտունջի եւ դառնութեան:

Բացաւ գոց դուռերը, մտաւ տուներէն ու սրահներէն ներս, ըսաւ իր խօսքը, ցոյց տուաւ ուղիղ ճամբան, առաջնորդեց նորերը, իր շուրջ հաւաքեց հիները, ազգային ոգին եւ հայապահպանման գաղափարը կենդանի պահելու համար:

Ամբողջ պատմութիւն մը կապուած է անոր 25 տարուան կեանքին հետ: Ֆրանսահայ գաղութի ազգային ու մտաւորական բոլոր շարժումներուն մէջ անոր ներկայութիւնը զգալի եւ անոր շունչին բարեբար դերը նշմարելի է:

Չկայ լուսաւոր գիծ մը, ակօս մը, ածու մը, մխիթարական երեւոյթ մը. որուն մէջ «Ցառաջ»ի ոգին առաջնորդի դեր կատարած չըլլայ:

Ամէն տեղ է ան: Ժողովուրդին հետ, ժողովուրդին համար, անոր կողքին՝ լաւ ու գէշ օրերուն, ուրախ եւ տխուր պահերուն:

Միշտ ուղիղ ճամբուն վրայ, անշահախնդիր, անաչառ, ուղղամիտ եւ անկաշառ:

Իր 25ամեակին պատիւը արդարօրէն պէտք է բաժնէ նաեւ հայ ժողովուրդը, որ միշտ կապուած մնաց անոր, հետեւեցաւ անոր ցուցմունքներուն, յենարան եղաւ, բաժնեց անոր հոգերը եւ դժուարութիւնները, որպէսզի լաւագոյն կերպով ծառայէ իր կոչումին եւ առաջադրած նպատակներուն:

Հելլադայի հեռաւոր հորիզոնէն, յունահայ գաղութը եւ իր մտաւորականութիւնը եղբայրական ողջոյններով կը դիմաւորեն Ցառաջի 25ամեակը, միանգամայն մաղթելով անոր յիսնամեայ յոբելեանին տօնախմբութիւնը ազատ եւ անկախ հայրենիքին մէջ:

(Խմբագրական ԱԶԱՏ ՕՐԻ)

Աթէնք, 22 Դեկտ. 1950

Մանուկներու Օրը Փարիզի մէջ

Յունուար 4ին տեղի ունեցաւ, Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ, «Մանուկներու Օր»ը, կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Կեդր. վարչութեան եւ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերուն կողմէ:

Աւելի քան 300 մանուկներ լեցուցած էին սրահը:

Ցանուն Կեդր. վարչութեան Տիկին Ա. Թադէոսեան հանդէսը բացաւ գրաւոր ուղերձով մը: « Կապոյտ Խաչը ունի բազմաթիւ նպատակներ, ազգային թէ ընկերային: Ֆրանսայի 28 մասնաճիւղերը իրենց գլխաւոր ջանքը կեդրոնացուցած են ազգապահպանման վրայ: Միութիւնը ունի հայերէնի դասընթացքներ զանազան քաղաքներու մէջ: Այս գործը գլուխ հանելու համար բաւական չէ միայն միութեան կատարած աշխատանքը: Ծնողները և մանաւանդ մայրերն ալ պարտաւոր են աջակցել:

Սիրելի մայրեր մի մոռնաք ձեր ծագումը եւ միշտ հայերէն խօսեցէք ձեր զաւակներուն հետ: Մայրական հարազատութիւնը եւ ջերմութիւնը կը տուժեն, եթէ օտար լեզուով խօսիք անոնց հետ: Այսպէս կը թուլցնէք կապերը հայ ընտանիքին: Ամէն մարդ պարտաւոր է իր մայրենի լեզուն խօսիլ, սակայն Հայը աւելի քան ուրիշ ազգեր պէտք է գուրգուրայ իր մայրենի լեզուին վրայ »:

« Իսկ դուք, սիրելի փոքրիկներ որ ուրիշ տօնածառեր տեսած էք ձեր փայլող աչուկներով, որքան ալ անոնք աւելի մեծ եւ շքեղ եղած ըլլան, այս տօնածառը աւելի մօտիկ է մեր սրտին քանի որ հայկական է: Պիտի սորվիք շատ մը օտար լեզուներ, բայց պէտք է ամէնէն առաջ սիրէք հայերէնը որ ձերն է, այն լեզուն որ առաջին անգամ հնչած է ձեր ականջին: Սիրեցէք եւ պահպանեցէք հայերէնին հետ մեր աւանդութիւնները, ազգային եւ եկեղեցական տօները, սորվեցէք մեր պատմութիւնը, գրականութիւնը եւ երգերը, հպարտ եղէք որ Հայ ծնած էք եւ պիտի մնաք Հայ: Այս հիւրընկալ երկրին մէջ սորվեցէք ինչ որ օգտակար է, ու վսեմ, բայց մի մոռնաք երբեք որ ձեր երակներուն մէջ կը հոսի Հայու ազնիւ արիւնը:

« Ֆրանսերէն եւ օտար լեզուներ կրնաք միշտ սորվիլ դպրոցին մէջ, բայց ձեր ծնողներուն, եղբայրներուն եւ քոյրերուն հետ ջանացէք միշտ խօսիլ հայերէն:

Քիչ յետոյ պիտի տեսնէք այս բեմին վրայ կանգնած Պապան որ հայերէն կը խօսի եւ կը սիրէ հայերէն խօսող փոքրիկները: Անիկա իջած է մեր Արարատի ճերմակ գագաթներէն շրջապատուած հրեշտակներով, անցնելով Հայաստանէն եւ ուրիշ հայաբնակ երկիրներէն ուր բոլոր մանուկներն ալ հայերէն կը խօսին, հայերէն կ'երգեն եւ կը պարեն:

Կապոյտ Խաչը անշուշտ կ'ուզէ օգնել բոլոր հայ մանուկներուն, թէ հայերէնի դասերուն եւ թէ այսպիսի առիթներով քով քովի բերել զանոնք:

Բայց այս նպատակին հասնելու համար պէտք ունի բոլորին քաջալերանքին եւ աջակցութեան . Փոքրիկներ ձեր մայրիկին յիշեցուցէք որ օգնեն Կապոյտ Խաչին »:

Շնորհակալութիւն յայտնելով բոլոր ներկաներուն, ինչպէս եւ մեր անձնուէր բարեկամներուն և անդամներու որոնք իրենց նուէրներով և աշխատանքով մասնակցեցան հանդէսին կազմակերպութեան, Տիկինը շնորհաւորեց Նոր Տարին եւ յոյս յայտնեց, որ յաջորդ տարի աւելի մեծ սրահի մը մէջ, աւելի բազմաթիւ մանուկներով պիտի կատարուի տօնածառի հանդէսը եւ մեր փոքրիկները աւելի լաւ հայերէն պիտի խօսին քան այս տարի:

Հանդէսին գեղարուեստական բաժնին գեղեցիկ կենդանի պատկերները յղացումն էին Տիկին Ալիս Քէօսէեանի եւ Տիկին Հուրիկ Դատաւորեանի: Առաջին կենդանի պատկերը կը ներկայացնէր Կաղանդ Պապայի մուտքը, առաջնորդութեամբ հրեշտակներու : Ուրիշ պատկերով մը Օր. Կապոյտ Խաչի տունը հասած նուէրներ կը բաժնէր փոքրիկներու: Այս առթիւ տեղի ունեցան փոքրիկներու կողմէ արտասանութիւններ ու երգեր: Ուշագրաւ էր Բիւզանդ Տէրպալեանի արտասանութիւնը: Տիկին Հուրիկ Դատաւորեանի կազմած աղջիկներու խմբապարերը իր պատրաստած զգեստներով դաշնակի — ընկերակցութեամբ Գ. Մեսումենցի — ոգեւորեցին ներկաները եւ կրկնուեցան ջերմ ծափերու տակ :

Փոքրիկ աղջնակ մը սիրուն կերպով նուագեց ակօրտէօնի վրայ: Օր. Արաքսի Պառաւեան յաջողապէս նուագեց դաշնակի վրայ երկու կտորներ:

Փոքրիկն Օր. Գարոյեան արտասանեց Վիքթօրիա Կոստանեանի Կապոյտ Խաչի քայլերգը եւ Երեւանի նուիրուած Ֆրանսերէն երգ մը:

Միջնարարին բաժնուեցաւ առատ նախընթրիք պտուղով եւ չոր միրգերով :

Ընդհանուր ոգեւորութեան մէջ հանդէսը վերջացաւ Վիգէն Թորոսեանի կովկասեան պարերով որոնք քանիցս կրկնուեցան բուռն ծափերու մէջ:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՀԱՅ ՎԻՐԱՒՈՐՆԵՐ ՔՈՐԷԱՅԷՆ

Վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ հետզհետէ Պոլիս կը հասնին Քորէայի թրքական զօրագունդին վիրաւորները: Վերջին խումբին մէջ կը յիշուի Հայ մը եւս, Գրիգոր Այվազեան, որուն պատկերը հրատարակուած է եւ որ հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրած է.

— Ես անթելի դինուոր էի, բայց բաւական թշնամի մաքրեցի: Չինացիները ճակատ առ ճակատ չեն կռուիր, եւ ծառերէն կամ մարդուս կռնակէն կը հարուածեն: Մուկի դէմք ունին, տարօրինակ էակներ են: Նահանջելու հրաման ստացեր էինք, երբ ծառերէն անակնկալ կրակ մը բացին մեր վրայ: Անմիջապէս ապաստանեցանք մեր ճիփին ետին եւ մենք ալ սկսանք կրակել: Գնդակ մը ծակեց ոտքս: «Թանք» մըն ալ մատներս ճզմեց: Միայն թէ սա Չինացիները այնքան ալ վախնալիք բաներ չեն :

╳ «Եէնի Սապահ» կը ներկայացնէ ուրիշ վիրաւոր Հայ մը, Խաչիկ Չէքիճ, Թոքիոյի հիւանդանոցին մէջ, խրախճանքի մը պահուն :

Գաղթ. Գրասենեակին գործունէութիւնը 1950ին

(Ամփոփուած տարեկան տեղեկագրէն)

1950ի ընթացքին Փարիզի գրասենեակը տրուած է ընդամէնը 2399 վաւերացեալ վկայականներ, Մարսիլիոյ գրասենեակը 1879: Երկու գրասենեակները միասին 4278 վկայականներ, որոնց 2307ը վճարուած եւ 1971ը ձրի: 1949ին տրուած էր 3312, իսկ 1948ին՝ 3224 վկայագիրներ

Վկայագիրներէ գանձուած է 562.555 Ֆրանք:

Տրուած վկայագիրները կը վերաբերէին ամուսնութեան, ընկերային ապահովագրութեան, ինքնութեան թուղթի, ճամբորդութեան, պատերազմի վնասուց հատուցման, ամուսնալուծումի եւայլն :

Փարիզի եւ Մարսիլիոյ մէջ աւելի քան 322 գրաւոր թէ բերանացի դիմումներ եղած են կառավարութեան, ի նպաստ գաղթականներու:

Միեւնոյն ատեն թէ՛ Փարիզի եւ թէ՛ Մարսիլիոյ գրասենեակներուն մէջ իրաւագիտական խորհուրդներ տրուած են, բերանացի թէ գրաւոր, 1796 գաղթականներու :

Ընդամէնը 6640 անձեր ընդունուած են երկու գրասենեակներուն մէջ: Ստացուած են 1432 նամակներ եւ ղրկուած 1781:

Լիոնի, Վալանսի, Նիսի եւ Կրընոպլի թղթակիցները Փարիզի գրասենեակը ղրկեցին խնդրանքներ վկայագիրներու: Անոնք իրենց կարգին խորհուրդներ տուած են եւ իշխանութեանց մօտ միջամտած :

1950ի ընթացքին Նանսէնեան դրոշմաթուղթերէ գանձուած է 1.131.449 Ֆրանք: Այս գումարին կէսը այսինքն 566.000 Ֆրանքը, բաժնուած է Բաշխումի Յանձնաժողովին կողմէ 21 Հայ Օգնութեան Հաստատութեանց: Մնացեալ կէսը, 565.449 Ֆրանքը IROի կողմէ Փարիզի Աղքատախնամին՝ Անտիյլի Ծերանոցին համար, Կարմիր Խաչին իր դարմանատան համար, Կապոյտ Խաչին, Հ. Մ. Ը. Մ.ին եւ Սկաուտներուն օգափոխութեան կայաններուն եւ Գրասենեակին Անմիջական Օգնութեան մարմնին :

Միջազգային կազմակերպութիւնը (IRO) շարունակեց մինչեւ Յունիսի վերջ սնունդի ծրարներ ղրկել չքաւորներուն: Վեց ամսուան ընթացքին 2508 նոր ծրարներ բաշխուեցան: 1948 Մարտէն մինչեւ 1950 Յունիս՝ 11.758 ծրարներ բաժնեց IROն, իւրաքանչիւրը 10—12 քիլօ ընտիր սննդեղէն, որոնք բաժնուեցան Նանսէնեան դրոշմաթուղթի բաշխումի յանձնախումբի անդամներէն բաղկացած մասնախումբի մը կողմէ, որուն կը նախագահէր գրասենեակին տնօրէնը : Չքաւորներու ցանկը տրուած է Օգնութեան մարմիններու կողմէ :

Անտիյլի ծերանոցը հիմնուած 1949ին Գրասենեակին նախաձեռնութեամբ եւ ուր կը պատսպարուին երեսուն Ֆրանսահայ ծերունիներ, բաւարար չըլլալով, գրասենեակը դիմած էր ԻՐՕին խնդրելով որ օժանդակէ ուրիշ պատսպարաններ բանալու համար: ԻՐՕն ընթացք տալով այս դիմումին, առատաձեռնօրէն օժանդակեց հարիւր հոգիի համար նոր պատսպարան մը բանալու, զոր պիտի վարեն հայկական բարեգործական հաստատութիւնները: Կը յուսանք թէ արդէն կարելի պիտի ըլլայ Ապաստանարանը բանալ 1951ի առաջին վեցամսեային:

1950ի ընթացքին գրասենեակը բացաւ դատական խորհրդատու սպասարկութիւն մը, որ կը բաղկանայ Փարիզի դատական ատեանի չորս փաստաբաններէն: Արդէն 18 դատեր յանձնուեցան այս Սպասարկութեան :

1950 Յուլիս 17ի, 132 թիւ շրջաբերականով, Առողջապահական նախարարութիւնը Նանսէնեան Հայ Տարագիրներուն ալ շնորհեց չքաւոր ծերերու՝ ժամանակաւոր նպաստը :

ՓՈԹՈՐԻԿ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Անգարայէն կը գրեն Պոլսոյ թերթերուն (4 Յունուար) .—

Ազգ. Ժողովի այսօրուան նիստին, անսպասելի դէպք մը պատահեցաւ: Իսմէթ Ինէօնիւ խօսք ուզեց եւ կարճ խօսեցաւ: Թէքիրտաղի երեսփոխան Չէքի Էրաթման բացատրութիւններ ուզեց Հանրօգուտ Շինութեանց նախարարէն, Էրզինճանի երկրաշարժին վերաբերեալ խնդիրներու առթիւ: Երեսփոխանը հարցուց թէ երկրաշարժէն վերջ կատարուած նուիրատուութիւնները ինչ եղան եւ շինուած տուները քանի ոսկի արժեցին:

Հանրօգուտ Շինութեանց նախարար Քէմալ Չէյթինօղլու թուանշաններով պատասխանեց հարցապնդող երեսփոխանին: Ըսաւ թէ կառավարութիւնը 11 տարիէ ի վեր կը ջանայ դարմանել աղէտեալներուն ցաւերը :

Չէքի Էրաթման շարունակեց. — Էրզինճանցի մըն է որ կը խօսի այս պահուն ձեզի, մէկը որ ճաշակած է աղէտին դառնութիւնները: Անոնք որոնք խոստացան անմիջապէս վերաշինել աւերակները, Էրզինճանցիներու ցաւը շահագործեցին, 11 տարիէ ի վեր անփոյթ գտնուեցան այդ ցաւին հանդէպ: Ես աղէտին օրը ականատես եղայ տարօրինակ երեւոյթի մը :

Հանրապետութեան նախագահ Իսմէթ Ինէօնիւ երբ իր մասնաւոր կառախումբով Քէմախէն կ'անցնէր, դոցել տուած էր պատուհանները եւ «սքամպիլ» կը խաղար Քէմալ Կէտէլէճի, Քեազըմ Օրպայի եւ ուրիշ անձի մը հետ :

Այս վերագրումին առթիւ, Իսմէթ Ինէօնիւ բեմ բարձրացաւ եւ ըսաւ.— Այս բոլոր խօսքերը սուտ են: Ոչ 70 հազար ոսկիի ճանապարհածախս ստացած եմ Էրզինճեան երթալու համար, ոչ ալ թուղթ խաղացած աղէտէն վերադարձած պահուս:

Ընկերներ, երկիրը մեծ վտանգներու առջեւ կը գտնուի: Շատ հաւանական է որ այս ազգը ստիպուի մաքառիլ այս վտանգներուն հետ : (Ձայներ.— Նիւթէն մի շեղիք):

Գիտենք, մենք ալ գիտենք:

Ինէօնիւ.— Եթէ երկրի մը մէջ զրպարտութիւնը շարունակուի այսպէս ազգը չի կրնար պայքարիլ վտանգին դէմ :

Հարցապնդող երեսփոխանը դարձեալ խօսք առաւ եւ ըսաւ.— Շատ մը բաներ կրնանք ներել, բայց չենք հանդուրժեր որ 11 տարի անտեսուի ժողովուրդին տառապանքը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (51)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄ ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՄԷՋ

Ֆօն Փափէն արագ ակնարկ մը պտտցուց Սըր Նէչպուլ Հիւկէսընի յատակ ձեռագրին վրայ եւ շուտով յայտնեց իր կարծիքը :

—Դրական, իրատես ու կատարելապէս անաչառ: Արտայայտելու ինչ սքանչելի ձեւ մը ունի, բացագանչեց ան: Բայց կը խորհիմ թէ Պերլինի շատ հաճոյ պիտի չթուի այս բանը :

Անկէ զատ, վերջին լուսանկարներուն առիթով դիտեցինք պարագայ մը, որ ամէնէն համբակին իսկ աչքէն պիտի չվրիպէր; Կիկերոն ստիպուեր էր կ'երեւի սովորականէն աւելի արագ աշխատիլ: Բուն փաստաթուղթերը այնքան հապճեպով իրարու վրայ դրեր էր որ, ոմանք սահած ըլլալու էին եւ ստիպուեցանք ամբողջացնել զանոնք: Ակներեւ էր որ ժամանակ չէր ունեցեր մամուլէ անցընել բնագիրները եւ այդ պատճառով կարգ մը նկարներ պղտոր էին: Անսխալ կարդալու համար զանոնք մանրակրկիտ ու դժուարինաշխատութեան ժամեր պէտք եղան :

Պերլին տեղեկագրեցի Կիկերոնի պատմութիւնը իր հօրը մահուան մասին, շեշտեցի թէ բացակայութեանս ընթացքին Կիկերոն ստիպուեր էր ոչնչացնել խիստ թանկագին փաստաթուղթերու «ֆիլմ» մը: Կ'ուզէի այդ կերպով նեղացնել Ռիպէնթրոփը եւ վրէժ լուծել զիս 15 օր Պերլին պահած ըլլալուն համար :

Զարհուրելի պատասխան մը ղրկեց Պերլին: Հեռագրեցին մեզի Անգարա, հրահանգելու համար, որ Կիկերոնէն խնդրենք անգամ մը եւս լուսանկարել այդ փաստաթուղթերը :

Իսկապէս յաւիտենական է Քրիստափոր Քոլոմպոսի հաւկիթին պատմութիւնը :

Նոյեմբերի վերջին օրերուն վերադարձայ Իսթանպուլ, բայց մասնաւոր պատճառ մը ունէր այս ճամբորդութիւնը :

Պերլինի մէջ ակնարկութիւն ըրած էին կեղծ դրամատոմսերու մասին, զոր իբր թէ կը պատրաստեն եղեր Գերմանիոյ մէջ եւ ի հարկին կը ղրկեն եղեր արտասահման, չէզոք երկիրներումէջ:

Պերլին վերջին այցելութեանս ընթացքին, երբ խօսեր էի այդ մասին, զարմացած երեւոյթ մը առեր էին եւ զայրոյթով մերժեր էին այդ տեսակ բանի մը գոյութիւնը: Բայց կ'ուզէի անպայման լուսաբանել զայն :

Իբր տասը հազար սթերլին առի ինծի ղրկուած գումարէն եւ գացի Իսթանպուլ, ուր անմիջապէս դիմեցի դրամատուն :

Ուղեցի տնօրէնը տեսնել եւ խնդրեցի որ քննուին դրամատոմսերը, պատրուակելով թէ առաջարկեր էին ինծի գնել զանոնք, բայց կը տատամսէի, խորհելով որ կրնան կեղծ ըլլալ: Երկու մասնագէտներ պաշտօն ստացան քննելու զանոնք, երկու օր պայմանաժամ տուի իրենց: Ապահովութիւն տուին ինծի թէ իրական էին :

Կարծես բեռ մը ելաւ սրտիս վրայէն: Այս դրամատոմսերը ոչ միայն լրջօրէն պիտի վտանգէին ամբողջ «Կիկերոն ձեռնարկը», եթէ զեղծարարութիւն մը երեւան ելլէր, այլեւ, ըստ իս, Կիկերոն արժանի չէր Գերմաններու կողմէ այդքան չարաչար կերպով խաբուելու :

Միւս կողմէ, կը մտածէի միշտ թէ մէկ օրէն միւսը քաղաքական գայթակղութիւն մը կրնար պայթիլ Անգարայի մէջ եւ չէի ուզեր որ կացութիւնը աւելի ծանրակշիռ դառնայ կեղծ դրամներու պատմութիւնով մը:

Գոհունակութեան հառաչանքով մը Անգարայի դրամարկղին մէջ պահեցի դարձեալ, Իսթանպուլի մէջ քննութեան ենթարկուած սթերլինները:

Դեկտեմբերի առաջին սուրհանդակը տարօրինակ ծրար մը բերաւ ինծի: Գիրքեր կը պարունակէր ան: Մօտէն նայեցայ ու շատ զարմացայ: Անոնց բացառութեան բոլորին ալ նիւթը կը կազմէին 20րդ դարու՝ մեծագոյն լրտեսական պատմութիւնները : Տպարանէ մը կուգային: Ապրանք ըրած չէի եւ փափաք չունէի կարդալու զանոնք: Այդ գիրքերու մէջ գտայ Ռօժի գործը : « Լրտեսական պատմութիւնը համաշխարհային պատերազմի ընթացքին»: Ծրարին ընկերացուցած էին բացատրագիր մը, որով քաղաքավարօրէն կը հրաւիրէին զիս ուսումնասիրել բոլոր հուշակաւոր պարագաները, տեսնելու համար որ ոեւէ նըմանութիւն կա՞յ անոնց եւ Կիկերոնի միջեւ :

(Շար.)

լեոյ ներշնչումով ։ — Հնդկաստանի վարչապետը միշտ լաւատես է ։

X Զօր. Մէք Արթըր յայտարարեց թէ «ոչ ոք կրնայ ծովը նետել զիրենք» եւ թէ Կորէա պիտի մնան ցորչափ յարմար դատէ Ազգաժողովը ։

Ձիւներու տակ թաղուեցան աւելի քան հարիւր հոգի

ՈՒՐԻՇ ՀԱՐԻՒՐԱՒՈՐ ԶՈՀԵՐ

Հսկայական ձիւնակոյտեր մահ ու աւեր սփռեցին Զուիցերիոյ, Աւստրիոյ եւ Իտալիոյ մէջ, վերջացող շաբթուն։ Ձիւներուն տակ թաղուեցան աւելի քան հարիւր հոգի, խեղդուելով կամ խորտակուելով։ Ուրիշ բազմաթիւ դժբախտներ ծանրապէս վիրաւորուեցան։ Տակաւին դիակներ կը փնտռեն ։

Տեղատարափ անձրեւները թոններով սառ եւ ձիւն քշեցին Ալպեան լեռներէն վար։ Քաղաքներ եւ գիւղեր վնասուեցան, շրջիկներ պաշարուեցան, հաղորդակցութիւնները խզուեցան ։

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Գրէննէլի կիրճը փակուած է, ձիւնակոյտեր դիզուած են Սէն Փլոնի եւ Սէն Կոթառի անցքերուն մէջ եւ ճամբայ չկայ դէպի Աւստրիա։ Միջազգային երկաթուղիներու երթեւեկը թնճուկի մը վերածուած է եւ արեւելքէն դէպի Ֆրանսա եւ Զուիցերիա մեկնած ճամբորդները կը ստիպուին Գերմանիոյ ճամբան բռնել ։

Ազատարար խմբակներ գերագոյն ճիգեր կը թափեն յատկապէս մարզուած շուներու միջոցաւ, ձիւնակոյտերու մէջ մնացած մարդիկը ազատելու համար։ Ազատարարները իրենք ալ շարունակ ենթակայ են նոր եւ աւելի վտանգաւոր ձիւնակոյտերու ։

Առաջին տեղեկութիւնները կ'ըսեն թէ 53 հոգի մեռած են Աւստրիոյ, 43 հոգի Զուիցերիոյ, հինգ հոգի ալ Իտալիոյ մէջ։ Բայց միշտ նոր դիակներ կը գտնուին ձիւներուն տակ։ Նիւթական վնասներն ալ շատ ծանր են։ Քանդուած են կամուրջներ, պանդոկներ, տուներ եւ կառախումբի կայմաններ ։

Աւստրիական Ալպեաններու գիւղերէն Հեյլեկէնպլութի մէջ 7 հոգի մեռան, երբ ձիւնակոյտը ագարակ մը քանդեց, ծառեր արմատախիլ ըրաւ լուցկիներու պէս եւ ութ հոգի եւս թաղեց, թաւալելով խանութի մը եւ երկու տուներու վրայ ։

Ազատարարները 24 ժամ պայքարեցան, փրկելու համար զոհերը, բայց միայն վիրաւոր կին մը եւ դիակ մը կրցան գտնել։ Այդ պահուն մեծ մտահոգութիւն կը տիրէր աշխատանքի կայանի մը մասին ուր 200 հոգի կը գտնուէին ։

Երկաթուղիներու հաղորդակցութիւնը խզուած է Թիրոլեան լեռներուն մէջ։ Բազմաթիւ ճամբաներ փակուած ըլլալով, հարիւրաւոր շրջիկներ կղզիացած են Ձմեռնային զբօսանքի կեդրոններուն մէջ։ Ելեկտրական ուժը եւ լոյսն ալ դադրած են շատ մը վայրերու մէջ, ձողերը խորտակուած ըլլալով ։

Անգլիացի լեռնագնաց մը, որ Ալպեանները այցելած է աւելի քան 30 տարի, կը յայտարարէ թէ երբեք տեսած չէր այսպիսի աղէտ։ Ամէնէն քստմնելի պարագան այն է որ ձիւնակոյտերը կը սահէին առանց աղմուկ հանելու ։ Արեւելեան Զուիցերիոյ մէջ ազատարարները մանուկներու ձայները կը լսէին ձիւներուն տակէն։ Ականատես մը կը պատմէ ։

— Սարսափելի էր աղէտը։ Պատուհաններ կը խորտակուէին, տուներու եւ կառախումբերու տանիքները կը քշուէին ահռասարսափ արագութեամբ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻՈՆԻ մէջ անծանօթներ թղթատարական կառքի մը վրայ յարձակելով, կողոպտեցին կառատարն ու ոստիկան մը սպաննած էին։ Կիրակի օր հարիւրաւոր ոստիկաններ հսկայական աւլտուք մը կատարեցին ամբողջ քաղաքին մէջ, բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարելով։ Շատեր վար դրուեցան ։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, 1500 ըմբոստներ սպաննուած, 6000 հոգի վիրաւորուած են Հանոյի համար մղուած կռիւներուն մէջ։ Ֆրանսական կորուստները կը հաշուին հազիւ մէկ տասներորդ, բաղդատելով այս թիւերուն հետ։— Կը կարծուի թէ ըմբոստները նոր յարձակում մը պիտի կատարեն փետրուարի սկիզբը ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, Le Cadet սրճարանի վերնայարկը (métro Cadet)։
Կը խօսի՝ ՇԱՀԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Նիւթը.— Ազգային գաղափարը արեւմտահայ մամուլին մէջ (1812 — 1865)։

« ՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ » ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԷՋ

28 Յունուար, կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 2·30ին
Կը խօսի M. LUC — ANDRÉ MARCEL
Կ'երգէ ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ
Դաշնակ՝ Օր. Ջաղափեան, արտասանութիւններ։ Մուտքը ազատ է

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

1950ը վերջացաւ, բայց տակաւին՝ ասկախ հաշիւներ կան։
Կը խնդրենք փակել անյապաղ։ Յունուարի վերջ ստիպուած ենք դադրեցնել թերացողներուն թերթերը ։ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱՅՆՃԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Պ. Աճէմեան 500 ֆրանք կը նուիրէ Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին ։

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅ ԴՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

« Փարիզի Համազգային»ի մասնաճիւղը ստացած է Կարօ Սասունիի ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅ ԱՐԴԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆԸ որ կ'ընդգրկէ 1840 — 1920ի շրջանը։ Գին 5 Լ. ոսկի կամ 500ֆր։
Կեդրոնատեղի Պարսամեան գրատուն, 46 rue Richer, Paris (9)։

Տիկին Գեղանոյշ Թաղւորեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Երանեան եւ դուստրը (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Միսաք Երանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժոռժ Լուի եւ դուստրը, Տէր եւ Տիկին Մաքս Սթիւտէռ, Պ. Թաթուլ Երանեան, Տիկին Սիմոնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Երանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Միսաք Երանեան եւ զաւակները (Մարսէյլ) խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ հօր եւ հօրեղբօր

ԳԱԲՐԻԷԼ ԵՐԱՆԵԱՆԻ
(Նախկին ուսուցիչ Մեծ Նոր Գիւղի,
Պուա Քոլոմպի եւ Արժանթէօյի)
մահը որ տեղի ունեցաւ շաբաթ, 20 Յունուար, 79 տարեկան հասակին, Նանթէռի մէջ ։

Թաղումը պիտի կատարուի չորեքշաբթի 24 Յունուար, ժամը 15.45ին, Պուա Քոլոմպի գերեզմանատունը, իր ընտանեկան դամբարանը ։

Ժամադրավայր նոյն գերեզմանատան դրան առջեւ ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ալֆորվիլի Ֆրօ Կապ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի՝ Պ. Յ. Փափազեանէ 500 ֆր., Պ. Միհրան Պարբէճեանի (Պապա) մահուան առթիւ։ Նոյնպէս Նշանեան ընտանիքէն 1000 ֆրանք՝ Այրի Տիկին Անթառամ Ինճէեանի մահուան առթիւ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Սէնթ Էթիէնի Հ. Յ. Դ. Անդրանիկ կոմիտէն, Ֆ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը եւ Կապոյտ Խաչի սանուհիները, Տէր եւ Տիկին ընկ. Խաչիկ Երէմեանի զաւկին՝ Պօղոսի (Նոր Սերունդ), ընդ Օր. Վարսենիկ Ասլանեանի (Սանուհի) ամուսնութեան առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած են 7000 ֆր.։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Պ. Օտոռի Կապ. Խաչը շնորհակալութեամբ ստացած է ընկերուհի Զարդար Մուրատեանէն հազար ֆրանք, իր ողբացեալ ամուսնոյն՝ Արսէն Մուրատեանի մահուան առթիւ։ Նոյնպէս Տէր եւ Տիկին Զաւէն Զարուկեանէ 500 ֆրանք իրենց եղբօր՝ Պ. Ժիրայր Զարուկեանի ամուսնութեան առթիւ ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնեմ ատամնաբոյժ ԴԱՒԻԹԵԱՆ եղբայրներուն, որոնք ազգասիրաբար աջակցելով զիս փրկեցին շատ մը դժուար կացութիւններէ ։ Երկուքն ալ առանց խտրութեան, ինծի պէսներուն կ'օգնեն երբ դիմում կատարուի։ Թագուհի Նմէնինեան (Մարսէյլ)։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Համախարբերդցիական Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ։ 27 Յունուար շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, 51 rue Grignanի սրահը (Club)։
Կանխաւ ապահովեցէք ձեր սեղանները ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Օգնական խոհարարուհի մը որ գիտնայ կերակուր եփել։ Դիմել՝ Թերթիս վարչութեան ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը՝ այս երեքշաբթի ժամը 20.30ին Café Le Cadet։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէն մօտերս պիտի բեմադրէ «Աւարայրի Արծիւը», Վարդանանց պատերազմի 1500ամեակի առթիւ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապոյտ Խաչի Գուլվար Օտտոյի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները այս երեքշաբթի, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, սովորական վայրը։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
B. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63
Mercredi 24 Janveir 1951 Չորեքշաբթի 24 ՅՈՒՆՎ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6364–Նոր շրջան թիւ 1775

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳՈՒՄԱՐՆԵՐ ԴԻԶԱԾ ԱՏԵՆ

Ամփոփենք մեր խորհրդածութիւնները, Բարեգործականի լճացեալ, միակողմանի գործունէութեան մասին :

Մեր ժամանակակից պատմութեան մէջ դժուար է գտնել հանրային կազմակերպութիւն մը որ այնքան չարժուն եւ անշարժ հարստութիւն, հնչուն դրամ, նուէր եւ կտակ կուտակած ըլլայ որքան Բարեգործականը :

Այս Միութիւնը չկրցաւ ժողովուրդին մօտենալ, բայց դարձաւ տեսակ մը գրաւատուն՝ ջոջերու եւ ունեւորներու համար :

Մինչեւ այսօր ալ իր զանձը կը հօսին անհաշուելի գումարներ, բազմապատկելով հռչակաւոր « Թրըսթ »ը :

Չենք ուզեր հաշուական մանրամասնութեանց մէջ մտնել : Մասնագիտական խնդիր մըն է « Թրըսթ »ներու պարագան ալ, որ տարիներէ ի վեր կը զբաղեցնէ մամուլը :

Մեր ըսելիքը կապ ունի գործունէութեան եղանակներուն հետ, որոնք չեն համապատասխաներ օրուան պահանջներուն, շատ մը տեսակէտներով :

Երբ կ'ըսենք թէ Բարեգործականը խորիզոն չունի, կը նշանակէ թէ չունի նաեւ որոշ ուղեգիծ :

Այդ պատճառով ալ, յաճախ կ'անճրկի անմիջական պահանջներու առջեւ, հակառակ իր մըշտահոս ակրիւրներուն :

Օրինակ, Միութիւնը ինչո՞ւ պիտի չունենար եռամեայ կամ հնգամեայ ծրագիր մը, մասնաւորապէս կրթական ճակատին համար :

Ան շատ լաւ գիտէ ինչպէս իր հովանաւորած դպրոցներուն, նոյնպէս ուրիշ կրթական հաստատութեանց շէնքերուն արտասուելի, անհանդուրժելի վիճակը : Գիտէ ուրիշ բաներ ալ :

Արդ, ինչո՞ւ մասնաւոր ծրագիր մը չի մշակեր, հետեւեալ առաջադրութեամբ.—

1. Այսքան դպրոցական շէնքեր շինել կամ նորոգել, այս տարուան (կամ քանի մը տարուան) ընթացքին :

2. Կահ – կարասիներ, գրասեղան, նստարան, կրթական պիտոյք եւայլն ճարել այսքան հաստատութեանց, նոյն ժամանակաշրջանին : Եւայլն :

Այս բոլորը դրամի՞ կը կարօտին :

Թող բարեհաճին անոր համեմատ կարգադրել իրենց բաշխումները : Տրամադրելի գումար չի պակսիր, եթէ կարենան զանազանել անմիջականն ու յետաձգելին : Եթէ աչք ու միտք ունենան, փոխան դրասենեկային սովորամոլութեանց :

Դեռ ուրիշ հիմնական պարագայ մը :

Երբ Միութեան վարիչները աջ – ձախ կ'իյնան մեծագումար կտակներ, շարժուն թէ անշարժ հարստութիւններ ապահովելու համար,

Երբ մարդասէրներ կը ներկայանան ինքնաբերաբար, կտակ մը կամ նուէր մը տրամադրելու համար,

Բարեգործականի ամենագէտ վարիչները — բանաստեղծ, փաստաբան, կամ սեղանաւոր — ինչո՞ւ մտքէ չեն անցըներ թելադրութիւններ կատարել այս կամ այն ուղղութեամբ :

Ինչո՞ւ անոնց ուշադրութեան չեն յանձներ զանազան սերնդական պահանջներ : Ինչո՞ւ չեն յորդորեր կտակը կամ նուէրը տրամադրել այս կամ այն հիմնական ծրագրին գործադրութեան :

Մինչեւ ե՞րբ սա «ընկալեալ սովորութիւնը » — կտակը ապահովել, տոկոսը Բարեգործականի ամենակուլ սնտուկը հոսեցնել :

Եթէ չենք սխալիր, դեռ վերջերս մօտ երկու հարիւր միլիոնի հարստութիւն մը Բարեգործականին փոխանցուեցաւ, Նիսի մէջ :

Եթէ Բարեգործականի վարիչներուն միտքն ալ բանէր իբրեւ շարժուն հարստութիւն, կարելի չէ՞ր համոզել այդ բարերարը — կամ ուրիշ մը — որ նուէրը յատկացնէր միջնակարգ վարժարան մը բանալու Մարսէյլի մէջ :

Կրնայինք անվերջ երկարել հարցումներուն շարքը :

Բայց ի՞նչ օգուտ, երբ գիտենք որ Բարեգործականի վարիչները իրենց յատուկ հանգանակ մը ունին, անձեռնմխելի եւ անշարժ, ինչպէս իրենց «Թրըսթ»ները ...

Ուրո՞ւն հոգն է այսպիսի խնդիրներ յարուցանել, նորանոր գումարներ դիզած ատեն :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԱՂՆԻՆ ՉԻՅՆԱՐ

Ց. Ճ. Սիրունի առիթով մը դիտել կուտար թէ հայ մտաւորականը երբեք քալած չէ՛ դարերուն հետ : Միշտ քայլ մը հեռու կը մնայ, դարերու հոլովոյթին մէջ : Ատոր համար է ապահովաբար, որ չի կրնար հետեւիլ նաեւ բառերու իմաստի զարգացման : Գաղափարներն աւելի արագ կը պարզանան քան մեր մտաւորականները : Հարցուցէք թէ ինչ կը նշանակէ հայրենիք. Նալպանդեանի պատասխանը մեծ տարբերութիւն մը պիտի չունենայ Պաղտասարին պատասխանէն, որովհետեւ իւրաքանչիւրը կը խորհի իր ծննդավայրին մասին, առանց երբեք մտածելու թէ ո՛վ կը կառավարէ այդ ծննդավայրը : Հարցուցէք նաեւ փոքրիկն Մանիշակին, որ ծնած է Երեւան,— իբրեւ պատասխան՝ հայրենիքին սահմանները պիտի հասցնէ Արաքսէն մինչեւ Բեւեռային գօտի :

Ափսո՜ս, անարժան նմոյշները շա՛տ են մեր մտաւորականներու դասակարգին մէջ,— ծո՛յլ, ագէտ, արծաթասէր, Հայութեան կաթը անպայման քիչ խմած :

Նոյն այս մտաւորականներն են սակայն. որ Հայոց Պատմութեան վարժապետի հովեր կ'առնեն եւ պատգամներ կ'արձակեն :

Դժբախտութիւն է որ մեր Պատմութիւնը չափազանց վտանգաւոր զառիթափներ ունի,— լաւ բան չէ անշուշտ ժողովուրդին խօսիլ այդ վտանգներուն մասին, բայց ոճիր է՝ երբ մտաւորականները լսայար անգամ չունին այդ վտանգներէն :

Կ'ուզէի հարցնել, հրապարակաւ, այդ մտաւորականներուն.—

Հայաստան որ կ'ըսէք, կը լրացնէ՞ հայ ժողովուրդին երազած հայրենիքին պայմանները :

Հայ ժողովուրդը կը պատասխանէ — Ոչ :

Իսկ ես կ'ըսեմ՝ ոչ եւ ոչ :

Արտասահման որ կ'ըսենք, ունի՞ պատմական առաքելութիւն եւ քաղաքական դատ, հետեւաբար խոհեմութի՞ւն է արդի Հայաստանի նժարով ուրանալ իր իրաւունքները :

Անշուշտ քիչ մը մութ են, շատերու համար, ինչ որ կը գնեմ այս հարցումներուն մէջ : Բայց տակաւին ի՜նչ հարցեր կան, ափսո՜ս, ի՜նչ կարեւոր հարցեր կան, որոնք «մութ» են մեր մտաւորականներուն համար :

Այսօր ես միայն կ'ուզէի ըսել .

— Մի՛ սպառնաք անոնց որ արտասահմանի դատով կը զբաղին : Արտասահմանի կազմակերպութիւնը այնքան նուիրական է, որքան Հայաստանի գոյութիւնը : Եթէ գոհ չէք, կորսուեցէք գացէք :

Համայնավարները որեւէ գործ չունին արտասահմանի մէջ, «Հայաստանասէր» կոչուին թէ «յառաջդիմական» :

Գալով աղա Նազարին,— չեմ ուզեր ըսել թէ մի՛ փորձեր տէր կանգնիլ արտասահմանի՝ երբ Հայաստանի կառավարութիւնն անգամ չի փութար տէր կանգնիլ : Եթէ գոհ չես, գնա Հայաստան, եւ այնտեղ կ'ուզես Թաթին ոտքը օրհնէ, կ'ուզես Թաթին ոտքը լիզէ : Բայց երբեք մի՛ սպառնար կաղնիին .

Կաղնին չիյնար երբեք :

Իսկ կաղնիին մէկ ճիւղը գետին ձգել, կը նշանակէ ինկած ճիւղին ծանրութեան տակ խորտակել ու ջախջախել տասը զաճած ծառ :

ԱՐԱՉ

ՆՈՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Այսօր պիտի կարդաք Թուրքիոյ մէջ կատարուած արտակարգ ձերբակալութեանց մանրամասնութիւնները :

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն(15Յուն.)կ'իմանանք թէ ձերբակալութիւնները կը շարունակուին :

Պոլսոյ մէջ ձերբակալուած եւ զինուորական բանտը փոխադրուած են հարիւրապետ մը եւ պահեստի սպաներու վարժարանէն ուսանող մը : Պոլսէն Անգարա փոխադրուած է Տէֆթէրտարի պաշտօնեաներէն մէկը : Իզմիրի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ ալ ձերբակալութեանց կը սպասուի :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ կառավարութիւնը ծանուցագիր մը ուղղեց Մ. Նահանգներուն, գանգատելով թէ ամերիկեան օդանաւեր 58անգամ բռնաբարած են իր օդային սահմանները, անցեալ հոկտեմբերէն ի վեր :

Չինաստան ալ կ'առաջարկէ դադրեցնել կրակը

ԿԸ ՅՕԺԱՐԻ ԵՏ ՔԱՇԵԼ ԻՐ ԶՕՐՔԸ, ԵԹԷ...

Ծիշդ այն օրը, երբ ՄԱԿի քաղաքական յանձնախումբը պիտի քննէր ամերիկեան պատուիրակութեան պահանջը՝ համայնավար Չինաստանը նախայարձակ հռչակելու մասին, հեռագիրը հաղորդեց թէ Փեքինի կառավարութիւնը կ'ընդունի « սահմանափակ» զինադադար մը Քորէայի մէջ :

Արդարեւ, Հնդկաստանի ներկայացուցիչը Սըր Պէնէկըլ Ռաու քաղաքական յանձնաժողովին հաղորդեց այն նոր պայմանները, զորս Փեքինը իր միջոցով կը ներկայացնէ ՄԱԿին, զինադադարի մը կնքումը կարելի դարձնելու համար : Համաձայն այս պայմաններուն, Չինաստան, Քորէայի վէճին լուծման համար կը նախատեսէ երկու հանգրուաններ.—

1) Սահմանափակ պայմանաժամով զինադադար մը, որ պիտի հռչակուի եօթը պետութեանց ներկայացուցիչներով գումարուելիք ժողովի առաջին նիստին .

2) Քննութիւնը այն պայմաններուն, որոնց շնորհիւ կարելի է բոլորովին վերջացնել պատերազմը եւ լուծել հետեւեալ քաղաքական հարցերը.— Օտար ուժերու հեռացումը Քորէայէն, ներքին հարցերու կարգադրութիւնը քորէացի ժողովուրդին կողմէ, ամերիկեան ուժերու հեռացումը Ֆորմոզայէն, համայնավար Չինաստանի անդամակցութիւնը ՄԱԿին եւ Ծայր. Արեւելքի հետ կապուած միւս բոլոր խնդիրներու քննութիւնը :

Փեքինի նոր պայմանները, նախապէս ներկայացուածներէն կը տարբերին երկու գլխաւոր կէտերու մէջ : Առաջինն է այն, որ զինադադարն ու Եօթներու ժողովը տեղի պիտի ունենան միաժամանակ, մինչդեռ նախապէս կը պահանջուէր ժողովի գումարում՝ նախ քան զինադադարի մը կնքումը : Իսկ երկրորդը — որ առաջին անգամ կը յիշուի — Փեքինի այն հաւաստիքն է, թէ «պիտի ստանձնէ պատասխանատուութիւնը թելադրելու չինացի զինուորներուն(ոչ թէ«կամաւորներուն»), որպէսզի քաշուին Քորէայէն եւ Չինաստան վերադառնան» :

Հնդիկ ներկայացուցիչը հաղորդելով այս նոր պայմանները, պահանջեց քաղաքական յանձնաժողովէն 48 ժամ յետաձգել իր աշխատանքները, որպէսզի կառավարութիւնները ժամանակ ունենան քննելու ստեղծուած նոր կացութիւնը :

ՄԱԿի պատուիրակութեանց մօտ տեսակէտները կը տարբերին չինական այս նոր պայմաններու նշանակութեան մասին : Կան ներկայացուցիչներ, որոնք սկեպտիկ են եւ կը կը կարծեն թէ խաղ մըն է՝ ամերիկեան պահանջի քննութեան անմիջական նախօրեակին իսկ շփոթութիւններ ստեղծելու համար պատուիրակութեանց միջեւ : Իսկ ուրիշներու կարծիքով, Փեքինի նոր պայմանները նոր յոյսեր կը ներշնչեն խաղաղութեան համար :

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ ԴԻՐՔԸ

Լուրջ տարակարծութիւններ կը տիրեն բրիտանական եւ ամերիկեան կառավարութեանց միջեւ, համայնավար Չինաստանը նախայարձակ հռչակելու բանաձեւին շուրջ : Այս պարագան աւելի շեշտուեցաւ ՄԱԿի ամերիկեան պատուիրակ Գ. Կրոսի այն յայտարարութեամբ, թէ «Մ. Նահանգները երբեք պիտի չմասնակցին Ֆորմոզայի մասին խորհրդաժողովի մը, եթէ անոր չմասնակցի Չանկ Քայ Շէքի ազգայնական կառավարութիւնը» : Այդ յայտարարութիւնը, սակայն, կը ճշդէր միաժամանակ, թէ Ֆորմոզայի մասին ամերիկեան քաղաքականութիւնը կը ներշնչուի միայն եւ միայն Մ. Նահանգներու ապահովութենէն եւ ազգային շահերու պահպանումէն : Փեքինի նոր պայմաններուն տեղեկանալէ վերջ, ՄԱԿի մօտ բրիտանական պատուիրակը յայտարարեց, թէ կարելի է որոշ յառաջդիմութիւն մը տեսնել եւ թէ նոր հրահանգներ կը սպասէ իր կառավարութենէն :

«ԵՐԵՔՆԵՐՈՒ» ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻՆ

Ամերիկեան, ֆրանսական եւ բրիտանական կառավարութիւնները հրահանգեցին Մոսկուայի իրենց դեսպաններուն յանձնել իրենց պատասխանները Դեկտ. 30 թուակիր խորհրդային ծանուցագրին, «Չորսերու» խորհրդաժողովի գումարման մասին : Կը թուի, թէ արեւմտեան պետութիւնները կը պնդեն իրենց նախկին տեսակէտին վրայ, — այն է՝ գումարելի ժողովը պէտք է զբաղի միջազգային բոլոր վիճելի հարցերով : Բրիտանական կառավարութիւնն անգամ համաձայն չէ, որ ժողովը սահմանափակուի միայն գերմանական հարցով :

Ամերիկեան շրջանակները յոռետես են ծրագրուած ժողովի արդիւնքներուն մասին եւ չեն կարծեր, թէ Մոսկուա որեւէ զիջում պիտի ընէ կարեւոր հարցերու մէջ : Սովետներու դիրքը շատ զօրաւոր է այսօր : Իսկ միւս կողմէ անձնատուութեան համազօր բան մը պիտի ըլլար, եթէ արեւմտեան պետութիւնները զիջէին Մոսկուայի առջեւ որեւէ կարեւոր հարցի մէջ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐԱԿԱՆ ՑԱՆՑ ՄԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ թերթերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (Յունուար 13 եւ 14), համայնավարութեան գործունէութեան մասին, որուն առաջին լուրը հաղորդած էինք արդէն.—

Կը հաստատուի այն լուրը թէ՝ համայնավարական եւ յեղափոխական կարեւոր ցանց մը երեւան ելած է երկրին մէջ, եւ բազմաթիւ անձեր ձերբակալուած են Անգարայի եւ Իսթանպուլի մէջ :

Անգարայի ոստիկանութիւնը մանրամասն քննութեան մը ձեռնարկած է, յեղափոխական եւ ձախակողմեան շարժումին պարագլուխները գտնելու համար : Հարցաքննութիւնները շարունակուեցան մինչեւ գիշեր, եւ այսօր ալ կարգ մը տուներ խուզարկուեցան, եւ յիսունէ աւելի ամբաստանեալներ արդարութեան յանձնուեցան : Իրենցմէ 17 հոգի ձերբակալուեցան եւ բանտ առաջնորդուեցան, միւսները ազատ թողուեցան :

Անգարայի մէջ 35 տուն խուզարկուեցաւ այսօր : Քննութեանց համաձայն, Իսթանպուլի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ ալ խուզարկութիւններ եւ ձերբակալութիւններ պիտի կատարուին :

Ձերբակալեալներուն մէջ կան երեք ուսանող, չորս պաշտօնեայ, միւսները ազատ ասպարէզի հետեւող մարդիկ են :

Ինչպէս յայտնի է, կրօնից տեսուչ Համտի Աքսէքիի յուղարկաւորութեան առթիւ միջադէպեր պատահած էին, ոմանք փողոցին մէջ թէքպիր կարդացած էին, իսկ Թուրք Ազգ. Ուսանողական Միութեան մէջ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցած էին, եւ երիտասարդներէն շատեր անտեղի գտած էին փաթիհա կարդալ :

Այս բոլոր դէպքերուն մէջ կապ մը կը տեսնուի ձախակողմեան շարժումին հետ, եւ համալսարանականները կ'առարկեն թէ իրենց կարծիքը առնուած չէ, այս ցոյցերը կատարելու համար :

× Գիշերը, ուշ ատեն հաղորդուեցաւ թէ Իսթանպուլի մէջ ալ զանազան տուներ խուզարկուած են, եւ հիմնական քննիչ մը ձերբակալուած է եւ Անգարա ղրկուած հսկողութեան տակ : Լրագրողի մը եւ օգնականի մը բնակարանները խուզարկուած են, բայց իրենք ձերբակալուած չեն : Խուզարկութիւններն ու ձերբակալութիւնները պիտի շարունակուին :

Իսթանպուլի Համալսարանական Միութիւնը նիստ գումարեց երէկ, եւ քննեց կացութիւնը, հաստատեց թէ յեղափոխական վտանգը կը վերածնի երկրին մէջ : Բազմաթիւ երիտասարդներ խօսք առին, եւ որոշեցին հրատարակել յայտարարութիւն մը կառավարութեան ուղղուած : Յայտարարութիւնը կ'ըսէ թէ յեղափոխութիւնը վտանգաւոր է համայնավարութեան չափ, եւ կառավարութիւնը պէտք է միջամտէ փութով :

× Ձերբակալեալներուն մէջ կան բժշկական համալսարանի, քաղաքային վարժարանի, պատմական եւ աշխարհագրական կաճառի ուսանողներ, երկրաչափներ, օգնական դատաւոր մը, նախապէս համայնավարութեամբ դատապարտեալներ, Ֆարուգ Վուրալ, որ լուծեալ «Կէնճլէր» Միութեան ընդհ. քարտուղարն էր, եւ Խմէքճի Քէօյլիւ կուսակցութեան կարգ մը անդամները :

Ձերբակալեալները կ'ամբաստանուին թէ դասակարգային պայքար բացած են երկրին մէջ եւ փորձած են տապալել երկրին տնտեսական եւ ընկերային իրաւակարգը, եւ այս նպատակով միութիւններ կազմած : Պատժական օրէնքը այդպիսիներու համար 3—10 տարի բանտարկութիւն կը սահմանէ :

Ոստիկանութիւնը ատենէ մը ի վեր կը հետապնդէր զիրենք, եւ ի վերջոյ երեւան հանած էր համայնավարական կարեւոր բոյն մը Ենիշէհիր, Քօնուր փողոցին մէջ : Այր մը եւ կին մը կը բնակէին այդ տունը, եւ համայնավարական քարոզչութիւններով կը գրգռէին այն բանուորները, որ կ'աշխատէին այդ փողոցին շինութեանց մէջ : Իրենց տունը խուզարկուեցաւ եւ կարեւոր փաստաթուղթեր գտնուեցան :

Ամբաստանեալները համայնավարական միութիւն մը կազմած էին իրենց միջեւ, նպատակ ունենալով ձախակողմեան քարոզութիւն կատարել երկրին մէջ : Անոնք կապ հաստատած էին Մոսկուայի հետ : Կ'ենթադրուի թէ ուրիշ կարեւոր անձերու անուններն ալ պիտի խառնուին այս գործին : Պետական Թատրոնէն դերասաններու անուններն եւս կը յիշուին :

Ձերբակալեալները առաջնորդուեցան Անգարայի հարցաքննիչ դատաւորին մօտ : Բոլորն ալ կ'ուրանան իրենց դէմ եղած վերագրումները : Ֆարուգ Օրալ, «Կէնճլէր»ի քարտուղարը, ըսաւ. «Ես այդպիսի յանցանք մը չգործեցի : Համայնավարութիւնը իմ գաղափարներուս դէմ է» :

Պայան Հիքմէթ Այերլտըզ.— Երկու զաւկի տէր մայր մըն եմ : Ի վիճակի չեմ այսպիսի խնդիրներով զբաղելու :

Օգնական դատաւոր Շէֆիք Շահին.— Կը մերժեմ այս ամբաստանութիւնը, խիղճս չի ներեր այդպիսի յանցանքի մը : Չորս տարի իրաւաբանութիւն ուսայ կառավարութեան հաշւոյն :

Դատական պաշտօնեայ Օկուզ Էրմումնու (բանաստեղծ եւ հէքեաթագիր).— Սաստիկ նեղուած եմ որ այդպիսի յանցանք մը կը վերագրեն ինծի : Զրպարտութիւն է : Իր կինն ալ, Բուքիյէ, ըսաւ.— Աղջկանց արհեստից վարժարանէն ընթացաւարտ եմ : Ոչ մէկ կապ ունիմ համայնավարութեան հետ :

Բանուոր Ահմէտ Օրագ.— Երեսուն տարի առաջ Թուրքիա եկայ, ոչ մէկ կապ ունիմ Թուտէհ կուսակցութեան հետ : Հօրեղբօրորդիս, Մուրատ Սարմաշօֆ, երկար ատեն Ռուսիոյ մէջ ընդհ. տնօրէն էր արեւելեան գործերու դիւանին : 1939էն ետք չթղթակցեցայ իր հետ :

Եկմալեան պատարագը Փարիզի մէջ

Յունուար 7ի կիրակնօրեայ Եկմալեան պատարագը «Կոմիտաս» երգչախումբին երկրորդ երգեցողութիւնն էր, բայց ինծի համար առաջին ունկնդրութիւնը եղաւ :

Տեղեկացայ՝ թէ Գարթեւեան, նախ քան այդ պատարագին առաջին երգեցողութիւնը, թերթերու մէջ ծանօթութիւններ տուած էր պատարագին մասին : Ամէն պարագայի մէջ, իմ անձնական տպաւորութիւնս է որ կը գրեմ ներկայիս :

Կոմիտաս վարդապետ Պոլսոյ Պատրիարքարանիստ Մայր Եկեղեցւոյ դպրաց դասուն սորվեցուց այդ պատարագը անփոփոխ : Ես ալ կ'անդամակցէի պատանեկութեանս շրջանէն մինչեւ Փարիզ հաստատուիլս (1923) : Նոյն պատարագը, միշտ արական խումբի համար, դասաւանդած եմ Գատը գիւղի բարեկեցիկ դասուն երիտասարդութեան ընդհ. պատերազմի շրջանին (1914—1918) :

Երգեցողութեանց ընթացքին լսելի էին Եկմալեանի եղանակները, բայց անըմբռնելի էր թէ Գարթեւեան ի՞նչ պատճառ ունէր այդ պատարագին (երաժշտական շարադրութեան սխալներով լեցուն այդ պատարագին) մէջ կարգ մը տրամաբանական սրբագրութիւններ կատարելով հանդերձ, շատ մը սխալներ ալ նոյնութեամբ պահելու : Լաւագոյն պիտի չըլլա՞ր կամ բնաւ չդպչիլ անոնց եւ կամ, եթէ սկսած էր բարեփոխել, գոնէ ամբողջական գործ մը մէջտեղ բերէր :

Պատարագին դաշնաւորմանը մէջ Գ. Գարթեւեան լսելի ընել տալով հանդերձ Եկմալեանի ոլորտը, եկեղեցական երգեցողութեան մը համար շատ ծանրաբեռնած էր : Դաշնաւորումի այդ ոճը, աւելի նուագահանդէսի բնոյթ ունէր քան թէ եկեղեցական երաժշտութեան (musique sacrée), կարգ մը բացառութիւններով :

Ինչ որ պարզութենէ կը հեռանայ, իր հմայքը կորսնցնելու դատապարտուած է :

Կոմիտաս վարդապետի նախասիրութիւնը եղած է դաշնաւորումի պարզութիւնը : Այդ պարզութեան մէջ հմայք մը կայ ունկնդրութեան, մանաւանդ մեր ժողովուրդին համար, որ երաժշտական բարձր դաստիարակութիւն չէ տեսած դժբախտաբար, որով, խճողուած դաշնաւորում մը, մանաւանդ կրօնական մեր երգեցողութիւններուն մէջ, հաճելի չի թուիր երբեք :

Ձայնական եւ գործիական երաժշտութիւնները բոլորովին տարբեր ճիւղեր են այդ արուեստին մէջ : Երաժիշտներ, որոնք գործիական երաժշտութիւնով սնած են, ձայնականին մէջ իրենց արտադրութիւններով նուազ արժէքաւոր կ'ըլլան յաճախ : Պէթհովէն, երաժշտութեան գլխաւոր աստուածներէն մին, իր Իններորդ symphonieի վերջին բաժնին մէջ դրած ձայնական բաժինով, ձայնական երաժշտութեան մէջ նուազ զօրաւոր եղած է, բաղդատելով գործիականին մէջ ունեցած իր հանճարին հետ :

Կայ դեռ բազմաձայն երաժշտութեան աւանդումի պարագան : Հոդ ալ փորձով տեսնուած է՝ թէ ձայնական երաժշտութեան գիտակից ղեկավարի մը տուած արդիւնքը բոլորովին տարբեր կ'ըլլայ, քանի որ տրամաբանական է, երգը երգելով աւանդել եւ ուսուցանել : Երգի մը եղանակը դաշնակով կ'աւանդուի, բայց երբեք անոր երգելու ձեւը :

Պարագան նոյնն է եւ միաձայն երգեցողութեանց համար : Եթէ ուսուցիչը Թրքական երգեցողութեան դպրոցով երգէ, իր աշակերտները նոյն դպրոցով կ'երգեն բնականաբար : Թրքական դպրոցով երգողի մը եւ կոմիտասեան դպրոցով երգողի մը երգած միեւնոյն կտորը, ճաշակով իրարու խոտոր կը համեմատին : Արեւելեան դպրոցը սիրողներ ալ կան, բայց այդ ձեւը մեծամասնութեան կողմէ շատոնց լքուած է եւ Կոմիտասեանն է որ նախապատուութիւն է ստացած :

Կիրակնօրեայ պատարագի երգեցողութեան մէջ, նկատելի էր մանաւանդ աւելորդ նախերգութիւններու (introduction) գոյութիւնը : Օրինակ, «Միայն Սուրբ»էն «Միայն Տէր»ի մէջտեղ ի՞նչպիսի տրամաբանութիւն փնտռել նուագի աւելորդ բաժին մը ներմուծելու համար : Սրբասացութենէն եւ «Սուրբ»էն առաջ հասկնալի է դնել նախերգութիւն մը, բայց ոչ «Ովսաննա»էն առաջ : Ուրիշ խօսքով, սկսուած կտոր մը գործիական երաժշտութիւնով մը կտրել երգն ու վերսկսիլ, աւելորդ զարդարանք է ու անպատեհ :

Եկեղեցիներու մէջ երգուած պատարագը յօրինելու կամ ձեւաւորելու աշխատութիւնը պէտք չէ շփոթել բեմերու վրայ երգուած պատարագներուն հետ : Եւրոպական պատարագներու բառերով չեմ հետաքրքրուած երբեք, բայց գիտեմ որ մեր պատարագին մէջ մինչեւ «լցաք» ցնծութիւն չկայ եւ մինչեւ հոն աղօթքներով կազմուած է : Այդ աղօթքներուն եղանակները ու անոնց դաշնաւորումները պէտք է խորհրդաւորութիւն բուրեն եւ պէտք է մանաւանդ ծառայեն աղօթելու եւ ոչ թէ ունկնդրելու :

Պէտք է ընդունիլ թէ Գարթեւեան իր աշխատութիւնով Եկմալեանի պատարագը բացայայտօրէն աւելի հաճելի դարձուցած է եւ պիտի խորհի անդրադառնալ մատնանշուած արդար դիտողութիւններու վրայ ու վստահաբար իր աշխատութիւնը աւելի հետաքրքրական պիտի ըլլայ ապագային :

Մօտէն գիտակից ըլլալով՝ թէ որպիսի դժուարութիւններ կան Փարիզի մէջ, գլուխ հանելու այդօրինակ աշխատութիւններ, կ'ընդունիմ որ «Կոմիտաս» երկսեռ երգչախումբը շնորհաւորելի է երկրորդ անգամուան իր երգեցողութիւնով ձեռք բերած այդքան յաջողութեան համար եւ միայն յարատեւութիւնով պիտի կրնայ հետզհետէ աւելի լաւ՝ մարզուած երգեցողութիւն մը ներկայացնել մեզի, ապագային, ինչ որ մաղթելի է եւ յուսալի :

ՆՇԱՆ Ե. ՍԵՐԳՈՅԵԱՆ

Հայ զինուորները Քորէայի մէջ

Պոլսոյ ժամանակ թերթը հետեւեալ խօսակցութիւնը ունեցած է հայ զինուորի մը՝ Գրիգոր Այվազեանի հետ, որ Քորէայէն վերադարձած էր, վիրաւորուած ըլլալով.—

Եռանդուն, կայտառ երիտասարդ մըն է Գրիգոր : Հազիւ 22 տարեկան : Հեռաւոր Ասիոյ արեւը, լեռնային ցուրտը եւ անօրինակ հովերը բաւական մը լափլիզեր են անոր դէմքը, որ սակայն կը պահէ իր զուարթ արտայայտութիւնը :

— Նոյեմբերի վերջերն էր երբ առաջին անգամ պատերազմի մտանք : Ես, մեր վաշտին անթելի պաշտօնեան էի : Մեր կեդրոնէն տրուած հրամանները հարիւրապետին կը հաղորդէի : Թշնամիին դիմաց, խիտ անտառի մը մէջ դիրք բռնած էինք : Ամէն կողմէ կրակ կը տեղար, սակայն թշնամին չէինք տեսներ : Մեր ընկերներէն քանի մը հոգի վիրաւորուեցան վերէն արձակուած գնդակներով : Այս պարագան ուշադրութիւնս գրաւեց եւ լուր տուի հարիւրապետիս : Մէկ մըն ալ ի՞նչ տեսնենք, թշնամի զինուորներ կանանչ տերեւներով ծածկուած ծառերուն գագաթը ելեր են եւ հոնկէ մեր վրայ կը կրակեն :

Երեկոյեան ետ քաշուելու հրաման ստացանք : Եւ անտառը կրակի տալէ վերջ մեր նոր դիրքերը գրաւեցինք : Առաւօտուն յարձակումի հրաման տրուեցաւ : Այս անգամ թշնամին լերան մը վրայ էր : Կռիւը շատ բուռն եղաւ : Ես եւ հարիւրապետս քով քովի էինք : Կռիւը մինչեւ իրիկուն շարունակուեցաւ : Բաւական կորուստ պատճառեցինք թըշնամիին, բայց մենք կորուստ չունեցանք : Երեկոյեան ուշ ատեն երկու ամերիկեան թանքեր եւ թրքական ուրիշ վաշտ մը եւս եկան մեզի միացան եւ այս կերպով յաջողեցանք վանել թշնամին :

Նոյեմբեր 26ին էր երբ նոր յարձակում մը անցանք ճեղքելու համար թշնամի պաշարումը : Այդ օրուան կռիւը սոսկալի էր : Թնդանօթները կը գոռային, ձեռնառումբերը կը ճարճատէին եւ փամփուշտները կը սուլէին : Վերջապէս յաջողեցանք ճամբայ մը բանալ եւ խմբովին փրկուիլ թշնամի օղակէն : Զինուորական հսկայ քամիոններ եկան դէպի ետ փոխադրելու համար մեզ : Ամէնքս ալ յոգնած ու պարտասած էինք : Եւ հազիւ թէ տեղ մը գտայ քամիոնին ցեխարգելին վրայ եւ հոն տեղաւորուեցայ :

Ճամբու ընթացքին թշնամիներու կողմէ նոր յարձակումի մը ենթարկուեցանք : Այս անակնկալին առջեւ բոլորս ալ վար ցատկեցինք քամիոններէն եւ դիրք բռնեցինք : Ես «ճիփ»ի մը ետեւը անցած էի եւ հոնկէ կը կրակէի : Տեսայ երեք Չինացիներ որ վրաս կուգային : Քիչ վերջ երեքն ալ գետին փռուեցան :

Այդ պահուն ես ալ ցաւ մը զգացի : Նախ չհասկցայ թէ վիրաւորուած եմ, բայց յետոյ տեսայ թէ ոտքի չեմ կրնար կենալ : Ձախ սրունքէս զարնուած էի : Ինկայ : Բարեբախտաբար ինքզինքս չէի կորսնցուցած : Սողալով դէպի ճամբուն եզերքը

Տեսակցութիւն մը Գարեգին պատրիարքի հետ

ԽՄԲ.— Պուէնոս Այրէսի մեր պաշտօնակիցը, Արմէնիա, տեսակցութիւն մը ունեցած է Գարեգին արք. Խաչատուրեանի հետ: Կ'ամփոփենք Պոլսոյ վերաբերեալ մասերը .—

— Ե՞րբ կը խորհիք Պոլիս մեկնիլ :

— Արդէն իսկ մեկնումի պատրաստութեան ձեռնարկած եմ: Եթէ Աստուած կամենայ, պիտի ջանամ Ծաղկազարդէն առաջ Մարտ 1ին, հոն ըլլալ:

— Ուրիշ տեղեր ալ պիտի հանդիպի՞ք եւ որքա՞ն պիտի մնաք :

— Այո, բայց կարճ ժամանակով միայն :

— Ձեր ընտրութեամբ կողմերը հաշտուած կրնա՞ք նկատել :

— Երկուստեք հեռագիրներ եւ նամակներ զայդ ցոյց կուտան: Գիտէք թէ ինծ համար կողմեր չկան, զայս գիտէ նաեւ Պոլսոյ հայութիւնը իր ներկայացուցիչներով :

— Մինչեւ ձեր մեկնիլը կարգադրութիւն մը պիտի ընէ՞ք ձեր փոխանորդի մասին եւ մեկնելէ առաջ պիտի այցելէ՞ք ձեր թեմի պատկանող միւս շրջանները :

— Անտարակոյս :

— 1951ի տարեշրջանին համար ձեր ծրագրած միութենային վեց ձեռնարկները հնարաւոր չափով ուրիշ տեղ կատարելու մասին ծրագիրներ ունի՞ք :

— Ծրագրուած այդ ձեռնարկները մեր շրջանին համար էին, եւ իմ փափաքս է, որ իմ յաջորդը զանց չընէ զանոնք :

— Ձեր այս վեց ձեռնարկներուն մէջ կը մտնէ Եղնիկի «Եղծ Աղանդոց»ի աշխարհաբար թարգմանութիւնը ձեր կողմէ. տպագրութեան յանձնա՞ծ էք զայն :

— Այո:

— Անգարա պիտի այցելէ՞ք :

— Անտարակոյս :

— Ի՞նչ առաջադրութիւններ ունիք պատրիարքական ձեր նոր պաշտօնին առիթով :

— Նախ վերահաստատել իրերահասկացողութիւնն ու կարգապահութիւնը մեր ներքին կեանքին մէջ. մնացածը խոստանալէն աւելի գործքով ցոյց տալն է կարեւոր :

— Ի՞նչ օգտաշատ թելադրութիւններ ունիք ձեր մեկնելու առնչութեամբ :

— Ինչպէս ամէն առեն եղած է, այժմ ալ պիտի ըլլայ իմ թելադրութիւնը վերջ տալ անհասկացողութեանց եւ ամուլ ու վնասակար պայքարներու, ներշնչուիլ ընդհանրական իրական շահէ, զգուշանալ անիմաստ ցոյցերէ՝ խօսքով, գրչով ու գործքով, առաջնորդուիլ մեր եկեղեցւոյ քրիստոնէական եղբայրական միարար ոգիէն եւ չմոռնալ Վեհ. Հայրապետին իմաստուն յորդորը, տեղական պայմաններուն համաձայն գործել»: Իմ մեկնելուս առիթով՝ այս է միակ խնդրանքս ու յանձնարութիւնս մեր պատուական եւ ինծ միշտ սիրելի եղած ժողովուրդի բոլոր խաւերուն եւ ներկայացուցիչներուն անխտիր :

կացի եւ սկսայ օգնութիւն կանչել: Բայց լսող չեղաւ :

Գրիգոր Այվազեան պատասխանելով մեր Հարցումներուն ըսաւ թէ Քորէայի Թրքական զօրախումբին մէջ 15—20 հայ տղաք եւս կան, սակայն չկրցաւ մասնաւոր տեղեկութիւն մը տալ անոնց մասին :

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՏԱՐՕՆԻ ԵՒ ՍԱՍՆՈՅ ՁՈՐԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հայրենակիցներ, 1915ի Եղեռնէն վերջը վերապրող մեր ժողովուրդը անցաւորկաս եւ այսօր կ'ապրի Հայաստանի մէջ, իսկ շատ քիչ թիւով հայրենակիցներ ցան ու ցիր աշխարհի չորս ծագերուն իրենց բախտը կը փորձեն, միշտ յիշելով եւ երազելով իրենց քաղցր հայրենիքը, Տարօն Տուրուբերան եւ Սասնոյ Ձորը :

Գիտենք որ հոն՝ Հայաստանի մէջ ապրող մեր հայրենակիցները, ինչ որ ալ ըլլայ երկրին կարգն ու սարքը, կ'ապրին հայ եւ ոչ մէկ երկիւղ անոնց այլասերման մասին: Այլասերման վտանգը հայրենիքէն դուրս պէտք է փնտռել, հոս, օտար ափերուն վրայ մեր մատաղ սերունդը այս լոյսին տակ չի կրնար երկար տարիներ տոկալ :

Ուրեմն, մենք Սփիւռքի Տարօն Տուրուբերան, Սասնոյ Ձորեցիներս որ երկնքի տակ որ գտնուինք ձեռք ձեռքի տանք, կազմակերպուինք, արթընցնենք թմրած ջիղերը բոլոր անոնց որոնք հեռու կը մնան այս մեծ ընտանիքէն, կազմենք Հայր. միութիւններ եւ զանոնք կապենք Ամերիկայի Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան Կեդր. վարչութեան :

Այդ միութեանց միջոցաւ ծանօթացնենք մեր նոր սերունդին, մեր փառաւոր անցեալը, որ պատմելի է, որուն առջեւ հայ ժողովուրդը կը խոնարհի, անցեալ մը որ վերջապէս պատիւ բերած է հայ ժողովուրդին: Ո՞ր Հայն է որ պիտի չխոնարհի Աւարայրի սպարապետ Վարդան Մամիկոնեանի, Ոսկեդարի մեր Ս. Մեսրոպի, պատմահայր Խորենացիին եւ Մամիկոնեան տոհմին մաս կազմող սպարապետներ, Մուշեղին, Սմբատին, Գայլ Վահանին եւ անոնց յաջորդող ու նոյն հայրենասիրութեամբ հերոսներ՝ յեղափոխութեան նախակարապետ Մարգար վարժապետի, Արաբոյի, Հրայրի, Աղբիւր Սերոբի եւ Գէորգ Չաւուշի առջեւ որոնք խթան հանդիսացան մեր ազգի ազատագրութեան եւ Հայաստանի ազատագրման համար :

Հայրենակիցներ, արթննանք խոր քունէն եւ կազմակերպուինք, քանի դեռ ուշ չէ, մեր փառաւոր անցեալի հայրենասիրութեան զգացումները ներարկենք մեր մատաղ սերունդի սրտերուն մէջ, ծանօթացնենք արտասահմանի մէջ հասակ նետող մեր երիտասարդներուն մեր անմահները, եւ պատրաստենք զանոնք իբրեւ մեր քաղցր Տարօն Տուրուբերան Սասնոյ Ձորի պարտաճանաչ եւ հայրենասէր քաղաքացիներ :

Այս ուղղութեամբ է որ կազմակերպած ենք Մարսէյլի մեր Հայր. Միութիւնը եւ այդ ուղղութեամբ ալ պիտի աշխատինք ձեռք ձեռքի, անկեղծ ու անխարդախ: Կը մաղթենք որ 1951 թուականը ըլլայ վերջինիս ցանկութիւններուն եւ նպատակներուն իրագործման յաջող տարի մը :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ (ԿՆԻՔ)

ԿԱՐՆԵՑԻՆԵՐՈՒՆ

Պոսթընի Կարնոյ հայրենակցականը որոշած է գիրք մը հրատարակել Կարնոյ եւ իր շրջակայքի մասին: Այս առթիւ կը հրաւիրէ անոնք որ ստորեւ տրուած նիւթերու մասին տեղեկութիւն ունին՝ գրեն Պոսթընի Կ. Հ. Միութեան գրքի հրատարակման յանձնախումբին H. A. Turbassian, 135 Eustis St. Roxbury 19. Mass (U. S. A.) .—

1) Ժողովրդական բանահիւսութիւն, երգեր, առակներ, առածներ, հանելուկներ հէքեաթներ, օրհնութիւններ, անէծքներ եւն.:

2) Տեղական սովորութիւններ. ա) տօներու կատարման եղանակները .— Կաղանդ, Ծնունդ, Զատիկ, Վարդավառ, Ծառզարդ (?), Տէրնտաս, Ուխտագնացութիւններ, օգափոխութիւններ «Տէրի», անունի կոչեր (տօնախմբութիւն), հիւրագնացութիւններ, խնջոյքներ, բաղնեգնացութիւն եւն.:

3) Հանդիսութիւններ ու կրօնական զանազան սովորութիւններ՝ նշանտուք, հարսնտես, հարսնիք, զարձ եւ մկրտութիւն, թաղում, սգում եւն.:

4) Մանչերու, աղջիկներու եւ երիտասարդներու յատուկ խաղեր :

5) Զուտ կարնեցիական բառեր :

6) Կարկառուն դէմքերու, կարեւոր դէպքերու եւ տեղերու նկարագրութիւններ :

7) 1915ի տարագրութեան վերաբերող փաստական վկայագրութիւններ :

Գ. Վրացեանի անմիջական ղեկավարութեամբ հաւաքուած են պատմական, աշխարհագրական, քաղաքական, անդին նիւթեր, սակայն տակաւին կը պակսին զուտ Կարնեցիական նիւթերը :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այս տարի, գնդակի եղանկին, առաջին անգամ է որ «Արծիւ»ը կը խօսի իր մասին:

Ցարգ ունեցած ենք.— 9 ախոյենական մըրցումներէն, 7ը յաղթութիւն, եւ 2ը պարտութիւն:

Իր դասակարգի (2ème Division) մէջ, իր խըմբակին առաջնութիւնը կռուախնձոր մը դարձած է երեք խումբերու միջեւ: Մեր տղոց կը մնայ իրենց կարելին փորձել, որպէսզի անցեալ տարուան նըման կարգ մը եւս բարձրանան :

Յունուար 7ին «Արծիւ»էն բաժնուեցաւ իր լաւագոյն խաղացողներէն Մարսէլ Կիւլեան, Ամերիկա մեկնելով:

Հ. Նազարէթեանը եւ Ա. Արզումանեանը վերջացնելով իրենց զինուորութիւնը, կը շարունակեն խաղալ: Նոյնպէս կը մաղթէ որ Դաւիթեանը, Քաչեանը, Հ. Կիւլեանը, Ա. Թեճիրեանը, Սաղոյեանը եւ Ցակոբեանը շուտով վերադառնան :

╳ Միութեան պատուոյ Նախագահ՝ Արսէնի եւ իր եղբայրներուն՝ Գ. Գ. Ցովհաննէսի եւ Ոսկեան Թէճիրեաններուն հօր մահուան առթիւ, «Արծիւ»ը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ իրենց եւ բոլոր պարագաներուն: Հանգուցեալը, ջերմ բարեկամ մըն էր եւ հակառակ իր յառաջացած տարիքին, գրեթէ բոլոր մրցումներուն ներկայ կ'ըլլար: «Արծիւ»ը կը խոստանայ իր յիշատակը միշտ վառ պահել :

Ա. Արծիւ

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (52)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅՁԻՇ)

ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄ ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՄԷՋ

Ամէն պարագայի մէջ, այս նամակը կ'ապացուցանէ յստակօրէն թէ, որ աստիճան սահմանափակ էր Պերլինի վստահութիւնը իմ փորձառութեանս եւ կարողութեանս մասին: Ինծի կը ղրկէին մասնագիտական գիրքեր, զոր պիտի ուսումնասիրէի եւ պիտի օգտուէի անոնցմէ, գործերուս մէջ: Գաղտնագրանիս վերջին բաժանումին մէջ տարի գիրքերը: Մնացին այստեղ եւ տող մը իսկ չկարդացի: Բայց պատասխանեցի Պերլինի նամակին: Ըսի թէ ոչ մէկ նմանութիւն կը գտնէի օրինակի համար Տրէյֆիւսի կամ Ռէպըլի հարցերուն եւ Կիկերոնի խնդրին միջեւ: Միակ նմանութիւնը այն էր, կարեւորութեան նոյն աստիճանը կը ներկայացնէին անոնք: Ամէն պարագայի մէջ, հասարակաց մեթոտ մը չէի տեսներ:

Ըսի թէ ինծի համար միակ կարելի մեթոտ մը կար, այն ալ ողջմտութիւնն էր, որ միշտ առաջնորդած էր զիս ցարդ: Եթէ կարդայի այդ գիրքերը, կրնար պատահիլ որ ազդուէի անոնցմէ, ի վնաս ինծի անշուշտ: Այն համոզումը ունիմ, թէ ընդօրինակութեան միակ արդիւնքն է շփոթութեան մատնել միաքը: Երդում ըրի երբեք չկարդալ այս գիրքերը: Առ այժմ գլուխս իր տեղն էր եւ ցուրտ ջիղերս տոկացին, վտանգ չկար որ սխալներ գործէի: Բայց կազդուրելու համար քիչ մը յոգնած ջիղերս, խնդրեցի որ բարեհաճին միանգամընդմիշտ ճշդել թէ որ նախարարութեան իրաւասութեան մէջ կ'իյնար գործը: Որովհետեւ Կիկերոնի ամբողջ հարցը այնքան չէր նեղացներ զիս որքան իրերու արդի խառնակ վիճակը :

Հակիրճ պատասխանով մը ըսին թէ խորքին մէջ համաձայն էին ինծի, բայց իրաւասութեան հարցին համար, ոչ մէկ որոշում տրուած էր եւ պարտաւոր էի սպասել որ իրենց թափը կորսնցնէն թշնամական այն զգացումները, զոր Քալթէնպրունէր եւ Ռիպէնթրոփ կը սնուցանէին իրարու հանդէպ :

Շաբաթ մը ամբողջ Կիկերոն կեանքի նշան ցոյց չտուաւ այլեւս: Այդ պահուն էր, որ տեղի ունեցաւ դէպք մը, որ տակաւին չէր զարմացնէր զիս: Կապ ունէր «Երկրորդ ճակատ»ին հետ: Ասիկա չէր Անգլեւսաքսոն այն ճակատը որուն մօտալուտ իրագործումը կարելի էր դիւրաւ նախատեսել, Մոսկուայի ճնշումի հետեւանքով: Արդէն Կիկերոն առատ տեղեկութիւն հայթայթած էր մեզի այդ ուղղութեամբ :

Խնդրոյ առարկայ էր պարզապէս գերմանական ներքին երկրորդ ճակատ մը, զոր երկրին մէջ ստեղծած էին նախանձը, կասկածամտութիւնն ու տխմարութիւնը եւ որ մեծապէս նպաստեց Գերմանիոյ կործանումին :

Ստացայ նամակ մը, որ հետեւեալ կերպով մակագրուած էր. «Մտերմական, յանձնել անձնապէս»:

Կը պարունակէր Քալթէնպրունէրի հրահանգները, Այդ օրուընէ սկսեալ պէտք չէր որ Կիկերոնի փաստաթուղթերուն հաղորդակից ընէի իմ դեսպանս :

Հարցը աւելի կը բարդանար ահա, մինչ ես կը սպասէի որ ճշդեն թէ որ Նախարարութենէն կախում ունէի :

Այս հրամանը չգործադրեցի: Որովհետեւ եթէ ընէի ինչ որ ըսուած էր, անխուսափելի պիտի ըլլար խոր անհամաձայնութիւն մը իմ եւ Ֆոն Փափէնի միջեւ :

Ասկէ զատ, պարկեշտութեան սկզբունքներուս հակառակ էր, ինչպէս նաեւ, իրատես խառնուածքիս: Եւ սակայն այս որոշումը խիստ անհաճոյ դերքի մը պիտի մատնէր զիս, քանի մը շաբաթ վերջ :

Դեկտեմբեր ամսուն իր փառքի գագաթնակէտին հասած էր Կիկերոն: Իր աշխատութեան որակըն ու քանակը աւելի բարձր էին քան ինչ որ ըրած էր ցարդ եւ պիտի ընէր յետագային, համբաւաւոր «վաւերականութեան» մասին վերջին կասկածներն ալ փարատեցան :

Ապշահար կը մնային բոլոր անոնք որ իրազեկ կը դառնային Կիկերոնի փաստաթուղթերուն եւ ի վիճակի էին դատելու անոնց արժէքը: Պերլինի մէջ գովքը կը հիւսէին այժմ միայն Կիկերոնի սխրագործութեանց, այն աստիճանը որ նոյնիսկ կը մոռնային իրենց մրցակցութեան պատերազմը մղելու :

(Շար.)

կարեւորագոյն խրողութիւնը այն է, որ Արեւմուտքը կրցած է հարթել իր բոլոր տարակարծութիւնները եւ Մոսկուայի տրուած պատասխանները խմբագրուած են միաձայնութեամբ :

Զիւնէրու տակ թաղուած են 200 հոգի

ԴԵՌ ՈՒՐԻՇՆԵՐ ԱԼ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Վերջին տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ շատ աւելի ծանր է Ալպեան լեռներուն մէջ պատահած աղէտը :

Երկուշաբթի օր հրատարակուած տեղեկագրի մը համաձայն, Աւստրիոյ մէջ մեռած են 110 հոգի, անհետացած՝ 15 հոգի, Զուիցերիոյ մէջ՝ մեռած են 71 հոգի, անհետացած՝ 13, Իտալիոյ մէջ՝ մեռած 15 հոգի : Գումար՝ 196 :

Այս հաշիւն ալ վերջնական չէ, քանի որ միշտ նոր դիակներ կը գտնուին : Աղէտաբերները, կիսովին սառած, ահագին դժուարութիւններ կը կրեն երեք երկիրներուն մէջ : Ոչ միայն խստաշունչ քամի մը կը փչէ, այլեւ նոր ձիւնակոյտեր եւ սառնակոյտեր կը սահին լեռներէն վար : Զուիցերիոյ մէջ զինուորները հրասանդներով կրակ կը տեղան ձիւնակոյտերուն վրայ, որպէսզի ազատարար խմբակները կարենան օգնութեան հասնիլ զոհերուն : Առջի օր միայն այդ երկրին մէջ 234 կը հաշուէին մեռածներուն եւ անհետացածներուն թիւը :

Կը վախցուի որ ողողումներ ալ պատահին, սաստկացնելով աղէտը : Արդէն իսկ հազարաւոր — ներ պատրաստութիւններ կը տեսնեն հեղեղներու դէմ պաշտպանուելու համար : Տեղ տեղ ձիւնինխոռութիւնը 90 ոտքէն աւելի է : Ալպեան գետակներէն շատերը լեցուած են ձիւնակոյտերով եւ դիզուած ջուրերը ուրիշ ելքեր կը փնտռեն, սպառնալով շրջակայ բնակչութեանց :

Հաղորդակցութիւնները խզուած են կամ կը կատարուին երկար յապաղումներով՝ երեք ամէնաւ երկիրներուն եւ Ֆրանսայի միջեւ : Բոլորովին պաշարուած է Եւրոպայի ճեպընթաց կառախումբերու գլխաւոր խճուղին, Ալփէրկը : Կառախումբերու արկածներն ալ յաճախադէպ են, որովհետեւ ձիւնը ծածկած է նշանատախտակները :

Ամէնէն եղերական արկածներէն մէկը պատահեցաւ Աւստրիոյ մէջ, Պատ Կասթէյնի մօտ ուր մեռան 14 հոգի : Երկու ձիւնակոյտեր թաւալելով Ֆլուկքոփֆ եւ Սաթէլքոփֆ լեռներէն, բոլորովին ոչնչացուցին մեծ կալուած մը, իր բնակիչներով եւ բազմաթիւ արջառներով :

Սթիրիոյ մէջ (Աւստրիա) զոհերու յուղարկաւորութիւնը կատարուած ատեն, նոր ձիւնակոյտ մը տակ թաղուեցաւ սգաւորներէն մէկը : Աւետաբանը կարդացուած ատեն, երկրորդ ձիւնակոյտ մը սահեցաւ եւ յուղարկաւորները փախան լեղապատառ :

Ֆրանսական, անգլիական եւ ամերիկեան հրամանատարները իրենց զօրքը տրամադրած են Աւստրիոյ, օգնելու համար Թիրոլի, Զալցպուրկի եւ ուրիշ վայրերու ազատարար խմբակներուն :

Հեռագիրները կ'ըսեն թէ 45.000 հոգի պաշարուած են աւստրիական Ալպեաններու մէջ : Քսան հազար օտար շրջիկներու մէջ կան 5000 Անգլիացիներ, 5000 Իտալացիներ եւ հազար Ամերիկացիներ :

Զուիցերիոյ մէջ ամէնէն ծանր կորուստները կրած է Կրիզոնի շրջանը, ուր 45 հոգի մեռած են : Ամբողջ գիւղեր սուգի մատնուած են : Տակաւին ձիւն կը տեղայ իտալական Ալպեաններու մէջ եւ կը վախցուի նոր ձիւնակոյտերէ :

Արաբ վարչապետներու ժողովը

Գահիրէի մէջ բացուեցաւ Արաբական Դաշնակցութեան համագումարը, որուն կը մասնակցին բոլոր արաբական երկիրներու վարչապետները (Իրաքը կը ներկայացնէ փոխարքան՝ իշխան Ֆէյսալ) :

Ժողովը պիտի քննէ արաբական աշխարհի դիրքը Արեւմուտքի եւ Արեւելքի հանդէպ : Թէեւ արաբական երկիրներէն ամէն մէկուն դիրքը որոշապէս ճշդուած չէ, բայց կը թուի թէ Եգիպտոս գլուխն է այն պետութեանց, որոնք Արեւմուտքի հետ սակարկելու կողմնակից են : Սուրիա եւ մանաւանդ Իրաք կը պահանջեն պաշտպանողական դաշինք մը կնքել Արեւմուտքի հետ : Այս տեսակէտը ունի նաեւ Անդրյորդանան, որ արդէն իսկ Անգլիոյ դաշնակիցն է :

Ուրիշ կարեւոր ազդակ մը կը նկատուի այն մերձեցումը, որ գոյութիւն ունի Թուրքիոյ եւ Իսրայէլի միջեւ : Այս երկու երկիրները կ'ուզեն կազմել պաշտպանողական թումբ մը, որ անկասկած տիրական դիրք մը պիտի վերապահէր իրենց Միջերկրականի արեւելեան աւազանին մէջ : Այս կացութիւնն ալ պիտի քննուի Արաբական Դաշնակցութեան կողմէ, որուն անդամները ոչ միայն հաշտութիւն չեն կնքած Իսրայէլի հետ, այլ նոյնիսկ կ'անգիտանան անոր գոյութիւնը :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, Le Cadet սրճարանի վերնայարկը (métro Cadet) :

Կը խօսի՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Նիւթը.— Ազգային գաղափարը արեւմտահայ մամուլին մէջ (1812 — 1865) :

«Հայ Բանաստեղծութեան Օրը» Սորպոնի մէջ

Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին

Կը խօսի Ֆրանսացի երիտասարդ բանաստեղծ

Mr. LUC – ANDRÉ MARCEL

Կ'երգէ ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Դաշնակ՝ ՕՐ. ԶԱՌԱՓԵԱՆ

Ֆրանսացի երգիչ մը պիտի երգէ հայերէն :

Մուտքը ազատ է

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ

1907 — 1947

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտներու Միութեան :

ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՀԱՅԱՄԷՍ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ պիտի մատուցուի Վենետիկի Մխիթարեան հայրերու կողմէ, Մարսէյլի St. Vincent de Paul (Les Réformés) եկեղեցիին մէջ, այս կիրակի 28 Յունուար, ժամը 9.30ին :

Այրի Տիկին Շաքէ Տէրտէրեան, զաւակները՝ Գեղամ եւ Հերմին, Այրի Տիկին Սիրազարդ Ստեփանեան, Այրի Տիկին Զիլինկիրեան, Տէր եւ Տիկին Տէրտէրեան (Հայաստան), Այրի Տիկին Վարդանեան (Կ. Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Սոմունճեան (Քոմոթինի), Միհրան Տէրտէրեան (Գերմանիա), Նուպար եւ Արշակ Տէրտէրեան (Ամերիկա), Փոստեան, Նալպանտեան եւ Արլումանեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն

ՅԱԲԷԹ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆի (Քեմախցի)

ամուսնոյն, հօրը, եղբօրը, քեռայրին եւ ազգականին մահը, որ տեղի ունեցաւ 18 Յունուարին, Ալժէ :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

1950ը վերջացաւ, բայց տակաւին՝ առկախ հաշիւներ կան :

Կը խնդրենք փակել անյապաղ : Յունուարի վերջ ստիպուած ենք դադրեցնել թերթացողներուն թերթերը : ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Թատերական ներկայացում

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէնթ Անթուանի Ընկեր Կարօ ենթակոմիտէի, սիրայօժար մասնակցութեամբ Պուլ. Օտտոյի թատերախումբին :

Կը ներկայացուի ԱՐԱԲՕՆ

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին, Պառ Վիատիւք Գ. Մարտիկեանի սրահին մէջ :

×

ՆՈՅՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ կիրակի կէսօրէ վերջ Bar Internationalի սրահը, 230 Chemin de la Madrague : Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղին : Մուտք 100 ֆր. :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Կապոյտ Խաչի Մանուկներու Օրուան յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկիններ Այրամճեանէ, Մալեանէ, Գարոյեանէ, Դատաւորեանէ հազարական ֆր. : Տիկին Սամուէլեանէ 600, Տիկիններ Մելիքեանէ, Յարութիւնեանէ, Մինասեանէ 500ական ֆրանք, Ալֆորվիլի մասնաճիւղէն 2000, Շավիլէն 1500, Անկէնէն 1550, Սէվռանէն 1120, Պ. Քաջանէն հազար, Առնուվիլէն հազար ֆրանք : Օր. Գավէզեանէ 800 ֆրանք : Ֆ. Կ. Խ. Կեդր. վարչութիւնը ստացած է 2000 ֆր. Տիկին Lenoirէ :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բշ).— Անգլիական 980 (950), տոլար 349 (389), զուից. ֆրանք 80.42 (91.50), պելժիական 6.99 (7.15), նափոլէոն 4100, սթերլին 5200, զուից. ոսկի 3890, տոլար (20) 20.360, ձոյլ ոսկի 558.000 ֆրանք :

ԶՕՐ. ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ Փարիզ վերադարձին առթիւ, համայնավարները նոր ցոյց մը սարքած էին երէկ, «Աստորիա» պանդոկին առջեւ : Իրենց թերթերն ալ կ'ազդարարէին խոշոր խորագիրներով,— «Այզընհաուըր, եկիր գնա» : Ոստիկանութիւնը արգիլեց հրապարակային ցոյցերը :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

ՅՈՒՇԱՏԻՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9ին, Stud. Comartin : Կը խօսի ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ : Նիւթը՝ «Սովետահայ քաղաքականութիւն» :

ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԻ Հայր. Միութեան Մարսէյլի վարչութիւնը խիստ կարեւոր Բ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամ եւ ոչ անդամ իր հայրենակիցները : Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Cours Josephe Thierry, 6 (Chapitre) Bar Palace :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէն մօտերս պիտի բեմադրէ «Աւարայրի Արծիւը», Վարդանանց պատերազմի 1500ամեակի առթիւ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— « Նոր Սերունդի Օր »ը Փարիզի մէջ, Կիրակի, Ապրիլ 1ին : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Մարսէյլի Աղքատախընամ – Որբախնամ Միութեան տարեկան պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 3 Փետրուար 1951ի շաբաթ օրը, ժամը 9էն մինչեւ լոյս, «Le Club»ի շքեղ սրահին մէջ (51 rue Grignan) :

Այս առթիւ Միութեանս դրամական եւայլ նուէրներ ընել փափաքողները, թող բարեհաճին ներկայանալ մեր գրասենեակը, Առաջնորդարան, 57 rue Tapis Vert, Մարսէյլ, Tél. Colbert 07.52 :

Վարչութիւն

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Հիմն. 1925
R. C. S. 376.246

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63
Jeudi 25 Janvier 1951 Հինգշաբթի 25 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6365–Նոր շրջանի թիւ 1776 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՐՄԻՐ-ԿԱՆԱՆՉ ԽԼՐՏՈՒՄ

Պոլսոյ վերջին թղթարերը զարմանազան տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Թուրքիոյ ներքին խլրտումներու մասին:

Ինչպէս կ'երեւայ, միայն համայնավարական շարժումներ չէն որ կը խմորուին, այլեւ յետադիմական, պահանջելով իսլամական աւանդութեանց վերահաստատումը :

Թերեւս երկու հոսանքները իրար խառնուած են համաձայն մասնաւոր ծրագրի մը, աւելի դիւրաւ հասնելու համար առաջադրուած նպատակին:

Այսպէս, Թուրք թերթերը կը գրեն թէ 8-10 խորհրդային դրօշներ փակցուած են Գանտրմայի մէկ մզկիթին պատերուն վրայ :

Միւս կողմէ, Անգարայի մէջ ձերբակալուած է մոլեռանդ մը որ «քարոզութիւններ կը կատարէր ապահովութիւնը խանգարելու համար »:

Երբ մարդը դատարան կը տանին, խօսքը ներկաներուն ուղղելով կ'ըսէ .

— « Նամազ ըրէք, ապտէսթ առէք»:

Պոլսոյ թաղերէն Պազըրկիւղի մէջ (Մաքրիգիւղ) ձերբակալուած է երիտասարդ բանուոր մը, որ կ'ըսէ եղեր իր ընկերներուն.

— « Ռուս պապան թող անգամ մը հոս գայ, պիտի տեսնէք, ամէն բան պիտի շտկուի»:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, մինչեւ Յունուար 17 միայն Անգարայի մէջ խուզարկուած են 42 տուներ, հարցաքննուած՝ 200 հոգի :

Այս անցուդարձին հետ միաժամանակ, օրուան իշխանութիւնը կը զբաղի Փարիզի մէջ պատահած դէպքով մը :

Պատասխանելով այս առթիւ ուղղուած հարցումներուն, արտաքին նախարարը, Ֆուատ Քէօփրիւլիւ հաստատած է թէ «Ցառաջդիմական ժէօն Թիւրքերու զօրաւոր կազմակերպութիւն մը հիմնուած է Փարիզի մէջ, իր գործունէութիւնը տարածելով նաեւ մեր երկրէն ներս»:

— « Չորս հինգ ամիս առաջ, երբ ես Փարիզ էի, ճշդեցի թէ այդ կազմակերպութեան անդամ չեն այն ուսանողները որոնք ուսում կ'առնեն կառավարութեան ծախքով: Կառավարութիւնը միշտ արթուն գտնուած է այն բոլոր շարժումներուն հանդէպ որ կը վտանգեն երկրին եւ ազգին գոյութիւնը: Այսուհետեւ ալ ցոյց պիտի տանք նոյն նախանձախնդրութիւնը»:

Թերթերը գրեցին թէ կուիւ ծագած է այս Միութեան մէկ ժողովին առթիւ, երբ համայնավարական թռուցիկներ կը ցրուէին :

Առանձին կը հաղորդենք ուրիշ մանրամասնութիւններ, ամբողջական գաղափար մը տալու համար :

Այս քանի մը օրինակներն ալ կը հաստատեն թէ աջն ու ձախը, կանանչն ու կարմիրը լուրջ գործունէութեան մը ձեռնարկած են, տապալելու համար Թուրքիոյ ներկայ կարգուսարքը :

Նոր չէ որ ձերբակալութիւններ եւ խուզարկութիւններ կը կատարուին այս խմորումներուն առթիւ:

Քանի մը տարի առաջ ալ բազմաթիւ հետապնդումներ կատարուեցան, եւ կը կարծուէր թէ վտանգը անհետացած է :

Մինչդեռ, նոր ձերբակալութիւնները կ'ապացուցանեն թէ երկու շարժումներն ալ խոր արմատներ ձգած են երկրին գլխաւոր քաղաքներուն մէջ:

Ցետոյ, միայն երիտասարդներ եւ բանուորներ չեն որ կ'ամբաստանուին, այլեւ պետական պաշտօնեաներ եւ սպաներ :

Կառավարութիւնը եւ մամուլը որքան ալ չափազանցեն, կարելի չէ ժխտել վտանգին ծանրութիւնը :

Մանաւանդ որ, դժգոհութեան, դառնութեան պատճառները ոչ թէ նուազած, այլ բազմապատկուած են, տարիներու ընթացքին :

Թուրք թերթերը իրենք են որ պատկերազարդ պատմութիւններ կը հրատարակեն ժողովուրդին թշուառութեան, պետական պաշտօնեաներու բռնութեանց կամ զեղծումներու մասին:

Միւս կողմէ, մօտ մէկ միլիոն աշխատաւորներ զէնքի տակ են տարիներէ ի վեր: Ազգ. պաշտպանութեան ծախքերը կը կլանեն ընդհ. եւմտացոյցին գրեթէ կէսը: Գիւղացին կը ծփի անյատակ թշուառութեան, աղտի եւ ախտի մէջ: Մահերու համեմատութիւնը կը մնայ միշտ բարձր :

Դեռ չենք խօսիր արտաքին ներշնչումներու եւ ուրիշ միջամտութեանց մասին: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՈՒՐ ԷԻՆ, ԵՐԲ «ԹՈՎՄԱՍՆԵՐԸ»...

«Հայրենիք»ն քար մը եւս կը գլորէ (թիւ 16—17, Դեկտեմբեր).

— « Արեւելեան Արփաչայի ճահիճները սկսած են չորացուիլ եւ բանջարեղէններու, պտղատանի եւ զարդածառերու յատկացուիլ»:

Միջանկեալ հարցում մը.— Վերջին բառը, զարդածառ, Երեւանէ՞ն սորվեցաւ թէ արտասահմանէն :

Կարեւորը այդ չէ սակայն: Մտիկ ըրէք մնացեալն ալ:

Լուրին կցուած է հետեւեալ չնաշխարհիկ խորհրդածութիւնը .

— « Նոր օրերու Թովմաս Առաքեալներուն համար են այս բոլո՛ր աշխատանքները. միայն, պէտք է Արփաչայի ճահիճներու բարեփոխուած վայրին վրայ նշանատախտակ մը դնեն հայ երկրագործները, որպէսզի, «Թովմասները» ինքզինքնին Քալիֆորնիայ մէջ չկարծեն ...»

Այս ո՛րքան փութկոտ հոգածութիւն «Թովմասներուն» համար: Նոյնիսկ նշանատախտակնե՛ր, շփոթութեանց չենթարկելու համար զանոնք:

Բոլորովին աւելորդ են, սիրելի Տիկին, ձեր այդ բացառիկ խորհուրդները «նշանատախտակներ» կախելու համար :

Այդ «Թովմասներուն» ջախջախիչ մեծամասնութիւնը, այդ սիրելի հողը քայլ առ քայլ իրենց արիւնոտ ոտքերով չափչփած են, իրենց մատներով պեղած են, իրենց քրտինքով ողողած են : Իրենց ամբողջ երիտասարդութիւնը զոհած են զայն աղատ եւ ընդարձակ տեսնելու համար: Եւ մի մտահոգուիք, երբեք չեն շփոթած եւ չեն շփոթեր զայն որեւէ արուեստական դրախտի հետ :

Ճիշդ է.սակայն, պէտք են այդ նշանատախտակները, որպէսզի ձեզի նման փափկասունները նախ համոզուին թէ այդ երկիրը հայկական Քալիֆորնիա մըն է եւ յետոյ իրենց ծրարները կապեն, հոն երթալու համար :

ՍՕՍԻ

Ձիւնու թիւր 283

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, 283 դիակներ գտնուած են Աւստրիոյ, Զուիցերիոյ եւ Իտալիոյ մէջ, ձիւնակոյտերու տակ թաղուած : Ամենամեծ կորուստը կրած է Աւստրիա, 133 հոգի: Զուիցերիոյ մէջ մեռած են 75, Իտալիոյ մէջ 29, Ֆրանսայի մէջ ալ երեք հոգի: Տակաւին կը փնտռուին 35 հոգի Աւստրիոյ, 8 հոգի Զուիցերիոյ մէջ :

Միշտ կը վախցուի նոր ձիւնակոյտերէ: Ամերիկեան օդանաւեր կազմ եւ պատրաստ կը սպասեն, օգնութեան հասնելու համար: Մասնագէտ զինուորներ տրամադրուած են, դիակներ գտնելու համար: Ֆրանսացի եւ անգլիացի զինուորներ ալ կ'օգնեն :

Ցուրտը սաստկացած ըլլալով Զուիցերիոյ մէջ, կը կարծուի թէ նոր ձիւնակոյտեր պիտի չսահին: Հաղորդակցութիւնները կտրուած են երեք երկիրներու լեռնային գիւղերուն մէջ: Կարծողներ կան թէ կարելի չէ կորուստները վերջնապէս ճշդել գարնանային ձիւնահալքէն առաջ :

Զուիցերիոյ դաշնակցային խորհուրդը 100 հազար զուից. ֆրանք տրամադրեց աղէտեալներուն համար: Կարմիր Խաչն ալ ընդհանուր հանգանակութիւն ձեռնարկած է: Բազմաթիւ զինուորներ կը մաքրեն երկաթուղիներու ճամբաները:

Օդանաւերը կը փորձեն ուտելիք եւ դեղ հասցնել 2200 մեթր բարձրութենէ, լեռներու մէջ պաշարուած գիւղացիներու: Առջի օր օդանաւ մը փոթորիկի բռնուելով կէս ճամբէն ետ դարձաւ:

Ականատեսներ կը պատմեն թէ շատ մը տուներ հիմնովին քանդուած եւ աւերակները մինչեւ 100 մեթր անդին նետուած են :

Վիէննայի առաջին կառախումբը դէպի Փարիզ ճամբայ ելաւ առջի օր, մեծ դժուարութեամբ:

ԵՒՐՈՊԱ ՁԻՆՈՒՈՐ դրկելու ծրագրին քննութիւնը սկսաւ Մ. Նահանգներու ծերակոյտին մէջ: Նախագահ Թրումըն, որ համաձայն է այս ծրագրին, առաջին յաղթանակը շահեցաւ, երբ ժողովը որոշեց յատուկ յանձնախումբին յղել օրինագիծը :

Ցոյցերը արգիլուեցան խստօրէն

ՄԱՍՆԱԿՑՈՂ ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ 24 ԺԱՄԷՆ ՊԻՏԻ ԱՐՏԱՔՍՈՒԻՆ.— ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐՆ ԱԼ ՊԱՇՏՕՆԱՆԿ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՆ

Երեքշաբթի կէսօրէն ի վեր, զօր. Այզընհաուըր դարձեալ Փարիզ կը գտնուի, վերադարձած ըլլալով իր քննական արագ այցելութիւններէն արեւմտեան ինը երկիրներու մէջ: Օրլիի օդանաւային կայանին մէջ զօրավարը դիմաւորուեցաւ բազմաթիւ պաշտօնական անձնաւորութեանց կողմէ : Ինչպէս առջի օր, երէկ եւս զանազան տեսակցութիւններ ունեցաւ ան: Մարաջախտ Մոնթկոմըրիի հետ ունեցած տեսակցութիւնը տեւեց մէկուկէս ժամ :

Զօրավարը հազիւ քանի մը օր Փարիզ մնալէ վերջ պիտի վերադառնայ Ուաշինկթըն, խորհրդակցելու համար ամերիկեան կառավարութեան հետ: Ճանապարհին պիտի այցելէ Իսլանտա, որ նոյնպէս կ'անդամակցի Ատլանտեանի դաշինքին եւ պիտի տեսնուի այդ երկրի վարիչներուն հետ :

Զօր. Այզընհաուըրի Փարիզ վերադարձը նոր պատեհութիւն մը ընծայեց Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան, որպէսզի նոր ցո՛յցեր կազմակերպէ անոր դէմ: Համայնավար թերթերը քանի մը օրէ ի վեր հրահանգներ կուտային իրենց համակիր աշխատաւորական կազմակերպութեանց, որպէսզի մասնակցին զօրավարին դէմ կատարուելիք ցոյցերուն:Այս անգամ աւելի խիստ են այդ հրահանգները: Աջակողմեան թերթերը կը հաւաստեն թէ Մոսկուա, շատ դժգոհ մնացած ըլլալով Յունուարի 9ին կատարուած ցոյցերու ձախողումէն, վճռապէս հրամայած է աւելի կազմակերպուած եւ ուժեղ պատրաստութեամբ հրապարակ իջնել այս անգամ :

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՀՐԱՀԱՆԳՆԵՐԸ

Կառավարութիւնն ալ, սակայն, այս անգամ ձեռք առաւ աւելի վճռական միջոցներ եւ մամուլի ու ձայնասփիւռի միջոցով յայտարարեց, թէ ամէն տեսակ ցոյց եւ համախմբում խստիւ արգիլուած է: Կարմիրները ծրագրած էին մեծ ցոյց մը կազմակերպել երէկ իրիկուն «Աստորիա» պանդոկին առջեւ, Շան զ'էլիզէի հրապարակին վրայ եւ այս առթիւ հրահանգներ տրուած էին Փարիզի եւ շրջականերու բոլոր բանուորական սէնտիքաներուն, որպէսզի խուռներամ փութան նշանակուած վայրը: Փարիզի ոստիկանական վերատեսչութիւնը անմիջապէս հրատարակեց հրամանագիր մը եւ վճռապէս արգիլեց ծրագրուած ցոյցը: Հրամանագիրը կը պարունակէ հետեւեալ կէտերը .—

1) Ցոյցերուն մասնակցող ամէն օտարական 24 ժամէն պիտի արտաքսուի երկրէն:

2) Ձերբակալուած ամէն մնայուն պաշտօնեայ պիտի դատուի կարգապահական ատեանի առջեւ եւ պիտի պատժուի, ի հարկին վերջնապէս պաշտօնէ արձակուելով: Օժանդակ պաշտօնեաները գործէ պիտի հեռացուին անմիջապէս :

3) Ազգայնացուած հիմնարկութեանց մէջ աշխատողները պաշտօնէ պիտի հեռացուին, սպասելով իրենց վերջնական դադարեցման :

4) Դատական հետապնդման պիտի ենթարկուին այն բոլոր անձերը, որոնք կը նախատեն կարգ-կանոնի վրայ հսկող ուժերը կամ կը յարձակին անոնց վրայ :

Ասկէ զատ, ոստիկանական վերատեսչութիւնը կոչ մը ուղղելով ժողովուրդին, կը պատուիրէր չհամախմբուիլ, չորեքշաբթի ժամը 6—8ՇԱն զ'էլիզէի եւ էթուալի հրապարակներուն վրայ, կանխելու համար ամէն ցաւալի դէպք եւ իրարանցում: Արգիլուած էր նաեւ այդ ժամերուն մտնել մէթրոյի «Ժորժ Ե.»ի եւ «Էթուալ»ի կայարանները :

Համայնավար թերթերէն «Իւմանիթէ» եւ «Սը Սուար» ոչ միայն չհրատարակեցին այս զեկոյցները, այլեւ բոլորովին անգիտանալով դրուած արգելքը, իրենց ընթերցողները տեղեակ չպահեցին այդ մասին :

Կառավարութեան հրամանով « Իւմանիթէ »ի եւ « Լիպերասիոն»ի երէկ առտուան թիւերը գրաւուեցան լրագրավաճառներէն: Այս առթիւ դատական հետապնդումներ պիտի կատարուին:

Եւ վերջապէս, ներքին նախարարութեան հրամանով, երեք ամսուան համար իրենց պաշտօններէն արձակուեցան փարիզեան 7 արուարձաններու քաղաքապետները, որոնք Յունուար 9ի ցոյցերուն առթիւ փակած էին իրենց քաղաքապետութիւնները եւ բոլոր փոխադրական միջոցները տրամադրած էին ցուցարարները ցոյցին վայրը փոխադրելու համար :

× Գաւառի մէջ ալ նահանգապետները բացարձակապէս արգիլեցին համախմբումները : Մարսէյլի հինգ թաղերուն մէջ սարքուած բողոքի ցոյցերն ալ արգիլուեցան :

× Ընկերվարական կուսակցութիւնը կոչ մը ուղղելով իրեն ենթակայ արհեստակցական միութեանց, կը յորդորէ զգուշանալ Աշխատանքի Դաշնակցութեան եւ համայնավարներու քաղաքական խաղերէն :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ՀԵՐՈՍՆԵՐ

ԱՐՏԱՇԷՍ ՊԱԼԱՍԱՆԵԱՆ

Անհամար է թիւը ուխտեալներու՝ որոնք իրենց ամբողջ էութիւնը ի սպաս դրին մեր ժողովրդի ազատագրական պայքարին, մոռնալով ընտանիք, տուն ու տեղ: Արհամարհեցին ամէն վտանգ: Օր մըն ալ զոհուեցան պարտականութեան արիւնոտ ճամբուն վրայ արիաբար, յեղափոխականի վայել մահով, բայց մնացին անյայտ:

Այդ կարգի ուխտեալ մըն էր Արտաշէս Պալասանեանը, զաւակը Վանի արուարձաններէն պատմական Արտամետ գիւղի խոնարհ ընտանիքի մը:

1903 — 1904 թուականներուն Վասպուրականի արհաւիրքով լի գաւառներուն մէջ, հակառակ Թուրք գազան կառավարութեան խիստ հետապնդումներուն, կը սկսէր հասնիլ զինապաշտ, գաղափարական եւ անձնազոհ սերունդ մը Հ. Յ. Դաշնակցութեան մաքուր եւ անձնուէր գործիչներու հրեղէն շունչին տակ: (Գաւառներու մէջ ուրիշ կուսակցութիւն գրեթէ գոյութիւն չունէր):

Արտաշէս կը պատկանէր այդ սերունդին:

Թէեւ ամուսնացած ու պատուական հայր իր զաւակներուն, համեստ ուսուցիչն էր ան Հայոց Ձորի Ս. Վարդան փոքրիկ գիւղի, սկսեալ 1904 թուականէն: Իր ընտանիքը կը պահէր իր հայրենի Արտամետ գիւղի մէջ որ մօտաւորապէս մէկ ժամուան ճամբայ էր իր պաշտօնավարած գիւղէն:

Վանէն Հայոց Ձոր եւ անկէ Լեռնապար յեղափոխական նամակներու փոխադրութեան ամենակարճ ճամբան Արտամետ —Ս. Վարդան—Խորգոմ գիծն էր: Սակայն շատ վտանգաւոր գիծ մը: Պէտք էր անցնիլ Թրքական ծառազարդ Թաղի ամբողջ երկայնքէն եւ յետոյ Կատեպանց կոչուած ծովախորշէն որ սարսուռ կ'ազդէ մինակուկ ճամբորդին: Կատեպանց կոչուած վայրը յայտնի է իր ամայութեամբ հինաւուրց օրերէ: Ծովախորշի բլուրներու ստորոտը գտնուող բարձրադիր, մութ ու խոր քարայրները աւազակներու թաքստոցներ էին: « Ջուրս սիւներով, տաներկու խցիկով, կռանափոր քարայրք, տեղիս դարանի ի փոքր վիմամէջս», ինչպէս կը գրէ Գարեգին եպիսկ. Սրուանձտեանը այս վայրի մասին:

Ըստ Թովմաս Արծրունու, այս քարայրներու մէջ է որ Սմբատ կրցաւ պահել մանուկ Արտաշէսը, ազատելէն վերջ Սանատրուկի տան կոտորածէն, Երուանդի սուրէն, մինչեւ որ յաջողեցաւ հասցնել զայն Դարեհի աքունիքը:

Մեր օրերուն ճամբորդներ Թալլելը, խուզարկելը ու երբեմն ալ սպաննելը սովորական բաներ էին Կատեպանցի ճամբու վրայ: Այս պատճառով Հայերը հարկադրուած էին խմբով ճամբորդել:

Գիտէինք որ 1915ի Ապրիլեան յաղթական հերոսամարտէն վերջ նահանջել չուզող խումբ մը Թուրքեր այս տեղերը պահուըտած էին, սակայն դժուար էր գործ ունենալ անոնց հետ առանց մեծ զոհեր տալու:

Քաջասիրտ Արտաշէս երկու տարի շարունակ, յաճախ միայնակ, կատարեց յեղափոխական թղթերու փոխադրութիւնը այս ամայի ու վտանգաւոր ճամբաներուն վրայ: Օր մը կը կեցնեն ու կը խուզարկեն, սակայն չեն կրնար գտնել իր կօշիկի ներբանին մէջ պահուած նամակը: Արտաշէս կասկածի ենթարկուած էր: Այն օրէն շարունակեց այս նուիրական գործը լեռնային ճամբաներով:

Շանսատակ Դաւոյի դաւաճանութեան ահաւոր օրերուն Արտաշէսն ալ ուրիշներու հետ գըլխիվայր կը կախեն ու կը գանակոծեն, խոստովանութիւններ կորզելու համար, բայց ի զուր:

Վրայ հասաւ Օսմ. Սահմանադրութիւնը: Պահ մը կարծուեցաւ թէ Ազատութիւն է այլեւս: Յեղափոխական գաղտնի գործունէութիւնը կանգ առաւ: Ցնծութեան ու խրախճանքի խելայեղ շրջան: Շողշողուն հեռանկարներ: Բայց աւաղ որ երազ էր…

Եւ ահա նորէն հնչեց յեղափոխութեան շեփորը: Անմահն Արամ նորէն երեւցաւ գիւղերու մէջ իր հրեղէն պատգամով.

— « Տղերք, մի խաբուիք, Թուրքը միեւնոյն Թուրքն է, սուլթանական լինի թէ իթթիհատական: Զէնք առէք, միայն զէնքը կը փրկէ մեզ»:

— «Պարոն Արամ, պոռթկաց Արտաշէս գիւղական ժողովի մը մէջ. մենք աղքատ երիտասարդներս ինչո՞վ զէնք առնենք, մեր մէկ քանի այծերը, կամ մէկ հատիկ կովը ծախելո՞վ»:

Եւ զայթայլից դառնալով գիւղի « աղաներուն, իշխաններուն», պոռաց անոնց երեսին.

— « Հէյ, աղաներ, իշխաններ, վաղը երբ կոտորելու ելլեն մեզ Ատանայի պէս, ձեզ պիտի չզատեն մեզմէ: Զէնք գործածել չէ՞ք գիտեր, առէք ու տուէք գործածել գիտցողին: Զէնք դորածող երիտասարդ զաւակներ չունի՞ք ձեր սեփական տուներու մէջ. ահա երիտասարդներ որ հոգի կու տան զէնքի համար: Զէնք տուէք մեր ձեռքը, որպէսզի թէ ձեր եւ թէ մեր պատիւը պաշտպանենք: Ի՞նչ կ'ըսես, պարոն Արամ»:

— « Անհոգ եղէք, տղերք, այդ բոլորը կը կարգադրենք շուտով, պատասխանեց Արամ, հանդարտեցնելով Արտաշէսն ու իրեն ձայնակցողները:

Ու կարճ ժամանակէն, անաչառ Արտաշէսներու արդար ցուցմունքներով, յեղափոխութիւնը զէնքեր գնել տուաւ «աղաներուն եւ իշխաններուն», եւ այսպիսով զինեց զէնք գնելու անկարող երիտասարդութիւնը: Արտաշէսն ալ ունեցաւ իր պաշտած տասնոց ատրճանակը:

Ան վերսկսած էր իր նուիրական գործը աւելի եռանդով եւ անձնուիրութեամբ, յեղափոխական նամակներու ու գրականութեան հետ փոխադրելով նաեւ զէնք եւ ռումբ, գիշեր թէ ցերեկ, ամբողջ հինգ տարի եւս:

1914ի վերջերը արիւն կը հոտէր Վասպուրական աշխարհը: Դահիճ Ճէվտէթի ոսկան շուները կը հսկէին գարանակալ բոլոր ճամբաներու վրայ: Այս սեւ օրերուն Արտաշէս ընկերոջ մը հետ նամակ մը կը հարցնէ Բերդակ գիւղը: Վերադարձին Բերդակէն նամակ մը կը յանձնուի իրենց, Լեռնապար ղրկուելու համար:

Ծուրտան գիւղի մօտերը «միլլի»ներու կը հանդիպին, որոնք կը հրամայեն անձնատուր ըլլալ: Արտաշէս ակնթարթի մը մէջ կը քաշէ ատրճանակը, կը վիրաւորէ « միլլի »ներէն մէկը ու կրակելով կը նետուի Կոնկու Վանքի բլուրն ի վեր: Շուտով կը հասնին մօտ 50 Քիւրտեր, Թուրքեր եւ ոստիկաններ, ձիաւոր թէ հետիոտն ու կը պաշարեն Արտաշէսը, զայն ողջ ձեռք բերելու մտադրութեամբ:

Արտաշէս շնչասպառ կը կռուի վիրաւորելով քանի մը հոգի եւս ու վերջին փամփուշտը իր ճակտին կ'ուղղէ, գերի չիյնալու համար:

Այս տագնապալի պահուն անմահ Արտաշէսի գլխաւոր մտահոգութիւնը եղած էր անհետացնել իրեն վստահուած սրբազան թուղթի կտորը, որ երբեք չգտնուեցաւ, հակառակ Թուրքերու կատարած մանրակրկիտ խուզարկութեանց:

Թուրքերը վայրագօրէն խոշտանգեցին նահատակին անշունչ մարմինը: Ոտքերէն չուան մը անցուցած, քարքարոտ ճամբաներէն քաշկրտելով, ջարդուած, արիւնաթաթախ, բզիկ բզիկ վիճակի մէջ պահականոցը բերին, Հայոց հասցէին տեղալով անլուր, սպառնալից հայհոյանքներ:

Փոխ — վրէժ փախնալով անմիջապէս գրաւուեցան Հայոց դպրոցը եւ կարգ մը ուրիշ տուներ ու դիրքեր, որոնք լեցուեցան «միլլի»ներով ու լման երեք շաբաթ հսկողութեան ենթարկուեցաւ ամբողջ գիւղը, որպէսզի Հայերը չկարենան շարժումի մը ձեռնարկել:

Տարաբախտ Արտաշէսի թաղումը կատարուեցաւ խոր սուգի մէջ ու վրէժի ուխտով: Արդարեւ, իր ընկերները ծրագրեցին լուծել վրէժը կարգ մը ահաբեկումներով: Արամի խոհեմութեան յորդորները միայն կրցան առաջքն առնել կատարեալ աղէտի մը:

Քանի մը ամիս վերջ, 1915 Ապրիլ 7ին, այն օրը երբ Գազան Ճէվտէթի թնդանօթները սկսան որոտալ Այգեստանի ու Քաղաքամէջի վրայ, 400 կատաղի Քիւրտեր երկու թնդանօթով եւ տեղացի Թուրքերու օգնութեամբ յարձակեցան նահատակ Արտաշէսի հայրենի գիւղին՝ Արտամետի վրայ: Սակայն իր խումբի 13 ընկերները, զրահաւորուած իր քաջութեան եւ անձնուիրութեան օրինակովը, մի՛ս մինակ եւ հերոսաբար դիմադրաւեցին այս ահռելի գրոհը եւ չորս ժամուան մէջ ամօթահար փախուստի մատնեցին թշնամին, բնաջնջումէ փրկելով գիւղի բնակչութիւնը:

Անտարակոյս Արտաշէսի հոգին խայտաց այն օր: Իր երկար տարիներու աշխատանքն ու զոհած երիտասարդ կեանքը տուած էին իր սպասած արդինքը:

Բիւր յարգանք ու փառք բոլոր Արտաշէսներու անմոռաց յիշատակին:

Գ. ՆԵՐԿԱՐԱՐԵԱՆ,

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ինչո՞ւ կ'ոռնան կարմիրները

ԵՒՐՈՊԱՆ ԿԱԶՄԱԼՈՒԾԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

« Ֆիկառօ » ատենէ մը ի վեր յայտնութիւններ կը հրատարակէ Փրանսական թէ միջազգային համայնավարութեան գաղտնի գործունէութեան եւ ներքին անցուդարձի մասին:

Այսպէս, առջի օր կը գրէր թէ վերջերս շատ գաղտնի խորհրդակցութիւն մը տեղի ունեցած է Կոմինֆորմի եւ Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան ներկայացուցիչներուն միջեւ եւ, այդ առթիւ, Ֆրանսայի համայնավար ղեկավարութեան ներկայացուած է սթալինեան նոր ռազմավարութիւնը՝ Եւրոպայի մէջ:

Համաձայն Կոմինֆորմի զեկոյցին, Խ. Միութիւնը կը վախնայ Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ դէմ առ դէմ գտնուիլ երեք տեսակի հակառակորդներու հետ, 1) ամերիկեան զինուորական աջակցութեամբ վերակազմուած գերմանական բանակ մը, որ վճռական ու վտանգաւոր կորիզ մը կը նկատուի, 2) Ֆրանսայի, Իտալիոյ, Պելժիոյ եւ Հոլանտայի նման ժողովրդավար — դրամատիրական երկիրներու ուժերը եւ 3) Եւրոպայի մէջ իբրեւ ամերիկեան խարիսխ ծառայող երկիրներու— Անգլիոյ եւ Սպանիոյ — ուժերը: Չորրորդ հակառակորդ մըն ալ պէտք է նկատել Եուկոսլաւիան, որ մասնայատուկ դիրք մը կը գրաւէ:

Խորհրդային հաւանական ռազմավարութիւնը այս զանազան հակառակորդներու հանդէպ նկատի ունի անոնց զինուորական ու քաղաքական հնարաւորութեանց տարբերութիւնները: Ուրեմն զուգահեռաբար, այս զանազան երկիրներու համայնավար կուսակցութեանց դիրքն ալ պիտի առաջնորդուի այդ նկատումներէն:

Զինուորական դետնի վրայ, Խ. Միութիւնը, ամէնէն առաջ, հիմնական կարեւորութիւն ներկայացնող ռազմագիտական նպատակներ կը տեսնէ Մեծն Բրիտանիոյ եւ Սպանիոյ մէջ: Արդարեւ, ասոնք այնպիսի խարիսխներ են, զորս Ամերիկացիները ոչ մէկ պարագայի տակ պիտի լքեն եւ որոնք աւելի վստահելի են իրենց համար թէ ռազմագիտական պատճառներով (Փա տը Քալէ, Պիրէնեան լեռներ) եւ թէ քաղաքական նկատումներով (համայնավար կուսակցութեանց տկարութիւնը այդ երկիրներու մէջ):

Այս պայմաններու տակ, Սովետներու թիւ 1 նպատակակէտը, պատերազմի մը պարագային, պիտի ըլլայ ամենակարճ ժամանակի մը մէջ մեծ ուժգնութեամբ հարուածել թշնամիին այս գլխաւոր ու անխորտակելի խարիսխները: Այս բանը կարելի է արդիական պայմաններու տակ,— օդանաւային եւ հիւլէական շանթահարիչ յարձակումով, Եւրոպայի հիւսիսային դաշտագետիններէն մինչեւ Փա տը Քալէի եզերքները ցամաքային նետման յարձակումով եւ ցամաքահանումով մը Անգլիոյ վրայ, որ արդէն իսկ քանդուած եւ գրաւուած պիտի ըլլայ վայրաչու ուժերու կողմէ:

Ասիկա պիտի ըլլար՝ 1940ին Հիթլէրի ծրագրած յարձակման մէկ տարբերակը: Բայց Հիթլէր, այդ թուականին հիւլէական միջոցներ չունէր: Միւս կողմէ, անոր սպայակոյտին մէջ տեսակէտներու միութիւն չկար: Կէօրինկ կողմնակից էր շարունակելու յառաջխաղացումը Ճիպրալթարի եւ Ափրիկէի վրայ: Զօրավարները կ'ուզէին պահել իրենց ուժերը Արեւելքի վրայ յարձակելու համար: Հիթլէր, ոչ գիտցաւ եւ ոչ ալ կրցաւ արժեցնել իր տեսակէտը,— ամէն ինչ ընել բնաջնջելու Անգլիան, զոր ամերիկեան եւ արեւմտեան պաշտպանութեան միջնաբերդի բանալին կը նկատէր:

Ասոր ճիշդ հակառակը, տեսակէտներու միութիւն կը տիրէ խորհրդային սպայակոյտին մէջ:

Աւելի վերջը, բայց առանց յապաղման, Սպանիան ալ նշանակէտ պիտի դառնայ զինուորական արշաւանքի մը: Այս հիմնական խարիսխներու քանդումով է որ Խ. Միութիւնը պիտի կրնայ կանխել ամերիկեան դիմադրութիւն մը եւ այդ խարիսխներէն հետագայ յարձակումներու պատրաստութիւնը:

Այս սկզբնական հարուածը յաջողցնելու համար, պէտք է ամէն գնով չէզոքացնել գերման ցամաքային թումբի մը սպառնալիքը, իսկ միւս կողմէ կազմալուծել դիմադրութիւնը ուրիշ արեւմտեան երկիրներու, մանաւանդ Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ, որոնք նուազ վստահելի են Ամերիկացիներուն իբրեւ դաշնակիցներ: Այս պատճառով ու նաեւ ամերիկեան սպայակոյտին համար նուազ նպաստաւոր իրենց աշխարհագրական դիրքին բերումով, այս երկիրները, ամերիկեան գլխաւոր խարիսխներ չեն: Պէտք է ուրեմն մասնաւորապէս մէջտեղէն վերցնել այս երկրորդական հակառակորդները, որպէսզի կարելի ըլլայ աւելի լաւ եւ առանց սպասելու հարուածել նախ գլխաւոր հակառակորդները:

Այս պայմաններու տակ; արեւմտեան համայնավար կուսակցութեանց ճիգը կը թուի ըլլալ հետեւեալը.—

Ամէն ինչ չարժման դնել Արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման դէմ եւ, այդ բանին մէջ յաջողելու համար, կիրարկել բոլոր միջոցները, ի հարկին գիմելով հակագերման ազգայնական որեւէ տարրի հետ ժամանակաւոր զինակցութեան եւ օգտագործելով անոր մոլեռանդութիւնը:

Անգլիոյ եւ Սպանիոյ մէջ զարգացնել զինուորական եւ ռազմագիտական տեղեկութիւններ հաւաքելու աշխատանքը, առանց հրաժարելու գործունէութեան ուրիշ ձեւերէ.

Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ մէջ ջանալ կազմալուծել դիմադրական ուժերը, շահագործելով հակագերմանականութիւնը, հակամերիկանութիւնը, խաղաղութեան քարոզութեան բոլոր ձեւերը եւ հրապուրելով չէզոքութեան կողմնակիցները, փոխանակ վէճի բռնուելու անոնց հետ:

Մասնաւոր աշխատանքներ վերապահուած են Եուկոսլաւիոյ մէջ վերակազմուած համայնավար խումբերուն: Անոնք կոչուած են պատրաստելու այդ երկրի «ազատագրումը», պալքանեան երկիր—

Հայերը Լեհաստանի մէջ

Խորհրդային իշխանութեան կողմէ Ուկրանիոյ կցուած հողամասին մէջ կը գտնուի Լեմբերգ քաղաքը, ուր երբեմն, հոծ հայ գաղութ մը գոյութիւն ունէր, ուր մինչեւ այսօր կանգուն է Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի նուիրուած հայկական ոճով տաճարը, եւ ուր հայ լեզուով ու ծէսով պաշտամունք կը կատարուէր վերջին համաշխարհային պատերազմէն առաջ :

Լեմբերգի հայ թեմին հազարաւոր հաւատացեալները մինչեւ այսօր իրենց ազգային գիտակցութեան տէր են, բայց պատերազմին հետեւանքով եւ հակակրօն հալածանքներու պատճառով կոտորակուած են եւ ցիրուցան եղած : Հոգեւոր առաջնորդներէն ոմանք աքսորուած են, ուրիշներ՝ սպաննուած, իսկ քանի մը հոգի կ'ապրին, ու կը ջանան օգտակար ըլլալ ցիրուցան հաւատացեալներուն :

Այս Հայերուն նախահայրերը գաղթած էին Անիէն, Ղրիմի ճամբով : Իրենց առաջին գլխաւոր կեդրոններն եղած էին Լեմբերգ, Ստանիսլաւ, Գութի, յարակից եկեղեցիներով : Իրենց հետ բերած էին եկեղեցական թանկագին առարկաներ :

Շուրջ հազար տարուան հնութիւն ունի Լեհաստանի հայ գաղութը, որ դարերու ընթացքին բազմաթիւ առանձնաշնորհներու տիրացած էր, շնորհիւ այդ երկրին վեհապետներուն բարեացակամ եւ գնահատող ոգիին :

Իրենց սեփական երկու թեմերէն զատ, Հայերը հոն ունեցած էին նաեւ իրենց առանձին դատարանները, քաղաքական եւ եկեղեցական

ներու «ազատ, ժողովրդական եւ ժողովրդավար» ուժերու կողմէ : Այնուամենայնիւ ասիկա երկրորդական ճակատ մըն է :

Կարելի է եզրակացնել թէ պատերազմի մը պարագային, Խ. Միութիւնը, իր ամբողջական ճիգը անմիջապէս պիտի ուղղէ Անգլիոյ դէմ : Այս նպատակով, կը ջանայ արգիլել գերմանական թումբի մը կազմութիւնը եւ կը պատրաստուի չէզոքացնել Ֆրանսան եւ Իտալիան : Ատոր համար ալ կը բազմապատկուին փորձերը յաջողցնելու համար «ժողովրդավար միութեան» կառավարութիւն մը Ֆրանսայի մէջ, ուր տեղ պիտի գտնէին Փիէր Քոթի նման «յառաջդիմականներ», քրիստոնեաներ եւ արմատականներ : Ինչ որ սակայն այս վերջիններուն — գէթ անոնցմէ շատերուն — չեն ըսեր, այն է, թէ անոնք պատիւը ունին նկատուելու անդամները կառավարութեան մը, որ պիտի կրնար յայտարարել Ֆրանսայի չէզոքութիւնը կամ ստորագրելու զինադադար մը : Այստեղ ալ կը տեսնուի հիթլէրական ռազմավարութիւնը,— զինադադար Ֆրանսայի հետ, ուժը Անգլիոյ վրայ կեդրոնացնելու համար :

Եթէ կը հանդուրժեն Տիւքլոյին, որպէս փոխանորդը Մորիս Թորէզին, պատճառը այն է որ անոր միջոցով աւելի մեծ հաւանականութիւն կայ այդ ծրագրով հրապուրելու արմատական, ընկերվարական, Էմ Էռ Փէ եւ այլ կուսակցութեանց եզերքները քերող եւ տակաւին վարանող երեսփոխանները : Տիւքլօն կը նկատեն այս մեծ քաղաքականութեան մէկ գործիքը եւ ոչ թէ զայն վարելու արժանի մէկը :

Հ. Յ. Դ. Վաթսունամեակը

ԻՐԱՔԻ ՄԷՋ

Գաղտատէն վերջ, Մուսուլի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ եւս տօնուած է Հ. Յ. Դ. 60ամեակը, արտակարգ հանդիսաւորութեամբ :

Մուսուլի մէջ հանդէսը բացած է Գ. Ս. Դիլանեան : Ծոխ գեղարուեստական բաժինէ մը վերջ խօսած է Թաղականութեան անդամ Գ. Յ. Արծիւեան, վերլուծելով Հ. Յ. Դաշնակցութեան 60ամեայ գործունէութիւնը : Ապա խօսած է Գ. Ե. Աբրահամեան որ իբրեւ հիւր Մուսուլ կը գտնուէր այդ օրը : Նկարագրելով 1917ի անպաշտպան մնացած Հայաստանի վիճակը, ըսած է թէ Դաշնակցութեան եւ Արամի ճիգերով, ազատութիւն ու անկախութիւն կերտուեցաւ, 600 տարուան ստրկութենէ վերջ : Վերջին խօսողն եղած է Թաղականութեան ատենապետ Տոքթ. Գ. Աստարճեան որ նկարագրած է այն դժնդակ պայմանները ուր կ'ապրէր հայ ժողովուրդը նախ քան Հ. Յ. Դաշնակցութեան ծնունդը : «Հ. Յ. Դ.ը իր ուսերուն վրայ առած է մեր Ազգային Դատի պաշտպանութիւնը եւ ծառայած է անոր իր Ֆէտայիներով, հերոսներով եւ գրագէտներով » :

Պասրայի մէջ Հ. Ե. Միութեան ակումբին մէջ, ի ներկայութեան հոծ բազմութեան մը, մեծ

շուքով տօնուած է Հ. Յ. Դ. 60ամեակը, նախագահութեամբ Գ. Ս. Հէքիմեանի : Խօսած է Բժ. Բ. Փափազեան, որ Գաղտատէն հրաւիրուած էր : Ներկայացնելով Հ. Յ. Դ. 60ամեայ փայլուն գործունէութիւնը, ընդգծած է անոր զոհաբերութեան եւ նուիրումի ոգին : Ցոյց տուած է պատճառները Դաշնակցութեան տեւականութեան եւ ուժին,— «միշտ Հայուն համար, միայն Հայուն համար, ամէն ինչ Հայուն համար» :

Խանաքինի հայ գաղութին համար անմոռանալի պիտի մնայ 1950 Հոկտեմբեր 27ը, երբ տօնուեցաւ Հ. Յ. Դ. 60ամեակը, Ալվանդ գետակին ափը բլրակներու շուքին տակ : Ներկայ էր ամբողջ հայ գաղութը : Եղած են պատշաճ բանախօսութիւն, երգ եւ արտասանութիւն : Նախագահած է Գ. Գ. Մարտիկեան :

ՏԷՐ ԶՕՐԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. 60ամեակի տօնակատարութիւնը տեղի ունեցած է Դեկտեմբեր 23ին ընկեր Յակոբ Թարխանեանի բնակարանը, ի ներկայութեան բոլոր ընկերներուն եւ համակիրներուն : Նախագահած է ըկեր Յ. Թիւրպէնտեան : Խօսած է Տոքթ. Գ. Գասպարեան, բացատրելով թէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իր 600 տարիներու թմբիրէն արթնցած ժողովուրդին ներշնչեց ազգային գիտակցութիւն եւ արժանապատուութիւն : «Ան հրահրեց հին հին դարու անոր մարտական ոգին եւ ի գին մեծ զոհողութեանց ազատեց մեր հայրենիքը : Ազատութիւնն ու անկախութիւնը պահելը նոյնքան դժուար է որքան շահիլը : Գերազանցօրէն ազգային պարտականութեանց եւ առաքելութեանց տէր կուսակցութիւն մը վախճան չունենար» :

Ունեցած են նաեւ գեղարուեստական ճոխ բաժին մը :

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Զ. ՄՈՒԹԱՖԵԱՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏԸ

Ծանօթ քննադատ René Domerque կը գրէ L'Aubeի մէջ.— Մութաֆեան, իր կտաւներուն մէջ գեղեցկօրէն կը ներդաշնակէ արեւելքի մոգականութիւնը մեր արուեստին կշռաւո՛ր յանդգնութեանը հետ : Այս ձեւով կը յաջողի շարադրել, fougueով անշուշտ, բայց փափկութեամբ, շատ մը գեղեցիկ գործեր :

G. Y. Gros կը գրէ (Ce Matin) .— Մութաֆեան երկու տարի առաջ մեզի կը ներկայացնէր ցուցահանդէս մը՝ ներշնչուած պատերազմի արհաւիրքներէն որոնց ականատես եղած էր ինք : Ներկայ նկարահանդէսով մեզի կը բերէ բնութեան խաղաղութիւնը : Շատ լաւ բնանկարիչ մը եւ Compositionի նկարիչ մըն է :

Մութաֆեան մեծ յաջողութեամբ կը զուգէ բնութիւնը «իր» բնութեան : Նիւթերը որ կը վերլուծէ, ներշնչուած են Ֆրանսայէն, Աւստրիայէն եւ Իտալիայէն : Ցուցահանդէսը ամբողջութեան մէջ շատ հաճելի էր իր ինքնատիպ գիծերով, նկարիչի բարձր արուեստով, որուն գոյներուն ներդաշնակութիւնը կը պահէ, խոր tonերու մէջ, ուժեղ հնչականութիւն մը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (53)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գերմանական գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄ ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՄԷՋ

Իւրաքանչիւր պաշտօնական թղթատար, դիւանագիտական պայուսակին մէջ կ'ունենար բազմաթիւ լուսանկարներ անգլ. դեսպանատան գաղտնի վաւերաթուղթերէն :

Միայն, Հեռ Ֆոն Ռիպէնթրոփն էր որ կը շարունակէր բանտուած մնալ իր լռութեան մէջ, եւ ամէն բան ենթադրել կուտար թէ կը բաւականանար միայն տեսնելով Կիկերոնի լուսանկարները : Կը տանջուէ՞ր արդեօք միշտ իր կասկածներով : Անգլիոյ կողմէ վարձուած գործակա՞լ մը կը նկատէր միշտ Կիկերոնը :

Գերմանիա չկրցաւ վճռական քայլը առնելու որոշում մը տալ, իր ձեռքին մէջ ունենալով հանդերձ առաւելութիւններ, զոր Կիկերոնի փաստաթուղթերը կը հայթայթէին իրեն : Թուրքիոյ մէջ կային նոյնիսկ գերմանացի զինուորականներ, որոնք տեղեակ էին «Կիկերոնի հարցին» գոյութեան : Լաւագոյն էր չմտածել բնաւ թէ քանիներ կը բաժնէին մեր գաղտնիքը : Այսօր իսկ դժուար կ'ըմբռնեմ, թէ ինչպէս անգլիական տեղեկատուդիւանը լուր չունեցաւ Կիկերոնի խնդրէն, մինչեւ այն օրը, ուր հասաւ Գոռնելին, որ քարտուղարուհիս եղաւ յետոյ :

Գալով Կիկերոնին, ուրիշ մարդ մը եղած էր : Կը ճառագայթէր, ընկերական ու խօսուն կը դառնար, հետզհետէ կորսնցնելով իր սկզբնական երկչոտութիւնն ու վերապահ դիրքը : Բայց երբ կը հարցափորձէի զինքը իր անունին եւ անձնական գործերուն շուրջ, կը նահանջէր եւ ինծի կը հասկցնէր յստակօրէն, թէ իմ գործերովս միայն պէտք է զբաղիմ եւ գոհանամ իր ձեռք բերած արդիւնքով, որուն համար շատ հպարտ էր :

Յաջողութիւնն էր, որ այս յեղաշրջումը յառաջ բերած էր : Յաճախ, երբ միասին կ'ըլլայինք գիշերը, կը պատմէր ինծի իր ծրագիրները, որոնց մէջ մեծ դեր կը խաղար տուն մը, որ իրենը պիտի ըլլար : Երբ կը խօսէր իր ապագային մասին, կեանք մը, ուր այլեւս ծառայ պիտի չըլլար, Կիկերոն կը նմանէր մանուկի մը, որ կը տեսնէ թէ կ'իրականանայ պարիկներու պատմութիւն մը : Նոյնիսկ փիլիսոփայօրէն կ'ընդունէր թէ Գերմանիոյ զինուորական կացութիւնը կը ծանրանայ :

— Իսկապէս, ամէն բան խորհած եմ, ըսաւ ան ինծի օր մը երբ խօսեցայ իրեն այդ մասին, խորհած եմ թէ ինչ պիտի ընեմ Գերմանիոյ պարտութեան պարագային :

Իր արտաքին երեւոյթն ալ փոխուած էր : Լաւագոյն տեսակէ անգլիական կերպասով հագուստ մը հագած էր այժմ : Ցայտնի էր թէ լաւ դերձակի մը ձեռքէն ելած էր : Ունէր նաեւ սուղնոց կօշիկներ հաստ ձգախէժէ ներբաններով : Բայց երբ օր մը տեսայ թէ ոսկի ապարանջան — ժամացոյց մը կար թեւին, դիտել տուի իրեն թէ որքան վտանգաւոր էր այդ կենցաղը :

— Չէ՞ք վախնար որ ձեր նոր գնումները սաբօրինակ թուին ձեր դեսպանին, որովհետեւ որոշ կ'երեւի թէ մեծ գումարներ վճարած էք այդ բոլորին, իսկ եթէ պատահի որ ճշդել ուզեն թէ ուրկէ կը գտնէք այդ դրամը... Խելացի գործ մը չէ ձեր տեսածը եւ նոյնիսկ խիստ վտանգաւոր է :

Կիկերոն նայեցաւ ինծի վարանումով : Ակընյայտնի էր որ ազդած էին խօսքերս իր վրայ, հանեց նոր ժամացոյցը եւ խնդրեց որ ատեն մը պահեմ զայն, մինչեւ որ կարենայ Իսթանպուլ երթալ եւ պահ դնել :

Ուրիշ բան մըն ալ գրաւեց ուշադրութիւնս : Այժմ միշտ մաքուր ու խնամուած էին իր ձեռքերը : Անհետացած էր իր ջղագրգռութիւնը : Ալ չէր նայեր վարագոյրներուն ետին, ոչ ալ կը բանար դռները, վստահ ըլլալու համար թէ մարդ չկար ետեւը : Ինքնավստահ եւ նոյն իսկ անփոյթ դարձած էր, եւ այս պարագան կը մտահոգէր զիս :

Անգամ մը միայն վերստացաւ իր նախկին վիճակը : Մեր Կիկերոնը, որ այնքան ինքնավստահ էր, վերածուեցաւ յանկարծ խուրձ մը ջիղերու : Եզկելի երեւոյթ մը կը պարզէր : Դէմքը թուղթի պէս ճերմակ էր : Կ'արտայայտէր վախ եւ յուսահատութիւն, նաեւ անձկութիւն մը, որ ալ ոչինչ ունէր մարդկային :

Անգնահատելի արժէքով փաստաթուղթեր, նոյնքան զգայացունց դէպքեր, կրնամ ըսել թէ ամէն ինչ զուգընթաց էր 1943ի այդ Դեկտեմբեր ամսուան մէջ : «Կիկերոն ձեռնարկ»ը իր ամէնէն եղերական շրջանը ապրեցաւ այն ատեն եւ իր ողբերգական վախճանն իսկ չունեցաւ տակէ աւելի մեծ ուժգնութիւն :

(Շար.)

Ամէն յոյս կորսուած չէ

Հակառակ Մ. Նահանգներու ընդդիմութեան, ՄԱԿի քաղաքական յանձնախումբը որոշեց 48 ժամ յետաձգել իր աշխատանքները, քննելու համար Փեքինի նոր առաջարկները, Քորէայի մէջ զինադադար մը կնքելու մասին: Բազմաթիւ պետութեանց եւ Մ. Նահանգներու միջեւ ծագած տարակարծութիւնները սուր հանգամանք ստացան այս առթիւ: Որոշ կը տեսնուի թէ այդ պետութիւնները կ'ուզեն ամէնէն անյոյս միջոցներն իսկ փորձել, համայնավար Չինաստանի հետ համաձայնութեան մը գալու եւ Քորէայի վէճի կարգադրութիւնը ապահովելու համար:

Այս պետութեանց գլուխը կը գտնուի Մեծն Բրիտանիա, որուն դիրքը այս հարցին մէջ, մեծ դժգոհութիւն պատճառած է ամերիկեան հանրային կարծիքին: Խօսելով երեսփ. ժողովին առջեւ, վարչապետ Պ. Էթլի յայտարարեց, թէ տակաւին ամէն յոյս չէ կորսնցուցած, վէճը բանակցութեանց միջոցով լուծելու համար: «Մենք կը կարծենք թէ պահը դեռ ընտրուած է պահանջելու համար ՄԱԿէն միջոցներ ձեռք առնել Փեքինի դէմ, բան մը որ ծանր հետեւանքներ կրնայ ունենալ»: Պ. Էթլի յայտարարեց նաեւ, թէ բրիտանական կառավարութիւնը ուշադրութեամբ կը քննէ Փեքինի նոր առաջարկները, որպէսզի, եթէ կարելի ըլլայ, հնարաւորութիւն տրուի համայնավար Չինաստանին իր դերը խաղալու ազգերու ընտանիքին մէջ:

✕ Ֆրանսայի նախարարական խորհուրդն ալ մասնաւորապէս կը զբաղի այս հարցով, ելք մը գտնելու համար: Ուրիշ հոգ մը կը կազմէ Գերմանիոյ վերազինման խնդիրը, որու մասին Ամերիկայէն տարբեր տեսակէտ ունի Ֆրանսան:

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԸ

Անգարայի քաղաքական շրջանակները կը կարծեն թէ Մ. Նահանգները, այժմ, նպաստաւոր դիրք մը բռնած են՝ Ատլանտեանի դաշինքին մէջ Թուրքիոյ մասնակցութեան շուրջ եւ պիտի կրնան այս իմաստով միջամտել նաեւ ուրիշ պետութեանց մօտ: Մ. Նահանգները համոզուած են այլեւս, թէ Թուրքիա սերտօրէն կապուած է ՄԱԿի դատին, ինչ որ անհրաժեշտ կը դարձնէ նաեւ անոր մասնակցութիւնը արեւմտեան պաշտպանութեան ցանցին: Միայն Միջերկրականի պաշտպանութեան մարմնոյն մէջ Թուրքիոյ անդամակցութիւնը անբաւարար կը գտնեն Թուրքերը:

Այս կապակցութեամբ կը նախատեսուին երկու հնարաւորութիւններ.— կամ Մ. Նահանգներն ալ պիտի մասնակցին 1939ի անգլօ-ֆրանք-եւ թուրք զինակցութեան եւ կամ Թուրքիա պիտի ընդունուի Ատլանտեանի դաշինքին մէջ: Աւելի հաւանական կը նկատուի այս վերջինը:

Մ. Նահանգները շատ կը հետաքրքրուին նաեւ Յունաստանով եւ կ'ուզեն որ իրական զինակցութիւն մը կնքուի այդ երկրին եւ Թուրքիոյ միջեւ:

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ մեկնելէ առաջ, զօր. Այզընհաուըր զեկոյց մը հրատարակեց որով կ'ըսէ.— «Հոս եկայ սորվելու համար թէ իրական տարբերութիւն մը կա՞յ գերման կանոնաւոր զինուորին ու ապային եւ Հիթլէրի ու իր ոճրագործ խմբակին միջեւ: Ես չեմ հաւատար թէ գերման զինուորը կորսուած է իր պատիւը: Կարգ մը անհատներու գործած անվայելուչ եւ դատապարտելի արարքները միայն իրենց վրայ կ'անդրադառնան եւ ոչ թէ գերման զինուորներու եւ սպաներու մեծամասնութեան վրայ»:— Զօրավարը երկար խօսակցութիւն մը ունեցաւ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետին հետ:

ԽՄԱՒՈՐ ԺԱՆՏԱՏԵՆԴԻ (Թիֆիւս) դէմ ազդու դեղ մը գտած են խումբ մը ամերիկացի գիտնականներ, որոնք հինգ տարիէ ի վեր հետազօտութիւններ կը կատարէին Եգիպտոսի մէջ: Նոր դեղը կը կոչուի «Թերրամիսին» եւ շատ գոհացուցիչ արդիւնքներ տուած է հինգ տարբեր պարագաներու մէջ: Դեղը կը տրուի բերնէն եւ օգտակար է նաեւ փորհարութեան դէմ:

ՀԱՅ ՄԸ, Ռուբէն Նշանեան, դանակով ծանրապէս վիրաւորուեցաւ Օփերայի մօտակայ խաղարանի մը մէջ, Հանրի Մապիթ անուն մարդու մը կողմէ որ անմիջապէս ձերբակալուեցաւ:

ԹԷՀՐԱՆԻ թերթերը կը գրեն թէ ամերիկեան զինաբարձ նաւ մը հասած է Շահփուրի նաւահանգիստը, բերելով մասնաւորապէս միջակ հրասայլեր, հակօդային թնդանօթներ եւն.: Ուրիշ զինամթերք ալ պիտի հասնի Փետրուարին:

ՓԱՐԻԶԻ ջուրի մասին հարցապնդում ուղղուած ըլլալով, առողջապահական նախարարը յայտարարեց թէ «կատարելապէս մաքուր է»: Կարգ մը թաղերու մէջ Սէնի ջուրը թէեւ դեռ համ մը ունի, բայց մանրէներ չի պարունակեր:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, Le Cadet սրճարանի վերնայարկը (métro Cadet):

Կը խօսի՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Նիւթը.— Ազգային գաղափարը արեւմտահայ մամուլին մէջ (1812 — 1865):

«Հայ Բանաստեղծութեան Օրը» Սորպոնի մէջ

Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին

Կը խօսի Ֆրանսացի երիտասարդ բանաստեղծ

Mr. LUC – ANDRÉ MARCEL

Հայ բանաստեղծութեան եւ Նարեկացիի մասին

Կ'երգէ ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Դաշնակ՝ ՕՐ. ՋԱՌԱՓԵԱՆ

Mr Yves Tessier կ'երգէ հայկական երգեր

Մուտքը ազատ է

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԽՆՋՈՅՔ 60ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Լա Սիոթայի «Խաժակ» խումբին եւ Ն. Ս. «Հրայր» խումբին կողմէ:

Պատուոյ նախագահութեամբ քաղաքապետին, Mr. CKAILLEի եւ մասնակցութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին:

Ներկայ կ'ըլլան խորհրդարանի անդամ ընկեր SANTINI եւ գաղութիս ընկերվարական կուսակցութեան ներկայացուցիչը:

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը (Cercle Jean Jaurès):

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀի

1907 — 1947

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտներու Միութեան:

ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՀԱՑԱՄԷՍ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ պիտի մատուցուի Վենետիկի Մխիթարեան հայրերու կողմէ, Մարսէյլի St. Vincent de Paul (Les Réformés) եկեղեցիին մէջ, այս կիրակի 28 Յունուար, ժամը 9.30ին:

Նոյն առթիւ յարգանքի յիշատակութիւն՝ Մարսէյլի ռատիօկայանէն (218 mètres) ուրբաթ ժամը 12ին եւ 19.10ին, Provence – Magazineի ընթացքին:

Այրի Տիկին Ռոզին Կ. Թիւֆէնկճեան, Տէր եւ Տիկին Մելքոն Շիրոեան, Տէր եւ Տիկին Արմենակ Թիւֆէնկճեան (Կրընոպլը), Տէր եւ Տիկին Միհրան Թիւֆէնկճեան (Կրընոպլը), Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Թիւֆէնկճեան (Կրընոպլը), Տէր եւ Տիկ. Արշակ Թիւֆէնկճեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Կարապետ Թիւֆէնկճեան (Մարսէյլ), ինչպէս նաեւ Թիւֆէնկճեան, Շահինեան, Շիրոյեան, Սիմոնեան եւ Այվազեան ընտանիքները խորունկ վիշտով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, հօրեղբօր եւ ազգականին՝

Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ԹԻՒՖԷՆԿՃԵԱՆի

մահը՝ որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանին մէջ, 52 Ave. Felix Faure Aubervlliers, métro Porte de la Villette.

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը Ուրբաթ, ժամը 8.30ին: Կը հաւաքուին իր բնակարանը: Թաղումը Pantinի Cimetiére Parisienի մէջ:

Թատերական ներկայացում

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէնթ Անթուանի Ընկեր Կարօ ենթակոմիտէի, միրայօժար մասնակցութեամբ Պուլ. Օտտոյի թատերախումբին:

Կը ներկայացուի Ա Ր Ա Բ Օ Ն

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին, Պառ Վիատիւք Պ. Մարտիկեանի սրահին մէջ:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

1950ը վերջացաւ, բայց տակաւին առկախ հաշիւներ կան:

Կը խնդրենք փակել անյապաղ: Յունուարի վերջ ստիպուած ենք դադրեցնել թերացողներուն թերթերը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9ին, Stud. Caumartin: Կը խօսի ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ: Նիւթը՝ «Հայ գրականութիւն»:

ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԻ Հայր. Միութեան Մարսէյլի վարչութիւնը խիստ կարեւոր Բ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամ եւ ոչ անդամ իր հայրենակիցները: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Cours Josephe Thierry, 6 (Chapitre) Bar Palace:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Շահրիկեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 20.30ին Պ. Փաշաեանի սրճարանը: Կը դասախօսէ ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ: Նիւթ՝ «Մ. Վարանդեան, կեանքն ու գործը»: Կը հրաւիրուին բոլոր համակիրները, Նոր Սերունդի անդամները եւ ընկերները:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պանեօ Քաշանի մասնաճիւղին ժողովը այս շաբաթ ժամը 3ին, ընկեր Մ. Ալթունեանի բնակարանը:

Հ. Յ. Դ. ՍԵՒԱԿ խումբի ժողովը այս շաբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 6ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— «Նոր Սերունդի Օր»ը Փարիզի մէջ, Կիրակի, Ապրիլ 1ին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԱՅՆՃԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Նիմէն Պ. Վառվառեան 300 ֆրանք կը նուիրէ Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Որոշ զարգացում ունեցող երիտասարդ մը, որ պիտի զբաղի մածունի գործով եւ աշխատանոցի ներքին հսկողութեամբ:

Դիմել Yoghourt ARAM, 49 rue Barbès, Montrouge:

ԳՈՐԾԱՒՈՐՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ ԿԱՄ ԱՇԱԿԵՐՏՈՒՀԻ ՄԸ (PETITE MAIN)

Դերձակի քով աշխատելու համար:

Դիմել Պ. Կիրակոս Ասլանեանի, 68 rue Rebeval, Paris (19):

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Օգնական խոհարարուհի մը որ գիտնայ կերակուր եփել: Դիմել՝ թերթիս վարչութեան:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63
Vendredi 26 Janvier 1951 Ուրբաթ 26 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6366–Նոր շրջան թիւ 1777

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

Պարբերաբար կոչեր կ'երեւան յանուն Հայր. Միութեանց, ազգային ոգին արթարթելու եւ զանազան ձեռնարկներ յաջողցնելու համար :

Քիչ անգամ նորութիւններ կը յայտնեն այդ կոչերը եւ ազդերը: Մանաւանդ մեր գաղութին մէջ ուր թուլցած է Հայր. Միութեանց գործունէութիւնը, իսկ թիւն ալ շատոնց նուազած :

Նորէն Ամերիկան է այդ Միութեանց ալ կեդրոնը: կենդանի վառարան եւ միտահոս աղբիւր, ինչպէս ուրիշ կազմակերպութիւններ:

Դժբախտաբար ներքին պառակտումը խոր արմատներ ձգած է նաեւ այս ճակատին վրայ:

Այսպէս, երկու թեւերու բաժնուած են շատ մը Հայր. Միութիւններ — մեծ մասով՝ ջոջերը : Միշտ միեւնոյն պատճառներով:

Որո՞ւ համար գաղտնիք են այդ «պատճառները», որոնք նոյն աւերը կը գործեն հանրային կեանքի բոլոր ճակատներուն վրայ :

Կը բաւէ յիշել երկու տմարդի, զզուելի բառեր,— «Հայաստանասէր» եւ «Հակահայաստանեան»— մնացեալը հասկնալու համար :

Բաժնուած ըլլալով երկու թեւերու, բնականաբար ճիգերն ու նիւթական աղբիւրներն ալ կը հոսին տարբեր ուղղութեամբ :

Հազուադէպ է տեսնել Հայր. Միութիւն մը, որ իր ամբողջ աշխատանքը կեդրոնացուցած ըլլայ միեւնոյն առաջադրութեանց վրայ :

Աւելի շատ խաչաձեւումներ է որ կը տեսնենք: Ապա ուրեմն ջլատում, վատնում ճիգերու :

Տարիներու փորձառութիւնն ալ դաս չեղաւ, բնական ճամբան գտնելու եւ նահանգի մը, գաւառի մը բոլոր հայրենակիցները մէկ Միութեան շուրջ համախմբելու համար :

Անոնք որ վեց – եօթը նահանգ եւ ծով կը պահանջէին, 1878էն ի վեր, անոնք անգամ տակաւին չեն կրցած վեց – եօթը նահանգապետութեանց մէջ ամփոփել իրենց տարագիր հայրենակիցները:

Արդարեւ, քանի՞ Նահանգային Միութիւն կրնաք համրել, զանազան քաղաքներու, գիւղերու, թաղերու անունով հաստատուած կազմակերպութեանց մէջ:

«Համա»ներու շարք մը ունինք — Համախարբերդցիական, Համա-Վասպուրական, եւայլն. (ինչո՞ւ չըսել նաեւ Համատիգրանակերտցիական, նոյն բարբարոս բացատրութեամբ...):

Բայց — ըսինք արդէն — ամէնէն աւելի անոնց մէջ է որ կը բանի պառակտումի որդը:

Ուրիշ ընդվզեցուցիչ իրողութիւն մը, — յարաճուն անհոգութիւն բուն իսկ արեւմտեան Հայաստանէն գաղթած տարագիրներու մէջ: Սկսելով Բարձր Հայքէն, Սեւ Ծովու ափերէն, նոյնիսկ Տարօն – Տուրուբերանէն (խօսքը մեր գաղութի մասին է):

Վերջերս հրատարակուած զեկոյցէ մը կը տեղեկանանք թէ Փարիզի Վասպուրականցիները, որոնք հանգստեան կոչուած էին 1945էն ի վեր, վերակազմուեր են 1950 Հոկտ. 1ին, շատ լայն ծրագրով մը :

Կարդ մը վիճելի նորութիւններ, ինչպէս եւ խճողում կը պարունակէ այդ ծրագիրը :

Ուրիշ առիթի մը վերապահելով ամբողջական քննութիւնը, կ'ուզէինք որ Միութիւնը յաջողէր իր հիմնական առաջադրութեանց մէջ : Իսկ ամէնէն առաջ՝ համախմբէր փարիզեան շրջանի բոլոր Վանեցիները :

Ոչ ոք իրաւունք ունի խուսափելու, երբ առաջին քայլը առնուած է արդէն: Բացական ե՞րբ իրաւունք ունեցած է:

Միջանկեալ յիշեցինք այս պարագան, ըսելու համար թէ լուրջ վերագնահատման մը կը կարօտին Հայր. Միութիւնները, մասնաւորապէս մեր շրջանին մէջ :

Անհրաժեշտ է վերաքննել, մանաւանդ, գործունէութեան եղանակները, նկատի առնելով տարագիր բազմութեանց նոր պահանջները :

Անհրաժեշտ է, նաեւ, ամփոփել, համախմբել մանր – մունր խմբակցութիւններ, աւելի արդիւնաւոր եւ հանրօգուտ գործունէութեան մը նուիրուելու համար:

Ցիրուցան բազմութեանց՝ ինքնապաշտպանութեան, նոր սերունդի փրկութեան հոգը ամէնէն աւելի կը ծանրանայ Հայր. Միութեանց վրայ :

Շ.

Զորեքշաբթի օրուան ցոյցերուն ձախողումը

ԵՐԿՈՒ ՀԱԶԱՐ ՀԻՆԳ ՀԱՐԻՒՐ ԿԱՍԿԱԾԵԼԻՆԵՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ ԷԻՆ.— ԿԱՐԳԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿԸ ՀՍԿԷԻՆ 6000 — 10.000 ՈՍՏԻԿԱՆՆԵՐ.— ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԹԵՐԹԵՐՈՒ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, ոստիկանական վերատեսչութիւնը վճռական միջոցներ ձեռք առած էր չորեքշաբթի օր, խափանելու համար զօր. Այզընհաուըրի դէմ սարքուած բողոքի ցոյցը :

Ինչպէս կը հաստատեն տեղական թերթերը, շարժման մէջ դրուած էին 6000 — 10.000 ոստիկաններ, գրաւելով Շան զ'Էլիզէի պողոտան եւ ուրիշ կարեւոր կէտեր, որպէսզի ցուցարարները չկարենան մօտենալ Օթէլ Աստորիայի: Այս առթիւ ձերբակալուեցան 2500 կասկածելիներ, բայց շատ քիչերը վար դրուեցան :

Կազմակերպիչները քաղաքապետական կառքեր տրամադրած էին, որպէսզի ցուցարարները Շան զ'Էլիզէ փոխադրեն. բայց ոստիկանները վարպետ ռազմավարութեամբ մը կառքերը կ'ուղղէին դէպի պահականոցները, ձերբակալելով ուղեւորները :

Ոստիկաններուն արտասովոր կազմ տրամադրուած էր, ի հարկին գործածելու համար: Հազար ոստիկաններ կը պաշտպանէին Օթէլ Սէն Ռաֆայէլը, ուր կը բնակէր զօրավարը :

Ժողովուրդը ջախջախիչ մեծամասնութեամբ հնազանդած էր կառավարութեան յորդորներուն, զգուշանալով համախմբումներէ, իսկ «Իւմանիթէ»ն կը գրէ թէ 50.000 ցուցարարներ երկու ժամ թնդացուցին «Փարիզի ՈՉը Այզընհաուըրի»:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, «հարիւրաւոր անձնուէր ընկերներ» աւելի մեծ չափով տարածեր էին «Իւմանիթէ»ն, հակառակ կառավարական արգելքին»: Իրիկուան համայնավար թերթը «Սը Սուար» գրաքննուած, աւելի վերջն ալ արգիլուած էր միեւնոյն պատճառներով :

✕ Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ Զորեքշաբթի առտուան «Իւմանիթէ»ն եւ «Լիպէռասիոն»ը արգիլուած էին անոր համար որ հրատարակեր էին համայնավարական վեց կազմակերպութեանց կոչը, համախմբուելու եւ բողոքի ցոյց մը կատարելու համար: Այս առթիւ գերմաներէն բառ մըն ալ կը գործածէին — Verboten! (արգիլուած է), ըսելով թէ կառավարութիւնը կ'ուզէ «լռութեան դատապարտել Փարիզի ժողովուրդը»: Նոյն իմաստով յայտարարութիւններ փակցուցած էին պատերուն վրայ :

Կառավարական հրամանին անսաստող թերթերուն դէմ հետապնդում կը կատարուի համաձայն 1848 Յունիս 7ի օրէնքին, որ վեց ամիսէն մինչեւ տասը տարի բանտարկութիւն կը նախատեսէ: Արդէն իսկ ձերբակալուած են 25—30 ամբաստանեալներ :

✕ Ցոյցերը ձախողեցան նաեւ գաւառի մէջ : Մարսէյլէն կը հեռագրեն թէ միայն հազար հոգի փոքր խումբերով փորձեցին բողոքի ժողովներ գումարել, բայց ոստիկանութիւնը ցրուեց :

✕ Զօր. Այզընհաուըր, իր քննական պտոյտը վերջացուցած ըլլալով, մեկնեցաւ Իսլանտա, ուրկէ պիտի վերադառնայ Ամերիկա, իր տեղեկագիրը ներկայացնելու համար Նախագահ Թրումընի .

✕ Ընկերվարական պաշտօնաթերթը, «Լը Փոփիւլէռ» հաստատելով ցոյցին ձախողումը, կ'ըսէ թէ երթեւեկն անգամ չխանգարուեցաւ : Նոյն աղբիւրին համաձայն, Ազգ. Ժողովին համայնավար անդամները բողոքած են կառավարական արգելքին եւ թերթերու բռնագրաւման դէմ : Միեւնոյն ատեն պատուիրակութիւն մը ղրկած են վարչապետին, որ «ցաւով» յայտնած է թէ չի կրնար ընդունիլ: Ոստիկանութիւնը հազիւ 4–5000 կը հաշուէ ցուցարարներուն թիւը :

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ արտաքին նախարար Պ. Պեւինի առողջական վիճակը մէկէն ի մէկ ծանրացաւ: Կրիփը, որմէ կը տառապէր ան, փոխուած է թոքատապի : Հաւանական է որ Խ. Միութեան հետ համաձայնելու կողմնակից մէկը կոչուի արտաքին նախարարի պաշտօնին :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ կառավարութիւնը վճռապէս հերքեց օտար թերթերու այն տեղեկութիւնը, թէ որոշած է բոլորովին հակառակիլ Գերմանիոյ վերազինման եւ անոր՝ Արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան մասնակցութեան ծրագրին :

Չինաստանի՞ նոր առաջարկը կրակը դադրեցնելու համար

ՄԻ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ՆՈՐԷՆ ԿԸ ՄԵՐԺԵՆ

Ինչպէս գրած էինք, 48 ժամ յետաձգուած էր ՄԱԿի քաղաքական յանձնաժողովին նիստը, հետեւաբար եւ համայնավար Չինաստանը նախայարձակ հռչակելու մասին Մ. Նահանգներու առաջարկին քննութիւնը, ուսումնասիրելու համար Փեքինի կառավարութեան նոր առաջարկները :

Ճիշդ այն պահուն երբ յանձնաժողովը պիտի վերսկսէր իր աշխատանքները, Հնդկաստանի ներկայացուցիչը Սըր Պէնէկըլ Ռաու հաղորդեց թէ նոր ու «լաւ լուրեր» ստացած է Փեքինէն եւ հետեւաբար պէտք է զանոնք եւս նկատի ունենալ, օրակարգի քննութեան անցնելէ առաջ :

Չինական այս նոր դիմումի մասին մանրամասնութիւններ կը պակսին տակաւին, կ'ըսուի սակայն, թէ Փեքինի կառավարութիւնը նոր լուսաբանութիւններ տուած է ՄԱԿի մէջ իր ընդունելութեան եւ Քորէայէն օտար ուժերու հեռացման մասին :

Հնդիկ պատուիրակը անմիջապէս նիստի հրաւիրեց ասիական եւ միջին արեւելեան 12 պետութեանց ներկայացուցիչները եւ հաղորդեց անոնց Չինաստանի նոր դիմումի մանրամասնութիւնները: Այս առթիւ որոշուեցաւ առաջարկել որ կազմուի եօթնանդամ յանձնախումբ մը, որ պիտի քննէ Ծայր. Արեւելքի վերաբերեալ բոլոր կարեւոր խնդիրները: Յանձնախումբը պէտք է կազմուի՝ Փեքինի առաջարկած ձեւով եւ Մ. Նահանգներու, Մեծն Բրիտանիոյ, Ֆրանսայի, Խ. Միութեան, համայնավար Չինաստանի, Հնդկաստանի եւ Եգիպտոսի ներկայացուցիչներով: Յանձնախումբը պէտք է նիստ գումարէ անմիջապէս ՄԱԿի ընդհ. ժողովի նախագահին հրաւէրով եւ անոր որոշած թուականին: Նիստերը պիտի գումարուին դռնփակ եւ խորհրդակցութեանց ընթացքին շուրջ տեղեակ պիտի պահուի ընդհ. ժողովը: Յանձնախումբը պիտի ջանայ միացնել ՄԱԿի եւ Փեքինի տեսակէտները Քորէայի վէճի լուծման մասին, ինչ որ փափուկ կացութիւն մը պիտի ստեղծէ բրիտանական եւ ֆրանսական կառավարութեանց համար՝ ամերիկեան կառավարութեան հետ իրենց միաձայնութեան հարցին մէջ :

Բրիտանական կառավարութեան տեսակէտը պարզուեցաւ վարչապետ Պ. Էթլիի կողմէ եղած յայտարարութիւններով, որոնց համաձայն, Փեքինը նախայարձակ հռչակելէ առաջ պէտք է փորձել լուծման բոլոր ձեւերը: Աւելի յստակ է Ֆրանսայի դիրքը: Ֆրանսական կառավարութիւնը լիազօրած է ՄԱԿի իր ներկայացուցիչը քուէարկել ամերիկեան բանաձեւի այն մասը, որ նախայարձակ կը հռչակէ Չինաստանը, բայց վերապահ մնալ պատժամիջոցներու հարցին մէջ: Իսկ ամերիկեան կառավարութիւնը տակաւին կեցած է այն տեսակէտին վրայ, թէ իր բանաձեւը պէտք է ընդունուի ՄԱԿի կողմէ :

Կացութիւնը կը նկատուի բարդ ու բաւական տագնապալի, որովհետեւ երթալով կը շատնան ամերիկեան բանաձեւին հակառակորդները: Արաբական Դաշնակցութիւնը, անցեալ օրուան իր ժողովին մէջ որոշեց հրահանգել բոլոր արաբ պետութեանց չքուէարկել ի նպաստ ամերիկեան բանաձեւին :

Հնդկաստանի վարչապետ, Պ. Նէհրու եւս, առջի օր խօսած իր ճառով ընդդիմացաւ ամերիկեան պահանջին: «Չինաստանը դատապարտել, ըսաւ, պիտի նշանակէր ահաւոր պատասխանատուութիւն մը ստանձնել խաղաղութեան հանդէպ: Ոչ մէկ պարագայի տակ պէտք է գոցուի հասկացողութեան դուռը: Այդ պատճառով ալ պէտք է հաւաքուիլ եւ քննել վիճելի հարցերը, փոխանակ հազարաւոր քիլոմեթրներ հեռուէն իրարու դիմելու »:

Պ. Նէհրու «հիմնական սխալ» մը որակելով ՄԱԿի ուժերուն 38րդ զուգահեռականը անցնիլը, աւելցուց թէ Չինաստանը նախայարձակ հռչակելու մասին ամերիկեան պահանջը դէպի խաղաղութիւն տանող ճամբան չէ : Ընդհակառակն պիտի ծառայէ սաստկացնելու վէճերը: «Եթէ չկրնանք խաղաղօրէն լուծել միջազգային ներկայ տագնապը եւ եթէ աշխարհ դէպի պատերազմ դիմէ, ատիկա պիտի նշանակէ մեր սերունդին սնանկութիւնը »:

«ՉԻՆԱՑԻՆԵՐԸ Կ'ՈՒԶԵՆ ՊԱՌԱԿՏԵԼ ՄԵԶ »

Վերջին լուրերու համաձայն, ամերիկեան կառավարութիւնը որոշած է անդրդուելի մնալ իր պահանջին մէջ: Ծերակոյտի առջի օրուան նիստին եւս միաձայնութեամբ որոշուեցաւ նախայարձակ հռչակել Փեքինը եւ մերժել անոր անդամակցութիւնը ՄԱԿին: Արտ. նախարար Պ. Էչիսըն յայտարարեց, թէ բոլորովին համաձայն է Ծերակոյտի պահանջին: Իսկ ՄԱԿի ամերիկեան ներկայացուցիչը Պ. Օսթին յայտարարեց քաղաքական յանձնաժողովին առջեւ .

— «Միացեալ ազգերը պէտք չէ խաբուին չինական նոր առաջարկներէն, որոնք կը ձգտին

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

ԱՆԿԱԽ, ԲԱՅՑ ԴԺԲԱԽՏ ԹՇՈՒԱՌ

Մօտաւորապէս երեք տարի է, որ հինաւուրց Հնդկաստանը թօթափելով բրիտանական տիրապետութիւնը, տիրացաւ իր բացարձակ անկախութեան: Եւ այսօր հաւասարազօր մէկ անդամն է բրիտանական համարակապետութեան:

Ինքնաբերաբար մեր միտքը կը կեդրոնանայ այս խոնարհ ու առաքելատիպ հսկային՝ Մահաթմա Կանտիին վրայ, որ խաղաղ քարոզութիւններով ու ծոմապահութեամբ, կրցաւ ռամիկ ու տգէտ խուժանէն ազգ մը կերտել: Ջարթեցնել ինքզինքը անգլիական կառավարութեան եւ տիրանալ իր անկախութեան:

Կանտիի եւ իր ափ մը հետեւորդներուն գործը արժանի է լուրջ ուսումնասիրութեան: Այդ մասին լայնօրէն պիտի խօսի ապագան: Բայց այժմէն իսկ կարելի է մէկ եզրակացութեան յանգիլ. — Երբ հաւատաւոր ու ինքնամոռաց վարիչ մը, որ կրնայ ազդել ժողովուրդի սիրտին ու մտքին վրայ, այդ ժողովուրդը անպայման կը քանդէ բոլոր խութերն ու արգելքները, տիրանալու համար իր ուզածին:

Հնդկաստան ոչ միայն մեծ պետութիւն մըն է այսօր, ոչ միայն իր խօսքը կշիռ ունի միջազգային ժողովներու մէջ, այլեւ կարեւոր դեր կը կատարէ աշխարհի այժմու ահաւոր ու անստոյգ կացութեան մէջ:

Իբրեւ ասիական պետութիւն, անոր ներկայացուցիչներն էին Քորէայի հարցին մէջ միջնորդի գլխաւոր դերակատարները՝ չին պատգամաւորներուն հետ, Ապահովութեան խորհուրդի ժողովներու ընթացքին: Դեր մը զոր կը կատարեն այս միջոցիս իսկ՝ առանց վհատելու:

Ցակաւին վերջերս՝ Լոնտոնի մէջ գումարուած համարակապետութեան վարչապետներու խորհրդակցութեանց մէջ, անգլիական կառավարութիւնը ստիպուեցաւ հաշուի առնել Հնդկաստանի վարչապետին առաջարկները:

Անգլիական տիրակալութեան բարձումով, սակայն, երկիրը գտա՞ւ իր մտաւոր ու տնտեսական անկախութիւնը: Վերջացա՞ն սովն ու անգրագիտութիւնը: Դժբախտաբար ոչ: Ատոր հասնելու համար երկար տարիներ անհրաժեշտ են տակաւին, ընդարձակ, բազմամբոխ եւ բազմացեղ այդ ժողովուրդին համար:

Ընթերցողներուն աւելի մօտէն ծանօթացնելու համար արդի Հնդկաստանը, պիտի փորձեմ ամփոփել Le Populaire de Paris թերթին մէջ լոյս տեսած ընդարձակ յօդուածաշարքը:

Հարկ է արձանագրել եւ այն պարագան, որ անգլիական գերիշխանութեան բարձումէն ի վեր՝ Հնդկաստանը բաժնուած է երկու անջատ երկիրներու, բացարձակ անկախ իրենց առանձին խորհրդարաններով: Անոնք նմանապէս մաս կը կազմեն բրիտանական համարակապետութեան:

Այդ երկիրներն են Հնդկաստան եւ Փաքիստան:

Եւրոպայէն Հնդկաստան առաջին անգամ ճամբորդողին վրայ ամենավատ ազդեցութիւն գործողը թշուառութիւնն է: Թշուառութիւն մը, զոր կարելի չէ երեւակայել:

Վերջին տասնամեակին, մեծ քաղաքներու գրեթէ բոլոր բնակչութիւնը՝ կրկնապատկուած կամ եռապատկուած է: Համեմատաբար նուազ քանակութեամբ բնակարաններ շինուած են, տեղաւորելու համար յարաճուն բնակչութիւնը: Արդէն այդ մեծ քաղաքները նախապէս ալ խճողուած էին բնակիչներու թիւով: Մասնաւորաբար Պոմպէյի, Տէլհիի, Կալկաթայի եւ Մատրասի նման բազմամբոխ քաղաքներու վիճակը պարզապէս ընդվզեցուցիչ է:

Պոմպէյի մէջ մօտ կէս միլիոն աշխատաւորներ կը պառկին փողոցներուն մէջ: Այդ փողոցներէն անցնելու համար ստիպուած են ցատկել մարթերուն վրայ տարածուած անձերու վրայէն:

Ուրիշներ քաղաքներուն բոլորտիքը շինած են եղէգէ, հին քուրջերէ կամ հաստ թուղթէ պատրաստուած խրճիթներ, կեղտոտ ու վատառողջ:

Համաձայն վիճակագրութիւններու, շատ մը տուներու մէջ չորս, հինգ ընտանիք կը բնակին մէկ սենեակի մէջ, ուր հասարակաց են խոհանոցը, ննջարանը... եւն.:

Իսկ ամէնէն անտանելի վիճակը կը տիրէ Կալկաթայի մէջ: Վեց միլիոն բնակչութեամբ այս քաղաքը, աշխարհի ամէնէն խճողուած քաղաքն է անտարակոյս: Ըլլալով ամէնէն մերձաւորը կրօնական պայքարներու թատերաբեմին, ընդմէջ Հնդկաստանի եւ Փաքիստանի, այնտեղ խուժեց հնդիկ գաղթականութեան ամենամեծ հատուածը:

Այս պատճառով ալ խլրտումները անպակաս են այս քաղաքին մէջ: Ու ծայրայեղ ձախերուն յարմար թիրախ մը: Եւ զարմանալու չէ բնաւ, եթէ դուրսէն ղեկավարուած որեւէ շարժում, որ պիտի կարենայ սարսել Հնդկաստանի Հանրապետութեան հիմերը, տեղի պիտի ունենայ Կալկաթայի մէջ:

Իբրեւ հետեւանք անսուազութեան եւ բժշկական խնամքի չգոյութեան, ժողովուրդը հարիւրին 60 կը մեռնի երեսուն տարիքը չթեւակոխած: Մանուկներու մահերուն թիւը գլխու պտոյտ պատճառել կուտայ: Ամէն տարի միլիոններով մարդիկ կը մահանան, իբրեւ հետեւանք այն տեսակ հիւանդութիւններու, որոնք շատ դիւրութեամբ պիտի կարենային բուժուիլ՝ բժշկական խնամքներով: Պետութիւնը կը կորսնցնէ նաեւ միլիոններով աշխատանքի ժամեր, ժողովուրդին տկարութեան երեսէն, արդիւնք անբաւարար սննդառութեան:

Այս պայմաններուն տակ կարելի չէ որ Հնդկաստան ապահովէ իր տնտեսական վերելքը: Իր գլխաւոր արդիւնաբերութեան աղբիւրը՝ հողագործութիւնը՝ բոլորովին անբաւարար է: Արեւմտեան ազդեցութիւնը մուտքգործած է միայն մեծ քաղաքներուն մէջ: Անոնց եսեւ, հնդիկ գիւղերը դարերով ետ մնացած են: Հողագործական միջոցները չափազանց նախնական են: Գործիքները նահապետական, հողը յոգնած՝ աղբի չգոյութեան հետեւանքով: Այս ամէնուն վրայ եթէ աւելցնենք եւ կլիման, ուր ամբողջ տարին կ'անձրեւէ միայն երկու ամիս, թշուառութեան պատկերը կ'ըլլայ կատարեալ:

Գոյութիւն ունին անշուշտ ոռոգման ջրանցքներ, որոնց շնորհիւ հողը լաւագոյն արդիւնքներ կուտայ, բայց անբաւարար հսկայական պահանջքին: Հողագործին արտադրութիւնն ալ համեմատաբար նուազ կ'ըլլայ անշուշտ, բաղդատելով Եւրոպայի կամ Ամերիկայի արտադրութեան հետ: Օրինակի համար ցորենը, բրինձը, բամպակը եւն:

1943 — 44ի տարին Հնդկաստանի համար հանդիսացաւ իր պատմութեան սովի ամենաթշուառ տարիներէն մէկը: Սովին առիթ տուող պատճառներն էին՝ անուանդի գրկանքներն ու փոխադրութեանց անբաւարարութիւնը:

Միայն Պենկալի մէջ սովամահներուն թիւը երեք միլիոն կը հաշուեն:

Կառավարութիւնը ծրագրած էր արտասահմանէն չներածել սննդանիւթերը, պարզ այն պատճառով, որ տոլարի կամ սթերլինի հաշուով շատ սուղի կը նստին պետական սնտուկին: Մինչդեռ վերջ տալով այդ ներածումներուն, այդ դրամով կարելի պիտի ըլլար հիմնել նոր շէնքեր, գործարաններ ու ոռոգման ջրանցքներ: Զարկ տալ երկրին տնտեսականի ու փրկուիլ սովէն:

Որոշումը սակայն մնաց թուղթի վրայ: Եւ կառավարութիւնը անցեալ տարի ստիպուեցաւ սննդեղէնի անհրաժեշտ պաշարը դարձեալ գնել արտաքին շուկաներէն, նախորդ տարիներէ աւելի մեծ քանակութեամբ: Հակառակ ատոր, կրկին սովամահները մեծ թիւ մը կը կազմեն: Հակառակ պետական մարդոց ստիպողական կոչերուն, ուղղուած ժողովուրդին՝ որպէսզի ջանք մը ընեն աւելին արտադրելու, ոչ մէկ դրական արդիւնք: Այս պարագան շատ ալ բնական է: Անօթի գիւղացին, որուն հողագործական գործիքներն անպէտ են ու հինցած, չունի պարարտանիւթ, ընկճուած պետական տուրքերէն ու վաշխառութիւններէն, որ պատերուն վրայի յայտարարութիւններն անգամ չի կրնար կարդալ, այդ գիւղացին աշխատելու ոչ մէկ ընդունակութիւն կ'ունենայ:

Այս վիճակին կարելի է վերջ մը տալ, բարեփոխելով հողագործութեան աւատապետական դրութիւնը:

Ասիոյ յեղափոխութիւններուն գլխաւոր պատճառը հողագործական վատթար ու անարդար դրութիւնն է: Եւ Հնդկաստան աշխարհիամենայետամնաց երկրագործական երկիրներէն մէկն է: Հոն եւս կը գտնուին հարուստ հողատէրեր, Զամինտարներ: Ասոնք որեւէ աշխատանք չունին հողին մշակումին մէջ, բայց զանոնք մշակող գիւղացիներէն կը գանձեն առասպելական վարձքեր: Գիւղացիներու «պարտքը» տարուէ տարի կը բարդուի եւ կը ստիպուին վճարել յաճախ տարեկան 25էն 45 առ հարիւր տոկոս: Գիւղացիները կան որոնց պարտքերը փոխանցուած են իբրեւ կտակ, իրենց պապերէն: Եւ իրենք պարտաւոր են այդ պարտքին տոկոսը վճարել ամսէ ամիս անսայթաք:

Այս մեծ կալուածատէրերը (Զամինտար), եւ դրամ փոխ տուող վաշխառուներն են որ առաւելապէս, արգելք կը հանդիսանան Ցանտիթ Նեհրուի կառավարութեան հողային դրութեան բարեփոխման: Անոնք ամէն կողմ ունին իրենց ազդեցիկ մարդիկը: Այս մարդիկն են նմանապէս պատճառը գիւղացիութեան շարունակաբար տգէտ ու քնարեր վիճակի մէջ մնալուն, որ անոնց մէջ կը սպաննէ նախաձեռնութեան ոգին:

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՐՇ. ՀԱԲԻԼԵԱՆ

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ համայնավարները մասնաւոր հրահանգներ ուղղեցին, որպէսզի «սիրեն ռուսերէնի ուսուցումը»: Պաշտօնաթերթը կը գանգատի թէ արձանագրուած աշակերտներուն 60 առ հարիւրը չեն հետեւիր դասերուն: Ուրիշ թերթ մը հազիւ 20 առ հարիւր կը հաշուէ հետեւողներուն թիւը:

Փարիզեան պրպտակներ

Տօնական օրերու՝ շոգեպինդ խլրտումէն եւ յարաբերական անգործութենէն վերջ, կը վերսկսի Փարիզի սովորական կեանքը, լի գործօն անցուդարձերով եւ բազմապիսի ծրագիրներով:

Իւրաքանչիւր անկիւն կը կազմէ, ինքնայատուկ մթնոլորտ մը եւ ամէն մէկ թաղամաս քաղաք մը: Քսան քաղաքներ իրարու միացած, (առանց խօսելու անմիջական արուարձաններու իասին) ու կերտած են շէնքերու եւ մարդկային բազմութեանց այնպիսի վիթխարի զանգուած մը, որուն վայել է հնարել ուրիշ անուն մը, քան քաղաք հասարակ յորջորջումը:

Փարիզաբնակ անձ մը, երբ կը շրջագայի, մէկ վազքով կ'այցելէ բազմաթիւ քաղաքներ եւ միջավայրեր: Քսան գլուխէ կազմուած այս տիտանը, իր եզական հանգամանքով, ուշը կը գրաւէ համայն մարդկութեան: Ահա թէ ինչու, հոս եկած հաստատուած են ամէն ազգի պատկանող մարդկային բազմութիւններ, որոնց շարքին մէջ են Հայեր:

Սիպերիական ցուրտերէ վերջ, երբ ջերմաչափը քիչ մը բարձրացաւ, վերարկուիս օձիքը վեր առած եւ զինուած մէկէ աւելի թաշկինակներով, մտայ փապուղին (մեթրօ): Երեւութապէս, կարելի է Փարիզի կեանքը բաժնել երկուքի, գետնին վրայ եւ ներքեւը:

Դուրս ելայ՝ Փարիզի հնագոյն մասին մէջ, Լիւթեսիայի կուրծքին վրայ զետեղուած կայարանը, Սիթէ: Օդը ամպամած է եւ խոնաւութիւնը իր անախորժ շունչով կ'ողողէ քաղաքը: Շէնքերը մթգոյն եւ տրտմահար կը բողոքեն կարծես ձմրան բռնակալութեան դէմ:

Արդարութեան հոյակապ պալատը իր բարձրաքանդակ ճակատը կ'երկարէ դէպի երկինք, մաքառելու համար բնութեան խստութեան եւ մանաւանդ մարդկային ապօրինի եւ չարամիտ արարքներու դէմ: Բազմաթիւ դատաւորներ եւ փաստաբաններ կ'աշխատին ապահովել օրէնքին գործադրութիւնը:

Յետոյ կ'ուղղուիմ դէպի Սէն Միշէլ, ուր կարծես թաքնուած են հայկական յիշատակներ: Համանուն հրապարակին վրայ կը նշմարուի Միքայէլ հրեշտակապետին արձանը, եւ առաթուր Սատանան: Բարիին եւ չարին մշտնջենական կռիւը: Այսօր ալ աշխարհ ականատես է սոյն երկու ուժերուն մաքառումին:

Սէն Միշէլ թաղը կազմած է փարիզահայ գաղթականութեան առաջին կայանը: Սակայն տարիներու ընթացքին այդ տեղը գրեթէ պարպուած է Հայութենէն, որովհետեւ շատեր հեռացած են, զետեղուելով ուրիշ թաղերու եւ կամ արուարձաններու մէջ, ուր յաճախ կառուցած են սեփական բնակարաններ:

Փարիզի որ թաղամասն ալ այցելէք, պատահաբար կը լսէք հայերէն խօսակցութիւններ: Իւրաքանչիւր անկիւն ունի որոշ եւ ծանօթ սրճարաններ ուր կը հաւաքուին վայրավատին Հայեր: Այս ամբողջին մէջ, կարեւորագոյն տեղը կը գրաւէ իններորդ թաղամասը, այսինքն Քատէի շրջանակը, որ արդէն աշխարհագրապէս ալ կը գրաւէ քաղաքին կեդրոնը:

Գործօն է եւ արագ, հեւ ի հեւ Փարիզի կեանքը: Հարկ է որ համբերատար ըլլայ շրջագայողը: Կառքերու ծովանման ալիքներ, աղմուկի եւ աններդաշնակ ժխորի թափօրներ: Ականջներու եւ ջիղերու պրկում եւ յոգնութիւն: Բոպէական անուշադրութիւն մը կրնայ պատճառ դառնալ աղետալի արկածի մը: Օրինակելի եւ անզորրաւէտ պիտի ըլլայ այն քաղաքը ուր հետիոտն ու կառք իրարու հետ շփում պիտի ունենան:

Երկրագունդիս վրայ կան բազմաթիւ մեծ եւ գեղեցիկ քաղաքներ, սակայն Փարիզ կը պահէ իր եզական եւ անմրցելի առաւելութիւնները: Շան զ'Էլիզէ հռչակուած է պողոտաներու միջազգային թագուհին: Օփերան կը ներկայացնէ գեղեցկագոյն թատրոնը: Յաղթական կամարը, կառուցուած Մեծն Նափոլէոնի կողմէ, իր շրջակայ պողոտաներով կը կազմէ փայլուն աստղ մը: (Էթուալ):

Պանթէոնի եւ Էնվալիտի գմբէթները մարդկային ուժին տաճարներուն գագաթնակէտերը կը կազմեն: Լուվրի թանգարանը աշխարհի մեծագոյն շէնքերէն մին է: Անթիւ անհամար հոյակապ եւ հմայիչ պալատներ եւ կամուրջներ կը ցոլացնեն անմահութեան դրոշմը: Էյֆէլի աշտարակը կը ներկայանայ իբրեւ աշխարհիկ, իսկ Սաքրէ Քէօր եկեղեցիին գմբէթը իբրեւ կրօնական գագաթնակէտ:

Եկեղեցիներ, Նօթր Տամէն սկսելով, բազմաթիւ գեղակերտ եկեղեցիներ, որոնց գրեթէ ամէնուն մէջ կատարուած են հայածէս պատարագներ: Հայկական շքրականները եւ շունչերը աղաղակած են հոն աղօթքով խառն տրտունջներ, գանգատելով աշխարհը կառավարող ուժերուն դէմ: Կարելի՞ է անմիջապէս չյիշել Անիի հազար եւ մէկ եկեղեցիները եւ նոյնպէս Սիսի կիսակոր-

ՏԽՐՈՒՆԻ — ՑԱԲԷԹ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

ԱԼԺԷ.— Յունուար 19ին, հողին յանձնեցինք Ցունաստանի մեր վաղեմի ընկերներէն Ցաբէթ Տէրտէրեանը, Քեմախի Բագառիճ գիւղէն :

Տարիներ առաջ, բախտի բերումով, առիթ ունեցայ զինքը ճանչնալու Ալժէի մէջ: Ծանրա – բարոյ, ողջամիտ ու փորձառու ընկեր մըն էր: Ազգային ու կուսակցական պատասխանատու աշ – խատանքներ էր կատարած Ցունաստանի, մաս – նաւորապէս Քոմոթինիի շրջանին մէջ:

Իր տան դուռը բաց էր ամէնքին առջեւ: Գի – տէր, ճաշակած էր կեանքի բոլոր դառնութիւն – ներն ու զրկանքները: Մեծ Եղեռնի հազուագիւտ վերապրողներէն էր, տարագրուած, չարչարուած ու գանակոծուած: Քէմախէն Պոլիս, Հալէպ, Ցու– նաստան, Ալժերիա անդադար բոյն շինած ու քան– դած, եկած հաստատուած էր Ալժէ :Մեծ զոհողու– թեամբ բարեկեցիկ վիճակ մըն էր ստեղծած: Իր ընտանեկան տաք բոյնին մէջ, յաճախ կը հանդի– պէինք իրարու եւ կը քրքրէինք մեր բնաշխարհի հին հին յիշատակներն ու սովորութիւնները, ուխ– տավայրերն եւ նահապետական բարքերը: Որքան կարօտ ու սէր կար իր հայրենաբաղձ աչքերուն մէջ, երբ խանդավառ շունչով կ'ըսէր.— « Մեր լեռները , մեր գետերը, մեր երկիրը...»: Անգամ իր հիւանդութեան տագնապալից վայրկեաննե – րուն, չէր մոռցած յիշել , ինչպէս կը պատմէ իր անձնուէր լծակիցը՝ Տիկին Շաքէ, մեր հայկական բարձրաւանդակի հմայքն ու գեղեցկութիւնները, տարագրութեան սարսափներն ու Թուրք դաժան ոստիկանները, աքսորն ու ջարդերը :

ծան տաճարները, որոնց մին տակաւին երէկ կան– գուն էր եւ կենսունակ, իսկ այսօր աւերակ վան– դալական ձեռքերով :

Մտրակուած՝ ցուրտին անհաճոյ հարուածնե– րէն, իրիկուան դէմ Փարիզի փողոցներուն բազ – մութեան մեծամասնութիւնը կը քաշուի իր տու– նը, վառարանին շուրջը: Արաբական առածը կ'ը– սէ.— «Կրակը ձմրան պտուղն է:» Նոյն դրու – թեամբ՝ բազմանդամ հայ ընտանիք մը կը դար – պասէ կրակին :

Ցանկարծ, ալեւարդ հայ մամիկը աչքերը բանալով, կը բացագանչէ.

— « Մեղայ Աստուծոյ: Կարապետ, տղաս, ի՞նչ կացութիւն է այս: Անատոլու, Պոլիս, Պուլ– կարիա, Փարիզ: Ուր տեղէն ուր: Խելքէ, երեւա– կայութենէ դուրս բաներ: Կուրնան ,պատասխա – նատուները: Վախճանը բարի »:

Գրոց բրոց հէւր մը որ մեծ մայրիկին դիմաց կը նստէր, կ'աւելցնէ .

— « Օր պիտի գայ, ուր Թուրքը պիտի խո – նարհի հայկական իշխանութեան ներքեւ: Առ այժմ ջանանք օգտուիլ Փարիզի կեանքէն եւ վայելել զայն»:

Մթնոլորտը կը տաքնայ եւ կը զուարթանայ: Բարեչունչ յոյսը կը ծաւալի խունկի նման:

Դուրսը Փարիզ կը գռռայ, կ'աղմկէ, կ'ոս – տոստէ, կը ստեղծէ, կ'ըմբշխնէ եւ կը հանգչի : Փողփողուն լոյսերը կ'ողողեն անծայրածիր պո– ղոտաները: Հայ ընտանիքը հոգին կը բարձրացնէ դէպի երկինք, եւ ձեռքերը կ'երկարէ դէպի սպա– ռան :

ԳՐԻՄԻԹԷԼ

Խեղճ Ցաբէթ: Չէր գիտեր, որ իր մահուան առթիւ, այս օտար ափերուն վրայ, նոյնիսկ հայ քահանայ մը պիտի չգտնուէր, խաչը ձեռքին « Ի վերին Երուսաղէմ» երգող եւ հիմաւուրց կոչնակ մը՝ իր ցեղակիցները տաճար հրաւիրող ...

Երկար տառապանքէ վերջ, ահա, մահուան խորշակը զինքն ալ.զգետնեց: Կարտանի մեր անձ– նուրաց Զալիէն վերջ, Պլիտայի եւ Ալժէի այս ցանցառ հայութեան մէջ, իրարու ետեւէ մեղմէ անդարձ բաժնուեցան կարճ ատենէն, Նազարէթ Պետիկեանը (Հաճին), Տիկին Այվազեանը, Տիկին Քիւրքճեանը, Տիկին Գազանճեանը, Տիկին Սա – րաֆեանը, Հրանտ Խաչերեանը եւ ուրիշներ: Եւ ահա վերջինը՝ Ցաբէթ Տէրտէրեանը: Ո՞վ կը կար– ծէր թէ այս թեկնեղ, հուժկու եւ պարթեւահա – սակ մարմինը պիտի չտոկայ անողոք հիւանդու – թեան մը աւերներուն :

Հողը թեթեւ եւ յիշատակդ վառ, սիրելի Ցա– բէթ :

Վ. Համբարձումեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Ձեր թերթը 28 եւ 30 Դեկտեմբեր 1950ի թի– ւերուն մէջ, երկու յօդուած տպած էր մեր պարա– հանդէսին մասին, որ տեղի ունեցաւ 24 Դեկտեմ– բեր 1950ի գիշերը :

Մենք յաւակնութիւնը չունինք անսխալական ըլլալու: Հաճոյքով նկատի կ'առնենք արդար քըն– նադատութիւնները եւ անկեղծ դիտողութիւննե – րը, անոնցմէ օգտուելու փափաքով: Չենք սիրեր վէճ ալ ստեղծել հանրային բարենպատակ կազ – մակերպութիւններու շուրջ, սակայն պարտաւոր կը զգանք տալու հետեւեալ բացատրութիւնները.

1.— Աւելորդ կը նկատենք անդրադառնալ ա– ռաջին յօդուածին, քանի որ, ըստ ձեր երկրորդ յօդուածագրին, «Սօսին դրած էր աւելի իբրեւ յաւլայ»:

2.— Երկրորդ յօդուածագրին վիրաւորանք – ներուն եւ սպառնալիքներուն ալ պիտի չանդրա – դառնանք: Պիտի բաւականանանք ընելով մէկ եր– կու ճշդում, մնացածը պիտի ձգենք հանրութեան ատող դատաստանին :

Ա.— Ձեր յօդուածագիրը կը գրէ թէ 60.000 Ֆրանք տրուած է օտար մասնակցողներուն: Արդ, անոնց տրուած ամբողջ գումարը 20.000 Ֆրանք ե– ղած է:

Բ.— Քիչ մը վարը ձեր յօդուածագիրը կը գրէ թէ «Cancan»ի աղջիկները եւ միւս Ֆրանսացի «ար – տիստ»ները ստացան 10էն մինչեւ 20.000ական Ֆրանք :

Անոնք ինչպէ՞ս կրնան 10էն 20 հազար Ֆրանք ստանալ, երբ ինչպէս ըսինք, տրուած ամբողջ գումարը 20 հազար Ֆրանքը չէ անցած:

Այդ պարահանդէսին հասոյթը ամբողջովին պիտի յատկացուի հայ մանուկներուն, հայ ծերե– րու, հայ հիւանդներուն եւ հայ չքաւորներուն :

Կազմակերպողները կանգ չառին որեւէ զոհո– ղութեան եւ դժուարութեան առջեւ: Անոնք աշխա– տեցան անձնուիրաբար եւ առանց որեւէ ակնկա – լութեան: Իրենց վարձատրութիւնը փնտռած են ու պիտի փնտռեն ազնիւ պարտականութիւն մը կատարած ըլլալու գոհունակութեան մէջ: Ուրախ են որ փարիզահայութիւնը այս անգամ ալ, ինչպէս միշտ, իր հմակրանքը գրական կերպով արտա – յայտեց ժողովրդանուէր ձեռնարկի մը հանդէպ :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻ ԿԱՐԳԱԴԻՐ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

×

ԽՄԲ.— Այս պատասխանը ստացանք ճիշդ մէկ ամիս վերջը, Յունուար 23ին: Զուգելով տեղի տալ նոր ըսի – բաւեներու, կը հրատարակենք միայն անհրաժեշտ ճշդումները :

Խմբագրութիւնը հիմնաւոր լուսաբանութիւն– ներ ստացած է նաեւ Օր. Մառի Կառվարենցի վե– րաբերեալ կէտին մէջ, եւ ստուգելով որ ոչ չա– հագործում կայ, ոչ ալ չկամութիւն , այլ պար– զապէս թիւրիմացութիւն, փակուած կը նկատէ խնդիրը :

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Կիրակի, 21 Յունուար Իսսի Սթատ Ժան Պուանը անգամ մը եւս թնդաց հայկական յաղ– թանակով: Հակառակ օդին խոնաւութեան եւ անձ– րեւի կասկածին: մարզասէր կոկիկ հասարակու – թիւն մը փութացած էր՝ ծափահարելու մեր հա – յորդիները :

Ժամը 13.30ին մեր պահեստին դաշտ եկաւ կայտառ ու ինքնավստահ , ամբողջ 90 վայրկեան գերազանց ուժի մը դիմադրեց յանդգնութեամբ: Խաղին վերջաւորութեան դժբախտ փենալթիի մը պատճառաւ պարտուեցաւ 1—0:

Ժամը 15ին մեր առաջինը եկաւ դաշտ աշ – խոյժ ու վճռական: Եղանակի երկու ախոյեաննե– րը Հ. Մ. Մ. — Rambouillet, կոչուած են «Աչնան ախոյեաններ» Paris Foot. Ballի կողմէ: Հ. Մ. Մ.ի մարզիկները դատաւորի առաջին սուլիչին պա – տասխանեցինուան յարձակողականով մըեւ հազիւ տասը վայրկեան անցած նշանակեցին առաջին նշանակէտը :

Հակառակորդը կրկնապատկեց իր ճիգերը հաւասարելու, բայց բոլոր փորձերը փշրուեցան մեր տղոց պողպատեայ պատնէշին առջեւ , Հ. Մ. Մ.ի մարզիկները սեղմեցին հակառակորդը իր բերդին առջեւ: Ռամպուլէն սեղմուած քանի մը մեթր լայնութեան վրայ հազիւ կրնար պաշտպա– նել: Վտանգի ենթարկուած բերդը, առանց դա – դարի չարունակ ենթարկուած էր հայորդիներու զօրաւոր հարուածներուն: Ա. կիսախաղը վերջա– ցաւ ի նպաստ Հ. Մ. Մ.ի 0—1:

Բ. կիսախաղը եղաւ աւելի վճռական: Մեր տղաքը գտած էին հակառակորդի տկար կողմը, աջ թեւին վրայ կեդրոնացնելով իրենց ճնշումը: Ահա երկրորդ, երրորդ եւ չորրորդ նշանակէտերը իրա– րու կը յաջորդեն: Հակառակորդը վհատած էր, ա– ռաջին անվայել պարտութիւնը կը կրէր, Հ. Մ. Մ. յաղթական 4—1 դաշտը կը ձգէր հպարտ ու Հայու անկեղծ ուրախութեամբ: Նշանակելի էին մասնաւորաբար Զ. Առքելեանը (խմբապետ), Ժ. Լօշեան, Հ. Համբարձումեան եւ Պարոյր, որոնք նշանակեցին մէկ մէկ նշանակէտ: Մեր տղաքը ի– րենց լաւագոյն մրցումը կատարեցին եղանակի սկիզբէն ի վեր:

Կը թուի թէ վերջապէս հասկցած են մարզա– կան պահանջները , հանդստանալ, պարապ յոդ –

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (54)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄ ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՄԷՋ

Գահիրէի եւ Թէհրանի խորհրդաժողովները հազիւ թէ վերջացեր էին երբ Կիկերոն նոր ժամա– դրութիւն մը ուզեց ինձմէ. բայց այդ իրիկուան համար հրաւէրի մը ընդառաջ գացեր էի եւ կա– րելի չէր այլեւս հրաժարիլ: Խնդրեցի որ ժամ մը առաջ գայ եւ ընդունեց :

Ժամը իննին որոշեալ վայրն էի: Անաղմուկ ցատկեց ինքնաշարժին մէջ, որ մեղմօրէն կը յա– ռաջանար :

Դրամատոմսերու խոշոր ծրար մը յանձնեցի իրեն: Առանց համրելու գրպանը լեցուց: Ցետոյ երկարեց ինծի երկու «ֆիլմ»եր: Ըստ իրեն այդ – քան թանկարժէք ոչինչ գտած էր տակաւին իր դեսպանին արկղին մէջ: Խոստացաւ վերադառնալ յաջորդ օրերու ընթացքին, ցատկեց ինքնաշարժէն եւ անհետացաւ մութ փողոցի մը անկիւնը այնքան անշշուկ, ինչպէս եկած էր: Ուշ մնացած էի ար– դէն եւ որոշեցի «ֆիլմ»երը վրաս պահել, փոխա – նակ դեսպանատուն հանդիպելու :

Բնաւ չզուարճացայ այդ գիշերը: Ցանցանքը ապահովաբար երկու «ֆիլմ»երուն էր, որ տարա– տիս գրպանին մէջն էին: Այն տպաւորութիւնը ու– նէի թէ կ'այրէին անոնք զիս: Կարծես թէ կը վախ– նային որ՞ կը տարուիմ խօսակցութիւններէն կամ պաքսատայի սեղանէն ու կարգի կը հրաւիրէին զիս: Մէկէ աւելի անգամներ շօշափած եմ գըր – պաններս, ճշդելու համար թէ այնտեղ են եւ խոյս չեն տուած համբաւաւոր «ֆիլմ»երս :

Կէս գիշերը անց էր, երբ հրաժեշտ առի : Կինս տարի տուն եւ ինքնաշարժով վերադարձայ դեսպանատուն: Կ'ուզէի արկղին մէջ պահել «ֆիլ– մ»երը եւ յաջորդ օրը տեսնել թէ ինչ են, բայց անգամ մը որ ձեռքիս մէջ առի զանոնք, այդ գի– շերն իսկ պարտիքն իմանալու ցանկութիւնը ու – ժով կչռեց: Եւ «սմօքինկ»ով գացի աշխատիլ մութ սենեակին մէջ: Արշալոյսին վերջացուցի ա– մէն բան: Գահիրէի եւ Թէհրանի բանակցութիւն– ները ունէի աչքիս առջեւ,իրենց բոլոր մանրամաս– նութիւններով :

Առտուան առաջին իսկ ժամերուն, դեսպանին եւ Պերլինի համար պատրաստեցի տեղեկագրեր : Ցստակօրէն կ'երեւէին յարաբերութիւնները՝ Մոսկուայի խորհրդաժողովին — որուն մասնակ – ցեր էին Իտըն եւ Գ. Հըլ — Գահիրէի բանակցու – թիւններուն, Րուզվէլթի, Չըրչիլի եւ Չանկ Քայ Շէքի ներկայութեամբ, ինչպէս նաեւ Թէհրանի խորհրդաժողովին միջեւ: Հաղորդեցի Պերլինի թէ անդրդուելի ու անսեղիտալի կամքով մը որոշ – ուած էր կործանել Գերմանիան: Կարելի չէր կաս– կածիլ այդ մասին այս լուսանկարները տեսնելէ վերջ: Մոսկուայի թէ Թէհրանի մէջ, ոչ մէկ քա– ղաքական կարեւոր հարց անտեսուած էր: Հազիւ թէ Մոսկուայի մէջ վերջացուցած էին Սթալին, Չըրչիլ եւ Րուզվէլթ հանդիպումի մը պատրաս – տութիւնները եւ ահա առաջին քայլն է դրուեր ար– դէն Թէհրանի մէջ, կառուցանելու համար նոր աշ– խարհ մը, որ իբրեւ փորձաքար պիտի ունենար Գերմանիոյ ոչնչացումը եւ անոր պատերազմական ոճրագործներուն դատապարտութիւնը :

Չգիտցայ երբեք, թէ ինչ ձեւով հակազդեցին տեղեկագրիս, Պերլինի մարդիկը, որոնց ճակա – տագիրը ճշդուած էր Թէհրանի մէջ :

Ես տակնուվրայ եղած էի զայն խմբագրած պահուս: Այս յուզումիս պատճառը Գերմանիոյ մութ ապագան չէր միայն, համաձայն անգլիա – կան փաստաթուղթերուն, ես պատնէշին միւս կողմն էի եւ սախպուած չէի հաւատալու կուրօրէն: Եւ սակայն որոշապէս կը զգայի թէ Գերմանացի մը առաջին անգամ ըլլալով գրի կ'առնէր վախճա– նը որ կը սպասէր Գերմանիոյ, եւ այդ Գերմանա– ցին՝ ես էի :

Անսովոր երկարութեամբ հեռագիրներ կար – դալով անցուցի յիշատակելի այդ օրը: Իրիկունը, Կիկերոն վերադարձաւ: Միայն քանի մը լուսա – նկարներով նոր «Ֆիլմ» մը բերած էր: Նոյն գի – շերն իսկ հեռագրեցի Պերլին թէ Նախագահ Իս – մէթ Ինէօնիւ մեկնած էր իր երկրէն Նախագահ Րուզվէլթի եւ վարչապետ Չըրչիլի հետ տեսակ – ցելու համար Գահիրէի մէջ :

Պերլին չէր գիտեր տակաւին թէ նոյնիսկ արտաքին Նախարար Սարաճօղլու ալ մեկնած էր նոյնպէս Թուրքիայէն :

Կիկերոն արտակարգօրէն յանդուգն դարձած էր: Երկու երեք օրը անգամ մը, կը բերէր նոր լու– սանկարներ, որոնց բնագիրը կը գողնար իր տիրոջ արկղէն :

(Շար.)

նութեան չենթարկուիլ, պատուաւոր դուրս գա – լու համար ախոյենական այս մրցումներուն մէջ:

Պէտք է ըսել որ մեր առաջինը իր ամբողջու– թեամբ անթերի եւ նուրբ խաղարկութիւն մը ու – նեցաւ, մեծ գոհունակութիւն պատճառելով հան– դիսականներուն, իր կարգապահութեամբ եւ մար– զական բծախնդրութեամբ :

Մաղթենք որ յառաջիկայ մրցումներով ապա– հովեն իրենց դասակարգի առաջնութիւնը որ ի – րենց ճիգերէն կախում ունի:

Այսօր իրենց դասակարգին առաջինն են եւ պէտք է մնան միշտ յաղթական: Ց. ԴԻՏՈՂ

խճճել մեր ուսումնասիրած հարցերը եւ պառակ– տել մեզ: Այդ առաջարկները չեն կրնար քննու – թեան հիմ ծառայել »:

ԺԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ տուած իրենց նոր պատասխան– ծանուցագրով, արեւմտեան երեք մեծերը յստակ բացատրութիւն կ'ուզեն խորհրդային կառավա – րութենէն, գիտնալու համար թէ տրամադի՞ր է գերմանական հարցէն զատ ուրիշ կարեւոր հար – ցեր եւս քննել Զօրսերու ժողովին մէջ: Կ'առա – ջարկեն նաեւ փոխանորդներու նախապատրաստա– կան ժողովը գումարել Փարիզի մէջ :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՆՊԱՍՏԸ 15 առ հարիւր պիտի աւելնայ, կառավարութեան որոշումով: Օրինա – գիծը յղուած է Ազգ. ժողովին :

ՄԱՀՈՒԱՆ դատապարտուեցան Մարսէյլի մէջ, Վիշիի Կեսթափոյի անդամներէն եօթը հոգի, երկու ամբաստանեալներ ալ ցկեանս թիապար – տութեան :

ՄԱԿի 1951ի ընդհ. ժողովը Սեպտեմբերին պի– տի գումարուի դարձեալ Նիւ Եորքի մէջ: Նիւթա – կան նկատումներով, ժողովին Փարիզ կամ Եւրո– պայի այլ մէկ քաղաքին մէջ գումարման գաղա – փարը լքուած է :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ազգայնական չափաւոր վարիչ – ներէն Պ. Հապիպ Պուրկիպա յայտարարեց, որ «ե– թէ Ֆրանսա չպահէ իր խոստումները մեզի անկա– խութիւն եւ ազատութիւն տալու մասին, հետե – ւանքները գէշ պիտի ըլլան: Թունուզցիները պէտք է պատրաստ ըլլան ամէն պատահականութեան հանդէպ, որովհետեւ եթէ խաղաղ հիմերու վրայ չտիրանանք մեր անկախութեան, պէտք է տիրա – նանք արիւնով ու պատերազմով »:

ԶԻՒՆԱՀԱԼՔԻ հետեւանքով Աւստրիոյ, Զուի– ցերիոյ եւ Իտալիոյ մէջ մեռածներու թիւը բարձ – րացած է 329ի: Դեռ ուրիշ դիակներ ալ կը փըն – տռուին :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒ կառավարութիւնը ծանրակշիռ դէպքեր կը նախատեսէ յառաջիկայ գարնան հա – մար: Իր մտահոգութիւնները այս առթիւ յայտ – նած է բրիտանական ու դաշնակից միւս կառավա– րութեանց, փափաքելով գիտնալ, թէ ինչ պիտի ըլլայ անոնց դիրքը, եթէ կոմինֆորմին կուսակից երկիրները յարձակում գործեն Եուկոսլաւիոյ վրայ :

Այրի Տիկին Վալանթին Հանչեր, Այրի Տիկին Արմենուհի Ազարեան (զոքանչը), Պ. Պերճ Հանչեր (եղբայրը, Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Արամ Հան– չեր եւ զաւակը (հօրեղբայրը), Տէր եւ Տիկին Անտուէ Տէգ (մօրաքոյրը), Այրի Տիկին Ալթունեան եւ զաւակները (հօրաքոյր), Տէր եւ Տիկին Վահէ Ալթունեան, Տէր եւ Տիկին Վաղինակ Ալթունեան, Տէր եւ Տիկին Պարգեւ Զըղըրկանեան (քենեկալը), ինչպէս եւ Ալթունեան (Մարսէյլ), Պէօրէքճեան (Պոլիս), Ոսկերիչեան, Տէրմէնճեան, Կիւլէսէր – եան, ընտանիքները, խորին ցաւով կը ծանուցա – նեն դառնաղէտ մահը

ԱՐՄԱՆ ՀԱՆՉԵՐԻ

որ տեղի ունեցաւ յետ կարճատեւ հիւանդութեան, 25 տարեկան հասակին մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Փա– րիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon, վաղը, չարաթ, ժամը ճիշդ 4ին:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդ – րուի իբր այն նկատել ներկայս:

... Նոր Ներկայացում

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէնթ Անթուա– նի Ընկեր Կարօ Ենթակոմիտէի, ձրիաբար մաս– նակցութեամբ Պուլ. Օտտոյի Թատերախումբին :

Կը ներկայացուի ԱՐԱԲՕՆ

Այս չարաթ երեկոյ ժամը 8ին, Պառ Վիատիւք Պ. Մարտիկեանի սրահին մէջ:

★

ՆՈՐԷՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ կիրակի կէսօրէ վերջ Bar Internationalի սրահը, 230 Chemin de la Madrague: Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղին: Մուտք 100 ֆր.:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, Le Cadet սրճա– րանի վերնայարկը (métro Cadet):

Կը խօսի՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Նիւթը.— Ազգային գաղափարը արեւմտահայ մամուլին մէջ **(1812 — 1865):**

«Հայ Բանաստեղծութեան Օրը» Սորպոնի մէջ

Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին

Կը խօսի Ֆրանսացի երիտասարդ բանաստեղծ

Mr. LUC – ANDRÉ MARCEL

Հայ բանաստեղծութեան եւ Նարեկացիի մասին

Կ'երգէ ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Դաշնակ՝ ՕՐ. ՋԱՌԱՓԵԱՆ

Mr Yves Tessier կ'երգէ հայկական երգեր

Մուտքը ազատ է

ԱՂՕԹՔ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՀԱՄԱՐ

Այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 6ին Նիս Ս. Աստուա– ծածին մատրան մէջ, Հսկում, Եկեղեցի Արարո – ղութիւն եւ մաղթանք Կիլիկիոյ ԳԱՐԵԳԻՆ կա– թողիկոսի ապաքինման համար:

ԽՆՋՈՅՔ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Լա Սիոթայի «Նաժակ» խումբին եւ Ն. Ս. «Հրայր» խումբին կողմէ :

Պատուոյ նախագահութեամբ քաղաքապե – տին, Mr. CRAILLEի եւ մասնակցութեամբ Մար – սէյլի Շրջ. կոմիտէին:

Ներկայ կ'ըլլան խորհրդարանի անդամ ընկեր SANTINI եւ գաղութիս ընկերվարական կուսակ – ցութեան ներկայացուցիչը:

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, ընկերվա– րականներու սրահը (Cercle Jean Jaurès):

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ

1907 — 1947

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Մուրատ Ռա– փայէլեան Նախկին Աշակերտներու Միութեան :

ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՀԱՅԱՑԷՍ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ պիտի մատուցուի Վեհնաւիկ Մխի – թարեան հայրերու կողմէ, Մարսէյլի St. Vincent de Paul (Les Réformés) եկեղեցիին մէջ, այս կիրակի 28 Յունուար, ժամը 9.30ին:

Նոյն առթիւ յարգանքի յիշատակութիւն՝ Մարսէյլի ռատիօկայանէն (218 mètres) ուրբաթ ժամը 12ին եւ 19.10ին, Provence – Magazineի ըն– թացքին.

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ 1500ԱՄԵԱԿԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հարաւ. Ֆրանսայի Ազգային Կեդր. վարչու– թեան նախաձեռնութեամբ պիտի տօնուի, Վար – դանանց ճակատամարտի 1500ամեակի տարեդար– ձը, կիրակի, 4 Փետրուար: Առաւօտ հոգեհանգստ– եան պաշտօն Մարսիլիոյ բոլոր եկեղեցիներուն մէջ : Կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, շքեղ տօնակատարու – թիւն Փրատոյի Մայր եկեղեցիին մէջ, մասնակ – ցութեամբ յարանուանութեանց հոգեւոր պետե – րուն եւ «Արմենիա» երգչախումբին:

Կը խօսին՝ ՓՐՕՖ. Յ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ, Պ. Ե. ԱՐ– ՄԷՆ, Պ. Տ. ԹԱԴԵՈՍԵԱՆ, Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ 1500ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՄԷՋ

Փետրուար 18ին, ժամը ճիշդ 15.30ին, Մ. Պէ– շիկթաշլեան – Գ. Ալէմշահ թատերասրահին մէջ :

Ա. Մաս.— ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԴԻՒՑԱԶՈՒՆՔ, Ող– բերգութիւն 4 արար : Հեղ. Հ. Սահակ Վ. Տէր Մովսէսեան (Ե. դարու տարազներով):

Բ. Մաս.— LES BONS GARÇONS Saynète en 1 acte de V. BERTHOU:

Գ. Մաս.— ԵՐԿՈՒ ԾԱՑՐԱՑԵՂՆԵՐԸ, զա – ւեշտ 1 արար:

ԾԱՆՕԹ.— Աւարայրի Դիւցազունքի ներկա – յացումը տեղի պիտի ունենար ճիշդ Վարդանանց յիշատակին առթիւ, սակայն յետաձգուեցաւ քա – ղաքիս մէջ տիրող համաճարակին հետեւանքով:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Կապոյտ Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտ– նէ Կիւլեան ընտանիքին, իրենց ամուսնոյն, զաւա– կին եւ եղբօր ՍԵԳՈՒՀ ԿԻՒԼԵԱՆի մահուան առ – թիւ :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

1950ը վերջացաւ, բայց տակաւին առկախ հաշիւներ կան :

Կը խնդրենք փակել անյապաղ: Յունուարի վերջ ստիպուած ենք դադրեցնել թերթերը : ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԾԱՆՕԹԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Շահրիկեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 20.30ին Պ. Փաշաեանի սրճարանը : Կը դասախօսէ ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ: Նիւթ՝ «Մ. վարանդեան, կեանքն ու գործը»: Կը հրաւիրուին բոլոր համակիրները, Նոր Սերունդի անդամները եւ ընկերները:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Գանեէօ Քաշանի մասնաճիւ– ղին ժողովը այս չաբաթ ժամը 3ին, ընկեր Մ. Ալթունեանի բնակարանը :

Հ. Յ. Դ. ՍԵՒԱԿ խումբի ժողովը այս չաբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 6ին, սովորական հաւաքա – տեղին :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Գօմոնի մասնաճիւղի ժողովը այս երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, դպրոց սրա– հին մէջ: Ժողովէն վերջ ընկերական հաւաքոյթ, զանազան անակնկալներով: Անհրաժեշտ է բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը միջմաս– նաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ ստիպողաբար Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերը, այս երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 5ին, Տիկին Զիթունիի բնակարանը, (13 rue Caumartin, métro Opéra կամ Havre Caumartin): Կարեւոր օրակարգ :

Նոյն օրը եւ նոյն տեղը, ժամը ճիշդ 3ին ժո– ղովի կը հրաւիրուի Փարիզի մասնաճիւղի պարա– հանդէսի յանձնախումբը :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղի ընդհ. ժո– ղովը այս երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ժանթիյիի դպրոցի սրահը: Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԻ Հայր. Միութեան Մարսէյ– լի վարչութիւնը խիստ կարեւոր Բ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամ եւ ոչ անդամ իր հայրենա– կիցները: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Cours Josephe Thierry, 6 (Chapitre) Bar Palace:

ՄԵՔԵՆԱԳԷՏ ՄԸ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Քաղապլանքայի համար (Մարոք) կ'ուզուի մեքենագէտ վարպետ մը (Contre – Maître), որ կա– տարելապէս գիտնայ թրիքոթաժի եւ թիսաժի մե– քենաներու գործածութիւնը: Հայ ըլլալը պայման է, նոյնիսկ ընտանիքով: Շատ լաւ վճարում :

Եթէ ուզէ կրնայ դրամագլուխ ալ դնել եւ գործի ընկեր ըլլալ :

Տեղեկացնել պայմանները եւ ընտանեկան վի – ճակը, 212 Bd. de Lorraine, ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆի :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.2?8
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գինն 7 Ֆր. - C. C. P. Paris 1678-63
Samedi 27 Janvier 1951 Շաբաթ 27 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6367 — Նոր շրջան թիւ 1778

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ՑԱՆՑԵՐ ԿԱԶՄԵԼ

Ինչո՞ւ կը թելադրենք վերաքննել Հայր. Միութեանց գործունէութեան եղանակները :

Պարզապէս անոր համար որ, շատ բան փոխուած է 25 — 30 տարիէ ի վեր, տարագիր բազմութեանց կեանքին մէջ:

Փոխուած են ոչ միայն միջավայրն ու ընկերային պայմանները, այլեւ ըմբռնումները :

Ինչպէս հանրային գործունէութեան միւս ասպարէզներուն մէջ, այստեղ ալ կարելի չէ օրուան պահանջները գոհացնել հնոտի կամ կարկտան միջոցներով :

Նոր ոգի եւ նոր մեթոտ, նոր օրերու հետ: Աւելի հեռուն տեսնելով: Լայն բանալով թեւերը:

Եթէ մեր երկրին մէջ ըլլայինք, Հայր. Միութիւնները ոչ միայն աւելորդ էին, այլեւ կրնային չարիք դառնալ :

Օտարութեան մէջ անոնց գոյութիւնը կ'արդարանայ իբրեւ զօրաւոր ազդակ մը ինքնապաշտպանութեան :

Անոր համար ալ, որքան արթուն, աշխոյժ եւ ուժեղ ըլլան, այնքան փրկարար դեր կրնան կատարել :

Հարկ է թօթափել ծննդավայրի, տեղական հայրենասիրութեան ունակութիւնները, համախմբուելով Նահանգային Միութեանց մէջ, ինչպէս կը յիշեցնենք տարիներէ ի վեր :

Այս կեդրոնացումն ալ տարրական պայման է, արդիւնաւոր գործունէութեան համար :

Այդ համախմբումով կը պայծառանայ, կը զօրանայ, նաեւ, ազգի եւ հայրենիքի գաղափարը, որ շատերուն համար մշուշ է տակաւին !

Այսպէս ամփոփուելով եւ ցուցակագրելով նոյն շրջանին ցիրուցան բեկորները, Հայր. Միութիւնները դիւրացուցած կ'ըլլան մարդահամարի մը կազմութիւնն ալ :

Գիտնանք, վերջապէս, թէ ի՛նչ ունինք հայրենիքէն դուրս, իբրեւ իրական համրանք :

Այս վերակազմութիւնը չի կրնար խանգարել որ եւ է Հայր. Միութեան ծրագիր-կանոնագիրը :

Իւրաքանչիւրը իբրեւ պարզ ուղեցոյց ընդունելով այդ ծրագիրը կամ ուրիշ մը, ամէն բանէ առաջ պիտի մտածէ թէ ի՛նչպէս կրնայ ընդլայնել, աշխուժացնել իր գործունէութիւնը :

Միամտութիւն է կարծել թէ ազգի եւ հայրենիքի գաղափարները վառ կը մնան, ողորմութիւն բաշխելով կարօտ հայրենակիցներու կամ խնջոյքներ սարքելով :

Ներկայ պարագաներուն մէջ, իրենց համար ալ — մանաւանդ իրենց համար — հիմնական մտահոգութիւն մը կը կազմէ սերունդի փրկութեան խնդիրը :

Այս գերագոյն հոգին առջեւ պէտք է հալին բոլոր նախասիրութիւնները կամ նախապաշարումները :

Ոչ թէ «իմ գաւառիս, գիւղիս, թաղիս տղաքը», այլ մեր տղաքը: Ո՛ւր որ ալ ծնած ըլլան իրենց հայրն ու մայրը կամ իրենք իսկ:

Մէկ խօսքով, միշտ աչքի առջեւ ունենալ ամբողջ Նահանգ մը, իր «փրկուելիքներով»: Յետոյ ձեռք ձեռքի տալ ուրիշ Նահանգներու հետ, նոյն մտահոգութեամբ,— փրկութեան ցանցեր կազմելով :

Կը կարծենք թէ նիւթական միջոցներն ալ աւելի դիւրաւ կը ճարուին, երբ նոր սերունդին փրկութեան աշխատանքը կազմակերպուի ա՛յս ուղղութեամբ :

Բոլոր Միութիւններն ալ — ինչպէս եւ Բարեգործականը — պարտաւոր են իրար լրացնել այս ճակատին վրայ եւ ոչ թէ խաչաձեւել, անտեսել կամ վարկաբեկել:

Ներելի չէ որ ունեւոր Հայրենակցական մը սահմանափակուի միայն իր ծննդավայրին աշակերտներով, եթէ իր դրացին անճար է: (Կրնայինք բազմաթիւ օրինակներ յիշել Սուրիա - Լիբանանէն):

Երբեմնի Միացեալն ու Ազգանուէրը եթէ այսօր չկան, գոնէ իրենց աւանդութիւններով կրնան շատ մը բաներ սորվեցնել Հայր. Միութեանց :

Հայր. Միութիւններ չկային, երբ այդ երկու ընկերութիւնները լոյս կը ցանէին աչքէ հեռու, սրտէ հեռու :

Ահա նոր անդաստան ամէնուդ աչքին առջեւ: Պարտականութիւն մը որուն հանդէպ անճրկիլ՝ կը նշանակէ դասալքութիւն : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԳՈՒՐԳԷՆ ԱԼԷՄՇԱՀ

Երրորդ տարի մըն ալ փակեցինք իր անողոք ճակատագրովը կնքուած դամբարանին առջեւ :

Հոգեհանգիստ մը Մարսէյլի մեծ եկեղեցիներէն մէկուն մէջ, անշուշտ կը թարմացնէ իր կորուստին ցաւը: Բայց մեր անզօր վրդովումը բաւական պիտի չըլլար իր արժէքը յաւերժացնելու, եթէ մեր ամէն մէկ հաւաքոյթին ներկայ չըլլար ան՝ իր թարմագեղ երգերով:

Ճիշդ է որ կանուխ բաժնուեցաւ ինք, մեր աշխարհէն, այն կեանքէն որ համադրութիւնը ըլլալով լաւին ու վատին, տառապանքին ու երջանկութեան, փառքին ու զրկանքին, Գուրգէնին պիտի սահմանէր, վստահ ենք, լաւագոյն բաժինը :

Ան պիտի կրնար ունենալ այդ բոլորը իր երաժշտագէտի տաղանդով, արուեստագէտի ճաշակով, իր ընկերական բնաւորութեամբ եւ հաճելի հաղորդականութեամբ, մարդկային զգացումներով: Լաւը վատէն աւելի, յարաբերական երջանկութիւնը՝ տառապանքէն աւելի, փառքը՝ զրկանքէն աւելի եւ ապրելու անսահման գոհունակութիւնը այն մարդկային ընկերութեան մէջ, զոր կը սիրէր ինք :

Գուրգէն Ալէմշահը կ'ողբանք ոչ միայն անոր համար որ կորսնցուցինք երիտասարդ տարիքին, ոչ միայն որովհետեւ կը սպասէինք նոր վկայութիւններ իր երաժշտ. տաղանդէն, այլ եւ որովհետեւ արդէն իսկ արժէք էր ան՝ մեր հայկական «ժողովրդական երգին» համար. արժէք մը որուն զովքը կը հիւսեն Նազերով եւ Իմ Երգով մեր բոլոր երգիչները, ամէն օր :

Վաղը, Մարսէյլի մէջ կատարուելիք հոգեհանգիստը ծխացող պտղունց մը խունկ է անուշաբոյր, բոլորին սրտէն բարձրացող, որ պիտի տարածուի Միջերկրականի ափերէն մինչեւ Ս. Ղազար, Ալիշաններու, Բագրատունիներու դամբարաններէն մինչեւ իր թարմ հողակոյտը :

ՍՕՍԻ

Բողոքի ցոյցին հետեւանքները

Ոստիկանական վերատեսչութեան տեղեկագրին համաձայն, չորեքշաբթի օրուան համար սարքուած բողոքի ցոյցին առթիւ ձերբակալուած կը մնան 54 հոգի, որոնց 48ը օտարականներ են : Կալանաւորներու ընդհ. թիւն էր 3267, որոնք արձակուեցան, բացի վերոյիշեալ 54 ամբաստանեալներէն: Ասոնք պիտի դատուին զէնք պահած, ոստիկանները նախատած կամ անարգած ըլլալով :

Այս առթիւ տեղական թերթերը անգամ մը եւս պարզելով ցոյցին ձախողումը, դիտել կուտան թէ ոչ մէկ համայնավար առաջնորդ երեւցած էր հրապարակին վրայ: Ցոյցին նպատակն էր, կ'ըսեն, ապացուցանել թէ Ֆրանսայի ժողովուրդին մեծամասնութիւնը համայնավարներուն հետ է, որպէսզի զօր. Այզընհաուըր անոր համեմատ խմբագրէ իր տեղեկագիրը:

× Ցոյցին առթիւ քանի մը լրաբերներ ալ ոստիկանական կառքերը նետուեր եւ խոշտանգուեր են, համաձայն հրատարակուած տեղեկութեանց : Այս առթիւ բողոքագիրներ ուղղուեցան:

× Ներքին նախարարութիւնը լուծեց Համաշխարհային Արհեստակցական Դաշնակցութեան (F. S. M.), երիտասարդական համաշխարհային դաշնակցութեան, կիներու միջազգային Դաշնակցութեան Ֆրանսայի մասնաճիւղերը, որոնց կեդրոնները կը գտնուին Փարիզի մէջ: Լուծման հրամանագիրը հրատարակուեցաւ պաշտօնաթերթի Յունուար 26ի թիւին մէջ :

× Ազգ. ժողովն ալ վճռական միջոցներ ձեռք առած է, սահմանափակելու համար համայնավարներու ազդեցութիւնը: Այսպէս, պաշտօնէ դադրեցուց խորհրդարանական յանձնաժողովներու երեք համայնավար տեղեկաբերներ: Յետոյ, չվերընտրեց արտաքին գործերու յանձնաժողովին անդամներէն Լուի Մառէնը, որ 80 տարեկան է : Դիտել կը տրուի թէ Պ. Մառէն թունդ ազգայնական ըլլալով հանդերձ, համայնավարներուն հետ կը քուէարկէ, ամէն անգամ որ կառավարութիւնը գիջումներ կատարէ արտաքին քաղաքականութեան մասին: Հայասէր երեսփոխանը արտաքին գործերու յանձնաժողովին անդամ է 45 տարիէ ի վեր :

× Ուրբաթ օր 12րդ պատժական ատեանին առջեւ հանուեցան 25 ամբաստանեալներ որոնք թռուցիկներ ցրուած էին :

Նոր ջանքեր ելք մը գտնելու համար

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ, ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐԸ ԿԸ ՅՈՒՍԱՆ ՅԱՋՈՂԻԼ

ՄԱԿի քաղաքական յանձնաժողովին առջեւ խօսք առաւ հնդիկ պատուիրակը, Սըր Պէնէկըլ Ռաու եւ պաշտպանեց արաբ եւ ասիական 12 երկիրներու միացեալ առաջարկը, եօթը պետութեանց մասնակցութեամբ ժողովի մը գումարման մասին: Այս առթիւ ըսաւ .

— « Ճիշդ է որ, ոմանց մօտ կը տիրէ դեռ կասկածամտութիւնը, բայց այդ կասկածները կարելի է փարատել ոչ թէ թղթակցութեանց միջոցով կատարուած խօսակցութիւններով, այլ ժողովներով, որոնց պէտք է մասնակցի նաեւ ժողովրդական Չինաստանի կառավարութիւնը: ՄԱԿը պէտք է օգտուի՝ Քորէայի մէջ ներկայիս տիրող հանդարտութենէն, ուղղակի բանակցութեանց ձեռնարկելու համար: Այս հանդարտութիւնը ապահովաբար անիմաստ չէ»:

Այնուհետեւ հնդիկ պատուիրակը պահանջեց յանձնախումբէն նախապատուութիւն տալ 12 պետութեանց առաջարկին եւ քննել զայն ամերիկեան առաջարկէն առաջ, որ կը պահանջէ նախայարձակ հռչակել Փեքինի կառավարութիւնը: Առաջարկը չի խօսիր «զինադադարի» մը մասին, բայց հնդիկ պատուիրակը հաւաստեց, թէ զինադադարի խնդիրը, գումարուելիք եօթներու ժողովի օրակարգին առաջին հարցը պիտի ըլլայ, քանի որ չինացի համայնավարները այդ մասին վճռական հաւաստիքներ տուած են :

Յանձնախումբին առջեւ խօսեցաւ նաեւ բրիտանական պատուիրակը, Սըր Կլատվին Ճէպ, որ ըսաւ թէ ընդհանուր գիծերու մէջ համաձայն է Մ. Նահանգներու հետ դատապարտելու համար համայնավար Չինաստանը իբրեւ նախայարձակ Քորէայի մէջ, բայց ծանրակշիռ տարակոյսներ ունի պատժամիջոցներու կիրարկման մասին: Հարց տուաւ միւս բոլոր պատուիրակութեանց, թէ համոզուա՞ծ են որ բանակցութեանց բոլոր կարելիութիւնները սպառած են: Ինք համոզուած է թէ իրականութիւնը այդպէս չէ, հետեւաբար պէտք է աւելի խոր քննութեան ենթարկել Չինաստանի պատասխանները, որքան ալ անոնք երկդիմի եղած ըլլան: Այս պատճառով Մեծն Բրիտանիա պիտի ընդունի այն բոլոր առաջարկները, որոնք կը ձգտին լայնօրէն լուսաբանել կացութիւնը :

Մէկ խօսքով, բրիտանական պատուիրակն ալ կը պահանջէ նախապատուութիւն տալ 12 պետութեանց առաջարկի ուսումնասիրութեան: Տրուելիք որոշումները այնքան ծանրակշիռ են, որ կ'արժէ քննել զանոնք մեծ ուշադրութեամբ: «Ոստում մը ընելէ առաջ ՄԱԿը պէտք է առջեւը նայի: Կրնայ ըլլալ որ Փեքինի պատասխանը յուսախաբութիւն պատճառեց, բայց յետագային, հնդիկ կառավարութեան միջոցով տրուած լուսաբանութիւնները դուռ բացին նոր մեկնութեանց առջեւ :

Պ. Ճէպի կարծիքով, երեք յատկանշական կէտեր կան չինական նոր առաջարկներուն մէջ. — 1) Փեքին չի մերժեր զինադադարի մը գաղափարը իբրեւ առաջին միջոց. 2) Չինական ուժերն ալ Քորէայէն պիտի քաշուին միւս օտար ուժերու հետ միաժամանակ. 3) Քորէայի ապագան պիտի որոշուի ոչ թէ Քորէացիներու կողմէ, այլ միջազգային բանակցութիւններով :

Գալով ՄԱԿի մէջ չինական ներկայացուցչութեան հարցին, ատիկա պէտք է քննուի ոչ թէ տեսական նկատումներու կամ արժանապատուութեան, այլ իրողութեանց հիման վրայ: «Մենք պէտք է քննենք, թէ արդեօք Փեքինի հետ հաշտեցողութեան մը գալու կարելիութիւնը կա՞յ: Եթէ գործենք նորէն ասկէ առաջ գործուած սխալը, հետեւանքները ՄԱԿի համար աղէտալի պիտի ըլլան »:

Եզրակացնելով, Պ. Ճէպ պահանջեց աթոռ մը տալ անմիջապէս Փեքինի կառավարութեան ՄԱԿի մէջ եւ յայտարարեց.

ա) Պէտք է ամուր կենալ Քորէայի մէջ, բ) չընդունիլ ոչ մէկ կարգադրութիւն, որ պիտի վնասէր ՄԱԿի սկզբունքներուն եւ գ) ամէն բանէ առաջ քննել խաղաղ կարգադրութեան մը կարելիութիւնը: Չինաստանին աթոռ մը տալը պէտք չէ ընդունիլ իբրեւ ողոքումի կամ տկարութեան նշան մը »:

Խորհրդային պատուիրակն ալ պահանջեց ընդունիլ 12 պետութեանց առաջարկը :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՌԱԶՄԱՃԱԿԱՏԻՆ ՎՐԱՅ

Յարաբերական անդորրութիւն մը կը տիրէ քորէական ռազմաճակատին վրայ : Զրահապատ շրջուն պահակախումբ մը, որ 38րդ զուգահեռականէն դէպի հիւսիս 50 քիլմ.ի չափ յառաջացաւ Հոէնկսոնկի շրջանին մէջ, ոչ մէկ համայնավար ընդդիմութեան հանդիպեցաւ : Արձակազէններու զանազան խումբեր պաշարուած են ՄԱԿի ուժերուն կողմէ: Մարտանաւեր սաստկօրէն ռմբակո-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

ԱՆԿԱԽ, ԲԱՅՑ ԴԱՐՁԵԱԼ ԹՇՈՒԱՌ

(Թ. եւ վերջին մաս)

Հնդկաստանի պետական դէմքերը մեծ յոյսեր տուին ժողովուրդին, պարզելով փառաւոր ապագայ մը, շնորհիւ անկախութեան: Այդ մեծ ոգեւորութեան մէջ, անոնք ժամանակ չունեցան մտածելու ընկերային բարեկարգութեան կազմակերպութեան եւ կրթական աշխատանքներու անհրաժեշտութեան մասին: Զկրցան վերջ տալ անգրագիտութեան եւ սովին ու ժողովուրդին վստահութիւնն ու ոգեւորութիւնը աստիճանաբար նուազեցան:

Եւ այսօր ժողովուրդը դժգոհ է իր վարիչներէն որ չյարգեցին իրենց խոստումները, վարիչներ՝ որոնք դեռ երէկ պայքարեցան իրենց անկախութեան համար:

Զմոռնանք սակայն որ Հնդկաստան հազիւ երեք տարուան անկախութիւն մը ունի: Եւ արդի կառավարութիւնը ժառանգեց երկիր մը, որուն տնտեսութիւնը քայքայուած էր եւ ընկերային կացութիւնը վատթար:

Ամբողջ երեք տարի ան գերընական ճիգ գործ դրաւ.— տեղաւորեց միլիոնաւոր գաղթականներ: Փաքիստանի դէմ իր պայքարը եւ Քաշմիրի կռիւը կլանեցին իր պիւտճէին կէսը: Ու տակաւին անունդի խնդիրը եւ ուրիշ հոգեր:

Եւ սակայն կարմիր հոսանքը հետզհետէ կը մօտենայ Հնդկաստանի սահմաններուն...

Անգլիական տիրապետութեան ժամանակ, Հնդիկներու հետ կային եւ Իսլամներ, որոնք եւս չարունակական խլրտումներով եւ ժողովրդական ցոյցերով անկախութեան կը ձգտէին: Իրենց վարիչն էր Մուհամմէտ Ճիննահ, իսլամ փաստաբան մը, Պոմպէյի մէջ: Մոլեռանդ, յատակատես, բայց մանաւանդ անկաշառ:

Շնորհիւ այս մարդուն յամառ ճիգերուն եւ երկրին մէջ իր վայելած ժողովրդականութեան, Անգլիացիները ստիպուեցան՝ 1940ին Հնդկաստանէն վերջնապէս մեկնումին իբրեւ պայման, ընդունիլ իսլամական անկախ պետութեան մը ստեղծումը: Ամբողջական Հնդկաստանի հիւսիս արեւմտեան եւ հիւսիս արեւելեան մասերը (Պենկալի կէսը՝ արեւելեան կողմէն) բաժնուեցան եւ կազմուեցաւ արդի Փաքիստանը: Դէպք մը որ իրենց, իսլամներուն իսկ յայտարարութեան համաձայն «անիրագործելի երազ մըն էր»:

Ու այս յամառ ու հայրենամոլ մարդը՝ Ճիննահ, 1947ին կը բազմէր Քարաչիի ամէնէն ընդարձակ պալատներէն մէկուն մէջ, իբրեւ կառավարութեան պետը:

Փաքիստան տակաւին գրեթէ անծանօթ երկիր մըն է: Սակայն ունի 75 միլիոնի պատկառելի համրանք մը: Բազմամարդութեան տեսակէտով աշխարհի հինգերորդ պետութիւնն է եւ իսլամ երկիրներուն ամենամեծը: Թէեւ ճարտարարուեստը կը պակսի իրեն, հում նիւթերով հարուստ երկիրներէն մէկն է:

Տասներորդ դարէն սկսեալ տեղի ունեցած են իսլամական արշաւանքներ Հնդկաստանի վրայ: Ասպատակներէն մաս մը բնաջնջուած՝ մաս մըն ալ կլանուած են հնդկական կայսրութեան կողմէ, բայց իրենց ետեւը թողած են իսլամական ընդարձակ «կղզիներ», բաղկացած իսլամացած Հնդիկներէ: Ներկայ դարու կիսուն հնդկական թերակղզիին մէջ 300 միլիոն Հնդիկներուն հետ միասին կ'ապրէին 100 միլիոն Իսլամներ: Իրենց միջեւ եղած տարակարծութիւնները՝ արուեստականօրէն քաջալերուեցան կարգ մը իշխանութիւններու կողմէ, ստեղծելով լուրջ դժուարութիւններ: Եւ ճակատագրական վայրկեանին այս տարակարծութիւններն ու ատելութիւնը ստացան սուր հանգամանք, յանգելով անկախութեան:

Սակայն Փաքիստանի ստեղծումով հարցը ամբողջութեամբ չէր լուծուեր: Ճիշդ է որ իր բնակիչներուն 85 առ հարիւրը Իսլամներ են, բայց անդին կան տակաւին 35 միլիոն Իսլամներ, ցրուած Հնդկական հանրապետութեան սահմաններուն մէջ: Անոնք շատ հաւանաբար պիտի չփափաքէին հաստատուիլ իրենց նորաստեղծ «մայր հայրենիք»ին մէջ:

Տնտեսական պայմանները եւս անհամապատասխան են: Փաքիստանն է որ կ'արտադրէ աշխարհիս 80 առ հարիւրը հնդկ. կանեփին (jute) եւ մեծ քանակութեամբ բամպակ: Ան է դարձեալ գլխաւոր հայթայթողը կաշիի եւ հացահատիկներու, եւ այս վերջիններով է որ կը սնանին հնդկական հանրապետութեան ժողովուրդները:

Միւս կողմէ հնդկական կանեփի եւ բամպակի գործարաններուն մեծ մասը եւ կարեւոր մաս մը խաղախորդարաններուն՝ կը գտնուին Հնդկաստանի սահմաններուն մէջ:

Ստեղծուած է անբնական վիճակ մը երկու երկիրներուն միջեւ: Բնական հարստութեան տեսակէտով սերտօրէն ու հարկադրաբար մին կապուած է միւսին: Գոնէ իրենց տնտեսական յարաբերութիւնները բնականոն ըլլային, ընդհակառակն, երկուքն ալ կ'ատեն իրար, կրօնական թէ հողային պատճառներով:

Հնդիկ հայրենասէրները բացարձակապէս դէմ էին երկրին բաժանման: Ծայր տուաւ հակիսլամական կատաղի պայքար մը: Անոնք երբեք չներեցին իրենց պետական մարդոց, մինչեւ անգամ Կանտիին, որ հաւանած էին այդ բաժանման: Այդ հայրենամոլ Հնդիկներու կազմակերպութիւնն էր որ սպաննեց Կանտին:

Դրացի Իսլամները՝ Փաքիստանի մէջ, կատղեցան իրենց հանդէպ ցոյց տրուած այս անբարեացակամ վերաբերումէն ու պայքարին հետ մէկտեղ սկսաւ ջարդը: Սպաննուեցան միլիոնաւոր մարդիկ ու մանուկներ: Իբրեւ հետեւանք ծայր տուաւ արտագաղթի հոսանքը,— աւելի քան տասը միլիոն փախան սարսափահար մէկ սահմանէն միւսը:

Հակառակ այս բոլոր դժուարութիւններուն ու հակամարտութիւններուն, Փաքիստան աշխարհի ամենահարուստ երկիրներէն մէկն է: Իր պէտքերը գոհացնելէն զատ, կրնայ առատօրէն արտածել՝ ցորեն, բամպակ, կաշի եւ կանեփ: Ունի եւ տոլարի մեծ պաշար:

Տենդագին աշխատանք կը կատարեն արդիական եւ ճարտարարուեստական քաղաքի մը վերածելու համար մայրաքաղաքը՝ Քարաչին: Արտասահմանեան դրամատէր մեծ ընկերութիւններու ներկայացուցիչներ կը վխտան այնտեղ, ստանձնելու համար այսինչ կամ այնինչ շինութիւնը:

«Հնդկական Միութեան» երկրորդ անդամն էր Քաշմիրի Մահարաճան, որ պարագաներու ստիպման տակ եւ առանց հետեւելու իր ժողովուրդի կամքին, նախընտրեց ենթարկուիլ Հնդկաստանի Հանրապետութեան եւ միանալ անոր:

Բայց այս հնդիկ իշխանը չէր սիրուեր իր հպատակներուն կողմէ, որոնք մեծ մասով մահմետական են: Եւ աշնան գիշեր մը, այս Մահարաճան՝ Հարի Սինկ, փախաւ իր պալատէն եւ ապաստանեցաւ այլուր: Միասին տարաւ 48 զինուորական ինքնաշարժեր, լեցուն թանկարժէք գորգերով, գոհարեղէններով եւ ուրիշ արժէքաւոր առարկաներով: Բոլորն ալ գրաւած՝ պալատներէն ու տաճարներէն:

Իշխանին այս յանկարծական փախուստը հետեւանքն էր ժողովուրդին ցասումին: Անոնք ընդվզելով իր ընթացքին դէմ, քալեցին Քաշմիրի վրայ: Նոյն ատեն հնդկ. բանակն ալ կը գրաւէր երկրին ուրիշ մէկ մասը: Կատաղի կռիւներ մղուեցան փաքիստանեան եւ հնդիկ «եղբայր — թշնամի» բանակներուն միջեւ: Միաժամանակ իւրաքանչիւրը կը զօրացնէր իր գրաւած դիրքերը: Շատ ուշ, 1949ին միայն կարելի եղաւ զինադադար մը կնքել, համաձայնելով որ իւրաքանչիւր բանակ տէրն ըլլայ իր գրաւած հողերուն:

Ի վերջոյ խնդիրը յղուեցաւ Միացեալ Ազգերուն, որպէսզի միջամտէ հանրաքուէ կատարելու համար: Ցարդ չէ լուծուած խնդիրը:

Երկու կողմերն ալ ունին իրենց գանգատներն ու բացատրութիւնները եւ իւրաքանչիւրը կը կարծէ թէ ինք պիտի շահի հանրաքուէն: Մինչ անդին աւելի քան չորս միլիոն խեղճ գիւղացիներ կը սպասեն անձկութեամբ:

Քաշմիրի արժէքը աւելի ռազմագիտական է քան տնտեսական: Ունի Իտալիոյ տարածութիւնը եւ շատ գեղեցիկ դիրք: Առանց պատճառի չէ որ զայն կը կոչեն «Ասիոյ Զուիցերիան», իր սքանչելի դաշտանկարներով, Հիմալայայի ձիւնապատ գագաթներով եւն.:

Ու նաեւ այս երկրի ճակատագրէն կախուած են Թերակղզիին ինչպէս նաեւ ամբողջ հարաւարեւմտեան Ասիոյ քաղաքական ապագան:

Գլխաւորաբար Քաշմիրի խնդիրն էր պատճառը, որ Փաքիստանի վարչապետ Լիաքաթ Ալի Խան՝ դառնացաւ Անգլիոյ բռնած երկդիմի դիրքէն, մերժեց մասնակցիլ վերջերս Լոնտոնի մէջ գումարուած հասարակապետութեան խորհրդաժողովին:

Ու պայքարը կը շարունակուի երկու ժողովուրդներուն միջեւ, կլանելով իրենց ելեւմուտքին կարեւոր մէկ մասը: Մինչ իրենք այնքան պէտք ունին խաղաղութեան եւ աշխատանքի, վերաշինելու համար իրենց նորաստեղծ հայրենիքները:

Ա. ՀԱԲԵՇԵԱՆ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ

«Կինս անհաւատարիմ է»

Երկուշաբթի գիշեր Իէնայի թատրոնին մէջ Պ. Գրիգոր Վահան ներկայացուց իր թատերախաղերէն «Կինս անհաւատարիմ է», մասնակցութեամբ ֆրանսական թատրոնի եւ շարժանկարի լաւագոյն դերասաններէն Պ. Գրիգոր Ասլանեանի (Coco Aslan):

Սրահը լեցուն էր, ինչ որ հազուադէպ է թատերական ներկայացումներու համար: Թէեւ յանցաւորը միշտ ալ հասարակութիւնը չէ, վասն զի քիչ անգամ կը տեսնէ խնամքով պատրաստուած ներկայացումներ:

Յաճախ գրած ենք Պ. Գրիգոր Վահանի թատերախաղերու մասին: Աւելորդ է կրկնել թէ ան գիտէ արհեստաւորի մը նման կառուցանել խաղ մը, անոր տալով զաւեշտական հանգամանք մը եւ պատրաստելով յաջող diaaogueներ: Այս անգամուան խաղը կը կայանայ միայն qui pro quoի մը վրայ, եւ դժուար է երեք արար, նոյն դիւրութեամբ եւ առանց յոգնեցնելու պահել այդ ձեւը: Հետեւանքը կ'ըլլայ այն որ վերջին երկու արարները միշտ աւելի տկար կ'ըլլան քան առաջինը եւ անկարելի է առանց խօսակցութեան երկարաձգման պահել խաղին չահեկանութիւնը:

Հերոսը, Ցարութիւնը, ունի կին մը, Մելինէ եւ քոյրը Catherine: Տունը կը յաճախէ Տիգրան անուն երիտասարդ մը որ Catherineի սիրահարն է, բայց թիւրիմացութեան մը պատճառով խեղճ Ցարութիւնը համոզուած է թէ այդ երիտասարդը իր կնոջ սիրահարն է: Եւ խաղը, երեք ժամ, կը դառնայ միայն այդ թիւրիմացութեան շուրջ:

Կը խոստովանիմ որ պիտի չյոգնէինք նոյնիսկ աւելորդ երկարաբանութիւններէն, եթէ անթերի խազարկութիւն մը փրկէր խաղին հիւսուածքին թեթեւ թերիները:

Դերակատարութեան մասին խօսելու համար կը ստիպուիմ անմիջապէս դիտել տալ թէ Տիկին Գմբէթեան (Մելինէ) մէկ անգամէն եւ բոլոր տեսարաններուն մէջ հաստատեց թէ դերասանութիւնը իր ասպարէզը չէ: Իր դերն անգամ չէր գիտեր: Մեծ պակաս մը, նոյնիսկ ճարտար դերասանի մը համար, որ մասամբ միայն կրնայ փրկել կացութիւնը իր արուեստին վարժութեամբ:

Եթէ իր քով չունենար Պ. Գմբէթեանի, Տիկին Քարփանթիէի (Էքիզեան), Գ. Վահանի, Օր. Խոչեանի պէս դերասաններ եւ թատերախաղին հաճելի dialogueները, բոլորովին պիտի ձախողէր ներկայացումը: Բարեբախտաբար կային իրական դերասաններ, Պ. Արտաշէս Գմբէթեան, որ տէրն է բեմին, դերին եւ հասարակութեան, Պ. Գ. Վահան որուն ամէնէն յաջող դերերէն մէկն էր «Թովմաս»ը, Տիկ. Էքիզեան որ ճարտար դերասանուհի մըն է, Տիկին Գ. Ազնաւոր՝ որմէ աւելին կը սպասէինք, Պ. Մսըրեան՝ քիչ մը տկար (ան ալ դերը չէր գիտեր), Պ. Պչտիկեան, միջակ, բայց տանելի: Իսկ Օր. Հ. Խոչեան իր փոքր բաժինովն իսկ միշտ ուշադրաւ եւ համակրելի դերասանուհին է, իրական արժէքով:

Դժբախտաբար վերջին արարին միայն տեսանք Coco Aslanը որ իր մուտքով իսկ կը յատկանշէր դերասանը, իր բովանդակ իմաստով: Ան բեմ կ'առաջանայ բնական եւ վստահ: Գնահատած ենք արդէն քինք անցեալ տարի, Արուիթի «Pauline»ին մէջ եւ վերջերս ալ «Complexe de Philémon»ի մէջ: Գնահատելի է նաեւ անոր համար որ, օտար բեմերու ծառայելով հանդերձ, չէր մերժած իր սիրայօժար մասնակցութիւնը բերել իր հայ ընկերներուն:

Ընդհանուր առումով յաջող ներկայացում մը, որ կրնայ քանի մը անգամ սրահներ լեցնել, եթէ խաղը վերամշակուի, որոշ կրճատումներ կատարելով եւ աւելի ուշադրութեամբ բաժնելով դերերը:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆԻՒՐԸՆՊԷՐԿԻ մահավճիռներուն դէմ գիրք մը հրատարակած ըլլալով, Բչ. օրէն ի վեր կը դատուի Ֆրանսացի գրագէտ մը, Մոռիս Պարտէշ: Ամբաստանեալը հետեւեալ խօսքերը ըսաւ իր պաշտպանողականին մէջ.— «Մեզի սուտ խօսեցան Ֆրանսայի անցուդարձի մասին, ինչո՞ւ սուտ խօսած պիտի չըլլան Գերմանիոյ մասին: Ես չեմ համոզուած թէ SSները հրէշներ են» եւն.:

ԸՆԿԵՐԱՑԻՆ ապահովութեան մատակարարութիւնը խստօրէն քննադատուեցաւ Հանրապետութեան խորհուրդին կողմէ, ի ներկայութեան Աշխատանքի նախարարին: Քննիչ յանձնախումբին տեղեկագիրը, որ կը բաղկանայ աւելի քան 200 էջերէ, շատ ծանր զեղծումներ եւ մսխումներ կը մատնանշէ: Այս առթիւ կը յիշուի Փարիզի վարիչներէն Կրեմալտի անձնապաշտութիւնը: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՓԵՏՐՈՒԱՐԻՆ Փարիզի մէջ պիտի գումարուի միջազգային ժողով մը, որ պիտի քննէ եւրոպական բանակի մը կազմութեան խնդիրը: Նախաձեռնութիւնը կը պատկանի Ֆրանսական կառավարութեան եւ պիտի հրաւիրուին Ատլանտեանի դաշինքին անդամակցող երկիրները:

ԿՐԻՓԻ համաճարակը կը տարածուի նաեւ Զուիցերիոյ մէջ, ուր, Յունուարի երրորդ շաբթուն 2211 դէպքեր պատահած են:

Հ. Յ. Դ. Վաթսունամեակը

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

Պէյրութէն կը գրեն մեզի.—

Երէկ, կիրակի, 21 Յունուար, սինեմա Ռիվոլիի մէջ, ծայրէ ծայր լեցուած սրահի մը առջեւ, տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան 60ամեակի տօնակատարութիւնը: Օրուան նախագահը՝ ընկեր Դրօ, լիբանանեան քայլերգով եւ «Մշակ բանուոր»ով բացուած յայտարարեց հանդիսութիւնը, յետոյ յոտնկայս յարգանքի հրաւիրեց հանդիսականները՝ Դաշնակցութեան տուած անհամար զոհերուն յիշատակին: Այնուհետեւ քանի մը հակիրճ ու իմաստալից խօսքերով, գծեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան յեղափոխական, քաղաքական եւ մտաւորական գործունէութեան երեք շրջանները:

Ընկեր նախագահի բացման խօսքէն վերջ, ընկ. Հրանտ Մուրատեան կարդաց Հ. Յ. Դ. Բիւրոյի կոչը՝ վաթսունամեակի առթիւ ուղղուած հայ ժողովուրդին: Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ ընկեր Մ. Իշխան, որ խօսեցաւ իր գեղեցիկ ճառերէն մէկը՝ ոգեւորելով ներկաները:

Միջնարարէն ետք, նուագախումբը, Պ. Օննիկ Սիւրմէլեանի ղեկավարութեամբ նուագեց Իփոլիթով – Իվանովի «Կովկասեան էսքիզներ»ը:

Ապա, պաստառի վրայ ցուցադրուեցան Հ. Յ. Դաշնակցութեան յեղափոխական, քաղաքական եւ մտաւորական առաջնորդներուն լուսապատկերները: Ժողովուրդը որոտընդոստ ծափահարութիւններով իր սքանչացումը կը յայտնէր, երբ կը կարդացուէր մօզի եւ զէնքի այդ հերոսներուն հակիրճ կենսագրութիւնը:

Օրուան երկրորդ բանախօսն էր ընկեր Կ. Սասունի, որ յուզումնախառն ճեշտով մը ոգեկոչեց Դաշնակցութեան անհամար հերոսներու յիշատակը, ընդգծելով մեր կուսակցութեան մարտունակութիւնը: Բեմ հրաւիրուեցաւ նաեւ ամերիկահայ մեր ընկերներէն՝ Յակոբ Խաչմանեան, որ բացատրեց թէ ամերիկահայ գաղութը ամէնէն աւելի տոգորուած է հայրենասիրութեամբ, որովհետեւ որեւէ գաղութէ աւելի ան է որ ուծանալու վտանգին տակ կը գտնուի:

Ընկեր նախագահը այնուհետեւ կատարեց տօնակատարութեան փակումը՝ յայտնելով թէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ինչպէս առկէ առաջ, այսուհետեւ ալ պիտի քալէ պայքարի ճամբուն վրայ՝ մինչեւ որ հայ ժողովուրդը տիրանայ իր միացեալ, ազատ եւ անկախ հայրենիքին: Հանդիսութիւնը վերջացաւ «Յառաջ Նահատակ»ով, որ յոտնկայս երգուեցաւ ժողովուրդին կողմէ: Գեղարուեստական բաժինն ալ խնամով պատրաստուած էր: Այս առթիւ Ժողովրդային Տան մէջ, տեղի ունեցաւ խնջոյք, որ խանդավառ մթնոլորտի մէջ շարունակուեցաւ մինչեւ կէս գիշեր:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐ ԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի օր, ընտանեկան ջերմ մթնոլորտի մէջ տեղի ունեցաւ Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին սարքած պարահանդէսը:

Երիտասարդներու թէ տարէցներու հոծ բազմութիւն մը փութացած էր Սէրքըլ Միլիթէրի շքեղ սրահները, ոչ միայն հաճելի ժամանց մը վայելելու, այլեւ քաջալերելու համար ազգանուէր Միութիւնը՝ իր բազմաբեղուն գործունէութեան մէջ: Կազմակերպիչները այս տարի հրաւիրած էին 12 հոգիէ բաղկացած առաջնակարգ նուագախումբ մը՝ Cuban Pett, որ ժամը 4էն կէս գիշեր ճարտարութեամբ եւ խանդավառութեամբ առաջնորդեց պարող զոյգերը: Վերջաւորութեան մօտ, անդամուհի մը եւ երիտասարդ մը երգեցին հայկական քանի մը երգեր: Cuban Pettի նուագածուները իրենց կարգին, մերթ ընդ մերթ առանձինն եւ խմբովին երգելով, ոգեւորութիւնը կ'աւելցնէին:

Մինչ կէս գիշերը շուտով կը հասնէր, ներկաները դեռ չէին ուզեր բաժնուիլ այս զուարթ մըթնոլորտէն: Աւելցնենք որ կազմակերպութիւնը անթերի էր — ընդունելութիւն, սեղաններու սպասարկութիւն եւայլն — շնորհիւ անդամուհիներու ժրաջան փութկոտութեան: Գ.

ՆՈՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Քննութիւնները կը շարունակուին Անգարայի մէջ: Նոր խուզարկութիւններ կատարուեցան եւ կարգ մը մարդիկ հարցաքննուեցան: Իսթանպուլի ելմտական քննիչներէն Էրհան Պէնէր, որ Անգարա բերուեցաւ, ձերբակալուեցաւ հարցաքննիչ դատաւորին որոշումով: Էրհան եղբայրն է հարիւրապետ Օրհան Պէնէրի, որ ձերբակալուած է նոյնպէս:

Յայտնի է որ համայնավարական ցանցը ճիւղաւորումներ ունի զանազան քաղաքներու մէջ, Իսթանպուլ, Իզմիր, Ատանա, Հաթայ եւ Գոնիա, ուր եւս քննութիւններ կը կատարուին:

Այս օրերս քննութեանց հետեւանքով նոր փուլեր պիտի պարզուին եւ կարեւոր ձերբակալութիւններ պիտի կատարուին: Համայնավարական այս ցանցը մինչեւ հիմա երեւան ելած կազմակերպութիւններուն մէջ ամէնէն ընդարձակն է:

Պուրսայի մէջ ալ քննութիւն կը կատարուի, որովհետեւ գիւղական ուսուցիչներուն կարգ մը նամակներ ղրկուած են Փարիզ «Յառաջադէմ Ժէօն Թիւրքերու» կողմէ: Ծշդուած է որ Պուրսայի մէջ ալ համայնավար քարոզութիւն կատարուած է:

Իսթանպուլի մէջ կը շարունակուին ոստիկանական քննութիւնները: Ազգագրական Թանգարանի օգնականներէն Նէճաէթի եւ Քէնան Հարոնի բնակարաններուն մէջ կարգ մը թուղթեր եւ փաստեր գտնուեցան եւ ղրկուեցան Անգարայի ընդհ. դատախազութեան: Ապահովութեան Տնօրէնութիւնը տեւական շփման մէջ է Անգարայի ոստիկանական իշխանութեան հետ:

Անգարայէն ստացուած տեղեկութեանց համաձայն, Պայար եւ Մէնտէրէս կարեւոր բացատրութիւններ ստացած են համայնավար գրգռիչներու գործունէութեան եւ այսուհետեւ կատարելիք գործերու մասին:

Կարմիրներու դէմ կատարուած հետապնդումէն զատ, քննութիւնները առաջ կը տարուին համայնաբանականներու յետադիմական շարժումին դէմ: Անգարայի մէջ հսկողութեան տակ առնուած են տասը ուսանողներ, որոնք տեղւոյն Հալքէվիին մէջ աղմուկ յարուցած եւ «Ֆաթիհա» կարդացած էին Կրօնից տեսուչ Ազմէգիի մահուան առթիւ: «Ջաֆէր» խմբագրականով մը կը պարսաւէ խռովարարները եւ կ'ըսէ թէ անոնք «Ֆաթիհա» (Հոգւոց) կարդացին Աթաթիւրքի յեղաշրջումին: Իրենց նպատակն է սեւ մոլեռանդութեան պատմուճանի տակ ծառայել կարմիր Կրեմլին:

Ընդհ. դատախազութիւնը քննութիւն կը կատարէ Սէպիլ իւր Րէշատ պարբերաթերթի խմբագիր Էշրէֆ Էտիպի դէմ, որ մոլեռանդական յօդուածներ հրատարակած էր:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ.— Կիրակի, 21 Յունուար, Հայ Մարզականի առաջին խումբին ախոյենական 13րդ մրցումը տեղի ունեցաւ, J. A. Gapի դէմ, մեր դաշտին վրայ: Ամպոտ երկինքը եւ պաղ հովը իրար կը լրացնէին: Նոյն օրը Վալանսի միեւնոյն ժամուն Կապոյտ եւ Կարմիր Խաչերը, առաջինը Մանուկներու Օրը կը տօնէր, երկրորդն ալ ներկայացում ունէր: Այս պատճառով շատ քիչ հանդիսականներ կային դաշտին վրայ եւ հազիւ խումբին ճանապարհածախը ճարուեցաւ: Ո՞ւր մնացին տարուան սկիզբը եղած խոստումները...

Ո՞վ պիտի ըլլայ պատասխանատուն, եթէ կորսնցնենք այնքան տարիներու վաստակը:

Այս անկուսակցական Միութիւնը ունենալով 100ի մօտ մարզիկներ, կ'աշխատի նոր սերունդը հեռու պահել պարասրահներէն ու ուրիշ մոլութիւններէ: Վալանսի գաղութը պիտի շարունակէ՞ իր աջակցութիւնը նոյն թափով:

Միջին Ֆրանսայի մէջ տեղական խումբերուն մէջ կան լաւագոյն ուժեր որոնք անհուն փափաքով կ'ուզեն միանալ մեր խումբին: Բայց անոնց թէ բնակարան եւ թէ գործ ճարելու նիւթական միջոցներն են որ կը պակսին:

Խաղին սկիզբէն տասը վայրկեան ետքը, հովը բարեբախտաբար ի նպաստ մեզի դարձաւ: Առաջին կիսախաղին մեր տղաքը ամուր կառչելով միջին գիծին, յառաջապահները անընդհատ ամբողջ 40 վայրկեան յարձակողականը բնաւ չթուլցուցին եւ այսպէս երեք նշանակէտներ շահուեցան, որուն երրորդը դատաւորը մերժեց ընդունիլ:

Երկրորդ կիսախաղին Կափցինները կատաղի յարձակումներով երբեմն ամբողջ քառորդ ժամ մեր բերդին առջեւ մաքառեցան եւ վերջապէս մէկ կէտ շահեցան: Ապա իրենց անկարելին փորձեցին խաղը գոնէ հաւասարեցնելու, բայց խաղը վերջացաւ մերոնց յաղթանակով 2—1:

Շնորհաւորութեան արժանի է ամբողջ խումբը: Նոյն օրը մեր պահեստին ալ շահեցաւ F. C. V.ի դէմ իրենց դաշտին վրայ, 4—3:

Թղթակից

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (55)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅՁԻՇ)

ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄ ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՄԷՋ

Կը յիշեմ տակաւին թէ խօսքը կ'ընէր սեւ պայուսակի մը եւ կարմիր պայուսակի մը, որոնք այնտեղ կը գտնուէին եւ ամենագաղտնի փաստաթուղթեր կը պարունակէին: Այդ պատճառաւ, Սըր Նէչպուլ Հիւկէսըն կ'ուզէր միշտ ձեռքի տակ ունենալ զանոնք:

Նոր Լայքա գործիք մը զօր ստացեր էի Պերլինէն, յանձնեցի իրեն. հայթայթեցի նաեւ անոր յատուկ «ֆիլմ»եր, որովհետեւ Անգարայի մէջ ուշադրութիւն պիտի գրաւէր «ֆիլմ»երու մեծաքանակ գնում մը: Օր մը, Դեկտեմբերի կէսին չէինք հասած տակաւին, Կիկերոն հեռաձայնեց ինծի:

Աննպատակ անցանք ինքնաշարժով Անգարայի մեծ ու պզտիկ փողոցներէն: Կառքին ետեւը տեղաւորուելէ վերջ, տուաւ ինծի «ֆիլմ» մը եւ փոքրիկ ծրար մը: Վերջը կը նայիք ասիկա ըսաւ, Պերլինի մէջ զայն օգտագործելու կերպ մը պիտի գտնեն անշուշտ:

Շատ հետաքրքրուեցայ, կը խորհէի թէ ինչ կրնար պարունակել այդ պզտիկ ծրարը: Քանկարծ սթափեցուց զիս յորդառատ լոյսը ուրիշ ինքնաշարժի մը, որ մեր ետեւէն կուգար եւ կը լուսաւորէր մեր կառքին ներսի կողմը:

Հայելիին ընդմէջէն տեսայ խոշոր սեւ ինքնաշարժ մը, որ մեզմէ քառն մեթր հեռուն էր: Նախ չմտահոգուեցայ: Փառք Տիրոջ, կառքիս ետեւի թիւը հինցած ու աղտոտ էր, իսկ առջեւինը կարելի չէր կարդալ այդ լոյսով:

Շարունակեցի յառաջանալ դանդաղօրէն, այն յոյսով որ միւսը պիտի անցնէր մեզմէ առաջ: Կանգառի հետեւաբար կատարելապէս անծանօթ տունի մը առջեւ, անցք տալու համար օտար ինքնաշարժին, բայց ի մեծ սարսափ եւ զարմացում ինծի, տեսայ որ ան ալ կանգ առաւ, մեզմէ միշտ նոյն հեռաւորութեան վրայ:

Անգամ մը եւս իր լոյսերը հեռարձակեց այն ինքնաշարժին մէջ ուր նստած էինք Կիկերոն եւ ես: Կիկերոն որ բանէ մը տեղեկութիւն չունէր նեղուեցաւ այս շլացնող լոյսէն եւ ետեւի պատուհանին վարագոյրը քաշեց: Պահ մը վերջ իմացայ ինքնաշարժի մը ճչոցը այդ լայն փողոցին մէջ եւ սեւ կառքը որ կը յառաջանար դանդաղօրէն: Այն ատեն Անգարայի փողոցներուն մէջ ծայր տուաւ ինքնաշարժի որսորդութիւն մը, ամէն ուղղութեամբ: Քառորդ ժամէն քիչ մը աւելի տեւեց, երբեք պիտի չմոռնամ զայն կեանքիս մէջ:

Արագացուցի: Կ'ուզէի արագութիւնը կրկնապատկելով կէս ճամբան թողուլ միւս ինքնաշարժը, որ համոզուած էի այլեւս, կը հետապնդէր մեզ: Քառորդ ժամ վերջ ստիպուեցայ ընդունիլ թէ մեզի հետեւող սեւ կառքին աւելի արագ չէի կրնար երթալ: Ձեռքի ալ ուժեր արկածի տեղի տալ չափազանց մեծ արագութիւն մը գործածելով:

Այդ նեղ փողոցներուն մէջ, կրնայի զարնուիլ պատի մը եւ այդ պարագային ի՞նչ պիտի տեսնէին ինքնաշարժիս մէջ: Նոյնինքն Անգլիոյ դեսպանին սենեկապանը, իսկ իմ գրպաններուս մէջ ֆիլմ մը եւ ծրար մը որուն պարունակութիւնը անծանօթ էր: Հապա ի՞նչ պիտի գտնէին Կիկերոնի վրայ: Սթերլիններու հսկայ գումար մը ....:

Մտածումն իսկ տենդ կուտար ինծի: Եւ մինչ այդ, հին ինքնաշարժը կը հետեւէր ինծի միշտ նոյն հեռաւորութեան վրայ: Դիտմամբ դանդաղ կ'ընթանայի: Միւս կառքն ալ նոյնը ըրաւ: Կասկած չկար այլեւս: Կը հետապնդէին Կիկերոնը եւ անշուշտ դեսպանատունէն դուրս ելած վայրկեանէն իսկ: Այժմ գիտէին թէ Անգլիացիներու սենեկապանը գերման դեսպանատան կցորդին ինքնաշարժին մէջն էր:

Մտածումներս կանգ առին այդտեղ: Նախընտրեցի չերեւակայել թէ ինչ պիտի պատահէր եթէ չյաջողէի պրծիլ զիս հետապնդող ձեռքէն: Բայց յաղթուած չէի նկատեր տակաւին ինքզինքս: Մութ եւ նեղ փողոց մը մտայ: Առաջին իսկ անկիւնադարձին կորսնցի արագութեան կոճակը: Կառքը ոստում մը ըրաւ դէպի առաջ: Անկիւնը դարձայ մեծ արագութեամբ, յուսալով որ զիս հալածող մարդը պիտի չանդրադառնայ անմիջապէս ռազմավարութեանս եւ պիտի կորսնցնէ զիս: Ցիմար յոյս մըն էր այդ: Սեւ ինքնաշարժը տեսայ անմիջապէս հայելիին մէջէն:

(Շար.)

ծեցին Ինչոնի նաւահանգիստը։ Տեղի կ'ունենան նաեւ օդանաւային կռիւներ։ Ամերիկեան ուժերը 5 օդանաւեր կորսնցուցին Յունուարի սկիզբէն իվեր։

✕ Անգլիական շրջանակներու կարծիքով, Քորէայի ցամաքային ճակատամասերուն վրայ տիրող անդորրութիւնը պէտք է ընդունիլ, իբրեւ «փաստական զինադադար»։

ՍՊԱՐԱՊԵՏԻՆ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Զօր. Այզընհաուըր հասաւ Ռէյքճավիք, Իսլանտայի մայրաքաղաքը եւ կարճատեւ խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ այդ պետութեան վարիչներուն հետ։ Իսլանտա զինական ոչ մէկ աջակցութիւն կրնայ բերել։ Բանակ, օդանաւ կամ մարտանաւ չունի։ Ոստիկանութիւնն անգամ զինուած չէ։ Ոստիկանները ոչ թէ ատրճանակ, այլ մինչեւ իսկ բիրեր չեն կրեր։ Եղածը չեղածը, սրսօրդներու որսի հրացաններն են։ Բայց Իսլանտա, իր դիրքով եւ իբրեւ զինուորական խարիսխ, ռազմագիտական մեծ նշանակութիւն ունի եւ շատ կարեւոր է որ չանցնի Ռուսերու ձեռքը, որովհետեւ կրնան զայն խարիսխ մը դարձնել Մ. Նահանգները ռմբակոծելու եւ Ատլանտեանի մէջ նաւարկութիւնը դժուարացնելու համար։

Զօրավարը, Իսլանտայի մէջ ալ յայտարարութիւններ րրաւ օրագրողներուն եւ ըսաւ թէ շատ գոհ է, տեսնելով որ բոլոր ժողովուրդները վճռած են ապրիլ ապահովութեան մէջ եւ գլուխ հանել իրենց պաշտպանութիւնը։

Թէեւ Իսլանտայի բնակչութեան 100ին 20ը համայնավար է, բայց ոչ մէկ ցոյց տեղի ունեցաւ Այզընհաուըրի դէմ։

Զօրավարը մեկնեցաւ Իսլանտայէն Օթաւա (Քանատա), որ իր այցելելիք 11րդ երկիրը պիտի ըլլայ։ Այնուհետեւ պիտի երթայ Ուաշինկթըն եւ իր տեղեկագիրը պիտի յանձնէ անմիջապէս նախագահ Թրումընին եւ խորհրդարանին։

Ուրիշ տեղեկութեանց համաձայն, զօրավարը, «մասամբ սրտնեղած» կը վերադառնայ Եւրոպայի իր պտոյտէն։ Կ'ըսուի թէ իր տեղեկագրով պիտի շեշտէ Եւրոպայի պատերազմական արդիւնաբերութեան անբաւարարութիւնը։ Չկայ մանաւանդ սպառազինման միօրինակութիւն զինակից երկիրներու մէջ եւ այս պակասութիւնը պէտք է շուտով դարմանուի։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ նախկին թագաւորին կուսակից 16 Եուկոսլաւներ, որոնք ստորերկրեայ դաւադրութեամբ մը փորձած են տապալել Թիթոյի կառավարութիւնը, կը դատուին այժմ Պելկրատի մէջ։ Մեղադրեալներուն մէջ են երկու նախկին նախարարներ եւ զօրավար մը։

ԹՈՒՐՔԻԱ պատրաստած է բոլորովին զինուած նոր զօրամաս մը, որ պիտի փոխարինէ Քորէայի մէջ կռուող թրքական կիսաբաժինը։

ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԻ ԵՒ ՄԵԹՐՈՅԻ գիներու յաւելումը անխուսափելի կը համարուի։ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ մեթրոյին տոմսակը 2 Ֆր. աւելի պիտի արժէ, հանրակառքի շաբաթական տոյսակը (քառնէ) 160, փոխանակ 140ի ելն.։ Յաւելումներ կը նախատեսուին նաեւ ածուխի եւ ելեկտրականութեան գիներուն վրայ։

ՋՐԱԾԻՆ ՌՈՒՄԲԸ գոյութիւն չունի, կը գրէ Գ. Լիլէնթըլ, Մ. Նահանգներու հիւլէական ուժի նախկին վարիչը։ Բացատրելէ վերջ թէ «անոր գոյութիւնը հեռաւոր հաւանականութիւն մըն է», նախկին վերատեսուչը կ'ըսէ նաեւ թէ սովորական հիւլէ-ռումբն ալ «չի կրնար պարտութեան մատնել Ռուսիան, սարսափելի հարուածներ տալով հանդերձ։ Այդ ռումբը չի կրնար արգիլել կարմիր բանակին արշաւանքը եւ Եւրոպայի գրաւումը, եթէ նոյնիսկ իբրեւ կանխարգել միջոց գործածուի»։ Յօդուածագիրը այս տեսութիւններով կը պարզէ որպէսզի Ամերիկացիները աւելի լաւ պատրաստուին, խրատուելով Քորէայի դասերէն։

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հեռագրեն թէ քանի մը հազար ուսանողներ ուրբաթ օր ցոյց մը կատարեցին, պահանջելով Արաբական Դաշնակցութենէն ապահովել արաբական երկիրներու չէզոքութիւնը։ «Մեր պահովութիւնը կը պահանջէ հեռու մնալ թէ արեւմտեան եւ թէ արեւելեան ճակատէն»։

7.500.000 ՀՆԴԻԿ գիւղացիներ պիտի ազատին աւատապետական գերութենէ, շնորհիւ նոր օրէնքի մը որ գործադրելի է այս օրուընէ, (տես մեր աշխատակցին երկու յօդուածները)։

Ի. ՄԻՈՒԹԵԱՆ՝ Գիտութեանց Ակադեմիային նախագահը, Սերգէյ Վավիլով, մեռաւ ուրբաթ օր։ Ծնած էր 1891ին։ Մասնագէտ էր տեսողական գիտութեանց։

«Հայ Բանաստեղծութեան Օրը» Սորպոնի մէջ

Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին
Կը խօսի Ֆրանսացի երիտասարդ բանաստեղծ
Mr. LUC – ANDRÉ MARCEL
Հայ բանաստեղծութեան եւ Նարեկացիի մասին
Կ'երգէ ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ
Դաշնակ՝ ՕՐ. ՋԱՌԱՓԵԱՆ
Mr Yves Tessier կ'երգէ հայկական երգեր
Մուտքը ազատ է

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ

1907 — 1947

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտներու Միութեան։

ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՀԱՅԱԾԷՍ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ պիտի մատուցուի Վենետիկի Մխիթարեան հայրերու կողմէ, Մարսէյլի St. Vincent de Paul (Les Réformés) եկեղեցիին մէջ, այս կիրակի 28 Յունուար, ժամը 9.30ին։

Նախագահ՝ Յովհաննէս Ծայր. վրդ. Ջուհաճեան, երգչախումբ՝ Արմենիա, իր 70 անդամներով, ղեկավարութեամբ Պ. Վ. Սարգսեանի, Պատարագիչ՝ Մխիթարեան Հայր Սերովբէ վրդ. Ագըլեան (Փարիզէն), բանախօս՝ Մխիթարեան Հայր, Եղիա վրդ. Փէչիկեան (Վենետիկէն)։

Այրի Տիկին Վալանթին Հանչեր, Այրի Տիկին Արմենուհի Ազարեան (զոքանչը), Պ. Պերճ Հանչեր (եղբայրը, Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Արամ Հանչեր եւ զաւակը (հօրեղբայրը), Տէր եւ Տիկին Անտոէ Տէզ (մօրաքոյրը), Այրի Տիկին Ալթունեան եւ զաւակները (հօրաքոյր), Տէր եւ Տիկին Վահէ Ալթունեան, Տէր եւ Տիկին Վաղինակ Ալթունեան, Տէր եւ Տիկին Գարգեւ Չըղըրկանեան (քենեկալը), ինչպէս եւ Ալթունեան (Մարսէյլ), Գէօրէքճեան (Պոլիս), Ոսկերիչեան, Տէրմէնճեան, Կիւլէսէրեան, ընտանիքները, խորին ցաւով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը

ԱՐՄԱՆ ՀԱՆՉԵՐԻ

որ տեղի ունեցաւ յետ կարճատեւ հիւանդութեան, 25 տարեկան հասակին մէջ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon, այսօր, շաբաթ, ժամը ճիշդ 4ին։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի իբր այն նկատել ներկայս։

Թատերական ներկայացում

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէնթ Անթուանի Ընկեր Կարօ ենթակոմիտէի, սիրայօժար մասնակցութեամբ Պոլ. Օտոյի Թատերախումբին։

Կը ներկայացուի ԱՐԱԲՕՆ

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին, Պառ Վիատիւք Պ. Մարտիկեանի սրահին մէջ։

★

ՆՈՅՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ կիրակի կէսօրէ վերջ Bar Internationalի սրահը, 230 Chemin de la Madrague։ Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Պուլվար Օտոյի մասնաճիւղին։ Մուտք 100 ֆր.։

ՊԵԼԺԻՈՅ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԷՆ կը խնդրուի իրենց բաժնեգինները վճարել Պ. Տիգրան Գարաքէհեանին, 21 Place St. Gudule, Bruxelles։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պանեէօ Բաշանի մասնաճիւղին ժողովը այս շաբաթ ժամը 3ին, ընկեր Մ. Ալթունեանի բնակարանը։

Հ. Յ. Դ. ՍԵՒԱԿ խումբի ժողովը այս շաբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 6ին, սովորական հաւաքատեղին։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Գօմոնի մասնաճիւղի ժողովը այս երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, դպրոց սրահին մէջ։ Ժողովէն վերջ ընկերական հաւաքոյթ, զանազան անակնկալներով։ Անհրաժեշտ է բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ ստիպողաբար Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերը, այս երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 5ին, Տիկին Զիթունիի բնակարանը, (13 rue Caumartin, métro Opéra կամ Havre Caumartin)։ Կարեւոր օրակարգ։

Նոյն օրը եւ նոյն տեղը, ժամը ճիշդ 3ին ժողովի կը հրաւիրուի Փարիզի մասնաճիւղի պարահանդէսի յանձնախումբը։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ժանթիյիի դպրոցի սրահը։ Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս երկուշաբթի երեկոյ, Քատէ, Քաֆէ Րէժանի վերնայարկը։ Կարծիքներու փոխանակութիւն նախորդ նիւթի մասին (Կիլիկիա, Մ. Գուշումճեան)։

ՎՐԻՊԱԿ.— Երէկուան թերթին մէջ Գ. էջ, «Նամակ խմբագրութեան» վերէն վար 19րդ տող, ննջում բառը կարդալ ՃՇԴՈՒՄ, ինչպէս իմաստէն ալ կը հասկցուի։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 900 փր. Տար. 1600. արտ. 2500 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63
Dimanche 28 Janvier 1951 Կիրակի 28 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6368–Նոր շրջան թիւ 1779

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԼԱՑԻ ՊԱՏԸ ՉԻ ՓՐԿԵՐ

Ամէն անգամ որ հայկական հաւաքոյթ մը կը սարքուի միջազգային մասնակցութեամբ, բնազդաբար կը յիշենք ժողովրդական երգի մը արձագանգները. —

Այսքան դար լացինք, ո՞վ է լսողը ...

Անշուշտ լսողներ եղած են եւ պիտի ըլլան : Իսկ տպաւորութի՞ւնը: Շատ կարճ եւ տժգոյն :

Ամէնէն բարեմիտներն ալ պիտի գոհանան սովորական ափսոսանքով մը.

— Հրէշային արարք: Շատ կը ցաւիմ ...

Տարիներ առաջ, մարդիկ աւելի սրտցաւ էին : Երբեմն գործնական ցաւակցութեան շարժումներ ալ կը փորձէին :

Այն ատեն աշխարհը աւելի հաստատուն վիճակ ունէր: Մարդկութիւնն ալ դեռ կը պահէր կարգ մը բարոյական ըմբռնումներ: Օրէնքներ կային եւ սահմաններ :

Այն ատեն, ժողովուրդները այսքան կազմալուծուած չէին, արտաքին թէ ներքին պատճառներով :

Ե՞րբ այսքան թոյն հոսած էր միտքերու եւ սիրտերու մէջ, փոխադարձ ատելութեան մաղձերով :

Իսկ այսօ՞ր.— Բաբելոն: Միեւնոյն ժողովուրդին զաւակներն անգամ ոչ միայն իրար չեն հասկընար, այլեւ չեն ճանչնար :

Ծայրայեղութեան յարաճուն զարգացումը, միջազգային հաղորդակցութեանց ընդարձակումը եւ արագութիւնը, քաղաքական, ընկերային եւ տնտեսական յեղաշրջումները վեր ի վայր շրջած են ամէն բան :

Միւս կողմէ, որքան սուր կը բանի մարդկութեան միտքը, այնքան անկանոն կը բաբախէ սիրտը :

Երկու աշխարհասասան պատերազմները եւ ուրիշ ներքին ու արտաքին արիւնահեղութիւններ իրենց ահաւոր նախճիրներուն եւ աւերներուն հետ, բազմութեանց բազկերակներն ալ կարծրացուցին :

Ինչ որ արցունք եւ կսկիծ քամել կուտար երէկ, ոճիր — արկածի մը չափ ալ տպաւորութիւն չի գործեր այսօր :

... Այս խորհրդածութիւնները կուգան մեր գրչին տակ, այն հաւաքոյթին առթիւ որ տեղի պիտի ունենայ այսօր, Սորպոնի մէկ սրահին մէջ, ի փառս հայկ. բանաստեղծութեան :

Օրուան բանախօսները պիտի ըլլան երկու Ֆրանսացիներ, գրական հանդէսի մը տնօրէնը եւ երիտասարդ բանաստեղծ մը: Երկուքն ալ քաջածանօթ՝ «Յառաջ»ի ընթերցողներուն :

Անոնք մեզի պիտի ներկայացնեն վերլուծումներ եւ տպաւորութիւններ՝ մեր միջնադարեան բանաստեղծներու մասին, մանաւորապէս պանծացնելով Նարեկացին :

Սերունդներ առաջ, այս երկրին զաւակները ուքնաջան պրպտումներ կատարած են հայկական մշակոյթի ակօսներուն մէջ:

Անոնք մեր մատենագրութեան եւ պատմութեան գոհարները գրաբարէն Ֆրանսերէնի թարգմանած եւ հրատարակած են շքեղ տպագրութեամբ: Այնպիսի խնամքով եւ աշխատանքով, որ կրնան խոնարհեցնել մեր ճակատը :

Այսօրուան հաւաքոյթին մէջ, ինչ որ ամէնէն աւելի կը խօսի մեր սրտին, ուրի՛շ բան է:

Ահաւասիկ երկու ականաւոր դէմքեր, որոնք արհամարհելով նոր ժամանակներու սնամէջ մարզանքները — snobisme — մասնաւոր խանդաղատանքով մը կը մօտենան հեռաւոր, հալածական, ճղակտոր ժողովուրդի մը «փոքր ածու»ին :

Անշուշտ անոնք ալ բաւական բան գիտեն Հայաջինջ Սարսափներու մասին: Եւ խորապէս կ'ըմբռնեն մեր ամբողջ տառապանքը :

Բայց, ահա հրապարակաւ կը վկայեն թէ յաւիտենական արժէքներու ցեղն ենք մենք ալ: Ապա ուրեմն կանգուն եւ միշտ ընդունակ նոր ստեղծագործութեանց :

Մեր պատմութեան անրաժան մասը կազմած են «Լացի Պատերը», դարերու ընթացքին :

Ստեղծագործ մշակոյթին անսպառ երկունքն է որ պիտի սփոփէ անոնց պատճառած կսկիծը: Պիտի փրկէ մեզ՝ մոռացումէ եւ լքումէ: Գիտակցօրէն յարգանքի հրաւիրելով օտարն ալ:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ԸՆԿԱԼ ՔԱՂՑՐՈՒԹԵԱՄԲ ... »

Կ'արթննամ անուշ երազ մը ընդհատելով. — Մայրեր ծաղկաւէտ ապրշում շալը իրենց գլխուն, աղջիկներ արծաթ ծամթելը իրենց մազերուն, այրեր նախշուն արախչի՛ն իրենց գագաթին, երիտասարդներ վարդագոյն գօտին իրենց մէջքին՝ բոլորը կարգի կեցած, ոտքի, կ'երգէին. —

Ընկալ քաղցրութեամբ ...

Ու Սորպոնը կը լեցուէր հայ ժողովուրդին աղօթքով, Սօսեաց անտառին երաժշտութեամբ, Ջուարթնոց տաճարներուն սրբասացութեամբ:

Գիտէք թէ հանդէս ունինք, այսօր, Սորպոնի մէջ, ուր ֆրանսացի երիտասարդ բանաստեղծ մը, Luc – André Marcel պիտի ներկայացնէ Միջնադարեան հայ բանաստեղծութիւնը, Թլկուրանցին, Աղթամարցին ու Նարեկացին, իսկ ուրիշ Ֆրանսացի երիտասարդ երգիչ մը պիտի երգէ հայ ժողովրդական երգեր: Տարօրինա՛կ հանդէս ...

Ու կը խորհիմ :

Ո՞րն է երազը,— Սորպոնը լեցուած տեսնել հայ կիներով եւ երիտասարդներով, որոնք Նարեկ կը քաղեն: Սորպոնը լեցուած տեսնել ֆրանսացի կիներով եւ երիտասարդներով, որոնք հայ բանաստեղծութեան զովքը կը հիւսեն հայ ունկընդիրներու: Երազը այս երկրորդն է միայն, բայց այսօր իրականութիւն :

Արդարեւ, երազային է, զարմանալի՛, անհաւատալի՛: Ֆրանսացի բանաստեղծն է, ահա, որ կուգայ մեզի կամ օտարներուն յայտնել թէ մենք ալ, հայ բեկորներս, արժէ՛ք ենք: Այո՛, պատերազմ ծախողներու այս գորշ բազմութիւնը այնպիսի ապրանք մըն է որ գի՛ն չունի,— լեռներու գագաթը վանքեր ենք հիմներ, ապառաժներու ծոցը եկեղեցիներ կերտեր ենք, երգեր ենք քաղաքակրթութեան ծաղիկը, պանծացուցեր՝ հայ հանճարը :

Եւ այս ամէնը օտա՛րն է որ կ'ըսէ այս անգամ: Մեր Նոր Սերունդը պատճառ մը չունի այլեւս կարծելու թէ կը գերագնահատենք մեր արժէքը, — այո՛, աղուան անգամ հաւատացած է թէ իր ձագէն աւելի գեղեցիկ թռչուն չկայ, բայց ագռաւ մը չէ, այսօր, որ իր ձագը պիտի գովէ ձեզի : Ֆրանսական մեծ քաղաքակրթութեան մէկ զաւակն է, որ պիտի բացատրէ իր հիացումը հայ արժէքներու մասին: Ահա թէ ինչո՛ւ, երբ իմանամ թէ Նոր Սերունդը պարահանդէս է գացած այն պահուն՝ ուր օտար մտաւորական մը, աշխարհիս ամէնէն սյանծալի մէկ հաստատութեան մէջ, Սորպոնի աստուածաին ոգիներուն դիմաց, կը փառաւորէր մեծահանճար հայ լեզուին փայլքն ու ցայտքը, պիտի ըսեմ .

— Աւելի լաւ չէ՞ր ըլլար, ա՛յ տղայ, որ ուրանայիր ազգութիւնդ: Հայրդ Եւրոպա չեկաւ, որ պաստրմա ծախէ, ոչ ալ դուն, որ պարես կարմրամորթերու լաճերուն պէս: Վերադարձո՛ւր Հայու անունդ, եւ գնա պարէ՛ կարմրամորթերուն հետ: Կամ դէպի Սորպո՛ն, այսօր, հօրդ եւ մօրդ հետ, քրոջդ եւ եղբօրդ հետ, երգելու համար Նարեկի լեզուն .

Ընկա՛լ քաղցրութեամբ ...

ԱՐԱՋ

ՖՐԱՆՍԱ ՊԻՏԻ ԿՌՈՒԻ, ԵԹԷ ...

Իրաւարաններու կաճառին մէկ պատուիրակութիւնը ընդունելով, Հանրապետութեան Նախագահը, չեշտեց թէ պէտք ունի բոլոր Ֆրանսացիներու եւ մանաւանդ մտաւորական ընտրանիի աջակցութեան: «Ունինք թշնամիներ եւ նախանձողներ, մինչեւ իսկ մեր լաւագոյն բարեկամներուն մօտ: Մեզ կը ներկայացնեն իբրեւ պառակտուած եւ վհատած ժողովուրդ մը, որ ինքզինքը լքած է եւ պիտի չկռուի իր անկախութեան համար: Ճիշդ չէ ասիկա: Ֆրանսա պիտի կռուի եւ ինքզինքը պաշտպանէ, եթէ յարձակում կրէ»:

× Նախկին վարչապետ Պ. Փոլ Ռէյնօ յայտարարեց, թէ Արեւմտեան Եւրոպան պաշտպանելու համար պէտք է ունենալ 60 զօրաբաժիններ, մաս մը գերմանական զօրամասերով: Պէտք է Ռուսերուն արգիլել Ռուրի եւ Արեւմտեան Եւրոպայի վրայ ձեռք դարնելու փորձութիւնը: Այս բանը կարելի է իրագործել 60 զօրաբաժիններով եւ հիւլէական ռումբի մեծ մթերումով :

ՄԻՍԻ բաժնեչափը 20 առ հարիւր եւս պիտի կրճատուի Անգլիոյ մէջ, Փետր. 4էն սկսեալ (շաբաթը 230 կրամ):

Այս ալ ուրիշ բանաձեւ կրակը դադրեցնելու համար

ՄԱԿի քաղաքական յանձնաժողովին ուրբաթ օրուան նիստին մէջ, Քանատայի արտաքին նախարարը, Պ. Լեսթըր Փիրսըն հետեւեալ միջին բանաձեւը առաջարկեց, դիւրացնելու համար Մ. Նահանգներուն հաւանութիւնը .—

1) Հրաւիրել եօթը պետութեանց ժողովը, որուն պիտի մասնակցին նաեւ Խ. Միութիւնն ու Համայնավար Չինաստանը :

2) Անյապաղ ստեղծել զինադադարի յանձնախումբ մը :

3) Այս յանձնախումբի ստեղծումէն եւ զինադադարի մասին որոշում տրուելէն վերջ միայն 7 պետութեանց ժողովը պիտի քննէ երկու կարեւորագոյն հարցերը, այն է՝ ոչ – քորէական բոլոր ուժերու հեռացումն ու ազատ ընտրութեանց կազմակերպումը, միացեալ, անկախ եւ ժողովրդավար քորէական պետութիւն մը ստեղծելու համար:

4) Այս միջոցներու գործադրութենէն վերջ պիտի ուսումնասիրուին Ծայր. Արեւելքի մնացեալ հարցերը, որոնց կարգին Ֆորմոզայի վէճն ու Համայնավար Չինաստանի ՄԱԿին մասնակցութիւնը, որ պիտի կարգադրուի բոլոր միւս հարցերէն առաջ, անշուշտ ՄԱԿի ընդհ. ժողովին կողմէ :

Պ. Փիրսըն յայտարարեց, թէ պիտի չքուէարկէ 12 պետութեանց բանաձեւը, որ շատ տարտամ կը թուի, այլ պիտի արտայայտուի ի նպաստ ամերիկեան տեսակէտին, քանի որ ատիկա կը հաստատէ հիմնական ճշմարտութիւն մը,— չին ժողովրդական կառավարութեան ուժերը տակաւին կը շարունակեն կռուիլ Քորէայի մէջ: «Ասիկա իրողութիւն մըն է, զոր չենք կրնար ուրանալ ամերիկեան որոշման դէմ քուէարկելով կամ ձեռնպահ մնալով»: Պ. Փիրսըն չեշտեց թէ ամերիկեան որոշումը կը նախատեսէ միաժամանակ հաշտութեան բանակցութեանց շարունակութիւնը եւ «որ եւ է կերպով, Չինաստանի դէմ պատերազմի հռչակում մը չի նշանակեր »:

Ուրեմն, Քանատայի առաջարկը, երկու հակամարտ տեսակէտները իրարու մօտեցնելու փորձ մըն է :

Իսրայէլի ներկայացուցիչն ալ պարզեց առաջարկ մը, որ հաւանաբար նկատի պիտի առնուի : Հրէական տեսակէտով, ՄԱԿը պէտք է իր դատապարտութեան խօսքը ըսէ Համայնավար Չինաստանի դէմ որպէս նախայարձակ, բայց պէտք է յետաձգել պատժամիջոցներու որոշումը , սպասելով հաշտութեան բանակցութեանց արդիւնքին.

Կը կարծուի թէ Քանատայի միջամտութենէն վերջ, ամերիկեան կառավարութիւնը պիտի մեղմէ իր բանաձեւը, մասնաւորաբար պատժամիջոցներ կիրարկելու հարցին մէջ :

Այս իրադարձութեանց հետեւանքով, ՄԱԿի շրջանակները աւելի լաւատես են այժմ քան մէկ-երկու օր առաջ :

«Միայն ուժը կրնայ կեցնել պատերազմը»

ԱՆԳԼԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՆՈՐ ԶՈՀՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ, ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԱՐՇԱՒԱՆՔԸ ԿԱՆԽԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Լոնտոնի մէկ արուարձանին մէջ ճառ մը խօսելով, Անգլիոյ վարչապետ Պ. Էթլի ընդհ. գիծերու մէջ պարզեց այն ճիգը, զոր Մեծն Բրիտանիա պէտք է կատարէ վերազինուելու համար եւ որու շուրջ յատուկ զեկուցում պիտի ընէ երկուշաբթի օր երեսփ. ժողովին մէջ: Ըսելէ վերջ, թէ Մեծն Բրիտանիա կը ցանկայ վերջացած տեսնել Քորէայի պատերազմը, վարչապետը աւելցուց որ իր կառավարութիւնը ոչ մէկ ճիգ պիտի խնայէ յաջողցնելու համար Զօրսերու ժողովի մը գումարումը, որպէսզի քննուին բոլոր առկախ հարցերը եւ Խ. Միութիւնը յանձն առնէ դադրեցնել խռովութիւնները: «Փորձը ցոյց տուած է սակայն, որ բանակցութիւնները արդիւնք մը պիտի չտան, եթէ չկատարուին յարաբերաբար ուժեղ հիմերու վրայ :

Վարչապետը ծանրացաւ մեծ պետութեանց յետպատերազմեան յարաբերութեանց վրայ եւ ըսաւ, որ մինչ ժողովրդավար պետութիւնները արագօրէն զօրացրուում կատարեցին, պատերազմէն վերջ, Խ. Միութիւնը բոլորովին ուրիշ ճամբու մը հետեւեցաւ եւ այսօր ալ ան, շատ մեծ ուժեր կը պահէ ոտքի վրայ: Խ. Միութիւնը այսօր կազմ ու պատրաստ ունի 175 զօրաբաժիններ 2.800.000 զինուորներով, ինչպէս նաեւ 20 հազար օդանաւեր: Զուգելով գործակցիլ միւս պետութեանց հետ, Կրեմլինը սկսաւ խռովութիւններ նիւթել եւ մեծ թափով մը յարեցաւ ցարերու ծաւալողական քաղաքականութեան: Բոլշեւիկներու գաղափարական աշխարհակալութիւնը աւելի վտանգաւոր է այսօր քան նախկին Ռուսիոյ ծրագիրը այս գետնի վրայ: Բոլշեւիկներն ալ ունին իրենց «Մայն

(Դուրսերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ

ԽՄԲ.— Նոյեմբերի վերջերը Մարսիլիոյ Մըշակութային Միութիւնը փառաւոր հանդէսով մը տօնեց Նարեկայ մեծ վարդապետին ծննդեան «հազարամեակը»։ Այդ առթիւ Շ. Նարդունի կարդաց ճառ մը, որ կը բաղկանայ երեք մասէ,— առաջինը նախերգանք մըն է Նարեկեան ողբերգութեան մթնոլորտը ստեղծելու ձեւով, երկրորդը ակնարկ մը վանականին կեանքին վրայ, երրորդը վերլուծում մը Նարեկեան փիլիսոփայութեան։ Այդ երեք մասերն ալ պիտի տանք առանձին, կիրակիէ կիրակի։

× Ինչպէս յայտարարուած է, այսօր, կիրակի, Հայ Բանաստեղծութեան Օրուան առթիւ, Նարեկացիի մասին ալ պիտի խօսի երիտասարդ բանաստեղծ **Luc André Marcel**.

Ա.

Երբ օրը կ'երեկոյանար, գիւղին այգեւէտ բլուրներուն վրայ ու մանաւանդ զառիթափներն ի վար՝ մենք, երախաներ «սոխի մը հասակով»՝ ինչպէս կ'որակէր մեզ գիւղին լեզուն, զարմանքո՛վ կը դիտէինք թէ ի՛նչպէս դիւային եւ ուրուատիպ ձեւեր կ'առնէր մեր շուքը, կ'երկարէր մեր հասակը, այլանդակ կերպարանափոխութիւն մը կը ստանար, սատանայական խաղեր կը կատարէր, ու միաժամանակ տարօրինա՛կ վախ մը ծագէր մեր հոգւոյն մէջ։ Երեկոյեան վախն է (phobie du soir) *ատիկա, որ մանուկներն ալ ունին, մեծերն ալ, ասուններն ալ ունին, անասուններն ալ։ Անըմբռնելի, անբացատրելի զգացում մը, որ կը սկսի մելամաղձոտութեամբ,— նախ տխրութեան շաղ մըն է որ կը թաթախէ զգայարանական աշխարհը ու տակաւ առ տակաւ ա՛յնքան կը լեցնէ՝ որ անձկութիւն մը կը զգաս, ինչ որ քեզ կը մղէ մօտենալու մտերիմ դէմքերու, մարդկային բնակութեանց եւ ծանօթ միջավայրերու։ Այդ վախը բնազդային փախ մըն է խաւարէն, որ կը հասնի ետեւէդ՝ երբ կը դանդաղին քայլերդ։*

Թուչնիկի մը վերջին կռինչը, մութ ձորին խորքէն, ծղրիթներուն առաջին ձայնայարդարանքը թուփերուն մէջէն,— գիշե՛րն է որ կ'իջնէ իր սարսափի համերգով։ Աճապարեցէ՛ք, աճապարեցէ՛ք, կը փսփսայ ոգի մը հոգւոյդ խորքէն։

Երբ գիւղ կը մտնէինք, արեւը մայրը մտած կ'ըլլար արդէն։ Տուները եւ ծառերը կորսնցուցած զիրենք գգուող եւ անուշցնող լոյսին օծումը, մութ ու թափանցիկ պատմուճան մըն են հագած հիմա։ Խաւարը կուգա՛յ, խաւարը կը հասնի՛, խաւարը կը հոսի՛ լեռն ի վար, ու դեւերը կը վազե՛ն չար քրքիջով մը հալածելու համար ուշացողները ճամբուն վրայ։

Վանքին պատերուն տակ՝ որոշ ապահովութիւն մը կը զգայինք, որովհետեւ յաղթ ու քաջալանջ կը կանգնէր եկեղեցին, երեկոյեան մթութեան մէջ, փորձելով քաղցր երաժշտութեամբ մը հալեցնել խաւարը։ Հետաքրքրութիւնը մեզ կը տանէր եկեղեցի։ «Ըկեսցէ»ի ժամն է։

Դաշտերու խոտին կանանչ արիւնը մեր ազդրին ու մերկ սրունքներուն վրայ, այգիներու անանուխին հոտը պատմուճանի պէս մեր ուսերէն կախ, գիւղին լաճերը՝ մենք, այլեւս ապահով ու քաջ, կը մտնէինք եկեղեցիին խաւարին մէջ։ Պատուհանները պղտոր ջուրի գոյն ունէին։ Հեռուն, խորանին առջեւ՝ երկու պզտիկ մոմ, ինչպէս կատուի մը աչքերը մութին մէջ։ Վարդապետները սեպաձեւ գլուխով, դպիրները սեւ պարեգօտներով՝ հազիւ տեսանելի։ Ու թա՛ւ, ու բա՛մբ, ու պարա՛րտ ձայներու հեղեղ մը,— քարանձաւային երաժշտութիւն, ինչպէս քրիստոնէութեան առաջին օրերուն,— որ կը բարձրանայ իբրեւ հառաչանք, իբրեւ թառաչանք, իբրեւ կառաչանք։

Ո՛ղբ մը՝ կարծես ի խորոց անդնդոց։

Սարսուռ մը փոշիի պէս կը հոսի մեր ջիղերուն մէջէն։

« Որդի Աստուծոյ կենդանւոյ, օրհնեալ յամենայնի, Հօրդ ահաւորի, որ ի ծագել անստուեր նշուլից ողորմութեան քո փառաց՝ հալին մեղք, հալածին դեւք, ջնջին յանցանք, խզին կապանք, խորտակին շղթայք, կենդանածնին մահացեալք, բժշկին հարուածք, ողջանան վէրք, բառնին ապականութիւնք, տեղի տան տխրութիւնք, նահանջին հեծութիւնք, փախնու խաւարն, մեկնի մէգն, մերժի մառախուղն, փարատի մռայլն, սպառի աղջամուղջն, վերանայ մութն, գնայ գիշերն, տարագրի տագնապն, չքանան չարիքն, հալածին յուսահատութիւնքն, եւ թագաւորէ ձեռն քո ամենակար, քաւի՛չդ ամենայնի»։

Ի՛նչ տարօրինակ աղօթք,— ոչինչ կը հասկընայինք, բայց կը սարսռայինք։

Մեզի կ'ըսէին թէ Նարեկացիին Ողբն է այդ տխուր եւ անհասկնալի երգը։ Մենք գիւղին Նարեկեան վարժարանին աշակերտներն էինք,— ուրեմն մեր պահապանն էր Նարեկացին, մեր patron*ը՝ ինչպէս կ'ըսեն Ֆրանսացիները։*

Տեսչարանին պատէն կախուած էր մեծ պատկեր մը, ջրդեղուած շրջանակի մէջ։ Վեղարաձեւ տանիքով չէնքի մը մօտիկ, առջեւը ծով, ծունր էր դրած վարդապետ մը, գլխարաց ու ձեռքին մէջ գիրք մը բռնած, աչքերը դէպի երկինք՝ որ կը բացուի լեղակագոյն ամպերու փոթորիկի մը մէջէն, ուրկէ կ'երեւի Աստուածածինը,— վարդապետին շրթները կը դողային, կը դողդղային, կը շարժէին կարծես։

Նարեկացին է, կ'ըսէին մեզի։

Ի՞նչ կը հայցէր Աստուածածինէն, խօսքի ի՞նչ ուժ ունէր՝ որ Աստուածամայրը կը բանար ամպերուն վարագոյրը եւ ականջ կը դնէր Վանայ ծովուն եզերքը ճգնող հայ մենակեացին աղօթերգութեան։

Չէի հասկնար, չէի՛ կրնար հասկնալ։

Գիւղին երբեմնի լաճը, Նարեկեան վարժարանի նախկին սան, որ բա՛ն չէր հասկնար «Ըկեսցէ»ներէն ու Նարեկացիի ողբերգութենէն, միթէ՞ կրնար երեւակայել թէ բնաշխարհին բլուրներուն վրայ խաղցուցած իր շուքը, օր մըն ալ, պիտի նետէր եւրոպական երկրի մը բեմին վրայ՝ փորձ մը կատարելու համար բացատրելու մեծ վարդապետին անբացատրելի հոգին։ Բայց անիկա որ ոչինչ կը հասկնար երէկ, արդեօք կը հասկնա՞յ այսօր։ Հեռո՛ւ ինձմէ այդ յաւակնութիւնը։ Ահա թէ ինչո՛ւ Նարեկեան վարժարանի երբեմնի սանը, այլեւս ճաղատ՝ սակայն իր պահապան վարդապետին իմաստութենէն տակաւի՛ն աղքատ, հրապարակաւ խօսք առնելէ առաջ, կ'ոգեկոչէ Վանայ ծովուն իմաստունը, օգնութիւն հայցելու համար այն բառերով՝ զորս, մօտ հազար տարիներ առաջ, նման հանդիսաւոր առիթով մը, միտքովն Արթունը, թարգմանաբար՝ անունովը Գրիգոր, կ'ուղղէր իր Աստուծոյն.

— «Ի մատչել իմ ի գլուխ հանդէսի մեկնութեան բանի, կարկառեա՛ ի վերայ իմ զամենաբարձ աջ քո, փարատեա՛ ի մտաց իմոց զմէգ մթութեան մոռացութեան»։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Օրհնեա՜լ ըլլան...

Խենդութիւն մըն է երազը եւ սակայն չենք կրնար ապրիլ առանց անոր։ Ան մաս կը կազմէ մեր էութեան, մղիչ ուժն է մեր լինելութեան եւ իրականութենէն կուգայ ու հիմքն է իրականութեան։ Ժողովուրդները անով կը քալեն։

Մեծ տարբերութիւն մը կայ անկասկած՝ երազին եւ մեր տեսած ու ապրած աշխարհին միջեւ։ Չենք գտներ մեր շուրջ այն ինչ որ սորվեցուցին մեզի դպրոցի գիրքերն ու վէպերը, ծնողքներն ու ուսուցիչները եւ հիասթափ՝ յաճախ կ'ընդվզինք այդ բոլորին դէմ՝ որ թմրեցուցին մեզ անիրական գեղեցկութիւններով, երբ չենք գտներ ազատութիւն եւ եղբայրութիւն, արդարութիւն եւ բարութիւն։ Կ'ատենք երազը՝ անով տարուած, մոլորած, կորսուած տեսնելով մեր ժողովուրդն ու մեզ։ Բայց եւ այնպէս, կը ձգտինք դարձեալ իրականացնել մեր ազգային երազը, կը յուսանք եւ կը հաւատանք գալիքին։ Կ'երազենք կրկին։

Լինելութիւն մըն է մեր կեանքը։ Կը ձգտինք ըլլալ։ Եւ երազը գլխաւոր ուժն է այդ լինելութեան։ Պատկեր մըն է որ կը քաշէ կը տանի մեզ իր ետեւէն։ Պատկերը՝ զոր կ'ուզենք ըլլալ։ Կը ջանանք իրականացնել զայն։ Բայց ան հեռու կը մնայ մենէ յաճախ, ու գերեզման կ'երթանք առանց հասնելու անոր։ Իսկ երբ կը մօտենանք անոր, երբ կ'ըլլանք այն ինչ որ ուզած ենք ըլլալ, կը տեսնենք թէ կը պակսի անոր մէջ մեր իրականութիւնը։ Ուրիշներուն կամքին արդիւնքն ենք եւ մեր շուրջի հոգիներուն արտացոլումը կը տեսնենք այդ պատկերին մէջ, որ մեր հոգիին խորքէն եկող լոյս մը կը թուէր մեզի։ Մեծ պարապի մը առջեւ ենք, որուն առջեւ կանգ առած են շատ մը հոգիներ։ Այդ դժբախտութիւնն է զոր ցոյց կուտան նաեւ գոյապաշտները, երբ անհեթեթ ու յուսահատական կը գտնեն կեանքը եւ մեր գոյութիւնն ու մեր ըրածը անիմաստ՝ այս աշխարհին վրայ։ Զարհուրելի բան մըն է եւ սակայն, կը շարունակենք քալել այդ պատկերին ետեւէն։ Կ'երազենք եւ կը յուսանք։

Կեանքը խառնուրդ մըն է երազի եւ իրականութեան։ Մէկը միւսէն կը ծնի։ Եւ երկուքն ալ կը յեղաշրջուին, կը փոխուին շարունակ, սերունդէ սերունդ։ Կ'ըսեն թէ առասպել մըն է որ մարմին կ'առնէ եւ առասպելի կը վերածուի կրկին, երբ կը հոսի ու կ'անցնի։ Պարապին մէջ ենք ու բան չենք հասկնար։ Առասպել մըն է նաեւ գեղեցիկ ու քաղցր, որ մղձաւանջի կը վերածուի, եւ կ'անուշնայ կրկին՝ մեր յուշերուն եւ ազգային պատմութեան մէջ։

Երազին եւ յոյսին այս պահանջը կուգայ մեր հոգիին խորքէն։ Բայց ան կուգայ նաեւ կեանքէն, տառապանքէն ու տգեղութիւններէն, ցաւերէն ու վախերէն։ Մեզ դժոխքի մը մէջ զգալով է որ կ'երազենք դրախտ մը։ Մեր անհետացումը ու ոչնչացումը զգալով է որ կը մտածենք անմահութեան։ Եւ գեղեցկութիւն ու բարութիւն կ'երազենք շնորհիւ մեր շուրջի չարիքներուն, քանի որ մեզ ուրիշներուն հետ բաղդատելով է որ կը կազմուինք եւ երբեք առանձին չենք մեր մէջ, ըլլալով հանդերձ մինակ՝ միլիոնաւոր մարդոց մէջ։ Այսպէս՝ յոյսերու դարն է քաոսը՝ ուր կ'ապրինք այսօր։

Կասկածելի են մեր յոյսին արմատներն իսկ եւ անոնք կը փրթին մէկ առ մէկ, քանի յառաջանանք գիտակցութեամբ։ Եւ հոս կը հասնին, ոչ միայն անհատները այլեւ զարգացած ժողովուրդները՝ որ կուրիլ չեն ուզեր այլեւս,— չեն հաւատար ալ շատ մը բաներու, ինչպէս ցոյց կուտայ դարձեալ Ֆրանսայի գրական վերջին շարժումը, գոյապաշտութիւնը որ յուսահատութիւն մը դուրս կը բերէ աշխարհի բոլոր փիլիսոփայութիւններէն, բան մը որ ծանօթ էր արդէն մեզի Սողոմոնէն ի վեր։

Կը մաքառինք, կը յառաջանանք, կը հասնինք բարձրագոյն գիտակցութեան եւ կ'իյնանք անձկութեան մէջ։ Մղձաւանջ մը կը դառնայ այնուհետեւ այդ գիտակցութիւնը մեր մէջ, որմէ ազատիլ կ'ուզենք։ Մեր տէրն ենք եւ մեր գերին։ Ոմանք կ'երթան մոռնալ իրենց սորվածը՝ խորանի մը առջեւ, խոնարհիլ։ Մինչ ուրիշներ կը փորձեն բարձրանալ, ազատութեան հասնիլ այդ յուսահատութեամբ եւ անձկութեամբ։ Ու կան անոնք որ, կը մնան շուարած, քարափի մը վրայ՝ իրենց զարգացումին բեռներով։ Ասոնք ամէնէն դժբախտներն են, որովհետեւ անհամերաշխութիւն մը կայ իրենց նկարագրին եւ գիտակցութեան միջեւ, այսինքն գիտնալով հանդերձ թէ կրնան փրկուիլ այս կամ այն վարդապետութեան դիմելով, չեն կրնար համակերպիլ անոնց հետ։

Այսպէս, երազն ու յոյսը կը քայքայեն մեզ, բայց եւ այնպէս անոնցմէ գեղեցիկ բան չենք գտներ։ Երջանկութեան, գեղեցկութեան եւ արդարութեան ետեւէն պէտք է երթալ միշտ՝ կ'ըսուի մեզի՝ գիտնալով հանդերձ թէ չկան անոնք։

Ուրիշ ճամբայ չկայ։

Երազը հրաշքն է կեանքին։ Բարի է իր խորքը։ Ու գեղեցիկ է կեանքը։

Այն է ի վերջոյ զոր կը ձգենք մեր գիրքերուն կամ հոգիներուն մէջ՝ երբ ամէն ինչ կ'անցնի, կ'անցնինք նաեւ մենք։ Կը դառնանք երազ՝ այդ գիրքերուն եւ հոգիներուն մէջ։ Մեր անձնականութիւնը կեղեւ մըն է որ կը զատուի մենէ, կ'իյնայ, կատարելէ վերջ իր աշխարհիկ դերը։ Կարեւորը միջուկն է։ Եւ ատիկա ոգի մըն է զոր կ'ուզենք բիւրեղային ու անմահ տեսնել։ Ու երազով է միայն որ կարելի է հասնիլ ոգեկան այդ գեղեցկութեան։

Երազը վարագոյրն է խորանին՝ որուն ետեւ կը վառին լոյսեր։ Ու կարմիր կամ սեւ այդ վարագոյրը կը փայլի կիսամութին մէջ՝ աստղերու շողարձակումով։ Եւ այն որ կանգ կ'առնէ այդ վարագոյրին առջեւ, այն որուն հոգին եղած է ահաւոր ռազմադաշտը Բարիին ու Չարին, այն որ կ'ըմբռնէ այլեւս տառապանքը մարդոց, կը սպասէ հրաշքին՝ որպէսզի երազ եւ յոյս տայ մարդոց։

Օրհնեալ ըլլան բոլոր անոնք, որ գրիչով, զէնքով ու խօսքով՝ խանդ եւ երազ տուին մեր ժողովուրդին, այնքան որ ան կը մնայ մեծ ժողովուրդներէն շատ աւելի կորովի՝ եւ հաւատաւոր՝ իր մեծ յուսահատութեան մէջ՝ շնորհիւ յոյսին ու երազին՝ որ խորապէս արմատացած, են իր մէջ։

Օրհնեա՛լ ըլլան բոլոր անոնք որ անօթի ու թշուառ, տառապեցան, պայքարեցան, կախուեցան, զոհուեցան, որպէսզի հաւատք եւ յոյս ունենայ մեր ժողովուրդը, որ, խաբուած, քայքայուած՝ բայց կը մնայ արդար՝ բոլոր ժողովուրդներուն առջեւ, իր արդար երազներով եւ յոյսերով։

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ԱՄՊԸ

Մեծ պարծանքը սուլթանի – մարգարիտը հարեմի
Լողանում էր մի տաք օր աւազանի մէջ բիւրեղ,
Գեղեցկուհու ոսկեզան գիսակները պանծալի
Փռուել էին թիկունքին ալեաց նըման հրաշագեղ։

Համբուրում էր ջուրը նրա թիկունքները գեղեցիկ
Իսկ մազերը մետաքսեայ արքայական նուրբ իրան,
Եւ հրեշտակից հիացած իւր հայեացքը տարփալից,
Չէր հեռացնում ժանտ սուլթանը նրա մարմնից աննման։

— Ես եմ միայն հիանում չքնաղագեղ այդ էակից,
Հաւատարիմ իմ ներքինին, նրա ամէն քայլն է հսկում.—
— «Ոչ» պատասխանեց նրան ամպի մի կտորը երկնքից,
« Մենակ դու չես, փատիշա՛հ, լողանալիս նրան նայում։

« Ես էլ նոյնպէս դիտում եմ, այդ հրեշտակին զմայլած
« Որը լիքն է հմայքով, կախարդալից, նազելի»։
Իսկոյն խեղդեց սուլթանը գեղեցկուհուն՝ կատաղած,
Ամպն էլ հալուեց երկնքում, ցնդեց ինչպէս գոլորշի։

Թարգմ. ԱՐՍԷՆ ԿՐԱՍԻԼՆԻԿԵԱՆ

ԹԷՈՖԻԼ ԿՈԹԻԷ

ԳՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

ՆԱԶ ՄԻ ԱՆԻ ...

Ախ սա Եւրոպացիները: Կակուղիկ, անուշիկ, քաղաքավար: Գլուխը կտրել ուզես՝ վիզերը կը ծռեն ...

— Հիթլէրը: Կ'ուզեմ, կ'ուզեմ: Բոլոր գեր-մանախօս երկիրները: Իրենց լեզուին մէջ գերմա-ներէն բառեր ունեցողները: Վերջապէս Սուտէթ-Մուտէթ, Ալզաս-Մալզաս, բոլորը ինծի կը պատկանի՜ն... պոռաց կանչեց, սպառնաց:

Եւրոպայի դիւանագէտները «վախի բռնուե-ցան»: Դողացին, դողդղացին: Ամա՜ն Մր. Չէյմ-պըլէն դուն գիտես, եկուր սա մարդուն խօսք հասկցուր: Երթանք միասին ոտքը իյնանք, խնդ-րենք:

Հանդարտեցնենք՝ ըսին եւ ճամբայ ինկան Միւ-նիխ:

Այնքան կը վախնային որ, Մր. Չէյմպըլէն հովանոց միայն առաւ հետը: Նոյնիսկ, կ'ըսեն, գրպանի մատիտ տաշելիք զմելին թողանը ձգեց՝ որպէսզի ռեւէ զէնքի նշոյլ չգտնուի քովը:

Ներկայացան: Ով քաջդ Հիթլէր, ըսին, ինչ որ կ'ուզես կուտանք: Խնայէ մեզի:

— Ո՛չ, բսաւ քաջապետը, ոչ, ես եմ ձեր տէրն ու տիրականը: Ես մաքրարիւն ցեղի կը պատկանիմ: Ինչ որ որոշեցի՝ որոշեցի:

«Խե՜ղճ» դիւանագէտները ետ դարձան գըլ-խիկոր եւ գացին իրենց սուրերուն ժանգերը մաք-րելու: «Պատրաստութիւն չունէին»...

Բա՜մ, բում, բո՜ւմ... պատերազմ:

Եւ արդի՞ւնքը: Քանի մը մեթր չուան եւ կոյտ մը այրած ոսկորով վարձատրուեցան այս ճացի-ները...

Ժամանակին Թուրքերն ալ փիւսկիւրտիւէ ըսին անգլիական բանակներուն համար: Անոնց դրահա-ւորները, նաւակներ էին մեր Էֆէներուն համար եւ Տարտանէլի նեղուցին առջեւ կը դողային՝ Թուրք յաղթապանծ բանակէն:

Ցոյսերը կտրած կծիկը դրին գացին եւ Պոլսոյ Թուրքերը տօնեցին այդ «յաղթանակը» ցնծապա-տառ եւ մեծխօսիկ ...

Օր մըն ալ Դաշնակից զինուորները, ձեռքերը մէյ մէկ ճպոտ, բերանները ծամոց երեւցան Ստամպոլոյ սալայատակներուն վրայ: Մկան ծա-կերը արժէք ստացան: Վեց-եօթը անկախ եր-կիրներ կազմուած էին մեծազօր Օսմ. կայսրու-թեան հողերուն վրայ եւ Սուլթաններու մայրա-քաղաքը, Պոլսէն ետ դարձով մը իջած էր Ասիա-կան Անկորա...

Հիմա, նոյն այդ աղերսակուներն են կրկին: Եւրոպայի դիւանագէտները: «Ով քաջդ Մաօ Ցէ Թունկ, խնայէ մեզի եկուր մի ըներ, մի ըլլար, դադրեցուր պատերազմը: Համմէ, ժողովի: Քեզի աթոռ տանք: Թուղթ գրիչ տանք, գրէ, ստորա-գրէ:

— Ոչ: Կը պահանջեմ: Կ'ուզեմ: Կը զարնեմ: Կը փշրեմ... Չորս հարիւր միլիոն Չինացի ունիմ, մարդո՞ւ պիտի խնայեմ: Ելէք Քորէայէն դուրս: Ասիան իմս է, իմ ազարակս է ...

— Ա՜խ, անուշիկ Չինացի, խնայէ մեզի, ըս-պասէ քանի մը տարի, մենք տակաւին պատրաստ չենք: Ծրագիր-մրագիր պիտի չինենք...

Գնա, մանչուկս Մաօ Ցէ Թունկ, գնա ձեռք ձեռքի տուէք Չանկ Քայ Շէքի հետ: Եթէ գործ կը փնտռէք, չինական տառերը պարզացուցէք: Ձեր ժողովուրդին գիր-գրոց սորվեցուցէք: Բրինձ ցանեցէք, ազգը կերակրեցէք: Շինեցէք, շէնցու-ցէք ձեր երկիրը:

Ականջ մի կախեր կնքահօրդ փսփսուքին, վերջը մէջտեղ պիտի մնաս ...

Եւրոպացիները չես ճանչնար դուն: Անոնք, արծիւը թռած միջոցին ձեռքով կ'որսան, իսկ աղ-ուէսը իր ոտքովը կուգայ կը մտնէ անոնց ծուղա-կին մէջ...

Նազ մի անի, յարմարէ...:

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՂՋԿԱՆ, ՈՐԻ ՄԱԶԵՐԸ ՃԵՐՄԱԿԵԼ ԵՆ...

Այս աղջիկը երէկ մայի՜ս էր, մի գարուն
Եւ վիշտը չէ՛ր անցնում նրա տան դռներով.
Այս աղջիկը երէկ եղնի՜կ էր թրվռուն
Արեւից դողացած ոսկենեկ մազերով:

Իսկ այսօր մազերը ճերմակել են վշտից ...
Եւ ձիւնը մազել է մազերին աղջկայ
Տանջանքի ու ցաւի ձմեռը խստասիրտ,—
Չկայ տուն... չկայ մայր, չկան քոյր ու եղբայր:

Սառոյցը եւ ձիւնը հալում է գարունը,
Բայց եկաւ գարունը եւ ժամն է ձիւնհալի —
Ճերմակ են մազերը... Ասացէ՛ք այս ձիւնը
Ի՞նչ գարուն, ի՞նչ մայիս կը հալի...

Այս ձիւնը կը հալի միայն քոցը ցասման,
Վրէժի կրակը՝ մեր միլիոն սրտերի.
Այս ձիւնը կը հալի արեւը յաղթութեան,
Որ մի նո՛ր գարուն կը բերի ...

ԳՈՒՐԳԷՆ ԲՈՐԵԱՆ

ՎԱՑԵԼՔ

Առաջին անգամ սիրած աղջկայ
Շուրթերն համբուրած պատանու համար
Համբոյրից բացի ուրիշ բան չկայ
Եւ սիրահար է աշխարհը համայն:
Թւում է նրան թէ աշխարհն արար
Եւ մարդիկ բոլոր, ուրախ թէ տրտում,
Համբուրելու են գնում իր նման
Կամ համբուրել են ու դառնում են տուն.
Առաջին գիրքն թեւիս տակ դրած
Այդ պատանու պէս շրջում եմ մայթում
Եւ թւում է թէ աշխարհը արար
Նստել է հիմա գիրքս է կարդում:

ԳԷՈՐԳ ԷՄԻՆ

ՏԱՂԱՆԴԱՒՈՐ ՀԱՅ ԱՂՋՆԱԿ ՄԸ

Ցունուար 19ին Պէյրութ, Սինեմա Մեթրո-փոլի մէջ ի պատիւ լրագրողներու տրուեցաւ շար-ժանկարի ներկայացում մը, որու հերոսուհին Ե-գիպտահայ վեց տարեկան հայ աղջնակ մըն է:

Շարժանկարը, որուն անունն է «Եասմին», կը ներկայացնէ եղերական կեանքը աղջնակի մը, իր ծնունդէն մինչեւ վեց տարեկանը ...:

Ցուցումի գեղեցիկ պահեր կուգան արցունք-ներ խլելու հանդիսականներու աչքերէն:

Մասնագէտներ կ'ըսեն թէ բացառիկ տաղանդի տէր այս աղջնակը, երկրորդ Շըրլի Թէմփըլ մըն է շարժանկարի աշխարհին մէջ, Մարկարէթ Օ'Պրա-յըններու կարգին, որոնք բնածին ձիրքերով օժ-տուած, զարմանալի թափով մը կը հասնին ար-ուեստագէտի բարձունքին, հակառակ իրենց մատղաշ տարիքին:

Հայ մանկատի դերասանուհին օժտուած է իր արուեստին յատուկ բոլոր արժանիքներով, — ինչպէս գեղեցիկ ձայն, ճկուն պարախաղութիւն՝ եւրոպական եւ արեւելեան:

Ամէնէն ուշագրաւը եղերական խաղարկու-թեան իր ձիրքն է՝ որ խորապէս կը յուզէ:

(Ազդակ)

«ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՅՈՒՇԵՐԸ

«Հայրենիք»էն կ'իմանանք թէ Քալիֆորնիոյ ընկերներէն Արփ. Սեդրակեան, Ալէք Փիլիպոս եւ Հէրրի Քարեան հրատարակչական յանձնախումբ մը կազմած են, հրատարակելու համար Ռուբէնի «Հայ Յեղափոխականի մը Յուշերը»:

Առաջին հատորը մամուլի տակ է արդէն: Ամ-բողջ գործը պիտի բաղկանայ տասը հատորէ, իւ-րաքանչիւրը հինգ տոլար (լաթակազմ): Բաժնե-գին տասը հատորի համար՝ 40 տոլար:

× Նոյն ընկերները եւ'ուրիշ երեք բարեկամ-ներ կազմած են «Հայ կրթական Հիմնարկութիւն» մը, Լոս Անճըլէսի մէջ, օգնելու համար Մ. Նա-հանգներու բարեկամ երկիրներու հայկական դպ-րոցներուն, առանց կրօնական կամ յարանուա-նական խտրութեան:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Մեր ջերմ շնորհաւորութիւնները:

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆԻ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Դպրոցի ընկերներ...

Այսօր ձեզի կը յիշենք, այսօր ձեզի կը խօսինք — մեր սիրտերուն խորերէն — եւ ծովերէն, ցա-մաքներէն, երկիրներէն ալ անդին:

Այսօր պարտինք, ամէն մէկս — ըլլանք աղ-քատ, թէ հարուստ — ինչպէս՝ երէկ, ինչպէս՝ վաղը, ինչպէս՝ միշտ խաւարէն լոյս, դէպի՛ լոյս տանող ճամբուն ջահակիրները ըլլալ:

Հիմա կանգնած կող կողի — զի կամքն այս է Մխիթարին — ուսուցիչ եւ աշակերտ մեր գրի-չով, մեր դրամով, արիւնով թէ՛ պահպանել, թէ՛ փոխանցել մեր լեզուն, Մշակոյթը Հայկական մե-րին վաղուան ծիլերուն... որպէսզի ազգը տեւէ:

Մ. Ռափայէլեան Աշակ. Միութիւն

[illegible]

ԱԼԻՔ, բացառիկ թիւ Հ. Յ. Դ. 60ամեակին առթիւ (1890 — 1950): 54 մեծադիր էջ, 22 յօդ-ուած, պատկերազարդ (անկախ՝ համանուն օրա-թերթէն): Գին 25 ռիալ: Տպ. «Ալիք», Թէհրան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (56)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄ ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՄԷՋ

Ցամառ մարդուն ձեռքէն խորամանկութեամբ ազատելու այս երկրորդ փորձէն վերջ, տեսայ որ կորսնցուցած էի խաղը: Եթէ ցերեկ ըլլար, թե-րեւս պիտի փորձէի գերմանական դեսպանատուն մտնել աւելի արագացնելով: Բայց կարելի չէր այդ ժամուն, որովհետեւ գիշերը կը գոցէին եր-կաթեայ մեծ դուռը եւ եթէ նոյնիսկ հրաշքով բաց մնացած ըլլար, պիտի անդրադառնային Կիկերոնի մուտքին: Ապացոյցը տուած պիտի ըլլայինք մեզ հետապնդողներուն թէ Կիկերոն գերման լրտես մըն է: Ուրիշ միջոց գտնելու էի:

Հայելիին մէջէն նայեցայ Կիկերոնին: Մեռ-եալի մը պէս տժգոյն նստած էր ան իր անկիւնը: Աչքերը խոշորցած էին սարսափէն: Գիտէր թէ ինչ կ'անցնէր կը դառնար եւ իր կեանքն էր խնդրոյ ա-ռարկան: Քրտինքի կայլակներ կը փայլէին ճա-կատին վրայ:

Ձեռքերով կառչած էր իմ յենարանիս, եւ ետեւս նստող մարդը այլեւս միայն զարշելի գաճաճ մըն էր, որ խուճապահար սարսափէն կը մեռնէր: Մարդկային ոչինչ մնացած էր իր դէմքին վրայ: Վախի ծամածռութիւն մըն էր միայն այդ դէմքը հիմա:

— Չէ՞ք կրնար աւելի շուտ երթալ, ըսաւ ող-բագին:

Այո, կարելի էր, բայց լուծում մը չէր այդ: Հրաշք մը միայն պիտի կարենար դիպուածաւ փրկել մեզ:

Կրնայի բռնել Անգարայի կպրապատ ճամբան, որ դաշտ կը տանէր: Այնտեղ պիտի կարենայի ա-պահովաբար խոյս տալ սեւ ինքնաշարժէն: Բայց վանեցի այս մտածումը: Եթէ այս ճամբան բռնէի, կորսուած էի: Որովհետեւ միակ ճամբայ մը կար այդ ուղղութեամբ եւ եթէ առնէի զայն, քաղա-քէն հեռանալու համար, ստիպուած էի նոյն ճամ-բով վերադառնալ: Եւ անպայման պիտի իյնայի գիս հալածողներուն ձեռքը, եթէ Անգլիացիներ էին: Անօգուտ պիտի ըլլար ուրանալ ինքնաշար-ժիս պարունակութիւնը:

Երբեք զէնք չէի առեր վրաս, որովհետեւ խոր-հած էի թէ պիտի չկարենայի նախայարձակ ըլ-լալ, իսկ փոխադարձելու համար շատ ուշ պիտի ըլլար արդէն: Մտածած եմ միշտ թէ ինքնին վը-տանգաւոր է զէնք մը կրել իր վրայ, որովհետեւ, երբ մարդ ատրճանակ մը ունի, ապահով ըլլալու քաղցր պատրանքով կ'օրօրուի եւ կը մոռնայ գործածել իմացականութեան զէնքերը, որոնք շատ աւելի հատու են:

Նոյն ռազմավարութիւնը փորձեցի անգամ մը եւս: Ծայրայեղ դանդաղութեամբ անցայ հրապա-րակէ մը: Միւս կառքն ալ ըրաւ ինծի պէս: Յե-տոյ, հօփ, դարձայ ու դարձայ կրկին: Յստակօ-րէն կը զգայի թէ ինքնաշարժս ալ միայն երկու անիւի վրայ կը յառաջանար: Ոստում մը ալ եւ ինքզինքս գտայ տան մը պատէն երկու մատ ան-դին ....:

Վերջապէս, տիրապետեցի նորէն մեքենայիս եւ միշտ նոյն հրթիռի արագութեամբ մխրճուե-ցայ երկու մութ ու նեղ փողոցներու մէջ: Հասեր էի Աթաթիւրքի պողոտան: Ժամական 90, 100, 110ի հասած էր արագութիւնը: Վերջապէս նետուեցայ ասֆալթ ճամբուն վրայ որ ուղղահայեաց կը բարձրանար, մէկ ակնարկով տեսայ որ այլեւս մարդ չկար մեր ետին:

Շարունակեցի արագացնել: Բարեբախտաբար առատ էին քառուղիները: Դեսպանատան առջեւէն անցայ փողահարելով: Իմացայ որ մէկը կ'ըսէր ե-տեւէս.

— Անգլիական հիւպատոսարան տարէք զիս:

Ցօժարեցայ: Նոր թափով մը սկսայ բարձրա-նալ զառիվերէն: Տարօրինակ ոստիկան մը ճամ-բայ տուաւ մեզի ոստում մը ընելով: Վերջապէս հասայ վերջին անկիւնադարձին: Անգլիական դես-պանատունէն 100 մեթր անդին, Կիկերոն վար ցատկեց ինքնաշարժէն որ դանդաղօրէն կ'ընթա-նար: Անմիջապէս անհետացաւ խաւարին մէջ: Ոչ ոքի հանդիպեցայ այլեւս, ոչ մէկ կառքի, մանա-ւանդ ոչ մէկ սեւ ինքնաշարժի:

Գրասենեակ հասնելէ վերջ միայն անդրադար-ձայ թէ կը դողայի: Շապիկս քրտինքով թրջած էր եւ թաց մազերս կը փակչէին ճակատիս:

«Ֆիլմ»երը անմիջապէս անհետացան արկղին մէջ: Կը մնար փոքրիկ ծրարը, որուն պարունա-կութեան անտեղեակ էի:

(Շար.)

Քամփֆ»ը, որ թէեւ աղօտ, բայց աւելի վտանգաւոր է քան Հիթլէրինը ։

Քորէայի պատերազմը խորհրդային քաղաքականութեան աւելի վրդովիչ մէկ նոր հանգրուանն է ։ «Այսուհանդերձ չեմ կարծեր որ նոր պատերազմ մը անխուսափելի է» ։ Այսպէս ըսելով մէկտեղ, ժողովրդավար երկիրները պէտք է բաւարար ուժեր ունենան յարձակողները վհատեցնելու համար ։

Այս բոլոր նկատումներով, Մեծն Բրիտանիա պէտք է լարէ իր ճիգերը, վերազինման ծրագիր մը իրականացնելու համար ։ Բեռը ծանր պիտի ըլլայ, բայց կառավարութիւնը պիտի ջանայ ծախքերը բաժնել արդար եղանակով մը ։

Երեք օտար կազմակերպութեանց լուծումը

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, ներքին գործերու նախարարութիւնը լուծած է երեք միջազգային կազմակերպութիւններ, Համաշխարհային Արհեստակցական Դաշնակցութիւնը (F. S. M.), Կիներու Միջազգային Ժողովրդավար Դաշնակցութիւնը եւ Ժողովրդավար Երիտասարդութեան Համաշխարհային Դաշնակցութիւնը, երեքն ալ ենթակայ Կոմինֆորմի ։ Մէկ ամիս պայմանաժամ տրուած է երեքին ալ, Փարիզէն հեռանալու համար ։

Այս որոշումը մեծ յուզում պատճառեց համայնավարական եւ ուղեկից շրջանակներու մէջ, որոնք ուժգնօրէն կը բողոքեն ։

Կառավարութեան որոշումը հիմնուած է 1939 Ապրիլ 12ի օրէնքին վրայ, որուն համաձայն կրնայ լուծել ոեւէ խմբակցութիւն, եթէ անոր կեդրոնը կը գտնուի արտասահման եւ կամ Ֆրանսայի մէջ ըլլալով, իրապէս կը կառավարուի օտարականներու կողմէ, կամ ունի օտար վարիչներ կամ անդամներուն առ նուազն մէկ քառորդը օտարականներ են ։

Կառավարութիւնը երեք կազմակերպութիւններն ալ կը նկատէ գործակալութիւններ ռուս-համայնավարական քարոզութեանց համար, ուղղուած՝ Ֆրանսայի շահերուն դէմ ։ Միւս կողմէ, կառավարութիւնը հաստատած է որ Համաշխարհային Արհեստակցական Դաշնակցութիւնը պայքար կը մղէ, որպէսզի Ֆրանսայի նաւահանգիստներու աշխատաւորները չպարպեն Ամերիկայէն հասած զինաբարձ նաւերը ։

Համաշխարհային Արհեստակցական Դաշնակցութիւնը հիմնուեցաւ 1945 հոկտեմբերին, Փարիզի մէջ, մասնակցութեամբ 54 ազգերու ։ Շատ չանցած, իբրեւ հետեւանք արեւելքի եւ արեւմուտքի միջեւ ծագած պայքարին, ոչ-համայնավար կազմակերպութիւնները բաժնուեցան եւ 1949 Դեկտ.ին ստեղծուեցաւ Ազատ Արհեստակցական Միութեանց Միջազգային Համադաշնակցութիւնը, մասնակցութեամբ 53 երկիրներու (կեդրոնը՝ Պրիւսէլ) ։

Կիներու Միջազգային Դաշնակցութիւնը հիմնուած էր 1945 Նոյեմբերին, նոյնպէս ենթակայ Կոմինֆորմի, ինչպէս «Դեմոկրատ Երիտասարդութեան Դաշնակցութիւնը» ։ Առաջին Միութեան ընդհ. քարտուղարն է Տիկին Քլոտ Վայեան Քութիւրիէ, համայնավար երեսփոխան Սէնի նահանգին ։

Լուծուած Արհեստակցական Դաշնակցութիւնը 72 միլիոն կը հաշուէ իր անդամներուն թիւը, Կիներու Դաշնակցութիւնը՝ 91 միլիոն, իսկ Երիտասարդական կազմակերպութիւնը՝ 72 միլիոն ։

Արհեստակցական կազմակերպութեան ընդհ. քարտուղարն է Պ. Լուի Սայեան ։ Իր փոխանորդը (ամերիկացի) թիւրիմացութեան կը վերագրէ լուծումը, դիտել տալով թէ կազմակերպութիւնը կապ ունի Ազգաժողովի ընկերային եւ տնտեսական յանձնախումբին հետ ։

Ֆրանսայի Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը բողոքելով, յայտարարեց թէ «ոչ մէկ կառավարութիւն կրնայ լուծել այսպիսի միջազգային կազմակերպութիւններ որոնք հազարաւոր այր եւ կին անդամներ ունին» ։ Եւ «Փաշական» կը կոչէ կառավարութեան որոշումը, զայն կապելով զօր. Այզընհաուըրի այցելութեան հետ ։

Համայնավար կուսակցութիւնն ալ յայտարարութիւն մը հրատարակեց, ուժգնօրէն բողոքելով երեք Դաշնակցութեանց լուծման «անորակելի որոշումին դէմ, որ կ'ապացուցանէ լաքէներու կառավարութեան մը կախումը ամերիկացի աշխարհակալներէ, նոր եւ ծանրակշիռ քայլ մը պատերազմի ճամբուն վրայ» եւն. ։

ՆՈՐ ՕՐ ՆԱԵԱՐ

ՎԱՐՁԱՊԵՏԸ Ամերիկա մեկնեցաւ երէկ, օդանաւով ։ Պիտի մնայ մէկ շաբաթ, խորհրդակցելու համար միջազգային հարցերու մասին ։

1950ի ՏՈՒՐՔԵՐՈՒՆ վրայ (եթէ 20.000 Ֆր.էն վեր են) երկու կանխավճարներ կատարելու համար պայմանաժամ նշանակուած է Յունուար 31 եւ Ապրիլ 30 ։ Եթէ վճարումները կատարուած չըլլան մինչեւ Փետր. 15 եւ Մայիս 15, տասը առ հարիւր յաւելում պիտի ըլլայ ։

«Հայ Բանաստեղծութեան Օրը» Սորպոնի մէջ

Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին

կը խօսի Ֆրանսացի երիտասարդ բանաստեղծ
Mr. LUC – ANDRÉ MARCEL

Հայ բանաստեղծութեան եւ Նարեկացիի մասին

Կ'երգէ ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ
Դաշնակ՝ ՕՐ. ՉԱՌԱՓԵԱՆ
Mr Yves Tessier կ'երգէ հայկական երգեր

Ներկայ պիտի ըլլայ եւ խօսք պիտի առնէ Պ. Jean Ballard, Մարսէյլի Cahiers du Sud հանդէսին տնօրէնը ։

Մուտքը ազատ է

«ՅԱՌԱՋ»ի 25ամեակին առթիւ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Հ. Մ. Ը. Մ. Լիոն – Տէսինի մասնաճիւղէն 2000 ֆրանք ։

Շնորհակալութեամբ ստացանք Պ. Ց. Պուլանեանէ (Սալէն) 400 ֆրանք ։

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ 1500ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հանդիսաւոր պատարագ այս հինգշաբթի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին ։ Կը հրաւիրուին Փարիզեան շրջանի բոլոր հայ աշակերտները ։ Պատարագէն վերջ դպրաց դասը պիտի երգէ ազգ. երգեր ։

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻՆ — Պ. Հ. Քէֆէլեան հազար ֆրանք կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին, իր կնքահօր՝ Պ. Քուլաքեանի ապաքինման առթիւ ։

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷ՛Ք

Փարիզ, Mutualitéի մեծ սրահին մէջ
ՄԻՇԱ ԱՋՆԱՒՈՐԵԱՆ
առաջին եւ վերջին անգամ ըլլալով կը ներկայացնէ

ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱ

(5 արար) երաժշտական տռամ

Մանրամասնութիւնները եւ թուականը մօտօրէն ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ — Մեր սրտագին շնորհակալութիւնները կը յայտնենք մեր ազգականներուն, բարեկամներուն, ընկեր-ընկերուհիներուն, եւ Վալանսի Համախարբերդցիական միութեան բոլոր անդամներուն, եւ Կեդր. վարչութեան (Մարսէյլ), որոնք նամակով եւ հեռագրով կամ իրենց այցելութիւններով յայտնեցին իրենց համակրութեան անկեղծ զգացումները մեր առողջութեան համար, մեզի պատահած օթոյի ծանր արկածին առթիւ ։ Տէր եւ Տիկ. Լեւոն Ճէրանեան (Վալանս)

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ — Ֆր. Կապ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Քիրէճեանի եւ պարագաներուն, այրի տիկին Մաքրուհի Աճէմեանի մահուան առթիւ ։

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ 1500ԱՄԵԱԿԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հարաւ. Ֆրանսայի Ազգային Կեդր. վարչութեան նախաձեռնութեամբ պիտի տօնուի, Վարդանանց ճակատամարտի 1500ամեակի տարեդարձը, կիրակի, 4 Փետրուար ։ Առտուն հոգեհանգստեան պաշտօն Մարսիլիոյ բոլոր եկեղեցիներուն մէջ ։ Կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, շքեղ տօնակատարութիւն Փրատոյի Մայր եկեղեցիին մէջ, մասնակցութեամբ յարանուանութեանց հոգեւոր պետերուն եւ «Արմէնիա» երգչախումբին ։

Կը խօսին՝ ՓՐՕՖ. Ց. ԽԱՑԻԿԵԱՆ, Պ. Ե. ԱՐՄԷՆ, Պ. Տ. ԹԱԴՈՍԵԱՆ, Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ ։

ՊԷԼԺԻՈՅ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԷՆ

կը խնդրուի իրենց բաժնեգինները վճարել Պ. Տիգրան Գարաքէհեանին, 21 Place St. Gudule, Bruxelles ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Պուլվար Օտտոյի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Խատիսեան» խումբին դասախօսութիւնը այս երեքշաբթի ժամը 21ին, թաղին ակումբին ։ Կը խօսի ընկեր ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ ։ Նիւթը՝ «Հ. Յ. Դ. Ուժին գաղտնիքը» ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պօմոնի մասնաճիւղի ժողովը այս երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, դպրոց սրահին մէջ ։ Ժողովէն վերջ ընկերական հաւաքոյթ, զանազան անակնկալներով ։ Անհրաժեշտ է բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը ։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ ստիպողաբար Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերը, այս երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 5ին, Տիկին Զիթունիի բնակարանը, (13 rue Caumartin, métro Opéra կամ Havre Caumartin) ։ Կարեւոր օրակարգ ։

Նոյն օրը եւ նոյն տեղը, ժամը ճիշդ 3ին ժողովի կը հրաւիրուի Փարիզի մասնաճիւղի պարահանդէսի յանձնախումբը ։

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս երկուշաբթի երեկոյ, Քատէ, Քաֆէ Րէժանի վերնայարկը ։ Կարծիքներու փոխանակութիւն նախորդ նիւթի մասին (Կիլիկիա, Մ. Գուլումճեան) ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ — Շավիլի դպրոցի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 500 ֆրանք, Պ. Գէորգ Պօղոսեանէ, փոխան ծաղկեպսակի, Պ. Համբարեանի մահուան առթիւ ։

ԳՈՐԾԱՒՈՐՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ
ԿԱՄ ԱՇԱԿԵՐՏՈՒՀԻ ՄԸ (PETITE MAIN)

Դերձակի քով աշխատելու համար ։

Դիմել Պ. Կիրակոս Ասլանեանի, 68 rue Rebeval, Paris (19) ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63

Mardi 30 Janvier 1951 Երեքշաբթի 30 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6369—Նոր շրջան թիւ 1780

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՒՐՈՊԱՆ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

Զափազանցութիւն պիտի չըլլար ըսել թէ արեւմտեան Եւրոպան ճակատագրական պայքար մըն է որ կը մղէ : Բառին բուն իմաստով գոյամարտ :

Ատոր համար ալ անհնարին եւ յարաճուն պոհողութիւններ՝ յանուն ինքնապաշտպանութեան : Վերազինում եւ ուրիշ աննախընթաց պատրաստութիւններ, որոնք սկսած են գլխու պտոյտ պատճառել :

Դեռ քանի մը օր առաջ էր որ Անգլիոյ վարչապետը հրապարակային ճառով մը կ'ազդարարէր թէ «միայն ուժը կրնայ սանձել նոր պատերազմի մը վտանգը» :

— « Մեր պարտականութիւնն է աւելցնել մեր սպառազինութիւնները : Ուրիշ ելք չունինք : Վտանգուած է մեր կենցաղը : Վտանգուած են մեր բարօրութիւնը, մեր զաւակներուն բարօրութիւնը եւ ապագան : Մեր թէ' իրաւունքը եւ թէ պարտականութիւնն է պատրաստ ըլլալ պաշտպանելու զանոնք, եթէ յարձակում կրենք » :

Նոյն իմաստով ալ խօսեցաւ երեսփ. ժողովին մէջ : Այս առթիւ ներկայացուց ազգ. պաշտպանութեան նախահաշիւ մը որ աննախընթաց է բրիտանական պատմութեան մէջ :

— « Ռուսերը կառչելով մարքս - լենինեան դաւանանքին, իրենց կարգուսարքին մէջ կլանեցին Կեդր. Եւրոպայի կարգ մը ազգերը, մասամբ կոպիտ բռնութեամբ, մասամբ խարդախութեամբ : Այդ երկիրները բռնադատուեցան ոչ միայն համայնավարութիւնն ընդունիլ, այլեւ չունենալ ուրիշ կամք, ուրիշ միտք, բացի Կրեմլինի կամքէն ու միտքէն » :

Իբրեւ բարեխառն մարդ, Պ. Էթլի եւս չի հաւատար թէ պատերազմը անխուսափելի է . «բայց, Ռուսերուն արարքները բացորոշապէս կը ամփոփեն այն վտանգները որոնց պիտի մատնուին ժողովրդապետութիւնները, եթէ բաւարար ուժեր չունենան » :

Տարիներ առաջ Մեծն Բրիտանիան, ամրապէս կառչած իր աւանդութեանց, պարտաւորիչ զինուորութիւն անգամ չունէր :

Այն ատեն իրապէս կը հաւատային թէ «Արեւը երբեք մայրը չի մտներ բրիտանական կղզիներուն վրայ» : Այն ատեն առածի կարգ անցած էր «Իշխէ', Բրիտանիա»ն :

Երկու արիւնազանգ աշխարհամարտներ բաւական եղան, վեր ի վայր շրջելու համար այս նշանախօսքերը : Մանաւանդ վերջինը հիմնովին սարսեց դարաւոր ինքնավստահութիւնը :

Բրիտանական տորմիղը, պահելով հանդերձ իր գերազանցութիւնը, այլ եւս ի վիճակի չէ ապահովելու հաղորդակցութեանց ազատութիւնը եւ երկրին պաշտպանութիւնը :

Այսօր, Մեծն Բրիտանիան ալ նոյնքան զինուորական պետութիւն է որքան Ֆրանսան : Ոչ միայն պարտաւորիչ զինուորութիւն, այլեւ երկարատեւ ծառայութիւն : Առանց հաշուելու օդանաւային ուժերը : Եւ նորէն չարքաշութեան շրջան մը, ինչպէս պատերազմի ընթացքին :

Մեծն Բրիտանիոյ այս ճգնաժամէն կրնաք զատել արեւմտեան Եւրոպայի միւս երկիրներուն հոգերը :

Բոլորն ալ վերազինման աշխատանքը յառաջ կը տանին շոգեպինդ : Բոլորն ալ բացառիկ օրէնքներ կը քուէարկեն, յանուն ապահովութեան եւ ինքնապաշտպանութեան :

Օրը օրէն կը կարդաք ինչ որ տեղի կ'ունենայ մեր բնակած երկրին մէջ :

Պ. Ժիւլ Մոք, ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, կիրակի օր ճառ մը խօսելով գաւառի մէջ, հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդեց վերազինման մասին . —

Այժմ երեք Ֆրանսական զօրաբաժիններ կան Գերմանիոյ մէջ, անկատար սպառազինութեամբ : 1951ի վերջը այս թիւը պիտի բարձրանայ հինգ զօրաբաժնի, նոյնքան ալ կամ եւ պատրաստ Ֆրանսայի մէջ : Այս ճիգը պիտի շարունակուի 1952ին եւ 1953ին : Այն ատեն պիտի ունենանք 900.000 զինուոր, ցամաքային, ծովային եւ օդային : Ընդհ. ծախքը՝ հազար միլիառ ֆրանք,— մարդ գլուխ 8000 ֆրանք :

Եւրոպայի հոգերու մէկ մասը միայն պարզած եղանք, այս երկու օրինակներով : Շ.

Վարդանանց 1500ամեակի

ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆԸ
ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐԻՆ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Երէկ առտու Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանէն ստացանք հետեւեալ ազդը, լուսարարապետ Խորէն եպիսկ.-ի ստորագրութեամբ :

Ցառաջիկայ Հինգշաբթի, 1 Փետրուարի կէսօրէ առաջ ժամը 10—12, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Անթիլիասի Մայր Տաճարին մէջ տեղի պիտի ունենայ

ՍՐԲՈՑ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՀԱԶԱՐՀԻՆԳՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆԸ :

Պիտի մատուցուի եպիսկոպոսական հանդիսաւոր Ս. Պատարագ՝ եռաձայն երգեցողութեամբ, որմէ վերջ, յանուն Ն. Ս. ՕԾՈՒԹԻՒՆ Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ, պատարագիչ Տ. Խադ արք. պիտի տայ Տօնակատարութեան պատգամը :

Ապա, երգչախումբ – Նուագախումբին կողմէ պիտի գործադրուի Վահան Թէքէեանի «ԽՈՐՀՈՒՐԴ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ» հաղներգութիւնը՝ երաժշտագրութեամբ եւ ղեկավարութեամբ Պ. Համբարձում Պէրպէրեանի .

Ս. Պատարագը, Տօնակատարութեան Պատգամը եւ Վարդանանց ձօնուած հագներգութիւնը ՊԻՏԻ ՍՓՈՒՌՈՒԻՆ Պէյրութի Ռատիոկայանէն՝ միջին ալիք 359 մեթրի եւ կարճ ալիք 37 մ. 34ի վրայ՝ ժամը 10—12 :

Հայկ. բանաստեղծութեան պանծացումը Սորպոնի մէջ

Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Սորպոնի «Ռիշըլիէօ» սրահին մէջ տեղի ունեցաւ «Հայ Բանաստեղծութեան Օրուան նուիրուած հանդիսութիւնը, ի ներկայութեան խուռն բազմութեան մը : Ներկայ էին նաեւ Ֆրանսացիներ եւ փրանսացի օրագրողներ : Մարսէյլէն յատկապէս այս հանդէսին համար եկած էր Cahiers du Sudի տնօրէնը Պ. Jean Ballard : Բացումը կատարեց «Արեւմուտք»ի խմբագիրը, եւ ապա Ֆրանսերէնով, Պ. Վռամ Գույումճեան ներկայացուց Պ. Պալարը, իբրեւ մէկը, որ ջերմօրէն շահագրգռուած է հայ ժողովուրդով ու անոր մշակոյթով : Պ. Պալար, խօսք առնելով դրուատեց երիտասարդ բանաստեղծ Luc André Marcelը, որ իր գրական պարբերաթերթին գլխաւոր աշխատակիցներէն մէկն է : Ի վերջոյ, նըւագով, երգերով ու արտասանութիւններով ընդմիջուած պերճախօս դասախօսութիւն մը ըրաւ շնորհալի բանաստեղծը, որ ամբողջ մէկ ու կէս ժամ լարուած պահեց հանդիսականները, հայկ. բանաստեղծութեան եւ յատկապէս Գր. Նարեկացիին նուիրուած իր այդ դասախօսութեամբ եւ բազմիցս ծափահարուեցաւ ջերմօրէն : Նարեկացիէն թարգմանուած կտորներ արտասանեց ինքը, դասախօսը, որ նմանապէս դաշնամուրով ընկերացաւ Ֆրանսացի երիտասարդ երգիչ Պ. Իվ Թէօրէէի երգած երեք հայերէն երգերուն : Դաշնամուրի վրայ հայկ. երեք կտորներ նուագեց Օր. Զաոափեան, իսկ երգչուհի Օր. Հայկանոյշ Թորոսեան, խոր յուզումով երգեց երեք հայերէն երգեր Կոմիտաս վրդ.-էն եւ Մեհրապեանէն : Խօսք առաւ նաեւ ընկ. Շաւարշ Նարդունի, կարգ մը գործնական առաջարկներ ընելով այս գեղեցիկ ձեռնարկի կապակցութեամբ :

Հանդիսութիւնը տեւեց երեք ժամ եւ վերջացաւ շատ ջերմ ու խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ : Մանրամասնութիւնները առանձին :

× Որոշուած է մօտերս հացկերոյթ մը սարքել ի պատիւ Պ. Անտոէ Լիւքի, եւ նիւթական միջոցներ ճարել հայկական բանաստեղծութեան նուիրուած հատորի մը հրատարակութեան համար :

ՄԱՀ Պ. ՅՈՎՆԱՆ ՓԱԼԱԳԱՇԵԱՆԻ

Պոլսոյ վերջին թղթարերէն ցաւով կ'իմանանք թէ Յունուար 22ին Ազգ. Հիւանդանոցին մէջ մեռած է վաստակաւոր ուսուցիչ մը, Պ. Յովնան Փալագաշեան, հիմնադիրը համանուն վարժարանին :

Հանգուցեալը, 90 տարեկան, ունի բազմաթիւ հրատարակութիւններ,— դասագիրքեր, թարգմանութիւններ, պատմութիւն եւ աշխարհագրութիւն են . : Հակառակ իր ծերութեան, վերջին տարիներու ընթացքին բուռն պայքար կը մղէր Գէորգ արք. Արսլանեանի դէմ, փաստացի ամբաստանութիւններով :

Մարմարա կը գրէ թէ հանգուցեալը՝ ազգին կտակած է իր հարստութիւնը, 200.000 ոսկի : Թաղումը կատարուած է ազգային յուղարկաւորութեամբ :

Թրումանի վարչապետը Ամերիկայի մէջ

Վարչապետ Պ. Փլեվէն որ օդանաւով մեկնած էր շաբաթ գիշեր, Նիւ Եորք հասաւ կիրակի օր : Նախագահ Թրումընի հետ առաջին տեսակցութիւնը տեղի ունեցաւ երէկ, երկուշաբթի :

Օրագրողներու հարցումներուն պատասխանելով, վարչապետը յայտարարեց, թէ իր այցելութեան գլխաւոր նպատակն է աւելի սերտացնել Մ. Նահանգներու եւ Ֆրանսայի գործակցութիւնը Ատլանտեանի դաշինքի շրջանակին մէջ : «Արդէն 1951ի մէջ ենք եւ Ատլանտեանի ժողովուրդներուն պաշտպանութիւնը կազմակերպելու համար կորսնցնելիք ժամանակ չունինք : Կը գտնուինք բազմաթիւ խնդիրներու առջեւ : Վերազինման ծրագիրը շատ մը հարցերու ծնունդ տուած է : Անհրաժեշտ է հետեւաբար, որ կառավարութեանց պետերը հանդիպումներ ունենան կարծիքներ փոխանակելու եւ մեր ընդհանուր ճիգերուն մէջ ներդաշնակութիւն ստեղծելու համար : Այս է ճամբորդութեանս նպատակը » :

× Վարչապետը Ամերիկա փոխադրող օդանաւը կանգ առած ըլլալով Շանօնի (Իրլանտա) օդանաւային կայանին մէջ, Պ. Փլեվէն դիմաւորուեցաւ հոն Իրլանտայի արտաքին նախարար Պ. Մէք Պրայտի կողմէ : Իրլանտացի օրագրողներուն հետ խօսելով, Պ. Փլեվէն ըսաւ ի միջի այլոց . — «Երջանիկ պիտի ըլլայինք քուէարկելով ՄԱԿի մէջ ամէն բանաձեւ, որ նախայարձակ պիտի հռչակէր համայնավար Չինաստանը, բայց տնտեսական պատժամիջոցներու հարցը պէտք է աւելի լայն քննութեան մը առարկայ դառնայ» :

Անգլիոյ աննախընթաց վերազինումը

Մեծն Բրիտանիոյ վարչապետը, Պ. Էթլի, երէկ իր երկրին վերազինման մասին կարեւոր ճառ մը խօսելով երեսփ. ժողովին առջեւ, ներկայացուց անհրաժեշտ նախահաշիւը : Իր սկզբնական ձեւին մէջ, նախահաշիւը կը նախատեսէր 3.6 միլիառ ծախք մը, մինչդեռ այժմու նոր ծրագրով, այդ գումարը պիտի աւելնայ աւելի քան մէկ միլիառ սթերլինով եւ պիտի հասնի 4.5 — 5 միլիառի : Այս յաւելումը հետեւանքն է միջազգային կացութեան վատթարացման եւ կը ձգտի ցոյց տալ Մ. Նահանգներուն, թէ Մեծն Բրիտանիա վճռած է իր առաւելագոյնը ընել, զօրացնելու համար ազատ ազգերու հաւաքական պաշտպանութիւնը :

Աշխատաւորական կուսակցութեան կարգ մը շրջանակները, սակայն, չեն բաժներ կառավարութեան տեսակէտը, վերազինման ծախքերը աւելցնելու մասին, վախնալով որ այդ բանը պիտի վնասէ ընկերային ձեռնարկներու զարգացման եւ պիտի կրճատէ անոնց յատկացուած գումարները : Վախ կայ որ բազմաթիւ աշխատաւորական երեսփոխաններ դէմ կը քուէարկեն կառավարական ծրագրին :

× Անգլիական նաւաշինարաններու տասնեակ հազարաւոր աշխատաւորները կը մերժեն յաւելեալ աշխատանքի լծուիլ, ցորչափ գործատէրերը, աշխատավարձքի բացառիկ յաւելումներ չեն կատարեր :

ՎՃՌԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ ՄԸ

Կը նախատեսուի թէ ընթացիկ շաբաթը վճռական պիտի ըլլայ՝ ՄԱԿի քաղաքական յանձնախումբին մէջ, համայնավար Չինաստանի հետ կապուած հարցերը որոշելու տեսակէտէն : Բոլոր պատուիրակութիւնները կը ջանան բարեփոխումներ բանաձեւել, հաշտեցնելու համար հակամարտ տեսակէտները, ջանալով միանգամայն գտնել անդամներու մեծամասնութիւնը բաւարարող լուծման միջին ճամբայ մը : Ամէնէն հաւանականը կը թուի այն, որ Մ. Նահանգները պիտի հաւանին իրենց բանաձեւէն վերցնել պատժամիջոցներու կիրարկման մասը եւ գոհանալ միայն Չինաստանը նախայարձակ հռչակելու պահանջով : Այս պարագային, շատեր պիտի միանան ամերիկեան բարեփոխուած առաջարկին եւ պիտի քուէարկեն զայն : Մինչեւ անգամ, ամերիկեան սկզբնական բանաձեւը մերժող արաբական երկիրներէն ոմանք պիտի միանան նոր բանաձեւումին :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավար կուսակցութենէն հրաժարեցան երկու կարեւոր անդամներ : Իտալական թերթերը կը գրեն թէ այս հրաժարումները նախանշանն են նոր տագնապի մը :

ՕՏԱՐՆԵՐԸ ԵՒ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Հայաստանի Արշակունեաց պետութիւնը առաջին անգամ ըլլալով Քրիստոնէութիւնը իբր պետական կրօնք հռչակած էր 301 Թուականին, Մեծն Տրդատ Թագաւորին հրովարտակով (287—337)։ Հայոց Թագաւորէն 12 տարիներ վերջ միայն՝ Հռովմի Կոստանդիանոս կայսրը նոյնաձեւ հրովարտակ մը ստորագրած էր (Միլանոյի ծանօթ յայտարարութիւնը), 313 Թուականին ։

Ուրեմն, աշխարհիս առաջին քրիստոնեայ թագաւորը եղած էր Տրդատ Հայազգին, իսկ երկրորդ թագաւորն էր միայն Կոստանդիանոս Հռովմէացին ։

Ինչպէս որ Հայաստանի թագաւորութիւնը աշխարհիս առաջին քրիստոնեայ պետութիւնը եղած էր, նոյնպէս ալ հայ ազգը աշխարհի առաջին քրիստոնեայ ժողովուրդը եղած էր։ Այս մասին ունինք կարեւոր փաստեր ․—

Ա․— Թադէոս ու Բարթուղիմէոս Առաքեալներուն քարոզութիւնները որոնք տեղի ունեցած էին Հայաստանի ճիշդ կեդրոնին մէջ, ու Հայոց Հայրապետական առաջին գահին հաստատութիւնը Արտազի մէջ ։

Բ․— Թադէոս ու Բարթուղիմէոս Առաքեալներէն զատ, ուրիշ Առաքեալներու քարոզչութեան աւանդութիւնը, որոնցմէ մէկն էր Յովհաննէս Աւետարանիչ ։

Գ․— Ուր Հայաստանի (Միջագետք Հայոց — Osroene—) Աբգար Թագաւորին աւանդութիւնը ու Սանատրուկ Թագաւորին եւ անոր Սանդուխտ դստեր աղերսը՝ Յիսուսի Առաքեալներուն հետ։

Քրիստոնէական հռչակման առաջին օրէն, երբ հայկական Թագաւորութիւնը պաշտօնապէս ընդունեց Յիսուսի հաւատքը, հայ ազգը ամբողջութեամբ օժանդակեց դրացի մերձաւոր ու հեռաւոր քրիստոնեայ ազգերուն, ու այս ազնիւ ոգին շարունակուեցաւ մինչեւ Հայոց Թագաւորութեան վերջին օրը ։

Վարդան Մամիկոնեան քաջակորով սպարապետը, ոչ միայն իբր նախազ մարտիրոսացաւ քրիստոնեայ հաւատքին համար, այլ նաեւ օգնութեան փութաց քրիստոնեայ դրացի Աղուաններուն ու նկատելի արդիւնքներ ունեցաւ՝ Հինգերորդ դարուն։

Մժէժ Գնունի զօրավարը, հայկական գունդերով օգնութեան փութաց Յունաց Հերակլիոս կայսեր, ու Յիսուսին նուիրական խաչափայտը ազատագրուեցաւ Պարսից լուծէն՝ Եօթերորդ դարուն։

Բագրատունեաց Աշոտ Ողորմած Թագաւորը, մեծաթիւ հայկական բանակով (100.000ի մօտ) օժանդակեց Յունաց Յովհաննէս Զմշկիկ կայսեր, որ ինք եւս հայազգի էր։ Զմշկիկէն զատ հայազգի էին նոյնպէս, Մօրիկ, Հերակլիոս Ա․, Փիլիպպիկոս Վարդան, Լեւոն Գ․ «Իսաւրիացի», Լեւոն Ե․ «Հայկազն» (Արմենիոս), Վասիլ Ա․ «Մակեդոնացի», Լեւոն Զ․ «Իմաստասէր», Կոստանդին «Ծիրանածին» (Porphyrogennetos), Ռոմանոս Լեկաբինոս (Գաբեղունի), Վարդան «Թուրք», Մժէժ (Մագիգիոս), Արտաւազտոս (Արտաւազդ), Թէոդորա անունով երկու կայսրուհիներ, Զօյի ու Եփրոսինի կայսրուհիները, Միքայէլ Բ․ «Թլուատ», ու 10—12 ուրիշ օժանդակ կայսրեր, կայսրուհիներ ու Թագապահանջներ, որոնք բարձրացած էին Բիւզանդիոնի յունական գահին վրայ ։

Աշոտ Ողորմածին օժանդակութեամբ՝ Սարակինոսները բոլորովին պարտուեցան Միջագետքի, Կոմագինէի, Սիտիոյ ու Գաղեստինի մէջ ու ազատագրուեցան տառապող հարիւր հազարաւոր քրիստոնեաները՝ տասներորդ դարուն ։

Այս առթիւ Յունաց կայսրը շնորհակալութեան նամակ գրեց Աշոտ Ողորմածին, ու մի առ մի թուեց այն սուրբ մասունքները որոնք ետ առնուեցան անհաւատներու ձեռքէն։

Իսկ քրիստոնեայ Հայաստանին՝ օտար քրիստոնեայ պետութիւններուն մատուցած վերջին օժանդակութիւններուն պատմական շրջանը կ'երկարի ԺԱ․ դարէն մինչեւ ԺԴ․ դար։ Այսինքն, Ռուբինեանց (Հայակիլիկիոյ) անհուն օժանդակութիւնները որոնք Կիլիկիոյ Կոստանդին Ա․ իշխանապետին (1095—1100) մինչեւ Լեւոն Զ․ (1374—1375) մատուցուեցան՝ Եւրոպայի 20 քրիստոնեայ Թագաւորներուն, որոնցմէ եօթը Անգլիոյ Թագաւորներ էին (առաջինն էր Անգլիոյ Րիչըրտ «Առիւծասիրտ» Թագաւորը որուն ամուսնութեան կնքահայրը եղած էր Հայոց «Մեծագործ» անուանեալ Լեւոն Բ․ Թագաւորը)։

Հայկական այս աննախընթաց օժանդակութիւններուն համար, Լատինաց Պապը կոնդակ մը գրած էր 1384ին (ծանօթ «Relesia Romana»ի հրովարտակով), իսկ 1386ին Անգլիոյ Րիչըրտ Բ․ Թագաւորը՝ Հայոց վերջին Թագաւորին, եւ Լեւոն Զ․ին ցկեանս 1000 ոսկիի թոշակ մը պարգեւած էր, զոր եօթը տարիներ անընդհատօրէն ստացած էր մինչեւ իր մահուան օրը՝ 29 Նոյեմբեր, 1393ին։

Քրիստոնեայ Հայաստանի օժանդակութեան ապաւինած էին նոյնիսկ Եւրոպայի միջնադարեան նշանաւոր կայսրերը, որոնցմէ Գերմաններու Ֆրետէրիք «Պարպարոսա» (Շիկամօրուս) կայսրը արքայական Թագ խոստացած էր Հայոց Լեւոն Բ․ին, (զոր ստացած էր անոր յաջորդող՝ Հենրիկոս Զ․ կայսեր ձեռքով)։ Պատմութիւնը կ'արձանագրէ թէ, Անգլիոյ երկու Րիչըրտ անունը կրող Թագաւորները (առաջինը՝ 1189 — 1199, իսկ երկրորդը՝ 1367 — 1400), ու երեք Եդուարդ կոչուած Թագաւորները (որոնք Թագաւորեցին 1239 — 1377), նպաստընկալ եղած են ու անհուն օժանդակութիւններ վայելած են Կիլիկիոյ հայ Թագաւորներէն, որոնք երկար թղթակցութիւններ ունեցած են Անգլիոյ այդ վեհապետներուն հետ ։

Այս կարգի թղթակցութիւններէն ուշագրաւ է Հայոց Հեթում Բ․ Թագաւորին գրած մէկ նամակը՝ Անգլիոյ Եդուարդ Ա․ Թագաւորին, որուն կ'իմացուէր թէ Աքա քաղաքը գրաւուած էր Մամլուքներէն։ Աքիա քաղաքը Անգլիացիներուն (ու խաչակիրներուն) միակ ու վերջին ամրոցն էր, որ Պաղեստինի կործանեալ Թագաւորութենէն կանգուն մնացած էր եւ որուն համար այնքան արիւն Թափուած էր երրորդ Խաչակրութեան շրջանին ։

Երբ վերջ գտան Հայկական Թագաւորութիւնները Մեծ Հայքի (1045ին), Փոքր Հայքի (1079—ին), Կիլիկիոյ մէջ (1375ին), Ասիա ասպարէզ դարձած էր Մահմետական յաղթականներուն, որոնք հետզհետէ տիրացան Փոքր Ասիոյ, ու 1453ին գրաւեցին Կոստանդնուպոլիսը, իսկ 1570ին՝ Կիպրոս կղզին՝ որ Եւրոպացի Լուսինեաններուն քրիստոնէական վերջին ամրոցն էր Արեւելեան Միջերկրականին մէջ։

ՆՈՒՊԱՐ ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Տեսողական ապակին

Ապակիին գիւտը շատ հին է։ Քրիստոսէ դարեր առաջ Ասորեստանի, Քաղդէաստանի, Եգիպտոսի մէջ թէ ուրիշ հին ժողովուրդներու մօտ անոր շինութիւնը ծանօթ էր իր նախնական պարզ ձեւին տակ ։

Հասարակ ապակիին մարդկութեան պարգեւած բազմազան բարիքները անուրանալի են ու բոլորիս ծանօթ։ Այսօր, ակնարկ մը նետենք ազնիւ ապակիին վրայ։ Ազնիւ ապակի ըսելով նկատի ունիմ տեսողական (optique) կամ լուսանկարչական ապակին, որմէ կը պատրաստուին ակնոցներ, խոշորացոյցներ, լուսանկարչական գործիքներու, մանրադիտակներու, եւ զանազան հեռադիտակներու կորնթարդ թէ գոգաւոր ոսպնեակներ ։

Ազնիւ ապակին ծնունդ տուած է բազմաթիւ ճարտարարուեստներու։ Իր բաղադրութիւնը կը տարբերի՝ համաձայն գործածութեան մասնայատկութեանց։ Առ հասարակ կը պարունակէ քուարց, կիր, փօթասի բնածխատ, փօթասի դայլախազ եւ ուրիշ նիւթեր։

Գիտութեան յառաջդիմութեան գլխաւոր ազդակներէն մին է բիւրեղեայ ազնիւ ապակին։ Անոր շնորհիւ էր որ Նիկեֆոր Նիէփր 1829ին հիմը դրաւ լուսանկարչութեան։ Անշուշտ այն ժամանակ լուսանկարչական գործիքը կը բաղկանար խոշորացոյց ապակիէ մը, որ տկար էր լուսաւորութեամբ եւ լոյսի շաւիղներու խոտորումներ յառաջ կը բերէր։ Արդիական գործիքները կատարելագործուած են մաթեմաթիկական բարդ հաշիւներու հիման վրայ։ Իր դիտակը (objectif) 6—8 կտոր իրար ագուցուած ոսպնեակներու բարդ կազմած մըն է։ Այժմ կարելի է մինչեւ մէկ միլիոներորդ երկվայրկեանի աներեւակայելի կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ լուսանկարել։ Այսինքն մէկ ակնթարթի մէջ 500է աւելի նկարներ առնել։ Եւ երեւակայել թէ 1860ին 10 — 20 վայրկեան պէտք էր լուսանկարելու համար, իսկ գիւտի սկզբնաւորութեան՝ ամբողջ օր մը․․․։

Շարժանկարը եւս լուսանկարին կրտսեր քոյրն է։ Այս թանկագին գիւտը կը պարտինք Ֆրանսացի Լիւմիէր եղբայրներուն։ Շարժանկարը աշխարհի աչքն է։ Ան ներկայ է ամենուրեք։ Եւ ծովուն յատակը, եւ օդային հետազօտութեանց մէջ, եւ պատերազմի դաշտին վրայ եւ գիտական ու բժշկական աշխատանոցներու մէջ ։

Հապա՞ մանրադիտը։ Ան արդի գիտութեան անբաժանելի գործիքն է, որ կը թափանցէ անտեսանելի ընդարձակ աշխարհի մը մէջ, ուր կը վխտան արտառոց կերպարանքով շատ փոքր գազաններ, սունկեր, լօռեր, ու զանազան հիւանդութեանց ժահրեր։ Այդ մանր էակներուն դէմ մարդկութիւնը անխնայ կը պայքարի բոլոր հնարաւոր միջոցներով, յաճախ մէկ մանրէն օգտագործելով մակարոյծ մանրէներու դէմ։ Ճարտարագործութեան եւ մասնաւորապէս մետաղագիտութեան մէջ եւս մանրադիտը դնահատելի ծառայութիւններ կը մատուցանէ երեւան հանելու համար մետաղներու թերութիւնները ։

Ինչպէսամէն գիւտ, մանրադիտը եւս զանազան շրջաններէ անցած է։ Հասարակ խոշորացոյցը զոր կարելի է համարել մանրադիտին նախատիպարը, բնական իրերը կը խոշորցնէ մէկէն մինչեւ 20 անգամ։ Մինչդեռ կատարելագործեալ մանրադիտը կը խոշորցնէ 1500 անգամ։ Ասիկա իր անջատողական ուժին վերջին սահմանը կարելի է համարել երբ գործածուած լոյսը հասարակ լոյսն է ։

Այժմ հիւլէական նուաճումներով, ելեկտրոնական մանրադիտը կրնայ մինչեւ 100 հազար անգամ աւելի խոշոր տեսնել իրերը։ Մօտիկ ապագային պիտի իրագործուի նաեւ փրօթոնական մանրադիտը՝ որուն շնորհիւ կարելի պիտի ըլլայ մինչեւ 600 հազար անգամ խոշորցնելու բնական իրերը։

Առաջին հեռադիտակին հնարիչն էր Գալիլէոս, իտալացի հռչակաւոր գիտունը, որ ԺԷ․ դարուն հալածանքներու ենթարկուեցաւ իր հակառակորդներուն կողմէ։ Ան իր հեռադիտակով՝ որ իր անունը կը կրէ, աստղաբաշխական գիւտեր կատարեց ։

Այժմու հեռադէտը (téléscope) բոլորովին տարբեր է իր նախնիքներէն թէ իր կառուցուածքով, թէ իր խոշորութեամբ եւ անհամեմատ աւելի կարելիութիւններ ունի ։

Միացեալ Նահանգներու ու Ուիլսըն լերան վրայ կառուցուած դիտարանի հայելիին տրամագիծը 2.5 մեթր է։ 25 տարի շարունակ այս հեռադէտը հետազօտեց տիեզերքի անհունութիւնը, որու շնորհիւ գիտունները կրցան երեւան հանել 250 միլիոն տարի — լոյսի շառաւիղի հեռաւորութեան վրայ գտնուող միգաստղեր (nibuleuses), որոնց թիւը կը գնահատուի 50էն 100միլիառ։ (Տարի — լոյսը այն հեռաւորութիւնն է որ լոյսը կը կտրէ մէկ տարուան ընթացքին, այս վերջինին արագութիւնը հաշուելով 300 հազար քիլոմեթր մէկ երկվայրկեանի մէջ)։ Այդ միգաստղերը, աստղերու խմբաւորումներ են ։ Աչքով՝ տեսանելի աստղերուն թիւը 3000ը չանցնիր։ Փալօմար լերան Նոբակառոյց դիտարանի հայելիին տրամագիծը 5 մեթր է։ Ամենամեծն է աշխարհի մէջ։ Իր շինութիւնը սկսած է 1934ին եւ աւարտած 1947ին։ Միայն իր յղկումը պահանջած է տասը տարուան մանրայնին աշխատանք։ Այս հեռադէտը նոր հորիզոններ կը բանայ, տիեզերքի գաղտնիքները երեւան հանելու համար։ Իր թափանցելու կարողութիւնը կը հաշուեն մինչեւ մէկ միլիառ տարի — լոյսի հեռաւորութիւն մը։

Այս ճիւղին մէջ եւս ելեկտրոնական հեռադէ– աւելի յոյս սփռելու համար տիեզերքի կազմու– տը իր մուտքը պիտի գործէ մօտաւոր ապագային, թեան վրայ ։

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

1951ի գաղտնիքը

Բոլոր սկսող տարիները անծանօթներ են ։ Այսուհանդերձ 1951ի խորհրդաւոր տարրերը ամենուրեք մեծ յատկութիւն մը կը ներկայացնեն։ Նոր տարուան մը արշալոյսին ուր այնքան մռայլ ամպեր կը կուտակուին, մեզի կը մնայ վեր հանել այդ տարրերը, արթուն մնալու համար։

Նախ կան այն վտանգները, որոնցմով պէտք է զբաղի պետութիւնը ։ Յետոյ ուրիշներ որոնց առաջքը պէտք է առնեն գործի տէրերը, եւ յետոյ այնպիսիները որոնք կը շահագրգռեն թէ պետութիւնը եւ թէ անհատները ։

Պետութեան վերաբերող հարցը այն է որ ժողովուրդները անպաշտպան որս մը չդառնան։

Շատեր կը կարծեն թէ տարուան վերջը տրըուած քուէները պարզ ձեւականութիւն մըն են ։ Վարչական դրութիւնները շատ թերութիւններ ունին, բայց անգամ մը որ սարքուածը ճամբայ կ'ելլէ, ծրագիրները կը գործադրուին անվրէպ ։

Միայն թէ կը գործադրուին լաւ կամ գէշ, համաձայն ցոյց տրուած բարիկամեցողութեան ։ Այս վերջինը գոյութիւն պիտի ունենայ եթէ մարդոց նպատակը չէ միմիայն պաշտպանել հինցած ու խարխլած կացութիւն մը, այլ բոլոր մարդերուն մէջ իրականացնել նորութիւններ որոնք ճըշմարտապէս պատշաճին ժամանակին մեթոտներուն եւ պահանջներուն ։

Պետութեան ընելիքը ուրիշ բան է քան թուղթի վրայ քանի մը միլիառի խնայողութիւն։ Պէտք է իրական վերապատշաճեցում մը, եթէ ոչ յեղափոխութիւն մը, իր սկզբունքներուն, իր սովորութիւններուն, իր սպասարկութիւններուն մէջ ։

Եթէ կ'ուզեն պայքարիլ համայնավարութեան դէմ, անհրաժեշտ է տակնուվրայ ընել բոլոր հին սովորութիւնները եւ կիրարկել առաւելագոյն արտադրութեան եւ ճիգի մեթոտները։ Մէկ խօսքով, նոյնիսկ ամէնէն համեստ մահկանացուին երեւակայութեան մէջ պէտք է հինցած պետութիւն մը փոխարինել նորով մը որ ըլլայ կենսունակ եւ խանդավառիչ ։

Այս աշխատանքը քաղաքական է։ Գալով գործատէրին, ան պէտք է ապագային նայի տնտեսական անկիւնէն։ Ցորչափ աղէտը ծայր տուած չէ (եւ պատճառ մը չկայ որ 1951ին ծայր տայ, որովհետեւ գրեթէ հինգ տարի կայ որ Եւրոպան կը

Գաղութէ գաղութ

«ՍՈՍԿՈՒՄՈՎ ԵՒ ԱՄՕԹՈՎ»

ԽՄԲ.— Հանգուցեալ բարերարին՝ Միհրան Գարակէօզեանի աղջիկը, Լիլա, տխուր գոյներով կը նկարագրէ Պէյրութի եւ Հալէպի գաղթակայաններուն վիճակը, Բարեգործականի պաշտօնաթերթին՝ «Միութիւն»ի մէջ (1950 Դեկտ.)։

Անշուշտ օրիորդը չի գիտեր որ 1946 — 47ի ներգաղթին գոյնզգոյն գործակալներ ամէն խարդախութեան դիմեցին, տուն – տեղ ունեցողները շոգենաւ դնելու եւ այս դժբախտները իրենց սեւ ճակատագրին ձգելու համար։ Եւ Բարեգործականն անգամ չուզեց կամ չկրցաւ բարեխօսել···

*

Մինչ հազարաւոր Հայեր, Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, իրենց աշխատութեամբ տարապիրներու քէմփերէն դուրս գալով կրցած են իրենց համար տուն եւ լաւ դիրք շինել, աւելի շատ հազարաւորներ դեռ կ'ապրին դրութեան մը մէջ որ ինծի զարհուրելի թուեցաւ։ Խեղճուկ հիւղակներ, շինուած չորցած ցեխով, քարիւղի տափակցուած թիթեղներով, փտած տախտակներով, որոնք իրար բերուած են գոյացնելու համար երկյարկանի շինութիւններ՝ որ աւելի կը նմանին թռչնոց վանդակներու, փլչելու պատրաստ՝ ամենաթեթեւ հովէն իսկ։ Հողէ յատակ, ոչ արտաքնոց եւ ոչ ջուր։ Այս հիւղակներէն հազարաւորներ տեսայ ես Պէյրութէն դուրս հայկական քէմփերուն մէջ, եւ հարիւրաւոր քարէ կիսաքանդ խղիկներ Հալէպի մէջ ։

Սոսկումով ու ամօթով կը յիշեմ Պէյրութի Մասլաք Քէմփը՝ ուր մէկ քանի հազար Հայեր կ'ապրին, ու կը շնչեն մօտակայ աղբանոցէն, կաշիի գործարանէն, եւ սպանդանոցէն եկած նեխած օդը։ Մղձաւանջի պէս բան մըն էր տեսնել մեր հայ մանկիկները որ աղբիւսը եւ աղտեղութիւնը կը փորփրէին խոզերուն հետ։ Քրջահաւաքներն ալ զբաղած էին, ժողվելով լաթի կտորներ, մետաղի մնացորդներ, ապակի, փետուր եւ ոսկոր, ծախելու համար։ Այսպէս կ'ապրին մեր ժողովուրդէն ոմանք, եւ ասիկա ամօթ եւ նախատինք մըն է մեզի համար ։

Կը յիշեմ նաեւ հաւասարապէս վատթար վիճակը Թիրոյի Քէմփին, Պէյրութի մէջ, որ արտաքնոց չունի, եւ Սանճաքի Քէմփը՝ որ կը գտնուի ուրիշ սպանդանոցի մը մօտ։ Կը յիշեմ նեխած օդը, փոշին եւ ճանճերը՝ միլիոններով։ Ինծի բսուեցաւ թէ բարեբախտ էր որ Քէմփը կ'այցելէի ամառը եւ ոչ անձրեւի շրջանին, երբ գետինը կը դառնայ ցեխի ծով մը, երբ հասարակաց կոյուղիները ջուրով լեցուելով դուրս կը վազեն, երբ տուներու հողէ գետինններն ալ պարզապէս ցեխի կը վերածուին ։

Տխրութեամբ կը վերյիշեմ Հալէպի Տավուտիէի խեղճ գաղթակայանը եւ Զէյթուն Խանի Քէմփը ուր շատ մը հայ ընտանիքներ կ'ապրին դեռ չլրացած շէնքի մը չորս պատերուն մէջ որ ամբակոծուած ըլլալու տպաւորութիւնը կը թողու վրադ։ Այս բոլոր հիւղակներուն եւ տուներուն մէջ ամբողջ ընտանիք մը կ'ապրի մէկ սենեակի մէջ. առէպ եօթը կամ ութը հոգի ամէն տարիքէ եւ երկու սեռէ՝ կ'ապրին այսպէս խռնուած իրենց ծնունդէն մինչեւ մահը ։

գտնուի նոյն անպատրաստ վիճակին մէջ), ոչ մէկ անմիջական չարժառիթ կ'արդարացնէ բանիմաց, իր որոշումներուն մէջ վճռական մարդուն մտահոգութիւնը ։

Վերակազմութեան եւ վերաղինման, մէկ խօսքով վերափոխման շրջանները միշտ կը համապատասխանեն մարդոց եւ մեքենաներու ամբողջական անգործութեան շրջաններուն։ Ապսպրանքները չէ որ պիտի պակսին, այլ ընդհակառակն շատ անգամներ զանոնք գործադրելու միջոցները, այսինքն նախանիւթերը ։

Գալով այն փորձանքներուն զորս չուտով կը բերեն այն շրջանները որոնց մէջ մտնելու վրայ ենք, ինչպէս որոշադրեալ տնտեսութիւն, եւ չուկայ, գիներու տեւական բարձրացում, ատոնք անուրանալի են, բայց այս անգամ անոնց հետ զուգընթաց կ'երթան արտադրութեան աճման կարելիութիւններ որոնք, առանց զանոնք անտեսելու, կրնան մեղմացնել անոնց պատճառած վնասները ։

Այս դժուարութիւնները եւ զանոնք լուծելու եղանակները պիտի կազմեն 1951ի սկիզբէն սկսած բանակցութեանց առարկան ։

Հ. Մ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ՄԱՔՍ ՊԱՐՈՆԵԱՆ ՍԹՈՔՀՈԼՄԻ ՄԷՋ

ՄԻՒՆԽԷՆ (Յառաջ).— Երէկ, թէնիսի հայ ախոյեան Պ. Մաքս Պարոնեան վերադարձաւ Շուէտէն, ուր գացած էր ունենալու երեք մրցումներ շուէտացի ախոյեաններու հետ։ Յունուար 20ին, Պ. Պարոնեան, Սթոքհոլմի մէջ ունեցաւ զոյգ մը մրցումներ, նախ, առաջնակարգ խաղացող Թայմա Լանկի եւ ապա Շուէտի վարպետներէն Ալթէա Կիպսոնի հետ։ Երկու մրցումներուն մէջ ալ Պ. Պարոնեան յաղթեց,— առաջինին 6—0, 6—3 եւ 6—3ով, իսկ երկրորդին՝ 7—5, 7 — 9, 6—2 եւ 7—5ով։

Երրորդ եւ վերջին մրցումը տեղի ունեցաւ Շուէտի ախոյեան Եօհանսընի հետ եւ տեւեց ամբողջ երեք ժամ։ Այս անգամ, սակայն, բախտը չէ ժպտած Պ. Պարոնեանին, որ պարտուած է 11—9, 9—7, 11—13 եւ 23—21 արդիւնքով։ Երկու ախոյեաններն ալ բոլորովին ուժասպառ մեկնեցան խաղավայրէն ։

Պ. Պարոնեանի այս պարտութիւնը կը վերագրուի մրցումներու անմիջական յաջորդականութեան ու նաեւ այն իրողութեան, որ երկու շաբաթ ծանր կրիփով պառկելէ վերջ, անկողինէն նոր ելած գնաց ան Շուէտ, առանց նախապէս որեւէ փորձ կատարելու ։

Մրցումներուն առաջին օրը, առաւօտեան, Պ. Պարոնեան չքեղ ծաղկեպսակ մը զետեղած է Շուէտի հանգուցեալ Կիւսթավ Թագաւորին դամբանին վրայ։ Թագաւորը թէնիսի սիրահար մարզիկ մը եղած էր միշտ ։

Պ. Պարոնեան այս շաբթու կը մեկնի Իտալիոյ Քափրի քաղաքը, ուր եւս պիտի ունենայ թէնիսի մրցումներ։ Կը մաղթենք իրեն նոր յաջողութիւններ ։

Թղթակից

« ՑԱՌԱՋ » Ը
ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՀԱՄԱՐ

Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը (Փարիզ) կազմակերպած է մրցում մը 5000 ֆրանք վարձատրութեամբ, որ պիտի տրուի Վանայ Ապրիլեան Հերոսամարտին նուիրուած լաւագոյն դիւցազներգութեան հեղինակին ։

Մրցումին պայմաններն են.—

1) Բանաստեղծութիւնը գրել հայերէն, ազգային ոգով, դիւցազներգական ոճով եւ 14—20 տողէն ոչ աւելի ։

2) Փոքրիկ պահարանի մը մէջ դնել ստանաւորին առաջին տողը հեղինակին անունն ու հասցէն, եւ փակել։ Յետոյ երկրորդ ծրարի մը մէջ դնել ստանաւորը առանց որեւէ ստորագրութեան *եւ փոքրիկ պահարանը եւ ուղղել մեր հասցէին* (U. C. de Vasbouragan, 43 rue Lafayette, Paris (9)։

3) Զայն մեզի հասցնել մինչեւ 1951 Ապրիլ 5։

4) Ընտրուած դիւցազներգութիւնը պիտի կարդացուի 1951 Ապրիլ 15ի հանդէսին, պիտի հրատարակուի մամուլին մէջ, պիտի դառնայ Միութեանս սեփականութիւնը եւ հեղինակը պիտի ստանայ 5000 ֆրանք ։

5) Գրական դատախազութիւնը, բաղկացած փարիզահայ ծանօթ գրագէտներէ, պիտի ծանուցուի ժամանակին։

Յ. Գ.— (Կը խնդրուի սփիւռքի հայ մամուլէն արտատպել)։ Վ.Մ.ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ *(Կնիք)*

ՌԱՏԻՕ – ԵՐԵՒԱՆ առջի օր հաղորդեց թէ վերջերս Երեւան հասած է չինացի դերասաններու խումբ մը.— Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիային գեղարուեստական բաժինը ձեռնարկած է հրատարակելու նոր գիրք մը.— « Ակնարկներ հայ երաժշտական պատմութեան, սկիզբից մինչեւ մեր օրերը»։ *Աշխատակցած են ականաւոր երաժշտագէտներ եւ ուրիշ արուեստագէտներ ։*

Ո՞ՒՐ Է ԱՆԱՍՏԱՍ ՄԻԿՈՅԵԱՆ

Անցեալ օր Մոսկուայի մէջ մեծ շուքով տօնուած է Լենինի յիշատակը, խորհրդային մայրաքաղաքի «Պոլշոյ» թատրոնին մէջ սարքուած պաշտօնական հանդիսութեամբ մը, որուն ներկայ գտնուած են Սթալին եւ ուրիշներ ։

Այս առթիւ խորհրդային թերթերը, իրենց առաջին էջերուն վրայ կը հրատարակեն հանդիսութեանց ընթացքին քաշուած մեծ լուսանկար մը ։

Բեմին վրայ, որու խորը, պաստառի մը վրայ պարզուած է Լենինի մեծ դիմանկարը, ոտքի կեցած է Սթալին, շրջապատուած իր գլխաւոր գործակիցներով,— Պոլիտ – Բիւրոյի անդամներ, նախարարներ, զօրականներ, եւն.։ Այս խմբանկարին մէջ կը տեսնուի բոլոր ականաւոր դէմքերը ։

Խմբանկարին մէջ, այս անգամ, Սթալինի գործակիցներու կարգին կը բացակային Վոզնէնսկիի, Ռոստոնովի, Քուզնէցովի եւ Փոփովի նման խորհրդային կարեւոր դէմքեր, որոնց «մաքրագործուած» ըլլալուն մասին լուրեր կը շրջէին վերջերս։ Իսկ ո՞ւր է Անաստաս Միկոյեանը, որ կը համարուի Սթալինի աչքին լոյսը։ Ա՞ն ալ անհետացաւ ...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (57)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄ ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՄԷՋ

Ի՞նչ կրնայ ըլլալ, կը խորհէի, եւրովի զայն զգուշութեամբ բանալու ատեն։ Փոքրիկ խաւաքարտէ տուփ մը կար լրագրի կտորին մէջը։ Հետաքրքրութեամբ բացի ։

Կարծր առարկայ մըն էր։ Փաթթուած էր բամպակի եւ մետաքս թուղթի մէջ եւ սահելով տակաւին դողացող ձեռքերէս. ինկաւ գետին ։ Ծռեցայ առնելու համար զայն գորգին վրայէն եւ տեսայ սեւ բան մը, լուցկիի տուփի ծաւալով. Հոտոտեցի զայն եւ մէկ կողմ պիտի դնէի ուսերս ցնցելով, երբ մտածեցի միւս կողմը դարձնել։ Եւ զարմանքով սեւ կտորին վրայ տեսայ բարդ կողպանքի մը ճշգրիտ դրոշմը։ Դիւրին էր այլեւս լուծել հանելուկը ։ Կաղապարն էր այդ կղպանքին այն դրամարկղին որ կը պահէր գաղտնիքը անգլիական դեսպանատան, Զանքայայի բարձունքին վրայ ։

Քանի մը օր առաջ, Կիկերոն ցաւով յայտնած էր թէ չի կրնար լուսանկարել իր դեսպանին բացակայութեան ընթացքին, որովհետեւ ստիպուած էր սպասել որ դեսպանը քնանայ եւ ինքը բանալին առնէ անոր վրայէն։ Բայց այժմ լուծած էր դըժուարին հարցը եւ Պերլինի մէջ պիտի կարենային պէտք եղածը ընել այդ բանալիին կաղապարով ։

Զափազանց ջղագրգիռ էի քնանալու մասին մտածելու համար, բայց չէի ալ կրնար աշխատիլ։ Հինուկ Մերսէտէսս գացի հանել կառատունէն եւ անցայ Անգարայի միակ գիշերուան զբօսավայրը։ Երկար ատեն մինակ մնացի սեղանին առջեւ։Մօտս կար Անգլիացիներու՝ խումբ մը որ զուարթութիւն կը սփռէր։ Ինչ փոյթ թէ ծանօթ էի իրենց բոլոր գաղտնիքներուն, ոչ մէկ ուրախութիւն կը զգայի ատկէ ։

Շշմած էի դէպքի մը հարուածին տակ եւ այդ նոր ծանօթութիւնս իր բովանդակ ծանրութեամբ կը ճնշէր վրաս։ Երբ զգացի թէ գերագրգիռ վիճակս կը խաղաղի ալքոլին ազդեցութեան տակ, կէս գիշերէն շատ վերջ, որոշեցի հեռանալ այդ վայրէն ։

Երբեք չկրցայ լուսաբանել ինքնաշարժի այդ հալածանքը։ Անգլիական ինքնաշարժ մը հետապնդա՞ծ էր զիս։ Ճիշդը ըսելու համար, չեմ կարծեր։ Տարբեր ձեւով պիտի վարուէին, Անգլիացիները եթէ կասկածած ըլլային։ Թերեւս մէկը խաղի համար հետեւած էր ինծի։ տեսնելով որ կ'ուզեմ խոյս տալ։ Թերեւս ալ շփոթութիւն մըն էր, կամ դիպուած մը։ Ամէն ինչ կարելի էր։ Ի վերջոյ, կրնար ըլլալ նաեւ Թուրք ոստիկանութեան մէկ ինքնաշարժը ։

Քանի մը օր վերջ ներկայ եղայ ընդունելութեան մը, լիազօր նախարար Եէնքէի տան մէջ։ Թուրքիոյ արտաքին գործոց նախարարութենէն բազմաթիւ բարձր պաշտօնատարներ կային։ Ճաշէն վերջ, խօսեցանք ասկէ անկէ եւ նաեւ օրուան վերջին ըսի ըսաներուն մասին, երբ Թուրք հրաւիրեալներէն մէկը, ըսաւ ինծի այն անփոյթ շեշտով, զոր մարդ կ'առնէ երբ ուզէ կարծել տալ թէ, ոչ մէկ արժէք կուտայ խնդրին ։

— Կարգը եկաւ, ըսեմ սիրելիս, կատարեալ հանրային վտանգ մըն էք դուք, երբ ինքնաշարժ կը վարէք։ Լաւ կ'ըլլար ոչ չափաւորէիք ձեր գընացքը, մանաւանդ գիշեր ատեն ։

Գերմարդկային ճիգ մը ըրի սիրալիր կերպով ժպտելու եւ շնորհակալութիւն յայտնելու՝ բարեկամական այդ խորհուրդին համար։ Բայց զգուշացայ աւելի ծանրանալէ։ Ոչ մէկ հարցում ուղղեցի ։ Ինծի համար ալ, լաւագոյն էր այնպէս մը ձեւանալ, որ իբր թէ ոչ մէկ կարեւորութիւն կուտայի այդ հարցին ։

Բայց ի՞նչ գիտէր այդ մարդը որոշապէս։ Թուրքերը ունէի՞ն արդեօք բանալին ինքնաշարժի այդ հետապնդումին։ Գիտէի՞ն թէ ով կար ինքնաշարժիս մէջ, երբ խելացնոր արագութեամբ կը սուրայի Անգարայի փողոցներէն։ Ի զուր մտածեցի եւ երբեք չկրցայ լուծել առեղծուածը ։

×

Քանի մը օր վերջ, գերման օդային թղթատարը խիստ կարեւոր անդլ. փաստաթուղթերու նոր լուսանկարներ կը փոխադրէր։ Միանգամայն՝ մետաղեայ տուփի մը մէջ դրուած էր կաղապարը Սըր Նէչպուլ Հիւկէսընի գաղտնի կղպանքին ։

Ինքնաշարժի հետապնդումի սարսափէն վերջ, Կիկերոն շուտով գտաւ ինքզինքը ։

(Շար.)

« ՉԻՆԱՑԻՆԵՐ, Ո՞ՒՐ ԷՔ » ...

Տարօրինակ փուլի մը մէջ մտած է պատերազմը Քորէայի մէջ: ՄԱԿի ուժերը, որոնք սահմանափակ ծաւալով յարձակողականի մը անցած են, ոչ մէկ չինական ուժի կը հանդիպին իրենց յառաջխաղացման ընթացքին: Դէպի Ինչոն եւ Սէուլ յառաջացող զօրամասերը, որոնք Սէուլէն 20 քիլմ. հեռու կը գտնուին, առանց որեւէ դիմադրութիւն գտնելու ճամբայ կը կտրեն եւ զուարթ տրամադրութեամբ կը բացագանչեն — «Չինացիներ, ո՞ւր էք»... Ամէն պարագայի տակ, այս յառաջխաղացման շնորհիւ, ՄԱԿի ուժերը աւելի ամուր դիրքեր կը գրաւեն:

Զօր. Մէք Արթըր, պատերազմէն ասդին իններորդ անգամն ըլլալով այցելեց քորէական ռազմաճակատը: Այս առթիւ յայտարարեց, թէ «Ասիոյ ազատութեան համար մղուած խաչակրութիւն մըն է այս պատերազմը»:

× Կը կարծուի թէ Չինացիները պիտի քաշուին մինչեւ 38րդ զուգահեռականը, կամ պիտի համախմբուին Սէուլի շուրջը: Ուրիշ լուրի մը համաձայն, հետզհետէ պիտի խտացնեն իրենց դիրքը, աղդելու համար Ազգաժողովին վրայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻ երեք փորձեր կատարուեցան Հիւս. Ամերիկայի Նեվատա նահանգին ամայի շրջանին մէջ, ահուելի որոտումներով: Կարծես հրաբուխ մըն էր որ կը բորբոքէր, ցնցելով չորս դրացի նահանգներ: Արդիւնքը գոհացուցիչ կը համարուի:

ՖԻՆԼԱՆՏԱՅԻ ԱԶԳ. ՀԵՐՈՍԸ, մարէշալ Մաններհայմ մեռաւ Լոզանի հիւանդանոցին մէջ, ուր կը դարմանուէր երկար ատենէ ի վեր: Սրտի տկարութիւն ունէր եւ անցեալ շաբթու գործողութիւն մը կատարուեցաւ աղիքներուն վրայ: Հանգուցեալը, 83 տարեկան, կեանքին մեծագոյն մասը անցուցած է կռուելով իր երկրին անկախութեան համար: Երեք անգամ պատերազմած է Ռուսիոյ դէմ, Ֆինլանտական բանակին գլուխն անցնելով: 1945ին փորձեց լեզու գտնել Խ. Միութեան հետ, իբրեւ նախագահը Ֆինլանտայի հանրապետութեան: Հայրը բանաստեղծ մըն էր, իսկ երկու հօրեղբայրները աքսորուած էին ցարական կառավարութեան կողմէ, իբրեւ կուսակից Ֆինլանտայի անկախութեան:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ կառավարութիւնը որոշեց «սառեցնել» գիներն ու աշխատավարձքերը (պլոքաժ): Ուրիշ խօսքով, արգիլուած է փոփոխութիւն կատարել առանց պետական արտօնութեան:

ՊԱՐԵՆԱԶԱՓԻ եւ ՊԱՐԵՆԱՏՈՄՍԻ վերահաստատման մասին զրոյցներ շրջած ըլլալով, Փարիզի տանտիրուհիներն ալ սկսած են պաշար ամբարել, մանաւանդ որ գիները հետզհետէ կը բարձրանան: Մասնաւորապէս կը փնտռուին ձէթ, տուրճ, պահածոներ եւն.: Տեղեկատու նախարարութիւնը հերքեց պարենաչափի վերահաստատման լուրերը:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ եւ Լեհաստան Յունուար 27ին վերջնապէս վաւերացուցին Օտէր Նայսէ սահմանագիծը, երկու երկիրներուն միջեւ, ծանուցագիրներ փոխանակելով: Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը նոր բողոքագիր մը ուղղեց, յայտարարելով թէ արեւելեան Գերմանիան իրաւունք չունի ուրիշին փոխանցելու գերմանական հողերը: Իսկ արեւելեան կողմէն ազդարարեցին թէ պատերազմ պիտի ծագի, եթէ փորձեն փոփոխել նոր սահմանագիծը:

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ փոխ–վարչապետը, Գ. Մորիսըն ճառի մը մէջ յայտարարեց, թէ «ականատեսներն ենք ժողովուրդներու յարաճուն ըմբոստացման բռնակալութեան դէմ, — նոր բռնակալութիւն մը, որ Նացիականէն կը տարբերի անով որ աւելի կատաղի է»:

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութիւնը Արաբական Դաշնակցութեան ներկայացուց ծրագիր մը, որ կը նախատեսէ Դաշնակցութեան եօթը անդամներուն միացումը եւ անոնցմով՝ արաբ. միակ պետութեան մը ստեղծումը, դաշնակցային հիմերու վրայ:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ Շահը հրամայեց գիւղացիներուն բաժնել իր հօրը բոլոր հողային ստացուածքները, «ընկերային արդարութիւնը ապահովելու համար»: Գիւղացիները երկար մասնավճարներով պիտի հատուցանեն իրենց ստանալիք հողաբաժիններուն փոխարժէքը: Մօտերս արքունի հողերն ալ այս հիման վրայ պիտի բաժնուին հողազուրկ գիւղացիներուն:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ միացեալ բանակի հրամանատարութեան մէջ, սպարապետ Այզընհաուըրի անմիջական գործակիցները պիտի ըլլան մարաջախտ Մոնթկոմըրի (Պրիւսէլի հնգանդամ զինակցութեան սպարապետը) եւ զօր. Ժիւէն (Ֆրանսական բանակի նոր սպարապետը):

ՓԱՐԻԶ – ՀՌՈՄ օդանաւը ջարդուփշուր ինկաւ Զեվիթա Վէքքիայի մէջ: Կայծակը խարտակած էր մէկ թեւը, ահուսարսափի մատնելով ուղեւորները: Տասներեք հոգի մեռան:

Հ. Յ. Դ. Վաթսունամեակը

ՊԱՆԵԼՕ ԲԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ եւ հովանաւորութեամբ «ԱՐԾԻՒ» ենթակոմիտէի: Այս կիրակի ժամը **16**էն **23**, դպրոցին սրահը. **Bagneux**, 69 rue d'Arcueil, métro Bagneux:

. Ներկայացում: Գեղարուեստական բաժին Նոր Սերունդի կողմէ: Թատ ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ԲԵՆՕ:

Առատ սեղան:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ 1500ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հանդիսաւոր պատարագ այս հինգշաբթի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Կը հրաւիրուին փարիզեան շրջանի բոլոր հայ աշակերտները: Պատարագէն վերջ դպրաց դասը պիտի երգէ ազգ. երգեր:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ 1500ԱՄԵԱԿԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հարաւ. Ֆրանսայի Ազգային Կեդր. վարչութեան նախաձեռնութեամբ պիտի տօնուի, Վարդանանց ճակատամարտի 1500ամեակի տարեդարձը, կիրակի, 4 Փետրուար: Առտուն հոգեհանգստեան պաշտօն Մարսիլիոյ բոլոր եկեղեցիներուն մէջ: Կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, շքեղ տօնակատարութիւն Փրատոյի Մայր եկեղեցիին մէջ, մասնակցութեամբ յարանուանութեանց հոգեւոր պետերուն եւ «Արմենիա» երգչախումբին:

Կը խօսին՝ ՓՐՈՖ. Յ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ, Պ. Ե. ԱՐՄԷՆ, Պ. Տ. ԹԱԴՈՍԵԱՆ, Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Սորպոնի
մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

Կիրակի 25 Փետրուար, ժամը 14.30ին

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Ա. ՍՊԵՆԴԻԱՐԵԱՆԻ, Ռ. ՄԵԼԻՔԵԱՆԻ, Գ. ՍԻՒՆԻԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Պիտի նուագուին եւ երգուին հատընտիր կտորներ երեք մեծ երգահաններու գործերէն:

Մասնակցութեամբ Concerts Lamoureuxի նուագածուներէն բաղկացեալ խումբի մը, Փարիզի Հայկական երգչախումբի, (ղեկավ. Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆի) եւ սիրուած արուեստագէտներու:

Տոմսերը նախապէս ապահովել դիմելով հայ գրատուններուն, եկեղեցւոյ դիւանատունը, երգչախումբի կեդրոնը, 14 rue Petit (Bot. 99.22):

Մուտքի գիները **100**, **200**, **300** (բացի պատուոյ տոմսերէն):

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Տէսինի Ազգային դպրոցի հոգաբարձութեան կողմէ, ի նպաստ դպրոցին:

Կը ներկայացուի ԹԻՒ 5 ԽԵԼԱԳԱՐԸ

Քրքջալից կատակերգութիւն երեք արար եւ մէկ պատկեր:

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Ղեկավարութեամբ Պ. ՊՕՂՈՍ ՏԷՐ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ, եւ մասնակցութեամբ Պ. Պ. Նուպար Պօտուրեանի, Սահակ Գարամեանի եւ ուրիշ կարող ուժերու:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Կը հրաւիրուին բոլորը անխտիր:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Մ. Կիւլեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն, բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր Պ. ՍԵՊՈՒՀ ԿԻՒԼԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

Այս առթիւ Տիկինը կը յայտարարէ թէ իր ողբացեալ ամուսնոյն փափաքին համաձայն, որեւէ իրաւունք չպահեր իր հայրենակիցներէն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տէսինի դպրոցին հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները դպրոցին համար.—

Պ. Ռուբէն Կենճոյեանէ, Տիկին Արմենուհի Վարդապետեանի մահուան առթիւ 1000 Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Լիւլէճեան–Վարդապետեանէ՝ իրենց աղջկան մահուան քառասունքին առթիւ 3000 Ֆր.: Տէր եւ Տիկին Յ. Հաբէլեանէ՝ Այրի Տիկին Քարակէօզեանի մահուան առթիւ 500 Ֆր.: Տապաղեան ընտանիքէն՝ Օր. Մ. Տապաղեանի ամուսնութեան առթիւ 500: Ֆր. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղէն՝ Այրի Տիկին Միքայէլեանի մահուան առթիւ (Վալանս) 1000 ֆրանք:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

Օր. ԻՒՂԱԲԵՐ ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ
Ընկեր ԽԱՉԱՏՈՒՐ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
Ամուսնացած

Կարտան 21 Յունուար, 1951

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՐՏԱՆ — Հ. Յ. Դ. Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Գեղունի Տան մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ նահանգի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 14.30ին, Cadetի սրճարանին վերնայարկը, 17 rue Cadet: Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն անպայման մասնակցիլ այս ժողովին, ուր ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի: Հաշուետուութիւն եւ վարչութեան ընտրութիւն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր. Կապ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ նպարավաճառ Տէր եւ Տիկ. Հրանտ Թորոսեաններուն, Նոր Տարուան եւ Ս. Ծնունդեան առթիւ իրենց նուիրած հնդկահաւին համար (աղքատներուն բաժնուելու համար):

Ճշդում մը.— Մանկապարտէզի հանդէսին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերին Տէր եւ Տիկին Աշխէն Յակոբեանները:

ՄԵՔԵՆԱԳԷՏ ՄԸ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Քազապլանքայի համար (Մարոք) կ'ուզուի մեքենագէտ վարպետ մը (Contre – Maître), որ կատարելապէս գիտնայ թրիքոթաժի եւ թիսաժի մեքենաներու գործածութիւնը: Հայ ըլլալը պայման է, նոյնիսկ ընտանիքով: Շատ լաւ վճարում:

Եթէ ուզէ կրնայ դրամագլուխ ալ դնել եւ գործի ընկեր ըլլալ:

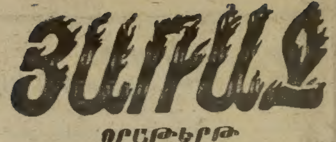
Տեղեկացնել պայմանները եւ ընտանեկան վիճակը, 212 Bd. de Lorraine, ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆի:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կարող եւ փորձառու մոտէլիստ première main գործաւորուհի մը որ կարենայ վարել արհեստանոցը:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ նաեւ իրենց բնակարանը աշխատող լաւ գործաւորուհիներ:

Դիմել Minassian, 32 rue des Annelets, Paris (19), մեթրօ Jourdain եւ Botzaris:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1926
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63
Mercredi 31 Janvier 1951 Չորեքշաբթի 31 ՅՈՒՆՎ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6370–Նոր շրջան թիւ 1781

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳՐԻԳՈՐ ՇՂԹԱՅԱԿԻՐ

Սիոն, Երուսաղէմի պատրիարքութեան պաշտօնաթերթը, 1950 Հոկտ. – Նոյեմբերի միացեալ թիւը նուիրած է Գրիգոր Շղթայակիր պատրիարքին, մահուան 200ամեակին առթիւ (1715—1949):

Հատուած մը իր կենսագրականէն.

— «Գրիգոր պատրիարք ցոյց տալու համար հասարակութեան թէ ո՞րքան ծանր պարտքի տակ կը հեծէր Երուսաղէմի Աթոռը, երկաթէ դժուարակիր շղթայ մը կ'անցընէ վիզէն եւ բանալիով կը կղպէ, ուխտելով որ պիտի չհանէ զայն մինչեւ որ Ս. Աթոռը ազատուի պարտքի կապանքներէն: Այսպէս, վիզը շղթայուած, գերիի մը նման, Գրիգոր պատրիարք կը կենայ Պոլսոյ եկեղեցիներուն դռներուն առջեւ՝ հանգանակելու համար բարեպաշտներուն նուէրները եւ ազատելու ազգին պանծալի Աթոռը պարտապահանջներու անտանելի նախատինքներէն: Այդ պատճառաւ է որ ժողովուրդը տուած է իրեն Շղթայակիր մակդիրը, որ այսօր շատ մը պատուանուններէ աւելի քաղցր կը հնչէ մեր ականջներուն»:

Շղթան իր վիզէն կախուած կը մնայ ութ տարի: Աջէն – ձախէն օգնութիւն կը հասցնեն: Մուրհակներուն մէկ մասը կը վճարուի: Գրաւի դրըուած հարստութիւններ կը փրկուին: Շատ մը հողեր կը փարատին:

Շղթայակիրը, որ Տարօնէն Պոլիս եկած եւ երկար ատեն մնացած էր, Երուսաղէմ կը հասնի 1721 Փետրուար 12ին: Անմիջապէս կը ձեռնարկէ շարք մը նորոգութեանց եւ բարեկարգութեանց: Կ'ուզէ քաղաքէ քաղաք հրջիլ եւ նոր գումարներ հաւաքել:

Բայց, Պոլսոյ վարիչ դէմքերը, գլխաւորութեամբ Կարապետ Բ. Ուլնեցի կաթողիկոսի (1726) որ Հոն կը գտնուէր, կ'որոշեն հանել տալ շղթան, իբրեւ «նախատինք մը ամբողջ ազգին»:

Այդ առթիւ, յանձն կ'առնեն ուրիշ գործնական միջոցներ խորհիլ դրամ ճարելու համար, եւ անմիջապէս հինգ հազար դահեկան կը ղրկեն, մասնաւոր նամակով մը.

— «Ազգին կամքին առջեւ տեղի կուտայ հեզահոգի պատրիարքը եւ լալով համբուրելէ ետք կը հանէ վիզէն այն շղթան զոր կրած էր իբրեւ պանծալի չքանշան մը: Պարտքերու ամբողջական ջնջումը կ'իրականանայ 1728ին, Շղթայակիրի ընտրութենէն տասը տարի վերջ (էջ 288–289):

Ուրեմն, մօտաւորապէս ճանչցած եղաք մեծ «Շղթայակիր»ը — լուսաւոր դէմք մը՝ ժամանակակից պատմութեան մէջ, ուր այնքան սեւ հետքեր ձգած են շատ մը հատընտի՛ր պատրիարքներ եւ կաթողիկոսներ ...

Երուսաղէմի վանքը այնուհետեւ ալ տքաց պարտքերու տակ: Դարձաւ բոյն մը բազմազան ապականութեանց եւ զեղծումներու: Տարիներով զբաղեցուց Պոլսոյ Ազգ. Ժողովը եւ ամբողջ ժողովուրդը, իբրեւ նոր «Փանամա», ինչպէս այնքան խստօրէն կը խարանէր ողբացեալ Շահրիկեանը:

Այլեւս ժամանակը անցած էր «Շղթայակիր»ներու համար:

Ընդհակառակն, կարգ մը միաբաններ, այնքան ճարպիկ փրթան որ, կրցան վանքին, այսինքն՝ «արգոյ հաստատութեան» վզին փաթթել շղթան: (Մեր ակնարկը չի վերաբերիր այսօրուան եղերական կացութեան,— հետեւանք՝ պատերազմական դէպքերու):

... Այլաբանական խաղ մը փորձելով, կըրնայի՞ք երեւակայել որ մեր օրերուն ալ «բարձրաստիճան» մը, եպիսկոպոս կամ արքեպիսկոպոս, նոյն շղթան անցընէր իր վզին, բանալիով կնքէր եւ շրջէր գաղութէ գաղութ:

Անշուշտ ոչ թէ դրամ հաւաքելու եւ պարտքեր վճարելու, կալուածներ փրկելու նպատակով: Այլ շատ աւելի կարեւոր, խիկապէս ազգօգուտ առաջադրութեամբ մը.—

Շղթաներու շինդը հնչեցնել ի սփիւռս աշխարհի, որպէսզի քնացողները արթննան, միասնաբար ապահովելու համար տարագիր բազմութեանց ինքնապաշտպանութիւնը: Անոնց ֆիզիքական թէ հոգեկան փրկութիւնը ...

Որպէսզի մարդիկ սակարանի կամ սեւ շուկայի չվերածեն հայրենասիրութիւնը, գլխաւորութեամբ վեղարաւոր «լիազօրներու»:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵԹԷ ԽՕՍԻԼ ԳԻՏՆԱՅԻՆ ...

Երեկոյեան Փրանսերէն թերթ մը կար ձեռքս, հետաքրքրութեամբ սկսայ համրել ոճիր – արկածները:

Ճիշդ 22 «դէպք» արձանագրուած էր գանազան եւ զարմանազան տեսակներով: Ա՜լ ի՜նչ խեղդուած նորածիններ, փախուստներ, առեւանգումներ, շա՜րք շա՜րք անձնասպանութիւններ: Երկու մեծադիր էջ լեփ – լեցուն:

Այդ բոլորին մէջ, համեստ անկիւն մը դրուած էր հետեւեալը.

— «Համիլթոնի դքսուհին, 72 տարեկան, մեռաւ առջի օր Անգլիոյ մէջ: Իր ամբողջ կեանքը նուիրած էր կենդանիներուն եւ այս վերջին տարիները իր բնակարանին մէջ հաստատած էր մասուր մը (քրէշ) կատուներուն համար, ուր անոնց իւրաքանչիւրը իր սեփական անկողինը ունէր»:

Կը պատմեն թէ Տիկինը՝ Մուսոլինիի հետ իր մէկ տեսակցութեան ընթացքին յաջողած է ընդունիլ տալ անոր որ օրէնք մը հրատարակէ, որպէսզի կենդանիներու վրայ որեւէ բժշկական գործողութիւն կատարուած ատեն ենթական անպատճառ թմրեցնեն:

Երջանի՜կ դքսուհի, որ իր ամբողջ կեանքի ընթացքին մարդոց հետ գործ չէ ունեցած եւ իր գուրգուրանքը նուիրած է կատուներուն եւ շուներուն:

Այդ կենդանիները անշուշտ երախտագէտ են իրենց բարերարներուն ու բարեկամներուն, միշտ հաւատարիմ անոնց: Մանաւանդ անոր համար որ, զրկուած են խօսելու կարողութենէն:

Կարծեմ մեր դքսուհին այս վերջին առաւելութեան համար միայն որոշած է անոնց նուիրուիլ:

Զո՜ւր են ձեր բոլոր տրամաբանական կոչերը թէ մարդկային արարածը, մանուկ, ծեր, հիւանդ ու անկար որքան պէտք ունին «դքսուհիներու» հոգածութեան:

Ոչ միայն սովորական ողորմածութիւններ են ձեր ըրածները, այլ եւ այդ բոլոր մարդկային արարածները լեզու մը ունին որ...

Ինչո՜ւ, ինչո՜ւ պիտի չըսէին, պիտի չընէին, պիտի չգրէին խեղճ դքսուհիին համար: Ամէնէն փաղաքշական բառը պիտի ըլլար — «պառաւը ցնդեր է...»:

ՍՕՍԻ

ՆՈՐ ՆԱՄԱԿ ԱՑՆՃԱՐԷՆ

ԱՑՆՃԱՐ, 20 Յունուար.— Շատ սիրելի «Յառաջ», Պէյրութի «Ազդակ» օրաթերթի տնօրէն՝ ընկեր Հայկ Պալեանի ձեռամբ ստացանք, Գ. Մելքոն Տէր Մելքոնեանի միջոցով ղրկուած երկրորդ 50.000 (յիսուն հազար) Ֆրանքի գումարը, տեղական դրամով 500 (հինգ հարիւր) լիբ. ոսկի եւ համապատասխան ստացագիր տալով, յատկացուցինք իր նպատակին:

«Յառաջ» վարժարանի անունով մեր խոր երախտագիտութիւնը եւ ջերմ շնորհակալութիւնը կը յայտնենք ձեզի եւ բոլոր նուիրատուներուն:

Ջերմ բարեւներով՝ Թաղ. Խորհուրդ Հայոց Այնճարի. գանձապահ՝ Յ. Գույումճեան, ատենադպիր՝ Գ. Գրըգեան, Ատենապետ՝ Մ. Պօյաճեան:

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԱՌՈՂՋԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

ԽՄԲ.— Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանի դիւանին Ե. զեկոյցը (23 Յունուար).—

Որպէս շարունակութիւն մեր չորրորդ հաղորդագրութեան, ուրախ ենք յայտնելու որ Նորին Ս. Օծութեան սրտի հիւանդութիւնը — երակախցում — բարելաւումի ընթացքին մէջն է:

Դժբախտաբար սակայն, որպէս բարդութիւն իր ունեցած սրտի ծանր տագնապին, երիկամունքներու կանոնաւորումէն յետոյ, Վեհափառ Հայրապետը վերջին օրերը լրջօրէն տառապեցաւ Թոքատապէ եւ շնչարգելութիւն ունեցաւ:

Առջի օրուան Ք. ճառագայթի արդիւնքը ցոյց տուաւ որ Թոքատապը տակաւին անցած չէ աջ թոքէն, եւ ձախ թոքին մէջն ալ սկսած է ջուր գոյանալ:

Երէկ, Երկուշաբթի, 22 Յունուարին, Վեհափառին առողջական ընդհանուր վիճակը կրկին նիւթ եղաւ բժշկական խորհրդակցութեան մը Ամերիկեան Հիւանդանոցի փրոֆէսէօրներու կողմէ,

Ազգաժողովը կը վիճի

ՉԻՆԱՍՏԱՆ ՆՈՐԷՆ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՑ

ՄԱԿի քաղաքական յանձնաժողովը Բշ. օր շարունակեց իր աշխատանքները, օրակարգի վրայ ունենալով՝ ամերիկեան պահանջը — դատապարտութիւն եւ պատժամիջոցներ Չինաստանի դէմ — ինչպէս նաեւ ասիական եւ արաբական պետութեանց առաջարկը:

Խօսք առին Ֆրանսայի, Պելժիոյ, Հոլանտայի եւ Լիւքսեմպուրգի պատուիրակները եւ յայտարարեցին, թէ պիտի քուէարկեն ամերիկեան բանաձեւը՝ Չինաստանը դատապարտելու մասին: Ֆրանսայի ներկայացուցիչը ըսաւ.— «Ազգաժողովը չի կրնար իր կանակը դարձնել այն հիմերուն, որոնց վրայ կանգնած է կազմակերպութիւնը: Աւելի քան երբեք անհրաժեշտ է վճռական ըլլալ, որոշում մը տալու պահուն: Մանր տարակարծութիւնները պէտք է վերնան: Եւ անգամ մը որ որոշում տրուի, անիկա պարտաւորիչ պէտք է ըլլայ ամէնուն համար: Ազգաժողովը գոյութեան իրաւունք պիտի չունենար, եթէ չստանձնէր իր պատասխանատուութիւնները այս ծանրակշիռ տագնապին առթիւ: Ամերիկեան բանաձեւը երկդիմի չէ. ընդհակառակն կը ձգտի վերջ տալ զինեալ ընդհարման, արգիլել անոր ծաւալումը եւ վերահաստատել խաղաղութիւնը»:

Լիբանանի պատուիրակը առաջարկեց երկու բարեփոխումներ ամերիկեան առաջարկին մէջ: Առաջինով՝ Փեքինի դէմ կիրարկուելիք պատժամիջոցները պիտի յետաձգուին, եթէ Ամերիկացիներու առաջարկած միջնորդ յանձնախումբը, գոհացուցիչ յառաջդիմութիւն մը տեսնէ բանակցութեանց մէջ: Երկրորդ բարեփոխումը կը վերաբերի բառերու փոփոխութեան մը: Կ'առաջարկուի ըսել «Փեքին չընդունեց ՄԱԿի կոչերը», փոխանակ ըսելու «մերժեց ՄԱԿի կոչերը»:

Ֆրանսայի ներկայացուցիչը յայտարարեց նաեւ, թէ պատժամիջոցները նկատի պիտի առնուին այն պարագային, երբ միջնորդ յանձնախումբի աշխատանքները ապարդիւն մնան:

Մինչ այս վիճաբանութիւնները կը կատարուէին, լուր հասաւ թէ Փեքինի կառավարութիւնը պիտի մերժէ որեւէ բանակցութիւն, եթէ ընդունուի ամերիկեան առաջարկը որ կը դատապարտէ Չինաստանը: Այս ազդարարութիւնն ալ, որ հաղորդուեցաւ Հնդկաստանի պատուիրակութեան միջոցով, ՄԱԿի շրջանակներուն կողմէ կը նկատուի՝ քաղաքական յանձնախումբի որոշման նախօրեակին, անդամներու միջեւ պառակտում յառաջացնելու նոր փորձ մը:

Ուրիշ տեղեկութեան մը համաձայն, Փեքինի կառավարութիւնը որոշած է այլեւս չկռուիլ Քորէայի մէջ, 38րդ զուգահեռականին հարաւային կողմը: Այս տեղեկութիւնը, զոր Փեքինի Հնդկական դեսպանը հաղորդած է իր կառավարութեան, հաղորդուած է նաեւ Փեքինի շուէտական դեսպանին կողմէ իր կառավարութեան: Այս ալ նոր պատճառ մըն է, որ արաբ եւ ասիական երկիրները կը հակառակին ամերիկեան բանաձեւի քուէարկութեան:

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ԶՐՈՅՑ ՄԸ

Թերթերը, ծայրայեղ վերապահութեամբ կը հրատարակեն Հռոմէն հաղորդուած տեղեկութիւն մը, որուն համաձայն Կրեմլին, Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ պիտի առաջարկէ կնքել ոչ–յարձակման դաշինք մը, պայմանով որ անոնք յանձն առնեն չէզոք մնալ պատերազմի մը պարագային: Այսինքն քաշուին Ատլանտեանի դաշինքէն:

Տեղեկութեան աղբիւրը յայտնի չէ, բայց կը կարծուի թէ Հռոմ հաղորդուած է՝ Պ. Պ. Մորիս Թորէզի եւ Փալմիրօ Թոլլիաթիի կողմէ, որոնք Մոսկուա կը գտնուին: Կը կարծուի թէ լուրը տարածայնուած է քաջալերելու համար չէզոքութեան կողմնակիցները Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ մէջ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

որուն մասնակցեցաւ նաեւ Տոքթ. Բ. Մկրտիչեան:

Ամերիկեան հիւանդանոցին մէջ Նորին Վեհափառութիւնը գիշեր – ցերեկ կը վայելէ գուրգուրոտ խնամք եւ հոգածութիւն մասնաւոր հիւանդապահուհիներու եւ բժիշկներու կողմէ փրոֆ. Տոքթ. Յ. Ենիգոմշեանի անմիջական հսկողութեան ներքեւ:

Վեհին երկարատեւ հիւանդութիւնը, ինչպէս եւ իր յառաջացեալ տարիքը զինք զգալապէս տըկարացուցած են: Ընդհանուր վիճակը կը մնայ միշտ լուրջ եւ մտահոգիչ:

Յարգելի այցելուներէն ջերմօրէն կը խնդրուի Նորին Վեհափառութեան շուտափոյթ ապաքինման իրենց մաղթանքները արձանագրել միայն այցելուներու տոմարին մէջ եւ ներողութիւն չպատճառել հիւանդապահուհիներու ու հերթապահ միաբան հայրերու, քանի բժիշկներու կողմէ խստիւ արգիլուած է Վեհին այցելել եւ հետը խօսիլ:

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ ՄԱԿի ուժերը կը բախին 30 հազար կարմիրներու դիմադրութեան Սէուլի ճամբուն վրայ:

ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

(ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԻ 1500ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

ԽՄԲ.— Վարդանանց ճակատամարտի 1500-ամեակը հանդիսաւորապէս կը տօնուի այս տարի, բոլոր գաղութներուն մէջ :

Այս առթիւ յաջորդաբար պիտի հրատարակենք շարք մը յօդուածներ, իւրաքանչիւր գրողի ձգելով իր տեսակէտներուն պատասխանատուութիւնը :—

*

Վարդանանց ճակատամարտը Պարսից Սասանեան հզօր պետութեան դէմ էր եւ տեղի ունեցաւ 451ին, Տղմուտ գետի մօտ, Աւարայրի դաշտում, որի տեղը ճշդել անյայտ է մնացած: Այդ ճակատամարտի ոգին եւ պետը Վարդան իշխանն էր, Մամիկոնէից տոհմի տանուտէր եւ սպարապետն Հայոց : Իր հայրը, Մամիկոնէից Համազասպ իշխանը, Մեծն Եպիսկոպոսապետ Սահակ Արշակունի — Պարթեւի փեսան էր, եւ Հմայեակ Մամիկոնեանի եղբայրը, որու Վահան որդին պիտի շարունակէր ապագայում Մեծն Վարդանի գործը :

Մամիկոնեանների այս ճիւղը կրում էր այդպիսով իւր երակների մէջ մի կողմից Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի Պարթեւական – Արշակունեաց արիւնը, միւս կողմից արիւնը Ճենազն — Թագաւորական Մամիկոնէից ցեղի որ Հայոց աշխարհի սպարապետական տունն էր կազմում :

Եթէ մենք յիշենք այն փաստը, որ Մամիկոնեան տոհմը ըստ Փաւստոս Բիւզանդացւոյ վկայութեան, իւր դիրքով, ուժով ու նշանակութեամբ աւելի բարձր էր Հայոց աշխարհում, քան թէ մընացած բոլոր իշխանական տոհմերը միասին, կարող էք երեւակայել թէ ինչքան պայծառ եւ գլխաւոր պէտք է համարուէր այս Համազասպեան Մամիկոնէից ճիւղը, երբ դարձաւ Ս. Լուսաւորչի միակ ժառանգը ու շառաւիղը:

Աւարայրի դաշտումը ընկաւ դիւցազնօրէն Վարդան զօրավարը մի շարք ուրիշ իշխանական զաւակների հետ, որոնք ցեղակից էին Մամիկոնեան տոհմին կամ կապուած խնամիական կապերով։

Ընկաւ դաշտումը մեծ Մամիկոնեանը ու մեռաւ մարմնով, բայց անունը եւ Մամիկոնեան ոգին մնացին անմահ: Նա թափեց իւր արիւնը ազգի համար եւ ազգը ապրեց իր շնորհիւ, որովհետեւ այդ բացառիկ հերոսի մահը այնպիսի մի հսկայական գիմադրական ուժ ստեղծեց հայ ժողովուրդի մէջ, արթնցնելով ազգային ինքնաճանաչութիւնը, ինքնապաշտպանութեան ոգին, որ Պարսից պետութիւնն անգամ համոզուեց թէ կարելի է բռնութեամբ քարուքանդ անել Հայոց աշխարհը եւ ջարդել ժողովուրդը, բայց անկարելի է փոխել անոր միտքը եւ զգացումները: Ու որովհետեւ երկրի աւերումը եւ ժողովրդի ջարդը ցանկալի չէին Պարսից պետութեան համար, ուստի Արքայից Արքան փոխեց քաղաքականութիւնը եւ դիմեց մեղմ միջոցների :

Իսկ Սիւնեաց Վասակը, որ դաւաճանելով Վարդանի եւ ուխտապահների դէմ յօգուտ Պարսիկներին, սպասում էր փառքի, պատուի եւ թագի, ոչ թէ բարեկամ չճանաչուեց Ցազկերտ Թագաւորի կողմից, այլ եւ դատապարտուեցաւ, զրկուեցաւ իւր երկրից, եւ բոլոր իրաւունքներից եւ փտեցաւ բանտին մէջ :

Վարդանանց մեծ գործը ինչպէս մի սրբութիւն անմոռանալի է մնացել դարերի ընթացքում ու պահպանուել մինչեւ մեր օրերը, իսկ եկեղեցին կատարել է ամէն տարի տարեդարձի տօնը, իսկ այս տարի 1500ամեակը :

« Վարդանանք » եւ « Վահանեանք » անունները եղել են եւ մնում են Հայոց հին պատմութեան ամենավեհ, կենդանի, դիւցազնական եւ անմահ անունները:

Մամիկոնեան տոհմի այդ երկու զաւակներովն է առանձնապէս պայծառ ու վառ Հայոց անցեալը: Վարդան ու Վահան անունները, ընդունակ են ոգեւորել ոչ միայն երիտասարդ ու աշխոյժ հայ սերունդը, այլեւ զառամեալ մարդկանց եւ հայր Ղեւոնդ Ալիշանի նման մի ալեւոր վանականի, որ մոռանալով իւր հին մագաղաթները ու Աւետարանի պատուէրը, բորբոքւում է եւ գոչում .

«Հապ'օ՜ն, արի արանց մանկունք ,
Հայրենավրէժ Հայկազունք :
Հապ'օ՜ն, ի զէն գունդագունդ,
Ցեռեալ ի պար թունդ ի թունդ ,

«Ի զէ՜ն, ի վրէ՜ժ, օն անդր յառաջ
Ի զէ՜ն, ի վրէ՜ժ, մի ձախ, մի աջ :

Օ՜ն անդր յառաջ
Մի ձախ, մի աջ
Յառաջ, յառաջ
Հա՜պ'օն, յառա՜ջ : »

« Մամիկոնեան սաւառնեցաւ
Դրօշն յայերս զոգ ծալ ի ծալ ...
Հնծեալ հրաճճոյզ վեհին Վահանայ
Վրէժ կանչէ արեան կարմիր Վարդանայ,
Ի զէ՜ն, ի վրէ՜ժ, օն անդր յառաջ
Ի զէ՜ն, ի վրէժ, մի ձախ, մի աջ»: Եւայլն:

Պայքարն է կեանքը յառաջադէմ ազգերի : Պայքարի վրայ է հիմնուած անկախ լինելու եւ ազատ մնալու յոյսը :

Կեանք ու ազատութիւն խօսքերը միեւնոյն նշանակութիւնը ունեն, իսկ ստրուկ ապրելը կենդանի դիակների նմանելուն է հաւասար:

« Վարդանանց » մասին կը կարդանք մամուլի մէջ այսպիսի տողեր :—

— « Վարդանանց պայքարը ... հիմնական կապ ունի հայ ազգի ֆիզիքական գոյութեան հետ »:

— « Այս բացառիկ երեւոյթը պէտք է ազգին եւ աշխարհին առջեւ բարձրացուի բացառիկ պայծառութեամբ եւ ուժգնութեամբ »:

— « Բայց Վարդանանց պայքարը ունի նաեւ համաշխարհային քրիստոնէական արժէք: Քրիստոնէական պատմութեան մէջ առաջին անգամն է որ խաչապաշտ բանակ մը դէմ առ դէմ կը կանգնի հին Արեւելքի հեթանոսական մէկ բանակին հետ խաւարոյ կամ հոգեւոր արժէքներու անայլայլ պահպանման ու ազատութեան համար»:

— « Ճիշդ այն տարին, 451ին, երբ քրիստոնեայ Արեւմուտքը համաժողով գումարած կը վիճէր Քրիստոսի բնութեան մասին, այդին Աւարայրի Տղմուտ դաշտին վրայ, հայ հերոսները զէնքով ու կուրծքով կը կռուէին այդ հաւատքի պաշտպանութեան համար »: («Յառաջ», 28 Ապրիլ, 1950):

Ուրիշ վկայութիւն մը.

— « Ի՞նչ է մեր շահածը Տղմուտ գետի ափին: Ցաղթանա՞կ թէ պարտութիւն »:

« Հազար հինգ հարիւր տարիէ ի վեր այս հարցումը կ'ընենք մենք մեզի եւ հազար հինգ հարիւր տարիէ ի վեր կը պատասխանենք ,— Պատերազմի դաշտին վրայ յաղթուեցանք, բայց պատմութեան մէջ յաղթեցինք ... յաղթուեցանք զինուորապէս, բայց յաղթեցինք բարոյապէս»:

« Տօնել այս սրբազան պատերազմի 15րդ տարեդարձը համազգային շուքով ու երկիւղած պաշտամունքով՝ կը նշանակէ ըմբռնել անոր մեծ խորհուրդը եւ տալ հարկս հարկաւորաց եւ պատիւս արժանաւորաց»: («Զուարթեր», 16 Փետր. 1950):

Այո, ճիշդ այդպէս — « երկիւղած պաշտամունքով», սիրով ու պարծանքով ընդունենք մեծ Մամիկոնեան զաւակներին եւ հետեւինք անոնց օրինակին :

Մ. Մ.

(Մնացեալը յաջորդով)

Դատապարտելի երոյթ մը

Պոլսոյ « Դէպի Լոյս » շաբաթաթերթէն կ'իմանանք որ չորս հայ «արուեստագէտ»ներ կամաւոր անուանափոխութիւն մը կատարած են :

Այս առթիւ գովելի նախանձախնդրութեամբ մը, Սրապիոն Ուշտունի, «Հանգցրէք Ջահերը» խորագրով յաջորդական երեք յօդուածներու մէջ խարանող քննադատութեան մը ենթարկած է աբարքը անուանափոխութիւն կատարող այս չորսին, իսկ թերթը 21 Հոկտեմբերի իր թիւին մէջ « Զանցառութիւն մը» խորագրով իմ խմբագրականին մէջ, քննադատած է պոլսահայ մամուլի պահած լռութիւնը :

Մեր բարքերու անկումին տեսակէտով՝ չորսերու երոյթը սահմակեցուցիչ է արդարեւ :

Եւ որովհետեւ անցնող երեսուն տարիներու ընթացքին Վոսփորի ափերուն վրայ Հայերու չպարտադրուեցաւ փոխել իրենց անունները, ուրեմն, կ'ենթադրենք թէ անուանափոխութիւն կատարող չորս Հայերը այս երոյթը կատարած են մասնաւոր հաշիւներով :

Եւ երբ արուեստագէտ մը, հաշիւներու սիրոյն իր ծագումը ուրանալու աստիճան կը փոքրանայ, դժուար թէ իր արիւնին մէջ կրէ մեծ ներշնչումի մը կրակը :

Այս մէկը արդէն ուրիշ հարց է :

Աշխարհագրական մեր միջավայրը ո՜րքան հեռու է Պոլսէն, որ ոչ հնարաւորութիւն ունինք եւ ոչ ալ կապեր, ստուգելու արուեստագէտի իրական հանգամանքը խնդրոյ առարկայ չորս Հայերուն :

Ըսենք սակայն, որ մեր օրերուն եւ մեր մէջ ամէնէն շատ յեղյեղուած են արուեստագէտ, բանաստեղծ, դերասան, գրող, հրապարակագիր բառերը: Եւ դեռ զանոնք հանրութեան ներկայացնելու մեր փութկոտութեան մէջ մեղանչած պիտի ըլլայինք, եթէ չնետէինք անոնց ուսերուն շնորհալի, տաղանդաւոր, անզուգական ձրի որակականներն ալ :

Այս չորս պոլսահայ « արուեստագէտ »ները մաս կը կազմեն Մինիր Հայրիի Պոլսոյ «Ենի Սէս» թատրոնին: Անոնք դերեր կը վերցնեն եղեր «Լէպլէպիճի »ի մէջ եւն.:

« Արդարեւ այսօր ոչ եւս են մեր ապագայ արժէքներէն չորսը՝ Պ. Պ. Ցակոբ Թօփուզեան, Ժիրայր Արսլանեանց, Օր.ներ՝ Ալիս Քիթապճեան եւ Արշալոյս Պարթեւեան, կը գրէ Ս. Ուշտունի: Ասոր փոխարէն, «Ենի Սէս » թատրոնը իր կազմին մէջ ունի չորս նոր արուեստագէտներ՝ Բաղըպ Թօփուզ, Ժէրֆի Արսլան, Այնուր Քիթապճը եւ Այտան Եւրքսէլ»:

Ինչ որ տեղի չունեցաւ Համիտեան եւ Իթթիհատեան ռեժիմին տակ, ինչ որ մնաց անհաղորդ քեմալական ռեժիմին ներքեւ ապրող Թրքահայութեան, անբացատրելի նուաստացումով մը կամովին տեղի կ'ունենայ Թուրք դեմոկրատ իշխանութեան մը օրով, երբ ոչ մէկ բռնադատութիւն կամ ստիպողականութիւն կար ատոր համար:

Կատարուածը անուն չունեցող նուաստացում մըն է: Աւելին՝ ուրացումը անհատական եւ ազգային արժանապատուութեան, որ ճշմարիտ արուեստագէտ մը պահանջուող առաջին բարեմասնութիւնն է, ուր որ ալ գտնուի ան :

Օտարին՝ մեր մէջ փնտռածը մեր արժանիքն ու անհատականութիւնն է :Անձ մը, ըլլայ պարզ քաղաքացի կամ օժտուած արուեստագէտ, երբ կ'ուրանայ առհաւական իր արիւնը կամ տոհմանունը, կը մնայ արհամարհուած քանակութիւն:

Եթէ նկատումներ կամ հաշիւներ թոյլ չեն տար որ անոնք յայտարարեն այս իրողութիւնը ճակատ առ ճակատ մեզի, օր մը, անպատճառ, պիտի ընեն ատիկա :

Ու խորհիլ, որ երեսուն տարի չարունակ, հայրենահեռու երկինքներու ներքեւ մեր տարագիր բեկորները մաքառեցան, իրենց անունը տալու համար իրենց սրտահատորներուն :

Այնտեղ, ուր օրէնքը կը մերժէր անծանօթ անուններ դնել նորածիններու, չաւցան մեր արդէն հայացուած նոր Ալեքսանդրները, Գրիգորները, Լեւոնները, Աբրահամները, Մանուէլները, Թուքէնները, Թովմասները, Եւաները, Աննաները, Մարգրիտները, Զապէլները, Մարիամները, Լուսիաները, Եսթերները, Պէաթրիսները զորս հայրենասէր զանգուածներ դարձուցին դրօշակ իրենց գոյապահպանման խաղաղ պայքարի ընթացքին:

Այսքան արժանապատուութիւն եւ ազնուական խմոր չկրցան ունենալ, աւաղ, Վոսփորի խաղաղ ափերուն վրայ մեծցած երիտասարդ չորս Հայեր, որոնք իրենց կրաւորական կեցուածքով մուր կը քսեն ահա իրենց անունին ու մասամբ նաեւ անունին իրենց ազնուական ցեղին :

Անոնց այս երոյթը արդարացում եւ չքմեղանք չունի արդարեւ :

ԱՐՄԵՆԻԱ

Նոր մաքրագործումներ Խ. Միութեան մէջ

Լոնտոնի թերթերը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հրատարակեն, քաղելով լեհ տարագիրներէ :—

Անգլ. «Իսթըրն Քուըրթըրլի » պարբերաթերթը կը գրէ, թէ մաքրագործումը ծայր առած է աւելի քան մէկ տարիէ ի վեր եւ բուն իսկ ղեկավարութիւնը հարուածելէ վերջ, այժմ կը ծաւալի կուսակցութեան ստորադաս վարչակազմերէն ներս եւ յատկապէս կը ցնցէ՝ գիւղացիական զանգուածներու եւ կոլխոզներու հետ կապուած պաշտօնէութիւնը :

Ինչպէս կը յիշուի, 1941ի գերմանական յարձակողականէն վերջ, Սթալին յոյս ներշնչած էր, թէ պիտի ժողովրդականացնէ խորհրդային վարչաձեւը թէ ազգութեանց հանդէպ եւ թէ անհատական ազատութեանց վերահաստատման տեսակէտով: Պատերազմի ընթացքին տրուած այս խոստումները մոռցուեցան 1945էն անմիջապէս վերջ եւ արդիւնքը այն եղաւ, որ կուսակցութեան երիտասարդ շարքերուն մէջ մանաւանդ ծայր տըւաւ յարաճուն դժգոհութիւն մը: Անհրաժեշտ է ամէն պարագայի տակ յիշել, դարձեալ, թէ ընթացք չտրուեցաւ 1946ին եղած յայտարարութեան, ըստ համայնավար կուսակցութեան 19րդ համագումարի պատրաստութեանց մասին: Այս իրողութիւնն իսկ ցոյց կուտայ թէ Պոլիտպիւրոյի մարդիկը քաջութիւնը չունին հրաւիրելու կուսակցութեան գերագոյն ժողովը, որ, ինչպէս ծանօթ է, ընդհատած է իր նիստերը 1938էն ի վեր:

Խորհրդային կեանքի ներքին դժուարութեանց այս քաղաքական մասին հետ սերտ կապ ունին այն հակաճառութիւնները որոնք, վերջին տարիներուն տեղի ունեցան Խորհ. Միութեան մէջ, այլազան հարցերու շուրջ, լեզուական փիլիսոփայութենէն, ժառանգականութեան վարդապետութենէն մինչեւ գրականութիւնն ու երաժշտութիւնը:Այս հակաճառութեանց շնորհիւ,զատոնի ստախանութիւնըկրցաւ աւելի լաւ ստուգելվարչակարգի հակառակորդները: Անոնց արդիւնքով, 1949էն սալին գրեթէ ամբողջութեամբ փոխուեցան խորհրդային մեծ մամուլի,— « Փրավտա»յի, «Իզ-

Ժորժ Մինասեանի նուագահանդէսը

Ջութակահար Ժորժ Մինասեանի նուագահանդէսը եկաւ ցոյց տալու թէ ինչպէս տաղանդաւոր արուեստագէտ մը կրնայ իր ընտրած գործիքին գաղտնիքներուն թափանցել,— նուագել ու հեղինակել եւ տալ գործեր որոնք իրենց որակովն ու պարունակութեամբ արժանի են տեւելու:

Երկու մասի բաժնուած իր յայտագիրը կը պարունակէր նախ հինգ կտոր եւրոպական երաժիշտներու գործերէ: Իսկ երկրորդին մէջ իր անձնական հեղինակութիւններէն սոնատ, թիւ 45, գրուած 1934ին, ինչպէս նաեւ ութ հայ հեղինակներու գործերուն transcriptionները:

Անատարակոյս արուեստագէտ մը իր յայտագրին պատրաստութեան պահուն կ'առաջնորդուի որոշ նպատակի մը, եւ սակայն այս առթիւ թող ներուի մեզի թէ իր առաջին մասին մէջ պիտի նախընտրէինք տեսնել աւելի ամբողջական գործեր իրենց յղացման ինքնատիպ ձեւին տակ քան դանազան հեղինակներու գործերէ հատուածներ՝ վերախառուած ջութակի եւ դաշնակի համար:

Այս միջանկեալ նկատողութիւնը սակայն ոչ մէկ կերպով կը նսեմացնէ իր ջութակահարի արժանիքները, քանի որ ամէնէն համեստ նիւթն իսկ իրական արուեստագէտի մը ձեռքերուն մէջ կրնար առանալ մեծ հմայք մը: Մնաց որ, արդէն իր կտորները ինքնին ապարէզ կարդացող գործեր էին, որոնց մէջ տեսանք նաեւ թէ իրեն չի պակսիր անոնց հմայք մը տալու շունչը:

Այդ տեսակէտէն պիտի յիշենք քանի մը նմոյշներ միայն, օրինակի համար Վիենիավսքիի կտորին «քատանս»ին նուագածութիւնը, անոր արփէճօններուն մէջ իր ազնիւ գործածութեան ճարտա-

րութիւնը եւայլն, որոնք արուեստագէտին փայլուն թէքնիքը կը ցուցադրէին: Այդ նշմարելի էր մանաւանդ դժուարին անցքերու նուագածութեան մէջ: Սահուն, միատարր եւ ոչ բռնազբօսիկ:

Ուրիշ տեղ մը, օրինակ Սէն Սանսի քօնչէրթօին երկրորդ մասին կշռաւոր հանդարտութեան մէջ զուսպ յուզականութիւնով հաւասարակշռուած աղեղին գործածութիւնը ի յայտ կը բերէր իր ճաշակին ու ոճին ազնիւ բնոյթը:

Ձենք ուզեր սակայն Գ. Մինասեանի արժանիքներուն գնահատումը սահմանափակել միայն իր շատ լաւ ջութակահարի մը հանգամանքին մէջ: Կ'արժէ անդրադառնալ իր հեղինակի հանգամանքին ալ, տալու համար իրեն արդար տուրք մը եւս, այսինքն շնորհաւորել զինքը փայլուն transcriptionներով՝ հայ արուեստին իր մատուցած ծառայութեան համար:

Առանձնապէս գիւտուրարար Ռ. Մելիքեանի «Միլար»ը, Հ. Տիգրանեանի «Դարձ-պար»ը, Կ. Վարդապետի «Ունապի»ն եւ մանաւանդ անոր «Քէլէ քէլէ»ն իր խիստ սիրուն արմօնիքներով անկասկած անմրցելի գեղեցկութիւն ունեցող մնայուն գործեր են:

Transcriptionի արուեստը կարծուածէն շատ աւելի փափուկ ու պատասխանատու գործ մըն է որ, այս պարագայի, ոչ միայն ջութակի եւ դաշնակի թէքնիքին անթերի ծանօթութիւնը եւ տիրապետումը կը պարտադրէ, այլեւ մանաւանդ ազնիւ ճաշակ:

Գ. Մինասեանի նուագահանդէսը այս տեսակէտով կրկնակ յաջողութիւն մը ապահովեց իրեն, որուն համար կ'ուղղենք մեր սրտագին շնորհաւորութիւնները:

Գ. ՔԻՐԷՍԹԷՃԵԱՆ

Գաղութէ գաղութ

Հ. ԳԱՐԵԳԻՆ Վ. ԳԱՐԱՆՖԻԼԵԱՆ

Հ. Գ. վրդ. Գարանֆիլեան վերջերս նշանակուեցաւ մեծաւոր Գահիրէի Մխիթարեան վարժարանին: Միեւնոյն առեն անոր քահանայութեան 50ամեայ յոբելեանը տօնուեցաւ Գահիրէի մէջ: Ստորեւ կարգ մը կենսագրական ծանօթութիւններ:

Ծնած է Պոլիս 1877ին: Նախնական կրթութիւնը ստանալէ վերջ Պոլիսէն կը մեկնի Վիէննա 1895ին եւ կը դառնայ Մխիթարեան անդամ: 1900ին աստուածաբանական ուսումը աւարտելէ վերջ քահանայ կը ձեռնադրուի: 1903ին Զմիւռնիոյ Վիէն. Մխիթարեանց միջազգ. վարժարանին տնօրէն է եւ շնորհիւ իր մանկավարժական եւ դաստիարակչական ձիրքերուն, կը բարձրացնէ համբաւը դպրոցին, ուրկէ շրջանաւարտ կ'ըլլան կարեւոր անձնաւորութիւններ, ինչպէս Աթէնքի դրամատան տնօրէնը, Օրոզտի Պաքի տնօրէնը: Կը հիմնէ նաեւ Զմիւռնիոյ քաղաքին հայ մատենադարանը Գարեգին Փափազեանի հետ:

Կը վերադառնայ Պոլիս եւ կը պաշտօնավարէ Բանկալթիի Մխիթարեան վարժարանին մէջ իբրեւ փոխ-վարիչ եւ ուսուցիչ գերմաներէն լեզուի եւ պատմական ու աշխարհագրական գիտութեանց: Կը դասախօսէ նաեւ 1913—1918ին Պոլսոյ Աւստրօ-Հունգար պետական վարժարանին մէջ, թուրքերէն եւ գերմաներէն լեզուները:

1921ին Թրանսիլվանիոյ Կերլա հայաշաքը կ'երթայ եւ մէկուկէս տարի կը դասախօսէ հայ լեզուն հունգարախօս աղոց: 1923ին Վիէննայի մէջ «Հանդէս Ամսօրեայ»ի խմբագրութիւնը կը վարէ, ինչպէս եւ Մայրավանքի գործակալութեան պաշտօնը մինչեւ 1937:

1938—48 տարին Մեծաւորն է Գահիրէի վիէննական Մխիթարեան վարժարանին:

Հ. Գարանֆիլեան հմուտ է գրաբար, լատիներէն, յունարէն, գերմաներէն, ֆրանսերէն եւ թուրքերէն լեզուներու: Հրատարակած է «Ներածութիւն մը Հայ լեզուի պատմութեան», «Սկզբնաւորութիւն բիւզանդական բանակաթեմերու դրութեան», «Տիգրան Բ.» եւ «Հայ Լուկուլեան պատերազմները», «Համառօտ ընդհ. պատմութիւն հին, միջին եւ նոր դարեր (3 հատոր)»: Ներկայ տարուան ընթացքին հրատարակած է նաեւ «Նոր Կտակարանի» — Չորս Աւետարաններու եւ Գործք Առաքելոցի գրաբարէ աշխարհաբար թարգմանութիւնը, բանասիրական ծանօթութիւններով: Աւստրիոյ Ֆրանց Եոզէֆ շքանշանով վարձատրուած է:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԼԻՈՆ, 24 Յունուար.—Կիրակի կէսօրէն վերջ մենք ալ տօնեցինք Մանուկներու Օրը, Յոյներու սրահին մէջ, կոկիկ բազմութեամբ մը:

Ի՜նչ գեղեցիկ գաղափար է որ յղացեր է Ֆր. Կապոյտ Խաչը, տարին գոնէ մէկ օր իրարու քով հաւաքել հայ մանուկները եւ անոնց բերնէն լսել հայրենի բարբառը:

Ժամը 3.30ին հանդէսը բացուեցաւ Սանուհիներու կողմէ երգուած «Յառաջ նահատակ» խմբերգով, ղեկավարութեամբ Տիկին Վարժապետեանի: Յետոյ օրուան նախագահը կարգով բեմ հրաւիրեց բոլոր այն փոքրիկները, որոնք բան մը ունէին ըսելու:

Շատ պիտի խնդրէի «Յառաջ»էն որ տեղ տար բոլորին, իբրեւ քաջալերութիւն: Արտասանեցին եւ երգեցին Օ. Ստեփանեան, Ռ. Նորոյեան, Վ. Նորոյեան, Ք. Զոլաքեան, Շ. Յովակիմեան, Լ. Ղազարեան, Դ. Տէրտէրեան, Ս. Տէրտէրեան, Հ. Մինասեան, Յ. Յովակիմեան:

Խոստմնալից պատանի Պէրպէրեան նուագեց ջութակի վրայ «Երբոր բացուին դռներն յուսոյ», եւ կտոր մը «Անուշէն», արժանանալով բոլորին գնահատանքին: Յետոյ Կապոյտ Խաչի անդամուհիները փոքրիկներուն, մօտ 60 հոգի, բաժնեցին պէս պէս ուտելիքներ, ուրախացնելով բոլորը: Տասը վայրկեան դադարէ վերջ «Սինէ Ղազօ»ն, ինչպէս նախորդ տարիներուն, այս տարի ալ փոքրիկներուն համար մասնաւոր շարժանկար մը ցուցադրեց, կուշտ ու կուռ խնդացնելով ներկաները: Մասնաւոր շնորհակալութիւն Գ. Ղազար Ղազարեանին:

Վերջին պահուն փոքրիկները ուրախացնելու համար կօշիկի ծանօթ վաճառականներէն Գ. Մինասեան (Chaussures Eddy) օդապարիկներ նուիրած էր փոքրիկներուն: Մասնաւոր շնորհակալութիւն Գ. Մինասեանին:

Ապրիք հայ մայրեր եւ քոյրեր:

Կարօ

վեստիա»յի եւ «Բոլշեւիկ»ի խմբագրական կազմերը:

Ասկէ ի վեր, Սթալինի իւրաքանչիւր հրամանագրին կ'ընկերանան համապատասխան մաքրագործումներ գիտական, տնտեսական եւ մշակութային կազմակերպութեանց եւ վարչական բարձր իշխանութիւններու մէջ:

Այս մաքրագործումներէն ազդուեցաւ նաեւ կուսակցութեան գերագոյն ղեկավարութիւնը, մէջն ըլլալով Պոլիտպիւրօն եւ Օրկպիւրօն եւ, մէկ օրէն միւսը հանրային կեանքէն անհետացան Պ. Պ. Վոզնէսենսկիի, Ռոտիոնովի, Վլասովի, Քուզնէցովի եւ Փոփովի նման կարեւոր դէմքեր:

Մաքրագործումներ կատարուեցան նաեւ համայնավար կուսակցութեանց վարչակազմերուն մէջ, թէ դաշնակցային ատրճանաչափով եւ թէ անջատ հանրապետութեանց գծով: Մաքրագործման ենթարկուեցան մասնաւորաբար երիտասարդական շարժումն ու բանակին եւ նաւատորմին կից քաղաքական կոմիսարներու կազմակերպութիւնը:

Եւ վերջապէս, մաքրագործումներու հետեւանքով, ամենազօր Պոլիտպիւրօն եւ կուսակցութեան քարտուղարութիւնը դարձան պարզ գործադիր մարմիններ, բուն իշխանութիւնը յանձնելով Սթալինի անմիջական մարդոց՝ Մոլոթովի, Մալէնքովի եւ Բերիայի եռապետութեան:

«ՅԱՌԱՋԻ ԹԵՐԹՕՆԸ» (58)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅՋԻՇ)

ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄ ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՄԷՋ

Երեք օր վերջ արդէն կանչեց զիս հեռաձայնով: Գացի գտնել զինքը քաղաքին մէջ, յետոյ գացինք բարեկամիս տունը, եւ հետեւեալ պատմութիւնը ըրաւ ինծի.—

Յաջողեր էր առանց տեսնուելու իր սենեակը երթալ այդ անձկալի գիշերէն վերջ: Նոր հագեր էր իր ծառայի համազգեստը, երբ ուրիշ սպասաւոր մը, որուն հետ բարեկամ էր անշուշտ, եկեր էր զինքը տեսնելու:

Վկայ մըն էր այդ, որ ի հարկին պիտի կարենար յայտարարել թէ Կիկերոն դեսպանատան մէջ էր այդ գիշեր: Եւ սակայն ոչ ոք ոեւէ բան հարցուց երբեք:

Հետաքրքիր էր գիտնալու թէ ղրկա՞ծ էի կադապարը, Պերլին: Կ'ուզէր շուտով ունենալ իր անձնական բանալին, կարենալ բանալու համար դրամարկղը եւ օգտուելու Սըր Հիւկէսընի բացակայութենէն, աշխատելով նաեւ ցերեկ ատեն:

Այդ իրիկունը Կիկերոն ըսաւ ինծի թէ դեսպանին վստահութիւնը շահեր էր իր երաժշտական տաղանդով: Ինքը կ'երգէր ի հարկին եւ դեսպանը կ'ընկերանար իրեն դաշնակով:

Սնապարծութեամբ թէ ուրիշ որեւէ պատճառով, իր տաղանդը կ'ուզէր ցոյց տալ ինծի այդ իրիկուն: Նստաւ դաշնակին առջեւ եւ երգեց Փայեատէն քանի մը տող: Պէտք է խոստովանիմ թէ գեղեցիկ ձայն մը ունէր, պարիթօն քաղցրալուր ձայն մը, որ կախարդած ըլլալու էր Սըր Հիւկէսընի նման երաժշտութեան սիրահարը: Երգեց նաեւ կիսաձայն մէկ երկու երգեր: Հմայքին տակն էի այդ մոգական ձայնին:

Ո՜վ գիտէ, եթէ կարող եղած ըլլար մշակել, այդ ձայնը փառքի ու յաջողութեան պիտի առաջնորդէր զինքը թերեւս առանց իր արդի վտանգաւոր գործունէութեան:

Մինչ կ'երգէր, կը գեղեցկանային իր բիրտ ու երբեմն նոյնիսկ նողկալի դիմագիծերը: Յանկարծ վերածուեցաւ մարդու մը, որ հասարակաց ոչինչ ունէր սենեկապանին հետ, որ դրամի համար կը դաւաճանէր իր տիրոջ:

Մինակ մնալէ վերջ, չկրցայ չխնդալ կացութեան ծիծաղելի կողմին վրայ: Անգլիոյ դեսպանին սենեկապանը, որ կ'երգէ գերման դեսպանատան կցորդին համար:

Եղրակացութիւնը այն է որ օրօր մը կար, գողցուած քաղաքական գաղտնիքներ, նաեւ՝ վրէժխնդրութիւն, ընչաքաղցութիւն, ինքն իրեն արժէք տալու պահանջը եւ հրեշտակավայել ձայն մը: Ամէն պարագայի մէջ, ճշմարիտ առեղծուած մըն է այս մարդը, խորհեցայ, երբ եկաւ վերբատին մօտս նստիլ:

Հրեշտակ մը եւ դեւ մը նոյն անձին մէջ եւ սակայն ինծի պէս մարդ մըն էր: Մայր մը աշխարհ բերած էր զայն ինչպէս զիս եւ Արարիչը կրնար իմ

մարմնէս կեղեւս տալ անոր հոգիին:

Կիկերոն ազատ էր այդ գիշեր, եւ յաջորդ ժամերուն հետզհետէ աւելի գերին դարձաւ իր մէջ բնակող դեւին:

Իր լաւ տրամադրութեան մէջ, այդ իրիկուն Կիկերոն յօժարեցաւ գոհանալ յետագային իւրաքանչիւր «ֆիլմ»ի համար միայն տասը հազար սթերլինով, նկատելով որ շատ առատօրէն յանձնում կը կատարէր:

ԵՐԲ ԵՐԵՒԱՆ ԿՈՒԳԱՅ ԳՈՐՆԷԼԻՆ

Անցան քանի մը օրեր, եւ Կիկերոն բերաւ ինծի «ֆիլմ» մը, որ կատաղութեան մատնեց զիս: Խոշորցնելէ վերջ լուսանկարները, շատ զարմացայ դիտելով անոնցմէ մէն: Եւ սակայն նախորդներէն շատ տարբեր փաստաթուղթ մը չէր այս: Շատ մը ուրիշներու նման, «խիստ գաղտնի» վերտառութիւնը կը կրէր: Դրութիւնը չէր որ ապշութիւն կը պատճառէր ինծի, այլ, երկու մատեր, բթամատն ու ցուցամատը, զոր որոշապէս կարելի էր տեսնել պատկերին եզերքին վրայ: Վստահ էի թէ Կիկերոնի մատներն էին: Որովհետեւ աքանչելի տեսողական յիշողութիւն մը ունիմ նախ եւ յետոյ, ցուցամատը կը կրէր բաւական խոշոր մատանի մը զոր տեսած էի կարծես, Կիկերոնի մատին վրայ:

— «Սիրելի Կիկերոն, ըսի ես ինծի, եթէ այս լուսանկարը իրնայ Անգլիացիներու ձեռքը, ողջ չեն չգեր քեզ»:

(Շար.)

Թրումըն եւ Փլեվէն գլուխ գլխի

Ամերիկեան թերթերը «անսովոր» կ'որակեն ի պատիւ Գ. Փլեվէնի եւ սպարապետ Ժիւէնի կատարուած ընդունելութիւնը Ուաշինկթընի մէջ։ Արդարեւ, Ֆրանսացի հիւրերը կայարանին մէջ դիմաւորուեցան նախագահ Գ. Հ. Թրումընի, արտաքին նախարար Գ. Էչիսընի, պաշտպանութեան նախարար Գ. Մարշըլի եւ այդ օր Ուաշինկթընի գտնուող բոլոր ամերիկացի նախարարներու կողմէ, ինչ որ հազուադէպ երեւոյթ է։

Նախագահը բարի գալուստ մաղթելով Ֆրանսայի վարչապետին, ըսաւ. «Ձեր այցելութիւնը հաճելի եւ օգտակար պիտի ըլլայ միանգամայն։ Մենք բոլորս Ֆրանսայի բարեկամներն ենք եւ կը յուսամ, որ ձեր հոս ներկայութեան միջոցին պիտի ըմբռնէք թէ մենք միշտ ձեր երկրին բարեկամները պիտի մնանք»։

Գ. Փլեվէն պատասխանեց սահուն անգլերէնով մը.— «Ուրախ եմ մեր ունենալիք խօսակցութեանց համար։ Ես միշտ պիտի յիշեմ այն բոլորը ինչ որ Մ. Նահանգները ըրին Ֆրանսայի վերջին պատերազմին։ Չեմ մոռնար, որ մենք միշտ բարեկամներ եղած ենք վերջին երկու դարերուն եւ համոզուած եմ թէ այդպէս ալ պիտի մնանք միշտ»։

Նոյն օրը տեղի ունեցաւ առաջին խորհրդակցութիւնը, որուն աւարտումէն վերջ Գ. Փլեվէն յայտարարեց թէ շատ գոհ մնացած է։ Այս առթիւ, Սպիտակ Պալատը հրատարակեց հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցը.— «Նախագահ Թրումըն եւ Ֆրանսայի վարչապետը կարծիքներու կատարեալ փոխանակութիւն մը ունեցան Մայր. Արեւելքի կացութեան եւ մասնաւորաբար Քորէայի եւ Հնդկաչինի մասին։ Այդ խօսակցութեանց շնորհիւ հաստատուեցաւ ամերիկեան եւ ֆրանսական կառավարութեանց քաղաքականութեան հիմնական նմանութիւնը։ Նախագահ Թրումըն եւ Գ. Փլեվէն, վաղը պիտի զբաղին եւրոպական խնդիրներով»։

ԱՆԳԼԻԱ 800.000 ԶԻՆՈՒՈՐ ՊԻՏԻ ՈՒՆԵՆԱՅ ԱՅՍ ՏԱՐԻ

Անգլիոյ վարչապետը՝ Գ. Էթլի, Բշ. օր երեսփ. ժողովին առջեւ պարզեց երկրին վերազինման ծրագիրը։ Ինք պատերազմը անխուսափելի չի նկատեր, «բայց եւ այնպէս պէտք է ուժեղ ըլլալ որեւէ յարձակում կանխելու համար»։

Գրիւքսէլի մէջ, անցեալ Դեկտեմբերի 19ին ստանձնուած յանձնառութեանց համաձայն, պիտի գործադրուի վերազինման ծրագիրը։ Այսպէս, յառաջիկայ ապրիլ 1ին անգլիական բանակը պիտի բաղկանայ 800.000 զինուորներէ։ Ասկէ զատ, այս ամառ զէնքի տակ պիտի առնուին եւ պիտի մարզուին 1939—45ի պատերազմի զինուորներէն 235 հազար հոգի, որոնց 40.000ը պիտի յատկացուի հակօդանաւային պաշտպանութեան։ Միւս կողմէ, կամաւորներու ծառայութիւնը պիտի երկարաձգուի 18 ամիս, ցամաքային բանակի եւ նաւատորմի մէջ եւ 12 ամիս՝ օդանաւային ուժերու մէջ։ Այս նպատակով պիտի ծախսուի 1.3 միլիառ սթերլին, իսկ յառաջիկայ երեք տարիներու համար կը նախատեսուի 4.7 միլիառ սթերլինի ամբողջական ծախք մը։ «Տանր պիտի ըլլայ այս բեռը անգլիացի ժողովուրդին համար եւ պիտի բարձրացնէ անոր ապրուստի գիները, բայց եթէ իմ մատնանշած ձեւովս չարժինք, այդ զոհողութիւնը պիտի չվնասէ Անգլիոյ տնտեսական վերականգնումին»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԹԱԹԻՒՐՔԻ (Մ. Քէմալ) որդեգիր աղջիկը, Սապիհա Կէօքչէն, 36 տարեկան, Քորէա պիտի երթայ, ծառայելու համար Ազգաժողովի օդատորմիղին մէջ։ Այս օդաչու Թրքուհին էր որ քարուքանդ ըրաւ Տէրսիմը, ծանօթ ապստամբութեան առեն։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բշ.) — Սթերլին 980 (930), տոլար 350 (384), զուից. ֆրանք 81.37 (89), պելժ. 7 (7.30), Նափոլէոն 4010, զուից. ոսկի 3770, սթերլին 4980, տոլար (20) 19.800, ձոյլ ոսկի 544 հազար ֆրանք։

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆ ազդարարեց.— «Կենսականօրէն կարեւոր է որ համայնավար աշխարհակալութեան վարիչները սխալ չգնահատեն մեր երկիրը, ինչպէս Հիթլէրն ու Քայզէրը ըրին վերջին երկու աշխարհամարտներուն։ Կրեմլինը պէտք է ըմբռնէ, որ հակառակ իր քարոզութեան, այս երկիրը տկար ու պառակտուած չէ։ Մենք, բարոյապէս ու տնտեսապէս քայքայուած վիճակի մէջ չենք գտնուիր»։

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ խորհուրդին նիստը բանալով Գահիրէի մէջ, Եգիպտոսի վարչապետը, Նահաս փաշա յայտարարեց թէ «արաբական աշխարհը պէտք է մասնակցի այն ջանքերուն որ կը կատարուին խաղաղութիւնը փրկելու համար»։

Հ. Յ. Դ. Վաթսունամեակը

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ եւ հովանաւորութեամբ «ԱՐԾԻՒ» ենթակոմիտէի։ Այս կիրակի ժամը 16էն 23, դպրոցին սրահը, **Bagneux**, 69 rue d'Arcueil, métro Bagneux։

Ներկայացում։ Գեղարուեստական բաժին Նոր Սերունդի կողմէ։ Թատ. ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ԲԵՆՕ։

Առատ սեղան։

ՅԱՌԱՋ կը նուիրեն

Ընկեր Արա Տէր Վարդանեան մէկ տարեկան Յառաջ կը նուիրէ Գ. Կարապետ Կարոեանի, Արլ։

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ 1500ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հանդիսաւոր պատարագ այս հինգշաբթի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին։ Կը հրաւիրուին փարիզեան շրջանի բոլոր հայ աշակերտները։ Պատարագէն վերջ դպրաց դասը պիտի երգէ ազգ. երգեր։

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ 1500ԱՄԵԱԿԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հարաւ. Ֆրանսայի Ազգային Կեդր. վարչութեան նախաձեռնութեամբ պիտի տօնուի, Վարդանանց ճակատամարտի 1500ամեակի տարեդարձը, կիրակի, 4 Փետրուար։ Առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն Մարսիլիոյ բոլոր եկեղեցիներուն մէջ։ Կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, շքեղ տօնակատարութիւն Փրատոյի Մայր եկեղեցիին մէջ, մասնակցութեամբ յարանուանութեանց հոգեւոր պետերուն եւ «Արմենիա» երգչախումբին, ղեկավարութեամբ Գ. Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆի։

Կը խօսին՝ ՓՐՕՖ. Յ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ, Գ. Տ. ԹԱԴՈՍԵԱՆ, Գ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ։

Ֆր. Կապոյտ Խաչ

Ֆր. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը կը հրահանգէ իր բոլոր մասնաճիւղերուն որ փութան իրեն ղրկել ծերանոց մտնել փափաքող ծերունիներու —այր կամ կին— ցանկը (իրենց անունները, մականունները, տարիք, ծննդավայր եւ հասցէ)։

×Կը յիշեցնենք նաեւ փութացնել իրենց 1950ի հաշուեկշիռները։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Տէսինի Ազգային դպրոցի հոգաբարձութեան կողմէ, ի նպաստ դպրոցին։

Կը ներկայացուի ԹԻՒ 5 ԽԵԼԱԳԱՐԸ

Քրքջալից կատակերգութիւն երեք արար եւ մէկ պատկեր։

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

Ղեկավարութեամբ Գ. ՊՕՂՈՍ ՏԷՐ ՊՕՂՈՍԵԱՆի, եւ մասնակցութեամբ Գ. Գ. Նուպար Պօտուրեանի, Սահակ Պարտամեանի եւ ուրիշ կարող ուժերու։

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Կը հրաւիրուին բոլորը անխտիր։

Այրի Տիկին Աննա Միրիճանեան, Տէր եւ Տիկ. Նուպար Միրիճանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պերճ Միրիճանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Միհրան Միրիճանեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Ծգնաւորեան եւ զաւակները (Ամերիկա) եւ Քիպարեան ընտանիքը անհուն կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց եղբօր, հօրեղբօր եւ ազգականին

ԳԱՐԵԳԻՆ ՄԻՐԻՃԱՆԵԱՆի (Նախկին ռազմիկ) դառնաղէտ մահը, որ տեղի ունեցաւ կիրակի, 28 Յունուար, յետ կարճատեւ հիւանդութեան, 68 տարեկան հասակին։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի հինգշաբթի, 1 Փետրուար, ժամը 15.30ին, Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի ընտանեկան դամբարանը, Mitry Neuf, (Seine et Marne)։

ԾԱՆՕԹ.— Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, ներկայս իբր այդ նկատել։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՐՏԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Գեղունի Տան մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ Նահանգի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 14.30ին, Cadetի սրճարանին վերնայարկը, 17 rue Cadet։ Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն անպայման մասնակցիլ այս ժողովին, ուր ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։ Հաշուետուութիւն եւ վարչութեան ընտրութիւն։

ՓԱՐԻԶ.— Սեբաստացի Մուրատ Ռուբ. Միութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամ եւ ոչ անդամ հայրենակիցները այս կիրակի, ժամը 3.30ին, Իսիի Խրիմեան դպրոցի սրահը։ Օրակարգ՝ խընջոյքի հաշուետուութիւնը։

Տարեկան պարահանդէս

Մարսիլիոյ Աղքատախնամ Որբախնամ Միութեան, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս Le Clubի շքեղ սրահին մէջ, 51 rue Grignan։

Հաճելի գեղարուեստական բաժին, ընտրուած նուագախումբ, ճոխ պիւֆէ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Սեբաստիոյ Մուրատ Ռուսումնասիրացը Մարտ 24ին Կիրակի իրիկունը կը տօնէ ՎԱՐՈՒԺԱՆի եւ ՄԵԾԱՐԵՆՑի Օրը, Salle de Géographie։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Մարտ 3ի շաբաթ երեկոյեան թատերական ներկայացում մը Salle d'IENA։ Օր. եւ Գ. Ավենաններու կողմէ։

ԱՃՈՒՐԴ

ՓԱՐԻԶԻ **CHAMBRE DES NOTAIRES**Ի ՄԷՋ

1951, փետրուար **20**ին, ժամը **14**ին

ՇԷՆՔ ՄԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Rue de l'Arcade, No.35

Մօտ **135** քառակուսի մեթր տարածութեամբ։

Զուտ հասոյթ **223.000** ֆրանք

Վաճառման համար նշանակուած գինը

600.000

(Որ կրնայ ձով զեղչուիլ)

Դիմել.— **Me. MICHELEZ**ի, Notaire à Paris, 128 Bd. de Courcelles, dépositaire du cahier des charges, **Me. PEZARD**ի, Notaire à la Loupe, Eure et Loir եւ Mes Radiguet et Coursaultի, Avoués à Nogent. Le Rotrou.

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)